

A portrait of Jalal-ud-din Rumi, a Persian poet, philosopher, and Sufi mystic. He is depicted from the chest up, wearing a white turban and a white robe with a dark sash. He has a long white beard and is resting his head on his right hand, looking downwards with a contemplative expression. The background is a dark, textured blue.

Чалолуддини Румӣ
МУШТАХАҶИ ҒАЗАЛИЁТ

Джалалуддин Руми
ИЗБРАННЫЕ
ГАЗЕЛИ И ПРИТЧИ

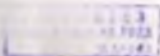
Jalal-ud-din Rumi
SELECTED POEMS

ҶАЛОЛУДДИНИ РУМӢ

МУНТАХАБИ ҒАЗАЛИЁТ

Таҳияи
Асрори Раҳмонфар
ва
Мубашшир Акбарзод

Душанбе
«Адиб»
2003

ББК 84 Тоҷик 7-4

P-48

Таҳияи
Асрори Раҳмонфар
ва
Мубашишир Акбарзод

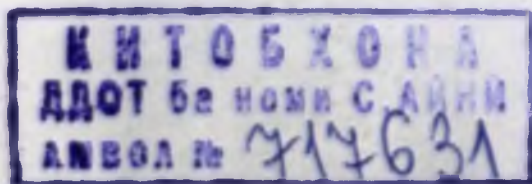
Мухаррир – *Асрори Раҳмонфар*

P-48 **Чалолуддини Румӣ. Мунтахаби ғазалиёт.**
– Душанбе, «Адиб», 2013, 270 саҳ.

Китобе, ки дар даст доред, мунтахабе аз ғазалиёти ҷаззобу дилошӯби шоири шаҳир ва мутафаккири мутабаҳҳири форсу тоҷик Мавлоно Чалолуддини Румӣ (1207-1273)-ро дар бар гирифтааст.

ISBN 978-99947-2-309-6

© Нашриёти «Адиб», 2013

ТАРОНАҶОН ТУҒЁННАФИРИ ЧАКОМАСАРОИ ТУҒОНЗАМИР

*Як рӯз газалгӯён в-Аллоҳ, суторам ҷон,
Зеро ки чу му шуд ҷон, азбаски ҳамемӯям.*

Мавлоно Чалолуддини Румӣ

Мавлоношиноси маъруфи ҳиндӣ Халифа Абдулҳаким дар мавриде навиштааст, ки «таҳқиқ дар бораи (рӯзгору осори) Мавлавӣ (Чалолуддини Румӣ) на танҳо аз ин ҷиҳат ҷолиб аст, ки ӯ бузургтарин шоири ирфонии исломист, балки аз ин ҷиҳат, ки ҳеч масъалае аз масоили ҳаёти фалсафиву динӣ нест, ки вай бад-он напардохта бошад. Таҳқиқ дар бораи Мавлавӣ таҳқиқ дар бораи бехтарин дастовардҳои ҳаёти фалсафиву динӣ дар ислом аст».

Бемуҳобо, **Мавлоно Чалолуддини Муҳаммади Румӣ** (1207 – 1273) аз абармардони фарҳанги бостони тамоми форсизабону ориёнаҷодони ҷаҳон ва ҳамтабору ҳамқатори сазовори нобигағони шеърӣ волоғиёри форсии дариин тоҷикӣ буда, ба ҳайси бузургтарин суҳанвари мутасаввифи адабиёти деринасоли мардумамон, дар радифи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, Абулқосими Фирдавсӣ, Абӯалии Сино, Умари Хайём, Низомии Ганҷавӣ, Саъдии Шерозӣ, Камоли Хучандӣ, Ҳофизӣ Шерозӣ, Абдурраҳмони Ҷомӣ, Абдулқодирӣ Бедил, Саййиди Насафӣ, Аҳмади Дониш, Садриддин Айний, Мирзо Турсунзода, Икболи Лоҳурӣ ва дигарон шуҳрати фарҳангу адаби моро бепазиру оламгир гардонндааст.

Мутебики маълумоти сарҷаммаҳои ҳамаи ва нигоштаи муҳаққиқини баъдӣ, оғози туғулғийи тоҷикнисари

некӯсияр, ки дар хонадони марди маърифатпарвари макон ва фақеҳи шарифатгустари замон Султонӯлуламо Баҳоуддин Валади балхӣ – писари Ҷалолуддини Хатиб валодат ёфтааст, ба даврони ҳамлаи муғулони беимони кишварситон – «бузургтарин садамае, ки то он вақт (садаи XIII – А.Р.) ба мусулмонон ворид омада буд» (Халифа Абдулҳаким), рост омада, рӯзгори нобасомон ӯро пеш аз маҳаллу марҳалаҳои табиъии синусолӣ ба манзилату зинаҳои камолоту балоғати инсонӣ расонидааст.

Аёнтараш, аҳли хонадони Ҷалолуддини хурдсол аз бими хуручи маргосори чингизиёни девкирдор аввали солҳои бистуми асри XIII аз Балхи Шоҳзон раҳти иқомат барчида, дар фарҷоми чанде саргардониҳо ба шаҳри Нишопур мерасад. Баъдан аз Нишопур ҷониби Шому Бағдоду Ҷалабу Маккаву Димишқу Арзинҷону Лоранда раҳти сафар барбаства, охирулуамр дар Қуния ном шаҳри Мулки Рум – Туркияи кунунӣ, ки пойтахти Кайқубоди Салҷуқӣ буд, бисоти иқомат мегустирад.

Дар давоми ин ҳама сафару ҳазарҳо ва шарару хатарҳо навниҳоли навҳиёле, ки аз боғистони Осиёи Кабир ҷониби роғистони Осиёи Сағир бурда мешуд, аз тарафи боғдорони парастору роғдорони тачрибадоре ҳамора шодоби навозишу парвариш гардонида мешавад, то дарахте борвар гардаду ҳолати заминро аз чархи барин мавриди наззора қарор бидиҳад:

**На доногар он кас, ки волотар аст,
Ки волотар аст он, ки доногар аст!**

Хушбахтона, алорағми ҳама гуна парешониву нобасомониву саргардониҳо, Ҷалолуддин Муҳаммад дар авони ҷавлонии ҷавонӣ умуми улуми маъмули замонаро фаро гирифта, дар Ҷалабу Димишқу Қуния солиёне таҳсилу тақмили дониш менамояд ва дар таълимоту назарийёти файласуфони Юнони Қадиму донишмандони Фаранги Навин вуқуфи комил пайдо карда, зуд мақоми устодиву мароми мударрисиро соҳиб мегардад.

Ҳамзамон, аз таълимоти сӯфӣни варзидаву орифони писандидаи гузаштаву ҳозира, матлабу максади фирқаву шоҳаҳои гуногуни сӯфия, мухтавои навиштаҷоти мутасаввифини варзида ва, умуман, афкори пайравони тасаввуфу ирфон ва асрори замону андешамандони он баҳраҳо бардошта, баъди вафоти падараш Баҳоуддини Валад ва устодаш Бурҳонуддини Табрэӣ умури сарварии мударрисон, саробонии шогирдону пайравони падар ва тадриси улуму фунуни мадрасиро комилан бар уҳдаи хеш мегирад.

Айёме, ки Баҳоуддину пайвандонаш ихтиёри сукувати Қунии карданд, зидагӣ дар Осӣи Сағиру Мулки Рум хеле мураккабу печида буд. Чомиъа фароҳам аз турку юнонӣ, курду эронӣ, арманиву ибронӣ, гурҷиву сурёӣ... омада, ҳар яке шуглу пеша ва дину андешаи худро меварзиду мепарвариду мегустирид.

Мардуми сарзаминро мановиъи ҳамагонии иктисодиву иҷтимоӣ муттаҳиду муттасил созанд ҳам, мазҳабу дину расму ойини гуногун андаке ночаспону парешон мебошад.

Албатта, чунин вазъу ҳолат ашхосу афродеро тақозо менамуд, ки тӯдакаши мардум бошанду Симургвор сӣ мурғи чамъи парешонро ба ҳам оваранд, то ваҳдати васлати ҳамагон аз наҳси хунрезихон чингизиёну харобкорихон золимон, касди кишварситонону ҷудойихохон ва ҷабри миллатгароёну мутаассибонии замон, ки дар ҳамаи давру замонҳо ва мулку маконҳо кам набудаанд, осебу зиёне набинанд.

Дар ҳамин шароити қачдорумарези мазҳабиву мафкуравӣ орифи доно ва олимони тавоное дар сурати Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ ба майдони рафтору гуфтору пайкор омад, ки садҳо равшанравону ҷонширони кишварро дар атрофи худ ҷамъ оварда, назарияи «Сулҳи Қуль»-ро дар маҳзари мураккаб андохт, ки филфавр аз ҷониби ҳамагон маъриди эътиқоду эътирофи гарму ҷӯшоне қарор гирифта, минбаъда дар эҷодиёту офаридаҳои мутафаккирону донишмандони бузурги ҷаҳон ва васлату ваҳдати тамаддуни дигар миллату мардумон нақшу таъсири вофире бигзошт, ки ҷавҳараширо хитобан эрини мутафаккири ваҳдатро ва мутасаввифи

сулҳошно метавонад ба дурахш оварад, ки ҳамгунаҳояш дар осори шоъир фаровону фурузонанд:

**Чӣ тадбир, ай мусалмонон, ки ман худро намедонам,
На гарсову яҳудиям, на габру на мусулмонам!**

**На шарқиям, на гарбиям, на барраниям, на баҳриям,
На аз хоки табиъиям, на аз афлоки гардонам!**

На танҳо дар даврони рӯзгору пайкор, балки баъди сари Мавлоно, аз асри XIII то имрӯз, назарияи «Сулҳи Кулл»-и бексобиқа борҳо дар амалия ба қор омада, муттасил, дар мавориду лаҳзоти ҳассоси пархошу парешонкорихо, дар мамолики гуногунмиллату мухталифмазҳабе, чун Туркияву Юнон, Ҳиндустону Покистон, Эрону Афғонистон, мамолики араб, Шӯравияю Русия, Тоҷикистону Озарбойҷон... оммаву тӯдаҳоро ба ваҳдату васлат овардааст, ки нидои шодиёнаву фохиронаи суҳанвари бузурги тоҷик Лоиқ Шералӣ дар рӯзҳои фарорасии сулҳи кулли миёни тоҷикон охирину гӯшрастарин акси садои он аст:

**Раҳми Парвардгори мо омад,
Нури ҳақ бар диёри мо омад...
Ҷанги девонавори мо бигзашт,
Сулҳи деринтизори мо омад!**

Ҳамин тавр, андешаманди ҷомиясозу ваҳдатписанди васлатфароз аҳли кулли мазҳабу мактабҳои замонаро ба дарёфту шинохти ҳақиқати дину ойинашон равонаву талқин месозад, на зоҳирбиниву худнамоӣ ва дурӯғбофиву ёфаҳойӣ, зеро нақӯ донистваву таҳаммул карда буд, ки «**ҳақиқат моҳияти ҳаман дину ойинҳоро ташкил медиҳад ва кӯшиданҳо барон тоза кардани динҳо аз ҳар чизе, ки ҳақиқатро тира месозад, аз ҷумлаи наҷибтарин фаъолияти инсонҳост**» (Лев Толстой).

Баъди дарёфти дараҷаи кофии камолоти инсониву ирфонӣ,

варосати ҳақиқии мероси маънавии падару устодон ва дарки зарурати ҳамонлаҳзаи таъриҳӣ Мавлоно шогирдону муридони сершумори худро чамъ оварда, мактаби маъруфи тасаввуфии худро таъсис медиҳад, ки «Мавлавия» номида шуда, минтақаи фароҳи ҷугрофӣ – Мулки Руму Эрону Афғонистон, Арабистону Осӣи Марказӣ, Шому Мисру Қафқоз ва Ҳинду Синду Чину Мочинро фаро гирифта, то ҳол идомаву ирода дорад.

«Мавлавия» тариқати тасаввуфин бародариву ҷавонмардиест, ки тақрибан соли 1240 аз ҷониби Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ дар Қуния поягузори шуда, заминаи мафкуравии онро гоён «хатти савум»-и ӯву пирону ҳаммаслақонаш ташкил медиҳад. Ва мавлавиён иттиқоду итминони комил бар он доштад, ки поягузору пуштибони муқаддаси солиқони ҷодаи футуавату аҳават шахсе мебошад, ки дар вучудааш нури маърифати маънавии Паямбар таҷаллий ёфтааст.

Аҳли мавлавия дар ҷараёни симоёнӣ суфийёна ва зикри орифона ба ширкати мусикиву суруду ракс аҳамияти ғавқульода медиҳанд, ки ҷунин иқтизо дар дигар аҳавот ба мушоҳада намерасид ва аз талаботу муқаррароти урфияву одатии шаръияти анъанавӣ ба қуллӣ фарқ мекард.

Аъзон фирқа ҷунин меҳисобиданд, ки зарраи Рӯҳи мутлақ, ки барои идроку ишроқ дар дили инсон ҷойгузин шудааст, бехтар аз ҳама дар давоми рақсу танини мусикӣ поку мучалло мегардад – яъне, барои яқшавӣ бо нахустасоси худ мекушад; ҳамҷунин, мусикӣ бештар аз ҳама барои ифшои ишқу алоқа ба Худо мадад мерасонад:

**Оташи ишқ аз навоҳо гашт тез,
Онҷунон ки оташи он ҷавзи рез!**

«Мавлавия» дар баъзе мавориду матолиби назарӣ-фалсафӣ бо мактабу фирқа ва ҷараёну тариқаҳои дигари пешину ҳозирӣ тасаввуфӣ қаробату умумияте дошта бошад ҳам, дар масоъили ҷаҳонбиниву ҳастишиносӣ, шаръияту тариқат,

маърифату ҳақиқат, одобу ахлоқ, ғояву моя бинишу фаҳмиши хосу беқиёсе дорад.

Яке аз аркони таълимоту муқаррароти мавлавиён эътирофи баробарии тамоми дину мазҳабҳо ва эҳтироми кулли расму одатҳо мебошад, ки на танҳо дар суҳан, балки дар амал – дар муносибату муъошират бо мардуми ғайримусулмони ҳамзамони Мулки Рум муддати тӯлоние ба қораш андохтаанду судҳо бардоштаанд.

Ҳамин тариқ, «таълимоти мавлавия бо мақсаду ҳосияту табиъати башардӯстии худ дар байни мактабҳои дигари фалсафа ва тасаввуф (-и Машрикзамин – А.Р.) мавқеъи намоён ишғол мекунад. Инсон (дар тасаввури пайравони ин тариқат – А.Р.) ба ҳайси маркази доираи фалак қарор дорад, ҳалли ин ё он масъалаи фалсафӣ мавлавиёро ҳатман ба андеша дар бораи инсон меоварад» (Хуршед Зиёев).

Бидуни шакку тардид, ҳамин офариниши таълимоти орифонаи дӯстиву бародариву ҳамдилӣ, тарғибу ташвиқи самимонаи «Сулҳи Кулл», оройишу ситойиши содиқонаи «Инсони Комил», парастии густариши рақсу суруду мусиқӣ, эътирофу эҳтироми мусовоти дину ойини мухталифнокот, шинохту бузургдошти озодии тоҷулмаҳлуқот, ҷустору истиқрори ҳақиқати ҳаёту зарурати мамот, ифшои рози номакшуфи ҳастиву Ҳастифарин ўро – солики тариқати футуввату маърифату ҷустуҷўро – ҷовидонӣ маҳбуби тамоми халқу маконҳо ва мақбули ҳамаи давраи замонҳо гардондааст.

Беҳуда нест, ки аз асри XIII то имрӯз **Мавлавихониву Маснавихонӣ** расму суннати дилписанду побарҷойи адабӣ – фарҳангии мардуми турку тоҷик гардида, дар саросари Туркия, махсусан дар Қуния, ки оромгоҳи орифи беназиру муршиди бебадил аст, ҳамасола, аз 10-ум то 17-уми моҳи декабр, – ҳафтаи пеш аз фаъти Мавлоно, – **Чашнвораи «Мавлоно»** баргузор мешавад, ки анъанаи рақсидану суруданҳои даврони Мавлавиро зиндаву поянда ниғаҳ медорад.

«Мавлавиёт»-у «Румӣ»-хонӣ дар аксари мамлакатҳои олам, дар он кишварҳое, ки Мавлоноро ба хубӣ медонанду

мехонанду мешиносанд, интишор ёфта буданд, ки номи навою сурудаҳои суханвари бузурги таронасарову чакомапиро ва шогирдону муридону пайравону ҳаммаслақони устанд.

«Мавлавийёт» системаи оҳангу навои маросимӣ: таронаҳои ахлоқӣ-тасаввуфӣ ва маърифатӣ-ирфонӣ буда, дар ин сабку равия даставвал худӣ Мавлоно ва, баъдан, шуъраи мутасаввиф оҳанг эҷод мекардаанд, ки мамлуви аносири рақсӣ будаанд.

Дар асрҳои баъдина низ дар ин мизону қолаб аҳли ҳунар осори сершуморе таснифу таълиф намудаанд, ки Мавлоно Абдурраҳмони Ҷомӣ (1414 – 1492) дар он шумул буда, суруди «Мавлавия»-и ҳосе нигошта будааст, ки дар ҳаёти мусиқӣ чун «Нақши Мавлавӣ» машҳуру маъруф гардида, ҳислату фазилатҳои неку ҳасанаи инсониро тарғибу тавсиф мекардааст (Аскаралӣ Раҷабов).

Дар аксари ҷамъомаду ҷаласа, дарбору хиргоҳ, масҷиду мадраса ва мазору хонаҳои Осӣи Миёна, аз ҷумла, хонаҳои Хоча-Аҳрори Валий (рӯҳонӣ ва заминдори маъруфи асри XV), мусиқидону сарояндагони касбиву ҳаваскори бисёре бар ашъори нотакрори Ҳофизу Камолу Саъдӣ, Мавлонову Ҷомиву Қосими Анвор ва дигар устодони шеърӣ гановатманди форсии тоҷикӣ оҳангу навоӣ дилнавозу борик офарида, дар хидмати ҳамагон мегузориданд, ки «Нақши Румӣ»-ву «Нақш»-у «Румӣ»-ву «Мавлавия»-ву «Мавлавийёт»-у «Шамъ»-у «Лаълӣ»-ву «Пешрав»-у гайраҳо номида шуда, баҳше муттасил ба системаи «Шашмақому»-у «Фалак»-и тоҷикӣ ворид омадаанд.

«Нақши Румӣ» дар асл оҳанг (суруд)-и махсусе будааст, ки Мавлоно барои аҳли тасаввуф (ҳаммаҷлису ҳаммаҳфилонаш) офарида, дар миёни дарвешону мардумон таҳти унвони «Нақши Мулло» маъруфияту маҳбубияти тамоме пайдо кардааст.

Суруди мазкур дар ҷамъомадҳои суфийӣ дарвешон мавриди иҷроиши саройиши доимӣ қарор гирифта, маъмулаи фароғири маъниву мазмунҳои ахлоқӣ – фал-

сафӣ будааст ва дар Фарорӯду Хуросон то асрҳои XVI – XVII, то даврони дигари тоҷику орифу дарвешкушиҳои туркони навхези бадавӣ, иштихору интишори васеъе доштааст.

Муттасилан, дарвешу қаландарони харчогарде, ки атрофу акнофи мусулмонтабори Осиёву Аврупову Африқоро тай зада, таронаҳои «Нақши Мавлавӣ»-ю назираҳои онро ба самъи ҳаводорон мерасониданд, дар миёни мардуми форсизабон ба номи «**Ҳофиз**»-у дар байни туркизабонон ба исми «**Ошик**»-у «**Оқин**»-у «**Бахшӣ**» машҳуру маъруф гардидаанд.

Раксе, ки таҳти навову ғанойи мазкур эҷоду эродаш мекарданд, «**Дарвешони печон**» ном дошта, то ҳол дар байни пайравони Мавлоно, махсусан, дар Қуниёву Туркия, дар мавориду маросими муҳиму суннатӣ, монанди Чашнвораи «Мавлоно», мақому маҳбубияти хоса дорад ва иҷрояш аз ҷониби ҳунарварони дарвешсимову қаландарнамо, ки чакману кулоҳи пашминаи замони Мавлоноро дар бардоранд, то се соҳат идома меёбад, ки банда (моҳи майи соли 2005, дар вокзали роҳи оҳани Техрон) шоҳиди иҷрои гунаи ҳозираи он будааст.

Имрӯз ҳам дар боргоҳи «Қуббаи Хазро» («Гунбади Кабуд» ё «Кабудгунбад»), ки оромгоҳи абадии Мавлоно мебошад, ихлосмандони сершумору дунболагирони устувори пири равшанзамир ҳамора маросиму маърақаҳои «Қуръон»-ҳои «Маснавӣ»-ронӣ меороянд, ки далели дигари зиндаёндиву раваншодии кутби қайҳони тасаввуфу тафаккури исломии мостанд.

Оре, муддате, аниқтараш, нимаи аввали рӯзгори Мавлоно – пири тариқати Мавлавия ва орифи бузурги Қуния ба ҳамин минвол – дар роҳи тадрису таълими шогирдон, маҳфили маҷлиси ҳаммаслақон, рақсу симоъи сӯфиёну дарвешон ва тарғибу ташвиқи таълимоти мусалсалу муфассали навсохту навбофти мутасаввифа сипарӣ мегардад.

Мавлоно дар ҳамин давра, ба хотири интишору истиқрори бештаре густардатарии таълимоти тазкиротӣ хештан, осори мансури фалсафӣ-ахлоқии «**Фйҳи мо фйҳи**» (маҷмаъи панду

хикмат ва дастуру насихатгуфтаҳо), «**Мавоъизи маҷолис сабъа**» (ҷамъи хикмату мавъазате, ки дар ҳафт маҷлис эрод гардидаанд) ва «**Мактубот**» (иборат аз 145 номаи мақолавор)-ашро меофарад, ки ҳамагӣ музақкиру муфассири пиндору ангорҳои оламу одамшиносии ҳамонвақтаи марди ҳамӯши гӯё буда, ҳавсалаву ҳадафмандона аз ҷониби шогирдону пайравон ва фарзанди заковатмандаш Султон Валад гирдовариву қаламӣ гардидаанд ва дар давоми садсолаҳо дар рушду таҳаввули насри фаннии фалсафӣ-ахлоқӣ ва таҳкиму татаввурӣ ахлоқи ҳамидаи инсонии мардуми Ховарзамин ва берун аз он ҳиссаи сазовор гузоштаанду мегузоранд.

Ба ҳамин минвол мегузаштанд айёми камолу ҷамол ва ҳамвориву хушёрини Мавлоно, вале...

... рӯзе аз рӯзҳои зимистони Миёназамин, дар авоне, ки Чалолуддин Муҳаммад 36-умин солгарди умрашро ба сар мебард, оромишу осойиши урфиву муқаррарияшро ҳодисае аз миён бурда, дар рӯзгори пасинаи ӯ даврони «**ниқилобу ошӯфтагӣ**» (Бадеъуззамони Фурӯзонфар)-и рӯҳиеро мустақар мегардонад.

Аёнтараш, моҳи ноябри соли 1243 дар Қуния, ғайри чашмдошт, дар маҳфиле бо **Шамси Табрезӣ** ном дарवेशи оворагарди шастсолае дучор омада, чунон моту мабхӯти ҳашамати рӯҳониву азамати ирфонияш мегардад, ки муддати кӯтоҳи ҳамнишинӣ бо ӯ фақеҳи ботамкину орифи ботаскинеро ба ошиқи шайдову дарवेशи хувайдое мубаддал сохта, дар тамоми рӯзгору осори баъдинаи Мавлоно нақши муассиру но-сутурданӣе гузоштааст:

**Шамси Табрезӣ, аз он рӯзе, ки дидам рӯи ту,
Дини ман шуд ишқи рӯят, мафҳари дин, ёд дор!**

Мувофиқи маълумоти сарчашмаву навиштаҳои дастрас, Мавлоно то зуҳури **Шамси раҳнамо**, ки «**ҷулиданӣ**ре аз **пирони суфӣ** буда, **нафаси гармею ҷозибан бузургеву баёнӣ муассире дошта**» (Ризозода Шафақ) – аст, ба шеърӯ шоёрӣ камтар иштиғол варзида, голибан дар тадриғохи

мадрасаву хиргоҳи сӯфиён саргарми таълиму тазаккури
гояҳои мавлавияву сӯфия будааст.

Ошноӣву ҳамсухбатӣ бо чунин марди сохибиродаву
муҳкамакида, ки расмийёти маъмулии дину мазҳабро наме-
писандиду рӯшод ҷазабаи ишқу алоқаро ҷавҳари зиндагиву
бунёди ҳастӣ мешуморид, дар воқеъ, омили табаддулоти
куллӣ дар аъмолу афкор ва инкилоби ҷиддӣ дар ботину
зоҳири Мавлоно мегардад, ўро ба чунбишу гардишу ташвиш
меандозад:

**Чун висоли дилбараш маълум гашт,
Фонии мутлак шуду маъдум гашт.
Соликон донанд: дар дарёи дард
То фанон ишқ бо мардон ҷӣ кард!**

Аз гуфтаи Мавлоношиноси эронӣ Атоуллоҳи Тадаён,
«бо тавсияву роҳнамоӣи Шамси Табрезӣ, Мавлавӣ мебойист
бо хиради нозою фаргут, ҳамчунин, шеваву равиши «ис-
тидлолиёни пойчӯбин» (таъбири Мавлоно – А.Р.) падруд
гӯяд, аз ҷанбари фазлу тартибу одоби курун (гузаштазамон,
кухангардида – А.Р.) раҳойӣ ёбад, агар хешро ҳамгоми вай
(Шамси Табрезӣ – А.Р.) мебинад! То ба сӯйи мукошафаи пор-
соён роҳ ёбаду бидонад: роҳ на он аст, ки Султонулъуламои
падараш ба ў (Мавлоно – А.Р.) нишон додаву на тариқест, ки
«Сайидаи Сирдон» (лақаби Бурҳонуддини Тирмизӣ – А.Р.) ба
вай талқин кардааст; сипас гӯш ба сурӯшу мунодии дунёи да-
рун (ҷаҳони ботин – А.Р.) диҳаду ҳар ҷӣ «ҷони ҷонон» (Шам-
си Табрезӣ – А.Р.) мегӯяд, он роҳро интиҳоб намояд, ки та-
риқи фалоҳу салоҳу начот аст».

Чӯяндаи пӯёву пӯяндаи ҷӯё, ки дер боз мекӯшид парда аз
рухсори асрори койинот бардошта, рози хилкату бақову фа-
нонӣ ҳастиро дарёбад ва аз хатти тақдире, ки котибони қазо
барои ҳалойиқ навиштаанд, фарогиртар огоҳ гардад, хешро
комилан таслиму тасхири Шамси Табрезӣ – омӯзгори
маънавӣ ва раҳбари мазҳабӣ мегардонад, ки худро «хатти
савум» муъаррифӣ карда буд.

Мавлоно, ки рози абадийати койинотро дар чазбу кашиши зарроти табиъат, ки «дар дили ҳар Хуршеде ниҳон аст», мушоҳада мекунад, назарияи муъалтими соҳибдилашро, ки дидагони чаззобаш лабрес аз ламаъоти ҳаёт буданд, битамом меписандаду мепазирад; ўро – муъаллиму раҳбару раҳнамояшро – хунарофарине меёбад, ки дар фанни балоғат муктадир асту дар силки фасоҳат беназир ва ҳамсону ҳамсангашро пеш аз ин дар ҷое надидаву нашнидааст!

Аз нигоҳи Мавлоно, Шамси Табрэзӣ «авлиёест, ки дар олами инсоният ба сони ситораи роҳнамоии қутбе зухур кардаву ҳамон аст, ки Ҷалолуддин аз дер боз барои дидораш «бо ҷароғ ҳамегашт гирди шаҳр»:

**Шамси дин нуқлу шаробу Шамси дин ҷангу рубоб,
Шамси дин ҳамру хумору Шамси дин ҳам нуру нор!**

Нигорандагони таърихи илм овардаанд, ки бар фарози дарвозаи бузурги донишгоҳе, ки Арасту бунёдаш ниҳодааст, чунин талабот ҳақ шуда буд: «Ҳар касе, ки хандасаро намедонад, наметавонад дар ин Академия дохил шавад».

Агар амнқ андешӣ, чунин мутасаввир мешавад, ки бар пештоки мадрасае, ки Шамсулҳақи Табрэзӣ шогирдонашро таълим меод, гӯё, навишта буданд, ки «ҳар кас аз майхонаи ишқу ваҳдат машомашро муъаттар насохтааст, наметавонад бад-ин ҷо ворид гардад»:

**Ишқ асту ошнқ аст, ки боқист то абад,
Дил бар ҷуз ин маних, ки ба ҷуз мустаъор нест!**

Ҷалолуддин Муҳаммад аз ҳамин дидгоҳу равзана ба ҳарими тафаккуроти волову пурарзиши пири беназираш назар андохтаву шефтаву ошнқи шайдояш гапга, дар ҳамин замина рисолати инсонияшро муқаррару муайянтар менамуд ва мақсаду матлаби маърифатро на дар фалсафа, балки дар соҳати ишқу раҳ ёфтан ба ҳарими лохут мепиндошт.

Китоби «Мақолот»-и Шамси Табрэй маҷмӯъаи гуфтору мавоъизи ӯст, ки муридонаш фароҳам оварда, дар даст-раси умум қарораш додаанд. Ин асари беҳамто яке аз муассиртарину муфидтарин рисолати ирфонист, ки мададгору илҳомбахши Мавлоно дар эҷоди шаш дафтари «Маснавӣ»-ву таронаҳои «Девони Кабир» буда, барои шинохти ҳар чи бештари симои Шамсуддини «Султоналмаъшукин», дарёфти беҳтари паҳнои ишқу алоқаи Мавлоно нисбат ба ӯ ва дарунсӯтар ворид омадан ба олами фикру андешаҳои волеяш раҳнамоии беминнату шойистае метавонад бошад.

Дар воқеъ, «вақоийнигорону пажӯҳишгароне, ки перомуни дидори Шамсу Мавлоно таҳқиқ кардаанд, аксаран муътақиданд, ки «Маснавӣ»-ро таҳти таъсири андешаҳои Шамсу ташвиқи вай поягузори қардаву Хусомуддини Чалабӣ (яке аз шогирдону пайравони Шамсу Мавлоно – А.Р.) низ маъмур буда, ки дар нигориши ашъор бо Мавлоно ҳамкорӣ кунад. Нигоранда низ, – менависад Атоуллоҳи Тадаён, – муътақид аст: ин китоб («Мақолот»-и Шамси Табрэй – А.Р.) маҳсули чаласоти ваъзи Шамс дар Қуния буда, мазомини орифонаву дostonҳои ибратангезаш, ки дар «Мақолот» аглаби онҳо нақл шудааст, қарнҳост соҳибдилону адабдӯстноро ба худ машғул доштааст, то ҷое, ки аллома Иқболи Лоҳурӣ – суҳанвари орифу шоъири номдори Покистон аз андешаҳои сӯфиёнаву дониши васеъу тадбири ӯ дар осораш мадад гирифтаасту бештари суҳансароёни номдори Эрону ҷаҳон бо арҷу ихтиром аз ӯ ёд қардаву аз хирмани ирфонии вай баҳра гирифтаанд».

Барҳақ,

**Шамси Табрэй ба рӯхам ҷанг зад,
Лочарам дар ишқ гаштам арғанун!**

Ва ин «арғанун» («боданбон»-и форсии тоҷикӣ) андар истилоҳи ирфону фаҳмиши орифон фарти таъаллуку муҳаббат, яъне дилбастагиву дӯстдорӣ буда, аз ҷамеъи таъаллуқоту суварии касарот мунқатиъ гардидан аст, ки дар вазъу ҳолати ҳафӣ (пӯшида, ниҳонӣ) даст медиҳад.

Ишку алоқаи шадиди Мавлоно ба Шамси тавоно, чунон ки Султон Валад – писари Мавлоно дар «Валаднома» ҳикоя мекунад, монанди чустучӯйи Мӯсо (ъ) аз Хизр (ъ) аст, ки бо мақоми нубуввату рисолату рутбаи калимуллоҳӣ боз ҳам мардони Худоро талаб мекарду Мавлоно низ бо хама камолу ҷалолат дар талаби акмале (раҳнамое, пире, муршиде, муъаллиме) рӯз мегузаронд, то ба дидори Шамс расид:

Хизираш буд Шамси Табрешӣ,
Он ки бо ӯ агар даромезӣ,
Ҳеч касро ба як ҷаве нахарӣ,
Пардаҳон зуломо ро бидарӣ!
Он ки аз махфиён ниҳон буд ӯ,
Хусравн ҷумла восилон буд ӯ!
Авлиё гар зи халқ пинҳонанд,
Халқ ҷисманду авлиё ҷонанд!
Ҷисм ҷонро кучо тавонад дид?!
Роҳи ҷонро ба ҷон тавон бибрид!
Шамси Табрешро намедиданд,
Дар талаб гарчи бас бигардиданд...

Бад-ин маънӣ, Мавлоно «баъди мулоқоту суҳбати Шамс аз машғулиятҳои илмиву мутолиа даст мекашад, тадрису таълими шогирдонашро дар мадраса фуру мегузорад ва тамоми вақташро дар суҳбату ҳамдамии Шамс мегузаронад. Ӯ дар симон ин сӯфии қаландармашрабу дарवेशифат таҷассуми ишқи оламгирро меид, ки ба воситаи он ба асрори малакут, ки ба он ақли одамиро роҳи идрок нест, расидан мумкин аст. Дигар аз фақеҳону мутақаллимон дурӣ ҷуста, бештари авқоти худро дар суҳбату самоӯю рақси сӯфиён ба сар мебард, ки дар он ҷо газалу шеърҳои пуршӯбу ҷозибодор сомиёнро ба ваҷду ҳаяҷони рӯҳӣ меоварданд. Инак, дигар ба ҷойи тоҷату ибодати Худованд Ҷалолуддини Румиву шогирдону пайравонаш ба оҳанги суруду мусиқӣ беҳудона рақс мекарданд ва дар ин ошuftагиву эҳсосоти рӯҳонӣ, гӯё, ба ҷамоли Ҳақ мерасиданд. Хуллас, аз ин баъд Ҷалолуддини Румӣ худро комилан

вақфи тасаввуф ва таблиғи маслаку мароми орифона мекунад» (Расул Ҳодизода).

Мутаассифона, дар асари таҳдиду бадгӯйнҳои муташидди муҳосимину мутаассибин, баъди шонздаҳ моҳи қариниву ҳамнишинии сӯфиёна ва омӯзишу пажӯҳиши орифона, ногаҳону ноъаён Шамси Табрэзӣ нопадид мегардад ва ҷӯишу пӯйишҳои бардавоми Мавлавӣ самаре намедиханд.

Барои Мавлоно ғами фиरोку андӯҳи дурӣ аз Шамсулҳақи Табрэзӣ, ки барояш «Худованди Худовандони асрори Ҳаққу Ҳақиқат» буд, аз шодиву фараҳи дидораш хеле гарону шадидтар омад. Аз гуфтаи писараш Султон Валад,

**Бонгу афғони ӯ ба арш расид,
Нолаашро бузургу хурд шанид!**

Ҳамин гуна, Мавлавии ранчидаву шӯрида ва сукуту узлатгумкарда дигар авзои тӯфониву туғениеро бар дӯши хештан гузошта, андешаҳои ҷудойиву ифодаҳои шайдойиро дар қолаби манзуму манзури шеър суруд мусиқӣ мегунҷониду мепароканид ва ба гирдоби печони дилу селоби хурӯшони рӯҳи худ орому сукуте мебахшид. Пештар агар, мегӯяд Мавлоно,

**Дар даст ҳамеша мусхафам буд,
Дар ишқ гирифтаам чағона!
Андар даҳане, ки буд тасбиҳ,
Шеър асту дубайтиву тарона!**

Баъди ғавти устои зиндаёдаш Бурҳонуддини Тирмизӣ ва тарки идеали инсониву ирфонияш Шамсуддини Табрэзӣ бахти ҳамдамиву ҳамқадами дӯстону шогирдони ғамхору вафодоре чун Салоҳуддини Зарқӯб ва Ҳусомуддини Чалабӣ насибаш гардида, Мавлоно ҳузуру вучудашонро сидқан писандидаву ситуда бошад ҳам, дар гулбуни ҷони эшон ҳамон бӯйи дармону армони Шамсуддини яқтову беҳамторо мечусту шамидан мехост:

То нақши хаёли дӯст бо мост,
Моро хама умр худ тамошост!
Он чо, ки висоли дӯстон аст,
Валлах, ки миёни хона сахрост!
Он чо, ки муроди дил барояд,
Як хор бих аз ҳазор хурмост!

Аммо, бадбахтона, тир шарорати тақдир ин дафъа ҳам беҳатову ҳадафгир омад: хар қадар мекофт, аз Шамсуддин нишоне намеёфт...

Лоъилоҷ чисмашро гум кардаву ёдашро тӯшаи якъумрии худ гардонид...

Боз ҳамон шогирдону муридону ёрони тарикат, «шеърӯ дубайтиву тарона», ҳамон «рубобӣ»-ву «мурғи обӣ»-ву «мири соқӣ»-ву «умри боқӣ»-ву «мири ғавғо»-ву «шӯру савдо», ҳамон андешаву истеъдоду аҳдофи воло, сӯзи тафсонӣ дили гирён, парвози рӯҳу қони малакутӣ, ғами одаму одамсароро хӯрданхо ва худафсориву худафшорихо таскину тамкинаш мебахшиданд.

У ба ваҷд омада мегуфтӯ дигарон менавиштанду меҳонданду месуруданд.

У меафшонду атрофиён мечиданду ба ришта мекашиданд.

Аз ӯ меҳостанду ӯ месуруд...

Боре, соли 1259 буд, ҳамин гуна, муриди дилсӯзу мадалго-раш Ҳусомуддини Чалабӣ аз устодаш иқтизо намуд, ки дар партави афқору пайравии ангори Шамси Табрэй, дар тафси-ру табсири масоъили нозуку печидан ирфону сӯфия, нуқоти душворфаҳми дину фалсафаи ислом, тарғибу таншири ғояҳои баланди мавлавия, ташреҳу тавзеҳи сӯраву ояҳои раббонӣ ва талкину тазйиқи сифатҳои Инсонии Комил асари манзуми хонданиву мондание ба дафтар оварад.

Мавлавии ҷаҳондидаву донишандӯхта, гарму сарди зинда-гиро омӯхта, дар пайи Ағтору Санойӣ «хафт шаҳри ишқро гардида» ва неку бади оламро санҷида, бадохатан, худи ҳамон сол, эҷоди «Маснавии маънавӣ»-ро сар карда дар баробари

КНТ ОБХОНА 17
ДАДОТ 62 НОМИ С. ДАНИ
АНВОЛ № 717631

навиштани дигар ашъору таронаҳои дилошӯб, то дами маргаш, дар миёни солҳои 1259 – 1273, яъне аз синни камолоти 52-солагӣ то дами реҳлаташ дар 66-солагӣ, дар давоми 14 соли бартамом, бо каме таваккуфу танаффуси иҷборӣ дар давоми эҷод, ин амалу саргармии бебадалро давом медиҳад, ки дафтари шашумаш нотамом мондааст.

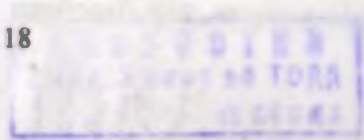
«**Маснави маънавӣ**» рисолаи мусалсали манзуми фалсафӣ – ирфонӣ ва мазҳабӣ-ахлоқӣ буда, дар пайравиву дастгирии осори пешвоёну афкори донишмандони бузурги сӯфия, аз ҷумла, «Ҳақиқат-ул-ҳадиқа»-и Ҳаким Абулмаҷди Санойӣ (1080 – 1140) ва «Мантиқ-ут-тайр»-и Шайх Аттори Нишопурӣ (1145 – 1221) гуфтаву навишта шудааст.

Баҳраи рамали мусаддаси маҳзӯф, мураккаб аз шаш дафтар (боб)-у камобеш иборат аз 25 700 байт буда, дар нусхаҳои гуногуни каламиву сангӣ маҳфузу гиромӣ доштаандаш ва барои варасаи миллату Мавлоно ёдгорӣ бигзоштаандаш.

Ба таъбири дигар, асари рӯйилавҳии ҳар толибъилми мактабу мадрасаи тоҷикиву форсиву туркизабонон будан, идеалҳои олии инсониву ирфониро ифода намудан, китоби сардастин ҳар босаводу хонадон будан, ин офаридан заминнишони қудсошёнро азизу ҷалиси милёнҳо гардонида, то замони мо безиёну бегазанд овардаву дар ихтиёрамон гузоштааст.

«Маснавӣ», ба хотири осонии кори тарғибу ташвиқи андешаҳои ирфонӣ, фаҳмишу омӯзиши пайравону муридони пири тариқат ва дарку маърифати асрори ҳақиқат, чунон равшану возеҳ ва хотирнишину муассиру гӯё нигошта шудааст, ки ҳар касе метавонад ба қадри тавону имкони худ аз ҳар байту тамсилу ҳикояту ривояти он суду баҳрае бардорад.

Чунон ки донишманди эронӣ Фаридун ибни Аҳмади Синаҳсолор овардааст, беҳудаву бечизе нест, ки Мавлоно «ба забони муборак мефармуд: «Баъд аз мо «Маснавӣ» шайхӣ кунаду муршиди толибон гардаду соънк (раҳнамо – А.Р.)-и эшон бошад»:

**Бишнавед, ай дӯстон, ни дӯстон,
Худ ҳақиқат, нақди ҳоли мост он!**

Дар ҳақиқат, аз хилоли шаш дафтари «Маснави» метавон симойи Чалолуддини Балхиро дар ойинаи сафаҳоти он ба хубӣ мушоҳада кард. Аз сӯе, ба қавли бисёре аз пажӯҳандагони рӯзгору осору афкори Мавлоно, «Маснави», дар воқия, «ривояти манзуму машрӯҳе аз суҳанони Пири Табрести «шарҳи рамзе аз инъоми ӯ», ки бо таҷрибийёти рӯҳии Мавлоно дарҳам омехтаву аз иттилоъоти васеъу тасарруфоти соҳиронаи зиҳни ваққод (расо, тез, комил, равшан – А.Р.)-и вай моя гирифтааст» (Мухаммадъалии Муваххид).

Ҳамчунин, «ёдовар бояд шуд, ки «Маснавии маънави», ба таври умум, як асари хеле мураккаб буда, вусъати назару баландии андешаи муаллифи он бесобика мебошад. Дар фаҳми ин асари пурмуъаммо иттилоъоти ҳамаҷониба аз фарҳанги исломӣ ва ошноии комил бо зарофатҳои хоси форсизабонон корро (дарку фаҳмиши мазмуну маъниҳои борики «Маснави»-ро – А.Р.) осон мегардонад. Ҳамзамон, донишманди таъриху фалсафаи Шарқ ва тафаккури исломӣ (маҳсусан, ирфони тасаввуф – А.Р.) дар кушодани гирехҳои мушкилписанду печидаи Маснави зарурати азиме доранд, ки набояд (ин талаботро – А.Р.) нодида гирифт» (Алии Мухаммадии Хурсонӣ, Мухаммади Борӣ).

Дар оғози муқаддимаи «Дафтари аввал»-и «Маснави» чунин андешаҳо марқуманд, ки воқиятарини муъаррифинома ва возиҳтарини муайянкунаандан мақсаду муҳтавои онанд: «Ин китоб – «Маснави» – бунёди усули дин дар кашфи асрори вусулу иқин аст; ва дар фикри Аллоҳи акбар асту шарҳу бурҳони Аллоҳи азҳар».

Бешубҳа, қулли андешаҳои судманди орифона, нуктаҳои муфиди иҷтимоӣ, ақидаҳои волои инсонпарварӣ, ситойиши муҳаббатн поки маънави, тавсифи ишқи сӯзони инсонӣ, танқиди зиммдорони золим, тарбияти ҳамзамонони чоҳил, тараннуми сулҳу ваҳдату бародарӣ, таҷассуми меҳру эътиқоду баробарӣ ва дигар ихсосу армони наҷиби Мавлоно

бар ҳамин асосу замина, вале дар либоси дилкашу дилписанди бадеъӣ зеби рақам гардидаанд, ки «Маснавӣ»-ро бар дигар ҳамзодонаш мумтоз медоранд.

Муҳтавои маснавӣ чунон гановатманду мулавлан ва зербинояш чандон мусаннаду мудаллал аст, ки касро дар ҳайрат наоварда наметавонад: Мавлоно ин қадар мазмуну маънӣ, қиёсу муқобала, ривояту ҳикоят, андарзу ҳикмат, санаду ҳуччат ва чуръату маҳоратро аз кучо пайдо карда бошад?!

Тадқиқоту навиштаҷоти уламои пешину пасин аёну баён медоранд, ки Мавлавӣ дар офариниши «Маснавӣ», бар замми маводи эҷодиёти шифоҳии мардумони гуногуни олам, беш аз 150 мадраку маъхази хаттиро ба қор андохта, дар навбати худ, монанди Фирдавсӣ, мақому мароми созандагиву нигорандагӣ ва «ман»-и шоъириву инфиродии ҳештанро побарчову мучалло ниғаҳдорӣ карда тавонистааст.

«Маснавӣ»-ро Мавлавӣ, ҳамсони дигар офаридаҳои мансуру манзуми худ, нишаста нанавиштааст, балки шогирдону ёварони ғамхору мададгараш, монанди муридаш Ҳусомуддини Чалабӣ ва фарзандаш Султон Валад, дар лаҳзоти ғалаёни рӯҳӣ ва рақсу симои дарवेशии ӯ ба силки тасвир овардаанд.

Ба ин маънӣ, «Маснавии маънавий» саропо мамлуви ҳолату мусиқӣ буда, сужети сохтори ягонае надорад. Онро, банду басти онро, мантиқу мақсади ягона, ғояву армони шоъириона ва тарғибу ташвиқи орифона муттаҳиду муртабит медоранд.

Ҳангоми эҷоди мазмуну маъниҳо ва эроди қиссаву ривоятҳо Мавлавӣ дар «Маснавӣ» оёти фурқониро тамсилвор шарҳу тафсир дода, барои тақвияти фикру андешаҳои таҳтуниву ниҳонӣ ва армону орои ирфониву рӯҳонии худ аз аҳодиси набавӣ фаровон истифода мебарад ва масъалаҳоро дар қолаби рамзу истиъораҳои тасаввуфӣ ҳалту файсал мебахшад.

Дар аксари маворид, мувофиқи мушоҳада, хатти ифода ва силки ироъаи Мавлоно дар «Маснавӣ» чунин оғозу анҷом мепазиранд: аввал қазнӣя (таълимоту муқаррароти ирфонӣ),

баъдан тасдики он (ояти қуръонӣ ва ё ҳадиси набавӣ), сипас мисоли тасдиқкунанда (ривоят, қиссае, ҳикоят), ниҳоят ҳулоса (дар шакли панду ҳикмат ва ё маслаҳату насихат) ифодаи бадеъӣ меёбанд.

Мавлоно дар «Маснавӣ» ба баъзе нуктаҳои дини расмин ислом, сӯраву оятҳои Қуръон ва ҳадисҳои набавӣ мурочаъат намуда, онҳоро ба тарзи «дигар», дар доираи фаҳми фалсафӣ ва сӯфиёнаи худ тафсиру тавзеҳ диҳад. Аммо чунин тафсириҳои далерона ва берун аз муҳокимаҳои мурдариғи мадрасавӣ ҳам дар замони Мавлонову ҳам баъди сари вай адова-ту рақобати саҳти уламои мутаассиби замонаро нисбат ба ӯ барангехта буданд, ки дар осору афкораш нақши муъассире гузошта, гоҳе ба шикояту гилагузорӣ, дилмондагиву рӯхафтадагӣ, узлату канораҷӯӣ ва армону орзӯпарварӣ хидояташ фармудаанд:

Ип нону оби чарх чу сел аст бевафо,
Ман моҳиям, наҳангам, Уммонам орзуст!

Яъқубвор «воесафо!»-ҳо ҳамезанам,
Дилдори хуби Юсуфи Канъонам орзуст!

Валлах, ки шаҳр бе ту маро ҳабс мешавад,
Оворагӣи кӯху биёбонам орзуст!

З-ни ҳамраҳони сустаносир дилам гирифт,
Шери Худову Рустами Дастинам орзуст!

Чонам малӯл гашт зи Фиръавну зулми ӯ,
Он нури рӯи Мусии Имронам орзуст!

З-ни ҳалқи нуришкони гириши шудам малӯл,
Он ҳоюҳуви наъран мастонам орзуст!

Губтарам зи булбул, аммо зи рашқи ом
Муҳр аст бар даҳонаму афғонам орзуст!

**Дй шайх бо чарог ҳамегашт гирди шаҳр,
К-аз деу дад малўламу нисонам орзуст!**

Бидуни шакку шубҳа, «Маснавии маънавий» қомуси ҷомеъи мақолу зарбулмасал, суҳанони ҳикматомез ва панду мавъизаҳои рехтаву пухтаи мутафаккир мебошад. Ӯ дар ин асарӣ худ аз ҳикоятҳои халқии мардуми форсизабону турки-лисон, аз тамсилоти халқу қавмҳои ғайримусулмон, ки сокини Осиёи Сағир буданд, хеле фаровон истифода кардааст. Ин ҳикоятҳои халқӣ ва тамсилот бо тасвиру образҳои дилчаспу суҳанҳои олии маъниву сурати тоза гирифтаанд» (Расул Ҳодизода).

Ташбеҳу муқобалаҳои бадеъ, тамсилу талмеҳоти васеъ, ибораву ифодаҳои фасеҳ ва панду мавъзаҳои балеги «Маснавий» дар давоми садсолаҳо мақбулу маҳбуи ҳамагон ва вирди забони пиру ҷавон гардида, шуҳрату мақомашро дар олами ислому ирфон ва фарсахҳо дуру берунтар аз он устувор гардонидаанд. Аз гуфтаи аллома Иқболи Лоҳурӣ, ки ҳар каси мустафод аз «Маснавий»-ву навиштаҳои дигари Мавлоно мевардониш онро ба забон оварад,

**Нуктаҳо аз Пири Рум омӯхтам,
Хешро дар ҳарфи ӯ восӯхтам.**

**Боз барҳонам зи файзи Пири Рум
Дафтари сарбаста асрори улум!**

Бемӯҳобо, агар «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ таърихномаи муназзаму муъаззами наҷобату қаҳрамониҳои нисбати сарафроси мо бошад, «Маснавии маънавий»-ро ҷасурона мевардониш довишномаи ахлоқи ҳамадан нисбату исломи халқамон номиду шуморид.

Ҳақ ба ҷониби Мавлоно Абдурахмони Ҷомисӣ, ки дар таърифу тавсифи Мавлоно ва шахси мондагори ӯ фармудааст:

**«Маснавии маънавий»-и Мавлавӣ
Ҳаст Қуръон дар забони наҳлавӣ!**

**Ман чӣ гуям васфи он Олиҷаноиб?!
Нест Пайгамбар, вале дорад Китоб!**

Устод Халифа Абдулҳаким дар мақолаи мудаллалу муфассали худ «Ирфони Мавлоно» ҳақбинона ба таъкид овардааст, ки «Чалолуддини Румӣ бузургтарин шоъири орифи ислом аст. Бидуни тарс аз мухолафат метавон гуфт, ки дар саросари қаламрави адабиёти орифонан ҷаҳон касеро наметавон ёфт, ки аз ҷиҳати умқ (-и тафаккур – А.Р.), ҷомӣғийяту нусъати садр (донишу биниши олий – А.Р.) назри ӯ бошад».

Ҳамин тарик, аз нигоҳи донишварони паҳнобину жарфониғар, «муносиб аст, ки қарни ҳафтуми ҳиҷрӣ (сездахуми мелодӣ – А.Р.)-ро қарни пӯёии завқу андеша ва қарни Шамсу Мавлавӣ дар ирфону тасаввуф номгузорӣ кунем. Дар ин даврон буд, ки баъд аз Аттор (Фаридуддини Аттори Нишопурӣ (1145 – 1221) – шоъири машҳури мутасаввифи тоҷику форс, ки дар баробари Абулмачди Санойии Ғазнавӣ (1080 – 1140) – суҳанвари дигари мутасаввифи тоҷику форс устоду пешвоии Мавлоно шинохта шудааст, – А.Р.) сайру сулук (тариқату маърифати ирфонӣ-тасаввуфӣ – А.Р.) симои дигару истиҳкому ҷазолати бештаре касб карду тарикки растагорни инсон матраҳ гардид ва Мавлавӣ мехост ба кумаки роҳнамоиш ҳаман улуми замонро тахти таъсири андешаҳои худ қарор диҳад. Таҳаввули ногаҳониву ҳайратбори рӯҳӣ, ки ниҳоятан вайро ба пойкӯбӣ, чархишу симоъ дар фазои боз раҳнамун гардид, аз ҳамин даврон оғоз шуду алорағми кӯшише, ки муҳолифини барон лағви шеван тозаи тасаввуф (ҳамон тариқати «Мавлавия», ки Мавлоно бунёдаш ниҳода буд – А.Р.) ба амал оварданд, Мавлоно муваффақ гардид ба жарфон рӯҳии бисёре аз ёрону муридони мумтози хеш нуфуз намудаву сӯфиёни ростии йсоргару вафодоре тарбият кунад» (Атоуллоҳи Тадайн).

Дар «Девони Кабир» ба нуктаву ишораҳои бармехурем, ки бахше аз ёрону наздикони Мавлоно аз эшон исроркоронаву пофишорона дархост мекардаанд, ки то муҳолифини ӯву мухосимини тасаввуфу мавлавия дар Руми Шарқӣ каме хомӯш шаванд, бихтар аст машраби ошиқона (маслаки пешгирифти ирфонӣ-тасаввуфӣ)-и худро ба сӯе гузорад ё, муваққатан андешаҳои машҳуну мавзунашро ба забон наёвардаву муддате фаромӯшашон кунад!

Бунёдгузори шеваи навин дар тасаввуф (яъне: Мавлоно – А.Р.) дар ин маврид котиёна чунин изҳори назар мекунад:

**Гӯянд рафиқонам: аз ишқ бипарҳезам,
Аз ишқ бипарҳезам, пас бо кӣ биёвезам?!**

Ё аз Мавлоно дархост мешуд шабҳо муддатеро ба симоӣ ихтисос диҳаду бақияи соёт биёромад. Аммо Мавлавии саргаштаву шӯрида ба муридонаш зоҳиран посухе намедоду замоне, ки хоб бар онҳо чира мешуд, барои роҳати эшонро халалдор насохтан така ба девор медоду сар бар зону мениҳод, то онҳо бетакаллуф бихобанд. Вақте ки онҳо дар хоб мешуданд, аз ҷой бармехосту саргарми зикр мегардид:

**Ҳама хуфганду мани дилшударо хоб набурд,
Ҳама шаб дидаи ман бар фалак истора шумурд.
Хобам аз дида чунон рафт, ки ҳаргиз н-ояд,
Хоби ман захри фироқи ту бинӯшиду бимурд!**

«Пас, муҳарриқи Мавлоно дар баёни асрор (ҳамон «кашфи асрори вусулу яқин», ки дар муқаддимаи «Дафтари аввал»-и «Маснавӣ» таъкид ёфтааст – А.Р.) ишқ ё маъшук бувад, ки ин ҳар ду бо Ҳақ ягонаанд. Ин шеърро навоии рӯҳангез, ки аз гулӯи вай бармеояд, аз ӯ нест, балки ишқ ё маъшук аст, ки ба забони ӯ сухан мегӯяду бар пардаҳои гулӯяш оҳанги шарбор мерезад» (Бадеъуззамони Фурӯзонфар) :

**Мо табъи ишқ дорем, пинхони ошкорем,
Дар шахри ишқ пинхон, дар кӯйн ишқ фошем!**

Аслан, мутобиқи қавонину муқаррароти собити адабӣ, шоър бояд дар ибтидо мазмуни дилангезеву сипас вазни муносиберо интихоб кунад баъдан аз дунболи кофия бошад. Аммо равиши кори Ҷалолуддини Румӣ, чунон ки қаблан ишора рафт, чунин будааст, ки шабҳои симо ба даври сутуне дар манзилаш ё дар толори бошукӯҳи парвонаи вазири аъзам Кайкубоди Салҷуқӣ мечархиду дар ҳоли хуши ваҷду чазаба ва муҳити пурҷӯши мусикиву дастафшониву пойкӯбӣ ғазал меғуфту месуруд.

Ғазалиёти Мавлоноро, ки дар нусхаҳои гуногун мураккабу мурағаб аз қариби 50 000 байтанду дар «Девони Шамси Табрэй» (маъруф ба «Девони Кабир») фароҳам омадаанд, аз лиҳози мазмуну маъноӣ метавон ба тартиби зерин таснифу табақабандӣ намуд:

1. Ғазалҳои, ки ишқу муҳаббати сӯзони байни инсонҳо – мардону заноро меситоянд.

2. Ғазалҳои, ки таълимоти пурпечутоби ирфонии муаллиф ва ишқу алоқии рӯҳонии сӯфиёнаро нисбат ба Худо тараннум мекунад.

3. Ғазалҳои, ки муҳаббату садоқати шахсии Мавлоноро нисбат ба ёру дӯстон ва муршиду муридонаш ифода месозанд.

4. Ғазалҳои, ки фикру андешаҳои умуминсонии башардӯстона ва панду ҳикмати ибратомӯзи мактаби рӯзгори нотакрори Мавлоноро таҷассум менамоянд.

5. Ғазалҳои, ки дар онҳо Мавлоно нақсу кубҳои замонаву ҳамзамонашро мавриди танзу танқиди шадид қарор медиҳад.

Ҳаҷман агар «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ дар ҳудуди 60 000 байт бошад, маҷмӯи ашъори Мавлоно бештар аз 70 000 байт аст. Танҳо ғазалиёти ӯ дар боби ҳарфи «ё» 800 ғазал, яъне, тақрибан муъодили ғазалиёти Саъдиву ду баробари ғазалиёти

Ҳофизанд, ки шоҳиди дигари табъи саршору вусъати афқору дили бекарори ҳазордастони балхистанд.

Мавлоно дар 55 вазни мухталиф ғазал офаридааст, ки дар шеърӯ адаби деринасоли форсии дарини тоҷикӣ ҳеч як аз шуъро натавониста, ки ба ин андоза тавсия дар авзонӣ (вазну баҳрҳои арӯз)-и ғазал дода бошад, он ҳам авзонӣ матруке, ки дар шеъри қадими тоҷикии форсӣ вучуд доштаву баъдан аз гардиш баромадаанд.

Тамоми чунин авзонро даҳои Мавлоно мухтарӣ будааст, ки биҳтар аз авзонӣ маъмула (анъанавӣ, мавриди истифода, маъмулӣ – А.Р.) воқеъ афтодаанд» («Ёдномаи Мавлавӣ», Интишороти ЮНЕСКО дар Эрон, саҳ. 156).

Аз гуфтаи Атоуллоҳи Тадайнӯ, «дарозии ғазалҳои «Девони Шамс», ки гоҳе (аз се – А.Р.) то чихил ва, ҳатто, ба шаст байт мерасад (дар сурате, ки барои ғазал ҳадди мутавассите, ки таъин кардаанд аз он таҷовуз наметавон кард, дар ҳудуди понздаҳ байт аст), ношӣ (пайдошуда – А.Р.) аз ин зарурат мебошад, ки «дар ҳароботи дилаш андешаҳост». Ин андешаҳо, ки «дарҳам афтода чу мастон», бидуни риёяти таносуб, дар абёти ғазал зоҳир мешаванд ва худ ин хуруҷ (берунравӣ – А.Р.) аз меъёри мутаъорифу маълӯф (маъмуливу одатӣ – А.Р.) ба ғазал хосияти манотиқи ваҳшиву кӯҳистоние медиҳад, ки танаввуъи манозир (гуноғунии манзараҳои тасвиршаванда – А.Р.)-у гуноғунии мутаволӣ (пайдарҳамӣ, дарозо – А.Р.)-и табиъат намегузорад малолӣ якнавохтӣ (якрангӣ – А.Р.) ба ҷони кунҷкови мо роҳ ёбад. Гӯйӣ, вазну кофия (дар ғазалиёти «Девони Шамс» – А.Р.) сарошебест, ки Мавлоно наметавонад худро дар он нигоҳ дорад ё шавқи асҳобу ҳавориюни (дӯстону шогирдон – А.Р.) ба нӯшидани шароби рӯҳонии ӯ вайро ба гуфтан мекашонад:

**Ту даҳонро чу бибандӣ, хамӯширо биписандӣ,
Кашишу ҷазби надимон нагузорад хамӯшат!».**

Бешубҳа, чунон ки пештар гӯшрас шуд, аксари ғазалҳои дилошӯби Мавлоно дар маросими рақсу симоёу кафзаниву

пойкубини дарвешон, дар зери навои тарабангези дафу наю чангу рубоб, дар ҳалкаи муносиби дӯстони мувофиқ суруда шудаанд. Аз ин рӯ, ҳамеша аз онҳо нағмаи суруди зиндагӣ ва садои тарабу хушӣ ба гӯш мерасад:

Рав, он рубобиро бигӯ: «Мастон саломат мекунад!»
В-он мурғи обиро бигӯ: «Мастон саломат мекунад!».

В-он мири соқиро бигӯ: «Мастон саломат мекунад!».
В-он умри боқиро бигӯ: «Мастон саломат мекунад!».

В-он мири ғавғоро бигӯ: «Мастон саломат мекунад!».
В-он суду савдоро бигӯ: «Мастон саломат мекунад!».

Таронағазалҳои Мавлоно ғолибан дар сифоту таҷаллиёти ишқу ошиқӣ гуфта шуда бошанд ҳам, ҳалли мавзӯи печида дар коргоҳу дидгоҳи шоёр ба таври вижае сурат гирифтааст. Ишқи Мавлоно асоси моддӣ дошта, аз моддиёти заминӣ сарчашма мегирад. У бе дилбастагӣ ба мавҷуде моддӣ маърифати мавҳуми самовиро тасаввур намекунад ва карда ҳам наметавонист, зеро, дар ҳақиқат, ҳар чизи нодидаро дар қиёси дида тасаввур метавон карду бас.

«Он чи мо ҳоло мегӯем, ки Мавлоно «ишқи ирфонӣ» месуруд, ҳамон ишқи оламгирӣ ҷаззобест, ки аз мушоҳидаи ҷамоли Бурҳонуддини Тирмизӣ, Шамсуддини Табрзӣ, Салоҳуддини Қуниҷавӣ ва Ҳусомуддини Чалабӣ ҳосил гардидааст ва агар мо вазъи Мавлонову дилбохтагонӣ ўро ба сароҳат бидонем, асоси моддиву мабдаи заминӣ доштани ғазалҳои шӯрангези ўро ба осонӣ метавонем таъин кард» (Саҳобиддин Сиддиқов).

Воқеъан, Мавлоно маъшук – инсонро, инсонии зинда, хосса Шамси Табрзиро, ба дараҷаи илоҳӣ бардошта, барояш қудрату манзалати беҳамтоеро маръӣ доштааст:

Онҳо, ки талабгори Худоед, Худоед!
Берун зи шумо нест, шумоед, шумоед!

**Зотеду сифотеду гаҳе аршу гаҳе фарш,
Дар айни бақоеду муназзах зи фаноед!**

**Ҳар рамз, ки Мавло бисарояд, ба ҳақиқат,
Медон, ки бад-он рамз сазоед, сазоед!**

«Ман»-и шоир дар ғазалиёти шӯрангезу дилошӯби ӯ худ риштаи тақдири башарро аз осмон даррабуда, ба дасти худи инсон додааст; одамро аз қайди олами боло озод намуда, барояш истиклоли том бахшидааст; аз тамоми мавҷудоти олами улвиву суфлӣ инсонро муқаддамтар ва аз тамоми муқаддасот муқаддастар гардонидаст, ки дар арсаи эҷоду эрод олитару волотар аз он набудасту намебошад.

Ғазалиёти Мавлоноро дар асоси мазомину мухтаво шартан ба гурӯҳҳо ҷудо кардан имконпазир бошад ҳам, дар «Девони Шамси Табрэй» «пайваста дар ғазале як андеша дунбол намешаваду татобуъ (чустуҷӯ, таҳқиқ – А.Р.)-и як матлаб (мавзӯъ – А.Р.) дар қор (имконпазир – А.Р.) нест: гоҳе як ғазал монанди анбори пурмоёе аз колоҳои гуногун анбошта шудааст.

Илова бар ин, **ғолибан, шавоҳиди матлабе** (мисолҳое барои тасдиқи мавзӯе – А.Р.) **тамоман дар як ғазал нест: аз чанд ғазалу гоҳе аз ҳар ғазал чанд байт бояд нақл кард, то аз маҷмӯи онҳо шаммае аз матлаби мавриди назар гуфта шаваду гоҳе матлабе дар чанд ғазал ба таъбироти мухталиф омадааст**, ки шахс дарёғ дорад аз ҳамаи онҳо чашм бипӯшаду овардани ҳамаи онҳо низ чандон писандидаву муносиби навиштае муҳтасар нест» (Атоуллоҳи Тадайн), ки навиштаи ҳозираи мо ҳам аз ин қояида мустасно намебошад ва чунин ҳолу мисолҳоро дар «Девони Кабир»-и оламгир фаровон мулоқӣ метавон гардид.

Хулосаи калом, дар мавриди эҷоду бунёди 3 500 ғазали «Девони Шамси Табрэй», ки дар 55 қолаби арӯзи форсии тоҷикӣ рехта шуда, камобеш 50 000 байтро ташкил медиҳанд,

аз ҷониби Мавлоно санъатҳои лафзӣ ва маънавии наву кӯҳани бадеъ фаровон истифода шуда, бино бар мушоҳидаи устод Бадеъуззамони Фурӯзонфар, «дар ҳудуди 75 000 таркиботи васифу изофӣ» ба қор андохта шудааст, ки «10 000-и он ихтироъкардаи андешаву замири Мавлоноост».

Бояд афзуд, ки газалиёти «Девони Кабир» аз лиҳози ғановати қофияву радифбандӣ ва қорбасти дигар аносири миъморӣ сухан ҳам ҷолибу мумтозанд ва чунин аҳволу осори навоаронаву қолабшиканонаро дар ашъори ягон шоъири дигарӣ пешину пасини форсигӯ наметавон мулоқӣ гардид: ӯ дар як ғазал гоҳо калимаи қофияро чанд маротиба тағйир дода, ҳамон радифро боқӣ мегузорад; аксари радифоташ такрору дарозу нодиранд; сачъи дохилиро фаровон истифода мебарад; дар охири абъташ баъзе калимоти бемаъниро, монанди «тантан», «лам – лам», «қум – қум», «лаб – лаб» ва ғайра..., радифвор пайиҳам мечинад, ки халқияту оммавияту мусикавияти суханонашро қавитар мегардонанд:

**Дили ман, дили ман, дили ман бари ту,
Рухи ту, рухи ту, рухи бофарӣ ту!**

Ва ё:

**Боз омадам, боз омадам, ҳазо чунун-ал-ъошиқин,
Бо сӯзу бо соз омадам, ҳазо чунун-ал-ъошиқин!**

Ва ё:

**Ҳилат раҳо кун, ошиқо, девона шав, девона шав,
В-андар дили оташ даро, девона шав, девона шав!**

Дар ҳақиқат, ашъори ғиноӣи Мавлоно, ки сокину вассофи беназири Шаҳри Бузурги Ишк аст, битамом андар қолаби адвори мухталифи мусикӣ рехта шуда, бар муроди шоъири муртарғиби гоҷом баланди инсондӯстӣ хидмат кардаанд. Аммо мусикавияту хушоҳангии ашъори Мавлоно дар нисбати офаридаҳои салису нафиси дигар устодони сухани форсии тоҷикӣ фарқи боризе дорад. Фарқият дар он аст, ки зеру бами

музикӣ дар осори манзуми Мавлоно бори гарони фалсафӣ – тасаввуфиро бар дӯш доранд ва навоиҳои ҷони орифи пурисеи дилсӯзон мебошанд:

**Дар ғайб хаст ӯде,
К-ин ишқ аз ўст дуде!**

Чунон ки донишманди бузурги Мавлавиву Маснави-шинос профессор Реналд Алан Николсон дар ин бора менависад, «сӯфиёро ақида бар он аст, ки пайвастагии таъсири рӯхонии музикӣ бо рӯҳ амре азалисту ба хангоми истимоъ онҳо (сӯфиён – А.Р.) бори дигар овойи Ҳақро мешунаванд, ки чумлагӣ арвоҳи башарӣ дар абадийят бад-он ово посух медоданд (Қуръони Карим, сӯраи 7, ояти 172)-у ба ҳамин тариқ бо сурудаҳои сипоҳи осмонӣ ҳамовоз гаштанд».

Ҳамчунин, сазовори таъкид аст, ки Мавлоно дар чараёни гуфтани ҳам «Маснавий»-ву ҳам «Девони Кабир» хусусиёту мушаххасоти тамоми сабку равиши адабии ройиҷи то замони ҳуду баъди онро, монанди сабки Рудакӣ, Хуросонӣ, ирокӣ, ҳиндӣ, Бедилӣ, бозгашт ва ғайра, мутаҷассим доштааст, ки далели дигари вусъати нопайдоканори андешаву қудрати нотақрори суханварию бузургустоди олами маъниофаринӣ буда ҳамагон ба гунаи падидаи нодиру беназири адабӣ эътирофаш кардаанд.

Ҳамин тариқ, «Девони Шаме» дарёест; оромиши он зебову ҳаяҷони он фитнаангез аст; мисли дарё пур аз мавҷ, пур аз каф, пур аз бод аст. Мисли дарё ҷилвагоҳи рангҳои бадеъи гуногун аст: сабз аст, обист, бунафш аст, нилуфарист. Мисли дарё ойинаи осмону ситорагону маҳалли таҷаллии ашъаи Михру Моҳу Офаринандаи нақшҳои ғуруб аст. Мисли дарё аз ҳаракату ҳаёт лабрез асту дар зери зоҳири сайқаливу ором дунёе пур аз тапишу пур аз талоши тамомнашуданию зиндагӣ дорад.

«Девони Шамс» девони шеър нест, гавғойи як дарёи муталотими тӯфонист.

«Девони Шамс» инъикоси як рӯхи гайриорому пур аз ҳаяҷону лабрз аз шӯру ҷазаба аст.

Нахустин хусусияте, ки аз газалиёти Ҷалолуддин ба ҷашм меҳураду ӯро аз сойри шуъаро мумтоз мекунад, ин аст, ки ӯ намехоҳад шеър бигӯнд: мехоҳад ихсосоти гунгу мубҳами худро бигӯнд. Ӯ «гунги хобдидаест»-у мехоҳад барои карҳо хоби худро бигӯяд. Ӯ дар уқёнусе дастуро мезанаду ин даступозадан ба сурати калимоти мавзӯю хушоҳанг дармеояд» (Алии Дашгӣ).

Оре, шеъру таронаҳои дарёӣ, фикру андешаҳои уқёнусӣ ва панду ҳикматҳои зохиран орому «хоболуд»-у ботинан тугъниву тӯфонии Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ – яке аз номбардортарин зодағони модари бузургофарини тоҷик ва фурузонфартарин андешамандони осмони ғазлу хиради миллати ориёнаҷодамон имрӯз ҳам, баъди садсолаҳои мутамодӣ, моро бедору хушёр ва устувору барқарор ниғаҳ медоранд, ба сулҳу ваҳдату озодӣ, камолоту тараққиёт ва худшиносиву Худошиносӣ хидоятмон мекунанд:

**Паркандагӣ аз нифоқ хезад,
Пирӯзия аз иттифоқ хезад!**

Оре, беш аз 800 сол муқаддам орифи донову шоъири тавоно оқилонаву дурбинона мо – ворисони бахтёру сипосгузори раширо хушдор дода буд, ки то абад ҳалқан гӯшу зевари хуши худ дошта бояд бошем: «Ҳар миллате, ки бедор нест ва ё дар роҳи худшиносӣ форигболиву ҷоҳилиро пеша мекунад, аз бузурғтарини неъматӣ издонӣ – Истиқлолу Ваҳдат, ки асоси пойдорӣю пирӯзиҳо дар пешрафти ҳар гуна ҷомия мебошанд, бенасиб мемунад» (Эмомалӣ Раҳмон).

*Асрори
Раҳмонфар*

МУНТАХАБИ ҒАЗАЛИЁТ

1.

Ай нӯш карда нешро, бехеш кун бохешро,
Бохеш кун бехешро, чизе бидеҳ дарвешро!
Ташриф деҳ ушшокро, пурнур кун офокро,
Бар заҳр зан тарёкро, чизе бидеҳ дарвешро!
Бо рӯйи ҳамчун моҳи худ, бо лутфи мискинхоҳи худ,
Моро ту кун ҳамроҳи худ, чизе бидеҳ дарвешро!
Чун чилваи маҳ мекуни в-аз ишқ огах мекуни,
Бо мо чӣ ҳамрах мекуни? Чизе бидеҳ дарвешро!
Дарвешро чӣ б-вад нишон? Қону забони дурфишон,
На далқи садпора кашон! Чизе бидеҳ дарвешро!
Ҳам Одаму он дам туйӣ, ҳам Исию Марям туйӣ,
Ҳам розу ҳам маҳрам туйӣ, чизе бидеҳ дарвешро!
Талх аз ту ширин мешавад, куфр аз ту чун дин мешавад,
Хор аз ту насрин мешавад, чизе бидеҳ дарвешро!
Қони ману қонони ман, куфри ману имони ман,
Султони султонони ман, чизе бидеҳ дарвешро!
Ай танпарастии булҳазан, дар тан мапечу қон макан,
Мангар ба тан, бингар ба ман, чизе бидеҳ дарвешро!
Имрӯз, ай шамъ, он кунам, бар нури ту ҷавлон кунам,
Бар ишқ қон афшон кунам, чизе бидеҳ дарвешро!
Имрӯз гӯям чун кунам – як пора дилро хун кунам,
В-ин корро яксун кунам, чизе бидеҳ дарвешро!
Ту айби моро кистӣ? Ту мор ё моҳистӣ?
Худро, бигӯ, ту чистӣ?! Чизе бидеҳ дарвешро!
Қонро дарафкан дар адам, зеро нашоёд, ай санам,
Ту мухташам, ӯ мухташам, чизе бидеҳ дарвешро!

2.

Ай аз варой пардаҳо тоби ту тобистони мо,
Моро чу тобистон бибар дилгарм то бустони мо!
Ай чашми чонро тӯтиё, охир, кучо рафтӣ? Биё,
То оби раҳмат барзанад аз сахли оташдони мо!
То сабза гардад шӯрҳо, то равза гардад гӯрҳо,
Ангур гардад гӯраҳо, то пухта гардад нони мо!
Ай офтоби чону дил, ай офтоб аз ту хичил,
Охир, бибин, к-ин обу гил чун баст гирди чони мо!
Шуд хорҳо гулзорҳо аз ишки рӯят борҳо,
То сад хазор икрорҳо афканд дар имони мо!
Ай сурати ишки абал, хуш рӯ намудӣ дар часад,
То раҳ барӣ сӯйи аҳад чонро аз ин зиндони мо!
Дар дуди ғам бикшо тараб, рӯзе намо аз айни шаб,
Рӯзе ғарибу булъачаб, ай субҳи нурафшони мо!
Гавҳар кунӣ хармуҳраро, захра бидаррӣ Зухраро,
Султон кунӣ бебахраро, шо бош, ай султони мо!
Ку дидаҳо дарх(в)арди ту то даррасад дар гарди ту,
Ку гӯши хушоварди ту, то бишнавад бурҳони мо?!
Чун дил шавад эҳсоншумар дар шукри он шохи шакар,
Наъра барорад чошнӣ аз беҳи ҳар дандони мо!
Омад зи чон бонги духул, то чузвҳо ояд ба кул,
Райҳон ба райҳон, гул ба гул, аз ҳабси хористони мо!

3.

Ай фасли боборони мо, баррез бар ёрони мо,
Чун ашки ғамхорони мо дар ҳаҷри дилдорони мо!
Ай чашми абр, ин ашкҳо мерез ҳамчун мапшкҳо,
Зеро ки дорӣ рапшкҳо бар мохрухсорони мо!
Ин абрро гирён нигар в-он боғро хандон нигар,
К-аз лобаву гирияй падар растанд беморони мо.
Абри гарон чун дод Ҳак аз баҳри лабхушкони мо,
Ратли гарон ҳам Ҳак диҳад баҳри сабуксорони мо!
Бар хоку дашти бенаво гавҳарфишон кард осмон,
З-ин бенавойй мекашанд аз ишқ тарророни мо!

Ин абр чун Яъкуби ман в-он гул чу Юсуф дар чаман,
Бишкуфта рӯйи Юсуфон аз ашкафшорони мо!
Як қатрааш гавҳар шавад, як қатрааш абҳар шавад
В-аз молу неъмат пур шавад кафҳои кафхорони мо!
Боғу гулистони малӣ ишкуфа мекарданд дӣ,
Зеро ки барриқ аз пағаҳ хӯрданд хамморони мо.
Барбанд лаб ҳамчун садаф, мастӣ, маё дар пеши саф,
То боз оянд ин тараф аз ғайб хушёрони мо!

4.

Хоҷа, биё, хоҷа, биё, хоҷа, дигар бор биё,
Дафъ мадеҳ, дафъ мадеҳ, ай маҳи айё, биё!
Ошиқи маҳчур нигар, олами пуршӯр нигар,
Ташнаи маҳмур нигар, ай шаҳи хаммор, биё!
Пой туйӣ, даст туйӣ, ҳастии ҳар ҳаст туйӣ,
Булбули сармаст туйӣ, чониби гулзор биё!
Гӯш туйӣ, дида туйӣ в-аз ҳама бигзида туйӣ,
Юсуфи дуздида туйӣ, бар сари бозор биё!
Ай зи назар гашта ниҳон, ай ҳамаро қону чаҳон,
Бори дигар рақскунон бедилу дастор биё!
Равшании рӯз туйӣ, шодии ғамсӯз туйӣ,
Моҳи шабафрӯз туйӣ, абри шакарбор, биё!
Ай алами олами нав, пеши ту ҳар ақл гарав,
Гох маё, гох марав, хез, ба якбор биё!
Ай дили оғушта ба хун, чанд бувад шӯру чунун,
Пухта шуд ангур кунун, ғӯра маяфшор, биё!
Ай шаби ошғуфта, бирав, в-ай ғами ногуфта бирав,
Ай хиради хуфта, бирав, давлати бедор, биё!
Ай дили овора, биё, в-ай чигари пора, биё,
В-ар раҳи дар баста бувад, аз раҳи девор биё!
Ай нафаси Нӯх, биё, в-ай ҳаваси рӯх, биё,
Марҳами маҷрӯх, биё, сихҳати бемор, биё!
Ай маҳи афрӯхтару, оби равон дар дили чӯ,
Шодии ушшоқ бичӯ, кӯрии ағёр, биё!
Бас бувад, ай нотиқи қон, чанд аз ин гуфт забон,
Чанд занӣ табли баён, бе даму гуфтор биё!

5.

Ёр маро, гор маро, ишқи чигархор маро,
 Ёр туйй, гор туйй, хоча, ниғахдор маро!
 Нӯҳ туйй, рӯҳ туйй, фотиҳу мафтӯҳ туйй,
 Синаи машрӯҳ туйй бар дари асрор маро!
 Нур туйй, сур туйй, давлати Мансур туйй,
 Мурги кухи Тур туйй, хаста ба минкор маро!
 Қатра туйй, баҳр туйй, лутф туйй, қаҳр туйй,
 Қанд туйй, захр туйй, беш маёзор маро!
 Хучраи Хуршед туйй, хонаи Нохид туйй,
 Равзаи уммед туйй, роҳ дех, ай ёр, маро!
 Рӯз туйй, рӯза туйй, хосили дарюза туйй,
 Об туйй, кӯза туйй, об диҳ ин бор маро!
 Дона туйй, дом туйй, бода туйй, чом туйй,
 Пухта туйй, хом туйй, хом бимағзор маро!
 Ин тан агар кам танаде, роҳи дилам кам занаве,
 Роҳ шудӣ, то набудӣ ин хама гуфтор маро!

6.

Дӣ бинавохт ёри ман бандаи гамрасидаро,
 Дод зи хеш чошнӣ чони ситамчашидаро!
 Хуш фузуд хушро, халқа намуд гӯшро,
 Чӯш намуд нӯшро, нур фузуд дидаро!
 Гуфт, ки ай низори ман, хаставу тарегори ман,
 Ман нафурӯшам аз карам бандаи худхаридаро!
 Бин, ки чӣ дод мекунад, бин, чӣ кушод мекунад!
 Юсуфи ёд мекунад ошиқи кафбуридаро!
 Дошт маро чу чони х(в)ад, рафт зи ман гумони бад,
 Бар китифам ниҳод ӯ хилъати наврасидаро!
 Очизу бекасам мабин, ашки чу атласам мабин,
 Дар тани ман кашида бин атласи заркашидаро!
 Ҳар кӣ бувад дар ин талаб, бас ачаб асту булҷачаб,
 Сад тараб аст дар тараб чони зи худ раҳидаро!
 Чошнини чунуни ӯ хуштар, ё фусуни ӯ,
 Чунки нухуфталаб газад хастаи гамгазидаро.
 Ваъда диҳад ба ёри худ, гул диҳад аз канори худ,
 Пур кунад аз хумори худ дидан хуичакидаро!

Кухли назар дар ӯ ниҳад, дасти карам бар ӯ занад,
Сина бисӯзад аз ҳасад ин фалаки хамидаро!
Ҷоми майи аласти худ хеш диҳад ба масти худ,
Табл занад ба дасти худ бози дили паридаро!
Баҳри Худойро, хамуш, хӯйи сукутро макуш,
Чунки асида¹ мерасад кӯтаҳ кун қасидаро!
Муфтаъилун, муфтаъилун, муфтаъилун, муфтаъилун,
Дар макушову кам намо гулшани наврасидаро!

7.

Бо ту ҳаёту зиндагӣ, бе ту фанову мурдано,
З-он ки ту офтобию бе ту бувад фасурдано!
Халқ бар ин бисотҳо бар кафи ту чу муҳрае,
Ҳам зи ту мох гаштано, ҳам зи ту муҳра бурдано!
Гуфт: «Дамам чӣ медиҳӣ? Дам ба ту ман супурдаам,
Ман зи ту беҳабар наям дар дами дам супурдано!».
Пеш ба сачда мешудам паст хамида чун шутур
Хандазанон кушод лаб, гуфт: «Дарозгардано!
Бин, ки чи хоҳӣ кардано, бин, ки чӣ хоҳӣ кардано,
Гардан дароз кардаӣ, пунба бихоҳӣ х(в)ардано!».

8.

Мусалмонон, мусалмонон, чӣ бояд гуфт ёреро,
Ки сад фирдавс месозад ҷамолаш ним хореро?!
Маконҳо бемакон гардад, замонҳо чумла кон гардад,
Чу ишки ӯ диҳад ташриф як лаҳза диёреро.
Худовандо, зиҳи нуре, латофатбахши ҳар ҳуре,
Ки оби зиндагӣ созад зи рӯйи лутф нореро.
Чу лутфашро бияфшорад, ҳазорон навбаҳор орад,
Чӣ нуқсон, гар зи ғайрат ӯ занад барҳам баҳореро!
Ҷамолаш офтоб омад, ҷаҳон ӯро ниқоб омад,
Валекин нақш кай бинад ба чуз нақшу нигореро?!
Ҷамоли гул гувоҳ омад, ки бахшишҳо зи шоҳ омад,
Агарчи гул бинашносад ҳавои созвореро!

¹ Асида – як навъи ҳалво

Агар гулро хабар будӣ, ҳамеша сурху тар будӣ,
Азеро офате н-ояд ҳаёти хушёреро.
Ба даст овар нигоре ту, к-аз ин даст аст кори ту,
Чаро бояд сунурдан чон нигори чонсупореро?!
Зи Шамсиддини Табрезӣ манам қосид ба хунрезӣ,
Ки ишқе ҳаст дар дастам, ки монад Зулфиқореро!

9.

Расид он шах, расид он шах, биёроед айвонро,
Фурӯ барред соъидхо барои хуби Канъонро!
Чу омад чони чони чон, нашояд бурд номи чон,
Ба пешаш чон чӣ кор ояд, магар аз баҳри қурбонро!
Будам бе ишқ гумроҳе, даромад ишқ ногоҳе,
Будам кӯҳе, шудам коҳе барои асби султонро!
Агар турк асту тоҷик аст, бад-ӯ ин банда наздик аст,
Чу чон бо тан, валекин тан набошад ҳеч мар чонро.
Ҳало, ёрон, ки бахт омад, гаҳи эсори рахт омад,
Сулаймоне ба тахт омад барои азли шайтонро!
Бичаҳ аз ҷо, чӣ меёбӣ, чаро бедасту беспойӣ?
Намедонӣ, зи ҳудхуд ҷӯ раҳи қасри Сулаймонро?!
Бикун он ҷо муноҷотат, бигӯ асрору ҳочотат,
Сулаймон худ ҳамедонад забони ҷумла мурғонро!
Сухан бод аст, ай банда, кунад дилро пароканда,
Валекин ӯ-ш фармояд, ки гирд овар парешонро!

10.

Гар з-он ки най толиб, ҷўянда шавӣ бо мо,
В-ар з-он ки най мутриб, гўянда шавӣ бо мо!
Гар з-он ки ту Қорунӣ, дар ишқ шавӣ муфлис,
В-ар з-он ки Худовандӣ, ҳам банда шавӣ бо мо!
Як шамъ аз ин маҷлис сад шамъ бигиронад,
Гар мурдаӣ в-ар зинда, ҳам зинда шавӣ бо мо!
Поҳои ту бикшояд, равшан ба ту бинмояд,
То ту хама тан чун гул дар ҳанда шавӣ бо мо!
Дар ҷаҳда даро як дам, то зиндадилон бинӣ,
Атлас бадар андозӣ, дар ҷаҳда шавӣ бо мо!

Чун дона шуд афканда, баррусту дарахте шуд,
Ин рамз чу дарёбӣ, афканда шавӣ бо мо.
Шамсулҳақи Табрзӣ бо гунчаи дил гӯяд:
«Чун боз шавад чашмат, бинанда шавӣ бо мо».

11.

Маъшуқа ба сомон шуд, то бод, чунин бодо!
Куфраш ҳама имон шуд, то бод, чунин бодо!
Мулке, ки парешон шуд, аз шумии шайтон шуд.
Боз они Сулаймон шуд, то бод, чунин бодо!
Ҳам бода чудо х(в)ардӣ, ҳам айш чудо кардӣ,
Нак, сардиҳи меҳмон шуд, то бод, чунин бодо!
З-он талъати шоҳона, з-он машъалаи хона
Ҳар гӯша чу майдон шуд, то бод, чунин бодо!
З-он чашми дурӯғинаш, з-он шеваи ширинаш
Олам шакаристон шуд, то бод, чунин бодо!
Шаб рафту сабӯҳ омад, ғам рафту футӯҳ омад,
Хуршед дурахшон шуд, то бод, чунин бодо!
Аз давлати маҳзунон в-аз ҳиммати маҷнунон,
Он силсила чунбон шуд, то бод, чунин бодо!
Ид омаду ид омад, ёре, ки рамид, омад,
Идона фаровон шуд, то бод, чунин бодо!
Ай мутриби соҳибдил, дар зер макун манзил,
К-он Зухра ба мизон шуд, то бод, чунин бодо!
Дарвеш Фаридун шуд, ҳамкисаи Қорун шуд,
Ҳамкосаи султон шуд, то бод, чунин бодо!
Он боду ҳаворо бин, з-афсуни лаби ширин
Бо ной дар афгон шуд, то бод, чунин бодо!
Фиръавн бад-он сахтӣ, бо он ҳама бадбахтӣ
Нак, Мӯсии Имрон шуд, то бод, чунин бодо!
Он гург бад-он зиштӣ, бо чаҳлу фаромуштӣ
Нак, Юсуфи Канъон шуд, то бод, чунин бодо!
Шамсулҳақи Табрзӣ, азбаски даромезӣ,
Табрез Хуросон шуд, то бод, чунин бодо!
Аз аслами шайтонӣ шуд нафси ту раббонӣ,
Иблис мусулмон шуд, то бод, чунин бодо!

Он мох чу тобон шуд, кавнайн гулистон шуд,
Ашхос хама чон шуд, то бод, чунин бодо!
Бар рӯх барафзудӣ, то буд, чунин будӣ,
Фарри ту фаровон шуд, то бод, чунин бодо!
Қахраш хама раҳмат шуд, захираш хама шарбат шуд,
Абраш шакарафшон шуд, то бод чунин бодо!
Аз кох чӣ ранг астат, аз шох, чӣ танг астат?
Ин гов чу курбон шуд, то бод, чунин бодо!
Арзӣ чу самой шуд, мақсуди Саной шуд,
Ин буд, хама он шуд, то бод, чунин бодо!
Хомӯш, ки сармастам, барбаст касе дастам,
Андеша парешон шуд, то бод, чунин бодо!

12.

Ай ёри қамарсимо, ай мутриби шаккархо,
Овози ту чонафзо, то рӯз машин аз по.
Судӣ, хамагӣ судӣ, бар чумла барафзудӣ,
То буд, чунин будӣ, то рӯз машин аз по.
Сад шаҳр хабар рафта, к-«Ай мардуми ошуфта,
Бедор шуд он хуфта, то рӯз машин аз по».
Бедор шуд он фитна, к-ӯ чун бизанад таъна,
Дар кӯх канад рахна, то рӯз машин аз по.
Дар хона чунин чамъе, дар чамъ чунин шамъе,
Дорам зи ту ман тамъе, то рӯз машин аз по.
Мир омаду мир омад, он бадри мунир омад,
В-он шаккару шир омад, то рӯз машин аз по.
Ай бонгу навоят тар, в-аз боди сабо хуштар,
Моро ту барӣ аз сар, то рӯз машин аз по.
Мачлис ба ту фархунда, ишрат зи дамат зинда,
Чун шамъи фурузанда, то рӯз машин аз по.
Ин чарху замин хайма, кас дид чунин хайма?
Ай устунӣ ин хайма, то рӯз машин аз по.
Ин қавм паранд аз ту, бо карру фаранд аз ту,
Зеру забаранд аз ту, то рӯз машин аз по.
Дар баҳр чу киштибон он пил ҳамечунбон,
То манзили Обоқон то рӯз машин аз по.

Ай хушнафаси нойӣ, бас нодира барнойӣ,
Чун бо ҳама барн-ойӣ, то рӯз машин аз по.
Даф аз кафи даст ояд, най аз дами маст ояд,
Бо най ҳама паст ояд, то рӯз машин аз по.
Чун чон хамушем, аммо кай хусбад чон, чоно,
Ту бош забони мо, то рӯз машин аз по.

13.

Биё, ай чони нав дода ҷаҳонро,
Бибар аз кор ақли кордонро.
Чу тирам, то напарронӣ, напаррам,
Биё, бори дигар пур кун камонро.
Зи ишқат боз ташт аз бом афтод,
Фирист аз бом боз он нардбонро.
Маро гӯянд: «Бомаш аз чӣ сӯй аст?»
– Аз он сӯйе, ки оварданд чонро.
Аз он сӯйе, ки ҳар шаб чон равон аст,
Ба савқат субҳ боз орад равонро.
Аз он сӯ, ки баҳор ояд заминро,
Чароғи нав диҳад субҳ осмонро.
Аз он сӯ, ки асое аждаҳо шуд,
Ба дӯзах бурд ӯ фиръавниёнро.
Аз он сӯ, ки туро ин чустучӯ хост,
Нишон худ ӯст, меҷӯяд нишонро.
Ту он мардӣ, ки ӯ бар ҳар нишастаст,
Ҷамепурсад зи ҳар иррову онро.
Хамуш кун, к-ӯ намехоҳад зи ғайрат,
Ки дар дарё дарорад ҳамғиноро.

14.

Хабар кун, ай ситора, ёри моро,
Ки дарёбад дили хунхори мо.
Хабар кун он табиби ошиқонро,
Ки то шарбат диҳад бемори моро.
Бигӯ шаккарфурӯши шаккаринро,
Ки то равнақ диҳад бозори моро,

Агар дар сир бигардонӣ дили худ,
На душман бишнавад асрори моро.
Пас андар ишки душман ком гардам,
Ки душман мепарастад кори моро.
Агарчи душмани мо чон надорад,
Бисӯзон чони душмандори моро!
Агар гил бар сар астат, то нашӯӣ,
Биёру бишкуфон гулхори моро.
Биё, ай Шамси Табрезии наййир,
Бад-он рух нур дех дидори моро!

15.

Чу ӯ бошад дили дилсӯз моро,
Чӣ бошад шаб, чӣ бошад рӯз моро.
Ки хуршед ар фуру шуд, ар баромад,
Бас аст ин чони чонафрӯз моро.
Ту модармурдаро шеван маомӯз,
Ки устод аст ишқомӯз моро.
Мадӯзон хирқаи моро, мадаррон,
Нашояд шайхи хирқадӯз моро.
Ҳама кас бар адӯ пирӯз хоҳад,
Чамоли он адӯ пирӯз моро.
Ҳама кас баҳти ганчандӯз хоҳад,
Валекин ишки ранчандӯз моро.

16.

Машкан дили марди муштариро,
Бигзор раҳи ситамгариро.
Раҳм ор, маҳо, ки дар шарифат
Курбон накунад лоғареро.
Махмури туам, ба дасти ман дех
Он қоми шароби гавҳариро.
Панде бидиҳу ба сулҳ овар
Он чашми хумори абҳариро.
Фармой ба ҳиндувони чоду,
К-аз ҳад набаранд соҳириро.

Дар шашдарае фитод ошик,
Бишкан дари ҳабси шашдариро.
Як лаҳза, муъиззи нома, пеш о,
Чамъ овар ҳалкаи париро.
Сар мениҳад ин хумор аз бун
Ҳар лаҳза шароб он сареро.
Сад чо чу қалам миён бибаста
Тунги шакари муъаскариро.
Ай ишқ, бародарона пеш о,
Бигзор саломи сарсариро.
Ай сокии рӯх, аз дари Ҳак
Мағзор ҳаки бародариро.
Ай Нӯҳи замона, хин, равон кун
Ин киштии табъи лангариро.
Ай ноиби Мустафо, бигардон
Он соғари зафти кавсариро.
Пайғом зи нафхи сур дорад,
Бикшой лаби паямбариро.
Ай сурхсабоғати аламдор,
Бикшо пару боли чаъфариро.
Пурлола куну пур аз гули сурх
Ин сахни рухи музаъфариро.
Испед намекунам дигар ман,
Даррез раҳики аҳмариро.

17.

Дар миёни пардаи хун ишқро гулзорҳо,
Ошиқонро бо чамоли ишқ бечун корҳо.
Ақл гӯяд: «Шаш чиҳат ҳаддасту берун роҳ нест»,
Ишқ гӯяд: «Роҳ ҳасту рафтаам ман борҳо».
Ақл бозоре надиду тоҷирӣ оғоз кард,
Ишқ дида з-он суи бозори ӯ бозорҳо.
Ай басо Мансури пинҳон, з-этимоди қони ишқ
Тарки минбарҳо бигуфта, бар шуда бар дорҳо.
Ошиқони дурдақшо дар даруна завқҳо,
Оқилони тирадилро дар дарун инкорҳо.

Ақл гӯяд: «По манех, к-андар фано чуз хор нест»,
Ишк гӯяд ақро, к-андар ту аст он хорхо.
Ҳин, хамуш кун, хори ҳастиро зи пой дил бикан,
То бибинӣ дар даруни ҳеҷтан гулзорхо.
Шамси Табрезӣ, туйй хуршед андар абри ҳарф,
Чун баромад офтобат, маҳв шуд гуфторхо.

18.

Бо чунин шамшери давлат ту забун монӣ чаро?
Гавҳаре бошию аз санге фуру монӣ чаро?
Мекашад ҳар каргасе аҷзотро ҳар чонибе,
Чун на мурдорӣ ту, балки бози чононӣ чаро?
Дидаатро чун назар аз дидаи боқӣ расид.
Дидаат шармин шавад аз дидаи фонӣ чаро?
Он ки ўро кас ба нася-в нақд насонад ба хок,
Инчунин бешӣ кунад бар нақдае конӣ чаро?
Он сияҳчоне, ки куфр аз чони талхаш нанг дошт,
Заҳр резад бар туву ту шаҳди имонӣ чаро?
Ту чунин ларзони ў бошию ў сояй ту аст,
Охир, ў нақшест чисмонию ту чонӣ чаро?
Ў хама айби ту гирад, то бипӯшад айби худ,
Ту бар ў аз гайб чон резию медонӣ чаро?
Чун дар ў ҳастӣ, бибинӣ, гӯйӣ, он ман нестам,
Даъвии ў чун набинӣ, гӯияш онӣ чаро?
Хашми ёрон фаръ бошад, аслашон ишқи нав аст,
Аз барои хашми фаръӣ аспро ронӣ чаро?
Шаҳ ба ҳақ чун Шамси Табрезист, сонӣ несташ,
Ноҳакеро асл гӯйӣ, шоҳро сонӣ чаро?

19.

Ай ҳавасҳои дилам, биё, биё, биё, биё,
Ай муроду ҳосилам, биё, биё, биё, биё.
Мушкилу шӯридаам чун зулфи ту, чун зулфи ту,
Ай кушоди мушкилам, биё, биё, биё, биё.
Аз раҳи манзил мағӯ, дигар мағӯ, дигар мағӯ,
Ай ту роҳу манзилам, биё, биё, биё, биё.

Даррабудӣ аз замин як мушти гил, як мушти гил,
Дар миёни он гилам, биё, биё, биё, биё.
То зи некию бадӣ ман воқифам, ман воқифам,
Аз ҷамолат ғофилам, биё, биё, биё, биё.
То насӯзад ақли ман дар ишки ту, дар ишки ту,
Ғофилам, не окилам, биё, биё, биё, биё.

20.

Ту маро ҷону ҷаҳонӣ, чӣ кунам ҷону ҷаҳонро?
Ту маро ганҷи равонӣ, чӣ кунам суду зиёнро?
Нафасе ёри шаробам, нафасе ёри кабобам,
Чу дар ин даври харобам, чӣ кунам даври замонро?
Зи ҳама халқ рамидам, зи ҳама боз раҳидам,
На ниҳонам, на падидам, чӣ кунам кавну маконро?
Зи висоли ту хуморам, сари махлуқ надорам,
Чу туро сайду шикорам, чӣ кунам тиру камонро?
Чу ман андар таги ҷӯям, чӣ равам, об чӣ ҷӯям?
Чӣ тавон гуфт, чӣ ғӯям сифат ин ҷӯи равонро?
Чу ниҳодам сари ҳастӣ, чӣ кашам бори куҳеро?
Чу маро гург шубон шуд, чӣ кашам нози шубонро?
Чӣ хушӣ, ишқ, чӣ мастӣ, чу қадах бар кафи дастӣ,
Хунук он ҷо, ки нишастӣ, хунук он дидаи ҷонро!
Зи ту ҳар зарра ҷаҳоне, зи ту ҳар қатра чу ҷоне,
Чу зи ту ёфт нишоне, чӣ кунад ному нишонро?
Ҷихати гавҳари фойик ба таги баҳри ҳақоик,
Чу ба сар бояд рафтани, чӣ кунам пои давонро?
Ба силоҳи аҳадӣ ту, раҳи моро бизадӣ ту,
Ҳама раҳтам ситадӣ ту, чӣ диҳам бочситонро?
Зи шуъои маҳи тобон, зи ҳами турраи печон
Дили ман шуд сабук, ай ҷон, бидиҳ он ратли гаронро.
Манигар ранҷу балоро, бинигар ишқу валоро,
Манигар ҷавру ҷафоро, бинигар сад нигаронро.
Ғамро лутф лақаб кун, зи ғаму дард тараб кун,
Ҳам аз ин хуб талаб кун ғараҳу амну амонро.
Биталаб амну амонро, бигузин ғӯшагиронро,
Бишунав роҳдиҳонро, макушо роҳи даҳонро.

21.

Бирвед, ай ҳарифон, бикашед ёри моро,
 Ба ман оваред охир санами гурезпоро.
 Ба баҳонаҳои ширин, ба таронаҳои заррин
 Бикашед сӯи хона маҳи хуби хушлнкоро.
 В-агар ӯ ба ваъда гӯяд, ки даме дигар биёям,
 Ҳама ваъда макр бошад, бифиребад ӯ шуморо.
 Дами саҳт гарм дорад, ки ба ҷодуию афсун
 Бизанад гираҳ бар об ӯву бибандад ӯ хаворо.
 Ба муборакию шодӣ чу нигори ман дарояд,
 Бинишин, назора мекун ту аҷоиби Худоро.
 Чу ҷамоли ӯ битобад, ҷӣ бувад ҷамоли хубон?
 Ки руҳи чу офтобаш бикушад ҷароғҳоро!
 Бирав, ай дили сабукрав, ба Яман, ба дилбари ман
 Бирасон салому хидмат ту ақиқи бебаҳоро.

22.

Гар ту удӣ, сӯи ин мичмар биё,
 В-ар биронандӣ зи бом, аз дар биё.
 Юсуфӣ, аз ҷоҳу зиндон ҷора нест,
 Сӯи захри қаҳр чун шаккар биё.
 Гуфтамаст: Аллоҳу Акбар расме аст,
 Гар ту они Акбарӣ, акбар биё.
 Чун майи аҳмар сагон ҳам мехуранд,
 Гар ту шерӣ, чун майи аҳмар биё.
 Зар ҷӣ ҷӯйӣ? Мисси худро зар бисоз,
 Гар набошад зар, ту симинбар биё.
 Ағниё хушқу фақирон ҷашмтар,
 Ошиқо, бе шакли хушқу тар биё.
 Гар сифатҳои фалакро маҳрамӣ,
 Чун малак бе модаву бе нар биё.
 В-ар сифоти дил гирифтӣ дар сафар,
 Ҳамчу дил бе по биё, бе сар биё.
 Чун зи Шамсуддин ҷаҳон пурнур шуд,
 Сӯи Табрез о, дило, бар сар биё.

23.

Омад баҳори чонҳо, ай шоҳи тар, ба рақс о,
 Чун Юсуф андаромад, Мисру шакар ба рақс о.
 Ай шоҳи ишқпарвар, монанди шири модар,
 Ай шир, қўш даррав, чони падар, ба рақс о.
 Чавғони зулф дидӣ, чун гӯй даррасидӣ,
 Аз пову сар буридӣ, бепову сар ба рақс о.
 Аз ишқи тоҷдорон, дар чархи ӯ чу борон,
 Он ҷо қабо чӣ бошад? Ай хушқамар, ба рақс о.
 Дар даст чоми бода, омад бутам пиёда,
 Гар нестӣ ту мода, з-он шоҳи нар ба рақс о.
 Поёни чанг омад, овози чанг омад,
 Юсуф зи чоҳ омад, ай беҳунар, ба рақс о.
 То чанд ваъда бошад? В-ин сар ба сачда бошад?
 Ҳичрам бибурда бошад, рангу асар ба рақс о.
 Кай бошад он замоне, гӯяд маро фалоне,
 К-ай беҳабар фано шав, ай беҳабар, ба рақс о.
 Товуси мо дарояд в-он рангҳо барояд,
 Бо мурғи чон сарояд, беболу пар ба рақс о.
 Кӯру карони олам дид аз Масеҳ марҳам,
 Гуфта Масеҳи Марям, к-ай кӯру кар, ба рақс о.
 Махдум Шамсидин аст, Табреш рашки Чин аст,
 Андар баҳори ҳуснаш шоҳу шаҷар ба рақс о.

24.

Бо он ки мерасонӣ он бодаи бакоро,
 Бе ту намегуворад ин чоми бода моро.
 Мутриб, қадаҳ раҳо кун, з-ин гуна нолаҳо кун,
 Ҷоно, яке баҳо кун он ҷинси бебаҳоро.
 Он ишқи силсилатро в-он офати дилатро,
 Он ҷоҳи Бобилатро в-он кони сеҳрҳоро.
 Боз ор бори дигар, то кори мо шавад зар,
 Аз сар бигир, аз сар он одати вафоро.
 Деви шақосиришта аз лутфи ту фиришта,
 Тугрои ту набишта мар мулкати сафоро.

Дар нурат, ай гузида, ай бар фалак расида,
Ман дамбадам бидида анвори Мустафоро.
Чун баста гашт роҳе, шуд ҳосили ман оҳе,
Шуд кӯҳ хамчу коҳе аз нишқ қаҳраборо.
Аз Шамсидини чун маҳ Табрез хаст огаҳ,
Бишнав дуъову гаҳ-гаҳ омин кун ин дуоро!

25.

Ман аз кучову гаму шодин қаҳон зи кучо?
Ман аз кучо, гами борону новдон зи кучо?
Чаро ба олами аслии хеш во наравам?
Дил аз кучову тамошон хокдон зи кучо?
Чу хар надораму харбанда нестам, ай чон,
Ман аз кучо, гами полону кӯдбон зи кучо?
Ҳазорсола гузаштӣ зи ақлу ваҳму гумон,
Ту аз кучову фишороти бадгумон зи кучо?
Ту мурғи чорпарӣ, то ба осмон паррӣ,
Ту аз кучову раҳи бому нардбон зи кучо?
Касе турову ту касро ба буз намегирӣ,
Ту аз кучову ҳаёҳон хар шубон зи кучо?
Ҳазор наъра зи болои осмон омад,
Ту тан занию начӯйӣ, ки ин фиғон зи кучо.
Чу одамай ба яке мор шуд бурун зи бихишт,
Миёни каждому морон туро амон зи кучо?
Дило, дило, ба сари ришта шав, масал бишунав,
Ки осмон зи кучоясту ресмон зи кучо?
Шароби хом биёру ба пухтагон дардеҳ,
Ман аз кучо, гами хар хоми қалтабон зи кучо?
Шаробхона дарову дар аз дарун дарбанд,
Ту аз кучову баду неки мардумон зи кучо?
Тамаъ мадор, ки умри туро карон бошад,
Сифоти Ҳақкию Ҳақро ҳаду карон зи кучо?
Ачал қафас шиканад, мурғро наёзорад,
Ачал кучову пари мурғи човидон зи кучо?
Хамӯш бош, ки гуфтӣ басею кас нашунид,
Ки ин духул зи чӣ бом асту ин баён зи кучо?

26.

Биёр он, ки каринро суи карин кашадо,
 Фариштаро зи фалак чониби замин кашадо.
 Ба ҳар шабе чу Муҳаммад ба чониби меъроҷ
 Бууроки ишки абадро ба зери зин кашадо.
 Ба пеши рӯҳ нишин, з-он ки ҳар нишаст туро
 Ба хулқу хӯву сифатҳои ҳамнишин кашадо.
 Шароби ишки абадро, ки сокиаш рӯҳ аст,
 Нагираду накашад в-ар кашад, чунин кашадо.
 Бирав, бидузд зи парвона хӯйи қонбозӣ,
 Ки он туро ба суи нури шамъи дин кашадо.
 Расид ваҳйи худойӣ, ки гӯш тез кунед,
 Ки гӯши тез ба чашми худойбин кашадо.
 Хаёли дӯст туро муждаи висол диҳад,
 Ки он хаёлу гумон чониби яқин кашадо.
 Дар ин чаҳӣ ту чу Юсуф, хаёли дӯст расон,
 Расан туро ба фалакҳои баргарин кашадо.
 Ба рӯзи васл агар ақл монадат, гӯяд,
 Нагуфтамаст, ки чунон кун, ки он ба ин кашадо!
 Бичаҳ, бичаҳ зи чаҳон ҳамчу оҳувон аз шер,
 Гирифтамаш, ҳама кон аст, кон ба кин кашадо.
 Ба ростӣ бирасад қон бар остони висол,
 Агар кажӣ, ба ҳариру қазу кажин кашадо.
 Бикаш ту хори чафоҳо, аз он ки хоркашӣ
 Ба сабзаву гулу райҳону ёсамин кашадо.
 Бинуш лаънату дашноми душманон пайи дӯст,
 Ки он ба лутфу саноҳову офарин кашадо.
 Даҳон бибанду амин бош дар суҳандорӣ,
 Ки шаҳ калиди хазина бари амин кашадо.

27.

Маро бидиду напурсид он нигор чаро?
 Туруш-туруш бигузашт аз дарича ёр чаро?
 Сабаб чӣ буд, чӣ кардам, ки бад намуд зи ман,
 Ки хотираш бигирифтаст ин ғубор чаро?
 Зи бомдод чаро қасди хуни ошиқ кард?
 Чаро кашид чунин теги Зулфиқор чаро?

Чу лаб ба ханда кушояд, кушода гардад дил,
Дар он лаб аст ҳамеша кушоди кор чаро?
Миёни абруи худ чун гирах занад аз хашм,
Гирах-гирах шавад аз гам дили фиғор чаро?
Чаҳон сияҳ шавад он дам, ки рӯ бигардонад,
На рӯз монаду не ақл барқарор чаро?
Яке нафас, ки дили ёри мо зи мо бирамид,
Чаро рамид зи мо лутфи кирдгор чаро?
Магар ки лутфи Худо ёст, мо галат кардем,
Вагарна хубии ӯ гашт беканор чаро?
Буруни сурат агар лутфи маҳз додӣ рӯй,
Паямбарон зи чӣ гаштанд пардадор, чаро?

28.

Ёри мо, дилдори мо, олами асрори мо,
Юсуфи дилдори мо, равнаки бозори мо.
Бар дами имсоли мо ошиқ омад пори мо,
Муфлисоне му туйй ганҷи мо, динори мо.
Коҳилоне му туйй ҳаҷҷи мо, пайқори мо,
Хуфтагонему туйй давлати бедори мо.
Хастагонему туйй марҳами бемори мо,
Мо харобему туйй аз карам миғмори мо.
Дӯш гуфтам ишқро, ай шаҳи айёри мо,
Сар мақаш, мункир машав, бурдаи дастори мо.
Пас ҷавобам дод ӯ, к-аз ту аст ин қори мо,
Ҳар чи гӯйӣ, во диҳад чун садо қухсори мо.
Гуфтамаш: Худ мо қухем, ин садо гуфтори мо,
З-он ки қухро ихтиёр набвад, ай мухтори мо.
Гуфт: Бишнава аввалаи шаммае з-асрори мо,
Ҳар сутури лоғаре қай қашонад бори мо?!
Гуфтамаш аз мо бибар заҳмати ахбори мо,
Булбуле мастӣ бикун ҳам зи бӯ темори мо.
Ҳастии ту фаҳри мо, ҳастии мо ори мо,
Ахмаду Сиддиқ бин дар дили чун ғори мо.
Менанӯшад ҳар майе масти дурдихори мо,
Хур зи дасти шах хурад мурғи хушминқори мо.

Чун бихусбад дар лаҳад қолаби мурдори мо,
Раста гардад з-ин қафас тўтии таййори мо.
Худ шиносад чойи худ мурғи зираксори мо,
Баъди мо пайдо кунӣ дар замин осори мо.
Гар ба бустон бе туем, хор шуд гулзори мо,
В-ар ба зиндон бо туем, гул бирӯяд хори мо.
Гар дар оташ бо туем, нур гардад нори мо.
В-ар ба ҷаннат бо туем, нор шуд анвори мо.
Аз ту шуд бози сапед зоғи мову сори мо,
Бас куну дигар мағӯ, к-ин бувад гуфтори мо.

29.

Кароне надорад биёбони мо,
Қароре надорад дилу ҷони мо.
Ҷаҳон дар ҷаҳон нақшу сурат гирифт,
Қадам аст аз ин нақшҳо они мо?
Чу дар раҳ бибинӣ бурида саре,
Ки ғалтон равад сӯйи майдони мо,
Аз ӯ пурс, аз ӯ пурс асрори мо,
К-аз ӯ бишнаві сирри пинҳони мо.
Чӣ будӣ, ки як гӯш пайдо шудӣ
Ҳарифи забонҳои мурғони мо.
Чӣ будӣ, ки як мурғ паррон шудӣ,
Бар ӯ тавқи сирри Сулаймони мо.
Чӣ гӯям, чӣ донам, ки ин дoston
Фузун аст аз ҳадду имкони мо.
Чӣ гуна занам дам, ки ҳар дам ба дам
Парешонтар аст ин парешони мо.
Чи кабкону бозон ситон мепаранд
Миёни ҳавои куҳистони мо.
Миёни ҳавое, ки муфтам ҳавост,
Ки бар авҷи он аст айвони мо.
Аз ин дoston бигзар, аз ман мапурс,
Ки ҳар дам шикастаст дастони мо.
Салоҳулҳақу дин намояд туро
Ҷамоли шаҳаншоҳу султони мо.

30.

Гўни ман мунтазир паёми туро,
 Чон ба чон чуства як саломни туро.
 Дар дилам хуни шавк мечўшад,
 Мунтазир бўйи чўши чоми туро.
 Ай зи ширинию диловезй
 Дона хочат набуда доми туро.
 Карда шоҳон нисори тоҷу камар
 Мар кабон камин гуломи туро.
 3-аввали ишқ ман гумон бурдам,
 Ки тасаввур кунам хитоми туро.
 Силсила-м кун ба пойи уштурбанд
 Ман тамаъ кай кунам саномни туро?!
 Он ки шире зи лутфи ту хурдаст,
 Марг бинад якин фитоми туро.
 Ба ҳақи он забони қошифи гайб,
 Ки ба гўшам расон паёми туро.
 Ба ҳақи он сарои давлатбахш,
 Бинамоям зи дур боми туро.
 Гар сар аз сачдаи ту суд кунад,
 Чй зиён аст лутфи оми туро?
 Шамси Табреш, ин дилошуфта
 Бар цигар бастааст номи туро.

31.

Дилбари мо шудааст дил бари мо,
 Гули мо беҳад асту шаккари мо.
 Мо ҳамеша миёни гулшаккарем,
 3-он дили мо кавист дар бари мо.
 Зухра дорад ҳаводиси табъй,
 Ки бигардад ба гирди лашкари мо.
 Мо ба пар мепарем сўи фалак,
 3-он ки аршист асли чавҳари мо.
 Сокинони фалак бухур кунанд,
 Аз сифоти хуши муъанбари мо.

Ҳама насрину арғавону гул аст
Бар замин шоҳроҳи кишвари мо.
На бихандад, на бишкуфад олам
Бе насими дами санавбари мо.
Зарраҳои ҳаво пазирад рӯҳ,
Аз дами илқи рӯҳпарвари мо.
Гӯшҳо гапгаанд маҳрами ғайб.
Аз забону дили суҳанвари мо.
Шамси Табреш абрсӯз шудааст,
Соҷаш кам мабод аз сари мо!

32.

Чанд ниҳон дорӣ он хандаро,
Он маҳи тобондаи фархундаро?
Банда кунад рӯйи ту сад шоҳро,
Шоҳ кунад хандаи ту бандаро,
Ханда биёмӯз гули сурхро,
Ҷилва кун он давлати пояндаро.
Баста бад-он аст дари осмон,
То бикашад чун ту кушояндаро.
Дидаи каттори шутурҳои маст
Мунтазиронанд кашонандаро.
Зулф барафшону дар он ҳалқа каш
Ҳалқи дусад ҳалқарабояндаро.
Рӯзи висол асту санам ҳозир аст,
Ҳеч мапо муддати ояндаро.
Ошиқи заҳма-ст дафи сахтрӯ,
Майли лаб аст он найи ноландаро.
Бар руҳи даф чанд тапонча бизан,
Дам деҳ он нойи сиголандаро.
В-ар ба тамаъ нола барорад рубоб,
Хуш бикушо он кафи бахшандаро.
Айб макун, гар ғазал абгар бимонд,
Нест вафо хоҳири паррандаро.

33.

Бода дех он ёри кадаҳбораро,
 Ёри турушрӯйи шакарпораро.
 Мангар он сӯй, бад-ин сӯ кушо
 Ғамзан гаммозаи хунхораро.
 Дасти ту мемолад бечоравор,
 Неҳ ба кафаш чораи бечораро.
 Хираву саргаштаву бекор кун
 Ин хиради пири ҳамакораро.
 Тифли дурӯза чу зи ту бӯ барад,
 Мекашад ӯ сӯйи ту гаҳвораро.
 Тарк кунад дояву сад ширро,
 Ай бадали равгану кунчораро.
 Хуб калидӣ дари барбастаро,
 Хуб камандӣ дили овораро.
 Кори ту ин бошад, ай офтоб,
 Нур фиристӣ маҳу истораро.
 Мунтазираш бошу чу маҳ нур гир,
 Тарк кун ин гангалу наззораро.
 Раҳмати ту муҳра диҳад морро,
 Хона диҳад акраби чаррораро.
 Ёд диҳад кори фаромӯшро,
 Бод диҳад хотири сайёро.
 Ҳар бути сангин зи дамаш зинда шуд,
 То чӣ дам аст он бути саҳҳораро.
 Хомуш кун, гуфт аз ин олам аст,
 Тарк кун ин олами гаддораро.

34.

Дод диҳӣ соғару паймонаро,
 Моя диҳӣ маҷлису майхонаро.
 Маст кунӣ наргиси маҳмурро,
 Пеш кашӣ он бути дурдонаро.
 Чуз зи худовандин ту кай расад
 Сабру қарор ин дили девонаро?
 Тег баровар, ҳала, ай офтоб,
 Нур дех ин гӯшаи вайронаро.

Қоф туйй маскани Симурғро,
Шамъ туйй чони чу парвонаро.
Чашмаи ҳайвон бикушо ҳар тараф,
Нақд кун он киссаву афсонаро.
Маст кун, ай сокию дар кор каш
Ин бадани кофари бегонаро.
Гар накунад ром чунин девро,
Пас, чӣ шуд он соғари мардоноро?
Ними дилеро ба чӣ орад, ки ў
Паст кунад сад дили фарзонаро.
Аз пағаҳ имрӯз чи хуш маҷлисест
Он санами фитнаву фаттонаро.
Бишканад он чашми ту сад аҳдро
Маст кунад зулфи ту сад шонаро.
Як нафасе бом баро, ай санам,
Ракс дарор устуни Ҳаннонаро.
Шарҳи фатаҳнову ишороти он
Қуфл бигӯяд сари дандоноро.
Шоҳ бигӯяд, шунавад пеши ман,
Тарк кунам гуфти ғуломонаро.

35.

Чарҳи фалак бо ҳама кору киё
Гирди фалак гардад чун осие.
Гирди чунин Каъба кун, ай чон, тавоф,
Гирди чунин моида гард, ай гадо!
Бар масали гӯй ба майдон-ш гард,
Чунки шудӣ сархуши бедаступо.
Аспу рухатрост бар ин шаҳ тавоф,
Гарчи бар ин натъ равӣ чо ба чо.
Ҳотами шоҳӣ-т дар ангушт кард,
То ки шавӣ ҳокиму фармонраво.
Ҳар кӣ ба гирди дил орад тавоф,
Чони чаҳоне шаваду дилрабо.
Ҳамраҳи парвона шавад дилшуда,
Гардад бар гирди сари шамъҳо.

З-он ки танаш хокию дил оташист,
Майл суи чинс бувад чинсро.
Гирди фалак гардад хар ахтаре,
З-он ки бувад чинси сафо бо сафо.
Гирди фано гардад чони фақир,
Бар масали охану оханрабо.
З-он ки вучуд аст фано пеши ӯ,
Шуста назар аз ҳавалу аз хато.
Маст ҳаме кард вузӯ аз кумиз,
К-аз ҳадасам боз раҳон, Раббано!
Гуфт: Нахустин ту ҳадасро бидон,
Кажмажу маклуб набояд дуьо.
З-он ки калидасту чу каж шуд калид,
Во шудани куфл наёбӣ ато.
Хомӯш кардам, ҳамагон барчаҳид,
Қомати чун сарви бутам зад сало.
Хусрави Табреси шахам Шамсидин
Бастам лабро, ту биё, баркушо!

36.

Пеш каш он шоҳи шакархонаро,
Он гухари равшани дурдонаро.
Он шаҳи фаррухрухи бемисро,
Он маҳи дарёдили чононаро.
Рӯх диҳад мурдаи пӯсидаро,
Меҳр диҳад синаи бегонаро.
Домани ҳар хор пур аз гул кунад,
Ақл диҳад каллаи девонаро.
Дар хиради тифли дурӯза ниҳад
Он чи набошад дили фарзонаро.
Тифли кӣ бошад, ту магар мункирӣ
Арбадаи устунӣ Ҳаннонаро?
Маст шавию шаҳи мастон шавӣ,
Чунки бигардонад пайманаро.
Беҳудаму масту парокандамағз
В-арна наку гуям афсонаро.

Бо ҳама, бишнава, ки бибояд шунуд
Қиссаи ширини ғарибонаро.
Бишканад он рӯй дили мохро,
Бишканад он зулф дусад шонаро.
Қиссаи он чашм кӣ ёрад гуздор
Сохири соҳиркуши фаттонаро?
Бинад чашмаш, ки чӣ хоҳад шудан
То абад ӯ бинад пешонаро.
Роз мағӯ, рав, ачамӣ соз хеш,
Ёд кун он хочаи улёнаро.

37.

Ай хоб, ба ҷони ту, захмат бибарӣ имшаб,
Аз баҳри Худо, з-ин ҷо андаргузарӣ имшаб.
Ҳар ҷо, ки бипарӣ ту, вайрон шавад он маҷлис,
Ай хоб, дар ин маҷлис то дарнапарӣ имшаб.
Имшаб ба ҷамоли ӯ парварда шавад дида,
Ай чашм зи беҳобӣ то ғам нах(в)арӣ имшаб.
Валлайли изо йағшо, ай хоб бирава, ҳошо,
То аз дили бедорон сад тухфа барӣ имшаб.
Гар халқ ҳама хуфтанд, ай дил, ту биҳамдиллоҳ,
Гар дӯш намехуфтӣ, имшаб бипарӣ, имшаб.
Бо моҳ, ки ҳамхӯем, то рӯз сухан гӯем,
К-ай мӯниси муштоқон, соҳибназарӣ имшаб.
Шуд моҳ гувоҳи ман, истора силоҳи ман,
В-аз новаки истора, ай маҳ сипарӣ имшаб.

38.

Меҳмони туам, ай ҷон, зинҳор махусб имшаб,
Ай ҷону дили миҳмон, зинҳор махусб имшаб.
Рӯи ту ҷу бадр омад, имшаб шаби Қадр омад.
Ай шоҳи ҳама хубон, зинҳор махусб имшаб.
Ай сарви дусад бустон, ороми дили мастон,
Бурдӣ дилу ҷон бистон, зинҳор махусб имшаб.
Ай боғи хуши хандон, бе ту ду ҷаҳон зиндон,
Онӣ туву садҷандон, зинҳор махусб имшаб.

39.

Ало, ай рӯи ту сад моҳу маҳтоб,
 Мағӯ шаб гашту бегаҳ гашт, биштоб.
 Маро дар сояат, ай Каъбаи чон,
 Ба ҳар масҷид зи хуршед аст меҳроб.
 Ғалат гуфтам, ки андар масҷиди мо
 Буруни дар бувад хуршед баввоб.
 Аз ин ҳафт осие мо нон начӯем,
 Нанӯшем об мо з-ни сабз дӯлоб.
 Мусаббиб ўст асбоби ҷаҳонро,
 Чӣ бошад тору пуди лоф асбоб.
 Зи мастӣ дар ҳазорон ҷаҳ фитодем,
 Бурунмон мекашад ишқаш ба қуллоб.
 Чӣ равнақ дорад аз ту маҷлиси чон,
 Зиҳӣ, чашму ҷароғу ҷони асҳоб!
 Бихандад боғи дил з-он сарви муқбил,
 Бичӯшад хуни мо з-ин шоҳи унноб.
 Футӯҳ андар футӯҳ андар футӯҳӣ,
 Туйи мифтоҳу Ҳақ фаттоҳи абвоб.
 Зи нафтандози ишки оташинат
 Замину осмон ларзон чу симоб.
 Бари мастанаш ояд ме ба даъво,
 Халақ гардад, биронандаш ба мизроб.
 Хамуш кун, хатм кун, ай дил, чу дидӣ,
 Ки он хубӣ намегунҷад дар алқоб.

40.

Махсуб, ай ёри меҳмондор, имшаб,
 Ки ту рӯҳию мо бемор имшаб.
 Бурун кун хобро аз ҷашми асрор
 Ки то пайдо шавад асрор имшаб.
 Агар ту Муштарийӣ, гирди маҳ гард,
 Ба гирди гунбади даввор имшаб.
 Шикори Насри Тоирро ба гардуи
 Чу ҷони Ҷафъари Тайёр имшаб.

Туро ҳақ дод сайкал, то зудой
Зи ҳаҷри азраки зангор имшаб.
Бихамдиллах, ки халқон ҷумла хуфтанд
Ва ман бар Холиқам бар қор имшаб.
Зихӣ қарру фару иқболи бедор,
Ки ҳақ бедору мо бедор имшаб.
Агар чашмам бихусбад то саҳаргоҳ,
Зи чашми худ шавам безор имшаб.
Агар бозор ҳолӣ шуд, ту бингар
Ба Роҳи Қаҳқашон бозор имшаб.
Шаби мо рӯзи он исторагон аст,
Ки дартобид дар дидор имшаб.
Асад бар Савр бартозад ба ҳамла,
Уторид барниҳад дастор имшаб.
Зухал пинҳон бикорад тухми фитна,
Бирезад Муштарӣ динор имшаб.
Хамуш қардам, забон бастам, валекин
Манам гӯи бегуфтор имшаб.

41.

Ай дар ғами ту ба сӯзу ё раб
Бигрифта осмон ҳама шаб!
Ғар қарх бигиряду бихандад,
Он қазбаи хок бошад ағлаб.
Азбаски бирехт ашк бар хок,
Шуд хок зи ашки ӯ мутаййаб.
Аз гирияи осмон даромад
Сад боғ ба хандаи музахҳаб.
Ман будаму қарх дӯш гирён,
Ҷрову маро якест мазҳаб.
Аз гирияи осмон чӣ рӯяд?
Гулҳову бунафшаи мураттаб.
В-аз гирияи ошиқон чӣ рӯяд?
Сад меҳр даруни он шакарлаб,
Он чашм ба гирия мефишорад,
То бифшорад нигор ғабғаб.

Ин гиряи абру хандаи хок
Аз баҳри ману ту шуд мураккаб.
В-ин гиряи мову хандаи мо
Аз баҳри натиҷа шуд мурадтаб.
Хомӯш куну назора мекун
Андар талаби ҷаҳону матлаб.

42.

Оҳ аз ин зиштон, ки маҳру менамояд аз ниқоб,
Аз дарунсӯ моҳтобу аз бурунсӯ офтоб.
Чанги Даҷҷол аз даруну ранги абдол аз бурун
Доми дуздон дар замиру рамзи шоҳон дар хитоб!
Ошиқи чодар мабошу ҳар марон дар обу гил,
То намонӣ з-обу гил монанди ҳар андар халоб.
Чун ба сағ нон афканӣ, сағ бӯ кунад, он гаҳ хурад,
Сағ най, шерӣ, чӣ бошад баҳри нон чандин шитоб?
Дар ҳар он мурдор бинӣ рангаке, гӯйӣ, ки чон,
Ҷон кучо, ранг аз кучо, ҷонро бичӯ, ҷонро биёб!
Ту суолу хочатӣ, дилбар ҷавоби ҳар суол,
Чун ҷавоб ояд, фано гардад суол андар ҷавоб.
Аз хитобаш ҳаст гапгӣ чун шароб аз саъйи об
В-аз шаробаш нест гапгӣ ҳамчу об андар шароб.
У зи нозиш сар кашида ҳамчу оташ дар фуруғ,
Ту зи хичлат сар фиканда чун хато пеши савоб.
Гар хазони горае мар боғро бебарг кард,
Адлӣ султони баҳор омад барон фатҳи боб
Баргҳо чун номаҳо, бар вай навишта хатти сабз,
Шарҳи он хатҳо бичӯ аз индаҳу уммулкитоб.

43.

Ку ҳама лутф, ки дар рӯи ту дидам ҳама шаб?
В-он ҳадиси чу шакар аз ту шунидам ҳама шаб?
Гарчи аз шамъи ту месӯхт чу парвона дилам,
Гирди шамъи руҳи хуби ту паридам ҳама шаб.
Шаб ба пеши руҳи чун моҳи ту чодар мебаст,
Ман чу маҳ чодари шаб мебидаридам ҳама шаб.

Чон зи завки ту чу гурба лаби худ мелесид,
Ман чу тифлон сари ангушт газидам ҳама шаб.
Сина чун хонаи занбӯр пур аз машғала буд,
К-аз ту, ай кони асал, шахд кашидам ҳама шаб.
Доми шаб омаду чонҳои халоик бирабуд,
Чун дили мурғ дар он дом тапидам ҳама шаб.
Он ки чонҳо чу кабӯтар ҳама дар ҳукми вайанд,
Андар он дам мар ўро талабидам ҳама шаб.

44.

Дар ҳавоят бекарорам рӯзу шаб,
Сар зи поят барнадорам рӯзу шаб.
Рӯзу шабро ҳамчу худ маҷнун кунам,
Рӯзу шабро кай гузорам рӯзу шаб?
Чону дил аз ошиқон мехостанд,
Чону дилро месупорам рӯзу шаб.
То наёбам, он чи дар мағзи ман аст,
Як замоне сар нахорам рӯзу шаб.
То ки ишқат мутрибӣ оғоз кард,
Гох чангам, гох торам рӯзу шаб.
Мезанӣ ту захмаву бармеравад
То ба гардун зеру зорам рӯзу шаб.
Сокий кардӣ башарро чил сабӯҳ,
З-он хамир андар хуморам рӯзу шаб.
Ай миҳори ошиқон дар дасти ту,
Дар миёни ин қаторам рӯзу шаб.
Мекашам мастона борат беҳабар,
Ҳамчу уштур зери борам рӯзу шаб.
То бинакшойӣ ба қандат рӯзаам,
То қиёмат рӯза дорам рӯзу шаб.
Чун зи хони фазл рӯза бишканам,
Ид бошад рӯзгорам рӯзу шаб.
Чони рӯзу чони шаб, ай чони ту,
Интизорам, интизорам рӯзу шаб.
То ба соле нестам мавкуфи ид,
Бо маҳи ту идворам рӯзу шаб.

З-он шабе, ки ваъда кардӣ иди васл,
Рӯзу шабро мешуморам рӯзу шаб.
Баски кишти меҳри чонам ташна аст,
З-абри дида ашкборам рӯзу шаб.

45.

Овоз дод ахтар: Бас равшан аст имшаб,
Гуфтам ситорагонро: Маҳ бо ман аст имшаб.
Баррав ба боми боло аз баҳри ассалоро,
Гул чидан аст имшаб, май хурдан аст имшаб.
То рӯз дилбари мо андар бар аст чун дил,
Дасташ ба меҳр моро дар гардан аст имшаб.
То рӯз зангиёро бо Рум доругир аст,
То рӯз чангиёро тан-тан-тан аст имшаб.
То рӯз соғари май дар гардиш асту бахшиш,
То рӯз гул ба хилват бо савсан аст имшаб.
Имшаб шароби васлат бо хосу ом резам,
Шодии он ки моҳат бар равзан аст имшаб.
Довудвор моро оҳан чу мум гардад,
К-оҳанрабост дилбар, дил оҳан аст имшаб.
Бикшой дасти дилро то пойи ишқ кӯбад,
К-он зори тарсида дар маъман аст имшаб.
Бар рӯйи чун зари ман, ай бахт, бўса медеҳ,
К-ин зарри гоздида дар маъдан аст имшаб.
Он к-ӯ ба макру дониш мебаст роҳ моро,
Полони хар бар ӯ неҳ, к-ӯ кавдан аст имшаб.
Шамшери обдораш пӯсида асту чӯбин,
В-он найзаи дарозаш чун сӯзан аст имшаб.
Хиргоҳи анкабут аст он қалъаи ҳасинаш,
Баргуставону хӯдаш чун равған аст имшаб.
Хомӯш кун, ки томиъ алкан бувад ҳамеша,
Бо ӯ чӣ баҳс дорӣ, к-ӯ алкан аст имшаб.

46.

Кори ҳама муҳиббон ҳамчун зар аст имшаб,
 Чони ҳама ҳасудон кӯру кар аст имшаб,
 Дарёи ҳусни Эзад чун мавҷ мехиромад,
 Хоки раҳ аз қудумаш чун анбар аст имшаб.
 Дойим хушем бо вай, аммо ба фазли Яздон
 Мо дигарем имшаб, ӯ дигар аст имшаб.
 Имшаб муҳаббат, ай дил, мерон ба сӯи манзил,
 К-он нозирӣ ниҳонӣ бар манзар аст имшаб.
 Паҳлӯ манеҳ, ки ёре паҳлӯи туст, оре,
 Баргир сар, ки ин сар хуш з-он сар аст имшаб.
 Чун дастгир омад, имшаб бигир дасте,
 Рақсе, ки шоҳи давлат сабзу тар аст имшаб.
 Валлах, ки хоб имшаб бар ман ҳаром бошад.
 К-ин ҷон чу мурғи обӣ дар Кавсар аст имшаб.

47.

Ба ҷони ту, ки марав, аз миёни кор махусб,
 Зи умр як шаб кам гиру зинда дор, махусб.
 Ҳазор шаб ту барои ҳавои худ хуфтӣ,
 Яке шабе, ҷӣ шавад, аз барои ёр махусб.
 Барои ёри латифе, ки шаб намехусбад,
 Мувофиқат куну дилро бад-ӯ супор, махусб.
 Битарс аз он шаби ранҷурие, ки ту то рӯз
 Фигону «ё рабу ё раб» кунӣ, бизор, махусб.
 Шабе, ки марг биёяд, «кунуқ карак»¹ гӯяд,
 Ба ҳаққи талхӣи он шаб, ки раҳ сипор, махусб.
 Аз он залозили ҳайбат, ки санг об шавад,
 Агар ту санг найӣ, он ба ёд ор, махусб.
 Агарчи зангии шаб саҳт соқии ҷуст аст,
 Магир ҷоми вайу тарс аз он хумор, махусб.
 Худой гуфт, ки шаб дӯстон намехусбанд,
 Агар хичил шудай з-ину шармсор, махусб.
 Битарс аз он шаби саҳти азими безинҳор,
 Захира соз шаберову зинҳор махусб.

¹ Туркӣ, меҳмон, мусофир

Шунидаї, ки меҳон комҳо ба шаб ёбанд,
Барои ишқи шаҳаншоҳи комёр махусб.
Чу мағз хушк шавад, тозамағзїят бахшад,
Ки чумла мағз шавї, ай умедвор, махусб.
Ҳазор борат гуфтам, Ҳамӯшу судат нест,
Яке биёру иваз гир сад ҳазор, махусб.

48.

Чашмҳо во намешавад аз хоб,
Чашм букшову чамъро дарёб.
Бингар охир, ки бекарор шудааст
Чашм дар чашмхона чун симоб.
Гашт шаб деру халқ афтоданд
Чун ситора миёнаи маҳтоб.
Ҳам сиёҳию ҳам сапедии чашм
Аз майи хоб ҳар ду гашт хароб.
Чумла андешаҳо чу барг бирехт,
Гард биншаст бар ҳама асбоб.
Ақл шуд гӯшаею мегӯяд:
Ақл агар они туст, ҳин дарёб.
Бангии шаб, нигар, ки чун додаст
Чумлаи халқро аз ин бангоб.
Чашм дар айну ғайн афодаст,
Кор бигзашт аз суолу ҷавоб.
Он саворони тезандеша
Ҳама монданд чун харон ба халоб.

49.

Он нафасе, ки бо худї, ёр чу хор оядат,
В-он нафасе, ки бе худї, ёр чї кор оядат?
Он нафасе, ки бо худї, худ ту шикори пашшай,
В-он нафасе, ки бе худї, пил шикор оядат.
Он нафасе, ки бо худї, бастан абри гуссайї,
В-он нафасе, ки бе худї, маҳ ба канор оядат.
Он нафасе, ки бо худї, ёр канора мекунад,
В-он нафасе, ки бе худї, бодан ёр оядат.

В-он нафасе, ки бо худӣ, ҳам чу хазон фусурдаӣ.
В-он нафасе, ки бе худӣ, дай чу баҳор оядат.
Чумлаи беқарорият аз талаби қарори туст,
Толиби беқарор шав, то ки қарор оядат.
Чумлаи ногуворишат аз талаби гувориш аст,
Тарки гувориш ар кунӣ, захр гувор оядат.
Чумлаи бемуродият аз талаби муроди туст,
В-арна ҳама муродҳо ҳамчу нисор оядат.
Ошиқи ҷаври ёр шав, ошиқи меҳри ёр шав,
То ки нигори нозгар ошиқи зор оядат.
Хусрави Шарқ Шамси дин аз Табрез чун расад,
Аз маҳу аз ситораҳо, валлах, ор оядат.

50.

Биёед, биёед, ки гулзор дамидаст,
Биёед, биёед, ки дилдор рамидаст.
Биёед, ба якбор ҳама чону ҷаҳонро
Ба хуршед супоред, ки хуш теғ кашидаст.
Бар он ёр бихандед, ки ӯ ноз намояд,
Бар он ёр бигирӣед, ки аз ёр буридаст.
Ҳама шаҳр бишӯред, чу овоза дарафтод,
Ки девона дигар бор зи занҷир раҳидаст.
Чӣ рӯз асту чӣ рӯз аст чунин рӯзи қиёмат
Магар номаи аъмол зи офок паридаст?
Бикӯбед духулҳову дигар ҳеч макӯбед,
Чӣ ҷойи дилу ақл аст, ки ҷон низ рамидаст.

51.

Бибастӣ чашм, яъне вақти хоб аст,
На хоб аст он, ҳарифонро ҷавоб аст.
Ту медонӣ, ки мо чандон напойем,
Валекин чашми мастатро шитоб аст.
Чафо мекун, чафоят чумла лутф аст,
Хато мекун, хатои ту савоб аст.
Ту чашми оташин дар хоб мекун,
Ки моро чашму дил боре кабоб аст.

Басе сарҳо рабуда чашми соқӣ
Ба шамшере, ки он як қатра об аст.
Яке гӯяд, ки ин аз ишқи сокист,
Яке гӯяд, ки ин феъли шароб аст.
Майу соқӣ чӣ бошад, нест чуз Ҳак,
Худо донад, ки ин ишқ аз чӣ боб аст.

52.

Дигар бор ин дилам оташ гирифтаст,
Раҳо кун, то бигирад, х(в)аш гирифтаст.
Бисӯзон дил дар ин барқу мазан дам,
Ки ақлам абри савдоваш гирифтаст.
Дигар бор ин дилам хобе бидидаст,
Ки хуни дил ҳама мафраш гирифтаст.
Чу сояй гул фано гардам, азеро
Чаҳон хуршеди лашкаркаш гирифтаст.
Дилам ҳар шаб ба дуздю хиёнат
Зи лаъли ёри султонваш гирифтаст.
Кучо пинҳон шавад дуздни дузде,
Ки моли хасм зери каш гирифтаст?
Басе чон, ки ҳамепаррад зи қолаб
Вале пояш ҳарифи каш гирифтаст.
Зи завқи захми тираш ин дили ман
Ба дандон гӯшан таркаш гирифтаст.

53.

Биё, к-имрӯз моро рӯзи ид аст,
Аз ин пас айшу ишрат бар мазид аст.
Бизан дасте, бигӯ, к-имрӯз шодист,
Ки рӯзи хуш ҳам аз аввал падид аст,
Чу ёри мо дар ин олам кӣ бошад?
Чунин иде ба сад даврон кӣ дидаст?
Замину осмонҳо нуршакар шуд,
Ба ҳар сӯйе шакарҳо барламидаст.
Расид он бонги мавҷи гавҳарафшон
Чаҳон пурмавчу дарё нопадид аст.

Муҳаммад боз аз миъроҷ омад,
Зи чорум чарх Исӣ даррасидаст.
Ҳар он нақде, к-аз ин чо нест, қалб аст,
Майе, к-аз чоми чон набвад, палид аст.
Зиҳӣ маҷлис, ки соқӣ бахт бошад,
Ҳарифонаш Чунайду Боязид аст.
Хуморе доштам ман дар иродат
Надонистам, ки ҳақ моро мурид аст.
Кунун ман хуфтаму поҳо кашидам,
Чу донистам, ки бахтам май кашадаст.

54.

Маро чун то қиёмат ёр ин аст,
Харобу маст бошам, кор ин аст.
Зи кору касб мондам, касбам ин аст,
Руҳо, зар зан, туро динор ин аст.
На ақле монду не тамйизу не дил,
Чӣ чора, феъли он дилдор ин аст.
Гули садбарг дид он рӯйи хубаш
Ба булбул гуфт гул: Гулзор ин аст.
Чу хубон сояҳои тайри ғайбанд,
Ба сӯйи ғайб о, тайёр ин аст.
Муқаррар бингар он сӯ, чашм мемол,
Ки қонро мадраса-в такрор ин аст.
Чу лаб бикшод, қонҳо қумла гуфтанд:
Шифои қони ҳар бемор ин аст.
Чу як соғар зи дасти ишқ хӯрданд,
Яқиншон шуд, ки худ хаммор ин аст.
Гарав қардӣ ба май дастору чубба,
Сазои чуббаву дастор ин аст.
Ҳабар омад, ки Юсуф шуд ба бозор,
Ҳало, ку Юсуф, ар бозор ин аст?
Фусуне хонду пинҳон қард худро,
Қамина лаъби он таррор ин аст.
Зи мулку моли олам чора дорам,
Маро дину дилу ночор ин аст.

Миён гар пеши ғайри ишқ бандам,
Масехӣ бошаму зуннор ин аст.
Ба гирди ҳавз ғаштам, дарфитодам,
Чазои ончунон кирдор ин аст.
Дило, чун дарфитодӣ дар чунин ҳавз,
Туро ғусли қиёматвор ин аст.
Руҳи шах ҷустайӣ, шахмот ин аст,
Чу дуздӣ кардӣ, ай дил, дор ин аст.
Машин бо худ, нишин бо ҳар кӣ хоҳӣ,
Зи нафси худ бибур, агёр ин аст.
Хамуш кун, хоча, лоғи пор кам ғӯ,
Дилам пора-сту лоғи пор ин аст.
Хамуш бошгу дар ин хайрат фуру рав,
Бихил асрорро, к-асрор ин аст.

55.

Зи ҳамроҳон ҷудойӣ маслиҳат нест,
Сафар бе рӯшнойӣ маслиҳат нест.
Чу мулку подшоҳӣ дида бошӣ,
Пас аз шоҳӣ ғадойӣ маслиҳат нест.
Шуморо бо шумо мехонад он ёр,
Шуморо ин шумойӣ маслиҳат нест.
Чу хони осмон омад ба дунё,
Аз ин пас бенавойӣ маслиҳат нест.
Дар ин матбах, ки қурбон аст ҷонҳо
Чу дувон понрабойӣ маслиҳат нест.
Бигӯ он хирсу ози роҳзанро,
Ки макру баднамойӣ маслиҳат нест.
Чу по дорӣ, бирав, дасте бичунбон,
Туро бедаступойӣ маслиҳат нест.
Чу пойи ту намонад, пар диҳандат
Ки бе пар дар ҳавойӣ, маслиҳат нест.
Чу пар ёбӣ, ба сӯйи доми Ҳақ пар,
Ки аз домаш раҳойӣ маслиҳат нест.
Хумои Коф қурбӣ, ай бародар,
Хуморо ҷуз хумойӣ маслиҳат нест.

Чаҳон чӯйу сафо баҳру ту моҳӣ,
Дар ин чӯ ошинойӣ маслиҳат нест.
Хамуш бошу фанои баҳри Ҳақ шав,
Ба ҳанбозӣ худойӣ маслиҳат нест.

56.

Ба чони ту, ки савганди азим аст,
Ки чонам бе ту дар банди азим аст.
Агарчи Хизр сероби ҳаёт аст,
Ба лаълат орзуманди азим аст.
Суханҳо дорам аз ту бо ту бисёр,
Вале хомушиям банди азим аст.
Ҳар он, к-аз бими ту хомӯш бошад,
Агарчи хар, хирадманди азим аст,
Ҳар он кас, к-ӯ ҳунарро тарк гӯяд
Зи баҳри ту, ҳунарманди азим аст.
Фикандам хешро чун соя пешат,
Фикандан пешат афканди азим аст.
Ки Бағдоди туро доди бузург аст,
Самарқанди туро қанди азим аст.
Ҳарисам қард тамъи доди қандат,
Агарчи банда хурсанди азим аст.
Буридастӣ маро аз хешу пайванд,
Ки дилро бо ту пайванди азим аст.
Хамуш кун ҳамчу ишқ, ай зодаи ишқ,
Агарчи гуфт фарзанди азим аст.
Рикоби Шамси Табрзӣ гирифтам,
Ки зини Шаме зарканди азим аст.

57.

Қарори зиндагонӣ он нигор аст,
К-аз ӯ он беқарорӣ барқарор аст.
Маро савдои ту доман гирифтаст,
Ки ин савдо на он савдои ёр аст.
Манам сӯзон дар оташҳои нав-нав
Маро бо ёракон акнун чӣ қор аст?

Хаменолад дарун аз бекарорӣ
Бад-он монад, ки он қони нигор аст.
Чу аз ёре туро қон хаста гардад,
Намедонад, ки андар қон-ш хор аст.
Ту дар қўйию хорат мехарошад,
Намедонӣ, ки хоре дар сарор аст.
Гурезон шав аз он хору ба гул рав,
Ки Шамсиддини Табретӣ баҳор аст.

58.

Табиби дарди бедармон кадом аст?
Рафики роҳи бепоён кадом аст?
Агар ақл аст, пас, девонагӣ чист?
В-агар қон аст, пас, қонон кадом аст?
Чароги оламафрӯзи мухаллад,
Ки не куфр асту не имон, кадом аст?
Пур аз дурр асту баҳри лоязоли
Дарунаш гавҳари инсон кадом аст?
Фуломона-ст ашро қабохо,
Миёни бандагон султон кадом аст?
Яке қузви қаҳон худ беғараз нест,
Табиби ишкро дукон кадом аст?
Хирад очиз шуд андар фикри очиз,
Ки саркаш кист, саргардон кадом аст?
Бути мавзун ба бутхона басте қуст,
Ки мавзунотро мизон кадом аст.
Чӣ қибла кардай ин гуфтугуро?
Талаб кун, дарси хомӯшон кадом аст?

59.

Туро дар дилбарӣ дасте тамом аст,
Маро дар бедилӣ дарду сақом аст.
Ба қуз бо рӯйи хубат ишқбозӣ
Ҳаром асту ҳаром асту ҳаром аст.
Ҳама фонию хони ваҳдати ту
Мудом асту мудом асту мудом аст?

Чу чашми худ бимолам, худ чузи ту
Кадам асту кадам асту кадам аст?
Ҷаҳон бар рӯи ту аз баҳри рӯпӯш
Лисом асту лисом асту лисом аст.
Ба ҳар лаб аз забони ишқ бар мо
Салом асту салом асту салом аст.
Зи ҳар зарра ба гуфти безабонӣ
Паём асту паём асту паём аст.
Ғаму шодии мо дар пеши тахтат
Ғулом асту ғулом асту ғулом аст.
Агарчи уштури ғам ҳаст гаргин,
Имом асту имом асту имом аст.
Паси он уштури шодии пуршир
Хитом асту хитом асту хитом аст.
Туро дар бинии ин ҳар ду уштур
Зимом асту зимом асту зимом аст.
На он шире, ки охир тифли ҷонро
Фитом асту фитом асту фитом аст.
Аз он шире, ки ҷӯи хулд аз вай
Низом асту низом асту низом аст.
Хамуш кардам, ки ғайрат бар даҳонам
Лигом асту лигом асту лигом аст.

60.

Нигори хуби шаккарбор чун аст?
Ҷироғи дидаву дидор чун аст?
Аҷаб, он ғамзаи ғаммоз чун аст?
Аҷаб, он турраи таррор чун аст?
Аҷаб, он шуҳраи бозори хубӣ,
Аҷаб, он равнақи гулзор чун аст?
Дилам аз меҳр дар мотам нишастаст,
Аҷаб, дар меҳри дил дилдор чун аст?
Зи лутфи хеш ёрам хонд он ёр,
Аҷаб, он ёр бе ин ёр чун аст?
Ба зоҳир бандагонро менавозад,
Аҷаб, бо банда дар асрор чун аст?

Чу аввал дидамаш, чоне-м бахшид,
Бидониستم, ки дар исор чун аст,
Агар дубора кардӣ он карамро
Якин гаштӣ, ки дар такрор чун аст.
Аҷаб, он шаъри атласпуши чаъдаш
Ба гирди атласи рухсор чун аст?
Табиби ошикнро бозпурсед,
Ки то он наргиси бемор чун аст?
Аҷаб, он нофаи тотор чун аст?
Аҷаб, он турраи Булғор чун аст?
Аҷаб, бар доирай хатти муҳаккак,
Ки бишкастаст сад паргор, чун аст?
Мани зорам асири нолаи зер,
Напурсад рӯзаке, к-он зор чун аст?
Дилам дузди назар, ӯ дузди ин дузд
Аҷаб, он дузди дуздафшор чун аст.
Туро, ай дӯст, чун ман ёри ғорам,
Саре дар гор кун, к-ин гор чун аст,
Ки то бинам туро, чон барфишонам,
Намоям халқро, наззор чун аст.
Ниҳоят нест гуфтамо, валекин
Намудам шакли он гуфтор чун аст.

61.

Ду чашми охувонаш шергир аст,
К-аз ӯ бар ман равон борони тир аст.
Камони абрувону тири мижгон
Гувоҳонанд, к-ӯ бар чон амир аст.
Чу зулфи дархамаш дархам аз онам,
Ки бўйи ӯ беҳ аз мушку абир аст,
Дар он зулфайн аз он печида ин чон,
Ки дил занчири зулфашро асир аст.
Мағӯ, он сарви моро ту назирӣ,
Ки моҳи мо ба хубӣ беназир аст.

Бияндозам ман ин сарро ба пешаш,
Агарчи чон ба пеши ӯ ҳақир аст.
Хаёли рӯйи шаҳро сачда мекун,
Хаёли шаҳ ҳақиқатро вазир аст.

62.

Чунон к-ин дил аз он дилдор маст аст,
Зи хуни софи мо он ёр маст аст,
Хумораш нашканам, илло ба хунам,
Аз ин шодӣ дили ғамхор маст аст.
Шафақворам ба ҳар субҳе ба хун-дар,
Ки дар ҳар субҳ он хунхор маст аст.
Мадех панду мабар хунам ба гардан,
Ки чашми дилбари киндор маст аст.
Чаро ин хол ҳамчун ташти хун аст?
Ки чашми соқии асрор маст аст.

63.

То нақши хаёли дӯст бо мост,
Моро ҳама умр худ тамошост.
Он чо, ки висоли дӯстон аст,
Валлах, ки миёни хона саҳрост.
В-он чо, ки муроди дил барояд,
Як хор беҳ аз ҳазор хурмоист,
Чун бар сари кӯйи ёр хусбем,
Болину лиҳофи мо Сурайёст.
Чун дар сари зулфи ёр печем,
Андар шаби Қадр қадр морост.
Чун акси чамоли ӯ битобад,
Кухсору замин ҳариру дебост.
Аз бод чу бӯйи ӯ бипурсем,
Дар бод садои чангу сурноист.
Бар ҳок чу номи ӯ нависем,
Ҳар пораи ҳок ҳуру ҳуроист.
Бар оташ аз ӯ фусун бихонем,
З-ӯ оташи тез обсимоист.

Қисса, чи кунам, ки бар адам низ
Номаш чу барем, ҳастнафзост.
Он нукта, ки ишки ӯ дар он ҷост,
Пурмағзтар аз ҳазор ҷавзост.
В-он лаҳза, ки ишқ рӯй бинмуд,
Инҳо ҳама аз миёна бархост.
Хомуш, ки тамои хатм гаштаст,
Куллини муроди Ҳақ таъолост.

64.

Медон, ки замона нақши савдост,
Берун зи замона сурати мост.
Зеро қафас аст ин замона,
Берун ҳама кӯхи Қофу Анқост.
Чӯйест чаҳону мо бурунем,
Бар чӯй фитода сояи мост.
Ин ҷо сари нуктаест мушқил –
Ин ҷо набувад, вале ин ҷост.
Чуз дар рухи ҷон маҳанд, ай дил,
Бе ӯ ҳама ҳаида гиряфзост.
Он дил набувад, ки бошад ӯ танг,
З-он рӯй, ки дил фароҳу паҳност.
Дил ғам нахурод, гизо-ш ғам нест,
Тӯтист дилу ачаб шакархост.
Монанди дарахт сар қадам соз,
Зеро ки раҳи ту зеру болост.
Шох аз ҷӣ назар ба бех дорад?
К-он қуввати мағзи ӯ ҳам аз пост.

65.

Дуди дили мо нишони савдост,
В-он дуд, ки аз дил аст, пайдост.
Ҳар мавҷ, ки мезанад дил аз хун,
Он дил набувад, магар ки дарёст.
Бегона шуданд ошноён
Дил низ ба душманӣ ҷӣ бархост.

Ҳар сӯй, ки ишк рахт бинҳод,
Ҳар ҷо, ки саломат аст, он ҷост.
Мо нагрезем аз ин маломат,
Зеро ки қадим хонаи мост.
Дар ишк ҳасад баранд шохон,
З-он рӯй, ки ишқ шамъи дилҳост.
По бар сари чархи ҳафтумин неҳ,
К-ин ишк ба ҳучтраҳои болост.
Хушёр мабош, з-он ки хушёр
Дар маҷлисӣ ишқ сахт расвост.
Мирӣ маталаб, ки мири маҷлис
Гар чашм бибастааст, биност.
Ин ишқ ҳанӯз зери ҷодар
Ин гарди сиёҳ, бин, ки барҳост.
Ҳарчанд ки зери ҳафт пардаст,
Пайдост, ки сахт хубу зебост.
Шабҳез кунед, ай ҳарифон,
Шамъ асту шаробу ёр танҳост.

66.

Гӯям сухани шакарнаботат,
Ё қиссаи чашмаи ҳаётат?
Рух бар рухи ман ниҳӣ, бигӯям,
К-аз баҳри чи шоҳ кард мотат.
Дар хирманат оташе дарандохт,
К-аз хирмани худ диҳад закотат.
Сарсабз кунад чу тарразорат,
То боз харад зи туррахотат.
Дар оташи ишқ чун Халилӣ,
Хуш бош, ки медихад начотат.
Ақлат шаби кадр диду сад ид,
К-аз ишқ дарида шуд баротат.
Савганд ба сояи латифат,
Савганд намехурам ба зотат.
Дар зоти ту кай расанд ҷонҳо,
Чун ғарқа шуданд дар сифотат?

Чун чўй равону сочидат кард,
То пок кунад зи саййиотат.
Аз ҳар чихате туро бало дод,
То боз кашад ба бечихотат.
Гуфтӣ, ки хамуш кунам, накардӣ,
Механдад ишк бар суботат.

67.

Дар шаҳри шумо яке нигорест,
К-аз вай дилу ақл беқарорест.
Ҳар нафсеро аз ӯ насибест,
Ҳар богеро аз ӯ баҳорест.
Дар ҳар кӯйе аз ӯ фиғонест,
Дар ҳар роҳе аз ӯ губорест.
Дар ҳар гӯше аз ӯ самоъест,
Ҳар чашм аз ӯ дар эътиборест.
Дар қор шавед, ай ҳарифон,
К-ин чо моро азим қорест.
Пинҳон ёре ба гӯши ман гуфт,
К-ин чо пинҳон латиф ёрест.
У буд, ки ба ин тарик мегуфт,
К-аз таъбияҳош дил низорест.
У буд расули хешу мурсал,
К-он лаҳча аз они шаҳрёрест.
Навҳа-сту амони ғарқагон аст,
Рӯҳ асту ниҳону ошқорест.
Гирди тарашон магард з-ин пас
Чун паҳлуи ту шакарнисорест.
Гирди шакарони табъ кам гард,
К-он шаҳват низ баргузорест.
Ин чо шақарест бениҳоят,
Ин чо сарвақти пойдорест.
Хомӯш кун, ай дилу мапиндор,
К-ӯро ҳаддест ё қанорест.

68.

Омад рамазону ид бо мост,
 Куфл омаду он калид бо мост.
 Барбаст дахону дида бикшод,
 В-он нур, ки дида дид, бо мост.
 Омад рамазон ба хидмати дил
 В-он к-аш, ки дил офарид, бо мост.
 Дар рӯза агар падида шуд ранҷ,
 Ганҷи дили нопадид бо мост,
 Кардем зи рӯза чону дил пок,
 Ҳарчанд тани палид бо мост.
 Рӯза ба забони ҳол гӯяд:
 Кам шав, ки ҳама мазид бо мост.
 Чун ҳаст Салоҳидин дар ин чамъ,
 Мансуру Абоязид бо мост.

69.

Ай карда миёни сина ғорат,
 Ай чону ҳазор чон шикорат.
 Чуз куштани ошиқон чӣ шуғлат?
 Чуз куштани халқ чист корат?
 Май каш, ки дуруст бод дастат,
 Ай чони ҷаҳониён нисорат.
 Бас куштаи зиндари, ки дидам
 Аз ғамзаи чашми пурҳуморат.
 Бас сокини беқарор дидам,
 Дар оташи ишқ беқарорат.
 Як мурда ба хок дарнамонад,
 Гар ранча шавӣ, кунӣ зиёрат.
 Чон бӯсад хоки ту ба ҳар дам
 Бар бӯйи канори беканорат.

70.

Он раҳ, ки биёмадам, кадом аст?
 То боз равам, ки кор хом аст.
 Як лаҳза зи кӯйи ёр дурӣ
 Дар мазҳаби ошиқон ҳаром аст.

Андар хама дех, агар касе ҳаст,
Валлах, ки ишорате тамоm аст.
Саъва зи кучо раҳад, ки симурғ
Побастаи ин шигарф дом аст.
Оворадило, маё бад-ин сӯй,
Он чо бинишин, ки хуш мақом аст.
Он нуқл гузин, ки ҷонфизояст,
В-он бода талаб, ки бокавом аст.
Боқӣ хама бўву нақшу ранг аст,
Боқӣ хама ҷангу нангу ном аст.
Хомӯш куну зи пой биншин,
Чун мастию ин канори бом аст.

71.

Ошиқонро гарчи дар ботин ҷаҳоне дигар аст,
Ишки он дилдори моро завку ҷоне дигар аст.
Синаҳои равшанон бас ғайбҳо донанд, лек
Синаи ушшоқи ўро ғайбдоне дигар аст.
Бас забони ҳикмат андар шавқи сирраш гӯш шуд,
З-он ки мар асрори ўро тарҷумоне дигар аст.
Як замини нуқра, бин, аз лутфи ў дар айни ҷон
То бидонӣ, к-он муҳимро осмоне дигар аст.
Ақлу ишки маърифат шуд нардбони боми Ҳақ,
Лек Ҳақро дар ҳақиқат нардбоне дигар аст.
Шабравон аз шоҳи ақлу посбон он сӯ шаванд,
Лек он ҷонро аз он сӯ посбоне дигар аст.
Дилбарони роҳи маънӣ бо дили очиз буданд,
Ваҳшиён омад, ки дилро дилситоне дигар аст.
Ай забонҳо баркушода бар дили бирбудае,
Лаб фуру бандед, к-уро ҳамзабоне дигар аст.
Шамси Табрэзӣ чу шамъу шамъҳо парвонааш,
З-он ки андар айни дил ўро аёне дигар аст.

72.

Сорбоно, уштурон бин, сарбасар каттор маст,
 Мир масту хоча масту ёр маст, агёр маст.
 Боғбоно, раъд мутриб, абр соқӣ гашту шуд
 Боғ масту роғ масту ғунча масту хор маст.
 Осмоно, чанд гардӣ, гардиши унсур бибин,
 Об масту бод масту хок масту нор маст.
 Ҳоли сураат инчунину ҳоли маънӣ худ мапурс,
 Рӯх масту ақл масту ваҳм маст, асрор маст.
 Рав. ту ҷабборӣ раҳо кун, хок шав, то бингарӣ
 Зарра-зарра хокро аз Холики ҷаббор маст.
 То нағӯйӣ, дар зимистон боғро масте намонд,
 Муддате пинҳон шудаст аз дидаи маккор маст.
 Бехҳои он дарахтон май нихонӣ меҳуранд,
 Рӯзаке ду сабр мекун, то шавад бедор маст.
 Гар туро кӯбе расад аз рафтани мастон, маранҷ,
 Бо чунон сокию мутриб кай равад ҳамвор маст?
 Сокиё, бода яке кун, чанд бошад арбада,
 Дӯстон з-икрор масту душманон з-инкор маст,
 Бодаро афзун бидех, то баркушояд ин гирех
 Бода то дар сар наяфтад, кай диҳад дастор маст?
 Бухли соқӣ бошад он чо, ё фасоди бодаҳо,
 Ҳар ду ноҳамвор бошад, чун равад раҳвор маст?
 Рӯйҳои зард бину бодаи гулгун бидех,
 З-он к-аз ин гулгун надорад бар руху рухсор маст.
 Бодае дорӣ худойӣ, бас сабукхору латиф,
 З-он агар хоҳад, бинӯшад рӯз сад харвор маст.
 Шамси Табрзӣ, ба даврат ҳеч кас хушёр нест,
 Кофару муъмин харобу зоҳиду хаммор маст.

73.

Мутрибо, ин парда зан, к-он ёри мо маст омадаст,
 В-он ҳаёти босафои бовафо маст омадаст.
 Гар либоси қаҳр пӯшад чун шарар, бишносамаш,
 К-ӯ бад-ин шева бари мо борҳо маст омадаст.
 Оби моро гар бирезад в-ар сабӯро бишканад,
 Ай бародар, дам мазан, к-ин дам сақо маст омадаст.

Мефиребам масти худро, ӯ табассум мекунад,
К-ин салимулқалбро бин, к-аз кучо маст омадаст.
Он касеро мефиребӣ, к-аз камина ҳарфи ӯ
Обу оташ бехуду хоку ҳаво маст омадаст.
Гуфтамаш: Гар ман бимирам, ту расӣ бар гӯри ман,
Барчаҳам аз гӯри худ, к-он хушлиқо маст омадаст.
Гуфт: Он, к-ин дам пазирад, кай бимирад чони ӯ,
Бо Худо боқӣ бувад он, к-аз Худо маст омадаст.
Ишки бечун бин, ки қонро чун қадах пур мекунад,
Рӯйи соқӣ бин, ки хандон аз бақо маст омадаст.
Ёри мо ишқ асту ҳар кас дар ҷаҳон ёре гузид,
К-аз аласт ин ишқ бе мову шумо маст омадаст.

74.

Чашми пурнур, ки масти назари қонон аст,
Моҳ аз ӯ чашм гирифтасту фалак ларзон аст.
Хоса он лаҳза, ки аз ҳазрати Ҳақ нур кашад,
Сачдагоҳи малаку қиблаи ҳар инсон аст.
Ҳар ки ӯ сар наниҳад бар кафи пояш он дам
Баҳри номуси манӣ, он нафас ӯ шайтон аст.
В-он ки он лаҳза набинад асари нур бар ӯ,
У кам аз дев бувад, з-он ки тани бечон аст.
Дил бачо дор дар он талъати боҳайбати ӯ,
Гар ту мардӣ, ки руҳаш қиблагаҳи мардон аст.
Даст бардор зи сина, чӣ ниғаҳ медорӣ?
Қон дар он лаҳза бидеҳ шод, ки мақсуд он аст.
Чумларо об дарандозу дар он оташ шав,
К-оташи чехраи ӯ чашмагаҳи ҳайвон аст.
Сар баровар зи миёни дили Шамси Табрез,
К-ӯ хидеви абаду хусрави ҳар фармон аст.

75.

Он ки бе бода кунад чони маро маст, кучост?
В-он ки беруи кунад аз қону дилам даст, кучост?
В-он ки савганд хурам, ҷуз ба сари ӯ нахурам,
В-он ки савганди ману тавбаам ишқаст, кучост?

В-он ки чонҳо ба сахар наъразанонанд аз ӯ
В-он ки моро ғамаш аз чой бибурдаст, кучост?
Чони чон аст в-агар чой надорад, чӣ ачаб?
Ин ки чо металабад, дар тани мо ҳаст, кучост?
Ғамзаи чашм баҳонаст в-аз он сӯ ҳавасест,
В-он ки ӯ дар паси ғамза-ст, дилам хаст, кучост?
Пардаи равшани дил басту хаёлот намуд
В-он ки дар парда чунин пардаи дил баст, кучост?
Акл то маст нашуд, чуну чаро паст нашуд,
В-он ки ӯ маст шуд, аз чуну чаро раст, кучост?

76.

Ман нишастам зи талаб в-ин дили печон нанишаст,
Ҳама рафтанду нишастанду даме чон нанишаст.
Ҳар кӣ истод ба коре, бинишаст охири кор,
Кор он дорад, он, к-аз талаби он нанишаст.
Ҳар кӣ ӯ наъраи тасбеҳи чамоди ту шунид,
То набурдаш ба саропардаи субҳон, нанишаст.
То Сулаймон ба чаҳон муҳри ҳавоят нанамуд,
Бар сари авчи ҳаво тахти Сулаймон нанишаст.
Ҳар кӣ ташвиши сари зулфи парешони ту дид,
То абад аз дили ӯ фикри парешон нанишаст.
Ҳар кӣ дар хоб хаёли лаби хандони ту дид,
Хоб аз ӯ рафту хаёли лаби хандон нанишаст.
Турушиҳои ту сафрои раҳиро нанишонд,
В-аз илочи сари савдои фаровон нанишаст.
Ҳар киро бӯйи гулистони висоли ту расид,
Ҳамчунин рақскунон то ба гулистон нанишаст.

77.

Дилбарӣю бедилӣ асрори мост,
Кор кори мост, чун ӯ ёри мост.
Навбати кухнафурушон даргузашт,
Навфурушонему ин бозори мост.
Навбахоре, к-ӯ чаҳонро нав кунад,
Чони гулзор аст, аммо зори мост.

Акл агар султони ин иклим шуд,
Ҳамчу дузд овехта бар дори мост.
Он ки Афлотуну Золинуси мост,
Пурфанову иллату бемори мост.
Гову Моҳин Саро қурбони мост,
Шери гардуне ба зери бори мост.
Ҳар чӣ аввал захр буд, тарёк шуд,
Ҳар чӣ он гам буд, кунун гамхори мост.
Даъвии шерӣ кунад ҳар шергир,
Шергиру шери ӯ кафтори мост.
Тарки хешу тарки хешон мекунем,
Ҳар чӣ хеши мо, кунун ағёри мост.
Худпарастӣ номуборак ҳолатест,
К-андар ӯ имони мо инкори мост.
Ҳар газал, к-он бе ман ояд, хуш бувад,
К-ин наво бефар зи чангу тори мост.
Шамси Табрэй, ба нури Зулҷалол,
Дар ду олам мояи икрори мост.

78.

Ошиқонро қустучӯ аз хеш нест,
Дар ҷаҳон ҷӯянда ҷуз ӯ беш нест.
Ин ҷаҳону он ҷаҳон як гавҳар аст,
Дар ҳақиқат қуфру дишу кеш нест.
Ай дамаи Исо, дам аз дурӣ мазан,
Ман ғуломи он ки дурандеш нест.
Гар бигӯйӣ пас равам, не, пас марав
В-ар бигӯйӣ пеш, ҷуз ин реш нест.
Даст бикшо, домани худро бигир,
Марҳами ин реш ҷуз ин реш нест.
Ҷузви дарвешанд ҷумла неку бад,
Ҳар кӣ набвад, ӯ чунин дарвеш нест.
Ҳар кӣ аз ҷо рафт, ҷойи ӯ дил аст,
Ҳамчу дил андар ҷаҳон ҷойеш нест.

Ғайри ишқат роҳбин ҳустем, нест,
 Ҷуз нишонат ҳамнишин ҳустем, нест.
 Ончунон ҳустан ки мехохӣ, бигӯ,
 К-ончунонро инчунин ҳустем, нест.
 Баъд аз ин бар осмон ҷӯем ёр,
 3-он ки ёре дар замин ҳустем, нест.
 Чун хаёли мо туйӣ, ай беҳаёл,
 То ба чархи ҳафтумин ҳустем, нест.
 Беҳтар он бошад, ки маҳви ин шавем,
 К-аз ду олам беҳ аз ин ҳустем, нест.
 Софҳои ҷумла олам хурда гир
 Ҳамчу дурди дарди дин ҳустем, нест.
 Ҳотами мулки Сулаймон ҳустанист,
 Ҳалқаҳо ҳасту нигин ҳустем нест,
 Сурате, к-андар нигини ӯ будаст,
 Дар бутони Руму Чин ҳустем, нест.
 Ончунон сурат, ки шарҳаш мекунам,
 Ҷуз ки суратофарин ҳустем, нест.
 Андар он сурат яқин ҳосил шавад,
 К-аз варои он яқин ҳустем, нест.
 Ҷойи он ҳаст, ар гумони бад барем,
 3-он ки бе макре амин ҳустем, нест.
 Пушти мо аз занни бад шуд чун камон,
 3-он ки роҳе бе камин ҳустем, нест.
 3-ин баён нуре, ки пайдо мешавад,
 Дар баёну дар мубин ҳустем, нест.

80.

Дар дилу ҷон хона кардӣ оқибат,
 Ҳар дуру девона кардӣ оқибат.
 Омадӣ, к-оташ дар ин олам занӣ,
 Во нагаштӣ, то накардӣ оқибат.
 Ай зи ишқат оламе вайрон шуда,
 Қасди ин вайрона кардӣ оқибат.
 Ман туро машғул мекардам, дило,
 Ёди он афсона кардӣ оқибат,

Ишкро бе хеш бурдї дар харам,
Акдро бегона кардї окибат.
Ё Расулаллах, сутуни сабрро
Устунї Ҳаннона кардї окибат.
Шамъи олам буд лутфи чорагар,
Шамъро парвона карди окибат.
Як сарам ин сӯст, як сар сӯйи ту,
Дусарам чун шона кардї окибат.
Донае бечора будам зери хок,
Донаро дурдона кардї окибат.
Донаеро боғу бустон сохтї,
Хокро кошоно кардї окибат.
Ай дили Маҷнуну аз Маҷнун батар
Мардию мардона кардї окибат.
Косан сар аз ту пур, аз ту тихї,
Косаро паймона кардї окибат.
Ҷони ҷондорони саркашро ба илм
Ошики ҷонона кардї окибат.
Шамси Табрзї, ки мар ҳар зарраро
Равшану фарзона кардї окибат.

81.

Ҳам ба бар ин бути зебо хушак аст,
Ман нишастам, ки ҳамин ҷо хушак аст.
Мутрибу ёри ману шамъу шароб,
Инчунин айши муҳайё хушак аст,
Ману ту ҳеч аз ин ҷо наравем,
Паҳлуи шаккару ҳалво хушак аст,
Хичил аст аз рухи ёрам гули тар,
Бо чунин чехраву симо хушак аст.
Ҳар сабоҳе зи ҷамолаш мастем,
Хоса имрӯз, ки бо мо хушак аст.
Бичаҳам, ҳалқаи зулфаш гирам,
Ки дар он ҳалқа тамошо хушак аст.
Шамси Табрз, ки нури дилҳост,
Доимо бо гули раъно хушак аст.

82.

Ҳар кӣ болост, мар ўро чӣ ғам аст?
 Ҳар кӣ он чост, мар ўро чӣ ғам аст?
 Ки аз ин сӯ ҳама чон асту ҳаёт,
 Ки аз ин сӯ ҳама лутфу қарам аст.
 Худ аз ин сӯ, ки на сӯясту на чо,
 Қадам андар қадам андар қадам аст,
 Ин адам ҳуд чӣ муборак чойест,
 Ки мададҳои вучуд аз адам аст.
 Ҳама дилҳо нигарон сӯи адам,
 Ин адам нест, ки боғи Ирам аст.
 Ин ҳама лашкари андешаи дил
 Зи сипоҳони адам як алам аст.
 Зи ту то ғайб ҳазорон сол аст,
 Чу равӣ аз раҳи дил, як қадам аст.

83.

Ҳар чавр, к-аз ту ояд, бар худ ниҳам ғаромат,
 Ҷурми турову худро бар худ ниҳам тамомат.
 Ай мохрӯй, аз ту сад чавр агар биёяд,
 Танро бувад чу хилъат, қонро бувад саломат.
 Ҳар кас зи ҷумла олам аз ту насиб доранд,
 Ишки ту шуд насибам, аҳсант, ай қаромат!
 Гаҳ чом маст гардад аз лаззати майи ту,
 Гаҳ май ба ҷӯш ояд аз чошни чомат.
 Маънӣ ба сачда ояд, чун сурати ту бинад,
 Ҳар ҳарф ракс орад, чун бишнавад каломат.
 Ошик чу масттар шуд, бар вай маломат ояд,
 Зеро ки нуқли ин май набвад ба ҷуз маломат.

84.

Имрӯз шаҳри моро сад равнақ асту чон аст,
 Зеро ки шоҳи хубон имрӯз дар миён аст.
 Ҳайрон чаро набошад, хандон чаро набошад
 Шаҳре, ки дар миёнаш он сорими¹ замон аст.

¹ Сорим – шамшер.

Он офтоби хубӣ чун бар замин битобад,
 Он дам замини хокӣ бехтар зи осмон аст.
 Бар чархи сабзушон пар мезананд, яъне
 Султону хусрави мо он асту сад чунон аст.
 Ай чони чони чонон, аз мо салом бархон,
 Раҳм ор бар заъифон, ишки ту беамон аст.
 Чун сабзу хуш набошад олам, чу ту баҳоре,
 Чун эминӣ набошад, чун шер посбон аст.
 Чун кӯфт ӯ дари дил, ноомада ба манзил,
 Доништ чон зи бӯяш, к-он ёри меҳрубон аст.
 Он, к-ӯ кашид дастат, ӯ офарида астат
 В-он, к-ӯ қариби чон шуд, ӯ соҳиби қирон аст.
 Ӯ моҳи беҳусуф аст, хуршеди бекусуф аст,
 Ӯ хамри беҳумор аст, ӯ суди безиён аст.
 Он шаҳрёрӣ аъзам базме ниҳод хуррам,
 Шамъу шаробу шоҳид имрӯз ройгон аст.
 Чун маст гашт мардум, шуд гавҳараш бараҳна,
 Паҳлӯ шикаст, к-онро з-он кас, ки паҳлавон аст.
 Даллола чун сабо шуд, аз хор гул чудо шуд,
 Борон наботҳоро дар боғ имтиҳон аст.
 Бе иззу нозанинӣ кай кард нозу бинӣ,
 Ҳар кас, ки кард, валлаҳ, хом асту қалтабон аст.
 Хомуш, ки то бигӯяд бе ҳарфу бе забон ӯ,
 Худ чист ин забонҳо, гар он забон забон аст?

85.

Бинмой рух, ки боғу гулистонам орзуст,
 Бикшой лаб, ки қанди фаровонам орзуст.
 Ай офтоби ҳусн, бурун о даме зи абр,
 К-он чехраи мушаъшаъи тобонам орзуст.
 Бишнидам аз ҳавои ту овози табли боз,
 Боз омадам, ки соъиди султонам орзуст.
 Гуфтӣ, зи ноз: Беш маранҷон маро, бирав!
 Он гуфтаниат, ки «беш маранҷонам» орзуст.

В-он дафъи гуфтанат, ки «биррав. шах ба хона нест»,
 В-он нозу бозу тундии дарбонам орзуост.
 Дар дасти ҳар кӣ ҳаст, зи хубӣ курозаҳост,
 Он маъдани малоҳату он конам орзуост.
 Ин нону обу чарх чу сел аст бевафо,
 Ман моҳиям, наҳангам, Уммонам орзуост.
 Яъқубвор воасафоҳо ҳамезанам,
 Дидори хуби Юсуфи Канъонам орзуост.
 Валлах, ки шаҳр бе ту маро ҳабс мешавад,
 Оворагию кӯху биёбонам орзуост.
 3-ин ҳамраҳони сустаносир дилам гирифт,
 Шери Худову Рустами Дастанама орзуост.
 Чонам малул гашт зи Фиръавну зулми ӯ,
 Он нури рӯи Мӯсии Имронама орзуост.
 3-ин халқи нуршикоят и гирён шудам малул,
 Он хойхую наъраи мастанама орзуост.
 Гӯётарам зи булбул, аммо зи рашки ом
 Муҳр аст бар даҳонаму афғонама орзуост.
 Дӣ шайх бо чароғ ҳамегашт гирди шаҳр,
 К-аз деу дад малуламу инсонама орзуост.
 Гуфтанд: Ёфт менашавад, чустаем мо,
 Гуфт: Он ки ёфт менашавад, онама орзуост.
 Ҳарчанд муфлисам, напазирама ақиқи хурд,
 Кони ақиқи нодири арзонама орзуост.
 Пинҳон зи дидаҳову ҳама дидаҳо аз ӯст,
 Он ошкорсанъати пинҳонама орзуост.
 Худ кори ман гузашт зи ҳар орзуву оз,
 Аз кону аз макон пайи армонама орзуост.
 Гушам шунид қиссаи имону маст шуд,
 Ку қисми чашм, суратн имонама орзуост.
 Як даст чоми бодаву як даст чаъди ёр,
 Раксе чунин миёнаи майдонама орзуост.
 Мегӯяд он рубоб, ки мурдам зи интизор,
 Дасту канору захмаи Усмонама орзуост.
 Ман ҳам рубоби ишқаму ишқам рубобӣ аст,
 В-он лутфҳои захмаи Раҳмонама орзуост.

Бокии ин газалро, ай мутриби зариф,
З-ин сон ҳамешумор, ки з-ин сонам орзуе.
Бинмой Шамси мафхари Табреш рӯ зи Шарк,
Ман худхудам, хузури Сулаймонам орзуе.

86.

Бар ошиқон фариза бувад чустучӯи дӯст,
Бар рӯву сар чу сел давон то ба чӯи дӯст.
Худ ўст чумла толибу мо ҳамчу сояҳо,
Ай гуфтугӯи мо хамагӣ гуфтугӯи дӯст.
Гоҳе ба чӯи дӯст чу оби равон хушем,
Гоҳе чу об хабс шудам дар сабуи дӯст.
Гаҳ чун хавичи дег бичӯшему ў ба фикр.
Кафгир мезанад, ки чунин аст хӯи дӯст.
Бар гӯши мо ниҳода даҳон ў ба дамдама,
То чони мо бигирад якбора бӯи дӯст.
Чун чони чон вай омад, аз вай гурез нест,
Ман дар чаҳон надидам як чон адӯи дӯст.
Бигдозадат зи нозу чу мӯят кунад заъиф,
Надхӣ ба ҳар ду олам як тои мӯи дӯст.
Бо дӯст мо нишаста, ки ай дӯст, дӯст ку?
Ку-ку ҳамезанем зи мастӣ ба кӯи дӯст.
Тасвирҳои нохушу андешаи рақик
Аз таъби суеи бошаду ин нест сӯи дӯст.
Хомӯш бош, то сифати хеш худ кунад,
Ку хойхӯи сарди ту, ку хойхӯи дӯст?

87.

Ай гул, туро агарчи ки рухсор нозук аст,
Рух бар рухаш мадор, ки он ёр нозук аст.
Дар дил мадор низ, ки рух бар рухаш ниҳӣ,
К-ў сирри дил надонаду дилдор нозук аст.
Чун орзу зи ҳадд шуд, дуздада сачда кун,
Бисёр ҳам макӯш, ки бисёр нозук аст.
Гар беҳудӣ зи хеш, ҳама вақт вақти туст,
Гар не, ба вақт ой, ки асрор нозук аст.

Дилро зи гам бирӯб, ки хонай хаёли ўст,
Зеро хаёли он бути айёр нозук аст.
Рӯзе битофт сояи гул бар хаёли дӯст,
Бар дӯст кор кард, ки ин кор нозук аст.
Андар хаёли мафхари Табрез Шамсидин
Мангар ту хор, к-он шаҳи хунхор нозук аст!

88.

Ҷоно, ҷамоли рӯҳ бaсе хубу бофар аст.
Лекин ҷамолу ҳусни ту худ чизи дигар аст.
Ай он, ки солҳо сифати рӯҳ мекунӣ,
Бинмой як сифат, ки ба зоташ баробар аст.
Дар дида мефизояд нур аз хаёли ӯ,
Бо ин ҳама ба пеши висолаш мукаддар аст.
Мондам даҳони боз зи таъзими он ҷамол,
Ҳар лаҳза бар забону дил Аллоҳу Акбар аст.
Дил ёфт дидае, ки муқими ҳавои туст,
Овах, ки он ҳаво чи дилудидапарвар аст.
Аз ҳуру моҳу рӯҳу парӣ ҳеч дам мазан,
К-онҳо ба ӯ намонаду ӯ чизи дигар аст.
Ҷокарнавозӣ аст, ки кардаст ишқи ту,
Варна кучо диле, ки бад-он ишқ дарх(в)ар аст.
Ҳар дил, ки ӯ нахуфт шабе дар ҳавои ту,
Чун рӯзи равшан асту ҳаво з-ӯ мунаввар аст.
Ҳар кас, ки бемурод шуд, ӯ чун муриди туст,
Бе сурати мурод муродаш муяссар аст.
Ҳар дӯзахӣ, ки сӯхту дар ин ишқ уфтод,
Дар Кавсар уфтод, ки ишқи ту Кавсар аст.
Поям намерасад ба замин аз умеди васл,
Ҳарчанд аз фироқи туам даст бар сараст.
Ғамгин машав, дило, ту аз ин зулми душманон
В-андеша кун дар ин, ки дилором довар аст.
Аз рӯйи заъфарони ман ар шод шуд адӯ,
Не рӯйи заъфарони ман аз вирд аҳмар аст.
Чун бартар аст хубии маъшуқам аз сифат,
Дардам чи фарбеҳ асту мадеҳам чи лоғар аст.

Оре, чу коъидаст, ки ранчури зорро
Ҳарчанд ранч беш бувад, нола камтар аст.
Ҳамчун камар битофт зи Табрэз Шамсидин,
Не, худ камар чӣ бошад, к-он рӯй акмар аст.

89.

Пинҳон машав, ки рӯи ту бар мо муборак аст,
Наззораи ту бар ҳама чонҳо муборак аст.
Як лаҳза соя аз сари мо дуртар макун,
Донистай, ки сояи Анқо муборак аст.
Ай навбахори хусн, биё, к-он ҳавои хуш
Бар боғу роғу гулшану саҳро муборак аст.
Ай сад ҳазор чони мукаддас фидои ӯ,
К-ояд ба кӯйи ишк, ки он чо муборак аст.
Савдонем аз туву баттолу кӯбакӯ,
Моро чунин батолату савдо муборак аст.
Ай бастағони тан, ба тамошои чон равед,
К-охир расул гуфт: Тамошо муборак аст.
Ҳар баргу ҳар дарахт расулест аз адам,
Яъне, ки киштҳои мусаффо муборак аст.
Чун баргу чун дарахт бигуфтанд бе забон,
Бе гӯш бишнавед, ки инҳо муборак аст.
Ай чони чор унсури олам, чамоли ту
Бар обу боду оташу губро муборак аст.
Яъне, ки ҳар чӣ корӣ, он гум намешавад,
Кас тухми дин нақорад, илло муборак аст.
Сачда барам, ки хоки ту бар сар чу афсар аст,
По дарнихам, ки роҳи ту бар по муборак аст.
Меоядам ба чашм ҳамин лаҳза нақши ту,
Валлаҳ хучаста омаду ҳаққо муборак аст.
Нақше, ки ранг баст аз ин хок, бевафост,
Нақше, ки ранг баст зи боло, муборак аст.
Бар хокиён чамоли баҳорон хучаста аст,
Бар моҳиён талидани дарё муборак аст.
Он офтоб, к-аз дил дар синаҳо битофт,
Бар аршу фаршу гунбади ҳазро муборак аст.

Дилро маҷол нест, ки аз завқ дам занад,
Чон сачда мекунад, ки Худоё, муборак аст.
Ҳар дил, ки бо ҳавои ту имшаб шавад ҳариф,
Ҷуро як ин бидон ту, ки фардо муборак аст.
Бифзо шароб, Хомушу моро ҳамӯш кун,
К-андар дарун ниҳуфтани ашё муборак аст.

90.

Сокию сардихе зи лаби ёрам орзуест,
Бадмастие зи наргиси хамморам орзуест.
Ҳиндуи турраат чи расанбоз лӯлиест,
Лӯлигариини турраи гаррорам орзуест.
Андар дилам зи ғамзаи ғаммоз фитнаҳост,
Фитнанишони ҷодуи беморам орзуест.
З-он рӯ, ки ғадрҳову дағоҳош бас хуш аст,
Ғадраш маро бисӯзад, ғаддорам орзуест.
З-он шамъи беназир, ки дар ломакон битофт,
Парвонавор сӯхта ҳамворам орзуест.
Гулзори ҳусн, рӯ бикушо, з-он ки аз рухат
Маҳ шармсор гаштаву гулзорам орзуест.
Баъд аз чаҳор сол нишастем ду ба ду,
Як раҳ ба кӯйи васли ту дучорам орзуест.
Инкор кард ақли ту в-ин кор карда ишқ,
Инкор суд нест, чу ин корам орзуест.
Ронем болиши шаҳу роне ба захми мор
Бо Мустафои ҳусн дар он ғорам орзуест.
Тотори ҳаҷр кард сиёҳию анбарӣ,
З-он мушқҳои оҳуи тоторам орзуест.
Борест бар дилам, ки маро ҳеч бор нест,
Ай шоҳ, бор деҳ, ки яке борам орзуест.
Ор аст, ай хафш, туро нози офтоб,
Сад сачда ман бикарда бар он орам орзуест.
Бо дор – дори ваъдаи васлат расид сабр,
Ҳичрон ду чашм баставу бар дорам орзуест.
Ҳаст ин сипоҳи ишқи ту ҷонсӯзу дилфурӯз,
В-андар сипоҳ ишқи ту солорам орзуест.

Даччоли ҳаҷр бар сарам аз ғам қиёмат аст,
Лобуд фусуни Исию тиморам орзуост.
Макре бикард бандаву макре бикард васл,
Аз макр тавба кардаму маккорам орзуост.
То сӯйи гулшани тараб оям харобу маст,
Аз гулшани висоли ту як хорам орзуост.
З-он турраҳои зулф камар соз бандаро,
К-аз шаҳр даррамидаму куҳсорам орзуост.
Мӯсии чон бидид дарахте зи нури нор,
Он шуълаи дарахту аз он норам орзуост.
Табрез чун биҳишт зи дидори Шамсидин,
Андар биҳишт рафтаву дидорам орзуост.

91.

Моро канор гир, туро худ канор нест,
Ошиқ навохтан, ба Худо, ҳеч ор нест.
Беҳадду беканорӣ, н-ойӣ ту дар канор,
Ай баҳри беамон, ки туро зинҳор нест.
З-он шаб, ки моҳи хеш намудӣ ба ошиқон,
Чун чархи бекарор касеро қарор нест.
Чуз файз баҳри фазли ту моро умед нест,
Чуз гавҳари санои ту моро нисор нест.
То қору бори ишқ ҳавои ту дидаем,
Моро таҳаййурест, ки бо қор қор нест.
Як мир вонамо, ки туро ӯ асир нест,
Як шер вонамо, ки туро ӯ шикор нест.
Мургони частаем зи сад дом мардвор,
Домест доми ту, ки аз ин сӯ матор нест.
Омад расули ишқи ту чун соқии сабӯҳ,
Бо чоми бодае, ки мар онро хумор нест.
Гуфтам, ки нотавонаму ранҷурам аз фироқ,
Гуфто: Бигир, ҳин ки гаҳи зъғизор нест.
Гуфтам: Баҳона нест, ту худ ҳоли ман бубин,
Мапзир узри банда, агар зор-зор нест.
Қорам ба як дам омад аз дамдамай чафо,
Ҳангоми мурдан аст, замони уқор нест.

Гуфто, ки холи хеш фаромӯш кун, бигир,
Зеро ки ошиқонро ҳеч ихтиёр нест.
То нагзарӣ зи роҳату ранчи зиёди хеш,
Сӯйи муқаррабони висолат гузор нест.
Обе бизан аз ин майӯ биншон ғубори хуш,
Чуз моҳи ишқ, ҳар чӣ бувад, чуз ғубор нест.

92.

Шоҳ кушодаст рӯ, дидаи шаҳбин кирост?
Бодаи гулгуни шаҳ бар гулу насрин кирост?
Шоҳ дар ин дам ба базм пойи тараб дарниҳод,
Бар сари зонуи шаҳ такаву болин кирост?
Пеши руҳи офтоб чарх паёпай кӣ зад?
Дар тутуқи абри тан моҳ ба таъйин кирост?
Соғархо мешумурд, вай бишуда аз шумор,
Гар бинашуд аз шумор, соғари пешин кирост?
Аз асари рӯйи шаҳ ҳар нафасе шоҳиде,
Сар кашад аз ломакон, гӯяд: Кобин кирост?
Ай бас мурғони об бар лаби дарёи ишқ
Синаи сайёд ку? Дидаи шоҳин кирост?
Ҳин, ки буруқони ишқ дар чаманаш мечаранд,
Танг даромад висол, лоиқашон зин кирост?
Симбари хуби ишқ рафт ба хиргоҳи дил,
Чеҳраи зар лоиқи он бари симин кирост?
Хусрави қон Шамсидин – мафхари табрезиён,
Дар ду қаҳон ҳамчу ӯ шоҳи хушойин кирост?

93.

Қор надорам чуз ин, қорғаху қорам ўст,
Лоф занам, лоф, лоф, чунки харидорам ўст.
Тўтии гӯё шудам, чун шақаристонам ўст,
Булбули бӯё шудам, чун гулу гулзорам ўст.
Пар ба малак барзанам, чун пар болам аз ўст,
Сар ба фалак барзанам, чун сару дасторам ўст.
Қону дилам сокин аст, чунки дилу қонам ўст,
Қофилаам эмин аст, қофиласолорам ўст.

Бар масали гулситон рангразам хумми ўст,
Бар масали офтоб теги гуҳардорам ўст.
Хонаи чисмам чаро сачдагаҳи халқ шуд?
З-он ки ба рӯзу ба шаб бар дару деворам ўст.
Даст ба дастат чуз ӯ менасупорад дилам,
З-он ки табиби ғами ин дили беморам ўст.
Бар руҳи ҳар кас, ки нест доғи ғуломии ӯ,
Гар падари ман бувад, душману агёрам ўст.
Ай ки ту муфлис шудӣ, санг ба дил барзадӣ,
Силла зи ман хоҳ, з-онк махзану анборам ўст.
Шоҳ маро хондааст, чун наравам пеши шоҳ?
Мункири ӯ чун шавам, чун ҳама иқрорам ўст?
Гуфт: Хамуш чанд-чанд лофи туву гуфти ту,
Ман чӣ кунам, ай азиз, гуфтани бисёрам ўст.

94.

Боз даромад ба базм, маҷлисиён, дўст, дўст,
Гарчи ғалат медиҳад, нест ғалат, ўст, ўст.
Гоҳ хуши хуш шавад, гаҳ ҳама оташ шавад,
Таъбияҳои аҷаб ёри маро хўст, хўст.
Нақши вафо вай кунад, пушт ба мо кай кунад?
Пушт надорад чу шамъ, ӯ ҳамагӣ рўст, рўст.
Пўст раҳо кун чу мор, сар ту баровар зи ёр,
Мағз надорӣ мағар, то кай аз ин пўст, пўст?
Ҳар кӣ ба қидди тамом дар ҳаваси мост, мост,
Ҳар кӣ чу сели равон дар талаби қўст, қўст.
Аз ҳаваси ишқи ӯ боғ пур аз булбул аст,
В-аз гули рухсори ӯ мағз пур аз бўст, бўст.
Мафҳари табресиён Шамси Ҳақ оғаҳ бувад,
К-аз ғами ишқ ин танам бар масали мўст, мўст.

95.

Он ки чунон меравад, ай аҷаб, ӯ чони кист?
Сахт равон меравад, сарви хиромони кист?
Ҳалқам он чавди ӯ силсилаи пойи кист?
Зулфи чалиповашаш офати имони кист?

Дулдули мо суратест, ай ачаб, он нақши кист?
 В-ин ҳама бӯҳои хуш аз сӯйи бустони кист?
 Дидам он шоҳро, он шаҳи огохро,
 Гуфтам: Ин шоҳ кист? Хусраву султони кист?
 Чун сухани ман шунид, гуфт ба ҳосони хеш:
 К-ин ҳама дуд аз кучост, ҳоли парешон кист?
 Ақл равон сӯ ба сӯ, рӯҳ давон кӯ ба кӯ,
 Дил ҳама дар ҷустуҷӯ, ё Раб, ҷӯени кист?
 Дил ҷӣ нӣҳӣ дар ҷаҳон, бош дар ӯ меҳмон,
 Бандаи он шав, ки ӯ донад, меҳмони кист.
 Дар дили ман доругир, ҳаст дусад шоҳу мир,
 Ин дили пургулгула маҷлису айвони кист.
 Арсаи дил бекарон гум шуда дар вай ҷаҳон,
 Ай дили дарёсифат, сина биёбони кист?
 Ғам ҷӣ кунад бо касе, донад, ғам аз кучост,
 Шоди абад гашт он-к донад, шодони кист.
 Ай зада лофи карам, гуфт, ки ман муҳсинам,
 Марги ту гӯяд туро, к-ин ҳама эҳсони кист.
 Он дам, к-ин дӯстон бо ту дигаргун шаванд,
 Пас, ту бидонӣ, ки ин ҷумла тилисмони кист.
 Нақди суханро бимон, сиккаи султон бичӯ,
 К-ай зари комилъиёр, нақди ту аз кони кист?

96.

Ай ғам, агар мӯ шавӣ, пеши манат бор нест,
 Дар шакарина, яқин, сиркаи ин кор нест.
 Гарчи ту хунхорай, раҳзану айёрай,
 Қиблаи мо ғайри он дилбари айёр нест.
 Кони шакарҳост ӯ, мастии сарҳост ӯ,
 Раҳ набарад бо вай, он-к мурғи шакархор нест.
 Ҳар кӣ диле доштаст, бандаи дилбар шудааст,
 Ҳар кӣ надорад диле, толиби дилдор нест.
 Кал ҷӣ кунад шонаро ҷунки варо мӯй нест,
 Пуд ҷӣ кор оядаш, он ки варо тор нест?
 Бо сари майдон ҷӣ кор, он ки бувад харсавор,
 То ҷӣ кунад сайрафӣ, ҳар к-аш динор нест.

Чони Калиму Халил чониби оташ давон,
Боз намояд дар ӯ чуз гулу гулзор нест.
Ай гам, аз ин чо бирав, варна сарат шуд гарав,
Ранги шаби тираро тоб махи ёр нест.
Ай гами пурхор, рав, дар дили гамхор рав,
Нукли бахилонаат туъмаи хаммор нест.
Дидаи гайни ту танг, мимат аз он тангтар,
Тунги матоъи туро ишк харидор нест.
Ай гами шодишिकан пуршакар аст ин дахан,
К-аз шакарогандагӣ мумкини гуфтор нест.

97.

Пеши чунин мохру гич шудан вочиб аст,
Ишрати парвонаро шамъу лаган вочиб аст.
Ҳаст зи чанги гамаш гӯши маро кашмакаш,
Ҳар дамам аз чанги ӯ тантани тан вочиб аст.
Далви ду чашми маро гарчи ки кам нест об,
Мардумаки дидаро чоҳи зақан вочиб аст.
Дилбари чун мохро ҳар чӣ кунад, мерасад,
Ошиқи даргохро хулки ҳасан вочиб аст.
Турраи хеш, ай нигор, худ ба кафи ман супор,
Ҳар кӣ дар ин чаҳ фитод, доди расан вочиб аст.
Ишк, ки шаҳри хушест, ин ҳама агёр чист?
Ҳифзи чунин шаҳро бурчу бадан вочиб аст.
Гамзаи дузидаро шаҳнаи гам дар най аст,
Равшании дидаро хуби Хутан вочиб аст.
Ошиқи Исо най, бо хуру хар кай зийй,
Колбади мурдаро гӯру кафан вочиб аст.
Марямаи чодро мухоз бурд ба нахлу риёз.
Мунқатиъи дардро нузли ватан вочиб аст.
Нузли дили боркаш ҳаст мулоқоти хуш,
Ноқан пурфокаро шурбу атан вочиб аст.
Лутф кун, ай кони қанд, роҳи даҳонам бибанд,
Уштури сармастро банди даҳан вочиб аст.

98.

Ҳар нафас овози ишқ мерасад аз чаппу рост,
 Мо ба чаман меравем, азми тамошо кирост?!
 Навбати хона гузашт, навбати бустон расид,
 Субҳи саъодат дамид, вақти висолу лиқост.
 Ай шаҳи соҳибкирон, хез зи хоби гарон,
 Маркаби давлат бирон, навбати васл они мост.
 Табли вафо кӯфтанд, роҳи само рӯфтанд,
 Айни шумо нақд шуд, насаяи фардо кучост?
 Рум баровард даст, зангии шабро шикаст,
 Олами болову паст пур ламаъону сафост.
 Ай хунук онро, ки ӯ раст аз ин рангу бӯ,
 3-он ки чуз ин рангу бӯ дар дилу ҷон рангхост.
 Ай хунук он ҷону дил, к-ӯ раҳад аз обу гил,
 Гарчи дар ин обу гил дастғаҳи кимиёст.

99.

Ситеза кун, ки зи хубон ситеза ширин аст,
 Баҳона кун, ки бутонро баҳона ойин аст.
 Аз он лаби шакаринат баҳонаҳои дурӯғ
 Ба ҷойи фотихаву кофҳову Ёсин аст.
 Вафо тамаъ накунам, 3-он ки ҷавр хубонро
 Табиъат асту сиришт асту одату дин аст.
 Агар туруш куню рӯ зи мо бигардонӣ,
 Ба қосид асту ба макр асту он дурӯғин аст.
 Зи дасти ғайри ту андар даҳони ман ҳалво,
 Ба ҷони поки азизон, ки гурзи рӯйин аст.
 Ҳазор ваъда деҳ, он гаҳ хилоф кун ҳамаро,
 Ки он шароб, ки арзад сад оби хуш, ин аст,
 Зар ӯ диҳад, ки руҳаш аз фироқ ҳамчу зар аст,
 Чаро диҳад зару сим он парӣ, ки симин аст?
 Ҷавоби ҳамчу шакар ӯ диҳад, ки муҳтоҷ аст,
 Ҷавоби талхи туро сад ҳазор тамкин аст.
 Чамолу хусни ту ганҷ асту хӯи бад чун мор,
 Бақои ганчи ту бодо, ки он бурунин аст.

Кумоши ҳастии моро ба нози хеш бисӯз,
Ки он закоти латифат насиби мискин аст.
Буруни дар ҳамаро чун сағони кӯ биншон,
Ки дар шараф сари кӯйи ту Тури Синин аст.
Хуранд чӯби халифа шаҳон, чу шоҳ шаванд,
Чафон ишқ кашидан фани салотин аст.
Имом фотиҳа хонад, малак кунад омин,
Маро чу фотиҳа хондам, умеди омин аст.
Ҳар он фиреб, к-аз андешаи ту мезояд,
Ҳазор гавхару лаълапи баҳову кобин аст.
Чунон ки мадрасаи фикҳро буруншавҳост,
Бидон, ки мадрасаи ишқро қавонин аст.
Хамуш кунем, ки то шарҳи он бигӯяд шоҳ,
Ки зиңда шахси чаҳон з-он гузида талқин аст.

100.

Ба ҳакки он, ки дар ин дил ба чуз валои ту нест,
Валии ӯ нашавам, к-ӯ зи авлиёи ту нест.
Мабод чонам бе ғам, агар фидои ту нест,
Мабод чашмам равшан, агар сақои ту нест.
Вафо мабод умедам, агар ба ғайри ту аст,
Хароб бод вучудам, агар барои ту нест.
Қадам ҳусну чамоле, ки он на акси ту аст?
Қадам шоҳу гадое, ки ӯ гадои ту нест?
Ризо мадеҳ, ки дилам коми душманон гардид,
Бибин, ки коми дили ман ба чуз ризои ту нест.
Қазо натонам кардан даме, ки бе ту гузашт,
Вале чӣ чора, ки мақдур чуз қазои ту нест.
Дило, бибоз ту қонро бар ӯ, чӣ меларзӣ?
Бирав, маларз, фидо кун, чӣ шуд? Худои ту нест?
Маларз бар худ, то бар ту дигарон ларзанд,
Ба қони ту, ки туро душмане варои ту нест.

101.

Чӣ гавҳарӣ ту, ки касро ба каф баҳои ту нест,
Чаҳон чӣ дорад дар каф, ки он атои ту нест?
Сазои он ки зияд бе руҳи ту, з-ин батар аст,
Сазои банда мадеҳ, гарчи ӯ сазои ту нест.
Нисори хоки ту хоҳам ба ҳар даме дилу чон,
Ки хок бар сари ҷоне, ки хоки пойи ту нест.
Муборак аст ҳавои ту бар ҳама мурғон,
Чи номуборак мурғе, ки дар ҳавои ту нест.
Миёни мавҷи ҳаводис ҳар он ки истодаст,
Ба ошино нараҳад, чунки ошнои ту нест.
Бако надорад олам, в-агар бако дорад,
Фано-ш гир, чу ӯ маҳрами бақои ту нест.
Чи фарруҳ аст руҳе, ки шахӣ-тро мот аст,
Чи хушлико бувад он кас, ки бе лиқои ту нест.
Зи захми ту нагурезам, ки саҳт хом бувад,
Вале ки сӯхтаи оташи балои ту нест.
Диле, ки нест нашуд. рӯй дар макон дорад,
Зи ломакон-ш биронӣ, ки рав, ки ҷои ту нест.
Карона нест санову саногарони туро,
Кадом зарра, ки саргаштаи санои ту нест?!
Назири он ки Низомӣ ба назм мегӯяд,
Чафо макун, ки маро тоқати чафои ту нест.

102.

Ба ҳаққи чашми хумори латифи тобонат,
Ба ҳалқа-ҳалқаи он турраи парешонат.
Бад-он ҳаловати бемарру тунгҳои шакар,
Ки таъбия-ст дар он лаъли шаккарафшонат.
Ба кахрабое, к-андар ду лаъли ту дарҷ аст,
Ки гашт аз он маҳу хуршеду зарра ҷӯенат.
Ба ҳаққи ғунчаву гулҳои лаъли рӯҳонӣ,
Ки доми булбули ақл аст дар гулистонат.
Ба оби хусну ба тоби чамоли ҷонпарвар,
К-аз он кушод даҳонро анори хандонат.
Бад-он чамоли илоҳӣ, ки қиблаи дилҳост.
Ки дам ба дам зи тараб сачда мебарад ҷонат.

Ту Юсуфию туро муъчизот бисёр аст,
 Вале бас аст худ он рӯи хуб бурҳонат.
 Чи чойи Юсуф, бас юсуфон асири туанд,
 Худон аззаву чал кай диҳад бад-эшонат.
 Зи ҳар гиёҳу зи ҳар барг рӯядӣ наргис,
 Барои диданат ар чо будӣ, ба бустон аст.
 Чу сӯхт з-оташи ишки ту чони гармравон,
 Кучо диҳад шахи сирдон ба дасти сардонат?
 Шуёи рӯи ту пӯшида кард сурати ту,
 Ки гарка кард чу хуршед нури субҳонат.
 Ҳазор сурат ҳар дам зи нури хуршедат
 Барояд аз дили поку намояд эҳсонат.
 Даруни хеш агар хоҳадат дили нопок,
 Зи аблаҳию харӣ мскашад ба зиндонат.
 На ҳеч оқил бифребадат ба ҳилати ақл,
 На пойбанд кунад чохи ҳеч султонат.
 Туро, ки дар ду чаҳон менагунҷӣ аз азамат,
 Абӯхурайра гумон чун барад дар анбонат?
 Ба ҳар газал, ки сароям туро зи пардаи шеър
 Дилам зи парда ситонад ҳазор чандонат.
 Дилам кӣ бошаду ман кистам, ситониш чист?
 Валек чонро гулшан кунам ба райҳонат.
 Биё ту – мафхари офок, Шамси Табрэй,
 Ки ту гариб маҳию гариб арконат.

103.

Ба шохи ниҳонӣ расидӣ, ки нӯшат,
 Майи осмонӣ чашидӣ, ки нӯшат.
 Нигори Хутанро, ҳаёти чаманро
 Миёни гулистон кашидӣ, ки нӯшат.
 Аё чони дилбар, аё чумла шаккар,
 Чи моҳӣ, чи шохӣ, чи идӣ, ки нӯшат.
 Зи мастон саломат, зи риндон паёмат,
 Ки қуфли тарабро калидӣ, ки нӯшат.
 Дило, хуш гузидӣ гами Шамси Табрэй,
 Гузида касеро гузидӣ, ки нӯшат!

104.

Агар мар туро сулҳ оҳанг нест,
Маро бо ту, ай чон, сари чанг нест.
Ту дар чанг ойӣ, равам ман ба сулҳ,
Худои ҷаҳонро ҷаҳон танг нест.
Ҷаҳонест чангу ҷаҳонест сулҳ,
Ҷаҳони маъонӣ ба фарсанг нест.
Ҷам обу ҷам оташ бародар буданд,
Бибин, асли ҳар ду ба ҷуз санг нест.
Ки бе ин ду олам надорад низом,
Агар Рум хуб аст, бе Занг нест.
Маро ақл сад бор пайғом дод,
Ҷамуш кун, ки фаҳр аст он, нанг нест.

105.

Андаро, айш бе ту шодон нест,
Кист, к-ӯ банди ту аз чон нест.
Ай ту дар чон чу қони мо дар тан,
Саҳт пинҳон, валеқ осон нест.
Даст бар ҳар кучо ниҳӣ, қон аст,
Даст бар қон ниҳодан осон нест.
Қон, ки софӣ шудааст дар қолаб,
Қуз ки ойинадори қонон нест.
Ҷамъ шуд офтобу маҳ ин дам,
Вақти афсонаи парешон нест.
Мастӣ афзун шудасту метарсам,
К-ин суҳанро маҷоли ҷавлон нест.
Даст неҳ бар даҳони ман, то ман
Он нагӯям, чу гуфтро он нест.

106.

Хез, ки имрӯз ҷаҳон они мост,
Қону ҷаҳон соқию меҳмони мост.
Дар дилу дар дидаи деғу парӣ
Дабдабаи фарри Сулаймони мост.

Рустами Дастану хазорон чу ӯ
 Бандаву бозичаи дастони мост.
 Бас набувад Мисри маро ин шараф,
 Ин ки шахаш Юсуфи Канъони мост.
 Хез, ки фармондиҳи ҷону ҷаҳон
 Аз карам имрӯз ба фармони мост.
 Зухраву маҳ дафзани шодии мост,
 Булбули ҷон масти гулистони мост.
 Косаи азрок паёпай шудааст,
 Кисаи иқбол ҳарамдони мост.
 Шохи шаҳи бахт тарабсози мост,
 Ёри парирӯй парихони мост.
 Он малики мафҳари ҷавгону гӯй
 Шукр, ки имрӯз ба майдони мост.
 Он малики мамлақати ҷону дил,
 Дар дилу дар ҷони парешони мост.
 Кист дар он гӯшаи дил танзада?
 Пешкашаш, гӯ, шакарестони мост.
 Хозини ризвон, ки майи ҷаннат аст,
 Масти ризон дили ризвони мост.
 Шӯр дарафкандаву пинҳон шуда
 Аз намаки умру намақдони мост.
 Гӯша гифтасту ҷаҳон масти ӯст,
 Ӯ Хизиру ҷашмаи ҳайвони мост.
 Чун намаки деғу чу ҷон дар бадан
 Аз ҳама зохиртару пинҳони мост.
 Нест намояндаву худ ҷумла ӯст,
 Худ ҳама моем, чу ӯ они мост.
 Беш мағӯ хуччату бурҳон, ки ишк
 Дар ҳамушӣ хуччату бурҳони мост.

107.

Пештар о, рӯйи ту ҷуз нур нест,
 Кист, ки аз ишқи ту маҳмур нест.
 Не, галатам дар талаби ҷони ҷон,
 Пеш маё, пас бимарав, дур нест.

Талъати хуршед кучо барнатофт?
Моҳ бари кист, ки машҳур нест?
Пардаи андеша чуз андеша нест,
Тарк кун андеша, ки мастур нест.
Ай шакаре дур зи ваҳми мағас,
В-ай асале, к-аз тани занбӯр нест.
Ҳар кӣ хурад ғуссаву ғам баъд аз ин,
Бо рухи чун моҳи ту маъзур нест.
Ҳар дили беишк, агар подшост,
Чуз кафани атласу чуз гӯр нест.
Тобиши андешаи ҳар мункире
Мақти¹ Худо бинад, агар кӯр нест.
Пиру ҷавон, к-ӯ хурад оби ҳаёт
Марг бар ӯ нофизу майсур² нест
Пардаи ҳақ хост шудан моҳу хур,
Ишк шиносид, ки ӯ хур нест.
Мафхари Табрес тӯйй Шамсидин,
Гуфтани асрори ту дастур нест.

108.

Кори ман ин аст, ки корем нест,
Ошиқам, аз ишқи ту орем нест.
То ки маро шери ғамат сайд кард,
Чуз ки ҳамин шер шикорем нест.
Дар таки ин баҳр чи хуш гавҳарӣ,
Ки масали мавҷ қарорем нест.
Бар лаби баҳри ту муқимам, муқим,
Масти лабам, гарчи канорем нест.
Вақф кунам ишками худ бар майат,
К-аз майи ту ҳеч қарорем нест.
Мерасадам бодаи ту з-осмон,
Миннати ҳар ширафишорем нест.

¹ Кина, душманӣ.

² Осон.

Бодаат аз кӯх сукунат барад,
Айб макун, з-он ки виқорем нест.
Мулки чаҳон гирам чун офтоб,
Гарчи сипоҳему саворем нест.
Мекашам аз Миср шакар сӯйи Рум,
Гарчи шутурбону каторем нест.
Гарчи надорам ба чаҳон сарваре,
Дарди сари беҳуда борем нест.
Бар сари кӯйи ту маро хона гир,
К-аз сари кӯйи ту гузорем нест.
Ҳамчу шакар бо гулат омехтам,
Нест аҷаб, гар сари хорем нест.
Кутби чаҳонӣ, ҳамаро рӯ ба туст,
Ҷуз ки ба гирди ту даворем нест.
Хеши ман он аст, ки аз ишқ зод,
Хуштар аз ин хешу таборем нест.
Чист фузун аз ду чаҳон? Шаҳри ишқ,
Беҳтар аз ин шаҳру диёрем нест.
Гар нанигорам сухане баъд аз ин,
Нест аз он рӯ, ки нигорем нест.

109.

Кист, ки ӯ бандаи ройи ту нест,
Кист, ки ӯ масти ликои ту нест.
Ғуссакаше ку, ки зи хавфи ту нест,
Ё тарабе, к-он зи ричон ту нест.
Бухлкафе ку, ки зи қабзи ту нест,
Ё караме, к-он зи атои ту нест.
Лаъли лабе ку, ки зи қони ту нест,
Мухташаме ку, ки гадон ту нест.
Мутғасил авсофи ту бо қонҳо
Як рағи бебанду қушон ту нест.
Ҳар ду чаҳон чун ду қафу ту чу қон
Қаф ҷӣ диҳад, к-он зи сахон ту нест.
Чашми қӣ дидаст дар ин боғи қавн
Рақси гуле, к-он зи ҳавон ту нест?

Ғофил нола кунад аз чаври халқ.
Халқ ба чуз шибҳи асои ту нест.
Чунбиши ин ҷумла асоҳо зи туст,
Ҳар як чуз дарду давои ту нест.
Заҳм муаллим занад, он ҷӯби кист?
Кист, ки ӯ банди қазои ту нест.
Ҳамчу сагон ҷӯб туро мегазад,
Дар сарашон фаҳми ҷазои ту нест.
Дафъи балои ману озори халқ
Чуз ба муноҷоту санои ту нест.
Бишканӣ ин ҷӯб, на ҷӯбаш кам аст,
Дафъи ду-се ҷӯб раҳои ту нест.
Соҳиби Ҳут аз ғами уммат гурехт,
Чон ба қучо бурд, ки ҷои ту нест?
Бас куну аз меҳнати Юнус битарс,
Бо қадар истеза ба пой ту нест!

110.

Мурги дилам боз паридан гирифт,
Тӯтии чон қанд чаридан гирифт.
Уштури девонаи сармасти ман
Силсилаи ақл даридан гирифт.
Чуръаи он бодаи безинҳор
Бар сару бар дида давидан гирифт.
Шери назар бо сағи асҳоби Қаҳф
Хуни маро боз хуридан гирифт.
Боз дар ин ҷӯй равон гашт об,
Бар лаби ҷӯ сабза дамидан гирифт.
Боди сабо боз вазон шуд ба боғ,
Бар гулу гулзор вазидан гирифт.
Ишқ фурушид ба айбе маро,
Сӯхт дилаш, боз харидан гирифт.
Ронд маро, раҳматаш омад, бихонд,
Ҷониби мо хуш нигаридан гирифт.
Душмани ман дид, ки бо дӯстам,
Ӯ зи ҳасад даст газидан гирифт.

Дил бирахид аз дагали рӯзгор,
Дар бағали ишк хазидан гирифт.
Абруи гаммоз ишораткунон
Ҷониби он чашм хамидан гирифт.
Ишк чу дилро ба суи хеш хонд,
Дил зи ҳама халқ рамидан гирифт.
Халқ асоян, асоро фиканд
Қабзаи ҳар кӯр, ки дидан гирифт.
Халқ чу шеранд, раҳо кард шер
Тифл, ки ӯ лут¹ кашидан гирифт.
Рӯҳ чу бозест, ки паррон шавад,
К-аз суи шаҳ табл шунидан гирифт.
Бас кун, зеро ки ҳичоби сухан
Парда ба гирди ту танидан гирифт.

111.

Кист дар ин шаҳр, ки ӯ маст нест?
Кист дар ин давр, к-аз ин даст нест?
Кист, ки аз дамдамаи рӯҳи қудс
Ҳомила чун Марямаи обаст нест?
Кист, ки ҳар соҳат панҷох бор
Бастаи он турраи чун шаст нест?
Чист дар он маҷлиси болои чарх
Аз майу шоҳид, ки дар ин паст нест?
Менаҳилад май, ки хирад дам занад,
То бинагӯянд, ки пайваст нест.
Ҷон бари ӯ баста шуду ланг монд,
З-он ки аз ин ҷо-ш бурунҷаст нест.
Бульҷаби бульҷабонро нигар,
Ҳеч ту дидӣ, ки касе ҳаст? Нест.
Барпарад он дил, ки параш шаҳ шикаст
Бар сари ин чарх, к-аш ишкест нест.
Нест шаву вораҳ аз ин гуфтугӯй,
Кист, к-аз ин нотика ворагест нест?

¹ Луқма, тавом, хурин.

112.

Хонаи дил боз кабу́тар гирифт,
 Машғалаи бақри бақу¹ дар гирифт.
 Ғулғули мастон чу ба гардун расид,
 Каргаси заррини фалак пар гирифт.
 Бӯтарабун гашт маху муштарӣ,
 Зухраи мутриб тараб аз сар гирифт.
 Холиқи арвоҳ зи обу зи гил
 Оинае карду баробар гирифт.
 3-оина сад нақш шуду ҳар яке
 Он чи мар ўрост муяссар, гирифт.
 Ҳар кӣ диле дошт, ба пояш фитод,
 Ҳар кӣ сари ў, сари минбар гирифт.
 Хирмани арвоҳ ниҳоят надошт,
 Мӯрчае чизи муқаррар гирифт.
 Гар зи ту пур гашт чаҳон ҳамчу барф,
 Нест шавӣ, чун тафи хур даргирифт.
 Нест шав, ай барфу ҳама хок шав,
 Бингар, к-ин хок чи зевар гирифт.
 Хок батадрич бад-он чо расид,
 К-аз фари ў ҳар ду чаҳон фар гирифт.
 Бас ки забон ин дам маъзул шуд,
 Бас ки чаҳон қони суҳанвар гирифт.

113.

Боз расидем зи майхона маст,
 Боз раҳидем зи болову паст.
 Ҷумлаи мастон хушу рақсон шуданд,
 Даст занед, ай санамон, даст, даст.
 Моҳию дарё ҳама мастӣ кунанд,
 Чунки сари зулфи ту афтод шаст.
 Зеру забар гашт хароботи мо,
 Хунб нигун гашту қароба шикаст.

¹ Садои кабу́тар.

Пири харобот чу он шӯр дид,
Бар сари бом омаду аз бом част.
Чӯш баровард яке май, к-аз ӯ
Ҳаст шавад нест, шавад нест ҳаст.
Шиша чу бишкасту ба ҳар сӯй рехт,
Чанд кафи пойи ҳарифон, ки ҳаст.
Он ки сар аз пой надонад, кучост,
Маст фитодаст ба кӯи аласт.
Бодапарастон ҳама дар ишратанд,
Тантани тантан шунав, ай танпараст.

114.

Ай зи пагах хоста сармаст, маст,
Масти шаробию шароби аласт.
Ишк расонид туро ҳамчу чом
Аз бари мо то бари худ даст-даст.
Бозуи ту қавси Худо ёфт, ёфт,
Тири ту аз чарх бурун част, част.
Ҳар гуҳаре, к-он зи хазинай Худост,
Дар ду лаби лаъли ту он ҳаст, ҳаст.
Фош шуд ин ишки ту бе касди мо,
Банд бидаррид, зи дил част, част.
Фош шуд он роз, ки дар нимашаб
Зери забон гуфта будам паст-паст.
Кирм хурад чӯбу бирӯяд зи чӯб,
Ишк зи ман расту маро ҳаст, ҳаст.

115.

Ай дил, фуру рав дар гамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ,
То ру намояд мархамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
Чандон фуру хур андуҳон, то пешат ояд ногаҳон,
Курсию Арши аъзамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
Хандон шав аз нури ҷаҳон, то ту шавӣ сури ҷаҳон,
Эмин шавӣ аз мотамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
Боре, дилам аз марду зан барканд меҳри хештан,
То ишк шуд ҳолу амаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.

Гар сина оина кунӣ, бекибру бекина кунӣ,
 Дар вай бибинӣ ҳар дамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
 Чун осмон гар хам дихӣ, дар амри фармон вораҳӣ,
 З-ин осмону аз ҳамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
 Ҳам бичҳӣ аз мову манӣ, ҳам девро гардан занӣ,
 Дар даст печӣ парчамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
 Иқбол хеш ояд туро, давлат ба пеш ояд туро,
 Фаррух шавӣ аз мақдамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
 Девест дар асрори ту, к-аз вай нагун шуд кори ту,
 Барбанд ин дам муҳкамаш к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
 Дорад Худо хуш оламе, мангар дар ин олам даме,
 Чуз ҳақ набошад марҳамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.
 Хомуш баёни сир макун, хомуш, ки сирри мин ладун,
 Чун мезанад андар ҳамаш, к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ.

116.

Бегоҳ шуд, бегоҳ шуд, хуршед андар чоҳ шуд,
 Хезед, ай хуштолиён, вақти тулӯъи моҳ шуд.
 Соқӣ, ба сӯйи чом рав, ай посбон, бар бом рав,
 Ай чони беором, рав, к-он ёр хилватхоҳ шуд.
 Ашке, ки чашм афрӯхтӣ, сабре, ки хирман сӯхтӣ,
 Акле, ки роҳ омӯхтӣ, дар нимшаб гумроҳ шуд.
 Чонҳои ботинравшанон шабро ба дил равшанкунон,
 Ҳиндуи шаб наъразанон, к-он турк дар хиргоҳ шуд.
 Бошад, зи бозиҳои хуш байзақ равад, фарзин шавад,
 Дар сояи фаррухрухе байзақ бирафту шоҳ шуд.
 Шаб рӯҳҳо восил шавад, мақсудҳо ҳосил шавад,
 Чун рӯз равшандил шавад, ҳар к-ӯ зи шаб огоҳ шуд
 Ай рӯз, чун ҳашрӣ магар в-ай шаб, шаби қадрӣ магар?
 Ё чун дарахти Мӯсий, к-ӯ мазҳари Аллоҳ шуд.
 Шаб моҳ хирман мекунад, ай рӯз, зин бар гов неҳ,
 Бингар, ки Роҳи Қаҳқашон аз Сунбула пуркоҳ шуд.
 Дар чоҳи шаб ғофил машав, дар далви гардун даст зан,
 Юсуф гирифт он далвро, аз чоҳ сӯи чоҳ шуд.
 Дар тирашаб чун Мустафо мерав, талаб мекун сафо,
 К-он шах зи миърочи шабе бемислу беашбоҳ шуд.

Хомӯш шуд олам ба шаб, то чуст бошӣ дар талаб,
Зеро ки бонгу арбада ташвиши хилваттоҳ шуд.
Ай Шамси Табрэзӣ, ки ту аз пардаи шаб фориғӣ,
Лошаркию лоғарбий, акнун сухан кӯтоҳ шуд.

117.

Ай лӯлиён, ай лӯлиён, як лӯлие девона шуд,
Ташташ фитод аз боми мо, нак сӯи мачнунхона шуд.
Мегашт гирди ҳавз ӯ чун ташнагон дар ҷустуҷӯ,
Чун хушкнона ногаҳон дар ҳавзи мо тарнона шуд.
Ай марди донишманд ту, ду гӯш аз ин барбанд ту,
Машнав ту ин афсун, ки ӯ з-афсуни мо афсона шуд.
З-ин ҳалқа бичҳад гӯшҳо, к-ӯ ақл бурд аз хушҳо,
То сар ниҳад бар осие, чун дона дар паймона шуд.
Бозӣ мабин, бозӣ мабин, ин ҷо ту ҷонбозӣ гузин,
Сарҳо зи ишқи ҷаъди ӯ бас сарнигун чун шона шуд.
Ғарра маниав бо ақли худ, бас устоди муътамад,
К-устуни олам буд ӯ, нолонтар аз Ҳаннона шуд.
Ман, ки зи ҷон бибридаам, чун гул қабо бидридаам,
З-он рӯ шудам, ки ақли ман бо ҷони ман бегона шуд.
Ин катраҳои хушҳо мағлуб баҳри хуш шуд,
Зарроти ин ҷонрезҳо мустаҳлики ҷонона шуд.
Хомуш кунам, фармон кунам в-ин шамъро пинҳон кунам,
Шамъе, ки андар нури ӯ хуршеду маҳ парвона шуд.

118.

Он кист он, он кист он, к-ӯ синаро гамгин кунад?
Чун пеши ӯ зорӣ кунӣ, талхи туро ширин кунад.
Аввал намояд мори кар, охир бувад ганчи гуҳар,
Ширин шахе, к-ин талхро дар дам нақӯйин кунад.
Деве бувад, ҳураш кунад, мотам бувад, сураш кунад
В-он кӯри модарзодро донову оламбин кунад.
Торикро равшан кунад в-он хорро гулшан кунад,
Хор аз кафат берун кашад в-аз гул туро болин кунад.

Чумла чаҳон вайрон шавад в-аз ишк ҳар вайронае
Бо Нӯх ҳамкишти шавад, пас маҳрами тӯфон шавад.
Тӯфон агар сокин будӣ, гардон набудӣ осмон,
З-он мавчи берун аз чихат ин шаш чихат чунбон шавад.
Ай монда зери шаш чихат, ҳам ғам бихур, ҳам ғам махур,
К-он донаҳо зери замин як рӯз нахлистон шавад.
Аз хок рӯзе сар кунад, он бех шохи тар кунад,
Шоҳе ду-се гар хушк шуд, боқӣ-ш обистон шавад.
В-он хушк чун оташ шавад, оташ чу чон ҳам хуш шавад,
Он ин набошад, ин шавад, ин он набошад, он шавад.
Чизе даҳонамро бибаст, яъне канори бому маст,
Ҳар чӣ, ту з-он ҳайрон шавӣ, он чиз аз ӯ ҳайрон шавад.

122.

Гар оташи дил барзанад, бар муъмину кофар занад,
Сурат ҳама паррон шавад, гар мурғи маънӣ пар занад.
Олам ҳама вайрон шавад, чон ғарқои тӯфон шавад,
Он гавҳаре, к-ӯ об шуд, он об бар гавҳар занад.
Пайдо шавад сирри ниҳон, вайрон шавад нақши чаҳон,
Мавҷе барояд ногаҳон, бар гунбади ахзар занад.
Гоҳе қалам коғаз шавад, коғаз гаҳе бехуд шавад,
Чон хасми неку бад шавад, ҳар лаҳзае ханҷар занад.
Ҳар чон, ки аллоҳӣ шавад, дар хилвати шоҳӣ шавад,
Море бувад, моҳӣ шавад, аз хок бар Кавсар занад.
Аз ҷо суи бечо шавад, дар ломакон пайдо шавад,
Ҳар сӯ, ки афтад, баъд аз ин бар мушку бар анбар занад.
Дар фақр дарवेशӣ кунад, бар ахтарон пешӣ кунад,
Хоки дараш Ҳокон бувад, ҳалқай дараш Санҷар занад.
Аз офтоби муштағил ҳар дам нидо ояд ба дил,
Ту шамъи ин сарро бихил, то боз шамъат сар занад.
Ту хидмати чонон кунӣ, сарро чаро пинҳон кунӣ?
Зар ҳар даме хуштар шавад аз захм, к-он заргар занад.
Дил бехуд аз бодай азал мегуфт хуш-хуш ин ғазал,
Гар ме фуру гирад дамаш, ин дам аз ин хуштар занад.

123.

Масте саломат мекунад, пинҳон паёмат мекунад,
 Он, к-ӯ дилашро бурдай, қон ҳам гуломат мекунад.
 Ай нест карда ҳастро, бишнава саломи мастро,
 Масте, ки ҳар ду дастро побанди домат мекунад.
 Ай осмони опикон, ай қони қони опикон,
 Ҳуснат миёни опикон нак дӯсткомат мекунад.
 Ай чошни ҳар лабе, ай қиблаи ҳар мазҳабе,
 Маҳ посбонӣ ҳар шабе бар гирди бомат мекунад.
 Он, к-ӯ зи хок абдон кунад, мар дудро Кайвон кунад.
 Ай хоки тан в-ай дуди дил, бингар кадомат мекунад.
 Як лаҳзаат пар медихад, як лаҳза лангар медихад,
 Як лаҳза субҳат мекунад, як лаҳза шомат мекунад.
 Як лаҳза меларзонадат, як лаҳза механдонадат,
 Як лаҳза муштат мекунад, як лаҳза чомат мекунад.
 Чун муҳрай дар дасти ӯ, гаҳ бодаву гаҳ масти ӯ,
 Ин муҳраатро бишканад, валлах, тамомаг мекунад.
 Гаҳ он бувад, гаҳ ин бувад, поёни ту тамкин бувад,
 Лекин бар ин талвинҳо мақбулу ромат мекунад.
 Ту Нӯҳ будӣ мудлате, будат қадам дар шидлате,
 Монандаи киштӣ кунун бе пову гомат мекунад.
 Хомуш куну ҳайрон нишин, ҳайрони ҳайратофарин,
 Пухтасухан мардӣ, вале гуфторхомат мекунад.

124.

Бе ту ба сар менашавад, бо дигаре менашавад,
 Ҳар чӣ кунам, ишк баён бе ҷигаре менашавад.
 Ашк даvon ҳар сахаре аз дилам орад хабаре,
 Ҳеч касеро зи дилам худ хабаре менашавад.
 Як сари мӯ аз гами ту нест, ки андар тани ман
 Оби ҳаёте надихад, ё гуҳаре менашавад.
 Ай гами ту роҳати қон, чистат ин чумла фиғон?
 То назанам бонгу фиғон, худ ҳашаре менашавад.
 Майли ту сӯи ҳашар аст, пешан ту шӯру шар аст,
 Бе раҳу рои ту, шаҳо, раҳгузаре менашавад.

Чист хашар? Аз худи худ рафтани чоңхо ба сафар,
Мурғ чу дар байзаи худ болу паре менашавад.
Бист чу хуршед агар тобад андар шаби ман,
То ту кадам дарнаниҳӣ, худ сахаре менашавад.
Донаи дил коштай, зери чунин обу гиле,
То ба баҳорат нарасад, ӯ шацаре менашавад.
Дар газалам чабру қадар хаст, аз ин ду бигузар,
3-он ки аз ин баҳс ба чуз шӯру шаре менашавад.

125.

Ҳин, сухани тоза бигӯ, то ду ҷаҳон тоза шавад,
Вораҳад аз ҳадди ҷаҳон, бе ҳаду андоза шавад.
Ҳоки сияҳ бар сари ӯ, к-аз дами ту тоза нашуд,
Ё ҳамагӣ ранг шавад, ё ҳама овоза шавад.
Ҳар кӣ шудат ҳалқаи дар, зуд барад ҳуққаи зар,
Ҳоса, ки дар боз кунӣ, маҳрами дарвоза шавад.
Об чӣ донист, ки ӯ гавҳари гӯянда шавад,
Хок чӣ донист, ки ӯ ғамзаи ғаммоза шавад.
Рӯи касе сурх нашуд бе мадади лаъли лабат,
Бе ту агар сурх бувад, аз асари ғоза шавад.
Ноқои Солиҳ чу зи куҳ зод, яқин гашт маро,
Кӯҳ пайи муждаи ту уштури ҷаммоза шавад.
Роз ниҳон дору ҳамуш в-ар ҳамушӣ талх бувад,
Он чи чигарсӯз бувад, боз чигарсоза шавад.

126.

Об занед роҳро, ҳин, ки нигор мерасад,
Мужда диҳед боғро, бўйи баҳор мерасад.
Роҳ диҳед ёрро, он маҳи даҳчаҳорро,
К-аз руҳи нурбахши ӯ нур нисор мерасад.
Чок шудааст осмон, гулғулаест дар ҷаҳон,
Анбару мушк медамад, санҷаки ёр мерасад.
Равнаки боғ мерасад, чашму чароғ мерасад,
Ғам ба канора меравад, маҳ ба канор мерасад.
Тир равона меравад, сӯйи нишона меравад,
Мо чӣ нишастаем? Ин шаҳ зи шикор мерасад.

Бог салом мекунад, сарв киём мекунад,
Сабза пиёда меравад, гунча савор мерасад.
Хилватиёни осмон то чӣ шароб мехуранд,
Рӯҳ харобу маст шуд, ақл хумор мерасад.
Чун бирасӣ ба кӯйи мо, хомушӣ аст хӯйи мо,
З-он ки зи гуфтугӯйи мо гарду губор мерасад.

127.

Бе ҳамагон ба сар шавад, бе ту ба сар намешавад,
Доғи ту дорад ин дилам чоӣ дигар намешавад.
Дидаи ақл масти ту, чархаи чарх пасти ту,
Гӯши тараб ба дасти ту, бе ту ба сар намешавад.
Чон зи ту чӯш мекунад, дил зи ту нӯш мекунад,
Ақл хурӯш мекунад, бе ту ба сар намешавад.
Ҳамри ману хумори ман, боғи ману баҳори ман,
Хоби ману қарори ман, бе ту ба сар намешавад.
Ҷоҳу ҷалоли ман туйӣ, мулқату моли ман туйӣ,
Оби зулоли ман туйӣ, бе ту ба сар намешавад.
Гох суи вафо равӣ, гох суи ҷафо равӣ,
Они манӣ, кучо равӣ? Бе ту ба сар намешавад.
Дил биниханд, барканӣ, тавба кунанд, бишканӣ,
Ин ҳама худ ту мекунӣ, бе ту ба сар намешавад.
Бе ту агар ба сар шудӣ, зери ҷаҳон забар шудӣ,
Боғи Ирам сақар шудӣ, бе ту ба сар намешавад.
Гар ту сарӣ, қадам шавам в-ар ту кафӣ, алам шавам,
В-ар биравӣ, адам шавам, бе ту ба сар намешавад.
Хоби маро бибастайӣ, накши маро бишустайӣ,
В-аз ҳамаам гусастайӣ, бе ту ба сар намешавад.
Гар ту набошӣ ёри ман, гашт хароб кори ман,
Мӯнису гамгусори ман, бе ту ба сар намешавад.
Бе ту на зиндагӣ хушам, бе ту на мурдагӣ хушам,
Сар зи гами ту чун кашам? Бе ту ба сар намешавад.
Ҳар чӣ бигӯям, ай санад, нест ҷудо зи неку бад,
Ҳам ту бигӯ ба лутфи х(в)ад, бе ту ба сар намешавад.

128.

Чунки чамоли хусни ту асби шикор зин кунад,
 Нест ачаб, ки аз чунун сад чу маро чунин кунад.
 Бол барорад ин дилам, чунки ғамат парак занад,
 Бор Худо, ту ҳукм кун, то ба абад ҳамин кунад.
 Чунки ситораи дилам бо маҳи ту кирон кунад,
 Ваҳ ки фалак чи лутфҳо аз ту бар ин замин кунад.
 Бода ба дасти сокият гирди чаҳон ҳамеравад,
 Охири кор, оқибат қони маро гузин кунад.
 Гарчи басе биёварал, дар дили банда сар кунад,
 Ғайрати ту бисӯзадаш, гар нафасе чуз ин кунад.
 Аз дили ҳамчу оҳанам деуу парӣ ҳазар кунад,
 Чун дили ҳамчу обро ишқи ту оҳанин кунад.
 Қони чу тир рости ман дар кафи туст чун камон,
 Чарх аз ин зи кини ман ҳар тарафе камин кунад.
 Дидаи чарху чархиён нақш кунад нишони ман,
 З-он ки маро ба ҳар нафас лутфи ту ҳамнишин кунад.
 Сачда кунам ба ҳар нафас аз пайи шукри он, ки Ҳақ
 Дар Табрез мар маро бандаи Шамсидин кунад.

129.

Дил чу бидид рӯи ту, чун назараш ба қон бувад?
 Қон зи лабат чу мекашад, хираву лабгазон бувад.
 Тан биравад ба пеши дил, к-ин ҳамаро чӣ мекуни?
 Гӯяд дил, ки аз маҳе кай назарат ниҳон бувад?
 Чуз рухи дил назар макун, чуз суи дил гузар макун,
 З-он ки ба нури дил ҳама шуълаи он чаҳон бувад.
 Шайхи шуйҳи олам аст, он ки турост навмурид,
 Он ки гирифт дасти ту, хосабаки замон бувад.
 Дил ба миён чу пири дин, ҳалқаи тан ба гирди ӯ,
 Шод тане, ки пири дил шиста дар он миён бувад.
 Рози дили ту, Шамсидин, дар Табрез бишнавад,
 Дур зи гӯшу қони ӯ, к-аз суханат гарон бувад.

130.

Ёр маро чу уштурон боз миҳор мекашад,
 Уштури маст хешро дар чи қатор мекашад?
 Чону танам бихаст ū, шишай ман шикаст ū,
 Гардани ман бибаст ū, то ба чӣ кор мекашад.
 Шасти вайам чу моҳиён чониби хушк мебарад,
 Доми дилам ба чониби мири шикор мекашад.
 Он ки қатори абрро зери фалак чу уштурон,
 Сокин дашт мекунад, бар куху ғор мекашад.
 Раъд ҳамезанад духул, зинда шудааст чузву кул,
 Дар дили шоҳу мағзи гул бӯи баҳор мекашад.
 Он ки замири донаро иллоти мева мекунад,
 Рози дили дарахтро бар сари дор мекашад.
 Лутфи баҳор бишканад ранчи хумори боғро,
 Гарчи чафои дай кунун сӯи хумор мекашад.

131.

Зухраи ишк ҳар сахар бар дари мо чӣ мекунад?
 Душмани чони сад камар бар дари мо чӣ мекунад?
 Ҳар кӣ бидид аз ū назар, бохабар асту бехабар,
 Ū малак аст ё башар, бар дари мо чӣ мекунад?
 Зери чаҳон забар шуда, об маро зи сар шуда,
 Санг аз ū гухар шуда, бар дари мо чи мекунад?
 Ай бути шанг, пардае гар ту на фитна кардай,
 Ҳар нафасе чунин хашар, бар дари мо чӣ мекунад?
 Гарна ки рӯзи равшане пеша гирифта раҳзанӣ,
 Рӯз ба рӯз раҳгузар бар дари мо чӣ мекунад?
 Варна ки дӯш маст ū омаду даршикаст ū,
 Пас ба нишона ин камар бар дари мо чӣ мекунад?
 Гар на чамоли хусни ū гард барорад аз адам,
 Ин ҳама гарди шӯру шар бар дари мо чӣ мекунад?
 Аз Табрёз Шамсидин сӯи кӣ рой мекунад,
 Баҳри чӣ мавҷ зад гухар, бар дари мо чӣ мекунад?

132.

Варои пардаи чонат, дило, халқони пинҳонанд,
Зи захми теги фардият ҳама чонанду бечонанд.
Ту аз нуқсону аз бешӣ бигӯй чанд, андешӣ?
Даро дар дини бехешӣ, ки бас бехеш хешонанд.
Чӣ дарёҳо, ки менӯшанд, чу дарёҳо ҳамечӯшанд,
Агарчи худ ки хомӯшанд, доноанду медонанд.
Дар он дарёи пурмарчон яке қавманд ҳамчун чон,
Варои гунбади гардон Буроқи чон ҳамеронанд.
Аё дарвешӣ ботамкин, сабукдил гард, зутар, ҳин,
Миёни базми мардон шин, ки эшон ҷумла риндонанд.
Мулуқонанд дарвешон, зи мастӣ ҷумла бехешон,
Агарчи хокианд эшон, валекин шоҳу султонанд.
Зи ганҷи ишқ заррезанд, ғуломи Шамси Табрзанд,
Ва қони лаълу ёқутанду дар қон қони арқонанд.

133.

Баромад бар шачар тӯтӣ, ки то хутбай шакар гӯяд,
Ба булбул қард ишорат гул, ки то ашғор баргӯяд.
Ба сарви сабз ваҳӣ омад, ки то чонош бувад дар тан,
Миён бандад ба хидмат рӯзу шабҳо ин самар гӯяд.
Ҳама тасбеҳгӯёнанд, агар моҳ аст, агар моҳӣ,
Валекин ақл истодаст, ӯ машрӯхтар гӯяд.
Дарояд санг дар гирия, дарояд чарх дар қудя,
Зи арш ояд дусад ҳадя, чу ӯ дарси назар гӯяд.
Ҳазорон симбар бинӣ, гушоида бару сина,
Чу он анбарфишон қиссай насими он сахар гӯяд.
Киро монад дил он лаҳза, ки он қон шарҳи дил гӯяд,
Киро монад хабар аз худ дар он дам, к-ӯ хабар гӯяд.
Ҳадиси ишқи қон гӯяд, ҳадиси раҳравон гӯяд,
Ҳадиси суқр сар гӯяд, ҳадиси хун қигар гӯяд.

134.

Аё сар қарда аз чонам, туру хона қучо бошад?
Ало, ай моҳи тобонам, туру хона қучо бошад?
Ало ай қодири қохир, зи тан пинҳон, ба дил зоҳир,
Зихӣ, пайдои пинҳонам, туру хона қучо бошад?

Ту гуйй хонаи хокон бувад дилҳои муштокон,
Маро дил нест, ай чонам, туро хона кучо бошад?
Бувад маҳ сояро доя, ба маҳ чун мерасад соя?
Бигӯ, ай маҳ, намедонам, туро хона кучо бошад?
Нишони моҳ медунам, ба сад хона бигардидам,
Аз ин тафтиш бирхонам, туро хона кучо бошад?

135.

Сало, қонҳои муштокон, ки наққо дилдори хуб омад,
Чу зарқуб аст он дилбар, руҳи ман симқуб омад.
Аз ӯ, к-ӯ хусни маҳ дорад, ҳар он к-ӯ дил ниғаҳ дорад,
Ба хоки пой он дилбар, ки он кас сангу чӯб омад.
Ҳар он-к аз ишқ бигрезад, ҳақиқат хуни худ резад,
Кучо хуршедро ҳаргиз зи мурғи шаб гуруб омад.
Бирӯб аз хеш ин хона, бибин он хусни шоҳона,
Бирав, чорӯби «ло» бистон, ки «ло» бас хонарӯб омад.
Тани ту ҳамчу хок омад, дами ту тухми пок омад,
Ҳавасҳо чун малаҳҳо шуд, нафасҳо чун ҳубуб омад.
Зи биной бигардидӣ, магар хобе дигар дидӣ?
Чӣ хурдӣ ту, ки қорура нур аз қилту русуб омад?
Ту чӣ-шиддӣ ту чӣ гуфтӣ, бигӯ, то шаб кучо хуфтӣ?
Ҳикоят мекунад рангат, ки қосусулқулуб омад.
Салоҳуддини яқубон, қавохирбахши зарқубон,
Ки ӯ хуршеди асрор асту алломулқулуб омад.

136.

Бурун шав, ай ғам аз сина, ки лутфи ёр меояд,
Ту ҳам, ай дил, зи ман ғум шав, ки он дилдор меояд.
Нағӯям ёрро: шодӣ, ки аз шодӣ гузаштаст ӯ,
Маро аз фарти ишқи ӯ зи шодӣ ор меояд.
Мусалмонон, мусалмонон, мусалмонӣ зи сар гиред,
Ки қуфр аз шарми ёри ман мусалмонвор меояд.
Бирав, ай шукр, к-ин неъмат зи ҳадди шукр берун шуд,
Наҳоҳам сабр, гарчи ӯ гаҳе ҳам қор меояд.

Равед, ай ҷумла суратҳо, ки суратҳои нав омад,
Аламхотон нигун гардад, ки он бисёр меояд.
Дару девори ин сина ҳамедаррад зи анбӯҳӣ,
Ки андар дар намегунчад, пас аз девор меояд.

137.

Имрӯз ҷамоли ту бар дида муборак бод,
Бар мо ҳаваси тоза печида муборак бод.
Гулҳо чу миён бандад, бар ҷумла ҷаҳон хандад,
Ай бар гулу сад чун гул хандида муборак бод.
Хубон чу рухат дида, афтодаву лағзида,
Дил бар дари ин хона лағзида муборак бод.
Наврӯзи рухат дидам, хушк ашк биборидам,
Наврӯзу чунин борон борида муборак бод.
Бе гуфти забони ту, бе харфу баёни ту
Аз ботини ту гӯшат бишнида муборак бод.

138.

Он ишк, ки аз покӣ аз рӯҳ ҳашам дорад,
Бишнава, ки ҷӣ мегӯяд, бингар, ки ҷӣ дам дорад.
Гар ҷисми тунук дорад, ҷони ту сабук дорад,
Ҳарчанд, ки сад лашкар дар катми адам дорад.
Гар мондаӣ дар гил, рӯй ор ба соҳибдил,
К-ӯ мулки абад бахшад, к-ӯ тоҷи қидам дорад.
Ай дил, ки ҷаҳон дидӣ, бисёр бигардидӣ,
Бинмой, киро дидӣ, к-аз ишк рақам дорад.
Ай маркаби худкушта в-ай гирди ҷаҳон гашта,
Боз ой ба хуршеде, к-аз сина қарам дорад.
Он синаву чун сина сайқалдиҳи оина,
Он сина, ки андар худ сад боғи Ирам дорад.
Ин ишк ҳамегӯяд, к-он кас, ки маро ҷӯяд,
Шартест, ки ҳамчун зар дар кӯра қалам дорад.
Ман симтане хоҳам, ман ҳамчу мане хоҳам,
Безорам аз он зиште, к-ӯ симу заре дорад.
Алқоби Салоҳуддин бар лавҳ чу пайдо шуд,
Инсоф, бисе миннат бар лавҳу қалам дорад.

139.

Бо талхии маъзулӣ мири бинамеарзад
 Як рӯз ҳаме хандад, сад сол ҳамеларзад.
 Харбандагию он гаҳ аз баҳри хари мурда,
 Баҳри гули пажмурда бо хор ҳамесозад.
 Зинҳор нахандӣ ту, то ӯ-т нахандонад,
 Зеро ки ҳама ханда з-ин ханда ҳамехезад.
 Ай рӯйтуруш, бингар, онро, ки туруш кардат,
 То ӯ шакаре ширин дар сирка даромезад.
 Ай хастаи афтода, бингар, ки кӣ афкандат?
 Чун дарнигарӣ ӯро, ҳам ӯ-т барангезад.
 Гар з-он, ки саге хусбад бар хоки сари кӯяш,
 Шер аз ҳазари он саг бигзораду бигрезад.

140.

Имон бари куфри ту, ай шох, чи кас бошад?
 Симури фалакпаймо пеши ту магас бошад.
 Оби ҳаявон имон, хоки сияхе куфрон,
 Бар оташи ту ҳарду монандан хас бошад.
 Чонро сақат имон шуд, ин чон ба нафас чон шуд,
 Дил гаркан имон шуд, чӣ чои нафас бошад?
 Шаб куфру чароғ имон, хуршед чу шуд рахшон,
 Бо куфр бигуфт имон: Рафтем, ки бас бошад.
 Имон фарасе динро, мар нафс чу фарзинро,
 В-он шоҳи навоинро чи чои фарас бошад?
 Имон гувадат: Пеш о. В-он куфр гувад: Пас рав!
 Чун шамъи танат чон шуд, не пешу на пас бошад.
 Шамсулхаки Табрэй, ронӣ ту чунон боло,
 То чуз мани побарчо худ дастмарас бошад.

141.

Нонпора зи ман бистон, чон пора нахоҳад шуд,
 Овораи ишки мо овора нахоҳад шуд.
 Онро, ки манам хирка, урӯн нашавад харгиз
 В-онро, ки манам чора, бечора нахоҳад шуд.
 Онро, ки манам мансаб, маъзул кучо гардад?!
 Он хора, ки шуд гавҳар, ӯ хора нахоҳад шуд.

Он киблаи муштокон вайрон нашавад харгиз,
В-он мусхафи хомӯшон сӣ пора нахоҳад шуд.
Аз ашк шавад соқӣ, ин дидаи ман, лекин
Бе наргиси махмураш хаммор нахоҳад шуд.
Бемор шавад ошик, аммо бинамемирад,
Моҳ ар чи ки лоғар шуд, истора нахоҳад шуд.
Хомӯш куну чандин гамхора машав охир,
Он нафс, ки шуд ошик, аммора нахоҳад шуд.

142.

Ай хуфта шаби тира, хангоми дуо омад,
В-ай нафси чафопеша, хангоми вафо омад.
Бингар ба суи равзан, бигшой дари тавба,
Пардохта кун хона, хин, навбати мо омад.
Аз чурму чафочӯй чун даст намешӯй?
Бар рӯй бизан обе, микоти сало омад?
3-ин кибла ба ёд орӣ, чун рӯ ба лаҳад орӣ,
Судат накунад ҳасрат, он гаҳ ки қазо омад.
3-ин кибла бичӯ нуре, то шамъи лаҳад бошад,
Он нур шавад гулшан, чун нури Худо омад.

143.

Бигзашт маҳи рӯза, ид омаду ид омад,
Бигзашт шаби ҳичрон, маъшук падид омад.
Он субҳ чу содик шуд, Азрои ту Вомиқ шуд,
Маъшуки ту ошик шуд, шайхи ту мурид омад.
Шуд чангу назар омад, шуд захру шакар омад,
Шуд сангу гуҳар омад, шуд куфлу калид омад.
Чон аз тани олуда ҳам пок ба покӣ рафт.
Ҳарчанд чу хуршеде бар поку палид омад.
Аз лаззати чоми ту дил монд ба доми ту,
Чои низ чу воқиф шуд, ӯ низ давид, омад.
Бас тавбаи шоиста бар санги ту бишкаста,
Бас зоҳиду бас обид, к-ӯ хирка дарид, омад.
Боғ аз дайн номаҳрам се моҳ намезад дам,
Бар бӯи баҳори ту аз ғайб дамид, омад.

144.

Он бандан овора боз омаду боз омад,
 Чун шамъ ба пешн ту дар сӯзу гудоз омад.
 Чун абҳару қанд, ай қон, дар рӯ-ш биханд, ай қон,
 Дарро бимабанд, ай қон, зеро ба ниёз омад.
 В-ар з-он ки бибандӣ дар, бар ҳукми ту бинҳад сар,
 Бар банда ниёз омад, шахро ҳама ноз омад.
 Ҳар шамъи гудозида шуд равшанин дида,
 К-онро, ки гудоз омад, ӯ махрами роз омад.
 Заҳроб зи дасти вай гар фарқ кунам аз май,
 Пас, дар раҳи қон чонам, валлах, ба маҷоз омад.
 Оби ҳайавонашро ҳайвон зи кучо нӯшад?
 Кай бинад рӯяшро чашме, ки фароз омад?
 Ман тарки сафар кардам, бо ёр шудам сокин,
 В-аз марг шудам эмин, к-он умри дароз омад.
 Ай дил, чу дар ин қӯйӣ, пас, об чӣ мечӯй?
 То чанд сало гӯй, хангоми намоз омад.

145.

Он субҳи саодатҳо чун нурфишон ояд,
 Он гоҳ хурӯши қон дар бонгу фиғон ояд.
 Хур нур дурахшонад, пас нур барафшонад,
 Тан гард чу биншонад, қонон бари қон ояд.
 Мискин дили овора, он гумшуда якбора
 Чун бишнавад ин чора, хуш рақсунон ояд.
 Қони бақадамрафта, даркатмиадамрафта,
 Бо қадди баҳамрафта дар хин ба миён ояд.
 Дил Марями обистан, як шева кунад бо ман,
 Исми дурӯзай тан дар гуфти забон ояд.
 Дил нури ҷаҳон бошад, қон дар ламаъон бошад,
 Ин рақсунон бошад, он дастзанон ояд.
 Шамсулҳақи Табрэзӣ, ҳар ҷо ки кунӣ мақдам,
 Он ҷову макон дар дам бе ҷову макон ояд.

146.

Гар деуу парй хорис бо теуу сипар бошад,
 Чун ҳукми Худо ояд, он зеру забар бошад.
 Бар ҳар чй умед астат, кай гирад ў дастат,
 Бар шакли асо ояд в-он мори дусар бошад.
 В-он ғусса, ки мегўй, он чора накардам дй,
 Ҳар чора, ки пиндорй, он низ ғураар бошад.
 Худ карда шумур онро, чй хезад аз он савдо,
 Андар паи сад чун он сад доми диғар бошад.
 Он чора ҳамекардам он мот намеомад,
 Он чораи лангатро охир чй асар бошад?
 Аз мот ту куте кун, ёкут шав ўро ту,
 То ў ту шавй, ту ў, ин ҳисну мафар бошад.

147.

Навмед машав, чоно, к-ўмед падида омад,
 Умеди ҳама ҷонҳо аз ғайб расид, омад.
 Навмед машав, гарчи Марям бишуд аз дастат,
 К-он нур, ки Исоро бар чарх кашид, омад.
 Навмед машав, ай ҷон, дар зулмати ин зиндон,
 К-он шох, ки Юсуфро аз ҳабс харид, омад.
 Яъқуб бурун омад аз пардаи мастурй,
 Юсуф, ки Зулайхоро парда бидарид, омад.
 Ай шаб ба сахар бурда, дар ё рабу ё раб ту,
 Он ё рабу ё рабро раҳмат бишунид, омад.
 Ай дарди куҳангашта, бах-бах, ки шифо омад,
 В-ай куфли фурўбаста, бигшо, ки калид омад.
 Ай рўзагирифта, ту аз моидаи боло
 Рўза бигушо хуш-хуш, к-он ғурраи ид омад.
 Хомуш куну хомуш кун, зеро ки зи амри кун
 Он сактаи ҳайронй бар гуфт мазид омад.

148.

Бимиред, бимиред, дар ин ишқ бимиред,
 Дар ин ишқ чу мурдед, ҳама рӯх пазиред.
 Бимиред, бимиред в-аз ин марғ матарсед,
 К-аз ин хок бароед, самовот бигиред.

Бимиред, бимиред в-аз ин нафс бибурред,
Ки ин нафс чу банд асту шумо ҳамчу асиред.
Яке теша бигиред паи хуфраи зиндон,
Чу зиндон бишикастед, хама шоҳу амиред.
Бимиред, бимиред ба пеши шаҳи зебо,
Бари шоҳ чу мурдед, хама шоҳу шаҳиред.
Бимиред, бимиред в-аз ин абр бароед,
Чу з-ин абр бароед, хама бадри муниред.
Хамушед, хамӯшед, хамӯшӣ дами марг аст,
Ҳам аз зиндагиаст инки зи Хомӯш нафиред.

149.

Дар халқан ушшоқ баногаҳ хабар афтод,
К-аз бахт яке мохрухе хуб дарафтод.
Чашму дили ушшоқ чунон пур шуд аз он хусн,
То киссаи хубон, ки баноманд, барафтод.
Бас чашмаи ҳайвон, ки аз он хусн бичӯшид,
Бас бода, к-аз он нодира дар чашму сар афтод.
Маҳ бо сипару тег шабе ҳамлаи ӯ дид,
Бифканд сипарро сабуку бар сипар афтод.
Мо бандан он шаб, ки ба лашкаргаҳи васлаш,
Дар горати шукри хама моро ҳашар афтод.
Хунибаки ҳичрон ба ҳазимат алам андохт,
Бар лашкари ҳичрон дили моро зафар афтод.
Гуфтанд: Зи Шамсулҳақи Табрез чӣ дидед?
Гуфтем, к-аз он нур ба мо ин назар афтод.

150.

Дар кӯи харобот маро ишк кашон кард,
Он дилбари айёр маро дид, нишон кард.
Ман дар паи он дилбари айёр бирафтам,
Ӯ рӯи худ он лаҳза зи ман боз ниҳон кард.
Ман дар аҷаб афтодам аз он кутби яғона,
К-аз як назараш чумла вучудам хама ҷон кард.
Ногоҳ як оҳу ба дусад ранг аён шуд,
К-аз тобиши хуснаш маху хуршед фиғон кард.

Он охуи хушноф ба Табрез равон гашт,
Бағдоди чаҳонро ба басират Ҳамадон кард.
Он кас, ки варо кард ба тақлид сучуде,
Фархундаву бигзидаву маҳбуби чаҳон кард.
Онҳо, ки бигуфтанд, ки мо комилу фардем,
Саргаштаву савдоию расвои чаҳон кард.
Султони арафнок будаш маҳрами асрор,
То сирри таҷаллии азал ҷумла баён кард.
Шамсулҳаки Табрез чу бигшод пари ишк,
Ҷабрили аминро зи пайи хеш давон кард.

151.

Ай кавми баҳачрафта, кучоed, кучоed?
Маъшук ҳамин ҷост, биёед, биёед.
Маъшуки ту ҳамсои деворбадевор,
Дар бодия саргашта шумо дар чӣ ҳавоed?
Гар сурати бесурати маъшук бибинед,
Ҳам хочаву ҳам хонаву ҳам Каъба шумоed.
Дах бор аз он роҳ бад-он хона бирафтед,
Як бор аз ин хона бар ин бом бароed.
Он хона латиф аст, нишонҳо-ш бигуфтед,
Аз хонаи он хоча нишоне бинамоed.
Як дастаи гул ку, агар он боғ бидидет?
Як гавҳари ҷон ку, агар аз баҳри Худоed?
Бо ин хама он ранчи шумо ганчи шумо бод,
Афсӯс, ки бар ганчи шумо парда шумоed.

152.

Он сурхқабое, ки чу маҳ пор баромад,
Имсол дар ин хиркаи зангор баромад.
Он турк, ки он сол ба яғмо-ш бидидй,
Он аст, ки имсол арабвор баромад.
Он ёр ҳамон аст, агар чома дигар шуд,
Он чома бадал карду дигар бор баромад.
Он бода ҳамон аст, агар шиша бадал шуд,
Бингар, ки чи хуш бар сари ҳаммор баромад.

Шаб рафт, ҳарифони сабуҳӣ, ба кучоед?
К-ин машъала аз равзани асрор баромад.
Румӣ пинҳон гашт, чу даврони ҳабаш дид,
Имрӯз дар ин лашкари чаррор баромад.
Шамсулҳақи Табрез расидаст, бигӯед,
К-аз чархи сафо он маҳи анвор баромад.

153.

Чун бар руҳи мо акси чамоли ту барояд,
Бар чехраи мо хок чу гулгуна намояд.
Хоҳам, ки зи зуннор дусад хирка намоям,
Тарсо обача гӯяд, ки напӯшон, ки нашояд.
Ашкам чу духул гаштаву дил ҳомили асрор,
Чун нухмаҳа гаштаст, надонӣ, ки бизояд.
Шохест дил андар тани монандаи гове,
В-ин гов бибинад шах, агар жож нахояд.
В-он дона, ки уфтод дар ин ховани ушшоқ,
Ҳар сӯй чаҳад, лек баночор бисояд.
Аз хонаи ишқ он, ки бипаррад чу кабӯтар,
Ҳар чо, ки равад, оқибати кор биёяд.
Ойина, ки Шамсулҳақи Табрез бисозад,
Зангор кучо гираду сайқал ба чӣ бояд?

154.

Туй накше, ки чонҳо барнатобад,
Ки қанди ту даҳонҳо барнатобад.
Ҷаҳон гарчи, ки сад рӯ дар ту дорад,
Ҷамолатро ҷаҳонҳо барнатобад.
Равон гаштанд чонҳо сӯи ишқат,
Ки бо ишқат равонҳо барнатобад.
Даруни дил ниҳон накшест аз ту,
Ки лутфашро ниҳонҳо барнатобад.
Чу хилваттоҳи чон ой, ҳамуш кун,
Ки он хилват забонҳо барнатобад.

Бадӯ нек ар бибинӣ, нек набвад,
Аз он бигзар, к-аз онҳо барнатобад,
Бигӯ ту номи Шамсуддини Табрес,
Ки номашро нишонҳо барнатобад.

155.

Чу шаб шуд, чумлагон дар хоб рафтанд,
Ҳама чун мохиён дар об рафтанд.
Ду чашми опикон бедор то рӯз,
Ҳама шаб сӯи он меҳроб рафтанд.
Чу эшонро ҳариф аз андарун аст,
Чӣ гам доранд, агар асхоб рафтанд?
Ҳама дар ғуссаву дар тобу ушшок
Ба сӯи турраи пуртоб рафтанд.
Ҳама андар гами исботу эшон
Каландарвор бе исбот рафтанд.
Ки ёбад гарди эшонро, ки эшон
Чу барқу бод саҳтиштоб рафтанд?
Ту чун далвӣ, бар ин дӯлоб мегард,
Ки эшон бар ту аз дӯлоб рафтанд.
Бибин онҳо, ки банди сим буданд,
Даруни хок чун симоб рафтанд.
Бибин инҳо, ки симин баргузиданд,
Ба рӯи сурхи чун унноб рафтанд.

156.

Ҳар он дилҳо, ки бе ту шод бошад,
Чу хошоке миёни бод бошад.
Чу мурғи хонагӣ, к-аз авҷ паррад,
Чу шогирде, ки беустод бошад.
Чӣ монад сурате, к-аз худ тарошӣ,
Бад-он шоҳе, ки хуризод бошад?
Чӣ монад ҳайбати шамшери чӯбин,
Ба шамшере, ки аз пулод бошад?

Ту аҳде кардай, чун рӯҳ будӣ,
Валекин кай туро он ёд бошад?
Агар мункир шавӣ, ман сабр дорам
Бад-он рӯзе, ки рӯзи дод бошад.

157.

Нигоро, мурдагон аз чон чӣ донанд,
Калогон кадри тобистон чӣ донанд.
Бари бегонагон то чанд бошӣ,
Биё, чон, кадри ту эшон чӣ донанд.
Бипӯшон қадди хубатро зи эшон,
Ки кӯрон сарв дар бустон чӣ донанд.
Хиромон қониби майдони хеш о,
Мабош он чо, харон майдон чӣ донанд.
Бизан чавғони худро бар дари мо,
Ки хомон лутфи он чавғон чӣ донанд.
Бихил вайрона бар ҷугдони мункир,
Ки ҷугдон шаҳри ободон чӣ донанд.
Чӣ донанд мулки дилро танпарастон,
Ғадоён табъи султонон чӣ донанд.
Яке муште аз ин бедасту бепо,
Ҳадиси Рустами дастон чӣ донанд.

158.

Дил бо дили дӯст дар ханин бошад,
Гӯён ҳамӯш ҳамчунин бошад.
Гӯям сухану забон наҷунбонам,
Чун гӯши ҳасуд дар камин бошад.
Донам, ки забону гӯш гаммозанд,
Бо дил гӯям, ки дил амин бошад.
Сад шуълаи оташ аст дар дида
Аз нуктаи дил, ки оташин бошад.
Худ турфатар ин, ки дар дили оташ
Чандин гулу сарву ёсамин бошад.
З-он оташ боғ сабзтар гардад,
То оташу об ҳамиништин бошад.

Ай рӯх, муқими марғзорӣ ту,
К-он чо дилу ақл доначин бошад.
Он сӯй, ки куфру дин намегунҷад,
Кай мову мани фалони дин бошад?

159.

Ай ишқ, ки ҷумла аз ту шоданд,
В-аз нури ту ошиқон бизоданд.
Ту подшахию ҷумла ушшоқ
Ҳамранги ту подшахнаҷоданд.
Ҳар кас, ки сарею дидае дошт,
Диданд туро, саре ниҳоданд.
Хуршед туию зарра аз туст,
В-он нур ба нур боз доданд.
Чун бӯи инояти ту бошад,
Золон ҳама Рустами ҷаҳонанд.
Чун аз бари ту мадад набошад,
Гар Ҳамзаву Рустаманд, боданд.
Ай дил, барҷаҳ, ки моҳруён
Аз пардаи гайб рӯ гушоданд.
Мастанду тариқи хона донанд,
Зеро ки на маст аз фасоданд.
То ишқ зияд, зиянд эшон,
То ёд бувад, ҳама ба ёданд.

160.

Ин қофила бори мо надорад,
Аз оташи ёри мо надорад.
Ҳарчанд дарахтҳои сабзанд,
Бӯе зи баҳори мо надорад.
Ҷони ту чу гулшан аст, лекин
Дил хаста ба хори мо надорад.
Баҳрест дили ту дар ҳақоик,
К-ӯ ҷӯшу канори мо надорад,
Ҳарчанд, ки кӯҳ барқарор аст,
Валлах, ки қарори мо надорад.

Чоне, ки ба ҳар сабӯҳ маст аст,
Бӯе зи хумори мо надорад.
Он мутриби осмон, ки Зухраст,
Ҳам токати кори мо надорад.
Аз шери Худой пурс моро,
Ҳар шер қифори мо надорад.
Манмой ту нақд, Шамси Табрез
Онро, ки нёри мо надорад.

161.

Бечора касе, ки май надорад,
Гӯра ба салаф хамефишонад.
Бечора замин, ки шӯра бошад
В-ин абри карам бар ӯ наборад.
Боре, дили ман сабӯҳи маст аст,
Воми шаби дӯш мегузорад.
Гуфтам ба сабӯҳ хуфтагонро:
Помузди вайам, ки сар барорад.
Имрӯз гурехт шарм аз ман,
Ӯ бар кафи маст кай нигорад?
Сокист гирифта гӯшам имрӯз,
Як лаҳза маро намегузорад.
Чоми чу асо-ш аждаҳо шуд,
Бар қибтии ақл меғуморад.
Хомӯшу бибин, ки хумми мастон
Чун чоми шариф месипорад.

162.

Он шуълаи нур меҳиромад,
В-он фитнаи хур меҳиромад.
Шаб чома сапед кард, зеро
К-он моҳ зи дур меҳиромад.
Мастони шабонаро башорат:
Соқӣ ба сахур меҳиромад.
Ҷонро ба мисоли уд сӯзем,
К-ин кони булур меҳиромад.

Он фитна нигар, ки бори дигар
Бо сад шару шӯр мехиромад.
Он душмани сабрҳои ошиқ,
Дар хуни сабур мехиромад.
Чонам ба фидои он Сулаймон,
К-ӯ чониби мӯр мехиромад.
Чуз чехраи ошиқон мабинед,
К-он шоҳи ғажур мехиромад.
Дар қолаби халқ Шамси Табрез,
Чун нафҳаи сур мехиромад.

163.

Имрӯз нигори мо наёмад,
Он дилбару ёру мо наёмад.
Он гул, ки миёни боғи қон аст,
Имшаб ба канори мо наёмад.
Сахро гирем ҳамчу оху,
Чун мушки татори мо наёмад.
Ай равнақи мутрибон, ҳамин гӯ,
К-ин равнақи кори мо наёмад.
Ором мадеҳ ту ною дафро,
К-орому қарори мо наёмад.
Он соқии қон нагашт пайдо,
Дармони хумори мо наёмад.
Шамси Табрез, шарҳ фармо,
Чун фасли баҳори мо наёмад?

164.

Ҳар сина, ки симбар надорад,
Шахсе бошад, ки сар надорад.
В-он кас, ки зи доми ишқ дур аст,
Мурғе бошад, ки пар надорад.
Ҷуро чӣ хабар бувад зи олам,
К-аз бохабарон хабар надорад.
Ӯ сайд шавад ба тири ғамза,
К-аз ишқ сари синар надорад.

Онро, ки далер нест дар рох,
Худ пиндорӣ чигар надорад.
Дар рох фикандааст дурре,
Чуз ӯ, ки фиканд, барнадорад.
Он кас, ки нагашт гирди он дар,
Бас бегуҳар асту фар надорад.
Вақти сахар аст, хин, бихусбед,
Зеро шаби мо сахар надорад.

165.

Кас бо чу ту ёр роз гӯяд,
Ё қиссан хеш боз гӯяд.
Оқил кардаст бо ту кӯтоҳ,
Лекин ошиқ дароз гӯяд.
Аз ишки ту дар сучуд афтад,
Савдон ту дар намоз гӯяд.
Аз ноз ҳама дурӯғ гӯӣ,
Он-ч ин дилам аз ниёз гӯяд.
Ман ҳамчу Аёзаму ту Махмуд,
Бишнава сухане, к-Аёз гӯяд.
Пеши ту касе ҳадиси ман гуфт,
Гуфтӣ ту, ки ӯ маҷоз гӯяд.
Чун зар суханони ман шунидӣ,
Гуфтӣ, ба тариқи гоз гӯяд.

166.

Қанд бигшой, ай санам, то айшро ширин кунад,
Ҳин, ки омад дуди ғам, то халқро ғамгин кунад.
Ай ту ранги офият, зеро ки моҳ аз хосият
Сангхоро лаъл созад, меваро рангин кунад.
Парда бардор, ай қамар, пинҳон мақун тунги шақар,
То бари самини ту аҳволи мо заррин кунад.
Ишки ту ҳайрон кунад, дидори ту хандон кунад,
З-он ки дарё он кунад, зеро ки гавҳар ин кунад.
Аз миёни дил сабухе, к-офтобат тег зад,
Гардани ҷонро бизан, гар чархро тамкин кунад.

Чашми ту дар чашмҳо резад шаробе, к-аз сафо
З-он сӯи ҳафтад парда дидаро раҳбин кунад.
Гар шабе хилват кунӣ, гӯям ман андар гӯши ту
Лутфҳоеро, ки бо мо шаҳ Салоҳуддин кунад.

167.

Фаҳри чумла сокиёӣ, соғарат дар кор бод,
Чашми ту маҳмур боду ҷони мо хаммор бод.
Ай зи нӯшонӯши базмат хушҳо беҳуш бод,
В-ай зи ҷӯшочӯши ишқат ақл бедастор бод.
Чун занони Миср ҷонро дасту дил маҷрӯх бод,
Юсуфи мисрӣ ҳамеша шӯриши бозор бод.
Сокиё, аз дасти ту бас дастҳо аз даст шуд,
Масти ту аз дасти ту пайваста бархурдор бод.
Мағзи мо пурбод боду машки мо пуроб бод,
Боди моро в-оби моро ишқ пазруфтор бод.
Шоҳи хубон мири мову ишқи гирогирӣ мо,
Ҷони давлат ёри мову бахту давлат ёр бод.
Саркашему сархушему якдигарро мекашем,
Ин вучуди мо ҳамеша ҷозибӣ асрор бод!

168.

Ҳам лабони майфурушат бодаро арзон кунад,
Ҳам ду чашми шӯхи мастат ратлро гардон кунад.
Ҳам ҷаҳонро нур бахшад офтоби рӯи ту,
Заҳрро тарёқ созад, куфрро имон кунад.
Ҳар киро дар чашм орад, чашми ӯ равшан шавад,
Ҳар киро аз ҷон барорад, ғарқӣ ҷонон шавад.
Чунки бар курсӣ барояд подшоҳи рӯи ӯ,
Чархро бар ҳам даронад, аршро ларзон кунад.
Он ки аз ҳоҷат назар дорад ба косай ҳар касе,
Лутфи ӯ баргираду ҳамкосаи султон кунад.

169.

Шоҳи мо аз чумла шоҳон пеш буду беш буд,
 З-он ки шоҳаншоҳи мо ҳам шоҳу ҳам дарвеш буд.
 Шоҳи мо аз пардае бар чон чу худро чилва кард,
 Чонн мо бехеш шуд, зеро ки шаҳ бехеш буд.
 Шоҳи мо аз чони мо ҳам дур, ҳам наздик буд,
 Чони мо бо шоҳи мо наздику дурандеш буд.
 Софи ӯ бедурд буду роҳаташ бедард буд,
 Гулшаии бехор буду нӯши ӯ бенеш буд.
 Як сифат аз лутфи шаҳ-он чо, ки парда баргирифт,
 Обу оташ сулҳ карду гург дояй меш буд.
 Чони мутлак шуд зи нураш сурате, к-ӯ чон надошт,
 Гашт қурбони раҳаш он кас, ки ӯ бадкеш буд.
 Нест мегуфтем андар ҳаст, гуфт: оре, биё,
 Ҳаст шуд олам аз ӯ, мавкуфи як оре-ш буд.

170.

Чу сахаргоҳ зи гулшан маҳи айёр баромад,
 Чи басте наъраи мастон, ки зи гулзор баромад.
 Зи руҳи моххисолаш, зи латифии висолаш
 Ҳамаро бахт фузун шуд, ҳамаро кор баромад.
 Зи дусад равзаи ризвон, зи дусад чашмаи ҳайвон
 Ду ҳазорон гули хандон зи дили хор баромад.
 Ғами чун дузд, ки дар дил ҳама шаб дорад манзил,
 Ба кафи шаҳнаи васлаш ба сари дор баромад.
 Зи паси зулм расида, ҳама умед бурида,
 Масали давлати тобон дили бедор баромад.
 Тану чон аз паси пире зи висолаш чу чавон шуд,
 Ҳамаро баъди касодӣ чӣ харидор баромад.
 Чу Салоҳи дилу динро ҳама дидет, бигӯед,
 Ки чи хуршеди аҷоиб, ки зи асрор баромад.

171.

Чи таваққуф аст з-ин пас, ҳама корвон равон шуд,
 Нигарад шутур ба уштур, ки биё, ки сорбон шуд.
 Зи чалу зи рост, бингар, ба қаторҳои бемар,
 Пайи рӯз ҳамчу соя ба тариқи осмон шуд.

На зи ломакон расидӣ, ҳама чиз аз он кашидӣ,
Дили ту чаро надонад ба хушӣ ба ломакон шуд.
Ҳама рӯз лаъб кардӣ, ғами хона худ нахурдӣ,
Суи хона бояд акнун, диҷаму кашон-кашон шуд.
Ту биханд, ханда авло, ки равон шавӣ ба мавло
Карамаш раво надорад ба карим бадгумон шуд.

172.

Ай Худое, ки чу ҳочот ба ту баргиранд,
Ҳар мурседе, ки бувадшон, ҳама дар бар гиранд.
Ҷону дилро чу ба пайки дари ту биспоранд,
Ҷони боқии хуши шоди муъаттар гиранд.
Бандагонанд туро, к-аз ту туйишон мақсуд,
Пой дар роҳи ту бинҳанду ками сар гиранд.
Тарки ин шурб бигӯянд дар ин рӯзе чанд,
Ивази шурби фано шарбати Кавсар гиранд.
Чун ситора шаби торик пайи маҳ гиранд,
Чу маҳи чорда рухсор мунаввар гиранд.
Гар бимонанд ятим аз падару модари хок,
Падару модари рӯҳони дигар гиранд.
Чун бибинанд, ки тан лукмаи кӯр аст яқин,
Ҷону дил зафт кунанду тани лоғар гиранд.
Бас кун, ин лаклаки гуфтор раҳо кун пас аз ин,
То суханҳо ҳама аз ҷони мутаҳҳар гиранд.

173.

Аз дилам сурати он хуби Хутан менаравад,
Ҷошнии шакари ӯ зи даҳан менаравад.
Баллаҳ, ар шӯр кунам ҳар нафасе, айб магир,
Гар бирафт аз дили ту, аз дили ман менаравад.
Ҳама мурғон зи чаман ҳар тарафе мепарранд,
Булбули бедил як дам зи чаман менаравад.
Ҷони парвонаи мискин, ки муқими лаган аст,
Тани ӯ то бинасӯзад, зи лаган менаравад.
Булҳасан гуфт Ҳасанро, ки аз ин хона бирав,
Булҳасан низ дарафтоду Ҳасан менаравад.

Расани дӯст чу дар халку дилам афтодаст,
Лочарам чанбари дил чуз ба расан менаравад.
Мурғи чон аз қафаси қолаби ман сер шудааст,
В-аз умеди назари дӯст зи тан менаравад.

174.

Ҳала, пайваста сарат сабзу лабат хандон бод,
Ҳала, пайваста дили ишқ зи ту хандон бод.
Ғампарасте, ки туро бинаду шодӣ накунад,
Ҳама сарзери сняхкосаву саргардон бод.
Чунки сар зер шавад, тавба кунад, боз ояд,
Неку бад нек шавад, давлати ту султон бод.
Нури Аҳмад наҳилад ғабру чухуде ба ҷаҳон,
Соҷи давлати ӯ бар ҳамагон тобон бод.
Гумраҳонро зи биёбон ҳама дар роҳ орад,
Мустафо бар раҳи ҳақ то ба абад раҳбон бод.
Он ҳаёли хуши ӯ машғалаи дилҳо бод,
В-он намақдони хушам бар забари ин хон бод.
Камтарин соғарн базми хуши ӯ шуд Кавсар,
Дили чун шишаи мо ҳамқадаҳи эшон бод.
Шамси Табрез, туй воқифи асрори расул,
Номи ширини ту ҳар гумшударо дармон бод!

175.

Ҳар кӣ аз ҳалқаи мо чон дигар бигрезад,
Ҳамчунон бошад, к-аз самъу басар бигрезад.
З-он хурад хуни ҷигар ошик, зеро шер аст,
Шердил кай бувад он, к-ӯ зи ҷигар бигрезад?
Дил чу тӯтӣ буваду ҷаври дилором шакар,
Тутие дид касе, к-ӯ зи шакар бигрезад?
Пашша бошад, ки ба ҳар боди муҳолиф биравад,
Дузди шаб бошад, к-аз нури қамар бигрезад.
Ҳар сареро, ки Худо хираву колева кунад,
Садри чаннат бихилад, суи сакар бигрезад.
В-он ки воқиф бувад аз марғ, суи марғ гурехт,
Суи мулки абаду тоҷу қамар бигрезад.

Чун казо гуфт: фалонӣ ба сафар хоҳад рафт,
Он кас аз бими аҷал сӯи сафар бигрезад.
Бас куну сайд макун, он ки наярзад ба шикор,
Ки хаёли шабу шаб ҳам зи саҳар бигрезад.

176.

Нанги олам шудан аз баҳри ту нанге набувад,
Бо дили мурдадилон хочати ҷанге набувад.
Ишк ширинии ҷон асту ҳама чошнӣ аст,
Чошнию мазаро сурату ранге набувад.
Ишк шохест зи дарё, ки дарояд дар дил,
Ҷои дарёву гуҳар синаи танге набувад.
Соҳили нафс раҳо кун, ба таки дарё рав,
К-андар ин баҳр туро хавфи наҳанге набувад.
Сурати ҳар ду ҷаҳон ҷумла зи оинаи ишк,
Бинамояд, чу ки бар оина занге набувад.
Кори рӯбах набувад ишк, ки ҳар рӯбахро
Ҷамлаи шери нару кибри паланге набувад.

177.

Бар сари кӯи ту ақл аз сари ҷон бархезад,
Хуштар аз ҷон ҷӣ бувад, аз сари он бархезад.
Бар ҳисори фалак ар хубии ту ҳамла барад,
Аз муқимони фалак бонги амон бархезад.
Бигзар аз боги ҷаҳон як саҳар, ай рашки баҳор,
То зи гулзору чаман расми хазон бархезад.
Пушти афлок ҳамидаст аз ин бори гарон,
Ай сабукрӯх, зи ту бори гарон бархезад.
Ман чу аз тири туам, болу паре бахш маро,
Хуш парад тир замоне, ки камон бархезад.
Рама хуфтаст, ҳаме гардад гург аз ҷапу рост,
Сағи мо бонг барорад, ки шубон бархезад.
Ман гумонам, ту аён, пеши ту ман маҳв беҳам,
Чун аён ҷилва кунад чехра, гумон бархезад.

Ҳин, Ҳамуш, дил пинҳон аст. Кучо? Зери забон,
Ошкоро шавад ин дил, чу забон бархезад.
Ин мучоботи Мучир аст дар он китъа, ки гуфт:
«Бар сари кӯн ту ақл аз сари чон бархезад».

178.

Бори дигар ёри мо Ҳанбоз кард,
Андак-андак хӯй аз мо боз кард.
Макрҳои душманон дар гӯш кард,
Чашми худ бар ёри дигар боз кард.
Ҳар дам аз ҷавраш дил орад нав Ҳабар,
Ғам дили тарсандаро Ғаммоз кард.
Рӯ туруш кардан бари мо пеша сохт,
Як баҳона ҷусту даст анғоз кард.
Ай дарего, рози мо бо Ҳамдигар,
К-ӯ дигар касро чунин Ҳамроз кард.
Ай дил, аз сар сабрро оғоз кун,
З-он ки дилбар ҷавро оғоз кард.
Ақл гӯяд, к-ин бадандешӣ макун,
У аз он мост, бар мо ноз кард.
Медихад маҳ чун Салоҳуддин зиё,
К-арғунунро Зухраи чон соз кард.

179.

Андак-андак ҷамъи мастон мерасанд,
Андак-андак майпарастон мерасанд.
Дилнавозон ноз-нозон дар раҳанд,
Гульизорон аз гулистон мерасанд.
Андак-андак з-ин ҷаҳони Ҳасту нест
Нестон рафтанд, Ҳастон мерасанд.
Ҷумла доманҳои пурзар Ҳамчу кон
Аз барон тангдастон мерасанд.
Логарони Ҳаста аз маръои ишк,
Фарбиҳону таппарастон мерасанд.
Ҷони покони чун шуъон офтоб
Аз ҷунон боло ба пастон мерасанд.

Хуррам он боғе, ки баҳри марямон
Мевахои нав зимистон мерасанд.
Аслашон лутф асту ҳам воғашти лутф,
Ҳам зи бустон сӯи бустон мерасанд.

180.

Ҳар замон лутфат ҳаме дар пай расад
В-арна касро ин тақозо кай расад?
Масти ишқам дор доим бехумор,
Ман нахоҳам мастие, к-аз май расад.
Мо наистонему ишқаш оташест,
Мунтазир, к-он оташ андар най расад.
Ин найистон об з-оташ мехурад,
Тоza гардад з-оташе, к-аз вай расад.
То абад аз дӯст сабзу тозаем,
ӯ баҳоре нест, к-ӯро дай расад.
Ло шавем аз куллу шайъин ҳолику,
Чун ҳалоку офат андар шай расад.
Ҳар кӣ ӯ ночиз шуд, ӯ чиз шуд,
Ҳар кӣ мурд аз кибр, ӯ дар ҳай расад.

181.

Шаб шуду хангоми хилватгоҳ шуд,
Қиблаи ушшоқ рӯи моҳ шуд.
Маҳпарастон, моҳ хандидан гирифт,
Шабравон, хезед, вақти роҳ шуд.
Хоб омад, мову манҳо ло шуданд,
Вақти он беҳоби иллаллоҳ шуд.
Мағзҳо омехта бо кохи тан,
Тан бихуфту донаҳо бекоҳ шуд.
Ҳиндувон хиргоҳи танро рӯфтанд,
Турк хилват диду дар хиргоҳ шуд.
Гуфтугӯҳои чаҳонро об бурд,
Вақти гуфтанҳои шоҳаншоҳ шуд.
Шамси Табрэзӣ чу омад дар миён,
Аҳли маъниро сухан кӯтоҳ шуд.

182.

Аз дили рафта нишон меояд,
 Бӯи он чону чаҳон меояд.
 Наъраву гулгулаи он мастон
 Ошкорову ниҳон меояд.
 Гавҳар аз ҳар тарафе метобад,
 Пойкӯбон суи чон меояд.
 Аз дари машъаладорони фалак
 Оташи дил ба даҳон меояд.
 Чони парвона миён мебандад,
 Шамъи равшан ба миён меояд.
 Офтобе, ки зи мо пинҳон буд,
 Сӯи мо нурфишон меояд.
 Тир аз гайб агар паррон нест,
 Пас, чаро бонги камон меояд?

183.

Гули хандон, ки наҳандад, чӣ кунад?
 Олам аз мушк набандад, чӣ кунад?
 Нори хандон, ки даҳон бигшодаст,
 Чунки дар пӯст нагунчад, чӣ кунад?
 Маҳи тобон ба чуз аз хубнӯ ноз,
 Чӣ намояд, чӣ писандад, чӣ кунад?
 Офтоб ар надихад тобишу нур,
 Пас, бад-ин нодира гунбад чӣ кунад?
 Соя чун талъати хуршед бидид,
 Накунад сачда, наҳанбад, чӣ кунад?
 Ошик аз бӯи хуши пираҳанат
 Пираҳанро надаронад, чӣ кунад?
 Тани мурда, ки бар ӯ баргузарӣ,
 Нашавад зинда, начунбад, чӣ кунад?
 Дилам аз чанги гамат гашт чу чанг,
 Нахурӯшад, натарангад, чӣ кунад?
 Шери Ҳақ шоҳ Салоҳуддин аст,
 Накунад сайду нагуррад, чӣ кунад?

184.

Аз чашми пурхуморат, дилро қарор монад,
 В-аз рӯи ҳамчу моҳат дар маҳ шумор монад.
 Чун мутриби ҳавоят чанги тараб навозад,
 Мар Зухраи фалакро кай касбу кор монад?
 Яғмобаки чамолат ҳар сӯ, ки лашкар орад,
 Он сӯй шаҳр монад, он сӯ диёр монад.
 Гулзори ҷонфизоят бар боғи ҷон бихонад,
 Гулҳо ба ақл бошад, ё хор-хор монад.
 Ҷосуси шоҳи ишқат чун дар диле дарояд,
 Ҷуз ишқ ҳеч касро дар сина ёр монад?
 Ай шод он замоне, к-аз бахти ногаҳонӣ,
 Ҷонат канор гирад, тан барканор монад.
 Чун з-ончунон нигоре дар сар ғитад хуморе,
 Дил тахту бахт ҷӯяд, ё нангу ор монад.
 Меҳоҳам аз Худо ман, то Шамси Ҳаққи Табрез,
 Дар ғори дил битобад, бо ёри ғор монад.

185.

Як хона пур зи мастон, мастони нав расиданд,
 Девонағони бандӣ занҷирҳо дариданд.
 Бас эҳтиёт кардем, то нашнаванд эшон,
 Гӯй қазо духул зад, бонги духул шуниданд.
 Ҷонҳои ҷумла мастон, дилҳои дилпарастон,
 Ногаҳ қафас шикастанд, чун мурғ барпариданд.
 Мастон сабӯ шикастанд, бар хунбҳо нишастанд,
 Ё Раб, чӣ бода хӯрданд, ё Раб, чӣ мул чашиданд?
 Ман дӣ зи раҳ расидам, қавме чунин бидидам.
 Ман ҳешро кашидам, эшон маро кашиданд.
 Онро, ки ҷон гузинад, бар осмон нишинад,
 Уро дигар кӣ бинад, ҷуз дидаҳо, ки диданд?!
 Як соқие аён шуд, ошӯби осмон шуд,
 Май талх аз он замон шуд, хикаш аз он дариданд.

186.

Ай он, ки пеши хуснат хуре қадам дарояд,
 Дар хонаи хаёлат шояд, ки гам дарояд.
 Ай он, ки ҳар вучуде з-огоз аз ту хезад,
 Шояд, ки бо вучудат дар мо адам дарояд.
 Ай гам, ту чамъ мешав, к-инак сипоҳи шодӣ
 То Кайкубод шодон бо сад алам дарояд.
 Ай дил, мабош ғамгин, к-инак зи шоҳи ширин,
 Он чанги пурнавое холишикам дарояд.
 Он сокии илоҳӣ ояд зи базми шоҳӣ
 В-он мутриби маъонӣ акнун ба дам дарояд.
 Ай гам, чӣ хирарӯӣ, охир маро нагӯӣ,
 Андар дарам дарафтӣ, чун ӯ дарам дарояд.
 Охир шавам мусаллам аз оташи ту, ай гам,
 З-он кас, ки ҷонфизоӣ ӯро салам дарояд.

187.

Гуфтӣ, ки дар чӣ корӣ, бо ту чӣ кор монад,
 Коре, ки бе ту гирам, валлах, ки зор монад.
 Гар хамри худ нӯшам бо ҷомҳои заррин,
 Ҷумла судоъ гардад, ҷумла хумор монад.
 Дар коргоҳи ишқат бе ту ҳар он чи бофам,
 Валлах на пуд монад, валлах на тор монад.
 Ту ҷӯи бекаронӣ, пешат ҷаҳон ҷу пуле,
 Ҳошо, ки бо ҷуини ҷӯ бар пул гузор монад.
 Олам ҷаҳор фасл аст, фасле хилофи фасле,
 Бо чанги чор душман ҳаргиз қарор монад?
 Пеш о, баҳори хубӣ ту асли фаслҳои,
 То фаслҳо бисӯзад, ҷумла баҳор монад.

188.

Лутфе намонд, к-он санами хушлико накард,
 Моро чӣ ҷурм, агар карамаш бо шумо накард?
 Ташнеъ мезанӣ, ки ҷафо кард он нигор,
 Хубе, кӣ дид дар ду ҷаҳон, к-ӯ ҷафо накард.

Ишқаш шакар бас аст, агар ӯ шакар надод,
Хуснаш ҳама вафост, агар ӯ вафо накард.
Бинмой хона, ай ки аз ӯ нест пур чароғ,
Бинмой сафҳае, ки рухаш пурсафо накард.
Ин чашму он чароғ ду нуранд, ҳар яке
Чун он ба ҳам расид, касешон чудо накард.
Чун рӯх дар назора фано гашт, ин бигуфт:
Наззора дар чамоли Худо чуз Худо накард.
Ҳар як аз ин мисол баён асту муғлата-ст,
Ҳақ чуз зи рашки номи рухаш ваззуҳо накард.
Хуршеди рӯи мафхари Табрес-Шамсидин,
Бар фоние натофт, ки онро бақо накард.

189.

Чандон ҳаловату мазаву мастию гушод
Дар чашмҳои масти ту наққош чун ниҳод?
Чашми ту баргушояд ҳар дам ҳазор чашм,
Зеро Масехвор Худо кудраташ бидод.
В-он чумла чашмҳо шуда ҳайрони чашми ӯ,
К-он чашмашон басорати нав аз ҷӣ роҳ дод?
Гуфтам ба осмон, ки чунин моҳ дидаӣ?
Савганд хӯрду гуфт: Маро нест ҳеч ёд.
Акнун бибанд ду лабу он чашм баркушо,
Дигар суҳан мағӯй, агар ҳаст иттиҳод.

190.

Имсол булбулон ҷӣ хабарҳо ҳамедиханд?
Ё Раб, ба тӯтиён чи шакарҳо ҳамедиханд?
Дар боғҳо дарой ту имсолу дарнигар,
К-он шоҳаҳои хушк чи барҳо ҳамедиханд.
Микроз дар миёнаву хилват ҳамебаранд
В-онро, ки тоҷ рафт, камарҳо ҳамедиханд.
Бе миннати касе ҳама бар нукра мезананд,
Бе заҳмати мусодира зарҳо ҳамедиханд.
Ҳар дил, ки ташна аст, ба дарё ҳамебаранд,
В-онро, ки гавҳар аст, гуҳарҳо ҳаме диҳанд.

Ин тухфа дидаанд, ки ушшоқи рӯзгор
То бар шумори мӯи ту сарҳо ҳамедиханд.
Ин нури дидаанд, ки девонагонн роҳ
Савдо ҳамехаранду ҳунарҳо ҳамедиханд.

191.

Сад Мисри мамлакат зи таъадлӣ хароб шуд,
Сад баҳри салтанант зи татовул сароб шуд.
Сад бурчи хирсу бухл ба хандак-дар уфтод,
Сад бахти нимхоб ба куллӣ ба хоб шуд.
Он шохроҳи гайб бар он қавм баста буд
В-он моҳи занги зулм ба зери ҳичоб шуд.
В-он чашм, к-ӯ чу барқ ҳамесӯхт халқро,
Дар навҳа уфтоду ба гирия саҳоб шуд.
В-он дил, ки сад ҳазор дил аз вай кабоб шуд,
Дар оташи Худой кунун ӯ кабоб шуд.
Ай шод он касе, ки аз ин ибрате гирифт,
Уро аз ин сиёсати шаҳ фатҳи боб шуд.
Чун бахти рӯсапед шаб андар дуъо гузор,
Зеро дуъои Нӯҳ ба шаб мустачоб шуд.

192.

Чони ману чони ту буд яке з-иттиҳод,
Ин ду, ки ҳар ду якест, чуз ки ҳамон як мабод!
Фард чаро шуд адал аз сабаби хӯн бад,
З-оташ боде бизод, дар сари мо рафт бод.
Гашт чудо мавҷҳо, гарчи буд аввал яке,
Аз сабаби бод буд, он ки чудойӣ бизод.
Чоми дуй даршикан, бода мадеҳ бодро,
Чун ду шавад подшоҳ, шаҳр равад дар фасод.
Рӯз фазилят гирифт, з-он ки яке шамъ дошт,
Ҳар тарафе шаб зи ачз шамъу чароғе ниҳод.
Гарчи зи раббулғибод ҳар нафасе раҳмат аст,
Кай бувад он дам, ки раб монаду фонӣ ибод.

193.

Бори дигар омадем, то шавад икбол шод,
 Давлат бори дигар дар рухи мо рӯ кушод.
 Сурма кашид ин ҷаҳон боз зи дидори мо,
 Гашт ҷаҳон тозарӯй, чашми бадаш дур бод!
 Ишқ зи занчири хеш часту хирадро гирифт,
 Ақл зи дастони ишқ нолакунон дод дод.
 Маряма ишки қадим зод Масеҳо, ачаб,
 Дод наёбад хирад, чунки чунин фитна зод.
 Боз дусад курси моҳ бар сари он хон шикаст,
 Дил чу чунин хон бидид, пой ба хун дарниҳод.
 Давлат биштофтаст, чун назарат ёфтаст,
 То ки бақо ёфтаст ошиқи кавну фасод.
 Мафхари Табрезиён, Шамси ҳақ, ай хушнишон,
 Олам, ай шоҳи ҷон, бе рухи хубат мабод!

194.

Субҳдаме ҳамчу субҳ пардаи зулмат дарид,
 Нимашабе ногаҳон субҳи қиёмат дамид.
 Воситаҳоро бурид, дид ба худ хешро,
 Он чи забоне нагуфт, бе сару гӯше шунид.
 Пӯст бидаррад зи завқ, ишқ чу пайдо шавад,
 Лек кучо завқи он, к-ӯ кунадат нопадид.
 Фақр бибурда сабак, рафта табақ бар табақ,
 Боз кунад қуфлро фақри мубораккалид.
 Киштаи шаҳват палид, киштаи ақл аст пок,
 Фақр зада хаймае з-он суи поку палид.
 Ҷумла дили ошиқон ҳалқа зада гирди фақр,
 Фақр чу шайхушшуюх, ҷумлаи дилҳо мурид.
 Чунки ба Табрес чашм Шамси Ҳақамро бидид,
 Гуфт Ҳақаш: Пур шудӣ? Гуфт ки: Ҳал ман мазид?

195.

Зи сар бигирам айше, чу по ба ганҷ фуру шуд,
 Зи рӯи пушту паноҳе, ки пуштҳо ҳама рӯ шуд.
 Дигар нашинам ҳаргиз барои дил, ки барояд,
 Кучо барояд он дил, ки кӯйи ишқ фуру шуд.

Муваккилони чу оташ зи ишк сӯи ман оянд,
 Ба сӯи ишк гурезам, ки чумла фитна аз ӯ шуд.
 Ки дар сарам зи шаробаш на чапм монд, на хобаш,
 Ба дасти сокии nobаш магар сарам чу каду шуд.
 Ба хони ишк нишастам, чашидам аз намаки ӯ,
 Чу лукма кардам худро, маро чу ишк гулӯ шуд.
 Сабӯ ба даст давидам ба чӯйбори маъонӣ,
 Ки об гашт сабӯям, чу оби чон ба сабӯ шуд.
 Намози шом бирафтам ба сӯи турфаи румӣ,
 Чу дид бар дари хешам зи бом зуд фуру шуд.
 Сар аз дарича бурун кард чу шуълаҳои мунаввар,
 Ки бому хонаву банда ба чумлагӣ хама ӯ шуд.
 Ниҳем даст даҳон-бар, ки нозук аст маъонӣ,
 Зи Шамси мафхари Табрез сӯхт чону ҳамӯ шуд.

196.

Бар остонаи асрор осмон нарасад,
 Ба боми факру якин ҳеҷ нардбон нарасад.
 Гумони ориф дар маърифат чу сайр кунад,
 Ҳазор ахтару маҳ андар он гумон нарасад.
 Касе, ки ҷугдсифат шуд дар ин ҷаҳони хароб,
 Зи булбулон бибуриду ба гулситон нарасад.
 Ҳар он диле, ки ба як донги ҷав ҷав аст зи хирс,
 Бидон, ки баста шавад ҷони ӯ, ба кон нарасад.
 Алаф мадеҳ хиси худро дар ин макон зи бутон,
 Ки хис чу гашт маконӣ, ба ломакон нарасад.
 Ки оҳуи мутааннис бимонд аз ёрон,
 Ба лозазору ба маръои арғавон нарасад.
 Ба сӯи Акка равӣ, то ба Макка пайвандӣ,
 Бирав, муҳол мачӯ, к-ат ҳамин ҳамон нарасад.
 Пиёзу сир ба бинӣ барию мебӯӣ,
 Аз он пиёз дами нофи охувон нарасад.
 Ҳамӯш, агар сари ганчинаи замир астат,
 Ки дар замири худо дил расад, забон нарасад.

197.

Ба рӯзи марг чу тобути ман равон бошад,
 Гумон мабар, ки маро дарди ин чаҳон бошад.
 Барои ман магирику мағӯ: Дареғ-дареғ,
 Ба доми дев дарафтӣ, дареғ он бошад.
 Чанозаам чу бибинӣ, мағӯ: Фироқ-фироқ,
 Маро висолу мулоқот он замон бошад.
 Маро ба гӯр супорӣ, мағӯ: Видоҳ-видоҳ,
 Ки гӯр пардаи чамъияти ҷинон бошад.
 Фуру шудан чу бидидӣ, баромадан бинигар,
 Гуруби шамсу қамарро чаро зиён бошад?
 Туро гуруб намояд, вале шуруқ бувад,
 Лаҳад чу ҳабс намояд, халоси ҷон бошад.
 Кадом дона фуру рафт дар замин, ки наруст?
 Чаро ба донаи инсонат ин гумон бошад?
 Кадом далв фуру рафту пур бурун н-омад,
 Зи чоҳ Юсуфи ҷонро чаро фиғон бошад?
 Даҳон чу бастӣ аз ин сӯй, он тараф бигшо,
 Ки ҳой-хӯйи ту дар ҷавви ломакон бошад.

198.

Дарахту барг барояд зи хоку ин гӯяд,
 Ки, хоҷа, ҳар чӣ бикорӣ, туро ҳамон рӯяд.
 Туро агар нафасе монд, ҷуз ки ишқ макор,
 Ки чист ҳиммати мардум? Ҳар он чи меҷӯяд.
 Бишӯ ду даст зи хешу биё, ба хон бинишин,
 Ки об баҳри вай омад, ки дасту рӯ шӯяд.
 Зиҳӣ салим, ки маъшуқи ӯ ба хонаи ӯст,
 Ба сӯи хона наёяд, газоф мепӯяд.
 Ба сӯи Марям ояд давона гар, Исост,
 В-агар хар аст, бихил, то гимези хар бӯяд.
 Касе, ки ҳамраҳи сокист, чун бувад хушёр?
 Чаро набошад ламтур, чаро наяфзуяд?
 Касе, ки кони асал шуд, туруш чаро бошад?
 Касе, ки мурда надорад, бигӯ, чаро мӯяд?

Туро бигӯям пинҳон, ки гул чаро хандад,
Ки гулрухеш ба каф гираду бианбӯяд.
Бигӯ газал, ки ба сад карн халқ ин хонанд,
Насичро, ки Худо ёфт, он нафарсуяд.

199.

Ба ёракони сафо чуз майи сафо мадихед,
Чу медихед, бад-эшон чудо-чудо мадихед.
Дар ин чунин қадах омехтан харом бувад,
Ба ошиқони Худо чуз майи Худо мадихед.
Бараҳнағони раҳ, аз офтоб чома кунед,
Бараҳнағони раҳи ишқро қабо мадихед.
Ба бӯи васл агар ошиқе қарор гирифт,
Баҳонаро напазирам, баҳонаҳо мадихед.
Шароб ҳозиру маъшук масту ман ошиқ,
Маро қарор набошад, ба бӯ маро мадихед.
Шароб оташу мо зодаем аз оташ,
Агар ҳариф шиносед, чуз ба мо мадихед.
Чу тоқи мафҳари Табрез Шамсидин омад,
Ликои ҳар ду ҷаҳон чуз бад-он лико мадихед.

200.

Касе, ки ошиқи он равнақи ҷаман бошад,
Аҷаб мадор, ки дар бедилӣ чу ман бошад.
Ҳадиси сабр мағӯед, сабрро раҳ нест
Дар он диле, ки бад-он ёр мумтаҳан бошад.
Чу ишқ силсилаи хешро бичунбонад,
Чунуни ақл Фалотуну Булҳасан бошад.
Ба ҷони ишқ, ки ҷоне зи ишқ ҷон набарад,
В-агар дарунаи сад бурчу сад бадан бошад.
Агар чу шер шавӣ, ишқ шергири кавист,
В-агарчи пил шавӣ, ишқ каркадан бошад.
В-агар ба қаъри ҷаҳе дарравӣ барои гурез,
Чу дала гардан аз ӯ бастан расан бошад.
В-агар чи мӯй шавӣ, мӯй мешикофад ишқ,
В-агар қабоб шавӣ, ишқ бобзан бошад.

Амони олами ишк асту маъдалат ҳам аз ўст,
В-агарчи роҳзани ақли марду зан бошад.
Хамӯш кун, ки суҳанро ватан Димишки дил аст,
Магӯ ғариб варо, к-аш чунин ватан бошад.

201.

Ба рӯхҳои муқаддас зи ман салом баред,
Ба ошиқони муқаддам зи ман паём баред.
Ба рӯзи васл чу барқам, шаби фироқ чу абр,
Аз ин ду ҳоли мушавваш, бигӯ, кадом баред?
Худои ҳасми шумо, гар ба пеши он хуршед
Зи моҳу шамъу ситора-в чароғ ном баред.
Сиёҳкоса шавед ар зи матбахи ишқаш,
Ба сӯи хони карам деғҳои хом баред.
Нишон диҳам, ки шумо оташ аз кучо оред,
Зи барқи наъли шаҳаншоҳи хушхиром баред.
Валек марқаби тунд аст, ҳону ҳон, зинҳор,
На зин ҳилад, на лагом, ар шумо лагом баред.
Ҳаёт ёбад он ҷо, агарчи мурда баред,
Ҳалол гардад он ҷо, агар ҳаром баред.
Ҳазор банд чу ишқаш зи пойи қон бигшод,
Маро ду даст гирифта, ба он мақом баред.
Зи лавҳи ишқ набиштем ин ғазалҳоро,
Ба Шамси мафҳари Табрез аз ин ғулум баред.

202.

Ҳабиб Каъбаи қон аст, агар намедонед,
Ба ҳар тараф, ки бигардед, рӯ бигардонед.
Ки қон вай аст ба олам, агар шумо ҷисмед,
Ки қони ҷумлаи қонҳост, агар шумо қонед.
Нидо баромад имшаб, ки қони кист фидо?
Бичаст қони ман аз ҷо, ки нақд бистонед.
Ҳазор нукта набиштаст ишқ бар рӯям,
Зи ҳоли дил чу шумо ошиқед, бархонед.
Чи соғар аст, ки ҳар дам ба ошиқон ояд,
Шумо кашед чунин соғаре, ки мардонед.

Ки ишқ боғу тамошост, агар малул шавед,
Ҳаво-ш маркаби тозист, агар фуру монед.
Чу обу нони хама мохиён зи баҳр бувад.
Чу мохиед, чаро ошики лаби нонед?
Қаробаест пур аз ранҷу номи ӯ чисм аст,
Ба санг-бар бизанеду тамом бирҳонед.
Чу мурғи дар кафасам баҳри Шамси Табрэй,
Зи душманӣ кафасам бишканеду бидронед.

203.

Маҳо, ба дил назаре кун, ки дил туро дорад,
Ки рӯзу шаб ба муроҷотат иқтизо дорад.
Зи шодию зи фараҳ дар ҷаҳон намегунҷад,
Ки чун ту ёри дилороми хушлиқо дорад.
Ҳамерасад ба гиребони осмон дасташ,
Ки ӯ чу соя зи мохи ту муктадо дорад.
Ба офтоби ту, онро, ки пуштгирам шуд,
Чаро далер набошад, ҳазар чаро дорад?
Чаро ба панҷа камаргоҳи кӯхро накашад?
Касе, ки 3-атласи ишқи хушат қабо дорад.
Ту худ ҷафо накуни в-ар кунӣ, ҷафо бар дил
Бикун, бикун, ки ба кирдори ту ризо дорад.
Чаро набошад розӣ бад-он ҷафои латиф,
Ки ӯ таровати обу дами сабо дорад.
Дар оташи гами ту хамчу уди атгорест.
Дили шариф, ки ӯ доғи анбиё дорад.
Хамуш, хамуш, ки суханофарини маънибахш
Буруни гуфт суханҳои ҷонфизо дорад.

204.

Макун, макун, ки пушаймон шавию бад бошад,
Ки бе инояти ҷон боғ чун лаҳад бошад.
Чӣ риш барканӣ аз гуссаву пушаймонӣ,
Чу риши ақли ту дар дасти колбад бошад.
Бикун мучоҳида бо нафсу ҷанги ришориш,
Ки сулхро зи ҷунин ҷангҳо мадад бошад.

В-агар гурез кунӣ ҳамчу оҳу аз кафи шер,
Зи ту гурезад, он моҳ бар асад бошад.
На гӯши ту сухани ёри меҳрубон шунавад,
На пеши чашми ту дилдори сарвқад бошад.
Нишин ба киштии рӯҳу бигир домани Нӯх,
Ба баҳри ишқ, ки ҳар лаҳза қазру мад бошад.
Гузар зи нозу малулӣ, ки ноз они ту нест,
Ки он вазифаи он ёри моҳҳад бошад.
Чӣ зулм кардам бар ҳусни ӯ, ки маҳ гуфтам,
Сад офтобу фалакро бар ӯ ҳасад бошад.
Хамӯш бошу мағӯ, регро шумор макун,
Шумор чун кунӣ онро, ки беадад бошад?

205.

Ба боғ булбул аз ин пас навои мо гӯяд,
Ҳадиси ишқи шакаррези чонфизо гӯяд.
Агар зи ранги руҳи ёри мо хабар дорад,
Зи лолазору зи насрину гул чаро гӯяд?!
Зи роҳи ғайрат гӯяд, ки то бипӯшонад,
Раҳо кунад сари чашма, ҳадиси по гӯяд,
Ки пора-пора ба тадрич зарра куҳ гардад,
Фано шавад куҳ, агар тунду барвало гӯяд.
Кухе, ки зарра бувад пеши ӯ дусад куҳи Қоф,
Давон-даvon шавад он дам, ки ӯ биё гӯяд.
Чу гӯши кӯҳ шунид он биёи фарруҳи ӯ,
Ба сар биёяду лаббайкро дуто гӯяд.
Ба ҳаққи гулшани иқбол, к-андар ӯ мастӣ,
Чу гул хамӯш, ки то булбулат сано гӯяд!

206.

Касе хароби хароботу масти май бошад,
Аз ӯ аморати имону хайр кай бошад?
Яке вучуди чу оташ бувад, набошад об,
Мухол бошад як маҳ баҳору дай бошад.
Манам хароби хароботу масти тоати Ҳақ,
Даруни шаҳри муъаззам зи неку бай бошад.

Иморатест хароботиёни шаҳри маро,
Ки хонаҳо-ш ниҳон дар замин чу рай бошад.
Шукуфаҳост дарахтони зухдро зи шароб,
На он шароб, ки ишкуфаҳош кай бошад.
Чу ҳасту нести маро дид чашми муътазилӣ,
Бигуфт: Дидам маъдумро, ки шай бошад.
Ба сояҳову ба хуршеди Шамси Табрезӣ,
Ки бе макону замон офтобу фай бошад.

207.

Зи ишки он адам омад ҷаҳони ҷон ба вучуд.
Ба ҳар кучо адам ояд, вучуд кам гардад,
Зихӣ адам, ки чу омад, аз ӯ вучуд фузуд.
Ба солҳо бирабудам ман аз адам ҳастӣ,
Адам ба як назар он ҷумларо зи ман бирбуд.
Раҳад зи хешу зи пешу зи ҷони маргандеш,
Раҳад зи хавфу риҷову раҳад зи боду зи буд.
Кухи вучуд чу коҳ аст пеши боди адам,
Қадам кӯҳ, ки ӯро адам чу қаҳ нарабуд?
Вучуд чисту адам чист, кӯҳу қаҳ ҷӣ бувад?
Шуҳе иборат аз дар бурун, зи бом фуруд.

208.

Салом бар ту, ки сини саломи ту чу расид,
Салом гирди ҷаҳон гашт ҷуз ту напсандид.
Ба гирди боми ту гардон кабӯтарони салом,
Ки бе паноҳи ту касро нашояд оромид.
Чу парру бол зи ту ёфтаст ҳар мурге,
Зи гайри ту ба кучо бошадаш умеди мазид.
Ба ҳар тараф, ки бибинӣ ту мурғи сӯхтапар,
Бидон, ки аз тамаъи хом сӯи дом парид.
Ту оби Кавсарӣю сӯхта ба ту ояд,
Бирӯядаш сипаси сӯз парру боли чаид.

209.

Зи чони сӯхтаам халкро ҳизор кунед,
 Ки Аллах-Аллах, аз оташрухон фирор кунед,
 Ки оташи рухашон хосият чунин дорад,
 Ки ҳар қарор, ки доред, беқарор кунед.
 Диле, ки коҳил гардад, нидо-ш меояд,
 Ки зинда аст Сулаймони ишқ, кор кунед.
 Мабош коҳил, к-ин қофила равона шудааст,
 Зи қофила бимамонеду зуд бор кунед.
 Чаҳор пойи табоеъ накӯбад ин раҳро,
 Ба тарки хоку ҳавоҳову обу нор кунед.
 Ғанист чашми ман аз сурмаи сипохонӣ,
 Зи хоки Табрез ӯро магар нисор кунед.
 Бузургӣ аз шаҳи арвоҳи Шамси Табрезист,
 Вучудхо пайи ин кибриё сиғор кунед.

210.

Ҳазор чони муқаддас фидои рӯи ту бод,
 Ки дар чаҳон чу ту хубе касе надида назод.
 Ҳазор раҳмати дигар нисори он ошиқ,
 Ки ӯ ба доми ҳавои чу ту шаҳе афтод.
 Зи сурати ту ҳикоят кунанд ё зи сифат,
 Ки ҳар яке зи яке хуштар аст, зиҳӣ бунёд.
 Дилам ҳазор гирех дошт ҳамчу риштаи сеҳр,
 Зи сеҳри чашми хушат он ҳама гирех бигшод.
 Баландбин зи ту гаштаст ҳар ду дидаи ишқ,
 Бибин ту қуввати шогирду ҳикмати устод.
 Нишастаем дилу ишқу колбад пешат,
 Яке харобу яке масту в-он дигар дилшод.
 Ба ҳукми туст, бихандонию бигирёнӣ,
 Ҳама чу шоҳи дарахтему ишқи ту чун бод.
 Ба бод зард шавему ба бод сабз шавем,
 Турост чумла вилоят, турост чумла мурод.
 Кулӯху санг чӣ донад баҳор чуз асаре,
 Баҳорро зи чаман пурсу сунбулу шамшод.

211.

Сахар ин дили ман зи савдо чй мешуд?
 Аз он барки рухсору симо чй мешуд?
 Аз он талъати хуш в-аз он обу оташ,
 Зи фарки сари банда то по чй мешуд?
 Худоё, ту донӣ, ки бар мо чй омад,
 Худоё, ту донӣ, ки моро чй мешуд?
 Зи райҳону гулҳо, ки рӯйд зи дилҳо,
 Саросар ҳама дашту сахро чй мешуд?
 Зи хуршед пурсӣ, ки гардун чй сон буд?
 Зи мах пурс боре, ки чавзо чй мешуд?
 Зи маъшуқи аъзам ба ҳар чони хуррам,
 Ба пастӣ чй омад, ба боло чй мешуд?
 Ба ҳоле тақаддус чу бинмуд худро,
 Муқаддас диле аз таъоло чй мешуд?
 Чу мекард бахшиш назар Шамси Табрет,
 Ба бино чй бахшиду бино чй мешуд?

212.

Дида хун гашту хун намехусбад,
 Дили ман аз чунун намехусбад.
 Мургу моҳӣ зи ман шуда хира,
 К-ин шабу рӯз чун намехусбад.
 Пеш аз ин дар аҷаб ҳамебудам,
 К-осмони нигун намехусбад.
 Осмон худ кунун зи ман хира-ст,
 Ки чаро ин забун намехусбад.
 Ишк бар ман фусуни аъзам хонд,
 Ҷон шунд он фусун, намехусбад.
 Ин яқинам шудаест пеш аз марг,
 К-аз бадан ҷон бурун намехусбад.
 Ҳин, ҳамуш кун ба асту рочеъ шав,
 Дидаи рочеъун намехусбад.

213.

Себаке ним сурху ниме зард,
 Заъфарон лоларо ҳикоят кард:
 Чу чудо гашт ошик аз маъшук,
 Нимае ханда буду ниме дард.
 Суст пое бимонда бар чое,
 Пок мекард аз рухи маҳ гард.
 Даст мекуфту низ мелофид,
 К-ин чунин санъате касе н-овард.
 Саъваи паршикастае дидӣ,
 Байзаи чарх зери пар парвард.
 Боз шуд хандахонаи ин чо,
 Рав, бичӯ ёри хандае, ай мард.
 Боз то кай кунанд ин зиштон,
 Бозгуна ҳаме равад ин нард.
 Ҳафту тоқ аз чӣ рӯй мебозид,
 Чун надонанд чуфтро аз фард.
 Баҳил, ин то ба ёри хеш равем,
 Он ки рӯяш ҳазор лолаву вард.

214.

Оташ афканд дар чаҳон Ҷамшед,
 Аз паси чор парда чун хуршед.
 Хунук ўро, ки шуд бараҳна зи буд,
 Вой онро, ки ҷуст сояи бед.
 Дил сапед асту ишқро рӯ сурх,
 З-он сапедӣ, ки нест сурху сапед.
 Ишқ эмин вилоятест, чунон-к
 Тарсро нест андар ў умед.
 Ҳар ҳаёте, ки як дамаш умр аст,
 Чун барояд зи ишқ, шуд ҷовид.
 Як арӯсест бар фалак, ки мапурс
 В-ар билурсӣ, билурс аз Нохид.
 З-ин арӯсӣ хабар надошт касе,
 Омаданд анбиё ба расми навид.
 Шамси Табрез хусрави аҳад аст,
 Хусравонро, хала, ба ҷон бихарид.

215.

Хусравоне, ки фитнаи Чинед,
 Фитна бархост, ҳеч наншинед?
 Ҳам шумо, ҳам шумо, ки эбодед,
 Ҳам шумо, ҳам шумо, ки ширинед.
 Ҳамчу анбар ҳамондем ҳама,
 Бар бари симатон, ки мушкинед.
 Нашавам шод, агар гумон дорам,
 Ки гаҳе шоду гоҳ гамгинед.
 Дар сафое майи ниҳон дидем,
 Ки шумо чун кадуи рангинед.
 Шохидони фано, шумо чумла
 Бо лаби лаълу қони сангинед.
 Балки бар асби завқу шириний
 То абад хуш нишаста дар зинед.
 Табрэзӣ шавед, агар дар ишк
 Бандан Шамси миллату динед.

216.

Зиндағониш садри олай бод,
 Эзидаш посбону қолай бод.
 Ҳар чӣ наса-ст мукбилонро айш,
 Пеши ӯ нақди вақту қолай бод.
 Маҷлисӣ гарми сурхаловати ӯ
 Аз ҳарифи фусурда қолай бод.
 Қонҳо воғушода пар дар гайб,
 Бафта пешаш чу нақши қолай бод.
 Бар ямину ясори ӯ давлат,
 Ҳам қанубию ҳам шамолай бод.
 Ду вилоят, ки қисму қон хонанд,
 Бар сари ҳар ду шоҳу волай бод.
 Бахти нақд аст Шамси Табрэзӣ,
 Ӯ басам, гайри ӯ маолай бод.

217.

Ҳар кӣ дар завки ишқ данг омад,
 Нек фориг зи ному нанг омад.
 Нашавад банди гуфтугӯи чаҳон,
 Шергире, ки чун паланг омад.
 Шишаи ишқро фароғатхост,
 Гар бар ӯ сад ҳазор санг омад.
 Ному номус кай шавад монеъ,
 Чунки он дилрабои шанг омад.
 Сад ҳазорон чу осмону замин
 Пеши ҷавлони ишқ танг омад.
 Қайсари Руми ишқ ғолиб бод,
 Гар касал чун сипоҳи Занг омад.
 Зухра бар чанг ин наво мезад,
 К-он Қамар оқибат ба чанг омад.
 Шамси Табрез, ҳар кӣ бе ту нишаст,
 Узри ӯ пеши ишқ ланг омад.

218.

Ҳар киро завки дин падида ояд,
 Шаҳди дунё-ш кай лазиз ояд?!
 Ончунон ақро чӣ хоҳӣ кард,
 Ки нигунсори як набиз ояд?!
 Ақл бифрӯшу ҷумла ҳайрат хар,
 Ки туро суд аз ин харид ояд.
 На аз он ҳолатест, ай оқил,
 Ки дар ӯ ақли кас ба дид ояд.
 Нашавад боз инчунин қуфле,
 Гар ҳама ақло калид ояд.
 Гар дароянд зарра-зарра ба бонг,
 Он ҳама бонг ношунид ояд.
 Чӣ шавад бешу кам аз ин дарё,
 Банда гар поку гар палид ояд?!
 Ҳар кӣ рӯ оварад бад-ин дарё,
 Гар Язид аст, Боязид ояд!

219.

Ман бисозам, валеқ кай шояд
 Зоғ бо тўтиён шақар ҳояд?!
 Ҳар якеро вилоятест чудо,
 Қажж бо рост рост кай ояд?!
 Гарчи тўтӣ худ аз шақар зинда-ст,
 Зоғро ме чамини ҳар бояд!
 Ишқ дар хешбини кучо гунҷад,
 Модан гург шери нар зояд?!
 Бигурез аз қасе, ки ошиқ нест,
 З-он зи гаргин ту ро гар афзояд!
 В-ар шавӣ кӯфта ба ҳовани ишқ,
 Дон, ки ӯ сурмаест месояд!
 Рав, бикун ту хароб хона, аз он-к
 Шамси Табрест маст меояд!

220.

З-он азали нур, ки парвардаанд,
 Дар ту зиёдат назаре кардаанд.
 Хуш бинигар дар ҳама хуршедвор,
 То бигузоранд, ки афсурдаанд.
 Сӯи дарахтон нигар, ай навбахор,
 Қ-аз дайи девона бипажмурдаанд.
 Лаб бигушо, ҳайкали Исо бихон,
 Қ-аз дами Даччоли чафо мурдаанд.
 Бишкан имрӯз хумори ҳама,
 Қ-аз майи ту чошмие бурдаанд.
 Дардеҳ тарёқи ҳаёти абад,
 Қ-ин ҳамагон захри фано хурдаанд.
 Ҳамчу сахар пардаи шабро бидар,
 Қ-ин ҳама маҳҷуби дусад пардаанд.
 Бас куну хомӯш машаа, садҷабон,
 Чуиқи яке гӯш навардаанд.

221.

Дидани рӯи туам аз бомдод
Дарди маро, бин, ки чи ором дод.
Дар дили ушшок чи оташ фиканд,
Ҷониби асрор чӣ пайғом дод.
Чун зи сари лутф маро пеш хонд,
Ҷони маро бодаи бечом дод.
Софии он бода чу арвоҳ хурд,
Косаи олуда ба аҷсом дод.
Софии он бода зи арвоҳ чӯ,
З-он ки ба аҷсом ҳамин ном дод.
Дар Табреш аст туро доми дил,
Раҳмати пайваста дар он дом дод.

222.

Оташи ишки ту каловуз шуд,
Дӯш дилам сӯи дилафрӯз шуд.
Чун сухане дошт маро дӯш ёр,
Чун ба дами гарм чигарсӯз шуд.
Ман чӣ занам бо даму бо макри ӯ,
К-ӯ ба дағал бар хама пирӯз шуд,
Ин дили ман содаву бемакр буд,
Дид дағоҳо-ш, бадомӯз шуд.
Ҳар чӣ ба олам хушии шаҳват аст,
Ҳамчу панир офати ҳар юз шуд.
Оҳ, ки шаб чумла дар ин ваъда рафт,
Бӯса диҳам, бӯса диҳам, рӯз шуд.
Ёри бараҳна ба қабо майл кард,
Ақл дигар бор камардӯз шуд.

223.

Оҳ, дар он шамъи мунаввар чӣ буд,
К-оташ зад дар дилу дилро рабуд?
Ай зада андар дили ман оташе,
Сӯхтам, ай дӯст, биё зуд, зуд.

Сурати дил сурати махлук нест,
К-аз рухи дил хусни Худо рӯ намуд.
Чуз шакарат нест маро чорас,
Чуз лаби ӯ нест маро хеч суд.
Ёд кун онро, ки яке субҳдам,
Ин дилам аз зулфи ту банде гушуд.
Чони ман, аввал, ки бидидам туро,
Чони ман аз чони ту чизе шунуд.
Чун дилам аз чашмаи ту об хурд,
Гарка шуд андар туву селам рабуд.

224.

Шохи гулӣ, боғ зи ту сабзу шод,
Ҳаст ҳарифи ту дар ин ракс бод.
Бод чу Цабрилу ту чун Марямӣ,
Исни гулрӯй аз ин ҳар ду зод.
Ракси шумо ҳар ду калиди бақост,
Раҳмати бисёр бар ин ракс бод.
Тахтгаҳи насли шумо шуд димоғ,
Тахт бувад ҷойгаҳи Кайқубод.
Меваи ҳар шох ба меъда равад,
З-он ки бирустаст зи кавну фасод.
Неъматӣ мо чун зи мукавван бувад,
Хилт нагардад ба хуру иргикод.
Рӯзии ҳар қавм зи боғи дигар,
Хони бузург аст туро, ай ҷавод.
Қисмати бахт аст, бирав, бахт ҷӯ,
Бахт бех аз рахт бувад, алмурод.
Баски насиме ба дил-андар дамид,
З-он мадади нур кӣ орад валод?

225.

Ай шоҳиди симинзакан, дардеҳ шаробе ҳамчу зар,
То синаҳо равшан шавад, афзун шавад нури назар.
Кӯрии хушёрони деҳ он ҷоми султонӣ бидеҳ,
То ҷисм гардад ҳамчу ҷон, то шаб шавад ҳамчун сахар.

Чун хобро дарҳам задӣ, дардеҳ шароби эзадӣ,
Зеро нашоюд дар карам бар халқ бастан ҳар ду дар.
Ай хурда чоми зулминан ташнеъи беҳуда мазан,
Зеро ки фоза, ман шакар, зеро ки хоба, ман кафар.
Ай ту муқими майкада, ҳам мастию ҳам майзада,
Ташнеъҳои беҳуда чун мезанӣ, ай бегуҳар?!

226.

Рав, чашми ҷонро баргушо, дар бедилон-андар нигар,
Қавме чу дил зеру забар, қавме чу ҷон бе пову сар.
Бе касбу бе кӯшиш ҳама, чун дег дар ҷӯшиш ҳама,
Бе пардаву пӯшиш ҳама, дил пеши ҳукмаш чун сипар.
Аз боғу гул дилшодтар в-аз сарв ҳам озодтар,
В-аз ақлу дониш родтар в-аз оби ҳайвон поктар.
Чун зарраҳо андар ҳаво, хуршед эшонро қабо,
Бар обу гул бинҳода по в-аз айни дил бар карда сар.
Дар мавчи дарёҳои хун бигзафта бар болои хун,
В-аз мавҷу аз ғавғои хун домонашон ногашта тар,
Дар хор лекин ҳамчу гул, дар ҳабс лекин ҳамчу мул,
Дар обу гил лекин чу дил, дар шаб валекин чун сахар.
Боре, ту аз арвоҳашон в-аз бодаву ақдоҳашон
Мастӣ, хушӣ аз роҳашон, фориғ шуда аз хайру шар.
Бас кун, ки ҳар мург, ай писар, худ кай хурад анҷири тар,
Шуд туъмаи тутӣ шакар в-он зоғро чизе дигар.

227.

Дӣ сахарӣ бар гузаре гуфт маро ёр:
Шефтаву беҳабарӣ чанд аз ин кор?
Чехраи ман рашки гулу дидаи худро
Карда пур аз хуни ҷигар дар талаби хор.
Гуфтам, к-Ай пеши қадат сарв ниҳоле,
Гуфтам, к-Ай пеши руҳат шамъи фалак тор.
Гуфтам, к-Ай зеру забар чарху заминат,
Нест аҷаб, гар бари ту нест маро бор.
Гуфт: Манам ҷону дилат, хира ҷӣ бошӣ?
Дам мазану бош бари симбарам зор.

Гуфтам, к-Ай аз дилу чон бурда қароре,
Нест маро тоби сукун, гуфт: Ба як бор.
Қатраи дарёи манӣ, дам чӣ занӣ беш?
Ғарқа шаву чони садаф пур зи гуҳар дор.

228.

Маро ҳамчун падар бингар, на ҳамчун шавҳари модар,
Падарро неск вокиф дон аз он кажбозии музмар.
Ту гардӣ рост, авлотар, аз он ки каж нихӣ ўро,
В-агар ту каж нихӣ ўро, ба истезат кунад кажтар.
Зи бобо бишнаву барчаҳ, ки султонет мехонад,
Ки хоки ўст Кайхусрав, бимирад пеши ў Санҷар.
Чу иналлоҳ ядўро шунидӣ, каж макун рўро,
Зихӣ роъӣ, зи доъӣ, зихӣ роҳу зихӣ раҳбар.
Пароканда шудӣ, ай чон, ба ҳар дарду ба ҳар дармон,
Зи ишкаш чўй чамъият, дар он чомеъ бинех минбар.
Чу карру фарри ў дидӣ, туй каррору шери Ҳақ,
Чу болу парри ў дидӣ, туй тайёр чун Қаъфар.

229.

Нимет зи заҳр омад, ниме дигар аз шаккар,
Биллаҳ, ки чунин мангар, биллаҳ, ки чунон мангар.
Ҳарчанд, ки заҳр аз ту конест шакарҳоро,
З-он рӯ, ки чунин нуре, з-он занг чунон анвар.
Нуре, ки наёрам гуфт, дар пойи ту меафтад,
Маъниш, ки дарवेशо, дар мо бинигар хуштар.
Дар ман, ки туам, бингар, худбин шаву ҳамчин шав,
Ай нур зи сар то по, аз пой мағўву сар.
Чун дар басари халқӣ, гўй, ту пур аз зарқӣ,
Ай он ки ту ҳам гарқӣ дар хуни дили ман тар.
Ар з-он ки гуҳар дорӣ, дарёи ду чашмам бин,
В-ар санги маҳак дорӣ, андар руҳи ман бин зар.
Он шери худоиро Шамсулҳақи Табрэзӣ,
Сайде, ки на рўбах шуд, ўро ба саге машмар.

230.

То чанд занй бар ман з-инкор ту хор охир,
 Ман бо ту намегӯям, ай мурдаи пор охир.
 Монандаи абре ту ҳам музламу беборон,
 Торик макун, ай абр, як қатра биёр охир.
 Ин чумлаи фармонҳо аз баҳри қадар омад,
 Ай қабрии гофил, ту аз лаззати кор охир.
 Бо кӯр касе гӯяд, к-ин ришта ба сӯзан каш?
 Бо баста касе гӯяд, к-ин қост шикор охир?
 Бо тифли дурӯза кас аз шоҳиду май гӯяд?
 Ё бо назари ҳайвон аз чашми хумор охир.
 Чун ҳеч наёбӣ ту, паҳлуи занон биншин,
 Аз чумлаи қонбозон бигзар ба канор охир.
 Дар қудрати маҳдумӣ Шамсулҳақи Табрезӣ,
 Гӯте бихурӣ, бинӣ, Ҳақро ба низор охир.

231.

Қафо аз сар гирифтӣ, ёд медор,
 Накардӣ, он чи гуфтӣ, ёд медор.
 Бигуфтӣ: То қиёмат бо ту чуфтам,
 Кунун бо қавр чуфтӣ, ёд медор.
 Маро бедор дар шабҳои торик
 Раҳо қардию хуфтӣ, ёд медор.
 Ба гӯши ҳасм мегуфтӣ суханҳо,
 Маро дидӣ, ниҳуфтӣ, ёд медор.
 Нагуфтӣ хор бошам пеши душман,
 Чу гул бо ӯ шукуфтӣ, ёд медор.
 Гирифтам доманат, аз ман кашидӣ,
 Чунин қардию рафтӣ, ёд медор.
 Ҳаменеӯям итобе ман ба нармӣ,
 Ту менеӯӣ ба зафтӣ, ёд медор.
 Фитодӣ борҳо, дастат гирифтам,
 Дигарбора бияфтӣ, ёд медор.

232.

Маро, ёро, чунин бе ёр магзор,
 Зи ман магзар, маро магзор, магзор.
 Ба зинҳорат даромад чони чокар,
 Маро дар ҳачри безинҳор магзор.
 Табибӣ, балки ту Исои вақтӣ,
 Марав, моро чунин бемор магзор.
 Маро гуфтӣ, ки моро ёри горӣ,
 Чунин танҳо маро дар гор магзор.
 Туро андак намояд ҳачри якшаб,
 Зи ман пурс андаку бисёр магзор.
 Маяндоз оташи андак ба сина,
 Ки набвад оташ андак хор, магзор.
 Дамам бигсаст, лекин бори дигар
 Зи ман бишнава, маро ин бор магзор.

233.

Дар ин сармову борон ёр хуштар,
 Нигор андар канору ишқ дар сар.
 Нигор андар канору чун нигоре?
 Латифу хубу чусту тозаву тар.
 Дар ин сармо ба кӯи ӯ гурезем,
 Ки монандаш назояд кас зи модар.
 Дар ин барф он лабони ӯ бибӯсем,
 Ки дилро тоза дорад барфу шаккар.
 Маро токат намонд, аз даст рафтам,
 Маро бурданду оварданд дигар.
 Хаёли ӯ чу ногаҳ дар дил ояд,
 Дил аз ҷо меравад, Аллоҳу Акбар.

234.

Ошике дар хашм шуд аз ёри худ маъшуквор,
 Гозуре дар хашм гашт аз офтоби номдор.
 В-онгаҳон чун гозуре аз гозурон дарвештар,
 В-онгаҳон чун офтобе офтоби хар диёр.

Нози гозур чун бидид он офтоб, аз лутфи худ
Абр псш овард, инак гозуре бо кору бор.
Гуфт: То гозур нахандад, ман бурун н-оям зи абр,
То дили ӯ хуш нагардад, ман набошам барқарор.
Даста-даста чомҳои гозурон аз кор монд,
То падид ояд, ки гозур ихтиёр аст, ихтиёр.
Ҳар кӣ бошад ошиқи он офтоб аз чону дил,
Сар зи хоки пойи гозур барнадорад зинҳор.
Гӯям он гозур кӣ бошад? Шамси Табрезию бас,
К-аз барои ӯ барояд офтоб аз ҳар канор.

235.

Азми рафтан кардаӣ чун, умри ширин ёд дор,
Кардаӣ асби ҷудой рағми мо зин, ёд дор.
Бар замину чарх рӯяд мар туро ёрони соф,
Лек аҳде кардаӣ бо ёри пешин, ёд дор.
Кардаам таксирҳо, к-он мар туро кин оварад,
Лек шабҳои маро, ай ёри бекин, ёд дор.
Қурси махро ҳар шабе чун бар сари болин ниҳӣ,
Он, ки кардӣ зонуи моро ту болин, ёд дор.
Ҳамчу Фарҳод аз ҳавоят кӯҳи ҳичрон меканам,
Ай туро Хусрав гулому сад чу Ширин, ёд дор.
Бар лаби дарёи чашмам дидаӣ саҳрои ишқ
Пур зи шохи заъфарону пур зи насрин, ёд дор.
Илтимоси оташинам сӯи гардун меравад,
Ҷабраил аз арш гӯяд: Ё Раб омин, ёд дор.
Шамси Табрзӣ, аз он рӯзе, ки дидам рӯи ту,
Дини ман шуд ишқи рӯяг, мафҳари дин, ёд дор.

236.

Мутрибо, дар пеши шоҳон чун шудастӣ пардадор,
Бармадор андар ғазал чуз пардаҳои шоҳвор.
Бандагоншон дилхушону бандагишон бенишон,
Хонадошон беҳамнру бодаҳошон беҳумор.
Дидан бинои мутлақ дар миёни халқу Ҳақ,
Аз ҳама халқаш гузиру бар ҳама фармон гузор.

Ҳамчу хур олам фурузу ҳамчу гардун сар фароз,
Ҳам калиди ҳашт чаннат, ҳам бурун аз панчу чор.
Сачда орад пеши эшон бо намозу бенамоз,
Пеши эшон сабз гардад шурахоку сабззор.

237.

Ё Рабо, ин лутфхоро аз лабаш поянда дор,
У хама лутф аст, чумла, ё Рабаш, поянда дор!
Ай басо ҳақхо, ки дорад бар шаби торик мох,
Ай Худоё, рӯзу шаб ту бар шабаш поянда дор!
Ҳаст манзилҳои хуш мар рӯхро аз мазҳабаш,
Ай Худоё, рӯхро бар мазҳабаш поянда дор.
Тифли чон дар мактабаш устоди устодон шудааст,
Ай Худо, ин тифлро дар мактабаш поянда дор.
Лашкари динро зи шоҳам Шамси Табрези зиёст,
Ай Худоё, то абад бар мавкибаш поянда дор!

238.

Сар баровар, ай ҳарифу рӯи ман бин ҳамчу зар,
Чон сипар кардам, валекин тир кам зан бар сипар.
Ин чигар аз тирхо шуд ҳамчу нушти хорпушт,
Раҳм карди ишки ту, гар ишкро буди чигар.
Ман раҳо кардам чигарро, ҳар чӣ хоҳад, гӯ бишав,
Бар даҳонам зан, агар ман з-ин сухан гӯям дигар.
Бандаи соқии ишқам, масти он дурдии дурд,
Гӯшае сармаст хуфтам, форигам аз хайру шар.
Гар биёяд гам, бигӯям, он ки гам меҳурд, рафт,
Рав ба бозору рубобе аз барон ман бихар.

239.

Гар ба хилват дидаме уро ба чое сер, сер,
Бе ракибаш додаме ман бўсаҳое сер, сер.
Бас хатоҳо кардаам дуздада, лекин орзуст
Бо лаби турки Хито рӯе хатое сер, сер.
То яке ишрат бибинад чарх, к-у харгиз надид,
Ишрати қалбонӯе бо қадхудое сер, сер.

Як ба як бегонагонро аз миён берун кунед,
То канорам гирад он дам ошное сер, сер.
Дасти ӯ гирам ба майдон андароям пойкӯб,
Мезанам з-он даст бо ӯ дасту пое сер, сер.
Ай хушо рӯзе, ки бигшояд каборо банд-банд,
То кашам ӯро барахна, бе кабое сер, сер.
Дар фироки Шамси Табрэй аз он кохид тан,
То физояд чонхоро чонфизос сер, сер.

240.

Меъдаро пур кардаӣ дӯш аз хамиру аз фатир,
Хоб омад, чашм пур шуд, к-он чи мечустӣ, бигир.
Баъди пурхурдан чӣ ояд? Хоби гафлат ё хадас,
Ёри бодинчон чӣ бошад? Сирка бошад ё ки сир.
Сӯз агар аз рӯх хоҳӣ, хоча, кам кун лукмаро,
Гавз агар мафтӯх хоҳӣ, косаро дар пеш гир.
Ай Худо, чонро пазиро кун зи зарқи поки хеш,
То намонад чун сагон мурдор ҳар лукмапазир.
Вақти рӯза аз миёни дил барояд нола зор,
Баъди хурдан аз раҳи зерин гушояд парда зер.

241.

Хӯи бад дорам, малулам, ту маро маъзур дор,
Хуи ман кай хуш шавад бе рӯи хубат, ай нигор?
Бе ту ҳастам чун зимистон, халқ аз ман дар азоб,
Бо ту ҳастам чун гулистон, хӯи ман хӯи баҳор.
Бе ту беақлам, малулам, ҳар чӣ гӯям, каж бувад,
Ман хичил аз ақлу ақл аз нури рӯят шармсор.
Оби бадро чист дармон? Боз дар Ҷайхун шудан,
Хӯи бадро чист дармон? Боз дидан рӯи ёр.
Оби чон маҳбус мебинам дар ин гирдоби тан,
Хокро бармеканам, то раҳ кунам сӯи баҳор.
Шарбате дорӣ, ки пинҳонӣ ба навмедон диҳӣ,
То фиғон барн-оварад аз ҳасраташ умедвор.
Чашми худ, ай дил, зи дилбар то тавонӣ бармагир,
Гар зи ту гирад канора в-ар ту ро гирад канор.

242.

Лаҳза-лаҳза ме бурун омад зи парда шахрёр,
 Боз андар парда мешуд, ҳамчунин то ҳашт бор.
 Соате беруниёро мерабуд аз ақлу дил,
 Соате аҳли харамро мебибурд аз ҳушу кор.
 Дафтаре аз ёри мутлак пеши чашмаш боз буд,
 Гардише аз гардиши ӯ дар дили ҳар беқарор.
 Гоҳ аз нӯги қалам савдо-ш накше мекашид,
 Гоҳ аз сурнойи ишқаш ақли мискин сангсор.
 Чунки шаб шуд, з-оташи рухсор шамъе барфурӯхт,
 То дусад парвонаи ҷонро падид омад мадор.
 Чун зи шаб ниме бишуд, мастон ҳама беҳуд шуданд,
 Мо бимондему шабу шамъу шаробу он нигор.
 Мон моҳам хуфта буду бурда заҳмат аз миён,
 Мон мо бо мон ӯ гашта канор андар канор.
 Чун сахар ин мон мо муштоқи он мо гашта буд,
 Мо даромад соявору шуд бурун аз мон ёр.
 Шамси Табрэзӣ бирафт, аммо шуъои рӯи ӯ
 Ҳар тараф нуре диҳад онро, ки ҳасташ ихтиёр.

243.

Шодие, к-он аз ҷаҳон андар дилат ояд, маҳар,
 Шодие, к-он аз дилат ояд, зиҳӣ, кони шакар.
 Бозҳар ҷони маро з-ин ҳар ду фаррош, ай Худо,
 Паҳлуи асҳоби Каҳфам ҳуш бихусбон беҳабар.
 Соия шодист гам, гам дар паи шодӣ бувад,
 Тарки шодӣ кун, ки ин ду нагсилад аз ҳамдигар.
 Дар пайи рӯз аст шаб в-андар пайи шодист гам,
 Чун бидидӣ рӯз, дон, к-аз шаб натон кардан ҳазар.
 Ту пайи гам медавӣ, шодӣ пайи ту медавад,
 Чун пайи шодӣ равӣ ту, гам бувад бар раҳгузар.
 Ёд мекун он наҳангеро, ки моро даркашид,
 То намонад фаҳму ваҳму хубу зишту хушқу тар.
 Ҳамчу шамъи наҳлбандон, к-оташаш дар худ кашад,
 Коғам пуриакшу сурат дарфитад дар об дар.

244.

Баҳри шаҳват қони худро медихӣ ҳамчун сутур
 В-аз барои қони худ қаҳ медихӣ в-он гаҳ ба зӯр.
 Меситонӣ аз хасон, то во диҳӣ даҳ-чордах,
 Дар ҳавои шохидею лукмае, ай беҳузур.
 Он сабадқаш мекашад он лукмахоро тун ба тун,
 Медавонад мурдақаш мар шохидатро гӯр-гӯр.
 Лукмаат мурдор омад, шохидат ҳам мурдае,
 Дар миёни ин ду мурда чун намебошӣ нафур?
 Чашми охурро бибанду чашми охир баргушо,
 Охири ҳар чиз бингар, то бигирад чашм нур.

245.

Ҳала зирак, ҳала зирак, ҳала зирак, ҳала зутар,
 Ҳала, к-аз чунбиши соқӣ бидавад бода ба сар-бар,
 Бидавад рӯҳ пиёда, сари ганчина гушода,
 Руҳи чун Зухра ниҳода, ғалате рӯи камар-бар.
 Ҳала, маншину маёсо, бихил ин сабру мувосо,
 Бигузин чаҳду мукосо, ки чу дегам ба шарар-бар.
 Агарам ишвапарастӣ сари ҳар роҳ набастӣ,
 Шаби ман рӯз шудастӣ, зада роят ба саҳар-бар.
 Ҳала, барҷаҳ, ҳала, барҷаҳ, ки зи хуршед сафар бех,
 Қадам аз хона бадар неҳ, ҳамагонро ба сафар бар.
 Сафари роҳи ниҳон кун, сафар аз қисм ба қон кун,
 Зи Фурот об равон кун, бизан он оби Хазар-бар.
 Дами булбул чу шунидӣ, сун гулзор давидӣ,
 Чу бад-он боғ расидӣ, бидав акнун ба шачар-бар.
 Ба шачар-бар, ҳала, баргӯ масали фохта ку-ку,
 Ки талабгор бад-ин хӯ назанад каф ба хабар-бар.

246.

Ҳин, ки омад ба сари кӯи ту Мачнуни дигар,
 Ҳин, ки омад ба тамошон ту дилхуни дигар.
 Ошиқи рӯи туро гунбади гардун накушад,
 Магараш қой диҳӣ бар сари гардуни дигар.

Ошики ту нахурал хилаву афсуни касе,
Ту бихону ту билам бар дилаш афсуни дигар.
Ишки рӯи ту ба шаш сӯи чахон доми дил аст,
Ки надиданд чунон рух, рухи гулгуни дигар.
Раҳмате кун ту бар он мурғ, ки дар дом афтод,
Ки надорад чу ту шоханшаҳи бечуни дигар.
Ку дар ин хона яке сӯхтаи мафтуние,
Ки ба шабҳо шунавад нолаи мафтуни дигар.
Аз паси найшакарат ашки чу атлас борам,
Чораам нест чуз ин атласу аксуни дигар.

247.

Гар зи сирри ишки ӯ дорӣ хабар,
Ҷон бидех дар ишқу дар ҷонон нигар.
Ишқ дарё асту мавҷаш нопадид,
Оби дарё оташу мавҷаш гуҳар.
Гавҳараш асрору ҳар сӯе аз ӯ
Соликеро сӯи маънӣ роҳбар.
Сар кашӣ аз ҳар ду олам ҳамчу мӯй,
Гар сари мӯе аз ин ёбӣ хабар.
Дӯш масте хуфта будам нимашаб,
К-уфтод он мохро бар мо гузар.
Дид рӯи зарди ман дар мохтоб,
Кард рӯи зарди мо аз ашк тар.
Раҳмаш омад, шарбати васлам бидод,
Ёфт як-як мӯи ман ҷоне дигар.
Гарчи маст афтада будам аз шароб,
Гашт як-як мӯй бар ман дидавар.
Дар рухи он офтоби ҳар ду кави
Масти лояқил ҳамекардам назар.

248.

Ишкро бо гуфту бо имо чӣ кор?!
Рӯхро бо сурати асмо чӣ кор?!
Ошикон гуянд дар ҷавғони ёр,
Гӯйро бо даст ё бо по чӣ кор?!

Ҳар кучо чавгон-ш ронад, меравад
Гўйро бо пасту бо боло чӣ кор?!
Ойнасту мазҳари рӯи бутон,
Бо накӯсимошу бадсимо чӣ кор?!
Сузмор аз об хурдан фориг аст,
Мар варо бо чашмаву сакко чӣ кор?!
Он хаёле, ки замир автони ўст,
Пошро бо маскану бо чо чӣ кор?!
Исие, ки баргузашт ў аз асир,
Бо ғами сармошу ё гармо чӣ кор?!
Ай расоил гашта бо нодии ғайб,
Рав, туро бо гуфту бо ғавго чӣ кор?!

249.

Розро андар миён нех, во магир,
Бандаро ҳар лаҳза аз боло магир.
Ту накӯ донӣ, ки ҳар чиз аз кучост,
Гар хатоҳо рафт, он аз мо магир.
Рустой гар бувам, они туам,
Рустой, хешро русто магир.
Чун маро дар ишк усто кардаӣ,
Худ маро шогирд гир, усто магир.
Ту маро аз завк мегирӣ гулӯ,
То бинолам, гўямат, он чо магир.
Сӯи баҳрам каш, ки хошоки туам,
Ту маро худ лоики дарё магир.
Аз аласт омад Салоҳуддин тамом,
Ту варо з-имрӯзу аз фардо магир.

250.

Соқиё, бодаи чун нор биёр,
Дафъи ғамро ту зи асрор биёр.
Бодаеро, ки зи дил мечӯшад,
Зуд, ай сокии дилдор, биёр.
Кофари ишк, биё, бода бибин,
Нест шав дар майу икрор биёр.

Сокиё, дасти хама мастон гир,
Ҳамчунон чониби гулзор биёр.
Пеши ин шоҳиди мо хубонро
Гардани баста зи Булғор биёр.
Муъминонро хама урён кардӣ,
Гараве низ зи куффор биёр.
Шамси Табрез, бигӯ давлатро:
Бипазир анлаку бисёр биёр.

251.

Рӯзе хуш аст, рӯят аз нури рӯз хуштар,
Бода накӯст, лекин соқӣ зи май накӯтар.
Ҳар бастае, ки бошад, имрӯз баргушоед,
Дил дар мурод печал чун боз дар кабӯтар.
Ҳар бедиле зи дилбар инсофи худ биёбад,
Ҳар ташнае нишинад бар оби ҳавзи Кавсар.
Ҳар дам диҳад бути ман нав соғаре ба соқӣ,
К-имрӯз базми ом аст, ниро ба ошиқон бар.
Як соғари латифе, к-аз гояти латифӣ,
Гӯй хама шароб аст, худ нест ҳеч соғар.

252.

Ай маҳви ишқ гашта, чонию чизи дигар,
Ай он ки он ту дорӣ, онию чизи дигар.
Асрори осмонро в-аҳволи ину онро,
Аз лавҳи нонабишта хонию чизи дигар.
Ҳар дам зи халқ нурсӣ аҳволи аршу курсӣ,
Онрову сад чунонро донию чизи дигар.
Лаълест бениҳоят, дар равшанӣ бағоят,
Он лаъли бебахоро конию чизи дигар.
Ҳукме, ки роиҳ фармон рӯзи аласт бар чон
Он чумла ҳукмхоро ронию чизи дигар.
Чашме, ки дид он рӯ, гар ишқ роиҳ ин сӯ,
Он чашм нест, валлаҳ, э-онию чизи дигар.

Он чапмахвал омад, дар гоми аввал омад,
К-ӯ гуфт аввалеро сонию чизи дигар.
Ҳар к-ӯ бако наёбад аз Шамси Ҳаққи Табрез,
У хаст дар ҳақоик фонию чизи дигар.

253.

Мири шикори ман, ки маро кардай шикор,
Бе ту на айш дораму на хобу на қарор.
Дилдори ман туй, сари бозори ман туй,
Ин чумла чавр бар мани мискин раво мадор.
Ай он ки ёр нест туро дар чаҳони ишқ,
Ман дар чаҳон фиканда, ки ай ёри ёри ёр.
Дардех аз он шароб, ки аввал бидодай,
З-он чашмҳои масти ту бишкан маро хумор.
Аз осмон фирист шаробе, к-аз он шароб
Андар замин намонад як акли хушёр.
Рӯзе ҳазор кор барорӣ ба як назар,
Охир яке назар куну ин корро барор.

254.

Кас бе касе намонад, медон ту ин қадар,
Гар бо яке насозӣ, ояд яке дигар.
З-ин хона гар равам ману хона тухӣ кунам,
Ояд яке дигар чу мане, ё зи ман батар.
Мерос мондааст чаҳон аз ҳазор карн,
Чун шуд ба зери хок падар, шуд писар падар.
Танҳо на одамӣ, ҳаявон низ ҳамчунин,
В-ар на, надидие ту дар офок чонвар.
Шаб офтоб агар биравад ҳам зи боми чарх,
Бар чон офтоб ситора-ст ё қамар.
Гар тарки як хунар бикунад мард, табъи ӯ
Машғули кори дигар гашту дигар хунар.
Зеро ки бар дили ҳама халқон муваққалест,
Бекорашон надораду беёру бесафар.

255.

Мастему беҳудему чамоли ту пардадар,
 З-ин пас мабош, моҳо, дар абру парда дар!
 Мо чамъи ошиқони ту хушқадду қоматем,
 Моро салои фитнаву шӯру ҳазор шар.
 Хуршед тофтаст зи рӯи ту чоштгоҳ,
 Дар ишки курси рӯи ту рафтем бом-бар.
 Мастист дар сар аз майу ин тоби офтоб
 Дар сар битофтаст, пас, аз даст рафт сар.
 Ай мутриби ҳавои дили ошиқони рӯҳ,
 Бинвоз лаҳни чон, ки танантан латифтар.
 То чонҳо зи хиркаи танҳо бурун шавад,
 То бар сарини хирка равад чони бохабар.
 Аз чони софи бода ту хошоки чисмро
 Бардор, то ниҳем ба иқбол бар ба бар.
 То дидаҳо гузора шавад аз ҳичобҳо,
 То вораҳад зи хонаву мону зи бому дар.
 Симурги чону мафҳари Табреш Шамсидин
 Бинад ҳазор равзаву ёбад ҳазор пар.

256.

Бар сари раҳ дидамаш, тез равон чун қамар,
 Гуфтам: Баҳри Худо, якдама оҳистатар!
 Як дам, ай моҳваш, асбу инонро бикаш,
 Ай ту чу хуршеду хур соя зи мо зу мабар.
 Гуфт: Манам офтоб, нест туро тоби тоб,
 З – он ки зи як тоби ман аз ту намонад асар.
 З-он ки ту дар сардсер доштай раҳти хушк,
 Хушқабду чашми тар будай аз хушқу тар.
 Бурҷи ман онсӯтар аст, дур зи хушқу тар аст,
 Нек аҷаб гавҳар аст, нек пур аз шӯру шар.
 Аз паси чандин ҳичоб чок задастӣ ту ҷайб,
 Аз паси парда туро ёва шуда пову сар.
 Чошиби Табреш тоз, чошиби шамъи Тароз,
 Шамси Ҳақи сарфароз то шавадат зебу фар.

257.

Ояд хар дам расул аз тарафи шаҳри ёр,
 Бо фараҳу васли дӯст бо қадаҳн шаҳрёр.
 Дастзанон ақли кулл, рақскунон чузву кулл,
 Сачдакунон сарву гул бар тарафи сабззор.
 Баҳр аз ин дам ба чӯш, кӯҳ аз ин лаълпӯш,
 Нӯҳ аз ин дар хурӯш, рӯҳ аз ин шармсор.
 Ай хиради дурбин, соқии чун хур бин,
 Бодаи Мансур бин, чону диле беқарор.
 Бишнава аз чаппу рост мужда, саъодат турост,
 Бахти сафо дар сафост, то ту туй ихтиёр.
 Пардаи гардун бидар, неъматӣ чаннат бихар,
 Об бизан бар чигар, хур бикаш дар канор.
 Ҳар чӣ бар асҳоби ҳол бошад аввал хаёл,
 Гардад охир висол, чунки дарояд нигор.

258.

Биёмадем дигар бор чун насими баҳор,
 Баромадем чу хуршед бо сад истизҳор.
 Чу офтоби тамузем рағми фасли аҷуз,
 Фиканда гулгулу шодӣ миёнаи гулзор.
 Ҳазор фохта чӯёни мо, ки ку, ку, ку,
 Ҳазор булбулу тутӣ ба сӯи мо тайёр.
 Ба моҳиён хабари мо расид дар дарё,
 Ҳазор мавҷ баровард чӯши дарёбор.
 Ба зоти поки Худое, ки гӯшгу хуш дихад,
 Ки дар ҷаҳон нагузорем як хирад хушёр.
 Ба Мустафову ба ҳар чор ёри фозили ӯ,
 Ки панҷ навбати мо мезананд дар асрор.
 Биёмадем зи Мисру дусад катор шакар,
 Ту ҳеч қор макун, чуз ки найшакар мафишор.
 Наботи Миср чӣ ҳочат, ки Шамси Табрэзӣ
 Дусад набот бирезад зи лафзи шаққарбор.

259.

Бикаш, бикаш, ки чи хуш мекашӣ ба ёр, ба ёр
 Ҳазиматони раҳи ишқро катор-катор.
 Канор боз гушодаст ишқ аз мастӣ,
 Расид дилшудагонро гаҳи канор, канор.
 Зи дасти хеш аз он соғаре, ки медонӣ,
 Агарчи неқ харобам, биё, биёр, биёр.
 Қарори давлати ӯ хоҳу аз қарор мағурс,
 Ки нест аз руҳи ӯ дар дилам қарор, қарор.
 Нигор қардани чуи ашқ бар руҳи ошиқ
 Ҳаловатест дар он рӯ, ки зад нигор, нигор.
 Аё касе, ки дарафтадай ба чанголаш,
 Зи чанги дӯст раҳидан тамаъ мадор, мадор.
 Ту хун будию зи ишқаш чу шир чӯшидӣ,
 Чу шир хун нашавад, ту аз ин гузор гузор.
 Бирав, ба бодаи маҳдуми Шамсидин омез,
 Ки нест бодаи Табрэро хумор, хумор.

260.

Ба хидмати лабат омад ба интиҷоӣ шақар,
 Ки аз лаби шақарин бахш як-ду соӣ шақар.
 Лаби ту аст, ки шаққар зи айни ӯ рӯяд,
 На мунтазир, ки расад нася аз буқоӣ шақар.
 Шақар ба вақти шақар хурданат насибе ёфт,
 Ки бар мазоки даҳонҳо бувад матоӣ шақар.
 Бибастай ду лаб имрӯз, зи он ҳаметарсам,
 Ки аз гами ту бимонад э-интифоӣ шақар.
 Зиҳӣ набот, ки дорад лаби ту, к-аз вай шуд
 Амири қумла наботот бе низоӣ шақар.
 Даҳон бибандаму баста шақар ҳамехоям,
 Ки то ба ҷон бирасад хуш ба интилоӣ шақар.

261.

Аз он мақом, ки набвад гушод, зуд гузар,
 Бирав ба сӯи харидори хеш ҳамчун зар.
 Дарахт агар мутаҳаррик шудӣ зи ҷой ба ҷо,
 На ранҷи арра кашидӣ, на захмҳои табар.

Замон чу хокими тусту макон чу маъбари ту,
Макони нек гузину замон наку бингар.
Чунон шавӣ, ки макону замону аҳли замон
Дигар натонад кардан ба феъл дар ту асар.
Ту тира гардӣ аз шаб чу оннай гардун,
На зардрӯй хазон гардӣ аз ҳаво чу шачар.

262.

Рӯй бинмо ба мо, макун мастур,
Ай ба ҳафт осмон чу маҳ машхур.
Мо яке чамъи ошикон зи ҳавас
Омадем аз сафар зи роҳе дур.
Ай ки дар айни чони худ дорӣ
Сад хазорон бихишту хуру қусур,
Сар фуру кун зи бому хуш бингар
Чониби чамъи ошике ранчур.
Сокии сӯфиён, шаробе дех,
К-он на аз хум бувад, на аз ангур.
З-он шаробе, ки бӯи чӯшиши ӯ
Мурдагонро бурун кашад аз гӯр.

263.

Ор бодо чаҳониёнро, ор
Аз ду-се модааблаҳи таррор.
Шаклаки зоҳидон, вале зи дарун
Лайса фиддори саййидӣ дайёр.
Ба ду пули сиёҳ битвон ёфт
З-инчунин харбатон ду-се харвор.
Халкро зери гунбади даввор
Чашмҳо кӯру диданӣ бисёр.
Чаври ӯ каш, аз он ки шӯриши дил
Нури чашм аст ё улулабсор.
Ба ду дида ниҳам ғамат, к-ин дард
Доруи ҳоси хусравист ба бор.

Боги чон хуш зи сангборон аст,
Мо нахоҳем қатра, санг бибор!
Шамси Табрэз гавҳари ишк аст,
Гавҳари ишкро ту хор мадор.

264.

Чони хароботию умри баҳор,
Ҳин, ки бишуд умр чунин хушёр.
Чони чаҳон, чони маро даст гир,
Чашми чаҳон, харфи маро гуш дор.
Сурати дил омаду пешам нишаст,
Баста сару хаставу беморвор.
Даст маро бар сари худ мениҳад,
К-ай ба гами дӯст маро дастёр.
Дарди сарам нест зи сафрову таб,
Аз майи ишк аст сарам пурхумор.
Ин ҳама шева-ст, муродаш туй,
Ай шакарат карда диламро шикор.
Чони ман аз нола чу танбӯр шуд,
Ҳоли дилам бишнава аз овози тор.

265.

Ҳаст касе софию зебоназар,
То бикунад чониби боло назар.
Ҳаст касе пок аз ин обу гил,
То бикунад чониби дарё назар.
По биниҳад бар камари кӯхи Қоф,
То бизанад бар пари Анқо назар.
То ки назар маст шавад з-офтоб,
То бишавад бе сару бе по назар.
Ҳаст касеро мадад аз нури ишк,
То фитадаш чумла бад-он чо назар.
Об ҳам аз об мусаффо шавад.
Ҳам зи назар ёбад бино назар.
Чумла назар шав, ки ба даргоҳи Ҳак
Роҳ наббад, магар илло назар.

266.

Биё, бо ту маро кор аст имрӯз,
 Маро савдои гулзор аст имрӯз.
 Биё, дилдори ман, дилдорие кун,
 Ки рӯзи лутфу исор аст имрӯз.
 Дили ман чомаҳоро медаронад,
 Ки рӯзи васли дилдор аст имрӯз.
 Бихандон чони моро аз чамоле,
 Ки бар гулбаргу гулнор аст имрӯз.
 Чаро чонҳо бар он лаб маст гаштанд?
 Ки он чо нукли бисёр аст имрӯз.
 Навои тӯтиён офок пур шуд,
 Ки шаккарҳо ба харвор аст имрӯз.

267.

Дар ин сармо сари мо дорӣ имрӯз,
 Дили айшу тамошо дорӣ имрӯз.
 Маяфкан навбати ишрат ба фардо,
 Чу осоиш муҳайё дорӣ имрӯз.
 Бигустар бар сари мо сояи худ,
 Ки хуршедона симо дорӣ имрӯз.
 Дар ин хумхона моро меҳмон кун,
 Бад-он ҳамсоя, к-он чо дорӣ имрӯз.
 Ниқоб аз рӯи сурхи ӯ фурӯ каш,
 Ки дар парда Ҳумайро дорӣ имрӯз.
 Даришкан киштии андешаҳоро,
 Ки каффе ҳамчу дарё дорӣ имрӯз.
 Саре аз айну шину қоф барзан,
 Ки сад исму мусаммо дорӣ имрӯз.
 Ҳамуш бошу мадам дар нойи мантик,
 Ки Мисру найшакарҳо дорӣ имрӯз.

268.

Дар ин сармо сари мо дорӣ имрӯз,
 Сари айшу тамошо дорӣ имрӯз.
 Туй хуршеду мо пешат чу зарра,
 Ки моро бесарупо дорӣ имрӯз.

Ба чорум осмон, пахлуи хуршед
Ту моро чун Масехо дорӣ имрӯз.
Дило, аз санг сад чашма равон кун,
Ки эҳсони муваффо дорӣ имрӯз.
Тарошидӣ зи раҳмат нардбоне,
Ки азми кӯчи боло дорӣ имрӯз.
Зихӣ даъват, зихӣ меҳмониин зафт,
Ки бар чархи муъалло дорӣ имрӯз.
Ба пеши ҳар касе моҳии бирён,
Дар он моҳӣ ту дарё дорӣ имрӯз.
Даруни моҳие дарё кӣ дидаст,
Аҷоибҳои зебо дорӣ имрӯз.

269.

Моем фидоиёни чонбоз,
Густоҳу далеру ҳисмпардоз.
Ҳайф аст, ки чони поки моро
Бошад тани хоксор анбоз.
3-огоз ҳама ба охир оянд,
3-охир биравем мо ба оғоз.
Ҳин, бозпаред ҷумла ёрон,
Шаҳ боз бикӯфт табли шаҳбоз.
Шаш сӯй мапар, бипар аз он сӯ
К-андар дили ту расид овоз.
Ҳон, ай дили хаста, накли моро
Рӯзе ду-се мондааст, месоз.
Гар хорию гар азизӣ ин чо,
3-он суи бақову мулку эъзоз.
Мағшой пари суҳан, к-аз он сӯ
Бе пар бошад ҳамеша парвоз.
Пӯсти суҳан аст, ин чи гуфтам,
Аз пӯст кӣ ёфт мағзи он роз?

270.

Бархезу сабуҳро барангез,
 Ҷон бахш замонарову мастез.
 Омехта бош бо ҳарифон,
 Бо об шаробро маёмеz.
 Ёди ту шаробу ёди мо об,
 Мо чун сари хар, ту ҳамчу полез.
 Ай ғам, ачалат дар ин қанина-ст,
 Ғар мурданат орзуз, магрез.
 Марги нафас аст дар тачаллӣ,
 Марги чуъал аст дар ибарбез.
 Маҷлис чаман асту гул шукуфа,
 Лӣ соқӣ, ҳамчу сарв бархез.
 Ин ҷоми мушаъшаъ, он гаҳе шарм?
 Соқӣ чу туй, хатост парҳез.
 Моро чу рухи хушат барафрӯз,
 Ғамро чу адӯи худ даровез.
 Ҳиштем ғазал, ки навбати туст,
 Мардона дарову ҷусту сартез.

271.

Ман аз суханони меҳрангез,
 Дил пур дорам, зи хоб бархез.
 Ай он ки рухи ту ҳамчу оташ,
 Як лаҳза зи оташам мапарҳез.
 Ширам зи ту ҷӯш карду хун шуд,
 Ай шир, ба хуни ман даромез.
 Бо ёраки худ бисоз пинҳон,
 Мастез, ба ҷони ту, ки мастез!
 Таслими казо шудам, азеро
 Монанди казо ту тундию тез.
 Бингар, ки чи хуни дил гирифтаст
 Бар гирди қабо-м чун фаровез.
 Дар хашм макун ту чашми худро,
 В-он фитнаи хуфтаро маянгез.
 Худ хуфта намояду нахуфтаст
 Он наргиси пурхумори хунрез.

272.

Гар най девона, рав, мар хешро девона соз,
 Гарчи сад рах мот гапгй, мухран дигар бибоз.
 Гарчи чун торй, зи захмаш захмаи дигар бизан,
 Бозгард, ай мург, гарчи хастай, аз чанги боз.
 Чанд хона гум куню ёва гардй гирди шахр?
 В-ар зи шахрй низ ёва, бо каловузе бисоз.
 Асби чўбин бартарошидй, ки ин асби ман аст,
 Гар на чўбин аст асбат, хоча, як манзил битоз.
 Даъвини ҳақ нашнавй, он гаҳ дуоҳо мекунй,
 Шарм бодат, ай бародар, з-ин дуон бенамоз.
 Сар ба сар розй най, ки сар барй аз теги Ҳақ,
 Кай диҳад бӯ ҳамчу анбар, чунки сирию пиёз.
 Гар ниёзатро пазирад Шамси Табрзй зи лутф,
 Баъд аз он бар арш неҳ ту чорболиш баҳри ноз.

273.

Агар оташ аст ёрат, ту, бирав, дар ӯ ҳамесӯз,
 Ба шаби фироки сӯзон ту чу шамъ бош то рӯз.
 Ту мухолифат ҳамекаш, ту мувофиқат ҳамекун,
 Чу либоси ту даронанд, ту либоси васл медӯз.
 Ба мувофиқат биёбад тану чон самоён чоне,
 Зи рубобу даффу сурнову зи мутрибон даромӯз.
 Ба миёни бист мутриб чу яке занад мухолиф,
 Ҳама гум кунанд рахро, чу ситеза шуд каловуз.
 Ту мағӯ ҳама ба чанганду зи сулҳи ман чй ояд,
 Ту яке най, ҳазорй, ту чароги худ барафрӯз.
 Ки яке чароги равшан зи ҳазор мурда беҳтар,
 Ки беҳ аст як кади хуш зи ҳазор қомати кӯз.

274.

Ишқ гузин, ишқу дар ӯ кавкаба мерону матарс,
 Ай дили ту ояти Ҳақ, мусҳафи каж хону матарс.
 Чонварй, лочарам аз фурқати чон меларзй,
 Ре биҳилу вов биҳил, шав ҳамагй чону матарс.

Чун ту гумонї абадан хоифї аз рӯзи яқин,
Айни гумонро ту ба сар айни яқин дону матарс.
Дар дили кон накди зарї, ғоибї аз дидани худ,
Рақскунон, шуълазанон барчаҳ аз ин кору матарс.
Дил зи ту бурҳон талабад, сояи бурҳон на туй,
Бар масали соя бирав боз ба бурҳону матарс.
Соя, ки фонї кунадаш талъати хуршеди бақо,
Соя маҳонаш, ту дигар ибрати мо хону матарс.

275.

Ай саги қассоби ҳаҷр, хуни маро хуш билес,
З-он ки нарезад кунун хуни раҳї як лакес.
Ганчи нихони ду кавн пеши рухаш як чав аст,
Баҳри лакесе, дило, сард бувад ин мукес.
Ошиқии он санам в-он гаҳ тарси касе?
Якдаму якранг бош, ошику он гоҳ пес?
Ай дили шаккарситон, аз намакаш шӯр кун,
Об зи Кавсар бихур, хоки дари ӯ билес.
Зуд бишӯ лавҳро з-абҷади ин кофу нун,
Он гаҳе, ай дил бар ӯ нуқтаи холаш навис.
Ай ҳасади мавҷзан, баҳри сиёҳ омадї,
Хишти гили тираї, з-оби чаҳаннам бихес.
Шамси ҳақу дин кашид теғ бурун аз ниём,
Ай хиради дуксор, тори хаёле бирес.

276.

Ёр нахоҳам, ки бувад бадхуву ғамхору туруш.
Чун лаҳаду гӯри муғон тангу дилафшору туруш.
Ёр чу ойина бувад, дӯст чу лавзина бувад,
Соати ёрї набувад хоифу фаррору туруш.
Ҳар кї бувад ошиқи худ, панҷ нишон дорад бад:
Сахтдилу сустқадам, кохилу бекору туруш.
В-ар чашамаш, беш бувад, ҳам турушї беш кунад,
Дон масали бешии ӯ сиркаи бисёр туруш.
Бас кун шарҳи турушон, ин қадаре баҳри нишон,
Кай талабад дар дилу қон табїи шакарбор туруш.

277.

Ҷоми дигар ниҳодаам, то ки магар бигирамаш,
 Он ки бичаст аз кафам, бори дигар бигирамаш.
 Он ки ба дил асирамаш, дар дилу чон пазирамаш,
 Ҷарчи гузашт умри ман, боз зи сар бигирамаш.
 Дил бигудохт чун шакар, боз фусурд чун чигар,
 Юз равон шуд аз басар, то ба назар бигирамаш.
 Ҷох барам ба сӯи ӯ шаб ба чароғи рӯи ӯ,
 Ҷун бирасам ба кӯи ӯ, ҳалкаи дар бигирамаш.
 Ҷарди дилам батар шуда, чехраи ман чу зар шуда,
 То зи рухам чу зар барад, бар сари дар бигирамаш.
 Ҷарчи камар шудам, чӣ шуд, ҳарчи батар шудам, чӣ шуд?
 Ҷеру забар шудам, чӣ шуд? Зеру забар бигирамаш.
 То ба саҳар бипоямаш, ҳамчу шакар бихоямаш,
 Банди қабо гушоямаш, банди камар бигирамаш.
 Ҷоб шудааст наргисаш, зуд дароям аз пасаш,
 Ҷард сафар ба хоби х(в)аш, роҳи сафар бигирамаш.

278.

Он ёри турушрӯро ин сӯй кашонедаш,
 З-ин соғари хандонрӯ чоме бичашонедаш.
 З-ин бода нахурдаст ӯ, з-он бориду сард аст ӯ,
 Бо ин ҳама бидҳедаш чоме, бипазонедаш.
 Ҷу сирка чаро орад, гӯра зи чӣ афшорад?
 З-он захр ҳамеборад, то чумла бидонедаш.
 Он бодан ангурӣ нафзояд чуз кӯрӣ,
 Паҳлӯи чунин бода, биллаҳ, манишонедаш.
 Бошад бувадаш сакта, дар гӯр набояд кард,
 З-ин оби Хизир як каф дар ҳалқ чашонедаш.

279.

Зулфе, ки ба чон барзад, ҳар тор бишӯредаш,
 Бас мушки ниҳон дорад, зинҳор, бишӯредаш.
 Дар шоми ду зулфи ӯ сад субҳи ниҳон беш аст,
 Ҷар лаҳзаву ҳар соат сад бор бишӯредаш.
 Он давлати олабро в-он чаннати хуррамро,
 К-аз вай шукуфад дар чон гулзор, бишӯредаш.

Он бода ҳамечӯшад в-аз халқ ҳаме пӯшад,
То рӯй шавад аз вай хаммор, бишӯредаш.
Чашму дили Марям шуд равшан чу аз он хурмо,
Нахлест аз он хурмо пурбор, бишӯредаш.
Кам гашт дили мискин андар сари зулфи ӯ,
Бошад, ки ба дид омад, бисёр бишӯредаш.
Шамсулҳақи Табрeзӣ дар ишқ Масеҳ омад,
Ҳар кас, ки аз ӯ дорад зуннор, бишӯредаш.

280.

Чонам ба чӣ оромад, ай ёр? Ба омезиш,
Сихҳат ба чӣ дарёбад бемор? Ба омезиш.
Ҳарчанд ба бар гирӣ, ӯро набувад серӣ,
Донӣ, ба чӣ биншинад ин бор? Ба омезиш.
Он ташнаи даҳрӯза кай беҳ шавад аз кӯза,
Илло, ки кунад обаш хушхор ба омезиш.
Дар васли ту мечӯяд в-аз шарм намегӯяд,
К-имсол тараб хоҳад чун пор ба омезиш.
Зеро ки ба омезиш як хишт шавад қасре,
Зеро ки шавад чома як тор ба омезиш.
Андар чамани ишқат, Шамсулҳақи Табрeзӣ,
Сад гулшану гул гардад як хор ба омезиш.

281.

Вақтат хушу вақтат хуш, ҳалвоию шаккаркаш,
Чамшeд туро чокар, хуршeд туро мафраш.
Бихром, биё, к-ин дам, валлах, ки намегунҷад
Не мeваву не шева, не чарху маху маҳваш.
Ќуз мову туву чоме дарё кафи хушноме,
Чун дeг маҷӯш аз ғам, чун рeг биё, даркаш.
З-он сӯй чу бигзаптам, шаш-панҷзанаш гапгам,
Ё Раб, ки чиҳо дорад з-он ҷониби панҷу шаш?
Носохта афтодам дар доми ту, ай хушдам,
Ай бодаи дар бода, ай оташи дар оташ.
Не бас куну не бас кун, худро ҳама аҳрас кун,
К-ин нест қироёте, к-аш фаҳм кунад аҳфаш.

282.

Он ки берун аз чаҳон буд, дар чаҳон овардамаш,
 В-он ки мекард ӯ карона, дар миён овардамаш.
 Он ки ишва кори ӯ буд, ишвае бинмудамаш,
 В-он ки аз ман сар кашидӣ, кашкашон овардамаш.
 Он ки ҳар субҳе тақозо мекунад ҷонро зи ман,
 Аз тақозо бар тақозо ман ба ҷон овардамаш.
 Ҷони саргардон, ки гум шуд дар биёбони фирок,
 Аз биёбонҳо суи доруламон овардамаш,
 Гуфт ҷон: Ман менаёям, то бинанмой нишон,
 Ку нишон, ку муҳри султон, ман нишон овардамаш.
 Меҳрубонӣ кардан ин бошад, ки бастам дасти дузд,
 Дастбаста пеши мири меҳрубон овардамаш.
 Чунки як гӯша ридои Мустафо омад ба даст,
 Он ки буд дар қаъри дӯзах, дар ҷинон овардамаш.

283.

Соқиё, бегаҳ расидӣ, май бидех, мардона бош,
 Соқии девонагонӣ, хамчу май девона бош.
 Сар ба сар пур кун кадахро, мӯйро гунҷо мадеҳ,
 В-он к-аз ин майдон битарсад, гӯ, бирав, дар хона бош.
 Чун зи худ бегона гаштӣ, рав, ягона мутлақӣ,
 Баъд аз он хоҳӣ, вафо кун, хоҳ, рав, бегона бош.
 Дуррҳои босадафро сӯйи дарё роҳ нест,
 Гар чунон дарё-т бояд, бе садаф дурдона бош.
 Бонг бар тӯфон бизан, то ӯ набошад хиракуш.
 Шамъро таҳдид кун, к-ай шамъ, чун парвона бош.
 Косаи сарро тихӣ кун в-онгаҳе бо сар бигӯ,
 К-ай муборак косаи сар, ишкро паймона бош.
 Лонаи ту ишқ будаст, ай ҳумои лоязол,
 Ишкро муҳкам бигиру соқини ин лона бош.

284.

Ба шакарханда агар май бибарад, ҷон расадаш,
 В-агар аз гамзан ҷоду барад, имон расадаш.
 Лашкари деу парӣ ҷумла ба фармони ваянд,
 Бо ҷунин иззу шараф мулки Сулаймон расадаш.

Сад ҳазорон дили Яъкуби ҳазин зинда бад-ӯст,
Карру фарри шарафи Юсуфи Канъон расадаш.
Лаби Исосифаташ мурда ба дам зинда кунад,
Гар парад бо пари қон, қониби Кайвон расадаш.
Нӯхи вақт аст, ки ишки абадӣ киштии ӯст,
Гар ҷаҳон зеру забар кард, ба тӯфон расадаш.
Ишки ӯ гард барангехт зи дарёи адам,
Яди байзову асое шуда, суъбон расадаш.
Ҷумлагӣ ташнадилон кут аз ӯ меёбанд,
Бо чунин лукмадиҳӣ шуҳрати Лукмон расадаш.

285.

Гар лаби ӯ шиканад нархи шакар, мерасадаш,
В-ар рухаш таъна занад бар гули тар, мерасадаш.
Гар фалак сачда барад бар дари ӯ, месаздаш,
В-ар ситонад гарав аз курси камар, мерасадаш.
В-ар шаҳи ақл, ки олам ҳамагӣ чоқари ӯст,
Ҷихати хидмати ӯ бастакамар мерасадаш.
Шоҳи хуршед, ки бар зангии шаб теғ кашид,
Гар пайи ҳайбаташ афқанд сипар, мерасадаш.
Гар Уторид зи пайи доираву нуктаи ӯ
Ҳамчу паргор равон аст ба сар, мерасадаш.
Он ҷамоле, ки фаришта набувад маҳрами ӯ,
Гар надорад сари дидори башар, мерасадаш.
Кору бори маликоне, ки забардаст шуданд,
Накунад в-ар бикунад зеру забар, мерасадаш.
Мешумурдам ман аз ин навъ, шунидам зи фалак,
Ки аз инҳо бигузар, чизи дигар мерасадаш.

286.

Ман туам, ту манӣ, ай дӯст, марав аз бари хеш,
Хешро ғайр маянгору марон аз дарвеш.
Сару по гум макун аз фитнаи бепоёнат,
То чу ҳайрон бизанам пойи ҷафо бар сари хеш.
Он ки чун соя зи шахси ту ҷудо нест, манам,
Макаш, ай дӯст, ту бар сояи худ ханҷари хеш.

Ай дарахте, ки ба ҳар сӯ-т ҳазорон соя-ст,
Сояҳоро бинавозу мабур аз гавҳари хеш.
Сояҳоро ҳама пинҳон куну фонӣ дар нур,
Баркушо талъати хуршедрухи анвари хеш.
Мулки дил аз дудилии ту мухаббат гаштаст,
Бар сари тахт баро, по мақаш аз минбари хеш.
Ақл тоҷ аст, чунин гуфт ба тамсил Алӣ,
Тоҷро гавҳари нав бахш ту аз гавҳари хеш.

287.

Он ки қонаш додай, онро макуш,
В-ар надодӣ, нақши бечонро макуш.
Он ду зулфи кофари худро бигӯ,
К-ай ягона, аҳли имонро макуш.
Офтобо, рӯи худ чилва макун,
Чанд рӯзе мохи тобонро макуш.
Чун ту Симургӣ ба Қофи Зулҷалол,
Бозгарду ҷумла мурғонро макуш.
Дар миёни хуни ҳар мискин марав,
Чуз Кубоду шоҳи Хоқонро макуш.
Гар маро дарбони ишқат бор дод,
Аз сари ғайрат ту дарбонро макуш.
Гар фузулам ман, ки меҳмони туям,
Шарт набвад, ҳеч меҳмонро макуш.
Масти майдонам, зи май донам хароб,
Шиша машкан, масти майдонро макуш.
Шамси Табрзӣ туй султони ман,
Боз гаштам, бози султонро макуш.

288.

Гар қон ба чуз ту хоҳад, аз хеш барканемаш,
В-ар чарх саркаш ояд, бар ҳамдигар занемаш.
Гар раҳти хеш хоҳад, мо раҳти ӯ диҳемаш,
В-ар қалъаҳо дарояд, вайронаҳо кунемаш.
Гар ин ҷаҳон чу қон аст, мо қони қони қонем,
В-ар ин фалак сар омад, мо чашми равшанемаш.

Беҳи дарахт хок аст в-ин чарх шоҳу баргаш,
Олам дарахти зайтун, мо ҳамчу равғанемаш.
Чун ишки Шамси Табрес оҳанрабой бошад,
Мо бар тарики хидмат монанди оҳанемаш.

289.

Сармаст шуд нигорам, бингар ба наргисонаш,
Мастана шуд ҳадисаш, печида шуд забонаш.
Гаҳ мефитад аз ин сӯ, гаҳ мефитад аз он сӯ,
Он кас, ки маст ғардад, худ ин бувад нишонаш.
Чашмаш балои мастон, моро аз ӯ матарсон,
Ман мастаму натарсам аз чӯби шаҳнагонаш.
Ай ишки Аллаҳ-Аллаҳ, сармаст шуд шаҳаншаҳ,
Барчаҳ, бигир зулфаш, даркаш дар ин миёнаш.
Андешае, ки ояд дар дил зи ёр, гӯяд:
Чон бар сараш фишонам, пурзар кунам даҳонаш.
Он рӯи гулситонаш в-он булбули баёнаш,
В-он шеваҳо-ш, ё раб, то бо кай аст онаш?
Ин сураташ баҳона-ст, ӯ нури осмон аст,
Бигзар зи нақшу сурат, қонаш хуш аст, қонаш.
Дайро баҳор бахшад, шабро наҳор бахшад,
Пас, ин қаҳони мурда зинда-ст аз он қаҳонаш.

290.

Рӯҳест бенишону мо ғарқа дар нишонаш,
Рӯҳест бемакону сар то қадам маконаш.
Хоҳӣ, ки то биёбӣ, як лаҳзае маҷӯяш,
Хоҳӣ, ки то бидонӣ, як лаҳзае мадонаш.
Чун дар ниҳон-ш чӯӣ, дурӣ зи ошкораш,
Чун ошкор чӯӣ, маҳҷубӣ аз ниҳонаш.
Чун з-ошқору пинҳон берун шудӣ ба бурҳон,
Поҳо дароз кун хуш, меҳусб дар амонаш.
Чун ту зи раҳ бимонӣ, қонат равона ғардад,
В-он гаҳ чи раҳмат ояд аз қону аз равонаш.
Ай ҳабс карда қонро, то кай кашӣ инонро?
Дартоз дар қаҳонаш, аммо надарҷиҳонаш.

Бе хирс кубй пое аз кӯрии хасадро,
Зеро хасад нагӯяд аз хирс тарчумонаш.
Охир, зи баҳри ду нон, то кай давй чу дунон,
В-охир, зи баҳри се нон то кай хурй синонаш?

291.

Сад сол агар гурезню н-ой, буто, ба пеш,
Бархам занем кори туро ҳамчу кори хеш.
Мағрез, ки зи чанбари чархат гузаштанист,
Гар шери шарза бошию ар сифла говмеш.
Тан дунбалест, бар китифи чои баромада,
Чун пур шавад, тихй шавад охир зи захми неш.
Ай шод ботиле, ки гурезад зи ботиле,
Бар ишки Ҳақ бичафсад бе самғу бе ширеш.
Газ мекунанд хомаи умрат ба рӯзу шаб,
Ҳам охир орад ўро ё рӯз, ё шабеш.
Бечора одаме, ки забун аст ишкро,
Зафт омад ин савор бар ин асби пуштреш.
Хомӯш бошу дар хамушй гум шав аз вучуд,
К-он ишкрост куштани ушшок дину кеш.

292.

наам ман, оинаам ман, то ки бидидам рӯи чу моҳаш,
шми чаҳонам, чашми чаҳонам, то ки бидидам чашми сиёҳаш.
рху замин шуд, чарху замин шуд, чаннати маъво, роҳати чоно,
ки баромад, то ки баромад, бар кухи Чудй хайлу сипоҳаш.
шт кавй шуд, пушт кавй шуд, ахтари давлат адлу иноят,
и нашавад шах, чун нашавад шах, он ки ту бошй пушту паноҳаш.
ўразамине, шўразамине, к-аз ту кашад ў оби баҳорй,
бзтар омад, сабзтар омад аз ҳама чоҳо кишту гиёҳаш.
и чу моҳат, рӯи чу моҳат, баст гарав дй бо маҳу ахтар,
шт гаравгон, гашт гаравгон, моҳу саморо зулфи сиёҳаш.
ислачунбон, силсилачунбон, гашт бародар ин дили Мачнун,
и бинашўрад, чун бинашўрад, он Мачнун, к-аш шуд сари моҳаш.
м мазан, ай чои, дам мазан, ай чои, бар хур, к-омад рӯзи муборақ,
кст муборақ, кист муборақ, он ки бибинад ҳам зи пағоҳаш.

293.

Мо ба Сулаймон хушем, деу парй, гӯ, мабош,
 Хусни ту аз ҳад гузашт, шевагарй, гӯ, мабош.
 Ҳасти дурусти дилам меҳри ту, ай ҳосилам,
 Чони заринам бас аст, муҳри заре, гӯ, мабош.
 Ишки кадом оташ аст, к-ӯ ҳамаро дилкаш аст,
 Чокарии ӯ хуш аст, мулку сарй гӯ мабош.
 Баркан аз кор ту даст ба якбор ту,
 Хушк лабам дор ту, ҳеч тарй, гӯ, мабош.
 Чони ман аз чони ишқ шуд ҳамагй кони ишқ,
 Ҳамраҳи мардони ишқ моданарй, гӯ, мабош.
 Сояи ту пешу пас чони маро дастрас,
 Сояи он нахл бас, борварй, гӯ, мабош.
 Чони сафо Шамси дин аз Табресе чу Чин,
 Аз ту маро ғайри ин пардадарй, гӯ, мабош.

294.

Чун бизанад гарданам, сачда кунад гарданаш,
 Шер хурад хуни ман, завки ман аз хурданаш.
 Ҳин, ҳала, шери шикор панча зи ман бармадор,
 Ин ки ҳазорон ҳазор миннати он бар манаш.
 Пухта хурад пухтахор, хом хурад ишки ёр,
 Хом манам, ай нигор, ки натавон пухтанаш.
 Ай ту духулзан ба кул, банда туро чун духул,
 Дар ту даровехта, ҳамчу духул мезанаш.
 Гӯши ҳама сархушон ишқ кашад каш-кашон,
 Ишки ту Довудат аст, мум шуда оҳанаш.
 Дил ҳама молу иқор харч кунад дар қимор,
 Чунки бараҳна шавад, чарх диҳад махзанаш.
 Дил зи сухан мол-мол хост задан парру бол,
 Парри ту нури камол кард чунин алканаш.

295.

Боз даромад табиб аз дари Айюби хеш,
 Юсуфи Канъон расид чониби Яъкуби хеш.
 Баҳри сафар сӯи ёр хона барандохт дил,
 Дид, ки худ буд дил хонаи маҳбуби хеш.

Дил чу фано шуд, дар ӯ монд вай, ӯ кашф шуд,
Он чи бигуфт: ӯ манам толибу матлуби хеш.
Шукр, ки Исо расид, Озари мо зинда шуд,
Шукр, ки Мӯсо намуд муъчизаи хуби хеш.
Шукр, ки Мӯсо бираст аз хама фиръавниён,
Шукр, ки ошик расид дар канафи хуби хеш.
Шукр, ки хуршеди ишк аз суи Машрик битофт,
Дар дилу чонҳо фиканд оташу ошӯби хеш.
Шукр, ки сокии гайб шуст ба май ҷумла айб,
Шукр, ки толиб раҳид аз гами дилқуби хеш

296.

Нидо расид ба ошик зи олами розаш,
Ки ишк ҳаст Буроқи Худой, метозаш.
Таборакаллаҳ, дар хокиён чӣ бод афтод,
Чу оби лутф бичӯшид з-оташи нозаш.
Гирифт шакли кабӯтар зи мох то моҳӣ,
Зи ишқи он ки дарояд ба чангули бозаш.
Гирифт чехраи ушшоқ ранги сиккаи зар,
Зи ишқи заргари мову зи лаззати гозаш.
Дар он хаво, ки хавову хавас аз ӯ хезад,
Чи дид мурғи дил аз мо, зи чист парвозаш?
Гаҳе ки мурғи дили мо бимонд аз парвоз,
Кӣ баст шахпари ӯро, кӣ бурд ангозаш?
Мағӯ, ки гайрат ҳар лаҳза даст мехояд,
Ки шарм дор зи ёру зи ишқи таннозаш.
Зи гайраташ гила кардам, ба ханда гуфт маро,
Ки ҳар чӣ банд кунад ӯ туро, барандозаш.

297.

Тавбаи ман дуруст нест, хамӯш,
Мани бетавбаро ба кас мафурӯш.
Баъдаи айбнокро бимазон,
Раҳмати хешро аз ӯ бимапӯш.

Ту самеъи замиру фикрию мо
Лаб бибаста, ҳамезанем хурӯш.
Ҳар ғаму шодие, ки сурат баст,
Пеши тасвират аст хидматкӯш.
Нақши таслим гашта пеши қалам,
Ғаҳ палангаш кунию гоҳе муш.
Менамоёд фусурда ҳар чизам,
Ҳамчу деганд ҳар яке дар ҷӯш.
Мезанад наъраҳои пинҳонӣ,
Зарра-зарра чу мурғи марзангӯш.
Вақт омад, ки бишнавед асрор,
Мегушояд Худо шуморо гӯш.
Вақт омад, ки сабзпӯшон низ
Даррасанд аз равоқи арзақпӯш.

298.

Мадорам як замон аз кор фориғ,
Ки гардад одами ғамхор фориғ.
Чу фориғ шуд, ғам ӯро суҳра гирад,
Мабодо ҳеч кас, ай ёр, фориғ.
Қаландар гарчи фориғ менамоёд,
Валекин нест дар асрор фориғ.
Зи аввал мекашад ӯ хори бисёр,
Ҳама гул гашту гашт аз хор фориғ.
Чу мӯре донаҳо анбор мекард,
Сулаймон шуд аз он анбор фориғ.
Чу дарёест ӯ пуркору бекор,
Аз ӯ гиранду ӯ з-эсор фориғ.
Қаландар ҳаст дар киштӣ нишаста,
Равон дар роҳу аз рафтор фориғ.
Дар ин ҳайрат бисе бинӣ, дар ин роҳ
Зи киштию зи дарёбор фориғ.
Ба ёди баҳр маст аз ваҳми киштӣ,
Нишаста аҳмаке бисёр фориғ.

299.

Гар хумор орад судоѐе бар сари савдон ишк,
 Даррасад дар хин мадад аз сокии сахбон ишк.
 В-ар бидаррад табли шодй лашкари ушшоқро,
 Муждаи инно фатахно дардамад сурнои ишк.
 Захр андар коми ошиқ шахд гардад дарзамон
 З-он шакархое, ки рӯяд ҳар дам аз найҳои ишк.
 Як замон абре биёяд, то бипӯшад мохро,
 Абрро дар хин бисӯзад барқи чонафзои ишк.
 Дар миёни реги сӯзон дар тариқи бодия,
 Бонгҳои раъд бинӣ, мезанад сакҳои ишк.
 Сокиё, аз баҳри чонат согаре бар халқ рез,
 Ё сало дардеҳ ба сӯи қомати волои ишк.
 Шамси Табрёз ар битобад аз қибоби рашки Ҳақ,
 Қуббаҳои мавҷ хезад он дам аз дарёи ишк.

300.

Ай нотики илоҳӣ в-ай дидаи ҳақонӣ,
 З-ин қулзуми пуроташ, ай чораи халонӣ.
 Ту бас қадим пирӣ, бас шоҳи беназирӣ,
 Чонро ту дастгирӣ аз офати алоқӣ.
 Дар роҳи чонсупорӣ чонҳо туро шикорӣ,
 Овах, к-аз ин шикорон то чони қист лоқӣ.
 Махлук худ қӣ бошад, к-аз ишки ту биллофад,
 Ай ошиқи чамолат нури чалоли холиқ!
 Гӯй чи чора дорам, к-он ишқро шикорам,
 Бемори ишки зорам, ай ту табиби ҳозик.
 Лутфи ту гуфт: Пеш о, қарн ту гуфт: Пас рав,
 Моро яке хабар кун, к-аз ҳар ду қист содиқ.
 Ай офтоби чонҳо, ай Шамси Ҳаққи Табрёз,
 Ҳар зарра аз шуъбаъат чони латифи нотик.

301.

Боз аз он кӯҳи Қоф омад Анқон ишк,
 Боз баромад зи чон наъраву хайҳои ишк.
 Боз баровард ишқ сар ба мисоли наҳанг,
 То шиканад заврақи ақл ба дарёи ишк.

Сина кушодаст факр чониби дилҳои пок,
Дар шиками Тур бин синаи Синои ишқ.
Мурғи дили ошиқон боз пари нав кушод,
К-аз қифаси сина ёфт олами паҳнои ишқ.
Ҳар нафас ояд нисор бар сари ёрони қор,
Аз бари қонон, ки ўст, қону дилафзои ишқ.
Фитнанишои ақл буд, рафту ба як сӯ нишаст,
Ҳар тараф ақун, бибин, фитнаи дарвои ишқ.
Ақл бидид оташе, гуфт, ки ишқ асту не,
Ишқ бибинад магар дидаи бинои ишқ?
Ишқ нидон баланд қард ба овози паст,
К-ай дил, боло бипар, бингар, болои ишқ.
Бингар дар Шамси дин Хусрави табрезиён,
Шодии қонҳои пок, дидаи дилҳои ишқ.

302.

Андаро, бо мо нишон деҳ ростак,
Мочароро дар миён неҳ ростак.
Чун қамонӣ бо ман, охир, пеш о,
Ҳамчу тире, к-ояд аз раҳ ростак.
Ай фузулӣ, сӯ ба сӯ чандин маҷаҳ,
В-ар чаҳӣ, боре бурун чаҳ ростак.
Деҳхудое нест қуз ту ҳеч қас,
К-ӯ бигӯяд ҳоли ин деҳ ростак.
Чун ту одина нахоҳӣ омадан,
Ваъдамон деҳ рӯзи шанбеҳ ростак.
Дар дурӯғу мақр завке ҳаст, лек
Он намеарзад, ҳамон беҳ ростак.
Ғар бидидӣ Шамси Табрезӣ, бигӯ,
Як нишон бо кеҳтарин кеҳ ростак.

303.

Ай зарифи чаҳон, салому алайк,
Ай ғариби қамон, салому алайк.
Ай саломии ту дарнағунҷида
Дар ҳамии осмон, салому алайк.

Дя ки бигзашт, рӯй вопас кард,
К-ай зи хичрат фигон, салому алайк.
Рӯзи фардо зи ишки ту гӯяд,
Зутарам даррасон салому алайк.
Гӯши пинҳон кучост, то шунавад
Аз чаҳони ниҳон салому алайк.
Ҳар саломе, ки дар чаҳон шунавай,
Чун садоест з-он салому алайк.
З-ин садо даргузар, баробари кӯх,
То бибинӣ аён салому алайк.
Ман зи ғайрат салони ту пушам,
То надонад даҳон салому алайк.
Чун бибастам даҳон, саломат шуд
Ҷониби гулситон, салому алайк.
Ай салоҳи чаҳон, Салоҳиддин,
Бар ту то ҷовидон салому алайк.

304.

Ҳар кӣ дар ӯ нест аз ин ишқ ранг,
Назди Худо нест ба ҷуз ҷӯбу санг.
Ишқ баровард зи ҳар санг об,
Ишқ тарошид зи ойина занг.
Куфр ба ҷон омаду имон ба сулҳ,
Ишқ бизад оташ дар сулҳу ҷанг.
Ишқ кушояд даҳан аз баҳри дил,
Ҳар ду чаҳонро бихурад чун наҳанг.
Ишқ чу шер аст, на макру на рев,
Нест гаҳе рӯбаху гаҳе паланг.
Чунки мадад бар мадад ояд зи ишқ,
Ҷон бираҳад аз тани торику танг.
Ишқ зи оғоз ҳама ҳайрат аст,
Ақл дар ӯ хираву ҷон гашта данг.
Дар Табрет аст дилам, ай сабо,
Ҳидмати моро бирасон бе диранг.

305.

Ай булъачаб, к-андар хазон шуд офтоб андар Ҳамал,
 Хунам ба чӯш омад, кунад дар чӯйи тан раксулчамал.
 Ин ракси мавчи хун нигар, сахро пур аз Мачнун нигар,
 В-ин ишрати бечун нигар, эмин зи шамшери ачал.
 Мурдор чонӣ мешавад, пирӣ чавонӣ мешавад,
 Мис зарри конӣ мешавад дар шаҳри мо ниъмалбадал.
 Шаҳре пур аз айшу фараҳ, бар дасти ҳар масте кадаҳ,
 Ин сӯй нӯш, он сӯй сух, ин чӯйи ширу он асал.
 Дар шаҳр як султон бувад в-ин шаҳр пурсултон ачаб?
 Бар чарх як моҳ аст бас в-ин чарх пурмоҳу Зуҳал.
 Рав, рав, табибонро бигӯ, к-он ҷо шуморо кор нест,
 К-он ҷо набошад иллате в-он ҷо набинад кас халал.
 Не козиё, не шаҳнаё, не мири шаҳру муҳтасиб,
 Бар оби дарё кай равад даъвову хасмию чадал.

306.

Ҳалқаи дил задам шабе дар ҳаваси саломи дил,
 Бонг расид, кист он, гуфтаи: Ман ғуломи дил.
 Шӯълаи нури он қамар мезад аз пиқофи дар
 Бар дилу чашми раҳгузар, аз бари некноми дил.
 Мавҷ зи нури рӯи дил пур шуда буд кӯи дил,
 Кӯзаи офтобу маҳ гашта камини чоми дил.
 Ақли кул ар сарӣ кунад, бо дил чоқарӣ кунад,
 Гардани ақлу сад чу ӯ баста ба банди доми дил.
 Рафта ба чарх валвала, кавн гирифта машъала,
 Халқ гусаста силсила аз тарафи паёми дил.
 Нур гирифта аз бараш курсию арши акбараш,
 Рӯҳ нишаста бар дараш, менигарад ба боми дил.
 Нест қаландар аз башар, нак ба ту гуфт муҳтасар:
 Ҷумла назар бувад, назар, дар хамушӣ каломи дил.
 Ҷумлаи кавн масти дил, гашта забун ба дасти дил,
 Марҳалаҳои нух фалак ҳаст яқин ду гоми дил.

307.

Имрӯз, бихамдиллаҳ, аз дӣ батар аст ин дил,
 Имрӯз дар ин савдо ранге дигар аст ин дил.
 Дар зери дарахти гул, дӣ бода ҳамехурд ӯ,
 Аз хӯрдани он бода зеру забар аст ин дил.
 Азбаски найи ишқат нолид дар ин парда,
 Аз завқи найи ишқат ҳамчун шакар аст ин дил.
 Банди камарат гаштам, ай шухракабон ман,
 То баста ба гирди ту ҳамчун камар аст ин дил.
 Аз парвариши обат, ай баҳри ҳаловатҳо,
 Ҳамчун садаф аст ин тан, ҳамчун гуҳар аст ин дил.
 Чун хонаи ҳар муъмин аз ишқи ту вайрон шуд,
 Ҳар лаҳза дар ин шӯриш бар бому дар аст ин дил.
 Шамсулҳақи Табрэзӣ тобанда чу хуршед аст,
 В-аз тобиши хуршедаш ҳамчун сахар аст ин дил.

308.

Сад ҳазорон ҳамчу мо гарқа дар ин дарёи дил,
 То чи бошад оқибатшон воӣи дил, ай воӣи дил.
 Гар амон хоҳӣ, амоне надҳатат он беамон,
 Мекашад ҷонро аз ин гил то ба сар болон дил.
 Ҳар навоҳӣ фавҷ-фавҷ андар гаве ё пупгтае,
 Гоҳ пушта, гоҳ гав аз чист? Аз гавгон дил.
 Қулзуми рӯҳ аст дил ё киштии Нӯҳ аст дил,
 Мавҷ-мавҷи хун фарози ҷӯшишу гармон дил.
 Шӯри майнӯшон нигар в-он нури хомӯшон нигар,
 Чумлагӣ саргашти он, к-ӯ мурд андар пон дил.
 Гирди модар мепарӣ, ай рашки моҳу Мушгарӣ,
 Омадӣ, то дил барӣ, ай Қофу ай Анқои дил.
 Ай ки колева нагаштӣ дар ҷаҳон бо парри ҷон,
 Ҳеч дидӣ шевае ту лоиқи савдон дил?

309.

Рафт умрам дар сари савдон дил,
 В-аз гами дил нестам парвои дил.
 Дил ба касди ҷони ман бархоста,
 Ман нишаста, то ҷӣ бошад роӣи дил.

Дил зи ҳалқай дин гурезад, з-он ки ҳаст
Ҳалқай зулфайни хубон чои дил.
Гирди ӯ гардам, ки дилро гард кард,
К-ӯ расад фарёдам аз ғавғои дил.
Хоби шаб бар чашми худ кардам ҳаром,
То бибинам субҳдам симои дил.
Қалди ман ҳамчун камон шуд аз рукӯъ,
То бибинам қомату болои дил.
Он чаҳон як тобиш аз хуршеди дил
В-ин чаҳон як катара аз дарёи дил.
Лаб бибанд, эро ба гардун мерасад
Бе забон хайҳои дил, хайҳои дил.

310.

То назанад офтоб хаймаи нури ҷалол,
Ҳалқай мурғони рӯз кай бизанад парру бол.
Аз назари офтоб гашт замин лолазор,
Хона нишастан кунун ҳаст ваболу вабол.
Теғ кашид офтоб, хуни шафақро бирехт,
Хуни ҳазорон шафақ талъати ўро ҳилол.
Чашм кушо, ошиқо, бар фалаки чон бибин,
Сурати ӯ чун қамар, қомати ман чун ҳилол.
Арза кунад ҳар даме соғари қоми бақо,
Шиша шудам ман зи лутф, соғари ӯ мол-мол.
Чашм пур аз хоб буд, гуфтам: Шоҳо, шаб аст,
Гуфт, ки бо рӯи ман шаб бувад инак муҳол.
То ки кабуд аст субҳ, рӯз бувад дар гумон,
Чунки бишуд ним рӯз, нест дигар қилу қол.
Тез назар кун ту низ дар руҳи хуршеди чон,
В-аз назари ман нигар, то ту бибинӣ чамол.
Дар ламаъи курси ӯ сурати шах Шамси дин,
Зинати Табрес, к-ӯст саъди муборақ ба фол.

311.

Чанд аз ин қилу қол, ишк парасту бибол,
То ту бимонӣ чу ишк дар ду ҷаҳон безавол.
Чанд кашӣ бори ҳаҷр, гуссаву темори ҳаҷр,
Хоса, ки минқори ҳаҷр канд туро парру бол.
Оҳ зи нафси фузул, оҳ зи заъфи укул,
Оҳ зи ёри малул, чанд намояд малол.
Он ки ҳамехонамаш ҳаҷр, намедонамаш,
То ки битарсонамаш аз ситаму аз вабол.
Љумла суолу ҷавоб з-ӯст, манам чун рубоб,
Мезанадам ӯ шитоб захма, ки яъне бинол.
Як дам бонги наҷот, як дам овози мот,
Мезанад он хушсифот бар ману ба васфи ҳол.

312.

Ду ҷашм агар бигушодӣ ба офтоби висол,
Баро ба ҷарҳи ҳақонӣ, дигар мағӯ зи хаёл.
Ситораҳо бинигар аз варои зулмату нур,
Чу зарра рақскунон дар шуъбаи нури ҷалол.
Агарчи зарра дар он офтоб дарнарасад,
Вале зи тоби шуъбааш шаванд нурхисол.
Ҳар он диле, ки ба хидмат ҳамид чун абрӯ,
Гушод аз назараш сад ҳазор ҷашми камол.
Даҳон бибанд зи ҳоли дилам, ки бо лаби дӯст
Худой донад, к-ӯро ҷӣ воқеа-сту ҷӣ ҳол.
Мақун ишорат сӯи дилам, ки дил он нест,
Мапар ба сӯи хумоюни шаҳ бад-он пару бол.
Ҷароҳати ҳамаро аз намак бувад фарёд,
Маро фироки намакҳо-ш шуд вабол, вабол.
Чу мулк гашт висолат зи Шамси Табрэй,
Намонд ҳиллаи ҳолу на илтифот ба қол.

313.

Агар дарояд ногаҳ санам, зихӣ иқбол
Чу дар бутон занад оташ бутам, зихӣ иқбол.
Ҷунонки дӣ зи ҷамолаш ҳазор тавба шикаст,
Агар расад аҷаб имрӯз ҳам, зихӣ иқбол.

Нишастаанд дар уммеди ӯ қатор, қатор,
 Агар зи лутф намояд карам, зихӣ иқбол.
 Миёни лашкари ҳичрон, ки теғ дар теғ аст,
 Сипохи васл барорад алам, зихӣ иқбол.
 Ҳазор гул бииамояд, ки хор маст шавад,
 Ҳазор ханда барорад зи ғам, зихӣ иқбол.
 Ба рағми ҳирси шикамхор хон ниҳад, то дил
 Ҳазор коса кашад бе шикам, зихӣ иқбол.
 Чу ишқ даст барорад, сабук шавад қолаб,
 Давад ба гирди фалак бе қадам, зихӣ иқбол.
 Чу субҳдам бирасад шоҳ Шамси Табрзӣ,
 Чу офтоби чаҳон беҳашам, зихӣ иқбол.

314.

Зи худ шудам зи чамоли пур аз сафо, ай дил,
 Бигуфтамаш, ки зихӣ хубии Худо, ай дил.
 Гуломи туст ҳазор офтобу чашму чароғ,
 Зи партави ту зулол аст чонҳо, ай дил.
 Ниҳоятест, ки хубӣ аз он гузар накунад,
 Гузашт хусни ту аз ҳадду мунтаҳо, ай дил.
 Парию дев ба пеши ту бастаанд камар,
 Малак сучуд кунад в-ахтару само, ай дил.
 Кадом дил, ки бар ӯ доғи бандагии ту нест,
 Кадом доғи ғаме, к-аш най даво, ай дил.
 Ба ҳукми туст ҳама ганҷҳои ламязалӣ,
 Чӣ ганҷҳо, ки надорӣ ту дар фано, ай дил?!
 Назар зи сӯхтагон во магир, к-аз назарат
 Чи Кавсар асту даво дафъи сӯзро, ай дил.
 Бигуфтам: Ин маҳ монад ба Шамси Табрзӣ,
 Бигуфт дил, ки кучоест то кучо, ай дил?

315.

Ай осмон, ин чарх ман з-он мохру омӯхтам,
 Хуршеди ӯро зарраам, ин рақс аз ӯ омӯхтам.
 Ай маҳ никоби рӯи ӯ, ай оби чон дар чӯи ӯ,
 Бар рӯ давидан сӯи ӯ, з-он оби чӯ омӯхтам.

Гулшан ҳамегӯяд маро, к-ин нофа чун дуздилаӣ?
Ман шерико нофабарӣ з-оҳуи ҳу омӯхтам.
Аз боғу аз урчунӣ ӯ в-аз турраи майгуни ӯ,
Инак расанбозии хуш ҳамчун каду омӯхтам.
Аз накшҳои ин ҷаҳон ҳам ҷашм бастам, ҳам даҳон,
То накшбандии аҷаб бе рангу бӯ омӯхтам.
Дидам гушоди доди ӯ в-он ҷудо он эҷоди ӯ,
Ман додани ҷон дам ба дам з-он додхӯ омӯхтам.
Дар хоб бе сӯ меравӣ дар кӯй бе кӯ меравӣ,
Шаш сӯ марав в-аз сӯ мағӯ, чун гайри сӯ омӯхтам.

316.

Омад ҳаёли хуш, ки ман аз гулшани ёр омадам,
Дар ҷашми масти ман нигар, к-аз кӯи ҳаммор омадам.
Сармоёи мастӣ манам, ҳам дояи ҳастӣ манам,
Боло манам, пастӣ манам, чун ҷарҳи даввор омадам.
Онам, к-аз оғоз омадам, бо рӯҳи дамсоз омадам,
Баргаштаму боз омадам бар нуқта паргор омадам.
Гуфтам: Биё, шод омадӣ, додам бидех, дод омадӣ,
Гуфто: Бидидӣ доди ман, к-аз баҳри ин кор омадам.
Ҳам ман маху маҳтоби ту, ҳам гулшану ҳам оби ту,
Чандин раҳ аз иштиби ту бе кафшу дастор омадам.
Фархунданомӣ, ай писар, гарчи ки хомӣ, ай писар,
Талҳӣ мақуи, зеро ки ман аз лутфи бисёр омадам.
Ҳандон даро, талҳӣ бикаш, шобош, ай талҳии х(в)аш,
Гулҳо диҳам гарчи ки ман, аввал ҳама хор омадам.
Гул сар бурун кард аз дараҷ к-ас-сабру мифтоҳ-ул-фараҷ,
Ҳар шох гӯяд лоҳараҷ, к-аз сабр дурбор омадам.

317.

Ҳаргиз надонам роҷдани масте, ки уфтад бар дарам,
Дар хона гар май бошад, пешаш ниҳам бо вай х(в)арам.
Масте, ки шуд меҳмони ман, ҷони ман асту они ман,
Тоҷи ману султони ман, то барнишинад бар сарам.
Ай ёри ман, в-ай хеши ман, масте биёвар пеши ман,
Рӯзе, ки мастӣ кам кунам, аз умри хешам нашмарам.

Чун вақф кардастам падар бар бодаҳое ҳамчу зар,
Дар ғайри соқӣ нангарам в-аз амри соқӣ нагзарам.
Чанд озмоям хешро в-ин ҷони акландешро,
Рӯзе ки мастам, киштиям, рӯзе ки оқил, лангарам.
Ку хамри тан, ку хамри ҷон, ку осмон, ку ресмон?
Ту масти ҷоми абтарӣ, ман масти ҳавзи Кавсарам.
Масте биёяд, қай кунад, масте заминро тай кунад,
Ин хору зор андар замин в-он осмон-бар мухтарам.
Гар мастию равшанравон, имшаб махусб, ай сорбон,
Хомӯш кун, хомӯш кун, з-ин бода нӯш, ай булкарам.

318.

Бас ҷаҳд мекардам, ки ман оинаи некӣ шавам,
Ту ҳукм мекардӣ, ки ман хумхонаи секӣ шавам.
Хумхонаи хосон шудам, дарёи ғаввосон шудам,
Хуршеди бенуқсон шудам, то тибби ташкикӣ шавам.
Накши малоик сохтӣ, бар обу гил афрӯхтӣ,
Дурам бад-он андохтӣ, к-иксири наздикӣ шавам.
Ҳорутие афрӯхтӣ, пас ҷодуяш омӯхтӣ,
З-онам чунин месӯхтӣ, то шамъи торикӣ шавам.
Турке ҳама туркӣ кунад, тоҷик тоҷикӣ кунад,
Ман соате туркӣ шавам, як лаҳза тоҷикӣ шавам.
Гаҳ тоҷи султонон шавам, гаҳ макри шайтонон шавам,
Гаҳ ақли чолоке шавам, гаҳ тифли чоликӣ шавам.
Хуни равиро рехтам, бо Юсуфе омехтам,
Дар рӯи ӯ сурхӣ шавам, дар мӯ-ш борикӣ шавам.

319.

Боз омадам, боз омадам, аз пеши он ёр омадам,
Дар ман нигар, дар ман нигар, баҳри ту ғамхор омадам.
Шод омадам, шод омадам, аз ҷумла озод омадам,
Чандин ҳазорон сол шуд, то ман ба гуфтор омадам.
Он ҷо равам, он ҷо равам, боло будам, боло равам,
Бозам раҳон, бозам раҳон, к-ин ҷо ба зинҳор омадам.
Ман мурғи лохутӣ будам, дидӣ, ки носутӣ шудам,
Домаш надидам, ногаҳон дар вай гирифтор омадам.

Ман нури покам, ай писар, на мушти хокам мухтасар,
Охир, садаф ман нестам, ман дурри шахвор омадам.
Моро ба чашми сар мабин, моро ба чашми сир бибин,
Он чо биё, моро бибин, к-ин чо сабукбор омадам.
Аз чор модар бартарам, в-аз ҳафт обо низ ҳам,
Ман гавҳари конй будам, к-ин чо ба дидор омадам.
Ёрам ба бозор омадаст, чолоку хушёр омадаст,
В-арна ба бозорам чй кор, вайро талабгор омадам.
Ай Шамси Табрэзй, назар дар кулли олам кай кунй?
К-андар биёбони фано чону дил афгор омадам.

320.

Боз дар асрор равам, қониби он ёр равам,
Наъраи булбул шунавам, дар гулу гулзор равам.
То кай аз ин шарму ҳаё, шарм бисўзону биё,
Ҳамраҳи дил гардам хуш, қониби дилдор равам.
Сабр намондаст, ки ман гўш суи нася барам,
Ақл намондаст, ки ман роҳ ба хинҷор барам.
Чанг зан, ай Зухраи ман, то ки бар ин тан-тани тан
Гўш бар ин бонг ниҳам, дида ба дидор равам.
Хастаи дом аст дилам, бар дару бом аст дилам,
Шоҳиди дилро бикушам, сўи харидор равам.
Гуфт маро: Дар чй фанй, кор чаро менакунй?
Роҳи дуконам бинамо, то ки паси кор равам.
То ки зи худ буд хабараш, рафт дилам бар асараш,
Ку асаре аз дили ман, то ки бар осор равам?
То зи ҳарифони ҳасад чашми баде дарнарасад,
Каф ба кафи ёр диҳам, дар канафи гор равам.
Дарси раисони хушй беҳушй асту хамушй,
Дарс чу хом аст маро, бар сари такрор равам.

321.

Тез давам, тез давам, то ба саворон бирасам,
Нест шавам, нест шавам, то бари қонон бирасам.
Хуш шудаам, хуш шудаам, пораи оташ шудаам,
Хона бисўзам, биравам, то ба биёбон бирасам.

Хок шавам, хок шавам, то зи ту сарсабз шавам,
Об шавам сачдакунон, то ба гулистон бирасам.
Чунки фитодам зи фалак заррасифат ларзонам,
Эмину беларза шавам, чунки ба поён бирасам.
Чарх бувад чои шараф, хок бувад чои талаф,
Боз раҳам з-ин ду хатар, чун бари султон бирасам.
Олами ин хоку ҳаво гавҳари куфр асту фано,
Дар дили куфр омадаам, то ки ба имон бирасам.
Он шахи мавзуни ҷаҳон ошики мавзун талабад,
Шуд рухи ман сиккаи зар, то ки ба мизон бирасам.
Раҳмати Ҳак об бувад, чуз ки ба пастӣ наравад,
Хокию марҳум шавам, то бари раҳмон бирасам.
Ҳеч табибе надихад бе маразе ҳаббу даво,
Ман ҳамагӣ дард шудам, то ки ба дармон бирасам.

322.

Ҳар шабу ҳар саҳар туро ман ба дуо бихостам,
То ба чӣ шеваҳо туро ман зи Худо бихостам?
То шавӣ аз сучуди ман мӯниси ин вучуди ман,
Худ бишуд ин вучуди ман, чунки туро бихостам.
Дар паи офтоби ту соя будам зиёталаб,
Пок чу соя хурдиям, чунки зиё бихостам.
Оҳаниям, зи ишқи ту хоста нури ойина,
Оташу захм мехурам, чунки сафо бихостам.
Сӯи ту чун шитофтам, чои қадам наёфтам,
Пок зи чо бибурдаям, чун зи ту чо бихостам.

323.

То ба кай, ай шакар, чу тан бе дилу чон фиғон кунам,
Чанд зи баргрези ғам зард шавам, фиғон кунам?
Аз ғаму андуҳони ман сӯхт даруни чони ман,
Ҷумла фурӯғи оташин, то ба кайаш ниҳон кунам?
Чанд зи дӯст душманӣ, чон шиканию тан занӣ,
Чанд мани шикастадил наъҳаи тан ба чон кунам?
Муъмини ишқам, ай санам, наъраи ишқ мезанам,
Ҳамчу асиракон зи ғам то ба кай ал-амон кунам?

Чунки халели ту сахар сӯи ман ояд, ай камар,
Чун гузарад зи мавҷи хун, хоса, ки хун фишон кунам?
Санг шуд об аз ғамам, оҳ, на сангу оҳанам,
К-оташ рӯяд аз танам, чунки ҳадяси он кунам.
Ай Табрёз, Шамсидин бо ту қарину чун қарин,
Даври камар агар, ҳала, бо ту яке кирон кунам.

324.

Ай ту бидода дар сахар аз кафи хеш бодаам,
Ноз раҳо кун, ай санам, рост бигӯ, ки додаам.
Гарчи бирафтӣ аз барам, он бинарафт аз сарам,
Бар сари раҳ, биё, бибин, бар сари раҳ фитоодаам.
Чашми баде, ки буд маро, хусни ту дар хичоб шуд,
Дӯхтам он ду чашмро, чашми дигар гушодаам.
Чун бигушояд ин дилам, чуз ба умедя аҳди дӯст,
Номан аҳди дӯстро бар сари дил ниҳодаам.
Зодан аввалам бишуд, зодан ишқам ин нафас,
Ман зи худам зиёдатам в-он ки ду бор зодаам.
Чун зи билоди кофирӣ ишқ маро асир бурд,
Ҳамчу равони ошикон софу латифу содаам.
Ман ба шаҳе расидаам, зулфи хушаш кашидаам,
Хонаи шаҳ гирифтаам, гарчи чунин пиёдаам.
Аз Табрёз Шамсидин, боз биё, маро бибин,
Мот шудам зи ишки ту, лек аз ӯ зиёдаам.

325.

То ки асиру ошики он санами чу қон шудам,
Дев наям, парӣ наям, аз ҳама чун ниҳои шудам?
Барф будам, гудохтам, то ки маро замин бихурд,
То ҳама дуди дил шудам, то сун осмон шудам.
Нестам аз равонҳо, барҳазарам зи қонҳо,
Қон накунад ҳазар зи қон, чист ҳазар, чу қон шудам?
Он ки касе гумон набурд, рафт гумони ман бад-ӯ,
То ки чунин ба оқибат бар сари он гумон шудам.
Аз сари беҳудя дилам дод гувоҳие ба даст,
Ин дили ман зи даст шуд в-он чи бигуфт, он шудам.

Ин ҳама нолаҳои ман нест зи ман, ҳама аз ўст,
К-аз мадади майи лабаш бедилу безабон шудам.
Гуфт: Чаро ниҳон кунӣ ишки маро, чу ошикӣ?
Ман зи барои ин сухан шуҳраи ошиқон шудам.
Чону ҷаҳон, зи ишки ту рафт зи даст кори ман,
Ман ба ҷаҳон чӣ мекунам, чунки аз ин ҷаҳон шудам?

326.

Гарм дарову дам мадех, бода биёр, ай санам,
Лобаи банда гӯш кун, гӯш маҳор, ай санам.
Фавки фалак макони ту, чону равон равони ту,
Ҳил тарабе, ки барканад беҳи хумор, ай санам.
Ин ду ҳарифи дилситон бод қарини дӯстон,
Ҷими ҷамоли хуби ту ҷоми иқор, ай санам.
Мурғи дили алилро, шахпари Ҷабраилро,
Ғайри биҳишти рӯи ту нест матор, ай санам.
Ҳамри асири рӯхро нест назир дар ҷаҳон,
Завки канори дӯстро нест канор, ай санам.
Муъҷизи мӯсавай туй, чун суи баҳри ғам равӣ,
Аз таки баҳр барҷаҳад гарду ғубор, ай санам.
Ҷом пур аз икор кун, ҷони маро савор кун,
Зуд пиёдаро бибин, гапг савор, ай санам.
Маркаби ман чу май бувад, ҳар адамем шай бувад,
Мӯчиби ҳабс кай бувад воми қимор, ай санам.
Ҳин, ки фузуд шӯри ман, ҳам ту бихон Забури ман,
Кард дили шақури ман тарки шикор, ай санам.

327.

Кашид ин дил гиребонам ба сӯи кӯи он ёрам,
Дар он кӯе, ки май хурдам, гарав шуд кафшу дасторам.
Зи ақли худ чу рафтам ман, сари зулфаш гирифтаман,
Кунун дар ҳалқаи зулфаш гирифтаман, гирифтаман.
Чу ҳар дам май фузун бошад, бибин ҳолам, ки чун бошад,
Чунон майҳон садсола, чунин ақле, ки ман дорам.
Бигӯям дар чунон мастӣ, ниҳон кун сир, зи ман растӣ,
Мусалмонон, дар ин ҳолат чи пинҳон монд асрорам?

Маро мегӯяд он дилбар, ки аз ошик фано хуштар,
Нигоро, чанд биштобӣ, на охир андар ин қорам?
Чу абри навбахорӣ ман чи хуш гирёну хандонам,
Аз он майҳои қорӣ ман чи хуш беҳуш хушёрам.
Чу Анко кӯхи Қофери ту паррон бинӣ аз ишқаш,
Агар он ки хабар ёбад зи лаъли ёри айёрам.
Манам чун осмон дутӯ зи ишқи Шамси Табрэзӣ,
Бизан ту захма охиста, ки то барнагсилад торам.

328.

Ту то дурӣ зи ман, чоно, чунин бечон ҳамегардам,
Чу дар чархам даровардӣ, ба гирдат з-он ҳамегардам.
Чу боғи васл хушбӯям, чу оби соф дар ҷӯям,
Чу эҳсон аст хар сӯям, дар ин эҳсон ҳамегардам.
Маро афтод кори хуш, зиҳӣ қору шикори хуш,
Чу боди навбахорон хуш, дар ин бустон ҳамегардам.
Чӣ қои боғу бустонаш, ки нафрӯшам ба сад қонаш,
Шудам ман гӯиӣ майдонаш, дар ин майдон ҳамегардам.
Қасе бошад малул, ай қон, ки ӯ набвад қабул, ай қон,
Манам оли Расул, ай қон, паси султон ҳамегардам.
Ту ро гӯям, чаро мастам, зи лаълаш бӯй бар дастам,
Қаланди ишқ дар дастам, ба гирди қон ҳамегардам.
Манам аз қимти қон, қӣ қои дил, қӣ қои қон?
На чун ту осити қон, ки гирди қон ҳамегардам.
Қадахворам дар ин даврон қимти қон халқан мастон,
Зи дасти ин ба дасти он бад-ин дастон ҳамегардам.

329.

Чу омад рӯи махрӯям, қӣ бошам ман, қӣ ман бошам?
Чу хар хоре аз ӯ гул шуд, чаро ман ёсуман бошам?
Чу хар санге асал гардад, чаро муме қунад мумӣ?
Қама аҷсом чун қон шуд, чаро истезатан бошам?
Яқин хар чашма ҷу гардад, чу он оби равон омад,
Чу дар қилва-ст хусни ӯ, қӣ банди булҳасан бошам?
Агарчи дар лаган будам мисоли шамъ то ақнуи,
Чу шамъам қумла гафт оташ, чаро андар лаган бошам?

Чу аз наҳси Зухал растам, чӣ зери осмон бошам?
Чу меҳнат ҷумла давлат гашт, аз чӣ мумтаҳан бошам?
Ҳасад бар ман ҳасад дорад, маро бар кӣ ҳасад бошад,
Зи ҷӯи ҳамр чун мастам, чаро ташнай лабан бошам?

330.

Ба гирди дил ҳамегардӣ, чӣ хоҳӣ кард, медонам,
Чӣ хоҳӣ кард дилро хуну рухро зард, медонам.
Яке бозӣ баровардӣ, ки рахти дил ҳама бурдӣ,
Чӣ хоҳӣ баъд аз ин бозӣ дигар овард, медонам.
Ба як ғамза ҷигар хастӣ, пас оташ андарун бастӣ,
Бихоҳӣ пухт, медонам, бихоҳӣ х(в)ард, медонам.
Ба ҳаққи ашки гарми ман, ба ҳаққи оҳи сарди ман,
Ки гармам пурс, чун бинӣ, ки гарм аз сард медонам.
Маро дил сӯзаду сина, туро доман, вале фарк аст,
Ки сӯз аз сӯзу дуд аз дуду дард аз дард медонам.
Ба дил гӯям, ки чун мардон сабурӣ кун, дилам гӯяд:
На мардам, не зан, ар аз ғам зи зан то мард медонам.
Дило, чун гард бархезӣ зи ҳар боде, намеғуфтӣ,
Ки аз мардӣ баровардан зи дарё гард медонам.
Чавобам дод дил, к-он маҳ чу чуфту тоқ мебозад,
Чу тарсо чуфт гӯям гар, зи чуфту фард медонам.
Чу дар шатранҷ шуд қоим, бирезад нард шаш-панҷӣ,
Бигӯям моти ғам бошам, агар ин нард медонам.

331.

Ай ишк, ки кардастӣ ту зеру забар хобам,
То ғарқа шудааст аз ту дар хуни ҷигар хобам.
Аз кони шакар ҷустан андар шаби обистан
Бигдохт дар андеша монанди шакар хобам.
Бе лутфу висоли ӯ гаштам чу хилоли ӯ,
То шаб набарад ҳаргиз дар даври қамар хобам.
Чун шаб бишавад торӣ, бо ин ҳама бедорӣ,
Бо ишк ҳамегӯям, к-ай ишк, бибар хобам.
Чун хоб маро бинад, бигрезад биншинад,
Аз ман биравад, ояд дар шахси дигар хобам.

Ёрон, ки чи ёредам, танҳо магузоредам,
Чун ишки малак бурдаст аз чашми башар хобам.
Биншин, агарй ошик, то субҳдами содик,
Бо ман, ки намеояд то субҳу сахар хобам.

332.

З-он май, ки зи бўи ў шӯридаву сармастам,
Дарёб маро, соқй, валлах, ки чунин астам.
Ай соқин масти ман, бингар ба шикасти ман,
Масте туву масте ман, бишкастию бишкастам.
Бишкаст маро домат, бишкастам ман чомат,
Ай часта зи дасти ман, дарёб, к-аз он дастам.
Ай чоғу дили мастон, бистон суҳанам, бистон,
Гўй, ки най маҳрам, ҳастам, ба Худо, ҳастам.
Пур кун зи майи пешин, биншин бари ман, биншин,
Биншин, ки чунон вакте дар хоб ҳамечустам.
Чону сари ту, ёро, бар нақд бизан моро,
Мафребу мағу фардо бардораму бифристам.
Валлах, ки бинағзорам, даст аз ту чаро дорам?
То лоф занй, гўй, к-аз арбада ворастам.
Хоҳам, ки зи боди май оташ бифурузонй,
Хоҳам, ки зи оби худ чун хок кунй пастам.

333.

Бистон қадах аз дастам, ай маст, ки ман мастам,
К-аз ҳалкаи хушёрон ин соат ворастам.
Хушёр бари ринде, зидде буваду зидде,
Ҳамранг шав, ай хоча, гар фавкам, агар пастам.
Ҳар чиз, ки андешй аз чанг, аз он дурам,
Ҳар чиз, ки андешй аз меҳр, ман он астам.
То ишки ту бигрифтам, савдон ту назруфтам,
Бо чанги ту яктоям, бо сулҳи ту ҳамдастам.
Испонахи хешам дон бо туршпазу ширин,
Бо ҳар чй шудам пухта, то бо ту бипайвастам.

Бекор бувад созаш, созаш набувад нозаш,
Гар част галат аз ман, ман маст бурун частам.
Масте туву масте ман, барбаста ба ҳам доман,
Чун даставу чун ҳован ду ҳасту яке ҳастам.

334.

Гар ту бинамехуспӣ, биншин ту, ки ман хуфтам,
Ту қиссаи худ мегӯ, ман қиссаи худ гуфтам.
Бас кардам аз дастон, зеро масали мастон
Аз хоб ба ҳар сӯе меҷунбаму меафтам.
Ман ташнаи он ёрам, гар хуфтаву бедорам,
Бо иакши хаёли ӯ ҳамроҳаму ҳамчуфтам.
Чун сурати ойина ман тобеи он рӯям,
З-он рӯ сифати ӯро бинмудаму бинхуфтам.
Он дам, ки бихандид ӯ, ман низ бихандидам,
В-он дам, ки барошуфт ӯ, ман низ барошуфтам.
Бокӣ-ш бигӯ ту ҳам, зеро ки зи баҳри туст,
Дурҳои маъонӣ, ки дар риштаи дам суфтам.

335.

То ошиқи он ёрам, бекораму баркорам,
Саргаштаву побарҷо монандаи паргорам.
Монандаи Миррихе бо моҳу фалак хашмам,
В-аз чархи кулаҳзаррин дар нангаму дар орам.
Гар хеши манӣ, ёро, мебин, ки чи бехешам,
З-асрор чӣ мепурсӣ, чун шуҳраву изҳорам.
Чуз хуни дили ошиқ он шер наёшомад,
Ман зодаи он шерам, дилҷӯям хунхорам.
Ранҷураму медонӣ, ҳам фотиҳа мехонӣ,
Ай дӯст, намебинӣ, к-аз фотиҳа беморам.
Ҳаллоҷи ишоратгӯ аз ҳалқ ба дор омад,
В-аз тундии исрорам Ҳаллоҷ занад дорам.
Иқрор макун, хоҷа, ман бо ту намегӯям,
Ман мурда намешӯям, ман хора намехорам.
Ай мункири маҳдумий Шамсулҳақи Табрзӣ,
З-иқрори чу ту кӯре безораму безорам.

336.

Суратгари наккошам, хар лаҳза буге созам,
 В-он гаҳ хама бутҳоро дар пешу ту бигдозам.
 Сад накш барангезам, бо рӯҳ даромезам,
 Чун накши туро бинам, дар оташаш андозам.
 Ту сокии хамморӣ, ё душмани хушёрӣ,
 Ё он ки кунӣ вайрон хар хона, ки месозам.
 Чон рехта шуд бар ту, омехта шуд бо ту,
 Чун бӯи ту дорад чон, чонро, хала, бинвозам.
 Хар хун, ки зи ман рӯяд бо хоки ту мегӯяд:
 Бо меҳри ту хамрангам, бо ишки ту ханбозам.
 Дар хонаи обу гил бе туст хароб ин дил,
 Ё хона даро, чоно, ё хона бипардозам.

337.

Шогирди ту мебошам, гар кавдану кажпӯзам,
 То з-он лаби хандонат як ханда биёмӯзам.
 Ай чашмаи огоҳӣ, шогирд намехохӣ?
 Чӣ хила кунам, то ман худро ба ту дардӯзам?
 Боре зи шикофи дар барқи рухи ту бинам,
 З-он оташи даҳлезӣ сад шамъ барафрӯзам.
 Як лаҳза барӣ рахтам, дар роҳ, ки ашшорам,
 Як лаҳза равӣ пешам, яъне ки қаловӯзам.
 Гаҳ дар гунаҳам ронӣ, гаҳ сӯи пушаймонӣ,
 Каж кун сару дунбамро ман ҳамзаи маҳмӯзам.
 Дар ҳавбаву дар тавба чун моҳии бар тоба
 Ин паҳлуву он паҳлу бар тоба ҳамесӯзам.
 Бар тоба туам гардон ин паҳлуву он паҳлу,
 Дар зулмати шаб бо ту барроктар аз рӯзам.
 Бас кун хама талвинам дар пешаву андеша,
 Як лаҳза чу пирӯза, як лаҳза чу пирӯзам.

338.

Ай карда ту меҳмонам, дар пеш даро, чонам,
 З-он рӯй, ки ҳайронам, ман хона намедонам.
 Ай гашта зи ту вола, ҳам шаҳру ҳам аҳли дех,
 Ку хона, нишонам дех, ман хона намедонам.

З-он кас, ки шудӣ чонач, з-он кас маталаб донач,
Пеш ою маранчонач, ман хона намедонам.
В-он, к-аз ту бувад шӯраш, мекор ту маъзураш,
В-аз хона макун дураш, ман хона намедонам.
Ман ошику муштокам, ман шуҳраи офокам,
Раҳм ору макун токам, ман хона намедонам.
Ай мутриби соҳибсаф, мезан ту ба захми каф,
Бар роҳи дилам ин даф, ман хона намедонам.
Шамсулҳақи Табрзӣ, чуз бо ту наёмезам,
Меафтаму мехезам, ман хона намедонам.

339.

Ин шакл, ки ман дорам, ай хоҷа, киро монам?
Як лаҳза паришаклам, як лаҳза парихонам.
Дар оташи муштоқӣ ҳам чамъаму ҳам шамъам,
Ҳам дудаму ҳам нурам, ҳам чамъу парешонам.
Чуз гӯши рубоби дил аз хашм намолам ман,
Чуз чашми саъодатро аз захма наранчо нам.
Чун шаккару чун ширам, бо худ занаму гирам,
Табъам чу чунун орад, занҷир бичунбонам.
Ай хоҷа, чи мурғам ман! Не кабкаму не бозам,
Не хубаму не зишам, не инаму не онам.
Не хоҷаи бозорам, не булбули гулзорам,
Ай хоҷа, ту номам неҳ, то хеш бад-он хонам.
Не банда, на озодам, не муму на пӯлодам,
Не дил ба касе додам, не дилбари эшонам.
Гар дар шараму хайрам, аз худ наям, аз ғайрам,
Он сӯ, ки кашад он кас, ночор чунон ронам.

340.

Бехуд шудаам, лекин беҳудтар аз ин хоҳам,
Бо чашми ту мегӯям: Ман маст чунин хоҳам.
Ман тоҷ намехоҳам, ман тахт намехоҳам,
Дар хидматат афтода, бар рӯи замин хоҳам.
Он ёри накӯи ман бигрифт гулӯи ман,
Гуфто, ки чӣ мехоҳӣ? Гуфтам, ки ҳамин хоҳам.

Бо боди сабо хоҳам, то дам бизанам, лекин
Чун ман дами худ дорам, ҳамрози маҳин хоҳам.
Дар ҳалкаи микотам эмин шуда з-офотам,
Муме зи пайи хатмат з-он нақши нигин хоҳам.
Моҳе дигар аст, ай чон, андар дили мах пипҳон,
З-ин илми якин ҳастам, он айни якин хоҳам.

341.

Биёед, биёед, ба гулзор бигардем,
Бар ин нуктаи иқбол чу паргор бигардем.
Биёед, ки имрӯз ба иқболу ба пирӯз,
Чу ушшоки навомӯз бар он ёр бигардем.
Басе тухм бикиштем, дар ин шӯра бигаштем,
Бар он ҳаб, ки нагунҷид дар анбор, бигардем.
Ҳар он рӯй, ки пушт аст, ба охир ҳама зишт аст,
Бар он ёри нақӯрӯй вафодор бигардем.
Чу аз хеш биранҷем, забуни шашу панҷем,
Яке қониби хумхонаи хаммор бигардем.
Дар ин ғам чу низорем, дар он дом шикорем,
Дигар кор надорем, дар ин кор бигардем.
Чу мо бесарупоем, чу зарроти хавоем,
Дар он нодира хуршед камарвор бигардем.
Чу дӯлоб чӣ гардем пур аз нолаву афғон?
Чу андешаи бешавкату гуфтор бигардем.

342.

Бичӯшед, бичӯшед, ки мо баҳри шиёорем,
Ба чуз ишк, ба чуз ишк, дигар кор надорем.
Дар ин хок, дар ин хок, дар ин мазраъаи пок,
Ба чуз меҳр, ба чуз ишк дигар тухм накорем.
Чи мастем, чи мастем аз он шох, ки ҳастем,
Биёед, биёед, ки то даст барорем.
Чӣ донем, чӣ донем, ки мо дӯш чӣ хурдем,
Ки имрӯз ҳама рӯз ҳамирему хуморем.
Мапурсед, мапурсед зи аҳволи ҳақиқат,
Ки мо, бодапарастон, на паймона шуморем.

Шумо маст нагаштед в-аз он бода нахурдед,
Чӣ донед, чӣ донед, ки мо дар чи шикорем?
Наяфтем бар ин хокситон, мо на асирем,
Бароем бар ин чарх, ки мо марди хисорем.

343.

Мо оташи ишқем, ки дар мум расидем,
Чун шамъ ба парвонаи мазлум расидем.
Як ҳамлаи мардонаи мастона бикардем,
То илм бидодему ба маълум расидем.
Дар манзили аввал ба дуфарсангии ҳастӣ,
Дар қофилаи уммати марҳум расидем.
Он маҳ, ки на болост, на паст аст, битобид
В-он чо, ки на маҳмуду на мазмум, расидем.
То ҳазрати он лаъл, ки дар кавн нагунчад,
Бар кӯрии ҳар сангдили шум расидем.
Бо ояти курсӣ ба суи арш паридем,
То ҳайӣ бидидему ба қайюм расидем.
Имрӯз аз он боғ чи бо баргу навоем,
То зан набарӣ, хоча, ки маҳрум расидем.
Вайрона ба бумон бигузorem чу бозон,
Мо бум наем, ар чи дар ин бум расидем.
Зуннор гусастем бари қайсари румӣ,
Табрез бибар кисса, ки дар Рум расидем.

344.

Имрӯз, маҳо, хеш зи бегона надонем,
Мастем бад-он ҳад, ки раҳи хона надонем.
Дар ишқи ту аз оқилаи ақл бирастем,
Чуз ҳолати шӯридаи девона надонем.
Дар боғ ба чуз акси рухи дӯст набинем,
В-аз шох ба чуз ҳолати мастона надонем.
Гуфтанд: Дар ин дом яке дона ниҳодаст,
Дар дом чунонем, ки мо дона надонем.
Имрӯз аз ин нуктаву афсона махонед,
К-афсун напазирад дилу афсона надонем.

Чун шона дар он зулф чунон рафт дили мо,
К-аз бехудй аз зулфи ту то шона надонем.
Бода деху кам пурс, ки чандум кадаҳ аст ин,
К-аз ёди ту мо бода зи паймона надонем.

345.

Бори дигар аз роҳ сӯи чоҳ расидем,
В-аз гурбати аҷсом ба Аллоҳ расидем.
Бо асп бад-он шоҳ касе чун нарасидаст,
Мо асп бидидему бад-он шоҳ расидем.
Чун абр баче ашк дар ин хок фишондем
В-аз абр гузаштему бад-он моҳ расидем.
Ай таблзанон, навбати мо гашт, бикӯбед,
В-ай турк, бурун о, ки ба хиргоҳ расидем.
Якчанд чу Юсуф ба буни чоҳ нишастем,
З-он сар расан омад, ба сари чоҳ расидем.
Мо чанд санам пеши Муҳаммад бишикастем,
То дар санами дилбари дилхоҳ расидем.
Наздиктар оед, ки аз дур расидем
В-аҳвол бипурсед, ки аз роҳ расидем.

346.

Биё, к-аз ишки ту девона гаштам,
В-агар шаҳре будам, вайрона гаштам.
Зи ишки ту зи хону мон буридам,
Ба дарди ишки ту ҳамхона гаштам.
Чунон коҳил будам, к-оиро нагӯям,
Чу дидам рӯи ту, мардона гаштам.
Чу хеши чони худ чони ту дидам,
Зи хешон баҳри ту бегона гаштам.
Фасонай ошиқон хондам шабу рӯз,
Кунун дар ишки ту афсона гаштам.

347.

Гуломам, хочаро озод кардам,
 Манам, к-устодро устод кардам.
 Манам он чон, ки дї зодам зи олам,
 Чаҳони куҳнаро бунёд кардам.
 Манам муме, ки даъвии ман ин аст,
 Ки ман пулодро пулод кардам.
 Басе бедидаро сурма кашидам,
 Басе беақро устод кардам.
 Манам абри сияҳ андар шаби ғам,
 Ки рӯзи идро дилшод кардам.
 Аҷаб хокам, ки ман аз оташи ишк
 Димоғи чархро пурбод кардам.
 Зи шодї дӯш он султон нахуфтаст,
 Ки ман, банда, мар ўро ёд кардам.
 Маломат нест, чун мастам ту кардї,
 Агар ман фошаму бедод кардам.
 Хамуш кун, к-оина зангор гирад,
 Чу бар вай дам задам, фарёд кардам.

348.

Сафар кардам, ба ҳар шаҳре давидам,
 Ба лутфу ҳусни ту касро надидам.
 Зи ҳичрону гарибї боз гаштам,
 Дигарбора бад-ин давлат расидам.
 Зи боғи рӯи ту то дур гаштам,
 На гул дидам, на як мева бичидам.
 Ба бадбахтї чу дур афтодам аз ту,
 Зи ҳар бадбахт сад заҳмат кашидам.
 Чї гӯям, мурда будам бе ту мутлак,
 Худо аз нав дигар бор офаридам.
 Аҷаб гӯї: Манам рӯи ту дида,
 Манам, гӯї, ки овозат шунидам.
 Бихил, то дасту поятро бибӯсам,
 Бидеҳ идона, к-имрӯз аст идам.
 Туро, ай Юсуфи Миср, армуғонї
 Чунин ойинаи равшан харидам.

349.

Биё, ай он ки бурдӣ ту қарорам,
 Даро чун тунги шаккар дар қанорам.
 Дили сангини худро бар дилам нех,
 Намебинӣ, ки аз ғам сангсорам?!
 Биё наздику бар рӯям назар кун,
 Нишонихо нигар, к-аз ишқ дорам.
 Бисӯзам пардаи ҳафт осмонро,
 Агар аз сӯзи дил дуде барорам.
 Хазон гар боғу бустонро бисӯзад,
 Бихандонад ҷаҳонро навбахорам.
 Ҷаҳон ғӯяд, ки боз о, ай баҳорон,
 Ки аз зулми хазон сад доғ дорам.
 Бигардон, сокиё, ҷоми хазонӣ,
 Ки аз ишқи баҳор андар хуморам.
 Бидех чизе, ки пинҳон аст чун ҷон,
 Ба ҷони ту, мадеҳ беш интизорам.

350.

Ман аз олам туро танҳо гузинам,
 Раво дорӣ, ки ман ғамгин нишинам?
 Дили ман чун қалам андар қафи туст,
 Зи туст, ар шодмону гар ҳазинам.
 Ба ҷуз он чи ту хоҳӣ, ман ҷӣ бошам?
 Ба ҷуз он чи намоӣ, ман ҷӣ бидам?
 Гаҳ аз ман хор рӯёӣ, гаҳе гул,
 Гаҳе гул бӯяму гаҳ хор чинам.
 Маро ту чун ҷунон дорӣ, ҷунонам,
 Маро ту чун ҷунин хоҳӣ, ҷунинам.
 Дар он хумме, ки дилро ранг бахшӣ,
 Ҷӣ бошам ман, ҷӣ бошад меҳру кинам?
 Ту будӣ аввалу охир ту бошӣ,
 Ту бех кун охирам аз аввалинам.
 Чу ту пинҳон шавӣ, аз аҳли қуфрам,
 Чу ту пайдо шавӣ, аз аҳли динам.
 Ба ҷуз чизе, ки додӣ, ман ҷӣ дорам?
 Ҷӣ меҷӯй зи ҷайбу остинам?

351.

Варо хоҳам, дигар ёре нахоҳам,
Чу гулро ёфтам, хоре нахоҳам.
Туро гар ғайри ӯ ёри дигар ҳаст,
Бирав он чо, ки ман ёре нахоҳам.
Ба чуз дидори ӯ бахте начӯям,
Ба ғайри кори ӯ коре нахоҳам.
Чу бозон соиди султон гузидам,
Чу каргас бўи мурдоре нахоҳам.
Миёни аҳли дил чуз дил нагунҷад,
Чуз ин дилдор дилдоре нахоҳам.
Зи ман чузве ситонад, кул бибахшад,
Аз ин беҳ рӯзи бозоре нахоҳам.
На он чузвам, ки ғайри кул бувад он,
Нахоҳам ғайрро, оре, нахоҳам.

352.

Биё, к-имрӯз гирди ёр гардем,
Ба сар гардему чун паргор гардем.
Биё, к-имрӯз гирди худ бигардем,
На гирди хонаи хаммор гардем.
Магӯ бо мо, ки мо девонагонем,
Бар оташҳои безинҳор гардем.
Сабук гардем чун боди баҳорӣ,
Ҳарифи сабзаву гулзор гардем.
Чаро чун гӯш ҷумла бод гирем?
Чаро чун муш дар анбор гардем?
Дар он табла шакар пур кард аттор,
Ба гирди таблаи аттор гардем.
Чу сурма хидмати дида гузинем,
Чу дида ҷумлагӣ дидор гардем.

353.

Миёни мо даро, мо ошиқонем,
Ки то дар боғи ишқат даркашонем.
Муқими хонаи мо шав чу соя,
Ки мо хуршедро ҳамсоягонем.

Чу чон андар чаҳон гар нопадидем,
Чу ишки ошиқон гар бенишонем,
Валек осори мо пайвастан туст,
Ки мо чун чон ниҳонему аёнем.
Ҳар он чизе, ки ту гӯй, ки онед,
Ба болотар нигар, болон онем.
Ту обӣ, лек гирдобию маҳбус,
Даро дар мо, ки мо сели равонем.
Чу мо дар фақри мутлақ покбозем,
Ба чуз таснифи нодонӣ надонем.

354.

Биё, бо ҳам сухан аз чон бигӯем,
Зи гӯшу чашмҳо пинҳон бигӯем.
Чу гулшан бе лабу дандон бихандем,
Чу фикрат бе лабу дандон бигӯем.
Ба сони ақли аввал сирри олам
Даҳон барбаста, то поён бигӯем.
Сухандонон чу мушриф бар даҳонанд,
Бурун аз хирғаҳи эшон бигӯем.
Касе бо худ сухан пайдо нагӯяд,
Агар чумла якем, он сон бигӯем.
Бидонад дасту по аз чунбиши дял,
Даҳон сокин, дили чунбон бигӯем.
Бидонад зарра-зарра амри тақдир,
Агар хоҳӣ, мисоли он бигӯем.

355.

Кучой, сокиё, дардех мудроам,
Ки ман аз чон гуломатро гуломам.
Май андардех, тижӣ дастам чӣ дорӣ?
Ки аз хуни чигар пур гашт чомам.
Зи нанги ман нагӯяд номи ман кас,
Чу ман марде чӣ чон нангу номам?
Чу бар чомам задӣ шамшери ишқат,
Тамомам кун, ки зиндаӣ нотамомам.

Гахам зоҳид ҳамехонанду гаҳ ринд,
Мани мискин надонам, то кадомам?
Зи ман чун шамъ, то як зарра боқист,
Нахоҳад буд чуз оташ мақомам.
Маро чуз сӯхтан роҳи дигар нест,
Биё, то хуш бисӯзам, з-он ки хомам.

356.

Ман бо ту ҳадиси безабон гӯям,
В-аз чумлаи ҳозирон ниҳон гӯям.
Чуз гӯши ту нашнавад ҳадиси ман,
Ҳарчанд миёни мардумон гӯям.
Дар хоб сухан на бе забон гӯянд,
Дар бедорӣ ман ончунон гӯям.
Чуз дар буни чоҳ менанолам ман,
Асрори ғами ту бемакон гӯям.
Бар рӯи замин нишаста бошам хуш,
Аҳволи замин бар осмон гӯям.
Маъшук ҳамешавад ниҳон аз ман,
Ҳарчанд аломату нишон гӯям.
Чонҳои латиф дар фиғон оянд,
Он дам, ки ман аз ғамат фиғон гӯям.

357.

Гар аз ғами ишқ ор дорем,
Пас, мо ба ҷаҳон чи кор дорем?
Ё Раб, ту мадеҳ қарор моро,
Гар бе руҳи ту қарор дорем.
Ай Юсуфи юсуфон кучой,
Мо рӯй дар он диёр дорем.
Ҳар субҳ бар он ду зулфи мушкин
Чун боди сабо гузор дорем.
Чун ҳалқайи зулфи худ шуморӣ,
Мо чашм дар он шумор дорем.
Чашми ту шикор кард чонро,
Мо дида дар он шикор дорем.

Ай оби ҳаёт дар канорат,
Ин оташ аз он канор дорем.
З-он лоласитон чи зор гаштем,
Ё Раб, ки чи лолазор дорем!
Гуем зи рашки Шамси Табрез,
Не симу на зар, на ёр дорем.

358.

Чуз чониби дил бад-он наёем,
Як лаҳза буруни дил напоем.
Монандаи нойи сарбурида
Бебарг шудему бо навоем.
Маҷнуни чигаркабоби ошиқ,
Чуз оташи ишқро нашоем.
Мо зарраи офтоби ишқем,
Ай ишқ бар ой, то бароем.
Моро ба миёни зарраҳо чӯй,
Мо хурдтарини зарраҳоем.
В-ар з-он ки бичӯию наёбӣ,
Бидҳем нишон, ки мо кучоем.
Дар хона чу офтоб дартофт,
Гирди сари равзани сароем.

359.

Гар нори туро ба гуфт н-орам,
Меҳри ту даруни сина дорам.
Бе меҳри ту гар гуле бибӯям,
Дарҳол бисӯз ҳамчу хорам.
Монандаи моҳӣ ар ҳамӯшам,
Чун мавчу чу баҳр беқарорам.
Ай бар лаби ман ниҳода мӯҳре,
Мекаш ту ба сӯи худ маҳорам.
Мақсуди ту чист, ман чӣ донам?
Донам, ки ман андар ин қаторам.
Нушхори гамат занам чу уштур,
Чун уштури маст каф барорам.

Ҳарчанд ниҳон кунам, нагӯям,
Дар ҳазрати ишқ ошкорам.
Монандаи дона зери хокам,
Мавқуфи ишорати баҳорам.
То бедами худ занам даме хуш,
То бе сари худ саре бихорам.

360.

Имрӯз маро чӣ шуд, чӣ донам?
Имрӯз ман аз сабукдилонам.
Дар дидаи ақл бас макинам,
Дар дидаи ишқ бемаконам.
Афсӯс, ки сокини заминам,
Инсоф, ки сорими замонам.
Ин турфа, ки бо тани заминӣ
Бар пушти фалак ҳамедавонам.
Он бор, ки чарх барнатобад,
Аз қуввати ишқ мекашонам.
Аз синаи хеш оташашро
То синаи санг мерасонам.
Аз лаззату аз сафои қандаш
Пуршаҳд шудааст ин даҳонам.
Аз мушкили Шамси Ҳаққи Табрес,
Ман нуктаи мушкили чаҳонам.

361.

Не симу на зар, на мол хоҳем,
Аз лутфи ту парру бол хоҳем.
На ҳокимию на ҳукм хоҳем,
Бар ҳукми ту эҳтимол хоҳем.
Ай умри азиз, умри мо бош,
Не ҳафта, на маҳ, на сол хоҳем.
Мо бадр наему аз пайи бадр
Худро чу қади хилол хоҳем.
Аз баҳри мутолиъай хаёлат
Худро ба кам аз хаёл хоҳем.

Чун дaлви мусoфирoни чoхeм,
К-oн Юсуфи хушхисoл хoхeм.
Чун oйинa нaкши хуd зудoeм,
Чун aкcи чунoн чaмoл хoхeм.
Чун чaшм нaзaр кунaд, бa чуз ту
Чoнpo зи ту гушмoл хoхeм.
Хoмуш, зи кoл чaнд лoфй?
Чун хoл oмaд, чй кoл хoхeм?

362.

Имрӯз нaям мaлул, шoдaм,
Ғaмpo хaмa тoқ-бaр нихoдaм.
Бaр cиблaти хaр кучo мaлулиcт,
Ғaр миринaн aсту уcтoдaм.
Имрӯз миён бa айш бaстaм,
Рӯбaнд зи рӯинa мах гушoдaм.
Имрӯз зaрифaму лaтифaм,
Гӯй, ки мaгaр зи лутф зoдaм.
Ёрe, ки нaдoд бӯcа аз нoз,
У бӯcа бичуcту мaн нaдoдaм.
Мaн дӯш, aчaб, чи хoб дидaм,
К-имрӯз aзим бoмурoдaм.
Гуфтй ту, ки рaв, ки пoдшoхй,
Орe, ки хушy хучaстa бoдaм.
Бe coкию бe шaрoб мaстaм,
Бe тaхту кулoх Кaйкубoдaм.
Дaр мaн зи кучo рaсaд гумoнхo,
Субхoнaллах, кучo фитoдaм?

363.

Хeшpo чун хoр дидaм, cуин гул бигрeхтaм,
Хeшpo чун cиркa дидaм, дaр шaкaр oмeхтaм.
Кocaн пурзaхр будaм, cуин тaрeк oмaдaм,
Coғaрин дурдй будaм, дaр oбин айвoн рeхтaм.
Дидaн пурдaрд будaм, дaст дaр Иco зaдaм,
Хoм дидaм хeшpo, дaр пухтaгe oвeхтaм.

Хоки кӯи ишкро ман сурмаи чон ёфтам,
Шеър гаштам дар латофат, сурмаро мебехтам.
Ишк гӯяд рост мегӯӣ, вале аз худ мабин,
Ман чу бодам, ту чу оташ, ман туро ангехтам.

364.

Ишва додастӣ, ки ман дар бевафой нестам,
Бас кун охир, бас кун охир, рустой нестам.
Чун чудо кардӣ ба ханчар ошиқонро банд-банд,
Чун маро гӯӣ, ки дар банди чудой нестам?
Ман яке кӯхам зи оҳан дар миёни ошиқон,
Ман зи ҳар боде нагардам, ман ҳавоӣ нестам.
Ман чу обу равғанам, ҳаргиз наёмезам ба кас,
З-он ки ман чони ғарибам, инсароӣ нестам.
Ай дар андеша фуру рафта, ки ово чун кунам,
Худ бигӯ, ман кадхудоям, ман худой нестам.
Ман нагӯям чун кунам, дарё маро то чун барад,
Ғарқае дар баҳру дар банди сақой нестам.
Дар ғами онам, ки ӯ худро намояд бе ҳиҷоб,
Ҳеч андар банди хешу худнамоӣ нестам.

365.

Чашм бикшо, чон нигар, к-аш сӯи чонон мебарам,
Пеши он иди азал чон баҳри қурбон мебарам.
Чун кабӯтар хонаи чонҳо аз ӯ маъмур гашт,
Пас, чаро ин зираро ман сӯи Кирмон мебарам?
З-он ки ҳар чизе ба аслаш шоду хандон меравад,
Сӯи асли хеш чонро шоду хандон мебарам.
Зери дандон то наёяд, қанд ширин кай бувад?
Чони ҳамчун қандро ман зери дандон мебарам.
То ки зар дар кон бувад, ӯро набошад равнаке,
Сӯи заргар андак-андак зудаи аз кон мебарам.
Дуди оташ куфр бошад, нури ӯ имон бувад,
Шамъи чонро ман вароӣ куфру имон мебарам.

Сӯи ҳар абре, ки ӯ мункир шавад хуршедро,
Офтобе зери дومان баҳри бурҳон мебарам.
Шамси Табрес армуғони гавҳари баҳри дил аст,
Ман зи шарми чони покат ҳамчу Уммон мебарам.

366.

Вақти он омад, ки ман савғандхоро бишканам,
Бандхоро бардаронам, пандхоро бишканам.
Чархи бадпайвандро ман баргушоям банд-банд,
Ҳамчу шамшерн аҷал пайвандхоро бишканам.
Пунбае аз лоуболи дар ду гӯши дил ниҳам,
Панд бипзирам зи сабру бандхоро бишканам.
Мухр баргирам зи куфлу дар шакархона равам,
То зи шохе з-он шакар ин қандхоро бишканам.
То ба кай аз чанду чун? Охир зи ишқам шарм бод,
Кай зи чунӣ бартар оям, чандхоро бишканам?

367.

Рӯи некат бад кунад, ман некро бар бад ниҳам,
Ошике бас пухтаам, ин нангро бар х(в)ад ниҳам.
Нанги ошиқ таиғ дорад аз ҳама фаҳри ҷаҳон,
Нангро ман бар сари он ишрати беҳад ниҳам.
Илм чун чодар гушояд, дар барам гӯяд ба лутф,
Ҳарфҳои илмо бар гардани абҷад ниҳам.
Тоҷи заррин чун ниҳод аз ошиқӣ бар фарқи ман,
Тахти худро ман барорам, бар сари Фарқад ниҳам.
Чун дар оби зиндагонӣ суратам пинҳон шавад,
Сурати худро ба пеши сурати Аҳмад ниҳам.
Номи Шамсиддини Табресӣ чу бинвисам, бидон-к
Шаккари дилхоҳро дар ишқами коғаз ниҳам.

368.

Чун бидидам субҳи рӯят, дарзамон бархестам,
Гарм дар кор омадам, мавкуфи мутриб нестам.
Ҳамчу соя дар тавофам гирди нури офтоб,
Гаҳ сучудааш мекунам, гоҳе ба сар меистам.

Гаҳ дарозам, гоҳ кӯтаҳ ҳамчу соя пеши нур,
Чумла Фиръавнам, чу ҳастам, чун наям, Мӯсистам.
Ман миёни исбаъайни ҳукми Ҳаққам чун қалам,
Дар кафи Мӯсо асо гоҳею гаҳ афъистам.
Ишкро андеша набвад, з-он ки андеша асост,
Ақлҳо бошад асо, яъне ки ман аъмистам.
Рӯҳи мавқуфи ишорат мебинолад ҳар даме,
Бар сари раҳ мунтазир мавқуфи як орестам.
Чун аз ин чо нестам, ин чо ғарибам ман, ғариб,
Чун дар ин чо беқарорам, охир, аз чойестам.

369.

Бори дигар аз дилу аз ақлу чон бархостем,
Ёр омад дар миён, мо аз миён бархостем.
Аз фано рӯ тофтему дар бақо дарбофтем,
Бенишонро ёфтему аз нишон бархостем.
Гард аз дарё баровардему дуд аз нуҳ фалак
Аз замону аз замину осмон бархостем.
Ҳин, ки мастон омаданду рохро холӣ кунед,
Не, ғалат гуфтам зи роҳу роҳибон бархостем.
Оташи чон сар баровард аз замини колбад,
Хост афғон аз дилу мо чун фиғон бархостем.
Кам сухан гӯему гар гӯем, кам кас пай барад,
Бода афзун кун, ки мо бо камзанон бархостем.
Ҳастияст они занону кори мардон нестист,
Шукр, к-андар нестӣ мо паҳлавон бархостем.

370.

Бизан он пардаи нӯшин, ки ман аз нӯши ту мастам,
Бидеҳ, ай ҳотами мастон қадаҳи зафт ба дастам.
Ҳала, ай сардиҳи мастон, ба ғазаб рӯй магардон,
Ки ман аз арбада ногаҳ қадаҳе чанд шикастам.
Чӣ кам ояд қадаҳ онро, ки диҳад бист сабӯкаш,
Бишикан шишаи ҳастӣ, ки чу ту нестпарастам.
Ту мапурсам, ки кий, ту бидеҳ он соғари шашсӯ,
Чу шудам маст, бибинӣ, чӣ кас астам, чӣ кас астам.

Чу ман аз бодапарастӣ шудаам гаркаи мастӣ,
Дигарам хира чӣ қуй, ки ман аз қӯи ту частам.
Бидех, ай хочан бобо, макун имрӯз мухобо,
Ки рағи гусса буридам, зи гаму гусса бирастам.
Чу манам сояи ҳуснат, бикунам, он чи бикардӣ,
Чу бихурдӣ ту, бихурдам, чу нишастӣ ту, нишастам.
Манам он масти духулзан, ки шудам маст ба майдон,
Духули хеш чу парчам ба сари найза бибастам.
Хамуш, ар фони роҳӣ, ки фано хомушӣ орад,
Чу рахидем зи ҳастӣ, ту макун боз ба ҳастам.

371.

Бизан он пардаи дӯшин, ки ман имрӯз хамӯшам,
Зи тафи оташи ишқат мани дилсӯз хамӯшам.
Манам он боз, ки мастам, зи кулаҳ баста шудастам,
Зи кулаҳ чашмфарозам, зи кулаҳдӯз хамӯшам.
Зи нигори хуши пинҳон, зи яке оташи пинҳон
Чудил афрӯхта гаштам, зи дилафрӯз хамӯшам.
Чу бидидам, ки даҳонам шуд гаммози ниҳонам,
Сухани фош чӣ гӯям, ки зи мармуз хамӯшам.
Ба раҳи ишқи ҳаёлаш чу каловузи ман омад,
Зи раҳаш гӯям, лекин зи каловуз хамӯшам.
Зи гам афрӯхта гаштам, ба гам омӯхта гаштам,
Зи гам ар нола барорам, зи гамомӯз хамӯшам.

372.

Зи яке пистадаҳоне санаме баста даҳонам,
Чу бирӯид наботаш, чу шакар баст забонам.
Ҳама хубии камар ӯ, ҳама шодист магар ӯ,
Ки аз ӯ ман тани худро зи шакар бознамонам.
Ту чӣ пурсӣ, ки кадомӣ, ту дар ин ишқ чӣ номӣ,
Санамо, шоҳи чаҳонӣ, зи ту ман шоди чаҳонам.
Чу қадаҳ рехта гаштам, ба ту омехта гаштам,
Чу бидидам, ки ту чонӣ, масали чон пинҳонам.
Вагарам ҳаст агар ман, бинех ангушт ту бар ман,
Ки ман андар талаби худ сари ангушт газонам.

Чу аз ӯ дар таку тобам, зи паяш сахт шитобам,
Чу маро бурд ба норам, ду чу худ бозситонам.
Чу шакаргири ту гаштам, чу ман аз тири ту гаштам,
Чӣ шуд, ар баҳри шикорат шиканад тиру камонам?!
Чу Салоҳи дилу динро, маҳи хуршеди якинро
Ба ту афтод муҳаббат, ту шудӣ чону равонам.

373.

Ҳавасест дар сари ман, ки сари башар надорам,
Ман аз ин ҳавас чунонам, ки зи худ хабар надорам.
Ду ҳазор мулк бахшад шаҳи ишқ ҳар замоне,
Ман аз ӯ ба чуз чамолаш тамаъе дигар надорам.
Камару кулоҳи ишқаш ба ду кавн мар маро бас,
Чӣ шуд, ар кулаҳ бияфтад, чӣ гам, ар камар надорам?
Саҳаре бибурд ишқам дили хастаро ба чое,
Ки зи рӯзу шаб гузаштам, хабар аз саҳар надорам.
Сафаре фитоҳи чонро ба вилояти маъонӣ,
Ки сипехру моҳ гӯяд, ки чунин сафар надорам.
Зи фироқ чони ман гар зи ду дида дур фишонад,
Ту гумон мабар, ки аз вай дили пургуҳар надорам.
Чи шакарфуруш дорам, ки ба ман шакар фурушад,
Ки нагуфт узр рӯзе, ки бирав, шакар надорам.
Бинамудаме нишоне зи чамоли ӯ, валекин
Ду чаҳон ба ҳам барояд, сари шӯру шар надорам.
Табрез, аҳд кардам, ки чу Шамсидин биёяд,
Бинихам ба шукр ин сар, ки ба ғайри сар надорам.

374.

Ду ҳазор аҳд кардам, ки сари чунун нахорам,
Зи ту даршикаст аҳдам, зи ту бод шуд қарорам.
Зи раҳи зиёдачуйӣ ба тариқи хираруйӣ
Биравам, ки кадхудоям, ғала бидравам, бикорам.
Ҳама ҳаллу укди олам чу ба дасти ғайб омад,
Мани булфузули муъциб, ту бигӯ, ки бар чӣ корам?
Чу қазо ба суҳра хоҳад, ки зи сиблате бихандад,
Саги лангро бигӯяд, ки бирас бад-он шикорам.

Чу бар ӯ-ш раҳм ояд, хабараш кунад, ки биншин,
Бихил ихтиёри худро ту ба пешии ихтиёрам.
Агарат шикор бояд, зи манат шикор хуштар,
Ҳама сайдхон чонро ба нисор бар ту борам.
На зи доми ман малале, на зи чоми ман ваболе,
На назирӣ ман чамоле, чӣ гарибу нудва ёрам?!
Ҳамуш, ар дигар бигӯям зи мақолати хуши ӯ,
Бипарад кабутари дил суи аввали маторам.
Табрезу Шамсидин шуд сабаби фурӯги ахтар,
Руҳи шамс аз ӯ мунаввар ба фарози сабзторам.

375.

Аз бути бохабари ман хабаре мерасадам,
В-аз лаби чун шакари ӯ шакаре мерасадам.
Шакар андар шакар андар шакар андар шакар аст,
Шакаре дар даҳан асту дигаре мерасадам.
Ҳар дам аз гулшани ӯ турфа гуле месикулам,
Ҳар замон тозагул аз шохӣ таре мерасадам,
Хира аз ишқи ваям, к-аз хавасаш ҳар нафасе
Ошиқи сӯхтаи хирасаре мерасадам.
Он яке зард шуда, к-оташи ӯ мекашадам,
В-ин дигар ҳаст, ки аз вай назаре мерасадам.
В-он дигар бар дари он хонаи ӯ биншаста,
Ки дар ар боз нашуд, бонги даре мерасадам.
В-он яке бар сари он хок сарак бинҳода,
Ки зи хокаш сифати чонваре мерасадам.

376.

Сокиё, мо зи Сурайё ба замин афтодем,
Гуши худ бар дами шаштон тараб бинҳодем.
Дили ранҷур ба танбӯр навое дорад,
Дили садпораи худро ба навояш додем.
Ба харобот будастем, аз он рӯ мастем,
Кӯи дигар нашиносем, дар ин кӯ зодем.
Сокиё, з-ин ҳама бигзар, бидех он чоми шароб,
Ҳамаро чумла яке кун, ки дар ин афродем.

Ҳамаро ғарқ куну бозраҳон 3-ин аъдод,
Мазае бахш, ки мо бе мазаи аъдодем.
Дили мо ёфт аз ин бода ачоиб бўе,
Лочарам, аз дами ин бода латиф авродем.
Аз бурун хастаи ёрему дарун растаи ёр,
Лочарам, масту тарабноку кавибунёдем.
Ҳама мастему харобему фанои раҳи дӯст,
Дар хароботи фано окилаи эҷодем.
Ҳала, Хомӯш, биёром, арӯсӣ дорем,
Ҳала, гирдак бинишнем, ки мо домодем.

377.

Соқиё, арбада кардем, ки дар чанг шавем,
Майи гулранг бидеҳ, то ҳама якранг шавем.
Сурати лутфи сақиллоҳ туй дар ду ҷаҳон,
Руҳи майранг намо, то ҳамагон данг шавем.
Бода мансух шавад, чун ба сифат бода шавем,
Банг мансух шавад, чун ҳамагӣ банг шавем.
Ҳин, ки андешаи ғам паҳлуи мо хона гирифт.
Бода дех, то ки аз ӯ мо ба ду фарсанг шавем.
Мутрибо, баҳри Худо, захмаи мастона бизан,
То зи захми хуши ту сохта чун чанг шавем.
Маҷлиси қайсари Рум аст, бидеҳ сайқали дил,
То ки чун ойинаи ҷон ҳама безанг шавем.
Як ҷаҳон тангдиду мо зи фароҳии нишот
Як нафас ошиқи онем, ки дилтанг шавем.
Душмани ақл кӣ дидаст, к-аз омезиши ӯ
Ҳама ақлу ҳама илму ҳама фарҳанг шавем.
Шамси Табрес чу дар боғи сафо рӯ бинмуд,
Зуд дар гардани ишқаш ҳама ованг шавем.

378.

Ман ба сӯи боғу гулшан меравам,
Ту намеоӣ миён, ман меравам.
Рӯз торик аст бе рӯяш маро,
Ман барои шамъи равшан меравам.

Чон маро хиштасту пешин меравад,
Чон ҳамегӯяд, ки бе тан меравам.
Бӯи себ омад маро аз боги чон,
Маст гаштам, себ хурдан меравам.
Айши боқӣ шуд маро он чо, ки ман
Аз барои айш кардан меравам.
Ман ба ҳар боде на гардам, з-он ки ман
Дар раҳаш чун кӯхи оҳан меравам.
Ман гиребонро даридам аз фирок,
Дар пай ӯ ҳамчу доман меравам.
Оташам, гарчи ба сурат равғанам
В-андар оташ ҳамчу равған меравам.
Ҳамчу кӯҳе менамоям, лек ман
Зарра-зарра сӯи равзан меравам.

379.

Мо ба хирмангоҳи чон боз омадем,
Чониби шаҳ ҳамчу шаҳбоз омадем.
Сер гаштем аз гарибю фирок,
Сӯи аслу сӯи оғоз омадем.
Вораҳидем аз гадоию ниёз,
Пойкӯбон чониби ноз омадем.
Дар канори маҳрамон чон парварем,
Чунки андар пардаи роз омадем.
Ӯ каманд андохту моро баркашид,
Мо ба дасти сониъ анғоз омадем.
Пеш аз он к-ин хона вайрон кард аҷал,
Ҳамдулиллаҳ, хонапардоз омадем.
Нони мо пухтасту бўяш мерасад,
То ба бӯи нон ба хаббоз омадем.
Ҳин, ҳамуш кун, то бигӯяд тарҷумон,
К-аз мазалият сӯи зъоз омадем.

380.

Ман аз ин хона бадар менаравам,
 Ман аз ин шаҳр сафар менаравам.
 Манаму ин санаму сокии умр,
 Ман аз ӯ чои дигар менаравам.
 Ба Худо, тӯтию тӯтибачаам,
 Чуз суи тунги шакар менаравам.
 Як замоне, ки зи ман дур шавад,
 Чуз, ки дар хуни чигар менаравам.
 Гар ҷаҳон баҳр шавад, мавҷ занад,
 Ман ба чуз сӯи гуҳар менаравам.
 Булбули мастаму дар боғи тараб
 Чуз ба сӯи гули тар менаравам.
 Дар сарам бӯи майе афтодаст,
 То чу май чуз, ки ба сар менаравам.
 Инчунин боғу чунин сарву чаман,
 Чои он ҳаст, агар менаравам?

381.

Хоҳам, ки кафки хунин аз деги чон барорам,
 Гуфтори ду ҷаҳонро аз як даҳон барорам.
 Аз худ баромадам ман, дар ишқ азм кардам,
 То ҳамчу худ ҷаҳонро ман аз ҷаҳон барорам.
 Зуннори нафси бадро, ман чун гулӯ-ш бастам,
 Аз гуфт вораҳам ман, чун як фиғон барорам.
 Валлаҳ кашонам ӯро чандон ба гирди гардун,
 К-аз ҷони дудрангаш оташ аён барорам.
 Ай бас арӯси ҷонро рӯбанди тан рабоям,
 В-аз ишқ саркашонро аз хонумон барорам.
 Ин ҷумла ҷонҳоро дар ишқ чанг созам,
 В-аз чанги безабон ман сесад забон барорам.
 Пур кард Шамси Табрес дар ишқ як камоне,
 К-аз ишқ зеҳ барояд, чун он камон барорам.

382.

Пеши चुनीи чамоли чоубахш चुн намирам?
 Девона चुн нагардам, занчир चुн нагирам?
 Чуи бодаи ту хурдам, ман махв चुн нагардам?
 Ту चुн майй, ман обам, ту шахду ман чу ширам.
 Бигшо дахони худро, он қанди беададро,
 Узр ар намепазирй, ман ишва мепазирам.
 Донй, ки аз чй хандам? Аз химмати баландам,
 Зеро ба шахри ишқат бар ошиқон амирам.
 Бо ишқи лоязолий аз як шикам бизодам,
 Нав ишқ менамоям, валлах, ки сахт пирам.
 Он чашм агар кушой, чуз хешро нашой
 В-ар ни назар гушой, донй, ки беназираам.
 Андар танӯри сардон оташ занам чу мардон,
 В-андар танӯри гармон ман пухтатар хамираам.
 Дар лутф ҳамчу ширам, андар гулӯ нагирам,
 То дар галат наяфтй, гар шӯр चुн панирам.
 Дар ишқи Шамси Табрес султони тоҷдорам,
 Чуи ӯ ба тахт ояд, ман пеши ӯ вазираам.

383.

Ай тавбаам шикаста, аз ту кучо гурезам?
 Ай дар дилам нишаста, аз ту кучо гурезам?
 Ай нури хар ду дида, бе ту чй гуна бинам?
 В-ай гарданам бибаста, аз ту кучо гурезам?
 Ай шаш чихат зи нурат चुи ойина-ст шашрӯ,
 В-ай рӯи ту хучаста, аз ту кучо гурезам?
 Дил буд аз ту хаста, чои буд аз ту раста,
 Чои низ гашт хаста, аз ту кучо гурезам?
 Гар бандам ни басарро в-ар бискулам назарро,
 Аз дил най гусаста, аз ту кучо гурезам?

384.

Олам гирифт нурам, бингар ба чашмҳоям,
 Номам баҳо ниҳоданд, гарчи ки бебаҳоям.
 З-он лукма кас нахурдаст, як зарра з-он набурдаст,
 Бингар ба иззати ман, к-оиро ҳаме бихоям.

Гар чарху аршу курсї аз халк сахт дур аст,
Бедору хуфта ҳар дам мастона мебароям.
Он чо чаҳони нур аст, ҳам хуру ҳам қусур аст,
Шодию базму сур аст, бо худ аз он наёям.
Чабрил пардадор аст, мардон даруни парда,
Дар ҳалқа-шон нигинам, дар ҳалқа чун дароям?
Исо ҳарифи Мӯсо, Юнус ҳарифи Юсуф,
Аҳмад нишаста танҳо, яъне ки ман ҷудоям.
Ишк аст баҳри маънӣ, ҳар як чу моҳӣ дар баҳр,
Аҳмад, гуҳар ба дарё, инак ҳаменамоям.

385.

Овозаи ҷамолат аз ҷони худ шунидем,
Чун боду обу оташ дар ишқи ту давидем.
Андар ҷамоли Юсуф гар дастҳо буриданд,
Дасте ба ҷони мо бар, бингар чиҳо буридем?
Риндону муфлисонро пайдост, то ҷӣ бошад,
Ин далки пора-пора дар пой ту кашидем.
Дар ишқи ҷонсупорон монанди мо ҳазорон
Ҳастанд, лек чун ту дар хоб ҳам надидем.
Монандаи сутурон дар об вақти хурдан
Чун акси хеш дидем, аз хеш мерамидем.

386.

Дардеҳ шароб яксон, то ҷумла ҷамъ бошем,
То нақшҳои худро як-як фурӯ тарошем.
Аз хеш хоб гардем, ҳамранги об гардем,
Мо шоҳи як дарахтем, мо ҷумла хоҷатошем.
Мо табъи ишқ дорем, пинҳони ошкорем,
Дар шаҳри ишқ пинҳон, дар кӯи ишқ фошем.
Худро чу мурда бинем, бар гӯри худ нишинем,
Худро чу зинда бинем, дар навҳа рӯ харошем.
Ҳар сурате, ки рӯяд бар оинай дили мо,
Занги қалош дорад, зеро ки мо қалошем.

Мо чамъи мохиёнем, бар рӯи об ронем,
Ин хоки булҳавасро бар рӯи хок пошем.
То мулки ишк дидем, сархайли муфлисонем,
То нақди ишк дидем, туччори бекумошем.

387.

Ман он шаби сиёхам, к-аз моҳ хашм кардам,
Ман он гадон урам, к-аз шоҳ хашм кардам.
Аз лутфам он ягона мехонд сӯи хона,
Кардам яке баҳона в-аз роҳ хашм кардам.
Гар сар кашад нигорам в-ар гам барад қарорам,
Ҳам оҳ барнаёрам, аз оҳ хашм кардам.
Гоҳам фирефт бо зар, гоҳам ба чоҳу лашкар,
Аз зар чу зар бичастам в-аз чоҳ хашм кардам.
З-оҳанрабои аъзам ман оҳанам, гурезон,
В-аз каҳрабои олам ман коҳ, хашм кардам.
Мо зарраем саркаш аз чору панчу аз шаш,
Худ панчу шаш кӣ бошад, з-Аллоҳ хашм кардам.
Инро ту барнатобӣ, зеро буруни обӣ,
Гар шибҳи офтобӣ з-ашбоҳ хашм кардам.

388.

Чизе мағӯ, ки ганҷи ниҳоне харидаам,
Ҷон додам, валеқ чаҳоне харидаам.
Рӯям чу заргар аст, аз ӯ ин сухан шунав:
Додам қурозан зару коне харидаам.
Аз чашми турки дӯст чи тире, ки хурдаам,
В-аз тоқи абруаш чи камоне харидаам.
Бо халқ баста-баста бигӯям ман ин ҳадис,
Бо кас нагӯям: Ин зи фалонӣ харидаам.
Ҳарчанд безабон шуда будам чу моҳие,
Дидам шакарлабею забоне харидаам.
Ногоҳ чун дарахт бирустӣ миёни боғ,
З-он боғи бенишоа нишоне харидаам.

Гуфтам: Миёни боғ худ онро миёна нест,
Лек аз миёни нест миёне харидаам.
Кардам қирон ба мафхари Табрёз-Шамсидин,
Берун зи ҳар ду қарн қироне харидаам.

389.

Пештар о, майлабо, то ҳама шайдо шавем,
Бештар о, гавҳаро, то ҳама дарё равем.
Дафт ба ҳам во диҳем ҳалқасифат чавқ-чавқ,
Чамъ муаллақзанон маст ба дарё равем.
Бар лаби дарёи ишқ тоза бирӯем боз,
Ҳой, ки чун гулситон то ба абад мо навем.
В-аз чигари гулситон шуълаи дигар занем,
Чун зи рухи оташин мояи сад партавем.
Чавҳари мо рӯ намуд, лек аз он сӯи баҳр,
Ох, ки ту з-ин сувӣ, ох, ки мо з-он сувем.
Шохсаворо, ба сар тоҷ бичунбон чунин,
Тоҷи туро гавҳарем, аспи туро мо чавем.
Бар сари дораш кунем, ҳар кӣ бигӯяд якем,
Оташ андарзанем, ҳар кӣ бигӯяд дувем.

390.

Бори дигар зарравор рақскунон омадем,
З-он суи гардуни ишқ чархзанон омадем.
Бар сари майдони ишқ чунки яке гӯ шудем,
Гаҳ ба қарон тохтем, гаҳ ба миён омадем.
Ишқ ниёз оварад, гар ту чунонӣ, равост,
Мо чу аз онсӯтарем, мо на чунон омадем,
Ҳоҷаи маҷлис туй, маҷлисиён ҳозиранд,
Оби чу оташ биёр, мо на ба нон омадем.
Шукр, ки нодоштор аз сабаби захми ту,
Чунки ба қон омадем, зуд ба қон омадем.
Шамси Ҳақ, ин ишқи ту ташнаи хуни ман аст,
Теғу кафан дар бағал, баҳри ҳамон омадем.
Чуз намакат нашканид шӯриши Табрёро,
Фаҳри замин дар ғамат, шӯри замон омадем.

391.

Нагуфтамат, марав он чо, ки ошно-т манам?
 Дар ин сароби фано чашмаи ҳаёт манам.
 Вагар ба хашм рағӣ сад ҳазор сол зи ман,
 Ба оқибат ба ман оӣ, ки мунтаҳо-т манам.
 Нагуфтамат, ки ба нақши қаҳон машав розӣ?
 Ки нақшбанди саропардаи ризо-т манам.
 Нагуфтамат, ки манам баҳру ту яке моҳӣ?
 Марав ба хушк, ки дарёи босафот манам.
 Нагуфтамат, ки чу мурғон ба сӯи дом марав?
 Биё, ки қуввати парвозу парру по-т манам.
 Нагуфтамат, ки туро раҳ зананду сард кунанд?
 Ки оташу табишу гармии ҳаво-т манам.
 Нагуфтамат, ки сифатҳои зишт дар ту ниҳанд?
 Ки гум кунӣ, ки сари чашмаи сафо-т манам.
 Нагуфтамат, ки мағӯ кори банда аз ҷӣ ҷихат
 Низом гирад, халлоки бечихот манам.
 Агар чароғдилӣ, дон, ки роҳи ҳона қучост,
 В-агар худосифатӣ, дон, ки қадхудо-т манам.

392.

Ба кӯи ишқи ту ман и-омадам, ки боз равам,
 Ҷӣ гуна қибла гузорам, чу дар намоз равам?
 Ба ҷуз, ки кӯр нахоҳад, ки ман ба ҳеч сабаб
 Ба сӯи зулмат аз он шамъи сад тироз равам.
 Қадом ақл раво бинад ин ки ман ташна
 Ба гайри ҳазрати он баҳри бениёз равам.
 Буроки ишқ гузидам, ки то ба даври абад
 Ба сӯи туррам хинду ба турктоз равам.
 Шаби чу бозу бати рӯзро бисӯзад пар,
 Чу дар сахар ба муноҷоти ӯ ба роз равам.
 Чу чашмбанди қазо роҳи чашм баста кунад,
 Ба бӯи анбарияш чашмҳо фароз равам.
 Ба ҳоки пой худованд Шамси Табрзӣ,
 Ки чун шудам зи вай аз даст, сарфароз равам.

393.

Агар ба ақлу кифоят пайи чунун бошам,
Миёни халқаи ушшок зуфунун бошам.
Манам ба ишқ Сулаймон, забони ман Осаф,
Чаро ба бастаи ҳар доруе фусун бошам?
Халилвор бипечам сари худ аз Каъба,
Мукими Каъба шавам, Каъбаро сутун бошам.
Ҳазор Рустами Дастон ба гарди мо нарасад,
Ба дасти нафси муханнас чаро забун бошам?!
Ба даст гирам он Зулфиқори пурхунро,
Шаҳиди ишқаму андар миёни хун бошам.
Дар ин бисот манам андалеби Ар-рахмон,
Маҷӯй ҳадду канорам, зи ҳад бурун бошам.
Маро ба ишқ бипарвард Шамси Табрезӣ,
Зи рӯҳи қудс зи каррубиён фузун бошам.

394.

Гаҳ чархзанон ҳамчун фалакам,
Гаҳ болзанон ҳамчун малакам.
Чархам пайи Ҳақ, рақсам пайи Ҳақ,
Ман з-они вайам, не муштаракам.
Чун дид маро, бихрид маро
Он кони намак, з-он бонамакам.
Шер аст яқин дар бешаи қон,
Бидрид яқин анбони шакам.
Он к-ӯ ба қазо додаст ризо,
Қозӣ кунадаш рӯзе малакам.
Яъҷуч манам, Маъҷуч манам,
Ҳад нест маро, ҳарчанд якам.
Барбанд даҳон, дар боғ даро,
То кам нақунӣ хатҳои чакам.

395.

Талхӣ нақунад ширинзақанам,
Холӣ нақунад аз май даҳанам.
Урён кунадам ҳар субҳдаме,
Гӯяд, ки биё, ман чома канам.

Дар хона чаҳад, муҳлат надихад,
У бас накунад, пас ман чӣ кунам?
Аз соғари у гич аст сарам,
Аз дидани у қон аст танам.
Танг аст бар у ҳар ҳафт фалак,
Чун меравад у дар пираханам.
Аз шираи у ман шердилам,
Дар арбадааш ширинсуханам.
Меғуфт, ки ту дар ҷанги манӣ,
Ман сохтамаст, ҷунат назанам?
Ман ҷанги туам, бар ҳар рағи ман
Ту захма занӣ, ман тан тананам.
Ҳосил, ту зи ман дил барнаканӣ,
Дил нест маро, ман худ чӣ канам?

396.

Омадам боз, то ҷунон гардам,
Ки ҷу хуршед ҷумла қон гардам.
Сари хумми раҳиқ бигшоям,
Сардиҳи базми сархунон гардам.
Ишрат акнун алам ба сахро зад,
Ман ҷу фикрат ҷаро ниҳон гардам?
Боги худ аст қони ман, то ман
Қурратулайни боғбон гардам.
Барнагардам ба гирди худ ҷун кутб,
Гирди кутбон ҷу осмон гардам.
Чун шабам рӯз гашт, ай султон,
Фориғ аз бому посбон гардам.
Кони заррам, наям зари маҳлуд,
Ки пай санги имтиҳон гардам.
Тан зан аз ҳай-ҳайи шубонона,
Подшоҳам, ҷаро шубон гардам?

397.

То ба чон масти ишқи он ёрам,
 Сардиҳи бодаҳои анворам.
 Ҳар даме гар на чони нав диҳадам,
 Ай дил, аз чони хеш безорам.
 Гирди он маҳ чу чарх мегардам,
 Пас, дигар чист дар замин қорам?
 Бар сари коргоҳи хубӣ буд,
 Сӯзанаш қардаст чун торам.
 Сӯзанам чанг шуд аз ӯ дар тор,
 То ба овози зер мезорам.
 То ман ин коргоҳи оламро,
 К-ӯ ҳичоби Ҳақ аст, бародарам.
 То бисӯзам ҳичоби ғафлату хоб
 З-оташи чашмҳои бедорам.
 То биёбам зи Шамси Табрезӣ,
 Сиххати ин замири беморам.

398.

Мо ҳама аз аласт ҳамдастем,
 Оқибат, шукр, боз пайвастем.
 Мо ҳама ҳамдилему ҳамроҳем,
 Чумла аз як шароб сармастем.
 Мо зи кавнайн ишқ бигзидем,
 Қуз ки он ишқ ҳеч напрастем.
 Чанд талҳӣ кашид чон зи фироқ,
 Оқибат аз фироқ ворастем.
 Офтобе даромад аз равзан,
 Қард моро баланд, агар пастем.
 Офтобо, мақаш зи мо домон,
 Не ки бар домани ту биншастем,
 Аз шуъоҳои ту ҳаст, агар лаълем,
 Аз ту ҳастем мо, агар ҳастем.
 Пеши ту зарравор рақсонем,
 Аз ҳавои ту банд бишқастем.

399.

Мо, ки бода зи дасти ёр хурем,
 Кай чу уштур гиёху хор хурем?
 Эминем аз хумори май, эро
 Майи сокии бехумор хурем.
 Чоми мардон биёр, то к-имрӯз
 Бе муҳобову мардвор хурем.
 Ба дами ношумурда зинда шавем,
 Андар он дам, ки бешумор хурем.
 Соқиё, пой дор, то зи кафат
 Майи сархушши пойдор хурем.
 Паи ин шери маст мепӯсем,
 То кабоб аз дили шикор хурем.
 З-он диёрем, к-аз ҳадас пок аст,
 Рӯзии пок аз он диёр хурем.
 На чу каргас асири мурдорем,
 На чу лаклак зи хирс мор хурем.

400.

Ошики рӯи ҷонфизои туем,
 Раҳмате кун, ки дар ҳавои туем.
 Ту ба руҳсори офтобнию маҳ,
 Мо ҳама зарра дар ҳавои туем.
 То ту з-ин парда рӯй бинмой,
 Мунтазир бар дари сарои туем.
 Ай, ки мо дар миёни маҷлисӣ унс
 Бехуд аз шарбати ликои туем,
 Хира чун душманон макуш моро,
 К-охир, ай дӯст, ошинои туем.
 Ту ризо мидихӣ ба куштани мо,
 Мо ҳама банди ризи туем.
 Гарчи бо хотами Сулаймонем,
 Ай паризода, хоки пойи туем.
 Шамси Табрез, ҷони ҷонхой,
 Мо ҳама бандаву гадои туем.

401.

Хез, то фитнае барангезем,
 Як замон аз замона бигрезем.
 Бар бисоти нишот биншинем,
 Ҳама аз пеши хеш бархезем.
 Чуз ҳарифи зариф нагзинем,
 Бо касони хасон наёмезем.
 Ғами беҳуда дар ҷаҳон нахурем,
 Майи осуда дар қадаҳ резем.
 Мо гирифтори шодию тарабем,
 На гирифтори зуҳду парҳезем.
 Гар ситеза кунад фалак бо мо,
 Бар муродаш равему настезем.
 Чун надорем ҳеч дастовез,
 Чанд бо ҳар касе даровезем?
 Айши боқист Шамси Табрзӣ,
 Масти ҷовиди шоҳи Табрзём.

402.

Ту чӣ донӣ, ки мо чӣ мурғонем?
 Ҳар нафас зери лаб чӣ мехонем?
 Чун ба даст оварад касе моро,
 Мо гаҳе ганҷ, гоҳ вайронем.
 Чарх аз баҳри мост дар гардиш,
 З-он сабаб ҳамчу чарх гардонем.
 Кай бимонем андар ин хона,
 Чун дар ин хона ҷумла мехмонем.
 Гар ба сурат гадои ин кӯем,
 Ба сифат бин, ки мо чу султонем.
 Чунки фардо шаҳем дар ҳама Миср,
 Чӣ ғам, имрӯз агар ба зиндонем?
 То дар ин суратем, аз кас мо
 Ҳам наранҷему ҳам наранҷонем.
 Шамси Табрз чунки шуд мехмон,
 Сад ҳазорон ҳазор чандонем.

403.

Чанд кабо бар кади дил дӯхтам,
 Чанд чароғи хирад афрӯхтам.
 Пири фалакро, ки қарореш нест,
 Гардиши бас булачаб омӯхтам.
 Ганҷи қарам омад меҳмони ман,
 Воми фақирон зи қарам тӯхтам.
 Ҳосил аз ин се суҳанам беиш нест:
 Сӯхтаму сӯхтаму сӯхтаму.
 Бар масали шамъам ман покбоз,
 Рехтам он дахл, ки андӯхтам.
 Баски бисе нуқтаи Исои ҷон
 Дар дилу дар гӯши ҳар испӯхтам.
 Баски изо тамма даио наксуху,
 То бинагӯяд санами шӯх: Там!

404.

Шуд зи гамат хонаи савдо дилам,
 Дар талабат рафт ба ҳар ҷо дилам.
 Дар талабат, зухраруҳи моҳру,
 Менигарад ҷониби боло дилам.
 Фарши гамаш гаштаму охир зи бахт
 Рафт бар ин сакфи мусаффо дилам.
 Оҳ, ки имрӯз диламро ҷӣ шуд?
 Душ ҷӣ гуфтаст касе бо дилам?
 Аз талабат гавҳари гӯи нишк
 Мавҷ занад, мавҷ ҷу дарё дилам.
 Рӯз шуду ҷодари шаб медарад
 Дар пан он айшу тамошо дилам.
 Аз дили ту дар дили ман нуқтаҳост,
 Аҳ ҷӣ раҳ аст аз дили ту то дилам.
 Гар нақунӣ бар дили ман раҳмате,
 Вой дилам, вой дилам, во дилам.
 Ай Табрз аз ҳаваси Шамсидин,
 Чанд равад сӯи Сурайё дилам?

405.

Чанд гаҳе фотиҳахонат кунам,
 Аз паси он шоҳи ҷаҳонат кунам.
 Пир шудӣ дар ғами мо, бок нест,
 Пир биё, то ки ҷавонат кунам.
 Ҳеч ғами ҷон махур, ар ҷон бирафт,
 Беглари лашкарғаҳи ҷонат кунам.
 Он чи муҳол аст, тасаввур диҳам,
 Ваҷҳи муҳоле-ш баёнат кунам.
 Раҳ диҳамат то ба усули усул,
 Роҳ ҷӣ бошад, ки ҷунонат кунам.
 Гарчи Калимӣ ҳама дар эътироз,
 Кашф кунам, Хизри замонат кунам.

406.

Қасди ҷафоҳо нақунӣ в-ар бикунӣ, бо дили ман,
 Во дили ман, во дили ман, во дили ман, во дили ман.
 Қасд кунӣ бар тани ман, шод шавад душмани ман
 В-он гаҳ аз ин хаста шавад ё дили ту, ё дили ман.
 Волаву Мачнун дили ман, хонаи пурхун дили ман,
 Баҳри тамошо ҷӣ шавад, ранча шавӣ то дили ман?
 Хурда шакарҳо дили ман, баста камарҳо дили ман,
 Вақти саҳарҳо дили ман, рафта ба ҳар ҷо дили ман.
 Мурдаву зинда дили ман, гиряву ханда дили ман,
 Хочаву банда дили ман, аз ту ҷу дарё дили ман.
 Ай шуда устои амин, ҷуз ки дар оташ манишин,
 Гарчи ҷунин асту ҷунин, ҳеч маёсо, дили ман.
 Сӯи Салоҳи дилу дин, омад Ҷабрили амин,
 Дар талаби неъматӣ ҷон, баҳри тақозо дили ман.

407.

Ай шуда аз ҷафои ту ҷониби чарх дуди ман,
 Ҷавр макун, ки биншавад, шод шавад ҳасуди ман.
 Беш макун ту дудро, шод макун ҳасудро,
 Ваҳ, ки чи шод мешавад аз талафи вучуди ман.

Талх макун умеди ман, ай шакари сапеди ман,
То надарам зи дасти ту пирахани кабуд ман.
Дилбару ёри ман туй, равнақи кори ман туй,
Богу баҳори ман туй, баҳри ту буд буди ман.
Хоби шабам рабудай, мӯниси ман ту будай,
Дард туам намудай, гайри ту нест суди ман.
Чони ману чаҳони ман, Зухраи осмони ман,
Оташи ту нишони ман, дар дили ҳамчу уди ман.
Чисм набуду чон будам, бо ту бар осмон будам,
Ҳеч набуд дар миён, гуфти ману шунуди ман.

408.

Ид намоӣ идро, ай ту ҳилоли иди ман,
Гӯш бимол мохро, ай маҳи нопадиди ман!
Буди ману фаноӣ ман, хашми ману ризоӣ ман,
Сидқи ману риёӣ ман, куфли ману калиди ман.
Асли ману сиришти ман, масҷиди ман, куншти ман,
Дузаҳи ман, бихишти ман, тозаӣ ман, қалди ман.
Чавр кунӣ, вафо бувад, дард дихӣ, даво бувад,
Лоики ту кучо бувад дидаи чону диди ман?
Пештар аз ниҳоди чон лутфи ту дод доди чон,
Ай ҳамагӣ муроди чон, пас, ту будӣ муриди ман.
Ай маҳи ид рӯи ту, ай шаби кадр мӯи ту,
Чун бирасам ба ҷӯи ту, пок шавад палиди ман.
Чисм чу хонақоҳи чон, фикратҳо чу сӯфиён,
Ҳалқа заданду дар миён дил чу Абоязиди ман.
Дам назанам, хамуш кунам, бо ҳама рӯ туруш кунам,
То ки бигӯям, туй ҳозиру мустафиди ман.

409.

Боз баҳор мекашад зиндагӣ аз баҳори ман,
Маҷлису базм мениҳад, то шиканад хумори ман.
Ман дили пурдилон будам, қуввати собирон будам,
Бурд ҳавои дилбарӣ ҳам дилу ҳам қарори ман.
Туид намуд ишқи ӯ, тез шудам зи тундияш,
Гуфт: Бирав, надидай тезин Зулфиқори ман?

Аз қадами дурушти ӯ нарм шудааст гарданам,
То ҷӣ кашад дигар аз ӯ гардани нармсори ман.
Пухта начӯшад, ай санам, ҷӯш мадеҳ, ки пухтаам,
К-аз сари дег меравад то ба фалак бухори ман.
Ҳин, ки бухори хуни ман бохабар аст аз ғамат,
То набарад ба осмон рози дили низори ман.
Рӯҳ гурехт леши ту аз тани ҳамчу дӯзахам,
Шарм бирехт леши ту дидаи шармсори ман.

410.

Ҷӣ бошад пешаи ошиқ ба ҷуз девонагӣ қардан?
Ҷӣ бошад нози маъшукон ба ҷуз бегонагӣ қардан?
Зи ҳар зарра биёмӯзед пеши нур барҷастан,
Зи парвона биёмӯзед он мардонагӣ қардан.
Ҷу шери маст берун ҷаҳ, на аввал дону на охир,
Ки ояд нанг шеронро зи рӯбаҳсонагӣ қардан.
Сарафроз аст куҳ, лекин надонад зарра пошидан,
Ҷӣ гӯям бозро, лекин кучо парвонагӣ қардан?
Ба пеши тир чун испар бараҳна захмро ҷустан,
Миёни кӯра бо оташ ҷу зар ҳамхонагӣ қардан.
Гар оби ҷӯй ширин аст, вале ку ҳайбаги дарё,
Кучо фарзини шаҳ будан, кучо фарзонагӣ қардан.
Туй паймонаи асрор, гӯшу чашмро барбанд,
Натонад косаи сӯроҳ худ паймонагӣ қардан.
Агар бошад шабе равшан, кучо бошад ба ҷои рӯз?
В-агар бошад шабе тобон, кучо дурдонагӣ қардан?

411.

Ҷу афтам ман зи ишқи дил ба пой дилрабои ман,
Аз он шодӣ биёяд ҷон, ниҳон афтад ба пой ман.
В-агар рӯзе дар он хидмат кунам тақсир, ногоҳон
Шавад ҷон ҳасми ҷони ман, кунад ин дил сазои ман.
Саҳаргоҳе дуё қардам, ки ҷонам хоки пой ӯ,
Шунидам наъраи омин зи ҷон андар дуёи ман.
Ҷӣ гуна роҳ бурд ин дил ба сӯи дилбари пинҳон?
Ҷӣ гуна бӯй бурд ин ҷон, ки ҳаст ӯ ҷонфизои ман!

Яке чоме ба пендам дошту ман аз ноз гуфтам: «Не»,
Бигуфто: «Не мағу, бистон барои ман, барои ман».
Чу як катра чашидам ман, зи завқ андаркашидам ман
Яке ратле, ки шуд бӯяш дар ин раҳ раҳнамои ман.

412.

Чӣ дониستم, ки ин савдо маро з-ин сои кунад Мачнун,
Диламро дузахе созад, ду чашмамро кунад Чайхун.
Чӣ дониستم, ки селобе маро ногоҳ бирбояд,
Чу киштиям дарандозад миёни кулзуми пурхун.
Занад мавҷе бар он киштӣ, ки тахта-тахта бишкофад,
Ки ҳар тахта фуру резад зи гардишҳои гуногун.
Наҳанге ҳам барорад сар, хурад он оби дарёро,
Чунон дарёи бепоён шавад бе об чун ҳомун.
Шикофад низ он ҳомун наҳанги баҳрфарсоро,
Кашад дар қаъри ногоҳон ба дасти қаҳр чун Қорун.
Чу ин табдилҳо омад, на ҳомун монду на дарё,
Чӣ донам ман, дигар чун шуд, ки чун фарк аст дар бечун.
Чӣ донамҳои бисёр аст, лекин ман намедонам,
Ки хурдам аз даҳонбандӣ дар он дарё кафе афюн.

413.

Ду чиз бихоҳад буд дар ҳар ду ҷаҳон, медон,
Аз ошики Ҳақ тавба в-аз боди ҳавотабён.
Гар тавба шавад дарё, як қатра наёбам ман,
В-ар хок дароям ман, он хок шавад сӯзон.
Дар хоки танам бингар, к-аз чони ҳавопеша,
Ҳар зарра дар ин савдо гаштаст чу дил гардон.
Хосияти ман ин аст, ҳар ҷо, ки равам, инам,
Чӣ дузад полонгар? Ҳар ҷо, ки равам, полон.
Гӯямд, ки «Ҳар кӣ ҳаст, дар гӯр асир ояд»,
Дар ҳуққати танг он мушк нагзорад мушкафшон.
Дар синаи торике дилро чӣ бувад шодӣ?
Зиндон набувад сина, майдон бувад он майдон.

Андар раҳими модар чун тифл тараб ёбад,
Он хун беҳ аз ин бода в-он чо беҳ аз ин бустон.
Гар шарҳ кунам инро, тарсам, ки муқаллидро
Ояд ба хаёл-андар андешаи саргардон.

414.

Аз чашмаи чон раҳ шуд дар хонаи ҳар мискин,
Монандаи корезе бе тешаву бе метин.
Дил рӯй суи чон кард, к-ай ошику в-ай пурдари,
Бар равзани дил баррав, дар хонаи худ маншин.
Ай хоҷаи савдоӣ, мебош ту саҳроӣ,
Дар гулшани шодӣ рав, мангар ба ғами ғамгин.
Чун пӯст бувад ин дил, чун оташ бошад ғам,
В-ин пӯст аз он оташ чун суфра бувад пурчин.
Чун дидаи дил аз ғам пуршок шавад, ай ам,
Табрез кучо ёбӣ бо ҳазрати Шамсиддин?

415.

Он соиди симинро дар гардани мо афкан,
Бар синаи мо биншин, ай ҷони манат маскан.
Сармаст шудам, ай чон в-аз даст шудам, ай чон,
Ай дӯст, хуморамо аз лаъли лабат бишкан.
Ай соқии ҳар нодир, ин май зи чӣ хум дорӣ?
Ман бандаи зулми ту, аз беҳу бунам баркан.
Ҳам пардаи ман медар, ҳам хуни дилам мехур,
Охир, на туй бо ман!? Шобош, зихӣ, ай ман.
Аз дӯст ситам набвад, бар маст қалам набвад,
Ҷуз афву карам набвад бар маст чунин маскан.
Аз маъдани хеш, ай чон, бихром дар ин майдон,
Равнақ набувад зарро, то бошад дар маъдан.
Бо лаъли чу ту коне, ғамгин нашавад ҷоне,
Дар гӯру кафан н-ояд то бошад чон дар тан.

416.

Не, не, бед аз ин бояд бо дӯст вафо кардан.
 Не, не, кам аз ин бояд тадсиру чифо кардан.
 Заҳме, ки занал дастат бар ошқи сармастат,
 Натягонд гайри ту тадбири даяо кардан.
 Мурге, ки чашад як дам аз донам лони ту.
 Дар хотири ӯ н-ояд оҳанги хаво кардан.
 Ай кори ду чашми ту бе қурму гунаҳ куштван
 Н-ай кори ду лаъли ту доҷот рано кардан.
 Хуш вақево дорал дил бо гами ишқи ту.
 Не рӯи фуру хурдан, не рӯи раҳо кардан.
 Давнин сафо кардан дар ишқи ту неку нест.
 Бо чони сафо чӣ-бояд тафсири сафо кардан?!

417.

Бо рӯи ту куфр аст ба мавъи нигаридан,
 Ё бои сафоро ба яке турра харидан.
 Бо шарри ту мургони тамари дили муро
 Дар қаннати фирдавс харом аст паридан.
 Андар фалаки ишк хар он маҳ, ки бегобал
 Он ибти ту аст, ай маҳу фарг аст даридан.
 Даште, ки чароғи шикорони ту бошад,
 Шерон биназираи зар он дашт чаридан.
 Хар ишк, ки аз оташ ишқи ту биметил
 Он ишк харом асту салои фусуридан.
 Дар ботини ман чони ман аз гайри ту бибрид.
 Маҳсус шувидан ман оғози буридан.
 Дар лоб шавал гофил аз ми давлати бедор.
 Аз пуст чӣ ширин бувадат дар фишуридан?!
 Ринҷири шаконат чу бимфтод ба Ёсин.
 Лоқалл бувад чорикӯ амгушт гашдан.
 Чуз ишқи худовандии Шамсулхаки Табрет.
 Он мӯи басир бошад, бояд сугуридан.

418.

Ҳар шаб, ки бувад қоидаи суфра ниҳодан,
 Моро зи ҳаёли ту бувад рӯза гушодан.
 Ай лутфи туро қоида бар рӯзагушоён,
 Монанди Масеҳо зи фалак моида додан.
 Чун қути дил аз матбахи савдои ту бошад,
 Бояд ба миён рафтани дар лут фитодан
 Моро ҳам аз он оташи дил оби ҳаёт аст,
 Бар оташи дил, шод бисӯзем чу лодан.
 Кори ҳайавон аст, на кори дилу қон аст
 Дар хок бипӯсидану аз хок бизодан.

419.

Гар з-он ки малулӣ зи ман, ай фитнаи хурон,
 Ин силсила бигзору касеро бимашӯрон.
 Дар кӯчаи кӯрон ту яке рӯз гузаштӣ,
 Афтод дусад хораш дар дидаи кӯрон.
 Дар хоб намудӣ ту шабе қомати худро,
 Бар сарв бияфзуд зи ту қадди қусурон.
 Ай он, ки туро қунбиши ин ишқ набудааст,
 Ҳайрон шуда бар қои ту чун тозаҳузурон.
 Аз лаҳни аробӣ чу шутур бодия кӯбад,
 З-ин лаҳн чӣ бегонаӣ?! Ай кам зи сутурон.
 Ишқо, ту Сулаймону самоъ аст сипоҳат,
 Рафтанд ба сӯроҳи худ аз бими ту мӯрон.
 Шамсулҳақи Табреш чу хуршед барояд,
 Зеро ки зи хуршед бувад чомаи хурон.

420.

Дили хунхораро як бора бистон,
 Зи ғам садпора шуд, як пора бистон.
 Бикун қони маро имрӯз чора,
 В-агар не, қон аз ин бечора бистон.
 Ҳама шаб дӯш мегуфтам: «Худоё,
 Ки доди ман аз он хунхора бистон.

Диди сангини у чуи рехт хунам,
Ту хуни ман зи санги хора бистони,
Ба дести дил фиристодам ду-се хат,
Яке хатро аз он оғора бистон.
Дар он хат сурату ашколаи ипик аст,
Бирои ибрату наҷора бистон
Дилат бо хик ҳамистора афтод.
Нахлӣ, чурм аз вистора бистон.

421.

Ту қар чузи чадонро баргузар бин,
Ту қар якро расиди аз сафар бин.
Ту қар якро ба тамъи рузии худ
Ба пеша шӯхи худ бинҳода сар бин.
Мисоли ахтарон аз баҳри тобиш.
Фитода оҷит андар пон д(в)ар бин.
Мисоли селҳо дар чустанӣ об
Ба суи баҳрашон тору забар бин.
Барои ҳар яке аз матбаҳи шох
Ба қадри у ту хони муътабар бин,
Ба пеша қоми баҳрошони эшон
Ту дарён чадонро мухтасар бин.
Ва онқоро, ки рузи руи шод аст,
Зи хусни шох даҳоншон пуршаҳр бин.
Ба чашми Шамси Табрэзи ту бингар.
Яке дарён дигар пургуҳар бин.

422.

Бид, селӣ, майи моро бигардон,
Бад-он майи казоҳоро бигардон,
Қазо хоҳӣ, ки аз боло бигардад,
Широби поми болоро бигардон
Замини худ кӣ бошад бо суброш?
Замину чарку дарёро бигардон.
Наяндешам дигар з-ин хурда савдо,
Бид, дарён савдоро бигардон.

Агар ман маҳрами соғар набошам,
Маро ло гиру иллоро бигардон.
Агар каж рафт ин дилҳо зи мастӣ,
Дили бедасту бепоро бигардон.
Шаробе дех, ки андар чо нагунчам,
Чу фармудӣ маро, чоро бигардон.

423.

Ба боғ оем фардо чумла ёрон,
Ҳама ёрони ҳамдил ҳамчу борон.
Сало гуфтем, фардо рӯзи боғ аст,
Салои ошиқону ҳақгузoron.
Дар он боғ аз бутону бутпарастон
Ҳазорон дар ҳазорон дар ҳазорон.
Ҳама шодону дастандозу хандон,
Ҳама шоҳони ишқу тоҷдорон.
Ба зери ҳар дарахте моҳрӯе,
Зиҳӣ хубон! Зиҳӣ симинъизорон!
Яке чавқе пиёда ҳамчу сабза,
Дигар чавқе чу шоҳи гулсаворон.
Набинӣ сабзаро бо гул ҳасуде,
Набошад масти он майро хуморон.

424.

Дер омадаӣ, марав шитобон,
Ай рафтани ту чу рафтани чон.
Дер омадану шитоб рафтан
Ойини гул аст дар гулистон.
Гуфтӣ: «Чунӣ?!» Чунон ки моҳӣ
Афтада миёни реги сӯзон.
Чун бошад шаҳр, шаҳреро,
Бе давлати доду адли султон?
Ман бе ту наям, валеқ хоҳам
Он бо тӯе, ки ҳаст пинҳон.
Шаб партави офтоб ҳам ҳаст,
Хоса ба тамузи гарму тафсон.

Конецъ нашлавад ба гармии у
Чуз халфони зи бими мурғон.
Гармий хоҷанду равшанӣ ҳам,
Мурғон, ки мӯъаввазанд бо он.
Мо васфи ду чини мург гуфтем.
Бингар зи кадомӣ, ая газалхон?

425.

Ай рӯи ту навбахори хандон,
Аҳсант, энди, нигори хандон!
Мебинимат, ай нигор, дар худ,
Бар шоди дарахт анори хандон.
Як лаҳза чудо мабош аз ман,
Ай ёри накуънғори хандон.
Ай шаҳри ҷаҳон хароб ба ту,
Ай дусраку шаҳреи хандон.
Ай сап гули сурх ошики ту,
Бар чапони сабӯзор хандон.
Дар бешаи дил халти рӯи
Шер аст, кунад шикор хандон.
Ҳар рӯз ми чинибе барои,
Чун давлати бекарор хандон.
Баҳрест сифоти Шамси Табрет,
Пур аз дури шоҳвори хандон.

426.

Дилбари бегонасурат меҳр дорад дар ниҳон,
Гар тибонаш талм тӯяд, канд дорад дар шикон,
Аз даруни ӯ шинону аз бурун бегонару.
Ичуним пурмеҳр дупиши ми назидам дар ҷадом.
Чунки дилбяр хашм гирад, шикн ӯ меғуядам:
«Ошики монӣ мағшу ру магардон, қому дома,
Рост, шовал талли дилбяр ба талли шароб,
Сочор андар мазочу талли талх андар мафон.
Пепи ӯ мурдан ба ҳар дам аз шакар ширинтар аст,
Мурда динда ки сукаро, ту мапурс аз мадагон.

Шод рӯзе, к-ин ғазалро ман бихонам пеши ишк,
Саҷда орам бар замину чон супорам дарзамон.
Мурғи чонро ишқ гӯяд: «Майл дорӣ дар қафас?»
Мурғ гуяд: «Ман туро хоҳам, қафасро бардарон».

427.

Чун бибинӣ офтоб, аз рӯи дилбар ёд кун,
Чун бибинӣ абрро, аз ашки чокар ёд кун.
Чун бибинӣ моҳи навро ҳамчу ман бигдохта,
Аз барои ҷони худ, з-ин ҷони лоғар ёд кун.
Дарнигар дар осмон в-ин чархи саргардон бибин,
Ҳоли саргардони ин бепову бесар ёд кун.
Чун чаҳон торик бинӣ аз сипоҳи занги шаб,
Аз асирони шаби ҳичрони кофар ёд кун.
Чун бибинӣ Насри Тойир бар фалак-бар оташин,
З-оташи мурғи дили сӯзидашаҳпар ёд кун.
Чун бибинӣ бар фалак Миррихи хуношомро,
Чашми миррихии хуношоми пуршар ёд кун,
Лаб бибанду хушк ору ҳар чӣ бинӣ хушку тар,
Дар лабу чашмам нигар, з-он хушку з-ин тар ёд кун.

428.

Ҳар сабӯҳӣ арғунунҳоро биранҷон ҳамчунин,
Офаринҳо бар ҷамолат ҳамчунин, ҷон, ҳамчунин!
Пеши рӯят рӯз масту пеши зулфат шаб хароб,
Ай ки куфрат ҳамчунону в-ай ки имон ҳамчунин.
Дар канори Зухра неҳ ту чанги ишрат ҳамчунон,
Пойкӯбон андар о, ай моҳи тобон, ҳамчунин.
Иштиҳои мушку анбар чун бихезад ҷамъро,
Ҳалқаҳои зулфи худро з-ӯ барафшон ҳамчунин.
Чарҳаи чарх ар бигардад бе муродат як нафас,
Оташе дарзан ба ҷони чархи гардон ҳамчунин.
Рӯз рӯзи маҷлис аст, ай ишқ, дасти мо бигир,
Мекашон то базми хосу тахту султон ҳамчунин.

Пора-пора пештар рав, гарчи мастӣ ай рафик,
Порви роҳ аст аз мо то ба майдон ҳамчунин,
Дар ҳавои Шамси Табротӣ зи тулмат мегулар,
Ногоҳон сар барлани аз боғу айвон ҳамчунин.

429.

Офтобо, бори дигар хонаро нурнур кун.
Дустонро шод гардон, душманинро кӯр хун.
Аз паси кӯҳе барову сангхоро лаъл соз,
Бори дигар гӯраҳоро пухтаву ангур кун.
Офтобо, бори дигар бори сарсабъ кун,
Даштриву киштро пурҳуллаву пурҳур кун.
Ай табиби оптикону ай чароғи осмон,
Оптиконро даст гиру чоряи ранчур кун.
Инчунин рӯе чу маҳ дар тери абр инсоф нест.
Соате ин абрро аз пешин он маҳ дур кун.
Гар чихон нурнур хоҳӣ, даст аз рӯ бозгир,
В-ар чаҳон торик хоҳӣ, руйро мастур кун.

430.

Ба Худо, майл надорам на ба чарбу на ба ширин,
На бад-он касам нурзар, на бад-ин касам чаррин.
Бякушӣ аҳли заминро, ба фалак боғи зинад маҳ,
Ки, зидӣ, қуду самохат, ачабо, қудрату тмкин!
Чу ҳаёли ту битобад чу маҳи чорда бар ман,
Бигазид сӯъиду асбъ зи ҳасад Зухраву Шарвин,
Ҳала, алминнатулиллаҳ, ки бад-ин мулк расидам,
Ҳаме лал буд, ки мегуфт муро ишхи ту пешин,
Чу муро бар сағи ло дил, ба сар кард ишорат,
Ки расид он ту чи хоҳӣ, ҳала, змин шаву бинтин,
Ҳаме халк аз сире мастӣ ин тараб сачдаунонш,
Бараву гург ба ҳам куш, на ҳасад дар дилу не кин,
Нашинносанд чи мастӣ раҳи дех аз раҳи хона,
Нашинносанд, ки мардем аҷаб, ё гили рангин,
Қадах андар кафу лира, чӣ кунам ман, аҷаб, кире?
Бисурим ё ки бибахшам, ту бигу, ай шаҳи ширин!

Ту бихур чи-бвад бахшиш, ҳала, ки даври ту омад,
Ҳала хурдам, ҳала хурдам, чу манам пеши ту таъйин.
Ту хур ин бодаи аршӣ, ки агар як қадаҳ аз вай
Бинихӣ бар кафи мурда, бидихад посухи талкин.

431.

Чӣ шакар дод аҷаб Юсуфи хубӣ ба лабон,
Ки шуд Идрисаш қимозу Сулаймон балабон.
Шакари хонаи ӯ рафта ба сар лабшакарон,
Монда андар аҷабаш хира ҳама булачабон.
Хабар афтод, ки гурге тамаъи Юсуф кард,
Ҳама гургон шуда аз хичлати ин гург шубон.
Чӣ хушиҳои ниҳонист дар он дарду ғамаш,
Ки рамиданд зи дору ҳама дармонталабон.
Бас бувад ҳастии ӯ мояи ҳар нестшуда,
Бас бувад мастии ӯ узри ҳама беадабон.
Ориф аз варзиши асбоб бад-он коҳил шуд,
Ки ҳамон бесабоби шуд сабаби бесабобон.
Хез, к-имрӯз зи иқболу саъодат боре
Тараб андар тараб аст аз мадади бӯтарабон.
Ман бар он будам, к-аз қону дили тафсида
Боз гӯям сифати ишқ ба рӯзону шабон.
Шамси Табрес маро дӯш ҳамегуфт: «Хамӯш,
Чун туро ишқи лаби мост, ниғаҳ дор забон».

432.

Қаннате кард қаҳонро ба шакар хандидан,
Он ки омӯхт маро ҳамчу шарар хандидан.
Гарчи ман худ зи адам хурраму хандон зодам,
Ишқ омӯхт маро шакли дигар хандидан.
Бе чигар дод маро шаҳ дили чун хуршеде,
То намоям ҳамаро бе зи чигар хандидан.
Ба садаф монам: хандам, чу маро даршикананд,
Кори хомон бувад аз фатҳу зафар хандидан.
Як шаб омад ба висоқи ману омӯхт маро
Қони ҳар субҳу саҳар ҳамчу саҳар хандидан.

Гар турушруй чу абрам, зи дарун хандонам,
 Олати барк бувал вақти матар хандидан.
 Чун ба кура гутарй хуш, ба заря сурх нигар,
 То дар оташ ту бибиятй ти ҳаҷар хандидан,
 Зар дар оташ чу бихандяд, туро мегӯяд:
 Гар на қалбй, биямои вақти зарар хандидан.
 Гар ту мири аҷалй, аз аҷал омӯз хунуи
 Бар шаҳи прияту тоҷу камар хандидан,
 В-ар ту исосифатй, хоча даромӯз аз ӯ
 Бар гами шаҳвату бар модалу нар хандидан.
 В-ар даме мадрасви Аҳмади уммй дядй,
 Раи, ҳалол вестат бар фашу хунар хандидан,
 Ай мунаҷҷим, агарат шаҳи Камар бовар игуд,
 Боядат бар худу бар Шамсу Камар хандидан,
 Ҳамчу гуфта ту ниҳон ханду мақун ҳамчу набот
 Вақти шикуфа ба болон шавар хандидан.

433.

Инак он анҷуми равшан, ки фалҳ чоқаратон,
 Инак он пардағиёне, ки хирад чодарашон.
 Ҳамчу андеша ба ҳар сини бувал мискамашон,
 Ҳамчу хуршед ба ҳар хона фитал лашкаршон,
 Назари вевалашон тинда қунад оламро,
 Дар калар ҳеч налунчал назари дигарашон,
 Ав басо шаб, ки ман аз оташишон ҳамчу сипанд
 Будаам наъразанон, раксунон бар дарашон.
 Гар ту бӯ менабарй, буй қун аҷсои миро,
 Бӯ гирифтыст дилу чони ман аз анбарашон,
 В-ар ту бас хушқдимогй, ба ту бӯ менарасад.
 Сар бинех, то бирсад бар ту димоғи тварашон,
 Худ чй бошад тару мулте — ҳайавонсю набот,
 Ма наботу ҳайашну ма шими модарашон.
 Ҳамв олим ба яке катран дарё гирианд,
 Чй калар хурд тивонад мавис аз шаққарашон?

434.

Ҷони чонҳой ту, чонро баршикан,
 Кас туй, дигар касонро баршикан.
 Гавҳари боқӣ, даро дар дидаҳо,
 Санг бистон, бокиёнро баршикан,
 3-осмони Ҳақ битоб, ай офтоб,
 Ахтарони осмонро баршикан.
 Ғайбдон кун синаҳои халқро,
 Синаҳои ғайбдонро баршикан.
 Бонишон аз бенишон парда шуда,
 Бенишони ҳар нишонро баршикан.
 Рӯзи мутлақ кун шаби торикро,
 Борномай посбонро баршикан.
 Шамси Табрез! Офтобӣ, офтоб,
 Шамъи чону шамъдонро баршикан.

435.

Фақрро дар хоб дидам дӯш ман,
 Гаштам аз хубии ӯ беҳуш ман.
 Аз ҷамолу аз камоли лутфи фақр
 То саҳаргаҳ будаам мадхуш ман.
 Фақрро дидам мисоли кони лаъл,
 То зи рангаш гаштам атласпӯш ман.
 Бас шунидам ҳою ҳуи ошиқон,
 Бас шунидам бонги нӯшонӯш ман.
 Ҳалқае дидам, ҳама сармасти фақр,
 Ҳалқаи ӯ дидам андар гӯш ман.
 Бас бидидам накшхо дар нури фақр,
 Бас бидидам накши чон дар рӯ-ш ман.
 Аз миёни чони мо сад чӯш хост,
 Чун бидидам баҳрро дар чӯш ман.
 Сад ҳазорон наъра мезад осмон,
 Ай гуломи ҳамчунон човуш ман!

436.

Ай Худо, ин вазро дичрон макун,
 Саркушонни ишкро волон макун.
 Боги чонро тозаву сарсабл дур,
 Қасди ин мастону ин бустон макун
 Чун ҳаҷон бар шоху барги дил маҷан,
 Халқро мисвину сари ардон макун,
 Бар дарахте, к-отёни мурғи туст,
 Шох маткаи, мурғро паррон макун
 Чамъу шамъи дигро бархам маҷан,
 Дӯшманонро кӯр кун, шодон макун.
 Гарчи дуздон ҳасми рузи равшананд,
 Он чи меҳоҳад дили ҷипон, макун.
 Қамъи иқбол ин ҳалқа-сту бас,
 Қамъи умедро вайрон макун
 Ин ташоби хаймаро баркам маҷан,
 Хаймаи туст, охир, ай султон, макун.
 Нест дар олам чи дичрон талхтар,
 Ҳар чӣ хоҳӣ кун, валекин он макун.

437.

Рав, қарор аз дили мастон бистон,
 Рав, хироч аз гули бустон бистон,
 Қудрати маҳ чи сари маҳ баргир,
 Гарши гул ин гулистон бистон,
 Сукани чонӣ раҳӣ гуфтӣ дум,
 Онӣ туст он, ҳала бистон, бистон,
 Ай ки дар боғи руҳаш раҳ бурдӣ,
 Гули тоза би зимистон бистон
 Ай ки аз ноли шаҳон метарсӣ,
 Тифли илқӣ, сари пистон бистон,
 Дил қаай дар, чу дилбар хоҳӣ,
 Дили худ аз дили сустон бистон,
 Чобуку суст рав андар раҳи ишқ,
 Муҳраи аз кафи сустон бистон

438.

Ба ман нигар, ба ду рухсори заъфаронии ман,
 Ба гуна-гуна аломоти ончаҳонии ман.
 Ба ҷони пири қадиме, ки дар ниҳоди ман аст,
 Ки бод хоки қадамҳо-ш ин ҷавонии ман!
 Ту чашм тез кун, охир, ба чашми ман бингар,
 Мадузди ин дили худро зи дилситонии ман.
 Бар ин лабам чу аз он бахт бўсае бирасид,
 Шакар касод шуд аз қанди хушзабонии ман.
 Ба гӯшҳо бирасад ҳарфҳои зохири ман,
 Ба ҳеч кас нарасад наъраҳои ҷонии ман.
 Бас оташе, ки фурузад аз ин нафас ба ҷаҳон,
 Басе баҳо, ки бичӯшад зи ҳарфи фонии ман.
 Зи Шамси мафҳари Табрест то ҷи дидастам,
 Ки бекарор шудастанд ин маъонии ман.

439.

Мақоми ноз надорӣ, бирав, ту ноз макун,
 Чу мева пухта нагашт, аз дарахт боз макун.
 Ба пеши қиблаи Ҳақ ҳамчу бут, маё, манишин,
 Намози худро аз хеш бенамоз макун.
 Гаҳе ки пухта шудӣ, аз дарахт фориғ бош,
 Зи гарму сард маяндешу эҳтироз макун.
 Чу ҳеч хасм намонад, бирав, ба базм нишин,
 Силоҳи разм бияндозу турктоз макун.
 Чу софи соф баромад зи кӯра нақдаи ту,
 Мадех, ба кӯраи ҳар кӯрдил гудоз макун.
 Ҷамоли худ зи асирони ишк ҳеч мапӯш,
 Чу боғи лутфи Худойӣ, ту дар фароз макун.

440.

Танат з-ин ҷаҳон асту дил з-он ҷаҳон,
 Ҳаво ёри ину Худо ёри он.
 Дили ту ғарибу ғами ӯ ғариб,
 Наянд аз замину на аз осмон.

Агар ёри чонию ёри хирад,
Расидӣ ба ёру бибурдӣ ту чон.
Вагар ёри чисмию ёри ҳаво,
Ту бо ин ду мондӣ дар ин хокдон.
Магар ногаҳон он иноят расид,
Ки ай ман гуломи чунон ногаҳон.
Ки як қазби Ҳак бех зи сад кӯшиш аст,
Нишонҳо чӣ бошанд бар бенишон?
Нишон чун кафу бенишон баҳр дон,
Нишон чун баён, бенишон чун аён.
Зи хуршед як қӯ чу зоҳир шавад,
Бирӯбад зи гирдун раҳи Каҳкашон.
Хамуш кун, хамуш кун, ки дар хомушист,
Ҳазорон забону ҳазорон баён.

441.

Гар танг будӣ ин синаи ман,
Равшан нашудӣ ойинаи ман.
Ай хор гуле аз равзаи ман,
Дузах табише аз кинаи ман.
Хуршеди чаҳон дорад асаре,
Аз кару фарри дӯшинаи ман.
Он кӯхи аҳад пашмина шудааст,
Аз рашқи ману пашминаи ман.
Чун ҷавзи куҳан ишкаста шавӣ,
Гар нӯш куй лавзинаи ман.
Аз баҳри дили ин шишадилон
Бошад барака дар чинаи ман.
Аз баҳри чунин ҷамъияти чон,
Ҳар рӯз бувад одинаи ман.
То тоза шавад пажмурдаи ман,
То мард шавад иннинан ман.

442.

Чони манӣ, чони манӣ, чони ман,
 Они манӣ, они манӣ, они ман.
 Шоҳи манӣ, лоики савдои ман,
 Қанди манӣ, лоики дандони ман.
 Нури манӣ, бош дар ин чашми ман,
 Чашми ману чашмаи ҳайвони ман.
 Гул чу туро дид, ба савсан бигуфт:
 «Сарви ман омад ба гулистони ман».
 Аз ду пароканда ту чунӣ? Бигӯ,
 Зулфи туву холи парешони ман.
 Ай расани зулфи ту побанди ман,
 Чоҳи занаҳдони ту зиндони ман.
 Дастфишон, маст кучо меравӣ?
 Пеши ман о, ай гули хандони ман.

443.

Равшани хона туй, хона бимагзору марав,
 Ишрати чун шаккари моро ту ниғаҳ дору марав.
 Ишва диҳад душмани ман, ишваи ўро машунав,
 Қону диламро ба ғаму ғусса бимаспору марав.
 Душмани морову туро, баҳри Худо, шод макун,
 Ҳилаи душман машунав, дўст маёзору марав.
 Ҳеч ҳасуд аз пайи кас нек нагўяд, санамо,
 Он чи сазад аз карами дўст, ба пеш ору марав.
 Ҳамчу ҳасон ҳар нафасе хеш ба ҳар бод мадеҳ,
 Васвасаҳоро бизан оташ ту ба як бору марав.

444.

Қумла хашм аз кибр хезад, аз такаббур пок шав,
 Гар нахоҳӣ кибрро, рав, бе такаббур хок шав.
 Хашм ҳаргиз барнахезад чуз зи кибру мову ман,
 Ҳар дуру чун нардбон зер ору бар афлок шав.
 Ҳар кучо ту хашм дидӣ, кибрро дар хашм қӯ,
 Гар хушӣ бо ин ду морат, худ бирав, Заҳҳок шав.

Гар зи кибру хашм безорӣ, бирав, кунче бихусб,
В-ар зи кибру хашм дилшодӣ, бирав, гамнок шав.
Хашми сагсорон раҳо кун, хашм аз шерон бибин,
Хашм аз шерон чу дидӣ, сар бинех, шишок шав.
Лукмаи ширин, ки аз вай хашм ангезад, махур
Лукма аз лавлок гиру бандаи лавлок шав.
Рав, ту қассоби ҳаво шав, кибру кинро хуи бирез,
Чанд бошӣ хуфта зери ин ду сағ? Чолок шав.

445.

Нолае кун ошиқона, дарди махрумӣ бигӯ,
Порсӣ гӯ соатею соате румӣ бигӯ.
Хоҳ румӣ, хоҳ тозӣ, ман нахоҳам гайри ту,
Аз чамолу аз камолу лутфи махдумӣ бигӯ.
Ҳам бисӯзӣ, ҳам бисозӣ, ҳам битобӣ дар чаҳон,
Офтобӣ, моҳтобӣ, оташӣ, мумӣ, бигӯ!
Гар касе гӯяд, ки «Оташ сард шуд», бовар макун,
Ту чи дудию чи удӣ, хайи каюмӣ, бигӯ.
Ай дили паррони ман то кай аз ин вайрони тан,
Гар ту бозӣ, барпар он чо в-ар ту худ бумӣ, бигӯ.

446.

Хунук он дам, ки нишинем дар айвон ману ту,
Ба ду нақшу ба ду сурат, ба яке қон ману ту.
Дод боғу дами мургон бидиҳад оби ҳаёт,
Он замоне, ки дароем ба бустон ману ту.
Ахтарони фалак оянд ба назораи мо,
Маҳи худро бинамоем бад-эшон ману ту.
Ману ту бе ману ту чамъ шавем аз сари завқ,
Хушу фориг зи хурофоти парешон ману ту.
Тутиёни фалакӣ чумла шакархор шаванд,
Дар мақоме, ки бихандем бад-он сон ману ту.
Ин аҷабтар, ки ману ту ба яке кунҷ ин чо,
Ҳам дар ин дам ба Ирокему Хуросон ману ту.
Ба яке нақш бар ин хоку бар он нақши дигар
Дар бихишти абадию шакаристон ману ту.

447.

Ай карда чехраи ту чу гулнор шарми ту,
 Парҳези ман зи чист, зи ту, ёр? Шарми ту.
 Гулшан зи ранги рӯи ту сад ранг рехтаст,
 Чун гул чаро дамид зи рухсор шарми ту?
 Ман сад ҳазор хирка зи савдо бидӯхтам,
 К-он чумларо бисӯхт ба якбор шарми ту.
 Софии шарми туст ниҳон дар хичоби ғайб,
 Дурдӣ бирехт бар рухи гулзор шарми ту.
 Он дил, ки санг буд, зи шарми ту об рехт,
 Ё Раб, чӣ кард дар дили хушёр шарми ту?
 Хун гашт номи кӯҳ, ки номаш шудааст лаъл,
 Чун дарфитод дар куху кухсор шарми ту.

448.

Ойинаи чон шуда чехраи тобони ту,
 Ҳар ду яке будаем, чони ману чони ту.
 Моҳи тамоми дуруст, хонаи дил они туст,
 Акл, ки ӯ хоҷа буд, бандаву дарбони ту.
 Рӯҳ зи рӯзи аласт буд зи рӯи ту маст,
 Чанд, ки аз обу гил буд парешони ту.
 Гил чу ба пастӣ нишаст, об кунун равшан аст,
 Рафт кунун аз миён они ману они ту.
 Қайсари румӣ кунун зангиҷаконро шикаст,
 То ба абад чира бод давлати хандони ту.
 Ай рухи ту ҳамчу моҳ, нола кунам гоҳ-гоҳ
 З-он ки маро шуд хичоб ишқи сухандони ту.

449.

Гӯям сухани лаби ту ё не?
 Ай лаъли лаби туро баҳо не.
 Ай гуфтаи мо гуломи он дам,
 К-он чо ҳамагӣ туию мо не.

Ин чо ки манам, ба чуз хато не,
В-он чо ки туй, ба чуз ато не.
Ин чо гуфтан зи рӯн чисм аст,
В-он чо хама хастияст, чо не.
Сайёра хамераванд, по не,
Сад машк равонаву сако не.
Ранчуронанд ҳамчу Айюб,
Дарёфта сиххату даво не.
Бе чашмонанд ҳамчу Яъқуб,
Бино шуда чашму тӯтиё не.
Рахлӯёнанд ҳамчу мохе,
Бинанд тарикаҳо, зиё не.
Аз рашки ту ман дахон бибастам,
Шархи ту расад ба мунтаҳо? Не.

450.

Ай соқие, ки он майи ахмар гирифтаӣ,
В-эй мутрибе, ки он газали тар гирифтаӣ.
Ай дилбаре, ки соқию мутриб фано шуданд,
То ту никоб аз рухи абҳар гирифтаӣ.
Ай мири маҷлисе, ки туро ишк ном гашт,
Ин чӣ қиёмат аст, ки аз сар гирифтаӣ?
Ай хумми хусравон, ки ту доруи ҳар гамӣ,
Ранчур нестӣ ту, чаро сар гирифтаӣ?
Ҷонест бас латифу ҷаҳонест бас зариф,
В-ин ҳар ду пардари зи миён баргирифтаӣ.
Аз ҷону аз ҷаҳон дили ошиқ рабудай,
Алҳақ шикори нозуку лоғар гирифтаӣ.
Ай он ки ту шикори чунин дом гаштай,
Мулки ҳазор Хусраву Саиҷар гирифтаӣ.
Дар айни қуфр ҷавҳари имон рабудай,
Дар дӯзахшо ҷаннату Кавсар гирифтаӣ.
Ай орифе, ки аз сири маъруф воқифӣ,
В-ай содае, ки ранги қаландар гирифтаӣ.

Дар баҳри кулзумию туро баҳр то ба каъб,
Дар оташию хӯи самандар гирифтай.
Ай гул, ки чомаҳо бидаридӣ зи ошиқӣ,
То хонае миёнаи шаккар гирифтай.
Ай бод, аз такаббур парҳез кун зи мушк,
Чун бӯи он ду зулфи муанбар гирифтай.
Ай ғамзаҳот маст, чу соқӣ туй, бидех,
Як дам хамӯш мабош, чу соғар гирифтай.
Баҳри нисори мафҳари Табреш-Шамсидин,
Ай рӯи зард, сиккаи заргар гирифтай.

МУНДАРИЧА

Асрори Раҳмонфар. Таронаҳои тугённафири чакомасарон тӯфонзамир	3
Мунтахаби газалиёт	32

Чалолуддини Румӣ

МУНТАХАБИ ҒАЗАЛИЁТ

Мухаррири ороиш *Ромии Шералӣ*
Мухаррири саҳифабандӣ *Меҳрӣ Саидова*

Ба матбаа 30.05.2013 супурда шуд.
Барои чопаш 10.06.2013 иҷозат дода шуд.
Андоза – 60x84 1/16. Ҷузъи чопӣ – 52,0.
Адади нашр – 1000 нусха.

Ҷумҳурии Тоҷикистон
Вазорати фарҳанг
Муассисаи нашриявии «Адиб»
734018. Душанбе, кӯчаи Н.Қарабоев, 17а.

Дар матбааи ҶДММ «Ҳотамиён» чоп шудааст.
ш.Душанбе, кӯчаи Ҷ.Расулов, 73/1
E-mail: Hofiz_0707@mail.ru

Джалалуддин Руми

ИЗБРАННЫЕ

ГАЗЕЛИ и ПРИТЧИ

Душанбе

«Адиб»

2013

ББК 84 Тоҷик 7-4-5

Составитель и редактор
Асрор Рахмонфар

Джалалуддин Руми.
Избранные газели и притчи.
– Душанбе, «Адиб», 2013, 140 стр.

Предисловие *Расула Хади-заде.*

Переводы *В.Державина, А.Галембы, Т.Стрешиновой,*
Д.Виноградова, Г.Ашкинадзе, Ф.Хади-заде.

Сборник наиболее полно представляет русские переводы газелей и притчей великого персидско-таджикского поэта-мыслителя Джалалуддина Руми (1207-1273), пронизанных глубоким лиризмом, заботой о судьбе человека и человечества.

ISBN 978-99947-2-309-6

© Издательство «Адиб», 2013.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Семь веков минуло, как угасла бурная и яркая жизнь Джалалуддина Руми (1207-1273), пронизанная высокими идеями человеколюбия. Семь веков паломники со всех стран мусульманского Востока нескончаемым потоком идут поклониться его могиле. Семь веков люди самых различных вероисповеданий и противоположных взглядов горячо спорят о нем, о его творчестве, называют его поэтом, суфием, философом, богословом, факихом и т.п. В спорах о Джалалидине Руми нередко высказываются суждения, взаимоисключающие друг друга, но все сходится всегда в одном – гениальности поэта, неповторимости его строк, смелом полете его идей, порой – парадоксальности простой интерпретации самых сложных догматов ортодоксального ислама и положений суфийского учения.

Невольно вспоминаются слово В.И. Ленина в статье «Памяти Герцена»: «Минуло сто лет со дня рождения Герцена. Чествует его вся либеральная Россия..., тщательно скрывая, чем отличался революционер Герцен от либерала...А в заграничных, либеральных и народнических, речах о Герцене царит фраза и фраза. Рабочая партия должна помянуть Герцена не ради обывательского славословия, а для уяснения настоящего исторического места писателя, сыгравшего великую роль в подготовке русской революции».

В Иране, Советском Союзе, Турции и др. странах мира не издавались многочисленные варианты, редакции и переводы дивана газелей и поэмы «Маснави» за последнее столетие. Первые переводы на европейские языки появились уже в начале прошлого столетия. Но несмотря на все это, творчество Руми мало изучено как европейскими, так и нашими востоковедами. Исследование литературного наследия великого поэта ограничивается всего несколькими небольшими монографиями и статьями, которые посвящены его биографии и высвечивают в общих чертах некоторые аспекты мировоззрения. Большой вклад в изучение

творчества Руми внесли английский востоковед Р. Никольсон, иранский историк литературы Ф. Бадеуззаман, пакистанский исследователь персидской словесности Шибли Ну'мани. Несмотря на труды этих авторитетных ученых, существует множество неисследованных аспектов и спорных вопросов, которые при исследовании могли бы дать ясное и полное представление не только о мировоззрении Руми, но и его биографии, а также определить «настоящее историческое место» Руми в общем процессе развития мировой литературы и цивилизации.

Имя поэта – Мухаммад, а Джалалуддин – его прозвище. Оно означает «величие религии (ислама)». Это прозвище было присвоено ему (или избрано им самим), по всей вероятности тогда, когда он только начал читать лекции по богословию и мусульманской юриспруденции в медресе. Руми (уроженец Рума) – его нисба от слова Рум, которая стала и его псевдонимом. В некоторых работах (в том числе и в монографии Ф.Бадеуззамана) он назван Балхи, (т.е. родом из Балха – древнего города), что подчеркивает его иранское происхождение. Однако, в мире большую популярность имеет его нисба – Руми («из Рума» – Византии).

Другое его прозвище – «Мавлави» (или «Мавлавии Руми» – мавлави из Рума) было дано ему после смерти. Оно происходит от арабского слова «мавла», что означает повелитель, покровитель, учитель. Существует третье прозвище Руми – производное от этого слова – «Мавлана», что означает – наш учитель, наш покровитель.

Родился Джалалуддин Руми в городе Балхе (расположенном на севере Афганистана) 6-го числа месяца рабеулавала 604 года хиджры, что соответствует 30-му сентября 1207 года, в семье крупного ученого-богослова. Его предки, как сообщают источники, поселились в Балхе веком раньше его рождения и пользовались большим авторитетом у хорезмшахов, владения которых простирались от Уральских гор до Персидского залива и от Гиндукуша до Евфрата. Это сообщение подтверждает и тот факт, что дед поэта – Джалалуддин Хатиб Хусейн – был женат на дочери хорезмшаха Алауддина Мухаммада. Отцу Руми – Бахауддину Валаду – крупному богослову и суфию, пользовавшемуся большим авторитетом среди ученых того времени, покрови-

выступал сам Хорезмшах («Шах Хорезм»). Можно предположить, что Бахуудин Валад как суфий имел большой авторитет не только среди шеев, но и простого люда.

Руки не было в пяти лет, как Бахуудин Валад решил под предлогом набожничества в Мекку со всеми своими домочадцами покинуть родной город. Причиной побуждения Бахуудина к столь решительному и рискованному шагу, коренным образом изменившему не только его судьбу, но и судьбу его одинокого сына — до сих пор загадочны. Один из авторитетнейших биографов поэта — Афляк в своем труде «Жизнь суфиев» указывает на то, что Бахуудин Валад в своем произведении (он великолепно владел ораторским искусством) выступил против богословских взглядов видного филозофа того времени Фахруддина Рази (1149—1210) и его последователей. Как известно, Рази пользовался уважением Хорезмшаха и оказывал влияние на политику двора Афляк высказывает предположение, что Бахуудин Валад, опасаясь страшных последствий физической расправы, был вынужден порвать с двором хорезмшахов и искать родные места в поисках пристанища на чужбине.

Однако, утверждение Афляки накрепко держало от истины Бахуудина оставил Балх в 1212 году, а к тому времени он противника — Рази — уже не было в живых, а его учения вряд ли могли противостоять авторитету Бахуудина. Вероятней всего — вселеночувственная политика двора в его внутренние распри, которые в конечном итоге привели к катастрофе, вынудила Бахуудина недоумство и испуг. К тому же, передовые отряды войска Чингизхана приближались к восточным границам империи. А Мухаммад Хорезмшах (годы правления 1200—1220), находясь под влиянием своей матери и во власти дворцовых интриг, не предпринимая никаких решительных шагов, чтобы отвести надвигающуюся угрозу. Именно ослабление государственной — центральной власти — и близкое нашествие орд Чингизхана (в это Бахуудин мог предвидеть) вынудила его покинуть родину, чтобы спасти жизнь своим домочадцам.

Исторические источники и автобиоги рассказывают, что путь Бахуудина Валада в Мекку пролегал через Нишапур, где он встретился со знаменитым потом-суфием Фархуудином Аста-

ром, который подарил маленькому Джалалуддину свою знаменитую поэму «Асрор-наме» («Книга тайн»). Из Нишапура Бахауддин Валад со своей семьей и свитой отправился в Багдад, а оттуда продолжил свой путь в Мекку. После совершения церемонии хаджа – паломничества Бахауддин некоторое время жил в Дамаске, затем переехал в Малатийе (Малатин). Но и в этом городе, видимо, не было тех условий, при которых он мог спокойно жить и плодотворно работать, что и заставило его искать приюта в городе Арзанджан, которым в то время правил Фахруддин Бахрамшах из тюркской династии мангуджак. Пробыв четыре года в этом городе, Бахауддин Валад переехал в Лоранду (ныне – город Караман), где был с почетом принят правителем города эмиром Муса. Эмир Муса назначил Бахауддина Валада мударрисом – предводителем в специально построенном для него медресе. В Лоранде, в 1225 году, Бахауддин женил Джалалуддина на Гавхар-хатун – дочери знатного самаркандца Ходжа Лала, а год спустя у молодой четы родился сын – Султан Валад – будущий автор знаменитой поэмы «Валад-наме» – стихотворной биографии своего деда – Бахауддина Валада и отца – Джалалуддина Руми.

Слава о знаменитом ученом вскоре достигла Коньи – столицы государства сельджукидов. Государство это образовалось в результате завоевания в середине XII века Малой Азии – большей части Византийской империи племенами сельджукидских тюрков. Позже, в ходе затяжных войн против крестоносцев, армянских князьков и франкских феодалов, сельджукидам удалось расширить границы своих владений в Малой Азии. После крушения империи «Великих сельджукидов» правители Малой Азии объявили о своей самостоятельности, приняв титул султана. Именно от этого титула правителей и происходит другое известное название государства – Румский султанат. Султаны Рума (государство сельджукидов Малой Азии) позднего периода, как потомки сельджукидских племен, носили истинно тюркские имена, добавляя к ним, в то же время, прозвища доисламских иранских полулегендарных царей – Кайхусров, Кайкубад и др.

На начало XII века приходится период наибольшего расцвета Румского султаната, в который входила почти вся территория

Малой Азии. Долгие и ожесточенные войны между мусульманами и крестоносцами привели к тому, что пользоваться торговыми путями, пролежавшими через Сирию, стало небезопасно. И купеческие караваны избрали новый маршрут, который проходил через Малую Азию. Именно оживление торговли внутри страны, транзитные караваны иноземных купцов способствовали развитию торговли и повышению доходов Румских городов. В богатые города со всех концов Средней Азии и Ирана в поисках лучшей доли стекались ученые, архитекторы, поэты, бежавшие от татаро-монгольских орд, сеявших на своем пути смерть и разрушение. И все это способствовало тому, что в Малой Азии получили небывалый расцвет персоязычная литература, философия, суфийское учение и другие науки средневекового Востока. Кроме того, была значительна прослойка христианского населения (греки, армяне), способствовавшая развитию живописи и прикладных искусств. Среди города Малой Азии особенно выделялась Конья – столица Румских султанов, крупный культурный и политический центр Ближнего Востока. Памятники архитектуры того времени, сохранившиеся до наших дней, были воздвигнуты зодчими в восточном стиле, который вобрал лучшие традиции византийского искусства. В Конье было немало крупных медресе, обитателей суфийских шейхов, мечетей, главами которых нередко становились ученые и суфии – выходцы из Средней Азии и Хорасана.

Возросшая популярность Бахауддина Валада в султанате послужила причиной приглашения султаном Алаудином Кайкубадом I (годы правления – 1219-1237) в Конью занять должность главного мударриса крупнейшей медресе столицы. Бахауддин Валад, принимая приглашение в 1228 году, вместе со своей семьей, переезжает в Конью. Не только благосклонность сельджукского султана, но и огромная эрудиция и глубокое знание мусульманского богослова, юриспруденции и суфийской философии вскоре снискали всеобщее уважение к этому приезжему ученому из далекого Мавераннахра. Не меньший почет и авторитет приобретал молодой Джалалуддин, изучивший к этому времени под руководством своего отца и учителей различных медресе Сирии и Малой Азии не только основы наук му-

сульманского Востока, но и многие философские учения античных и средневековых европейских мыслителей, распространившихся к этому времени посредством христианских миссионеров, участвовавших в крестовых походах.

Бахауддин Валад умер в 1231 году. После его смерти Джалалиддин единодушно был избран преемником своего отца – главным мударрисом. Об этом факте упоминает впоследствии Султан Валад в своей поэме «Валад-наме»:

*Когда кончилась церемония траура,
Народ – и млад и стар – собрался,
И все обратились к сыну (Бахауддина Валада),
И сказали: «Лишь ты подобен ему в величии,
Все мы взываем о твоей помощи,
И взоры наши обращены к тебе».*

Год спустя в Конью прибывает знаменитый ученый – суфий, один из близких друзей и сподвижников Бахауддина Валада – Сайид Бурхануддин Мухаккик (прозвище ученого означает – «искатель истины») из Термеза, который, видимо, после опустошения родного города монгольскими ордами долгое время скитался по городам Западного Ирана и Сирии. Отдавая дань уважения памяти своего друга и заботясь о будущем его сына, Бурхануддин Мухаккик становится духовным наставником молодого Джалалуддина.

В 1233 году Джалалуддин Руми по совету Бурхануддина Мухаккика отправляется в Хaleb (Алеппо) пополнить свои знания в знаменитых медресе этого города, возложив на своего наставника обязанности главного мударриса и заботу о последователях своего отца.

Хaleb к этому времени стал средоточием крупных ученых, поэтов и других деятелей культуры Среднего Востока, нашедших прибежище в этом городе после ужасов монгольского нашествия. В город перебрался из далекой Андалузии выдающийся теоретик суфизма Мухиддин ибн ал-Араби (1160-1240). В своих проповедях, где он отстаивал свои суфийские взгляды, Ибн ал-Араби был настолько смел, что ортодоксальное духо-

венство обвиняло его в вероотступничестве и пренебрежении к догматам Корана.

В Халебе Руми совершенствовал свои знания в знаменитом медресе Халавийя, славившемся своими знаменитыми преподавателями. Высокие доходы с вакуфных земель, принадлежавшим медресе, и щедрое пожертвования попечителей обеспечивали слушателей «хлебом насущным». Здесь Руми расширил свои познания в области философии и естественных наук Востока, общался с выдающимися суфиями (вполне возможно, что и с самим Ибн ал-Араби), а также познакомился с учениями неоплатоников, получившими широкое распространение среди ученых этого регионе.

В Халебе Руми провел около четырех лет, а затем переехал в Дамаск, который был в те времена важнейшим центром науки и философии Востока. В этом городе он основательно изучил многочисленные течения суфийского учения, которое все больше и больше волновало его сознание.

В 1240 году, получив блестящее образование, Джалалуддин Руми возвратился в Конью, где ему был оказан радушный прием не только Бурхануддином Мухаккиком и учениками отца, но также, по всей видимости, двором султана. Бурхануддин Мухаккик, удостоверившись, что Руми стал одним из крупных ученых-богословов и знатоков мусульманской юриспруденции, полностью возложил на него преподавание этих дисциплин.

В 1241 году умер Бурхануддин Мухаккик. И Джалалиддин Руми вновь вступил на должность главного преподавателя медресе и принял обязанности руководства последователями своего отца. Источники сообщают, что ученые мужи Коньи и других городов все больше и больше проникались уважением к знаниям Джалалуддина. Поэтому быстро росло число слушателей его лекций и проповедей, которое в скором времени достигло четырехсот студентов.

Последующие четыре года жизни Руми протекали сравнительно спокойно: деятельность ученого-богослова он сочетал с преподаванием в медресе. Но произошло событие, вызвавшее в его жизни, как пишет Ф.Бадеуззаман, целую бурю и в корне изменившую ее. Многие сведения об этом периоде жизни Руми

почти во всех источниках, даже в таком авторитетном, как «Валлад-наме», полны полулегендарных рассказов, представляющих его святым суфием, а событиям, имевшим место, приписывается сверхъестественность, а зачастую подразумевается участие божественной силы и провидения.

В конце ноября 1244 года в Конье остановился странствующий суфий Шамсуддин (или просто Шамс) Табризский. Овеянная многочисленными легендами и самыми различными, а порой и неправдоподобными преданиями, личность Шамса до нынешнего дня остается неразгаданной. Источники сообщают, что Шамсуддин родился в Табризе в семье торговца тканями. Его наставниками были видные шейхи-суфии того времени. Еще в пору юности ему удалось постичь многие тайны суфийского учения и божественной эманации. Получив образование, он много путешествовал и, поэтому ему было дано прозвище Паранда (Птица). Не одними суфийскими проповедями, но и властным характером, а порой и жестокостью, Шамс добивался полного послушания своих учеников, которые слепо верили ему как святому, достигшему ступени слияния с Богом.

Довольно любопытный рассказ приводят биографы Руми о его первой встрече с Шамсом. После занятий в медресе Руми, гуляя со своими учениками по улицам города, неожиданно встретил Шамса, который задал ему слишком дерзкий и довольно трудный вопрос: «Кого ты считаешь более великим – пророка Мухаммада или же Баязида, суфия?». Руми, естественно, ответил, что более велик пророк Мухаммад, на что веско возразил Шамс: «Ведь пророк сказал: «О Боже, мы не знаем тебя, воистину, соответственно твоей сущности!», а суфий Баязид восклицал: «Преславен я! О, сколь величественно мое положение!». Как известно, это знаменитое изречение Баязида об единении человека с Богом, о его обожествлении противостояло догмам Корана, который отрицал всякую возможность приближения человека и человеческой мысли к границам божественного.

Афлаки, биограф Руми, рассказывает, что Джалалуддин настолько был потрясен словами Шамса, что упал в обморок. Через некоторое время, придя в себя, Руми повел Шамса в свою келью, где они сорок дней провели в полном единении.

Существуют и иные версии рассказа о первой встрече Руми с Шамсом, о которой повествуют другие источники. Однако, версия всех источников сходится в том, что Руми после знакомства с Шамсом забросил все свои ученые занятия, прекратил преподавать в медресе, проводя все свое время в обществе страстно любящего суфия, видя в нем олицетворение всепоглощающей и всеобъемлющей любви, открывающей сокровенные тайны бытия в горнего мира, которые не может постичь человеческой разум. Отказавшись от научных диспутов с богословами, он проводил время в обществе суфиев, распевавших на своих собраниях гачели мистического содержания, вводившие его и его учеников в состояние экстаза. Теперь, вместо привычной — обязательной ритуальной молитвы — Джалилуддин и его ученики под музыку совершали как таинство специальные танцы, якобы открывавшие перед ним божий лик. Слово, Руми полностью посвящает себя суфизму и проповедованию его идей.

Резкий и внезапный перелом в жизни Руми, произошедший вслед за знакомством с Шамсом Табризским, не мог, как пишут биографы Руми, оставить равнодушными его учеников и последователей. С каждым днем упрежда из дружбы возростала открытая ненависть последних к Шамсу. Стремясь вновь обрести прежнего Руми, они искали способ избавления от страстности суфия, но не видели лучшего выхода, как расправиться с Шамсом. Эту лютую ненависть все ответственней ощущал и сам Шамс, в когда сорвался попытка покушения на его жизнь, он твердо решил бежать из Косы. 11 марта 1246 года Шамс тайно покинул в столицу сельджуков и выехал в Дамаск.

Джалилуддин Руми тяжело переживал внезапное исчезновение своего друга, своего «Светла мира», как он называл его. Но через некоторое время, узнав, что Шамс в Дамаске, Джалалуддин Руми отправил к нему своего сына — Султана Валлида с настоятельной просьбой вернуться в Косы. Шамс был не в силах отказать Руми и в сопровождении Султана Валлида возвратился в Косы. Отчаявшийся и тяжело переживающий разлуку с Шамсом, Руми будто вновь родился — он был удвоен любовью к своему другу и омарен его божественным ликом. Но

счастье длилось недолго. К Шамсу вновь подступала угроза расправы и день ото дня становилась явственней. Шамс был вынужден опять покинуть Конью. В середине 1247 года он таинственно исчез и на этот раз навсегда и бесследно. Существует предположение, что он был похищен и тайно убит своими недругами.

Таинственное исчезновение Шамса явилось большим ударом для Руми. Однако ему не хотелось, чтобы противники видели его слабым и беспомощным. Джалалуддин Руми, в душе страдая по своему другу, все свои чувства влил в стихи, посвященные Шамсу, в которых воспевал любовь – любовь простую, земную и любовь возвышенную, горную, которыми доказывал всем, что Шамс не исчез, а живет в нем, растворившись любовью в его душе, озаряя его думы и помыслы божественным светом.

Руми, действительно, с большой восторженной любовью и глубоким уважением относился к Шамсу, обожествляя его личность. Но весьма сомнительно, как утверждают многие биографы Руми, что решением посвятить себя идеям суфизма он принял лишь после знакомства с Шамсом. Действительно ли он считал Шамса своим духовным наставником и учителем на стезе суфизма? На наш взгляд, это необоснованное преувеличение значения личности Шамса, и оно исходит от сведений биографа Руми – Афлаки. Благодаря Афлаки до нас дошли многие ценные сведения не только о жизни Руми, но и о социально-экономической жизни начала XIII века в государстве сельджукидов. Здесь сказывается и однобокое толкование газели Руми, начинающейся бейтом:

О, ты, мой предводитель, о, ты, мой последователь,

Ты, моя боль, и ты, мой исцелитель,

Я заявляю во всеуслышание: «Ты – мой Шамс

(т.е. «мое солнце»), ты – мой господин!».

Руми здесь, на наш взгляд, с одной стороны, говоря о Шамсе как о предводителе, имеет в виду его главенствующую роль (после него, разумеется) в суфийской общине. Ведь далее, в этой же газели, он говорит, что «Шамс в то же время и его последо-

атель, и ученики. С другой стороны, эта газель предназначалась для чтения в обществе суфиев, действительно считавших Шамса своим предводителем (шейхам) после Руми.

Для большей убедительности нашего предположения не лишним будет привести небольшой отрывок из поэмы «Валла-наме», где автор рассказывает о своей беседе с Шамсом, упомянув о путях, ведущих к покаянию на его жизнь.

*Когда Шамсуддин узнал,
Что те опять горели от любви...
Он сказал: «Вот, видишь, опять
Они, несчастные, затеяли зачуму,
Чтобы меня от нашего господина (т. е. Руми — Р. X.),
Подобно которому нет предводителя и ученого
Разлучили бы и убили бы,
А потом все вместе выковырять бы
Но на этот раз я уйду так,
Чтобы никто не знал, где я буду находиться».*

Очевидно, что Шамс считает Руми истинным предводителем и крупным ученым, равного которому не было в те дни.

Все этого сомнения, таинственное исчезновение Шамса Табризского стало большим горем не только для Руми, но и для всей суфийской общины. Руми тяжело переживал эту потерю. Он остался без опоры, без соратника, без единомышленников, у него ученики и последователи, — в основном, ремесленники и беднота города, видевшие в нем и Шамсе единственное спасение и утешение в своей тяжелой жизни, — остались без главы и наставника. Однако, Руми понимал, что перед растопырившимися фанатиками необходимо уберечь общину от распада, духовно и материально поддержать ее члены.

И Руми пишет стихи, пишет пронапоенным гоним для поэта во время рабства суфия. И в этих газелях он отвергает всюкую мысль о том, что Шамс исчез бесследно, — нет, он жив, он как бы растворился в нем, в тех или эти газели велась членами общины — значит, Шамс жив в сердцах суфиев, он живет в душе каждого суфия. Таким образом, получился целый цикл газелей,

которые оканчивались бейтом, упоминавшим имя Шамса: в них содержится или обращение к образу Шамса, или призыв Шамса, как живого человека – к суфиям, к слушателям, певцам этих газелей. Все эти газели впоследствии были включены в огромный диван газелей Руми, названный «Диван Шамса Табризского».

Последующие годы жизни Джалалуддина Руми, согласно рассказам его биографов, отчасти и сообщениям его сына, проходили в поисках Шамса в Дамаске и в некоторых других городах Сирии. Здесь опять мы видим налет гипертрофии и легендарных описаний состояния Руми. Если верить этим рассказам, Руми в состоянии близком к безумию от любви к исчезнувшему Шамсу, проводил свое время в обществе суфиев и дервишей Дамаска, пленив их своей одержимостью и порывами страсти.

*В таком опьянении и возбуждении,
С такой любовью в сердце и одержимостью,
Он отправился в Дамаск,
Не зная, что ждет его в пути.
И когда он прибыл в Дамаск,
Люди были воспламенены
Огнем его любви.
Всех он зажег, всех он очаровал,
И все обезумели от его состояния.
Все стали его последователями,
все стали его рабами,
И как тень всюду сопровождали его.*

В этих стихах прослеживается явная гиперболизация образа Руми даже самим его сыном. Но как бы то ни было, можно предположить, что Руми, действительно, отправился на поиски Шамса в Дамаск, куда ранее бежал его любимец, спасаясь от своих врагов. Но в Дамаске он не нашел следов Шамса и, видимо, поняв, что его поиски тщетны, возвратился в Конью. Его поездка в Дамаск предположительно датируется 1247-1249 годами.

Вернувшись в Конью, Руми продолжал возглавлять суфийскую общину, где по-прежнему преобладала прослойка ремесленников и представителей низов города и его окрестностей. Но

одному Руми был поддержан выходы из ремесленных кругов, видимо было трудно руководить последствием жителей общины. На этот раз его выбор на роль главы общины пал на Салаху-ддина Заркуба — мастера золотых дел, который был изначальным шейхом суфийской общины. Это произошло в 1249 году.

Низячием Салаху-ддина шейхом безосновно восприняли многие ремесленники — ученики самого Руми. И на Салаху-ддина посыпались угрозы. Здесь, как и в случае с Шамсом, были известны враги Руми из числа зукловцев и фанатичных дервишей. Однако, Руми был непоколебим в своем выборе.

Десять лет Салаху-ддин был шейхом общины. Десять лет он руководил суфиями от имени Джальалуддина Руми. Десять лет Руми и Салаху-ддин были связаны крепкими узами дружбы и братской любви. В диване поэта сохранилась трогательная гешель, видимо, отправленная в качестве послания Салаху-ддину в те дни, когда они в силу обстоятельств находились вдали друг от друга:

*Приди разлука мой покой и веру отняла,
Терпелив в бедном сердце нет, мучимым нет числа!
Не смещем слов, чтобы рассказать про боль в моей груди,
Приди терпелив и взгляди на земный цвет чела...
Пославные другу почитав, в отчужду стал изгоним
«Отправься к другу, пусть в пути тебя хранит Алах!»
Я так писал: «О посетивши не раздирай пути!
Ты же, какль будешь весь в драги отмыто джева!
Приди в усложной жеза, но терпелив стужан
Душа тоскует по любви, терпелив нет числа!»
Я весте послал «Висблиенных всех надежда и прирак,
Ты же — друг тоскует без тебя, ничаль его сажгла...»
Меня молитвы, анысь влетем, талозимт небисмил,
Запечатлеют их нивек святым теркила
Вотчим в тысячу малыча за друга моего,
Любви к тебе, Салаху-ддин, свящечна и свещла!*

На ведасто дивлось безмятежное счастье Руми. Салаху-ддин Заркуб умер 29 декабря 1258 года. Сохранило его завещание су-

фии-ремесленники с пением и танцами провожали его гроб до самой могилы.

Смерть Салахуддина была очередной тяжелой утратой как для Руми, так и для всей общины. Руми нужно было найти сильную и влиятельную личность, которая заменила бы Салахуддина. Вскоре выбор Руми падает на молодого и талантливого главу братства Ахи – тридцатипятилетнего Хусамуддина Хасана Чалаби, которого назначает своим помощником, шейхом общины. Место шейха общины суфиев Хусамуддин занял не случайно. Братство Ахи, возникшее в Малой Азии с приходом к власти сельджукидов, следовало древним традициям и морально-этическим кодексам, зародившимся в братстве футувват (по-арабски) или джаванмарди (по-персидски), что означает доблесть и благородство. Братство футувват (джаванмарди) возникло в городской среде и объединяло в своих рядах доблестных юношей и старцев из городских низов. Позже в это братство вступили некоторые представители знати, а также и суфии. В Малой Азии, в особенности в Коньи, братство Ахи объединяло ремесленников и городскую бедноту, исповедовавших не только ислам, но и другие религии.

Предки Хусамуддина издавна возглавляли братство Ахи и, поэтому, после смерти его отца, руководство братства как бы по наследству перешло к нему. После того, как Хусамуддин стал шейхом общины суфиев – последователей Руми, члены братства Ахи безоговорочно перешли в общину Джалалуддина, признав его духовным наставником, но, вероятно, сохранив приверженность моральным и этническим принципам своего братства.

Период совместной работы Джалалуддина Руми с Хусамуддином Хасаном явился одной из ярких страниц его жизни и творчества. Вступление членов братства Ахи, выделявшихся своей доблестью, благородством и, самое главное, своей сплоченностью, в общину суфиев Руми обеспечило ему и всем его последователям спокойную и лишенную всяких опасностей жизнь. Руми проповедовал свои учения своим последователям – суфиям, но, вероятно, продолжал преподавать и в медресе.

По настоятельной просьбе Хусамуддина в эти годы Джалалуддин Руми приступает к созданию стихотворного произведе-

ния под скромным названием «Маснави» (от слова «маснави», означающего стихотворную форму – парнорифмующиеся двустишия), которое впоследствии стало одним из выдающихся произведений не только персоязычной, но и всей мировой литературы. Это произведение писалось с перерывами в течение двенадцати лет. Оно состоит из шести частей, названных самим Руми «дафтар»-ами – тетрадиями.

О процессе создания «Маснави» почти ничего не известно, исключая то обстоятельство, что между первой и второй частью был сделан двухлетний перерыв, который можно объяснить горем Хусамуддина – смертью его жены. Если отсутствие Хусамуддина в процессе написания «Маснави» явилось причиной перерыва работы, то становится очевидным, что Руми диктовал свою поэму Хусамуддину, который записывал, а потом для доработки представлял своему учителю.

Известно, что Руми над шестой частью «Маснави» работал в течение 1270 года, однако эта часть осталась незавершенной. Истинная причина прекращения работы до сих пор остается невыясненной. Но, вероятно, что Руми намеревался закончить эту часть, однако, старческая немощь или болезнь помешали ему завершить концовку этой части «Маснави». Возможно, что причина кроется в другом, ибо известно, что Руми до последних дней своей жизни продолжал работать и писать стихи. Рассказывают, что на смертном одре Джалалуддин Руми, обращаясь к своему сыну Султану Валаду, денно и ночью ухаживавшему за ним, написал свою знаменитую прощальную газель:

*Ступай, ступай к себе, сынок, хочу побыть один,
Недуги все мои забудь – нет для тревог причин,
Прошу, мой друг, прости отца и не таи обид,
Волна безумства на меня сейчас падет с вершин.
Беги, спасайся от беды! За мной пришла беда!
Равниной счастья ты иди и сторонись теснин!
В ложбине скорби я лежу и лью потоки слез,
Для мельниц лучше места нет – бурлит вода стремнин!
Красавица, мучитель злой, и месть ей не страшна,
Не сердце у нее – гранит, а может – лед один?!*

*Любимая, забыв, ушла, но ты ей верен будь!
Стерпи обиду ради той, ланиты чьи – жасмин.
Я болен, близок мой исход – принять я должен смерть,
К чему теперь мне эликсир? Подлей мне яд в кувшин!
Вчера мне снился чудный сон – мне снился край любви,
Мне снилось, как мне тайный знак подал наш властелин.
Мой талисман – любовь, – и пусть тернист неблизкий путь,
Меня сияние любви спасет от всех кручин.
Довольно, хватит, я устал, теперь твой, сын, черед,
Так соверши по Бу-л-Ало и Бу-л-Али помин.*

Джалалуддин Руми умер 17 декабря 1273 года. Смерть его вызвала общенародный траур в Конье. В траурной процессии участвовали представители высшего общества, огромные толпы ремесленников разных национальностей и вероисповеданий. Так описывает Афлаки день прощания с Руми, когда народ провожал его в последний путь: «А когда Джалалуддин умер, вокруг погребальных носилок собрались толпы народа; все – вельможи и простой народ – шли, обнажив головы. Здесь были христиане, евреи, греки, арабы, турки; они шли, распевая псалмы, читая Пятикнижие и Евангелие, и мусульмане никак не могли оттеснить их. «Смотря на него, мы познали природу Иисуса, Моисея и всех пророков», – говорили его поклонники».

Руми был похоронен в мавзолее, возведенном еще при Алауддине Кайкубаде I над могилой Бахауддина Валада – отца Джалалуддина. Этот мавзолей сохранился до наших дней и является одним из почитаемых мест города Коньи.

Литературно-философское наследие Джалалуддина Руми, хотя по количеству произведений невелико, но по своему объему огромно и содержательно. Помимо дивана газелей и «Маснави», ему принадлежат три прозаических произведения, составленных после его смерти Султаном Валадом. Это сборник высказываний Руми под названием «Фихи ма фихи» («В нем то, что в нем»), суфийско-дидактические сенсации Руми «Мава'изи маджлиси саб'а» («Наставления, произнесенные во время семи маджлисов») и «Мактубат» («Письма»).

Названные произведения представляют большую ценность в

изучении биографии и отдельных аспектов мировоззрения Руми. Однако возвеличить и бессмертить Джалялиддина Руми два его выдающихся произведения — диван газелей и поэма «Маснави». Диван Руми известен под двумя названиями: «Диван-и кабир» («Большой диван») и «Диван-и Шамс-и Табризи» («Диван Шамса Табризского»). Оба этих названия даны дивану составителями после смерти поэта. Первый вариант названия объясняют большим объемом сборника — в нем около шестидесяти тысяч строк. Второй вариант названия связан с именем Шамса Табризского — крупного суфия, одного из сподвижников Руми. Однако, подобные газели в диване Руми занимают незначительное место, и поэтому название «Диван Шамса Табризского» не совсем точно определяет основное содержание и состав дивана. Состав дивана Руми, изданный в Тегеране в 1745 году содвечного календаря (1966 г.), определяется следующим количеством бейтов — двустиший — достигает сорока двух тысяч, то есть 84 тысяч строк. В диване собрано три тысячи триста шестьдесят пять газелей, касыд, кыта, написанных на персидском, арабском и перистыми стихами на вышеназванных языках, четырнадцать тверджебандов, около двух тысяч рубайтов.

Тематика дивана Руми разнообразна. Однако, через весь диван красной нитью проходят суфийско-философские мотивы, связанные с общетеоретическими концепциями суфизма на тот период. Эту концепцию можно определять двумя направлениями. Первое основывается на учении о «единобытии», называемом «вахдати вуджуд» («единство бытия»). Это учение хотя и нельзя отождествлять с пантеизмом, но в некоторой степени имеет точки соприкосновения с ним. Сторонники «единобытия» утверждали, что «бог» — «божественное начало» существует во всех проявлениях материального мира, в том числе, и в самом человеке. Один из видных проповедников этого учения поэт и суфий Мансур Халладж (чесальщик хлопка) был казнен в 921 г. в Багдаде халифом ал-Муктадиром по требованию духовенства, обвинив его в вероотступничестве, за то, что им во всеуслышание было произнесено знаменитое изречение: «Я есть бог!»

Сторонники того учения, в том числе и Руми, утверждали, что в определении «бытия» важна не форма, не внешние атри-

буты, а – сущность, суть. Эта концепция является важнейшей составной частью философии Руми и она отразилась в лирических стихотворениях Руми, став одним из важнейших мотивов. В художественных образах «возлюбленной», «истины» («хак») поэт воспевает то божественное начало, существующее во всех проявлениях материального мира и объединяющее все в «единое бытие». Все эти мотивы составляют суфийскую любовную лирику Руми как в отдельных газелях, так и в некоторых бейтах. Эта «божественная» «мистическая» лирика проявляется в земных, чувственных, высоко-художественных образах-символах (бога в образе «истины», «возлюбленной» и т.п.), и поэтому она воспринимается как земная, реальная, человеческая любовь.

И что самое важное – понятие «любовь» у Руми приобретает самый широкий смысл. Любовь – это не только общеизвестное высокое человеческое чувство, не только суфийско-мистическое стремление сблизиться с божественным миром, но у Руми нечто большее, философская категория, объясняющая сущность явлений природы и общества.

Разумеется, философские взгляды Руми не составляют стройную и целостную систему, как, например, у других знаменитых мыслителей Востока: Фараби, Ибн Сино и Ибн Рушда. Но большую ценность для нас и нашего времени представляют именно эти разрозненные философские и передовые социально-этические позиции Руми, ярко проступающие как в его «Маснави», так и в его лирике. В этом заключается величие и бессмертие нашего предка – Джалалуддин Руми!¹

¹ Данное «Предисловие» впервые (под заголовком «Джалалуддин Руми») было опубликовано в сборнике «Руми. Газели. Притчи». Составление, предисловие, примечания Р.Хадизаде. – Душанбе, «Адиб», 1988, стр.5-26. Здесь приводится с сокращениями. – Отв. редактор.

ГАЗЕЛИ

Ответь, оставив город наш, зачем уехал вдруг?
Нам стало горько, в тебе должно быть сладко, друг.

Лучом прощальным озарен, покинув нас — друзей,
Ты клетку плоти разори, свободным сделая дух.

Ты стал от радости хмельным, свободу ощутив,
Там — победитель ты, а здесь изнемогал от мук.

О, сколь разнообразен ты в общении своем!
Каким ты стал, вступив на путь скитаний и разлук?

Ты душу обнажил свою, в слезах оставив плоть,
Отбросил пояс, а кулах пустой отныне звук.

Теперь не ведаешь забот о хлебе и воде,
И тело больше не томит мучительный недуг.

Там пищею бесплотной сыт отныне станешь ты,
К земному хлебу и воде не тянешь больше рук.

Пусть благородная душа нам, смертным, весть подаст,
Тебе все ведомо теперь и ясно все вокруг.

Но если вести не подашь, то буду думать я,
Что ты в глубины вод морских, как жемчуг, канул вдруг.

О слово вешнее, полей свет солнечный в окно
И прозвени в моей душе, как струн нездешних звук.

* * *

Возлюбившие, отриньте дух и тело – прах земной,
Смойте пыль с души и сердца влагой мудрости святой.

В этой жизни неприметны души, полные любви,
И напрасно сокрушаться, вокруг себя смотреть с тоской.

Все проходит безвозвратно кроме таинства любви.
Смерть – закат, за нею вечность, неба солнечный покой.

Там другие светят звезды, непохожий льется свет,
Пусть любовь летит на крыльях ввысь, где купол голубой,

Ты о лестнице не думай, доверяй крылам любви,
Мир иной глаза наполнит сокровенною мечтой.

Но когда смежатся очи и заснешь последним сном,
Мир сокроется под вечной, неподвижной темнотой.

Уподоблю сердце крыше, наши чувства – водосток,
Пей накопленную влагу, наслаждаясь чистотой.

На скрижаль живого сердца я нанес свою газель,
А язык недолговечен, в смерти скован немотой.

Человек с колчаном сходен, стрелы – мысли и слова,
Стрелы вылетят из лука и забыт колчан пустой.

* * *

Потребность плоти – золото считать,
Душе потребно друга созерцать.

Цветник без друга – темен, как зиндан.
Тюрьма, где друг с тобой, весне под стать.

Знай, в наслажденье дружбой высший смысл,
Пусть множится друзей надежных рать.

У друга даже тернии в саду
Прекрасней роз и лилий могут стать.

Шить не умеет нитка без иглы,
Не может закисть дружбы нить порвать.

В ночи беззвездной, в келье, где темно,
Любовь, как сотни солнц, начнет сиять.

Тебе не страшен посянет яражких стрел,
Когда кольчугу друг сумел сковать.

Дыханье затая и стань немым,
Чтобы любовь и дружбу не предать.

* * *

— Ты — дух, а я земная плоть, — луна я так скачал —
Вглянись, как горько плачу я, каким ничтожным стал.

Ты восседаешь, как султан на быстром скакуне,
Превыше ереки и вер воздвигнув пьедестал.

Приди к нам снова, оглянись, в лесу заблудших душ, —
Кровь на деревьях запекалась краснее, чем коралл.

Стал недостойный говорить о доблестных мужах, —
Клеймом тщеславия свой лоб навски запятнал.

Благочестивых не отрижь, ранений не страшись,
Терпенье страждущей душе превыше всех начал.

Ты трезвым вдумчивым умом нетрезвых пожалей, —
Герой на дервишей святых руки не поднимал,

Господь поможет, Шамсуддин мощь вырвет у огня,
Он не напрасно кровь свою и душу отдавал.

* * *

Столько горя от любимой перенес я с давних пор,
Что от горя и обиды помутился слезный взор.

Дым и пламя, скорбь и вздохи, имя им одно — любовь.
Мне друзьями стали беды и несчастья, и позор.

Если только не захочешь стать врагом своей души,
Жертвуй всем во имя бога, а себе оставь измор.

Погляди, сколь я ничтожен пред могуществом любви,
Я не скроюсь, если даже бросит смерть меня в костер.

О любовь, она двулика, беспредельна, словно Нил.
Он одним кормилец добрый, а другим несет разор.

В некурящемся алоэ, в непылающей свече
Столько прока, как в колючке, где разящий шип остер.

Меч в бою с Рустамом сходен, стрелы — лучники его,
Меч главенствует в сраженье, довершает приговор.

Слаще сахара и меда для Рустама взмах меча,
Посвист стрел ему дорожке, чем властителя убор,

Незнакомо состраданье победительному льву,
Жертвы, в жажде скорой смерти, переполнили простор.

Мне, не ответив на поклон, проходишь мимо, почему?
Моя любимая в слезах, тоской томима, почему?

В чем я виновек? Что свершил? Какое зло я причинил?
Печаль меня лишает сил, невыносимо почему?

За что, чюнравив полна, казнят бегивного она?
Меч Тульфикара подняла непобедимый, почему?

Как только я увидеть смог лик бледный,
как больной цветок, —
Колочки сердца мне взлет немалыма, почему?

Уста улыбка оживит и сердце радостно стучит,
И все дела на лад идут необъяснимо почему?

Когда она гневно вдруе своих бровей нахмурит лук,
То сердце прерывает ступ неотвратимо, почему?

Услышу в счастливый смех и жлет в делах меня успех,
Сердце — я несчастней всех, тоской ранимый, почему?

Тревогой грудь мою тесня, ты стала избегать меня,
О, почему печаль моя столь нестерпима, почему?

Как же увижу лия святой, весь мир оденет мрак густой,
Померкнет светлый разум мой непоправимо, почему?

Великой милостью творца дано ей восхищать сердца
И красота, ей нет конца, непостижима, почему?

Я мой третьего обличья нет, лишь неземной,
неземный свет,
На воле бога лик одет туманной дымой, почему?

О тот, кто любит и любим, внимлите, час настал,
Пусть слышит кто в водоворот, подобно нам, попал:

Сгорбаться, как верблюжий горб, волна поглотит твердь,
И только лебедь – друг волны, печалиться не стал.

А нам привычен ураган, судьбу благодарим,
Как рыба, радуясь волне, ныряет в пенный вал.

О старец шейх, фугу подай, нас поглоти волна,
Явись Имрана сын Муса, ты море усмирял.

Пусть в каждом сердце, пробудясь,
любовь воздвигнет трон,
За эту чистую любовь я все на свете дал.

Недавно кравчий подстерег двух пьяных горемык.
Сегодня нас, споив вином, до нитки обобрал.

Тебе завидуют давно Луна и Муштари.
В твоих сетях, моя звезда, я сгинул и пропал.

Иду я следом за тобой, о ясный свет очей,
Со мной что хочешь сотвори, я путь любви избрал.

Мир зримый – каменный Синай, мы жаждем, как Муса.
Ты грянешь в блеске, словно гром, что горы разбивал.

Один осколок – изумруд, другой, как бриллиант,
Желтеет третий янтарем, четвертый – рдяный лал.

Кто жаждет Истину постичь, как горный кряж взгляни,
Нас высший голос опьянил, он страждущих позвал.

Ответствуй, мудрый садовод, что требуешь от нас?
За виноград, что взяли мы, в уплату жизнь забрал.

Влюбленный с пламенной душой и созидает, и вершит,
Он не дотя, что, в простоте, само не знает, что говорит.

Твоя любимая – луна, сияньем ласковым полна,
Она улыбкой неземной всех луноликих озарит.

Тот, кто неистово влюблен, рассудка, словно я, лишен,
От всех живущих отрешен, себе он не принадлежит.

Наездница, твой конь горяч,
в пространство устремился вскачь,
Великолепия не прячь, пускай оно глаза слепит.

Любовь – источник вечный вод, она от смерти нас спасет
И шахом пусть зовется тот,
в ком страсть бессмертная царит.

Дух сходен с ветвью золотой, ее пригни к себе, не стой!
К душе влекомая мечтой она тебя вознаградит.

Дух в дивный кладезь погружен,
чистейшей влагой опьянен,
И каждый новый день любви блаженство вечное сулит.

Когда от горя и утрат ты станешь, словно чанг, горбат,
Любовь объятья распахнет, и дух твой будет с нею слит.

Олень воспрянет, будто лев, страх перед сильным одолев,
Душою гордой воспарив, он злую силу победит.

Шамс – Истины Табриза луч, однажды вспыхнет
вновь могуч,
Он – провозвестной правды ключ,
тебя к сиянию приобщит.

* * *

Когда промозгло на дворе, и дождь стучит впотьмах,
Как хорошо, что я держу красавицу в руках.

Я ей объятья распростер, она чарует взор,
Горит застенчивый костер – румянец на щеках.

Не испугает стужа нас, мы счастливы сейчас,
Она у матери – алмаз, единый свет в очах.

В предзимний дождь и снегопад лобзать уста я рад, –
Там снег, и сахарный набат, и чистота, и страх.

Терпенья разрывая круг, отбился я от рук,
Похищен был, но, милый друг, я вновь простерт в ногах.

Едва подумаю о ней, волненья нет сильней,
Ей верен до скончанья дней, клянусь, велик Аллах!

* * *

Когда из праха моего пшеничный колос возрастет,
Пусть каждый, кто вкушает хлеб,
блаженство духа обретет.

Пусть пекарь, тесто замесив, страстей почувствует порыв,
И раскалившийся тандыр стихи от счастья запоет.

На мой могильный холм приди и с удивленьем погляди,
Так содрогается он весь, как будто, вправду, в пляс идет.

Возьми с собой тамбур мой брат,
пусть грянет звуков бодрый лад,
Коль весел бог, и на тебя пускай веселье снизойдет.

Подвязан подбородок мой, в могиле я обрел покой,
Я одурманен, опьянен, во рту моем шербет и мед.

Лоскут от савана добудь, когда свою обвяжешь грудь,
В питейный дом отыщешь путь, там, где душа отраду пьет.

Несутся к нам со всех сторон побоищ крик и чанга звон,
Пусть тот, чей разум опьянен, не рассуждая, первый бьет.

На свет я Истиной Рожден, в огне любви я растворен,
С любовью я не разделен, пусть даже смерть меня сотрет.

Я пьян, в груди моей давно священной истины вино.
Спроси: «Как жить мне суждено?»

Что опьяненных в мире ждет?»

Дух, воспарь до тех вершин, к звезде, чье имя Шамсуддин,
Пускай, не медля миг один, душа свершает свой полет.

• • •

Любовь сжигает нам сердца и дым плывет,
Издаലെка всегда, всегда дым виден тот.

Волненьем крови был рожден огонь в сердцах,
Безбрежный, словно океан, где волн разброд.

Когда друзья решают встать на путь вражды,
О сердце, отчего тебя печаль гнетет?

Нам грубой брани площадной не избежать,
Но ты любовь, одна любовь сердец оплот.

Пускай завидуют цари святой любви,
Она звезда и светит нам и вдаль зовет.

Достигнешь, в дерзости своей, семи небес, —
Любовь превыше и небес и всех высот.

Позор тому, чей разум трезв среди пьяных нас,
Тот, кто на пиршестве любви вина не пьет.

К чему властителю души высокий сан,
И ослепленный зорко он глядит вперед.

Скрыт покрывалом, до поры, любимый лик, —
Нимб светозарный над челом, клубясь, встает.

Пусть семь завес желают скрыть ее лицо,
Оно сияет и цветет, как дня восход.

Друзья мои, зачем дремать в глухой ночи?
Свеча горит, вино пьянит, подруга ждет.

* * *

Тебя из капища огня, из пекла знойного извлек
И снова в пламени ином и распростер тебя и жег.

Ты, будто слово, рождена в глубинах сердца моего,
И я удерживал тебя в груди, как воздуха глоток.

Со мною ты, но обо мне узнать не можешь ничего, —
Познавший тайны ведовства, заколдовать тебя я смог.

Боясь, что сглазит глаз дурной, я сам тебя терзал порой
И боль тебе я причинял самонадеян и жесток.

Лишь об одном мечтал всегда, чтоб ты осталась молода,
И, щедро одарив тебя, я счастье юное берег.

* * *

Мы в этой жизни жернова, я сердце – спелое зерно.
Откуда жернову узнать, зачем вращаться суждено?

Плоть наша – жернова гранит, а мысль – вода его кружит.
И мертвый камень говорит, что знать живой воде дано.

Спроси у мельника, вода: «Кто путь мой выбрал навсегда,
Зачем я вниз стремлюсь, туда, где жернов ждет меня давно?»

И мельник так провозгласит: «Пусть тот, который хлебом сыт,
Аллаха возблагодарит, им было так заведено!»

Узнав, смиренно промолчи. Зерно и жернов, хлеб в печи,
Зачем у Господа спроси, в явленье связаны одно.

* * *

Умрите, умрите, умрите с любовью в сердцах,
Умрите с любовью, и дух воспарит в небесах.

Умрите, умрите, забудьте о страхе земном, –
Не бойтесь отринуть свой бранный и немощный прах.

Умрите, умрите, да будет свободной душа,
Вы пленники плоти, душе тяжело в кандалах.

Ударьте киркою, чтоб плоти разрушить зиндан,
Разрушьте тюрьму и великими станьте, как шах.

Умрите, умрите во славу владыки души.
Бессмертными в смерти отныне пребудете в веках.

Умрите, умрите, порвите ненастья покров
И, выйдя из тучи, луною светите в лучах.

Молчите, – в молчанье дыхание смерти самой.
Жизнь – стон молчаливый, как смерти печать на устах.

Достигнешь, в дерзости своей, семи небес, —
Любовь превыше и небес и всех высот.

Позор тому, чей разум трезв среди пьяных нас,
Тот, кто на пиршестве любви вина не пьет.

К чему властителю души высокий сан,
И ослепленный зорко он глядит вперед.

Скрыт покрывалом, до поры, любимый лик, —
Нимб светозарный над челом, клубясь, встает.

Пусть семь завес желают скрыть ее лицо,
Оно сияет и цветет, как дня восход.

Друзья мои, зачем дремать в глухой ночи?
Свеча горит, вино пьянит, подруга ждет.

* * *

Тебя из капища огня, из пекла знойного извлек
И снова в пламени ином и распростер тебя и жег.

Ты, будто слово, рождена в глубинах сердца моего,
И я удерживал тебя в груди, как воздуха глоток.

Со мною ты, но обо мне узнать не можешь ничего, —
Познавший тайны ведовства, заколдовать тебя я смог.

Боясь, что сглазит глаз дурной, я сам тебя терзал порой
И боль тебе я причинял самонадеян и жесток.

Лишь об одном мечтал всегда, чтоб ты осталась молода,
И, щедро одарив тебя, я счастье юное берег.

Мы в этой жизни жернова, я сердце – спелое зерно.
Откуда жернову узнать, зачем вращаться суждено?

Плоть наша – жернова гранит, а мысль – вода его кружит.
И мертвый камень говорит, что знать живой воде дано.

Спроси у мельника, вода: «Кто путь мой выбрал навсегда,
Зачем я вниз стремлюсь, туда, где жернов ждет меня давно?»

И мельник так провозгласит: «Пусть тот, который хлебом сыт,
Аллаха возблагодарит, им было так заведено!»

Узнав, смиренно промолчи. Зерно и жернов, хлеб в печи,
Зачем у Господа спроси, в явленье связаны одно.

Умрите, умрите, умрите с любовью в сердцах,
Умрите с любовью, и дух воспарит в небесах.

Умрите, умрите, забудьте о страхе земном, –
Не бойтесь отринуть свой бранный и немощный прах.

Умрите, умрите, да будет свободной душа,
Вы пленники плоти, душе тяжело в кандалах.

Ударьте киркою, чтоб плоти разрушить зиндан,
Разрушите тюрьму и великими станьте, как шах.

Умрите, умрите во славу владыки души.
Бессмертными в смерти отныне пребудете в веках.

Умрите, умрите, порвите ненастья покров
И, выйдя из тучи, луною светите в лучах.

Молчите, – в молчанье дыхание смерти самой.
Жизнь – стон молчаливый, как смерти печать на устах.

О, если б нежная рука лежала вновь в руке моей!
Моей возлюбленной душа луны душистей и светлей.

Мой ум уставший от разлук,
воспрянул к новой жизни вдруг,
И я сорвал оковы с рук и звенья разметал цепей.

«Душа, ты у меня одна, жизнь без души мне не нужна,
Мне на пиру не до вина!» – Клянусь, я так сказал бы ей.

Но ей жеманство суждено: «Тебя понять мне не дано,
Страсть и погибель – заодно,
страшусь я пагубных страстей».

«Клинок и саван, вот они, коль виноват, раба казни.
Когда твои печалью дни, меня, без жалости, убей!»

Поверь признанью одному:
жизнь без тебя мне ни к чему,
Я лучше смерть сто раз приму –
разлука смерти тяжелей.

Не верил я, что ты уйдешь, что клятвы наши предаешь.
Я полагал: «Наветы – ложь!» –
Нет клеветы врагов страшней.

«О ты, душа моей души, как жить мне без души, скажи?
Меня отвергнуть не спеши, не ослепляй мне свет очей.

Мутриб, речами не терзай, возьми зурну и заиграй.
Коль нет зурны, не унывай, бери рубаб иль в бубен бей.

Влюбленных ранняя весна, что знаешь о любви моей?
Ты даришь влагу цветникам и обновляешь шелк полей.

Благоуханный ветерок, стоишь до влюбленных донеси,
Путь, где любимая прошла, дороже всех иных путей.

Мне Рум свидетель и Багдад, — я ароматом упоен,
Дыхание пророка в нем и утешенье жизни всей.

О вечной Истины исток, начало ты берешь в любви.
Превыше чем гора Синай, с тобою на сердце светлей.

О, как прекрасна речь твоя, все проявления любви
И каждый месяц, каждый год,
и каждый из прошедших дней.

Не преступай через порог, вот здесь остановись.
Там, где луну увидеть смог, вот здесь остановись.

Ты, гнавший через столько стран надежды караван,
Прошедший множество дорог, вот здесь остановись.

Деянья добрые воспой луны пресветлой той,
С тобою да пребудет бог, вот здесь остановись.

Постигни сердцем красоты незримые черты,
Душой, прозревшей, стань высок, вот здесь остановись.

Клянусь священным молоком. Кто к Истине влеком,
Чтоб сделать сладостный глоток, вот здесь остановись!

* * *

В полночный час один ходжа в болезни тяжелой слег.
Он в стену бился головой, от муки изнемог.

И сострадания полны и небо, и земля,
Как храм поклонников огня, его пылает вздох.

И эту странную болезнь ничем не излечить.
Тяжелым испытаньем хворь послал на землю бог.

Придя к больному, врач Гален стал шупать слабый пульс.
«Оставь меня, — сказал ходжа, — я безнадежно плох».

Нет, не водянка у него, не желчная болезнь.
Напасть иная дух томит, схватив ходжу врасплох.

Толк разный в городе идет, жалеют все ходжу.
Но не отыщешь никого, кто б в лихости помог.

Молю я: «Боже, хоть на час покой ему пошли,
Ничьей он крови не пролил, был ласков, не жесток».

И прозвучал ответ с небес: «Лечить его нельзя,
Нет исцеленья от любви, он сам себя обрек!»

* * *

Не нужно разума тому, кто истинно влюблен,
Его кумир одетый в шелк, как розовый бутон.

От рассудительных людей подальше лучше быть,
Пусть ливень милует костер, пылает жарко он.

Благоразумному скажи: «Уйди, здесь места нет!»
К себе влюбленного приблизь, отвесь ему поклон.

Расчет и трезвость, как чума, опасны для любви,
Холодный разум от любви стеною отделен.

Слыть умудренным стариком не следует юнцу, —
Ум опасается любви, так было испокон.

Любовь моя, не рассуждай, чтоб не сгубить любовь,
Жизнь без любви, как звук пустой, мелькнет,
как смутный сон.

И Шамс Табризский не прочтет рассудочных стихов,
Не позволяя, чтоб разум твой был плотью побежден.

• • •

Я звезду похитил с неба и послал тебе вчера:
Расскажи, как я страдаю, — ей о том узнать пора.

И поклон земной, прошу я, солнцу в небе передай,
Камень в золото расплавит нестерпимая жара.

Погляди, как я изранен, грудь моя кровоточит
Прошепчи жестокосердной: «Боль мучительно остра».

Я в груди баюкал сердце, словно малое дитя,
Пусть оно, как в колыбели, тихо дремлет до утра.

Успокой дитя больное материнским молоком,
Помогающая сирым, милосердия сестра.

Обозначь мне город встречи, дай увидиться с тобой, —
Без тебя пустыни ночи, одиноки вечера.

Я умолк. Влюбленных кравчий, мне вина не подноси,
Двух нарциссов опьяненных протрезвит меня игра.

Твой лик сияет ярче дня и даль небес ясна,
Вино прекрасно! Кравчий наш любезнее вина.

Сегодня связанным рабам свободу мы дадим.
Все сокровенные мечты исполнятся сполна.

Не должен жажды знать бедняк, он милость обретет –
Кавсара вечная струя чиста и холодна.

Пусть весть до любящих дойдет, что праздник наступил,
Моя красавица вином всех обнести должна.

И столь прозрачен тот сосуд с искрящимся вином,
Что скажешь: «Вижу я вино, а чаша не видна!»

Меня избранником своим великодушно ты нарек
И этой лестной похвалой смутит мой дух невольно смог.

Живи, как будто только день тебе остался на земле,
Знай, наше завтра скрыто мглой, его один провидит бог.

О, древо райское – хурма, дай отдохнуть в тени ветвей,
Там шелест листьев неземной и ветра легкий холодок.

Друг сердцу ниспослал любовь и в кровь мою вошла она,
Так слиты сахар и халва в единый сладостный клубок.

Так жемчуг в раковине скрыт на потаенном дне морском,
В орбите глаза ты блестишь, как зорко видящий зрачок.

И коль ты думаешь о нас, то благосклонность прояви,
В тебя влюбленных пожалей, приблизь хоть на один шагок.

Ты обещанье дал прийти, когда не выполнишь его,
Я не осмелюсь никогда роптать, произнести упрек.

Ты наше солнце, до тебя вовек рукой не дотнусь,
Всегда душой в тебе стремлюсь.

вплести в буду нить далека.

О Шапе, ты ярче тысяч солнц, они завидуют тебе,
О совершенный, ты один лучей живительных исток.

Настала ночь и мир уснул земной,
Спит, будто рыбы в толще водной.

Глаза влюбленных смотрят на михраб,
Им до утра не спать во тьме ночной.

Друзья ушли, заботы позабыв
В душе у них и благодать и покой.

Влюбленным дела нет до благ земных, -
Так дервиши довольны нищетой.

Они пройдут землей, как будто вихрь
Их след замылет ветер буревой.

Ты приземлен, ты ковш на колесе,
Влюбленных звезды манят за собой.

Те, кто влекомы блеском серебра,
Как ртуть, исчезнут в толще земляной.

* * *

Привет тебе, пусть мой привет, где б ни был ты, тебя найдет.
Сколь долго он тебя искал, скитаясь среди людских невзгод.

Вокруг обители твоей привет, как голубь, воспарил.
Благословенья твоего, в пути измучившись, он ждет.

Мюридом жаждет стать твоим истосковавшийся слуга, —
Неоперившийся птенец надежды крылья обретет.

Коль повстречаешь птицу вдруг, чьи крылья сожжены дотла,
Знай, что запуталась она в чужой стране среди тенет.

Ты животворный ключ Кавсар, ты исцелишь ее ожог,
Чтоб снова, крылья обретя, она свершала свой полет.

* * *

Где тот волшебный аромат все ночи напролет?
Его черты твои струят все ночи напролет.

Пусть сердце, словно мотылек, в огне любви я сжег,
Вкруг лика я кружиться рад все ночи напролет.

Моя луна, скрыт облик твой под облачной фатой,
Не отвожу влюбленный взгляд все ночи напролет.

Как улей, полный суеты, я пленник маеты,
Твой мед собираю — сладкий клад, все ночи напролет.

Ночь спит, тенета разостлав, сердца людей украв.
Душа, как птица, рвется в сад все ночи напролет.

Взывал к властителю души: «На помощь поспеши!»
Во тьму гляжу я наугад, все ночи напролет!

Пусть золотистого вина нам серебристая нальет,
Чтобы восторгом полнить грудь и вчор избавить от забот.

Султана кубок нам подай, чтоб трезвый мог постигнуть рай,
Чтобы духмяной стала плоть, и ночью заблистал восход.

Ты, плутру восстав от сна, испей священного вина
И шире двери распахни, чтоб приобщенным стал народ...

Твой чашник полон доброты, избавь его от клеветы,
Он — благодетель дал вкусить тебе познанья дивный мед

А тот пьянчуга и буян, в питейном доме вечно пьян, —
Браниться попусту готов, не разумея, что он пьет.

Красавица есть в городе моем,
Ит-ла все покоя не найдем.

Исполнена небесной красоты,
Она весну приносит в каждый дом.

Ее не видя, люди слезы льют,
И вздохи, будто пыль, встают столбом.

Когда о ней заводим речи мы,
То музьяна нам слышится кругом.

Она на подвиг вдохновляет нас,
Владеет нашим сердцем и умом.

Красавицы приют невдалече,
Об этом друг мне прошептал тайном.

Он был влюблен. Я муку прочитал
Во взоре отрешенном и больном.

Ее слова он громко возглашал,
Себя назвав ее учеником.

Как Ной она построила ковчег
И дух любви нам явлен был во всем.

Полынью горькой не трави себя, —
Рассыпан сахар на столе твоём.

Но сладкоежек праздных избегай, —
От сладкой жизни муторно потом.

Познанья сахар висится горой,
Иди к вершине истиной влеком.

Молчи, о сердце, и не помышляй,
Что можешь ввысь идти иным путем.

* * *

Здесь опьяненных не сочтешь, и ширится их круг,
Безумцы, духом воспарив, порвали цепи вдруг.

Таились мы, чтоб нашу речь никто не услышал,
Но рок ударил в барабан, все громче грозный стук.

И опьяненная душа сломать сумела клеть,
Как птица, в поднебесье взмыл освобожденный дух.

Разбился глиняный кувшин, и хлынуло вино.
О бог, столь дивного вина ты не вкушал, мой друг.

Увидел опьяненным я, мн' странствия прииди,
Хотел уйти, но завлекли объятья добрых рук.

Ни небесах пребудет тот, кто избран был из всех,
Чей взир он видом усладит, чей обласкает слух?

Средь нас есть кравчий, он один свод неба возмутит,
И забродившее вино разорвало бурдюк.

• • •

Приди, я грустен без тебя, тревога сердце мне гнетет,
Тот, кто не стал твоим рабом, ответствуй мне,
найдется ль тот?

Неотделима ты от нас, так слиты души и тела,
Надежно скрылась от невежд,
но просвещенный раб найдет.

Десницу возлагавши ты на чистых в помыслах своих,
Кто длань на сердце ощутил, блаженство духа обретет.

Освобожденная душа отринет тягостную плоть,
Зерцалом истинной любви себя отмыче наречет.

Свиемь солнца и луны сольются в нечеловечный миг,
Но не престало говорить о том, что посвященным млет.

Я пробоишем опьянен и только одного страшусь,
Что силы духа не найду, чтоб оправдаться от немощи.

Чтоб я не смел промолвить того, что говорить нельзя, —
Длань возложь мне на уста, пусть в немоще умолкнет рот.

* * *

Ты лучше всех, не знаю я красавицы другой,
На дне морском не отыскать жемчужины такой.

Я хумов множество открыл, пригубливал вино, —
Вкушать досель не довелось столь сладостный настой.

Жасмин и роза расцвели в восторженной душе,
Жасминотелая, приди и сердце успокой.

На два-три дня сумел забыть желанья свои.
К чему желанья, если ты не можешь быть со мной.

На два-три дня я стал рабом владенья твоего,
И в эти дни любой султан мог стать моим слугой.

Шептал рассудок: «Улетай от странников небес,
Иль, может, крыльев у тебя не стало за спиной?»

И голубь сердца воспарил к обители твоей.
«Моя голубка не пришла». — Взывает он с тоской.

Я за голубкою души, как сокол, полетел,
И быстрокрылая Анка не угналась за мной.

Сгинь плоть моя, уйди душа — вы время для меня,
Освобожденье я ищу для радости иной.

* * *

Когда рассветное вино тебя не опьянит,
Возьми фиал из рук моих, он доверху налит.

Нам чаша первая дает забвеньё от невзгод,
Аллах вторую поднесет, а третья веселит.

И все забыты и печала уйдут куда-то вдаль,
Всвержем богу мы себя, а пьяных бог хранит.

Закружит душу аромат, узоры заплещут,
Прольется розовой водой, расплавившись, гранит.

Подой прозрачного вина, лей в чашу дополна,
Пилляни, твой раб, забыв про все, слова любви твердит.

Рабу вкось кубок протвни и пристально взгляни;
Он, к небу поднимая взор, в негримое гладит.

Дороги Истины круты, но путь мой выбрал ты,
Иду, избаваясь от тпеты, куда мне бог велит.

Соя, отвьть, наливи вина, откуда виноград?
У тех, кому испить дано, сердца заблалсь в лад.

Откроем искрвый хум с вином и горлышко затишем,
Вино, что скрыто во втором, таит смертельный яд.

Коль из негто фиал нальешь, мученье обретешь —
Там в ислерие в дождь, сомнение в разлад.

О кравчий, мзлость лрвию, нить дружбы не порав,
Коль подносишь вино любви, тебя благословят.

Сто шпозыз капель, слово крова, из млель твет любовь,
Там сто цвгтов раскрылась вновь, весь мир расцвел, так сад.

Знай, сердце — дом, где нет замка, а зверий не крепка
И разобьется от талчка, кода грубо постучит.

Дозволь вином напиться влать, чтоб отвратить напасть,
Маджлис цветами разукрась, как божий вертоград.

Пусть все, кто Истине верны и благости полны,
От тайной радости хмельны, Творца благодарят.

* * *

Ты не пришла, и был маджлис вчера в смятенье,
Мерцали свечи и без сна металась тень.

Ночь напролет безвинно я терпел пытанье, —
Освобождения не ждал из заключенья.

Луна, не повстречав твой лик, оделась мглою, —
Тебе одной дано дарить успокоенье.

Ты презираешь себялюбцев праздных,
К добросердечным ты полна благоволенья.

Трепещет сердце от стыда в твоих ладонях,
Как ртуть живая, в маете, всегда в движенье.

* * *

Юсуф, чье имя легкий вздох,
о совершенный, словно бог,
Разбить ты наши кубки смог, неверья разорвать силок.
О светоч, пиршество души,
злосчастье наше сокруши,
Броженье в разум нам вложи,
чтоб стал вином янтарный сок.

Любовь желанная пришла стремлений
выспренных кыбла.
Ты и сердца и ум сожгла, гляди теперь,
сколь дым высок!

О друг наш и лукавый лжец,
сеть для взыскующих сердец,
Не отвернись от нас вконец,
чалму мою возьми в залог.

Как тяжело сердцу жить, борясь! Его затаптывают в грязь.
Любовь, в сердцах пылай, лучась,
свети средь горя и невзгод.

* * *

Тому, кто в Истину влюблен, отдохновенья нет.
Ей безраздельно служит он, в душе сомненья нет.

Весь этот зримый мир земной и призрачный иной
Сродни жемчужине одной, в ней раздвоенья нет.

Тебе Иса свой отдал вздох, хорош ты или плох,
Я раб того, кто изнемог, в ком устремленья нет.

Коль скажешь: «Дай вперед пройти!» – Отвечу: «Не ходи!
Ни позади, ни впереди – нигде забвенья нет».

Отдай достаток бедняку, себе оставь хырку,
Обрящешь счастье на веку, в ином спасенья нет.

Стань, будь ты плох или хорош, на дервиша похож.
Черты иные уничтожь, в них озаренья нет.

О сердце, твой неистов стук, безумны все вокруг.
Знай, сердцу – сердоточью мук, уподобленья нет.

Умолкни, придержи язык, пусть тот,
с кем спорить ты привык,
Заикой став среди заик, хранит молчанье ночью этой.

Ступайте, друзья, приведите подругу сюда.
Красавицу ту, что надменна со мной и горда.

Сулите ей злато и песней ласкайте ей слух.
Луну приведите, оставьте со мной навсегда.

А коль обещает прийти ко мне разом иным,
Не верьте посулам, обманет она без труда.

Она чародейка и ведомо ей волшебство,
Подвластны ей ветер, завязана в узел вода.

Войдет мое чудо, и трепет охватит меня,
И дом мой осветит таинственным блеском звезда.

Лицо ее – солнце, светильники меркнут вокруг,
Ничтожна пред нею красавицы иных красота.

Лети, мое сердце, покорный привет передай
Красавице той, что в решенье суровом тверда.

Когда с возлюбленной вдвоем наедине я был,
Открылся в том, что от нее в глубинах сердца скрыл.

Мы потаенно собрались, хмельные от вина,
Про соглядатая забыв, он крепко опочил.

Зима заснула, но гляди, разбужена весна, –
Весенний ливень, прошумев, весь мир преобразил.

А если б на единый день вернулись холода,
Мороз дохнул бы на цветы и сад наш погубил.

Смерть, в усыпальницу свою прими наш бранный прах,
А дух нанизывай на нить, где жемчуг и берилл.

Приблизься к Истине, и ты весь мир получишь в дар,
За деньги, знай, еще никто блаженство не купил.

* * *

Владыка смерти, уходи! А нам позор, а нам позор.
От слабосильных отврати свой грозный взор,
свой грозный взор.

Враги на нас пошли стеной, удар был грозен буревой.
У чанга с порванной струной смолк перебор,
смолк перебор.

Наполни кубок свой вином. В угаре буйном и хмельном
Забудешь обо всем ином, вступая в хор, вступая в хор.

Коль жаждешь ты вина хлебнуть, сам, как стекло,
прозрачен будь,
Разбейся, выбрав трудный путь, о камни гор, о камни гор.

Тот, кто вино познания пьет, пожнет добра и света плод,
И сердце радость обретет с тех самых пор,
с тех самых пор.

Звучанье, как волны каскад, рокошет и звенит барбат,
С царями вождь тягаться рад, вступая в спор,
вступая в спор.

Миррих, лицо фатой прикрыв, подобно деве боязлив,
Не смеет он идти, труслив, наперекор, наперекор.

Того луч солнца не сразит, кто из луны сработал щит,
Свет нашей Истины блестит, жжет, как костер,
жжет, как костер.

Стань, как Исхак, трудолюбив, будь молчалив и терпелив.
Чтоб Ганг могучий переплыв, познать простор,
познать простор.

* * *

Где я – там трезвость не нужна, подай вина скорей, соки!
Мне кубок душу оживит, полней фиал налей, соки.

Лей щедро ото всей души, мой утешитель, поспеши,
Устами дай прильнуть в тиши вдали
от всех людей, соки.

Голодным хлеба дать вели, скупцов, и тех, не обдели –
Постель в углу им постели. Бездомных пожалей, соки.

Но ты, душа, должна узнать,
что мы не хлеб пришли вкушать.
Встань, хватит нищенкой стоять,
вели ей быть смелей, соки.

Щедрее кубок наполняй и старцу мудрому подай;
А захмелеет, прочь ступай, других вином согрей, соки.

Душе быть дерзкой надлежит и, охмелев,
забыть про стыд,
А если дух огнем горит, вином его залей, соки.

Встань, кравчий, и приди сюда!
Войди и стань врагом стыда.
Коль счастье улыбнется нам, всех будет веселей соки.

Когда в сердцах решишься ты чанг звончатый разбить,
Сумеет тысячью других потерю заменить.

Доколь, охвачены тоской, мы мучаться должны?
Пусть чанг звенит, звучит зурна, чтоб муку утолить.

Но если чанг замолкнет вдруг, сломается рубаб, —
Святую музыку души ничем не заглушить.

Она в немолчном звоне струн стремится к небесам,
Ее невежда и глупец не смогут оценить.

Беда над миром поднялась железною горой.
Но светоч разума горит, его не погасить.

Соломка утлая легко танцует на волнах,
Лежит жемчужина на дне, она не в силах всплыть.

В день смерти будет мой табут на кладбище снесен,
Не думай, что покинув мир, я буду удручен.

Не плачь по мне, не причитай: «О, горе! О, беда!» —
Беда коль будешь дивом злым за это искушен.

«Зачем, зачем оставил нас!» — Не восклицай в слезах, —
Свиданья радость мне сулит прощанье похорон.

Предав могиле, не тверди: «Ушел, ушел навек!»
Могилы перед входом в рай, в цветущий сад заслон.

Взглянув на солнечный закат, подумай про восход, —
Заката таинство верша, беззвучен небосклон.

Закат светила – это весть, что новый вспыхнет день
И мрак могильный не тюрьма, освобожденье он!

Зерно, лежащее в земле, весною даст ростки, –
Дух человека, как зерно, вновь будет возрожден.

Когда ведро опустишь вниз, вернешь его с водой.
Юсуф в колоде изнывал, но мир не слышал стон.

Умолкнешь здесь, но в мире том отверзнутся уста,
Ведь на земле твой слезный вопль не будет утолен.

* * *

О ты, чей лучезарный взор мир опьяненным сделал вмиг!
О ты, с Юсуфом я сравню сладкоречивость уст твоих.

Что толку в праздной болтовне и пересказах небылиц?
Когда мы слушаем тебя, не надо вымыслов пустых.

Ликуй, шахиня красоты! Веселье наше украшай.
О несравненная, тебе Азра внимает и Вамик,

Знай, о кормилица души, ручей вина и молока,
Вечноцветущий лотос ты, Эдема солнечный цветник.

К чему растрчивать слова? Ведь если стану говорить,
То не затронет речь моя ни равнодушных, ни скупых.

Желаешь просьбу услышать! «Дай кубок с утренним питьем,
Чтоб в пляс пустился небосвод и сто красавиц молодых!»

Там, где заботы и печаль единым связаны узлом,
Сердца все узы разорвут, издав громоподобный рык,

Встань и, как некий скупердяй, запри все двери на засов.
Где ты – там дом весенний сад, оберегай его от злых.

Откуда ты взошла, луна? О, светозарный ореол!
Его в небесной вышине господний излучает лик.

Луна – начало и конец, и безрассудна и свята,
Муса, он чудо сотворив, стал и прославлен и велик.

О боже, расскажи сердца, не трепетавшим никогда,
Не знавшим тяжести разлук, сколь мир открытый нам велик.

Чтоб сердце, свет любви вобрав, пришло в прибежище ее,
Сказав: «Веление твое – закон желанный для живых!»

И чтоб всевластием любви ты поглощен был до конца,
Ликуя цепь ее носил, до окончанья дней своих.

Неужто в городе моем чистосердечных больше нет,
Лишь я могущество любви, с небес сошедшее, постиг?

Мгновенье каждое любви, что к нам снисходит с вышины,
Будь исцеленье иль недуг, дороже радостей земных.

* * *

Старинной истины закон запомнить мы должны,
Знай, труд и радость на земле в одно сопряжены.

Подумать только, сколько бед случилось нам терпеть
С тех самых пор, когда на свет мы были рождены!

А сколько крови пролилось из сердца и глазниц,
Чтоб нам глаза открыть на мир, где жить мы суждены.

О боже, если б острый меч сквозь столько бед прошел,
То никогда б, в боязни, он не покидал ножны!

От страха стала гибкой сталь, расплавились клинки,
Теперь, податливы, как воск, кому они нужны?

Но ты, горнило бед пройдя, настолько закален,
Что испытания судьбы, отныне не страшны.

Ты, мой наставник, словно сталь, отшлифовав свой дух,
Аллаху слава, сам дошел до звездной вышины!

* * *

Избегать огня не надо, закалит твой дух ожог,
Опасаясь капкана, попадешь в тугой силок.

Никогда не ссорься с другом и упрямец не слыви,
Неразумное упрямство – непростительный порок.

Верным в дружбе будь, запомни, это долг извечный твой,
Опасайся, в час кончины, неоплатным сделать долг.

Нрава собственного бойся, в гневе сдерживай себя.
Если будешь себялюбцем, значит ум твой недалек.

И пока еще не поздно, нити дружбы не порви,
Чтобы радостно и мудро на земле прожить свой срок.

* * *

Мы покидали город твой, не увидав твои черты,
Так ветер сбрасывает вниз с ветвей незрелые плоды.

О кипарис, в твоей тени не довелось нам отдохнуть, –
Повсюду видели в саду суровых стражников следы.

В жаровне пламенной любви сердца в кебаб превращены,
Снаружи в уголь обратясь и обогрев до черноты.

В руинах духа мы тебя искали, словно тайный клад.
Когда отчаялись найти, как змеи, спрятались в кусты.

В вертепах и святых местах, как тень, проскальзывали мы.
И растворился дух в тебе, в нем нет ни зла, ни доброты.

Пусть те, кому потребны мы, в сиянье друга ищет нас, —
Лишь возле друга мы видны, в свеченье вечной красоты.

Мы с ним вкушали хлеб и соль, иных не ведая забот.
В разлуке, вспомнив о былом, ломаем в горести персты.

Бьет погребальный барабан, предвосхищающий уход.
Нам отправляться в гуть пора, до той, неведомой черты.

Ведь я, который пил народ, и мы отведали сполна,
На счастье есть у нас бальзам, что против яда дал нам ты.

Когда в мирских, земных ручьях струилась чистая вода,
Мы, словно рыбы на песке, изнемогали без воды.

Увидев, что иссяк родник, пролились слезы, как ручей.
Лишь под конец достигли мы воды небесной чистоты.

В терпенье радость обретаем, нетерпеливым быть грешно.
В слезах остаток дней влачим, боль вынося без суеты.

Нет толмача, чтоб передал жар сердца, что мне душу сжег.
Нет языка, чтоб воссоздал мой тайный и глубокий вздох.

Нет вдоха, чтобы облегчил душевной муки глубину,
Нет друга, чтобы в трудный час, тебе участливо помог.

Жемчужин нет на дне морском и друга в море нет мирском.
Нет моря, где бы пенный вал спокойно ластился у ног.

И отыскать я не могу смысл, порождающий строку.
Нет букв, которые смогли объединиться в вещий слог.

Речь простодушна и груба, как водосточная труба, —
Морей безбрежность пропустить нельзя
сквозь узкий водосток.

В частице ищущей души вселенной смысл найти спешу.
Но знай, что тайны бытия постичь никто еще не мог.

* * *

Сегодня дивная луна, души богиня не пришла.
Кумир сердец, подруга дней, на горе ныне не пришла.

Та роза, что на радость всем раскрылась в цветнике души,
В объятья, что раскрыли мы,
к нам ночью синей не пришла.

Мы, как джейраны, поспешим укрыться в зелени полей.
Газель, что краше всех была на луговине, не пришла.

Играйте музыканты нам, утешьте музыкой сердца,
Ведь вдохновительница дел и благостыни не пришла.

Покоя бубну не давай, пусть най томительно звенит —
Отдохновение души, моя святыня не пришла.

Соки бальзама не принес, хмель ного не налил вина.
И радость, что могла помочь моей кручине, не пришла.

О Шамс Табризский, объясни, что приключилось на земле,
Ведь долгожданная весна еще поныне не пришла.

Спокойно сердцу моему я высказал упрек:
«Спасись от пламени любви, мучителен ожог!»

Но сердце в шутку обратить сумело мой совет,
С усмешкой молвило оно: «Конечно, мой дружок!»

В покоях у моей любви оно нашло приют,
А я, бессильный помещать, от горя изнемог.

Сказало сердце: «Это все случилось не вчера,
Мне то увидеть суждено, что ты узнать не мог.

Частица – ты, зато любовь едина и цельна,
И в море жаркого огня ты – жалкий уголек».

Я видел: пламень бушевал, сжигая все вокруг,
Я в этом яростном огне живую душу сжег.

В Табризе солнце поднялось, огнистый лик явив,
Я, как пылинка на свету, выиграл, познал восторг.

Шамс взглядом одарил меня превыше счастья нет,
Смирил огонь моей души ласкающий поток.

И в каждой капельке души тюльпанный вспыхнул луг,
Над лугом дух мой воспарил, как огненный цветок.

Испив вина из нежных рук возлюбленной моей,
Я с виду пьян, зато мой дух и выше, и светлей.

Я скрытно тайный пламень сей среди других избрал
И на челе моем следы таинственных огней.

Я сотни мыслей о любви взволнованно изрек.
Ни от кого утешных слов не услышав о ней.

То в сердце тлеет смутный жар, то, вспыхнув на огне,
Вдруг превращается в кебаб, сожженный до углей.

Ведь свет единственной луны виновник бед моих,
А для меня иной луны нет во вселенной всей.

Я в море меда погружен и в сладости тону,
Роемье улья надо мной все гуще и слышней.

Ни рай, ни ад не преградят к возлюбленной пути,
Всевластный зов моей луны призывов всех сильней.

Представь, что сущий мир земной прозрачен, как вода,
В ней отраженный свет луны и ближе и видней.

Когда с табризским Шамсом ты беседуешь вдвоем,
То озарит твой дух луна сиянием лучей.

* * *

Посиди со мною рядом, и пока я буду спать,
Ты рассказывай мне сказки, что не мог я рассказать.

Недосказанных дастанов опьяненные слова,
Беспорядочно толпятся, я не в силах их связать.

Обрести хочу подругу, чтоб во сне иль наяву,
Никогда не разлучаться, дивный образ созерцать.

Как в зеркале отраженьем будут в ней мои черты,
Все открыв ей, тайну сердца научу ее скрывать.

В миг, когда она смеется, рассмеюсь и я в ответ,
Если вздумает сердиться, гнев и мне не удержать.

Остальное сам доскажешь, ведь из моря доброты,
Перлы мыслей добывал я, чтоб на нити нанизать.

• • •

Я любви открою тайну, больше силы нет терпеть.
Боль мою не стерпит небо, не снесет земная твердь.

Рвется сердце от тревоги, ты – в беспечности живешь,
Пред тобой, мой чинский идол, мне дано благоговеть.

Лютый жар сжигает сердце, будто мир объят огнем,
Долго ль мне еще томиться, и терзаться, и гореть?

Тайну, что скрывал веками, опьяненный расскажу,
Чтоб открыто и спокойно друг в глаза мне мог смотреть.

Увидав мое смятенье, луный луч скользнул в окно,
Он шепнул: «С тобою вместе буду я отныне впредь!»

И душа остолбенела, лучезарный вида лик,
Вместе он вода и пламень и, как уголь, может рдеть.

Бог свидетель, сколь я счастлив, видя дивные черты, –
Сердце музыка, наполнив, захватила в круговерть.

Я сражен твоей любовью, расстилаюсь пред тобой,
Шамсуддин – табризский месяц, мне дозволь тебя воспеть!

* * *

Сказала: «В очи погляди, прошу тебя о том».

Сказала: «Без меня живешь и с горем не знаком».

Смеясь сказала: «Пусть твои сияют вечно дни.

Оставь упреки, веселись и думай о другом».

Сказала: «Надоело мне внимать словам любви!»

Отвечу: «Тот тебя поймет, кто с чувством не знаком»

Ведь я, когда подруги нет, сгорая, слезы лью,
Пошли, о боже, мне приют и сделай меч щитом.

Не ты ли дерзкую мечту внушила с первых дней,
Что станешь бедствия и боль делить со мной вдвоем.

Сказала: «Нищенство друзей уносит мой покой,
Раскрой уста, пусть жемчуга наполнят мир кругом».

Сказала: «Преданность любви почетный пояс твой,
Себя покрепче обвяжи и стань моим рабом».

* * *

Приди! Разлука мой покой и веру отняла.
Терпенья в бедном сердце нет, мученьям нет числа.

Не сыщешь слов, чтоб рассказать про боль в моей груди.
Приди, приди и погляди на желтый цвет чела!

Я, как лепешка, был румян от жара твоего,
Теперь подобен крошкам стал, упавшим со стола.

Я словно зеркало твоей светился красотой,
Теперь морщинист, погляди, и серый, как зола.

Я был подобен ручейку, не знающий забот, —
Разлука встала на пути, как грозная скала.

Я, распластавшись на земле, гляжу в небесный свод,
Твой лик один сияет мне, иное скрыла мгла.

Послание другу начертав, я ветер стал молить:
«Отправься к другу, пусть в пути тебя хранит Аллах!»

Я так писал: «О поспешай, не разбирай пути.
Тебя, коль будешь весь в грязи, отмою добела.

Приди и успокой меня, по терниям ступай,
Душа тоскует по любви, терзаньям нет числа!»

Я весть послал: «Влюбленных всех надежда и пророк,
Знай, друг тоскует без тебя, печаль его сожгла».

Огонь и слезная вода мне гибелью грозят,
Где выход, коль земная жизнь мне стала не мила?

Мои молитвы, ввысь взлетев, заполнят небосвод,
Залечатлеют их навек святые зеркала.

Воздам я тысячу молитв за друга моего.
Любовь к тебе Салахиддин, священна и светла.

Как ты плавно идешь! Далеко не ходи без меня.
Жизнь и счастье мое, в цветнике не сиди без меня.

Не вращайся свод неба! Луна, без меня не сияй,
Время так не спеши, о земля, не цветы без меня!

Мне с тобой оба мира прекрасны, и этот и тот.
Будь со мной в этом мире, а в тот не ступи без меня.

Без меня нет видений, умолкнут немые уста.
О душа, не спеши и в Эдем не лети без меня.

Ночь увидит свой лик, коль его озаряет луна,
Я – ночной небосвод, ты – луна, не свети без меня.

Розу шип защищает колючим своим коготком.
Роза ты, я – колючка, в саду не расти без меня.

Как човга, изогнула ты кончики длинных ресниц,
Не смотри на меня, не играй, не шути без меня.

Если с шахом пируешь, то чашу не пей без меня,
И на крышу дворца, нет мне в мире пути без тебя.

Горе тем, кто дорогу избрал против воли твоей,
Ты укажешь стезю, нет мне в мире пути без тебя.

Ты превыше всех чувств, ты – султанша священной любви,
Ты за гранью мечты, пощади, не уйди без меня.

* * *

Возьми фиал из рук моих, я пьян, я пьян давно.
Из круга трезвых и ханжей мне вырваться дано.

Между гулякой и ханжой исконная вражда.
Пусть низок я, а ты высок, со мной будь заодно.

Но коль захочешь враждовать, знай, нам не по пути, –
Стезею ласки и добра идти мне суждено.

Я все приемлю от тебя и дружбу и любовь,
И в неприязни и в любви ты дорог мне равно.

Пред тем как встретиться с тобой, горнило бед прошел,
Лишь двоедушье не терпел, противно мне оно.

Но ныне вместе мы пьяны, нас хмель связал навек,
Не разделить ступу и пест – они слиты в одно.

* * *

Ты веселишься без меня, а я томлюсь в силках тугих.
Когда желашь быть со мной, к чему сурово хмурить лик?

Ты не вино в бокал мне льешь, а едкий уксус подаешь.
Зря насмехаешься над тем, кто к меду сладкому привык.

Подруга, улыбнись молю, не дай торжествовать врагам,
Тебя улыбка озарит, как солнце утренний цветник.

Тебе завидует луна, сердиты розы на тебя –
Не подобает красоте неверной в клятвах быть своих.

Прекрасен опьяненья миг, когда ты говорила нам
Хмелея, радости полна, что мы дороже всех родных.

И улыбалась, как дитя, нам винный кубок поднося,
Шепча: «Кто не был опьянен, забвенья радость не постиг!»

Ходжа, приветствую тебя, хоть ты на все кладешь запрет,
Не кравчий, не владыка ты, но на путях любви возник.

Ты не рубин и не коралл, не драгоценный самоцвет.
Не море ты, не сад в цвету и не живительный родник.

Умолкну я, но обещаю тебе за молчанье дать вина.
Учу тебя по простоте, хоть ты не стоишь слов моих.

* * *

В глубокий снег не забредай, мороз тебя не пощадит.
Замерзнешь там, хоть, как танур, ты полон пламени на вид.

Тот, в чьем сознание нет огня, не брат, а недруг для меня.
Твое кипенье, пламень твой, он равнодушьем охладит.

Своим глазам не доверяй, овцу на ощупь выбирай.
Порой на глупой голове чалма богатая торчит.

Коль песнь тебе приятна, друг, встань,
и войди в наш общий круг,
А в одиночку нам внимать, поверь, никак не надлежит.

* * *

Скажи, как ты живешь, родной мой друг,
Когда повсюду непокой, мой друг?

И днем и ночью мысли о тебе.
Покрыла кровь простор земной, мой друг.

Огонь и дым весь мир заволокли,
Войска татар идут стеной, мой друг.

На утлой, перегруженной ладье
Во власти волн, во тьме ночной мой друг.

Я тяжело болен, исцелитель – ты.
Спроси: «Как ты живешь, больной мой друг?»

Ответствуй мне, тревогой сломлен я.
Ответом сердце успокой, мой друг».

Пусть слышит тихий шепот Шамсуддин:
«О солнце тайн, свой лик не скрой, мой друг!»

Таким безумным и больным я не был никогда.
Всегда был трезвым, а хмельным я не был никогда.

И рассудительным я слыл, предвидя ход времен,
Такой любовью одержим я не был никогда.

Сердца красавиц похищал, как опытный ловец,
Но кровожадным или злым я не был никогда.

Причинность сущего всего пытаюсь постигать,
От удивления немым я не был никогда.

Я жаждал быть превыше всех, гордыней обуян,
Став жертвой страсти, столь раним я не был никогда.

Я от корыстного огня, как дым, стремился ввысь,
Но столь отвержен и гоним я не был никогда.

Как сокровенный вклад меня достали из земли,
Каруном жадным и скупым я не был никогда.

О солнце, дом наш озари снопом лучей златых.
Друзей обрадуй, а врагов не оставляй в живых.

В рубины камни превращай, согрей мой горный край.
Плоды и грозди наливай, наполни соком их.

На землю ласково взгляни, сады озелени,
Пусть щебет птиц звенит в тени, среди ветвей густых.

Ты — лекарь любящих сердец, сердец небесных сфер венец,
Влюбленных любящий отец, врачующий больных.

Зачем под облачной фатой нимб прятать золотой?
Лицо прекрасное открой и покажись на миг.

Коль хочешь, чтоб земля цвела, завесу скинь с чела.
Коль жаждешь, чтобы тьма была, – тогда закрой свой лик.

* * *

О любовь, тебе мы рады, ты живешь в людских сердцах,
Возлюбившие сияют в золотых твоих лучах.

Словно царское величье обрели они на миг,
Ты страны сердец влюбленных полновластный падишах.

Тот, кто видит, тот, кто слышит, подчиняется тебе,
До скончанья дней мечтай состоять в твоих рабах.

Солнце – ты, а мы – пылинки на свету твоём видны,
Озаренные светилом, пребываем в небесах.

Твоего благоволенья долетит к ним аромат,
Как Рустам они готовы в бой вступить, презревши страх.

Но когда твоей поддержки не почувствуют они,
Станут слабы и бессильны, не удержат меч в руках.

Возликуй, душа, услышав удивительную весть:
Луноликие открыли лик, сияющий впотьмах!

Опьяненные не знают путь к порогу своему,
Не гульбой они достигли просветления в умах.

И покуда существует в мире таинство любви,
Будут в памяти потомков пребывать они в веках.

Где уверения твои, что будешь век со мной?
Где клятвы, где слова любви, знак верности святой?

Ведь говорила, что пока сияет небосвод,
Со мной, заблудшим, ты пойдешь единою тропой.

Пока горящим сердцем льет над нами солнышко свет,
То не остудит жар сердец нам ветер ледяной.

С неженским мужеством клялась быть верною во всем
Во имя братства, не страшась преграды никакой.

Быть может, скажешь: «Оттого я причиняла боль,
Что прежде сотворил меня печальной и больной».

Отвечу: «О царица, мстить тебе не надлежит,
Не будь похожим на меня, согбенным нищетою.

Я – прах, всего лишь жалкий прах, лежащий на земле,
Прости, коль вихрь его взметет завесой пылевой.

Дороге свойственно пылить, ей это не в укор,
Как можно золото винить за отблеск золотой?

Пусть вечно светится звезда, сияющая нам,
Сухраварди твой звездный свет, суть радости земной».

Кто место твое в наших душах посмеет занять?
К самим небесам безответно он будет взывать!

От нашего гнева спасенья ему не найти –
Коль скроется в крепости – стенам ее не стоять.

Кто мир называет душой – нас душою души назовет,
Мы – неба глаза, если небо лицом называть.

Прах – корень, сокрытый в земле,
жизнь – звенящая зелень листвы,
Мы – масло оливы, обоих миров благодать.

Что к Шамсу Табризскому нас с непреклонною
силой влечет?
Любовь – наш магнит, мы – изделиям железным под стать.

* * *

О кравчий полночный, подъемли кувшин не робея,
Безумцев кумир, стань напитка хмельного хмельнее,

Так чаши налей, чтоб на волос пустот не осталось,
А кто убоится – гони его прочь, не жалея!

Пусть разум умолкнет, пусть станем себе мы чужими,
Тогда – все равно: уходить иль садиться теснее.

О, наш океан лишь без раковин перлы приемлет,
Покровы отринь и ко дну устремись, пламенея!

Набатом греми, устрашай кровожадную бурю,
Свече прошепчи, чтоб во мраке горело ровнее.

Из черепа вытряхни груз бесполезный и тяжкий –
Как чаша любви будет он несравненно ценнее.

В нетленном гнезде, что любовью зовут, ты родился –
Храни ему верность, в душе благодарной лелея.

• • •
Брюзга несносный хмурится опять,
Пора ему глоток веселья дать.

Он так продрог вдали от нашей чаши,
Чье назначенье – души согревать!

Что пил бедняга? Сок незрелой грозди –
Опасный яд, что все бы надо знать.

На что природой создан уксус винный?
Чтоб слепоту души усугублять!

Однако, если с ним удар случится,
Есть влага Хызра, чтобы исцелять!

• • •

О радости исток, струись, не уставая,
Искрящийся поток – твоя вода живая.

Нетленности залог, ты – вечное дыханье,
А тем, кто в землю лег – ты обещаенье рая.

О, вечности глоток из богоданной чаши!
Пусть каждый вышет впрок,
к бессмертью приникая,

Будь твой удар жесток –
мне в радость быть мишенью,
Из раны крови ток – отрада неземная!

Полет Анка высок, пари над Каф-горою,
Прекрасноликий рок крылами осеня!

Вино и фитилек, наперсница и тайна –
От яви сон далек, но рад объятья сна я.

Когда ж настанет срок – в иного мира море
Ты пустишь мой челнок – жду, радость предвкушая.

Сердца, что ты завлек, неутолимо жаждут –
Взгляни, лежат у ног, на милость уповая!

Ты в мире свет зажег, рассыпав перлы счастья,
И мир счастливый рёк: «Будь счастлив сам без края,

О радости исток, пресветлый Шамс Табризский,
Ты перлов царь и бог, ты мудр, как глубь морская...»

* * *

Коль сердце твое от дыханья любви не цветет –
Ничто ты для Бога – обломок сучка, а не плод,

Любовь зеркала без труда очищает от пятен,
Захочет любовь – из гранита родник потечет.

У веры с безверьем война постоянна под небом,
Захочет любовь – и безверье и веру сожжет.

Души океан бороздит она вольной акулой –
Что ей оба мира? Проглотит и этот, и тот!

Ни с тигром коварным, ни с подлой лисою не схожа,
Любовь, словно лев – не обманом, а силой берет.

Пленную душу любовь не покинет в несчастьи –
Узилище-тело сама для нее отомкнет.

Подарит любовь удивленье, восторг и томленье,
Душа пробудится, а разум, сдаваясь, устанет.

О, пусть же в Табриз, где навеки оставлено сердце,
Слова о любви поскорей ветерок донесет!

• • •

Ужели встречался тебе пресыщенный
страстью влюбленный?

Ты слышал о рыбе морской,
пресыщенной глубию бездонной?

Бывает ли так, что ожив, рисунок бежит живописца,
И к новой невесте Вамик спешит от Азры нареченной?

Влюбленный в разлуке похож на слово,
лишенное смысла,

При встрече с любимой – на смысл,
обличия слова лишенный.

Я – рыба, ты – море мое, о, шахский подарок – стихия!

Но, царь мой! Я так одинок – твой раб,
от тебя отлученный!

Ужель умертвил недород спасительных милостей знаки?
Ужели, тебя не узрев, погибну, страданьем спаленный?

О, только пред ликом твоим зловещий огонь побледнеет
И розово-желтым цветком увянет в углу, пристыженный!

Что жизнь на земле без тебя? Уволь, не хочу и мгновенья –
Не вынести пытку душе, разлукою злой уязвленной.

Под своды Акса Сулейман входил грациозно и гордо –
Так в наши сердца ты вошел,
на вечное царство рожденный.

И тут же мечети сердец сияньем огней озарились,
Ризванов и гурий полны Кавсара воды благовонной.

О, сколько созвездий, Творец,
и лун на твоём небосводе,
Но их не увидит кафир, безверьем навек ослепленный.

Любовью возвращенный птенец, ты вещью птицею станешь,
С Анка разделяя гнездо, восславишь приют обретенный.

Табризское солнце узришь – не Запада и не Востока –
Светило вселенной оно; возрадуйся, им озаренный!

* * *

Луною славен небосвод, но где ж луне с тобой сравниться?
Твоя земная красота небесной пери не приснится.

Кто не бывал влюблен в луну? Она же – у тебя в плену,
Она вздыхает по тебе, смотри – готова прослезиться!

Твой взор блеснет, и солнца лик позеленеет в тот же миг...
Светила меркнут пред тобой, и та ль еще беда случится?

Луна, покинув небосклон, к тебе явилась на поклон,
Но каждый, кто в тебя влюблен, вскричал:
«Как смела ты явиться?»

Танцуй, порхай, дитя земли, чтоб наши души расцвели,
Чтоб дверцу неба отворив, мечтали ангелы спуститься.

Когда же ты одаришь нас прощальным взором дивных глаз –
Ударит молния в сердца – им, бедным, нечем защититься.

И те, кто видел сад в цвету, увидят гниль и пустоту –
Разлуки горькая зима в куртинах мертвых воцарится.

Пожухнит лист и сгинет плод, и сердце горестно замрет:
Ужели больше никогда весна в саду не повторится?

Я шел к тебе, не чуя ног, я душу бросил на порог,
Чтоб ты в несчастьи моем смогла воочию убедиться.

И ты сказала: «Добрый друг, какой извел тебя недуг?
Глаза остались от тебя, вот-вот готовые закрыться...»

Я молча вслед тебе глядел, благословляя свой удел,
Я верил, что слова твои помогут сердцу исцелиться!

• • •

Я жив, покуда ты живешь, умру – как только ты умрешь,
Земля тепла, покуда ты свои лучи на землю шлешь!

О, своенравное дитя! Ты пешки двигаешь шутя,
Но вместе с ними и меня когда-нибудь с доски смахнешь!

Ты без улыбки говоришь, что душу ты открыла мне
И что предвидела подвох, и что тебя не проведешь,

Что, в заблужденье введена, в поклонах спину гнула ты –
Пусть нынче гнет ее верблюд, и тот, кто на него похож,

И завершаешь, хохоча: «О долгоногий, не спеши,
Чем угостить тебя, дружок?

Быть может, хлопка пожуеть?»

• • •

Я бедно жил, не знал забот, но твой каприз меня сгубил –
Так попугай терзает плод, что для забавы получил,

Мне страсть, как солнце, душу жгла – душа закалку обрела,
И вот – готов гульбашакар! Я зрелость сердца ощутил.

Тогда я крикнул: «Небосвод, тебе я больше не слуга!
Пусть пред тобой лежу в пыли, но ты меня не победил!

Пусть в небе звезды так стоят, как будто мне поставлен мат,
Но разве, шаху проиграв, я стал несчастнее, чем был?

О, беспредельный океан! Я давней жаждой обуян –
Но высосав тебя до дна, я б жажды той не утолил!

О, красота! По чьей вине два мира ныне чужды мне?
Тебе на свете ровни нет, и я наперсников забыл!»

Один осенним желтым днем по винограднику брожу –
Рыдают листья по тебе, как плакальщики у могил.

Увидев лик полдневный твой,
кто вспомнит о любви к другой?
Но только я во мгле ночной твой образ сердцем полюбил!

Ты гордым стягом взмыла ввысь –
хотя б на миг ко мне спустись,
Но не спелёнывай меня, не стань силком
для вольных крыл!

Утром и холоден рассвет, когда на небе солнца нет –
И я, вздыхая о тебе, как видно, душу застудил...

Попробуй палец мне отсечь – от боли криком изойду,
Меня отрежут от тебя – не закричу, не будет сил!

Я оскорбления терплю – как ты, которую люблю:
Не я ли, гордую, тебя своей любовью оскорбил?

Как все смиренные рабы, я не хочу иной судьбы:
Я счастлив, что тебя люблю, что счастье это заслужил!

Когда бушует хмель в крови, до повседневных ли забот –
Да сгинет вместе с ними мир! Любовь к тебе меня пьянит!

Когда ладонями всплеснешь, исчезнут мигом сто миров,
Возникнет новых сто эпох и небосвод изменит вид.

Кто ты? Насмешливый цветок? Вселенский разум?
Всадник тот,
Что солнце выбрал скакуном? – Твоей попоной конь укрыт!

Немало нас вокруг тебя, сердца трепещут, как одно,
И счастлив каждый, коль его твоя улыбка озарит!

Ты – кравчий мой, ты – кубок мой,
моя обитель, отчий кров,
На свете множество имен, но лишь твое в душе звучит.

Увы, твой ясный лик – не сон, а явь жестока иногда...
Кому пожаловаться мне, кто он напасти защитит?

Мы, свита верная твоя, вздыхая, молим: «Выйди к нам!»
Испить сиянье глаз твоих себя любой надеждой льстит.

Я, как и все, одежды рву, рыдания слышишь ли мои?
Взгляни – из печени моей потоком черным кровь бежит!

Я не скитаюсь, как Маджнун,
в бесплодных поисках любви –
С тех пор как твой увидел лик, я неподвижен, как гранит,

Изведав горе и тоску, я понял – им предела нет,
Изранит душу красота, и обожжет, и ослепит.

Влюбленных души, как ручьи,
текут по разным руслам, врозь,
Но необъятный океан навеки их соединит.

Забудет горестный поток, что бормотал в верховьях он:
Роптал ли, славил ли судьбу – пред тем,
как был с другими слит.

О, солнце мира, кравчий наш, налей же страждущим вина,
К рабам ничтожным снизойди, и Бог тебя благословит!

Пусть роза, зависти полна, у ног твоих увянет вмиг,
Но чанг несчастный пожалей – он о руках твоих грустит!

О, кто в созвездии Зухры счастливей флейты, мой кумир?
Она дыханье уст твоих волшебным пеньем повторит.

Ликует всей земли тростник, тростинкой-флейтою гордясь:
Как будто каждый стебелек звучанье сладкое таит!

Так заключи в объятья чанг, лобзанье флейте подари!
«Побей, пожалуйста, меня!» – ты слышишь, бубен говорит!

Из груди жалких черепков разбитый кубок воссоздай,
Струю хмельную в душу влей – и чудеса она свершит.

О снисхождении молю: похмельем черным не карай –
Тебя воспевшая душа, коль протрезвеет – замолчит.

Будь щедрым кравчим, мой кумир, –
иль сгинь, исчезни без следа:
Лишь кубок вечного вина блаженство суфию сулит!

• • •

Ни капли вина не попало мне с вечера в рот,
Я мучился ночью, я думал, что жажда сожжет.

Пусть имя твое увлажнит пересохшие губы,
Пусть мысль о тебе благодатный покой принесет!

Пусть влага хмельная омоет и душу и тело,
Пусть каждая жилка напиток живительный пьет –

Да, каждая жилка! А та, что останется трезвой –
Пусть мрачной совой на руинах сознания живет.

О, сделай пустыню пьянящим рубиновым морем –
По воле твоей и тюльпан до весны расцветет,

Оденутся кроны в лоскутья зеленого шелка,
В оживших ветвях небывалый завяжется плод –

В нем сердце мое удивленные люди узнают,
Хмельному граниту, смеясь, подивится народ!

Яви милосердие, зодчий питейного храма –
Пусть эту обитель твоя же рука не снесет.

Коль чаша пуста – то любые пусты рассужденья,
Рабу твоему многословие впрок не идет.

* * *

Влюбленный, чести не блюди, об имени своем забудь,
Не сможешь – в голову твою и камень не грешно метнуть.

До цели путник не дойдет, когда страдает хромотой –
Столь многотруден путь любви – опасный путь,
прекрасный путь.

Не дрогни, если встретишь смерть,
с ней по-мужски поговори,
Ее лишь крепче обними, коль бросится тебе на грудь.

От красок, запахов земных она тебя освободит –
Халат нарядный ей отдай и не жалея о нем ничуть.

Груз оскорблений и обид носи в груди и не ропщи,
И не спеши бросаться в бой – спеши объятья распахнуть.

Подобна зеркалу душа? Промой ее, отполируй,
Пусть непорочного стекла не портят ржавчина и муть.

Когда тебе не в радость мир – глаза ладонями прикрой,
Потом попробуй на него глазами новыми взглянуть.

♦ ♦ ♦

Дверь запири – пусть в дом питейный посторонние не входят,
Души наши окрыляя, пусть вино в кувшинах бродит.

Рукава поддери, кравчий, и не медли, наливая,
Хорошо в приюте этом – всем, кто крова не находит.

Мы из рук Зухры прекрасной чашу взять не пожелали –
Только твой бурдюк заветный для веселья нам пригоден!

Так запири же двери, кравчий, и открой свой погреб тайный –
Дай прильнуть к желанной чаше!
Кто не выпьет – пусть уходит!

Лей щедрее из кувшина, отмывай от скверны души,
Пусть сияет солнце дружбы, пусть вовеки не заходит!

Смутным сном мы долго спали – зов твой слыша,
пробудились,
Но теперь не в духе каждый и с похмелья колобродит.

Дай глоток! Жестокой жаждой горьких пьяниц
не справишь,
Дай глоток, не то возникнет ангел смерти в небосводе.

Пусть философ выпьет с нами, пусть в вине утопит бредни,
Он, чумою нас считая, в заблужденье многих вводит.

Наша чаша словно море, в ней мы – вольные акулы,
Не заманишь чечевицей тех, кто тянется к свободе.

Если хочешь стать богатым – брось ничтожную торговлю:
Здесь твое богатство, в чаше – пеной бражною восходит!

* * *

Приди вкусить сладчайшего зерна, и на пути тенёт
не устранишься,

В игорном доме душу проиграв, позорной клички «мот»
не устранишься.

Приди к друзьям – они тебе верны, желанья их
твоим подчинены,

Приди к друзьям – они рабы твои, коль глас судьбы зовет –
не устранишься!

Спеши сюда, где кравчий и вино соединились
в таинство одно,

Здесь шах тебя улыбкой одарит –
и ты его щедрот не устранишься!

Но, скажешь ты, – опасен путь сюда,
погибнет плоть и душу ждет беда:

Однако знай – живая есть вода, она тебя спасет,
не устранишься!

Любовь назвать Исою надлежит –
она Эдем умершему сулит,

Как умер я, умри у ног любви – блажен, кто так умрет,
не устранишься.

Не смей роптать, что чаша тяжела –
да обретет душа твоя крыла,

И сотня чаш из дружеской руки вреда не принесет,
не устранишься!

Коль стал рабом, а твой владыка лев – ты спать не ляжешь,
плотно не поев,
Но мясо есть ты будешь лишь сырым! Кусок пихая в рот,
не устроишься!

Когда луна сквозь мрак тебя ведет – ночная стража
вне твоих забот,
Омочишь душу в утреннем питье, – глухая ночь пройдет,
не устроишься!

Когда о друге грезил в тихий час – я видел кубок, слышал
вещий глас:
«Сие вино с достойными испей, пусть чернь тебя клянет,
не устроишься».

Подумал я: «И попробовать вино в разгар поста
воистину грешно!»
Но молвил глас: «Не тело, а душа напиток этот пьет,
не устроишься».

Здесь Ибрагим сидит и Баязид, здесь кубок вечный
до краев налит,
Вино из кубка вместе с ними пей, оно не обожжет,
не устроишься!»

* * *

В двухтысячной толпе есть «мы», но есть и «я»!
Да не замет мне рта, как прежде, длань твоя!

Стеклом усыплешь путь – я все равно уйду,
Меня не устроят осколков острия.

Но в сердце ты царишь, тобой оно полно,
Ты – черная печаль, ты – радость бытия.

Я щедр, коль ты щедра, я – желчь, коль ты горька –
О, чистой красоты медвяная струя;

Начало всех начал, я – зеркало твое,
Что явишь – отражу, от мира не тая.

Ты – гордый кипарис, я низкая трава,
Живу в тени цветка и лучше нет житья.

Когда ж сорву цветок – успеет он вонзить
Шипы в мою ладонь – кровь хлынет в три ручья.

И в кубок я налью кровь горькую мою,
И гряну об пол там, где кравчий и друзья.

Кумира моего за ворот я схвачу –
Пусть рвет он мой халат – стыдиться мне ль рванья?

Мрак ночи озарил свечой Саллахиддин,
Я – той свечи шандал особого литья.

* * *

Сто раз я трудно умирал, но с ложа смертного вставал,
Твоим дыханьем я дышал, и ангел смерти улетал.

Я сотни раз лежал в пыли, и не подняться бы с земли,
Когда б всеильный твой набат души моей не возрождал.

Когда свой лик являла ты, я забывал свои черты,
Я – праздник твой, но хочешь ты,
чтоб я костром на нем пылал!

В тенета слабые свои поймал я сокола любви,
Как пташку малую, схватил – моих тенет он не порвал!

Когда с наперсником твоим –
твой лютый недруг побратим,
Беги: сожжет тебя догала, сроднившись с пламенем, вода!

Долой из теста волосок! Уйди навеки – видит Бог –
Я был тобою опьянен, а разве нет в вине вреда?

Но вновь приду к дверям твоим, свирепым чудищем гоним –
Тоска, безжалостный дракон, приволочет меня сюда!

Сто тысяч раз стрелой сорвусь, но к тетиве тугой вернусь –
Мой лучник ласково глядит, но как рука его тверда!

Какими чарами ведом, спешу я в твой злосчастный дом?
Не внемля разуму спешу, – к тебе и больше никуда.

И если вдруг уйти дерзну, тоски своей не обману:
Следя, смеется надо мной, любви спасительной звезда.

Я, раб твой, грешен, решено – но покаяние смешно,
Любовь с терпением в одно не смогут слиться никогда.

Терпенью, так и быть, учи – о покаяньи лишь молчи –
О том, как каялся Маджнун, кто может слушать без стыда.

* * *

Я стал примером чистоты, но тем тебе не угодил,
Капризно пожелала ты, чтоб винным погребом я был.

Я океаном винным стал, кто жаждал – всяк в меня нырял,
Я солнцем мудрости сиял, от мрачных дум умы лечил.

Был ангел выдуман тобой – он взмыл над прахом и водой –
Я ж философским камнем стал, в желаньи близости застыл.

Харут, творивший колдовство, тобой разгадан и сожжен;
Затем ли познаешь меня, чтоб я свечой в ночи коптил?

Таджик по-своему живет, у турка – образ жизни свой,
Я по-турецки прожил час, а как таджик – мгновенье жил.

Порою ясен разум мой; как в бочке муть, он в миг иной,
Венец султана я затмил и черным дьяволом прослыл.

Пусть род позорил я, греша – во мне Юсуфова душа,
Румянцем, локоном его меня всевышний сотворил.

* * *

Спи, гуляка, на пороге – прогонять тебя не стану,
Для тебя кувшин заветный я из погребца достану.

Выпьем вместе, как проспишься –
вытворишь что хочешь в доме:
Пой, буянь, садись на шею – можно все тебе, султану!

День, что мною трезво прожит – предаю забвенью смело,
Друг мой верный, самый близкий,
будем пить мы неустанно.

Вместо золота в наследство мне отец вино оставил,
Воля кравчего священна, я ее исполню рьяно.

Мне давно приелась трезвость – от нее душа устала,
Пьяный я – корабль крылатый,
якорь я – когда не пьяный.

Пьет душа, желудок тоже; небо где? И где веревка?
Кубок мой – как пруд Кавсара,
твой наперсток оловянный.

Тот, кто истину пригубит, может в мыслях сдвинуть горы,
Он ничтожен в низком море – в мире высшем –
гость желанный.

Будь душою чист, погонщик, а когда уснут верблюды –
Наполняй безмолвно кубок, чей напиток богоданный.

* * *

Вставай! Светлеют небеса, пора и чашу поднимать
И долгожданного в дверях с улыбкой гостя обнимать.

Простерла вечность пред тобой свою
торжественную даль –
Мгновений суетных, земных тебе отныне не считать!

Ты мимолетных ласк судьбы в юдоли краткой ожидал –
Теперь ты сам свою судьбу и мучить можешь, и ласкать.

Не странно то, что ты зарыт –
все клады скрыты под землей!
Ты, как луна, сквозь пыль и мглу приветно
будешь нам сиять.

Теперь пустыня позади, Кааба счастья пред тобой,
И караванщика каприз тебя не может задержать.

Вершит круженье небосвод, гордится множеством светил –
Ты наблюдал сиянье их, чего еще тебе желать?

Под сенью черного крыла испей напиток роковой –
Похмелья горького душе не придется испытать.

Душа нетленная твоя прекрасный образ обретет –
Чтоб неземною красотой земных красавиц посрамлять.

Дружить с невеждами – позор!
Лишь с нами к истине придешь,
Забудешь ты, что был ослом,
впадал при виде самки в дрожь.

Любовь – начало всех начал, и жизнь твоя, и смерть твоя –
Не будь развратнице сродни, которой каждый муж пригож.

Останься львом, когда смеясь,
тебя на цепь посадит страсть –
Ее лишь двери стереги, не то собакой прослывешь!

Когда терзает душу боль, глазами сердца в мир гляди,
Со всех сторон спасенья жди – придет, откуда и не ждешь!

К любой колючке не спеши, как ненакормленный верблюд,
Есть дивный сад, весенний сад – ужели им пренебрежешь?

Ты приглашен на царский пир,
на славный праздник в честь твою –
Зачем же ты средь нечистот невкусно ешь и горько пьешь?

Смотри, на поле для игры великий вышел човганист,
Ужели под удар ему ты сердце-мячик не метнешь?

Не надо зеркало винить – сначала грешный лик омой,
Клади на чашу все добро – тогда весов не упрекнешь!

Того, кто дал тебе уста, устами теми восхваляй,
Кто дал тебе стремленья, жизнь –
к тому стремись, пока живешь!

Завесил идол лик срамной фальшивым золотом волос,
Тот лик луной не назови – в ошибку горькую впадешь –

Из глины губы и глаза – черты застывшие слепцов!
О, как при них живую бровь, глаза живые воспоешь!

Немолчна музыка любви, самозабвенен чистый глас –
Его нетрудно заглушить, коль в лад ему не попадешь!

Пусть будет вздох неслышен твой:

в нем сотни радостей и бед,

О них узнает целый мир,

коль слишком громко ты вздохнешь.

* * *

Провидцем божественным я вертопраха назвал,
Верблюжий помет драгоценною амброй считал,

И к судному дню до конца не избыв пустословья,
Навозную кучу лужайкой в цвету величал.

Я низким и подлым придумывал гордые званья,
Чело обезьяны алмазным венцом увенчал.

Прости, о душа! Неразборчивый и слабовольный,
Я мерзостной падали свойства твои приписал,

Прости, красота, богоданная суть человека,
Что в дьяволе подлом приметы твои узнавал.

Я трогал колючки, но звал их цветами жасмина,
Как сладостной трели, вороньему крику внимал,

Коварного дива посмел я наречь Гавриилом –
И сам за прозренье свою слепоту выдавал,

Все черное в мире, презренное, алчное, злое,
Презренный и алчный, восторженно я воспевал.

О, разум! О, слово! О, жалкая участь ослова –
Но сам я осла, скакуном посчитав, оседлал!

Грехи тяжелы; покаянье, увы, запоздало –
Всю жизнь я, заблудший, как истину, ложь утверждал!

Я топчу корысти всходы, верю в страсть, в любовь играю,
Алчность главу против шерсти, бедняков не презираю,

Я не клянчу подаянья, я не вор, не захребетник,
Я люблю, как птица, волю, а в неволе – умираю!

Я щедрее небосвода, что по-царски сыплет жемчуг –
Я для страждущих отраду наземь ливнем проливаю.

Счастья луч на миг пожаром Моисею показался –
Не пугайся, я не пламень – согревая, не сжигаю.

Ветер ветви гнет нещадно, но в земле незыблем корень –
Так и я в житейских бурях силы духа не теряю.

Я, комок ничтожный глины, я – вселенной средоточье,
Обращаю полночь в полдень, зиму в лето обращаю.

Ночью я с ночною птицей, днем – с дневною рядом рею,
Но, в себя придя, очнувшись, птиц обеих забываю.

Что случится, если в сердце четырех стихий не станет?
Сколько донгов буду весить, если чувства потеряю?

...О великий разум мира! Я, как ветер, лоб твой глажу,
И подобен я затишью, если чашу наполняю...

* * *

Поумнеть стремится умник, разум выказать желает,
А влюбленный смерть в пучине счастьем искренно считает.

Ходит берегом разумный, утонуть боится в море,
А влюбленный смерть в пучине счастьем искренно считает.

Если ты благоразумен, для тебя покой – отрада,
А влюбленный? Он к позору плен покоя приравняет!

Одинок в толпе влюбленный, неизменно чужероден,
Так оливковое масло: в воду влей – пятном всплывает!

Тот, кто сеет для влюбленных благонравные советы –
Только зря теряет время, лишь презренье пожинает.

Тень лежит вдали от древа, повторяя абрис кроны –
Так саму любовь влюбленный в мире олицетворяет.

Обретет младенец разум – сразу делается старцем,
А любовь, придя внезапно, старцу юность возвращает.

Чтоб высот любви достигнуть, не страшись униженья –
Тех, кто любит безоглядно, Шамс Табризи вдохновляет!

* * *

Кого болезнь душевная изъела,
Тот хочет, чтоб у всех душа болела.

В полу вцепившись, он тебя утащит
Туда, где грех и подлость без предела.

Страшись его! – губительная зависть
Неблагодарным сердцем овладела –

Порви его коварные тенета,
Чтоб нить судьбы счастливой уцелела.

Спасись от братьев, как от волчьей стаи –
И ты – Юсуф, Египет твой всецело!

Твои стопы целующий завистник
В мечтах кинжал в твое вонзает тело,

Не верь ему, не будь его игрушкой,
Возненавидь – и в том признайся смело.

Найди дорогу в храм добра и чести,
Чтоб зависть ближних душу не задела.

Сам льва разя – подумай – лев ли это?
Дождись сперва, чтоб сердце отрезвело.

• • •

О ярости знай, что ее порождает гордыня:
Во прахе лежи, если душу сжигает гордыня,

Надменность и гнев победы, преврати их в ступени,
Что в небо ведут – лишь тогда отступает гордыня.

Ведь ты не Заххак, не сродни тебе скользкие гады –
Страшись, если с яростью кольца сплетает гордыня.

Беда, если ярость приносит тебе наслажденье,
Беда, если радость тебе доставляет гордыня.

Но, ярость собачью от ярости льва отличая,
Склонись предо львом – лишь ему подобает гордыня,

И – будь кровожаден, коль злобные псы пред тобою –
Пусть ярость бежит и за ней поспешает гордыня!

* * *

Козленок, беги, за мамашей-козой поспешай,
Теленок, беги, за коровой вослед поспевай,

На пастбище этом сегодня ослы табунятся –
И молод и стар; ты собранию их не мешай!

Смердят и ревут – появилась, должно быть ослица –
Кормежка и случка – ослиный не это ли рай?!

Ты с ними молиться и амбры понюхать собрался –
Молчи, нечестивец, и вонь нечистот обоняй!

Как жадно они приникают к подхвостьям друг друга!
Ты тоже попробуй, блаженную дрожь испытай,

Но в чистое сердце потом не вторгайся копытом,
Ослиным коварством ослиные души смущай!

И эту судьбу ты считаешь прелестной невестой?
Но это же сводня; лобзай же ее, обнимай.

А я замолчу, даже бровью не двину в намеке –
Без всяких намеков дорогу себе выбирай!

* * *

Иной влюбленный день и ночь потоки слез о милой льет –
Он плачет от любви к себе, хоть сам того не сознает.

Я душу у себя украл, чтоб не оплакивать ее,
Бросаясь в бурный океан любовных мыслей и забот.

Нет самолюбья у меня, нет гордых помыслов, клянусь,
Свидетель Бог, я чист от них,
как чист полдневный небосвод.

Навеки к лику твоему прикован мой влюбленный взор –
К кому он будет обращен, коль вдруг оковы разорвет?

На поле бранное любви приводит нас счастливый путь –
Позорно медлить и хромать, когда на схватку смерть зовет.

Привыкли – кто в тебя влюблен – смеяться гибели в лицо,
И даже тысяча смертей в смятенье нас не приведет!

Мы часто видим, как дрожат, трепещут листья на ветру –
Но корень в почве недвижим, его и вихрь не потрясет.

Чем вертоградарию любви воздастся за его труды?
Лишь сердце верное свое, как плод созревший, он сорвет –

Да будет сладок этот плод! Но лишь того блаженство ждет,
Кто пламень страсти сбережет
от бурь вселенских и невзгод!

А ты, почтеннейший ходжа, аскет, всезнайка – знай одно:
Любовь умом нельзя познать, ее лишь сердце познает!

Так Шамс Табризский говорил – я повторил слова его,
Но не до всех ушей, увы, простая истина дойдет.

ПРИТЧИ

ПОСЕЛЯНИН И ЛЕВ

Однажды, к пахарю забравшись в хлев,
В ночи задрал и съел корову лев.
И сам в хлеву улегся отдыхать.
Покинул пахарь тот свою кровать;
Не вздув огня, он поспешил во двор —
Цела ль корова, не залез ли вор?
И льва нащупала его рука,
Погладил льву он спину и бока.
Льву думалось: «Двуногий сей осел,
Видать, меня своей коровой счел!
Да разве б он посмел при свете дня
Рукой касаться дерзкою меня?
Пузырь бы желчный лопнул у него,
От одного лишь вида моего!»
Ты, мудрый, вещей сперва познай,
Обманной внешности не доверяй.

РАССКАЗ О БЕДУИНЕ, У КОТОРОГО СОБАКА ПОДОХЛА ОТ ГОЛОДА

У бедуина пес околевал,
Над ним хозяин слезы проливал.
Спросил его прохожий: «Ты о чем,
О муж могучий, слезы льешь ключом?»
Ответил: «При смерти мой верный пес.
Так жаль его... Не удержать мне сvez,
Он на охоте дичь мне выгонял,
Не спал ночами, стадо охранял».
Спросил прохожий: «Что у пса болит?
Не ранен он? Хребет не перебит?»
А тот: «О нет! Он только изнурен.
От голода околевает он!»

«Будь терпелив, — сказал прохожий тот,
— Бог за терпенье благом воздаст».
Потом спросил: «А что в большом мешке,
Который крепко держишь ты в руке?»
«В мешке? Хлеб, мясо .. много там всего
Для пропитанья тела моего».
«О человек, — спросил прохожий, — что ж
Собаке ты им корми не дашь?»
Отвечил: «Не могу ни крошки дать,
В пути без денег хлеба не достать;
Хоть не могу мал псом я слез не лить ..
А слезы — что ж .., за слезы не платить ..»
И тут прохожий в гневе закричал:
«Да будь ты проклят, чтобы ты пропал!
Набитый ветром ты пустой бурдюк!
Ведь этот пес тебе был верный друг!
А ты сто раз претреннее, чем лес.
Тебе кусок еды дороже слез!
Но слезы — кровь, пролитая бедой,
Кровь, от страданья ставшая водой.
Пыль под ногой — цена твоим слезам,
И не дороже стоишь весь ты сам!»
Рассказ об украденном баране
Барана горожанин за собой
Ташил с базара, — видно, на убой.
И вдруг в тьме остался малеке,
С веревкою, прорезанной, в руке,
Барана нет. Добычею ворон
Овчина стала, и курдюк, и плов
Тот человек, и пропаже убедясь,
Забегал, бестолково суетясь.
А вор возле колодца, в стороне,
Воюл и причитал: «Ой, горе мне!»
«О чем ты?» — обворованный спросил.
«Я кошелек в колодези уронил.
Все, что имел я, — сто динаров там!
Достынешь — и в награду двадцать дам».

А тот: «Да это целая казна!
Ведь десяти баранов в ней цена.
Я одного барана потерял,
Но бог взамен верблюда мне послал!»
В колодец он с молитвою полез,
А вор с его одеждою исчез.
О друг, по неизвестному пути
Ты должен осмотрительно идти.
Но жадность заведет в колодец бед
Того, в ком осмотрительности нет.

О ТОМ, КАК СТРАЖНИК ТАЩИЛ В ТЮРЬМУ ПЬЯНОГО

Однажды в полночь страж дозором шел
И под забором пьяного нашел.
Сказал: «Вставай, ты пьян». А тот ему!
«Я сплю и не мешаю никому».
«Что пил ты?» – стражник пьяного спросил,
«Я? Что в кувшине было, то и пил».
«А что там было? Отвечай, свинья».
«Что было? Было то, что выпил я!»
«Так что ты выпил? Толком говори».
«Я? То, что было налито внутри».
Так стражник с пьяным спорил битый час
И в споре, как осел в грязи, увяз.
Велел он пьяному: «Скажи-ка: «Ох».
А пьяный отвечал ему: «Хо! Хох!»
От горя люди охают, кричат,
Хо! Хох! – за чашей праздничной кричат».
Страж рассердился: «Спору нет конца!
Вставай, пойдем. Не корчи мудреца».
«Прочь убирайся!» – пьяница ему.
А страж: «Ты – пьян, и сядешь ты в тюрьму»,
А пьяный: «Ну когда же ты уйдешь?
И что с меня ты, с голого, сдерешь?»

Когда б не ослабел и не упал –
Давно б я в эту пору дома спал.
Как шейх, в своей бы лавке я сидел,
Когда б своею лавкою владел!»

О ТОМ, КАК ШАХ ТЕРМЕЗА ПОЛУЧИЛ «МАТ» ОТ ШУТА

Шах в шахматы с шутом своим играл,
«Мат» получил и в гневе запыхал.
Взяв горсть фигур, шута он по лбу – хватъ.
«Вот «шах» тебе! Вот – «мат»! Учись играть!
Ферзем куда не надо – не ходи».
А шут: «Сдаюсь, владыка, пощади!»
Шах молвил: «Снова партию начнем».
А шут дрожал, как голый под дождем.
Сыграли быстро. Шаху снова «мат».
Шут подхватил заплатанный халат;
Под шесть тяжелых, толстых одеял
Забился, притаился и молчал.
«Эй, где ты там?» – шах закричал в сердцах.
А шут ему: «О справедливый шах,
Чтоб перед шахом правду говорить,
Надежно надо голову прикрыть.
«Мат» получил ты от меня опять.
Теперь твой ход – и мне несдобровать».

О ТОМ, КАК СТАРИК ЖАЛОВАЛСЯ ВРАЧУ НА СВОИ БОЛЕЗНИ

Старик сказал врачу: «Я заболел!
Слезотечение... Насморк одолел».
«От старости твой насморк», – врач сказал.
Старик ему: «Я плохо видеть стал».
«От старости, почтенный человек,
И слабость глаз, и покрасненье век».
Старик: «Болит и ноет вся спина!»
А врач: «И в этом старости вина».

Старик: «Мне в пользу не идет еда».
А врач: «От старости твоя беда».
Старик: «Я кашляю, дышу с трудом».
А врач: «Повинна старость в том и в том,
Ведь если старость в гости к нам придет,
В подарок сто болезней принесет».
«Ах, ты дурак! – сказал старик врачу, –
Я у тебя лечиться не хочу!
Чему тебя учили, о глупец?
Лекарствами сумел бы врач-мудрец
Помочь в недомогании любом,
А ты – осел, оставшийся ослом!..»
А врач: «И раздражительность твоя –
От старости, тебе ручаюсь я!»

РАССКАЗ О САДОВНИКЕ

Садовник увидал, войдя в свой сад,
Что трое незнакомцев в нем сидят.
«Похожи, – он подумал, – на воров!»
Суфий, сейид и третий богослов.
А был у них троих один перок:
Душа – как незавязанный мешок.
Сказал садовник: «Сада властелин
Я иль они? Их трое, я один!
Хитро на этот раз я поступлю,
Сперва их друг от друга отделию».
Как в сторону отправлю одного –
Всю бороду я вырву у него,
Ух, как поодиночке проучу,
Как только их друг с другом разлучу!»
И вот злоумный этот человек
К такой коварной выдумке прибег.
Сказал суфию: «Друг! Возьми скорей
В сторожке коврик для своих друзей!»
Ушел суфий. Садовник говорит:
«Вот ты – законовед, а ты – сейид,

Старинный род твой царственно высок,
Ведь предок твой был сам святой пророк!
А ты – ученый муж, ведь по твоим
Установленьям мы и хлеб едим!
Но тот суфий – обжора и свинья,
Да разве он годится вам в друзья?
Гоните прочь его – и у меня
Вы погостите здесь хоть два-три дня.
Мой дом, мой сад всегда для вас открыт.
Что – сад! Вам жизнь моя принадлежит!»
Поверили они словам его
И спутника прогнали своего.
Настиг суфия беспощадный враг –
Садовник с толстой палкою в руках,
Сказал: «Эй ты, суфий-собака, стой!
Как ты проворно в сад залез чужой!
Или тебя забыть последний стыд
Наставили Джунайд и Баизид?»
До полусмерти палкой он избил
Суфия. Голову раскровенил.
Сказал суфий: «Сполна мне этот зверь
Отсыпал. Ваша очередь теперь!
Того ж отведать, что отведал я,
Придется вам, неверные друзья!
Вы – обольщенные своим врагом –
Подобным же подавитесь куском!
Всегда в долине злачной бытия
К тебе вернется эхом речь твоя!»

• • •

Избив суфия, добрый садовод
Такой с гостями разговор ведет:
«О дорогой сейид, сходи хо мне
В сторожку и скажи моей жене,
Чтобы лепешек белых испекла
И жареного гуся принесла!»

Внук божьего избранника ушел,
Хозяин же такую речь завел:
«Вот ты – законовед и веры друг,
Твердыня правды, мудрый муж наук!
Беспорно это. Но обманщик тот –
Себя он за сейида выдает!
А что его почтеннейшая мать
Проделывала – нам откуда знать?
Любой ублюдок в наши дни свой род
От корня Мухаммедова ведет!»
Все, что ни лгал он злобным языком,
То было правдою о нем самом.
Но так садовник льстиво говорил,
Что вовсе гостя он обворожил.
И многомудрый муж, законовед,
«Ты прав», – сказал хозяину в ответ.
Тогда к сейиду садовник подошел
С дубинкою, промолвил: «Эй, осел!
Вот! Иль оставил сам святой пророк
Тебе в наследство гнусный твой порок?
На льва детеныш львиный всем похож!
А ты-то на пророка чем похож?»
И тут дубиною отделал он
Сейида бедного со всех сторон.
Казнил его, как лютый хариджит,
Сразил его, как Шимр и как Езид.
Весь обливаясь кровью, тот лежал
И так в слезах законнику сказал:
«Вот ты один остался, предал нас,
Сам барабаном станешь ты сейчас!
Я в мире не из лучших был людей,
Но лучше все ж, чем этот лиходея!
Себя ты погубил, меня губя,
Плохая вышла мена у тебя!»
Тогда, к последнему из трех пришел,
Сказал садовник: «Эй, законовед!
Так ты законовед? Да нет, ты вор!

Ты – поношенье мира и позор.
Или разрешено твоей фатвой
Влезать без позволенья в сад чужой?
Где, у каких пророков, негодай,
Нашел ты это право? Отвечай!
В «Посреднике» иль в книге «Океан»
Ты это вычитал? Скажи, болван!»
И, давши волю гневу своему,
Садовник обломал бока ему.
Мучителю сказал несчастный: «Бей!
Ты прав в законной ярости своей.
Я кару горше заслужил в сто раз,
Как всякий, кто друзей своих предаст!
Да поразит возмездие бедой
Тех, кто за дружбу заплатил враждой».

РАССКАЗ О ВИНОГРАДЕ

Вот как непонимание порой
Способно дружбу подменить враждой,
Как может злобу породить в сердцах
Одно и то ж на разных языках.
Шли вместе тюрок, перс, араб и грек.
И вот какой-то добрый человек
Приятелям монету подарил
И тем раздор меж ними заварил.
Вот перс тогда другим сказал: «Пойдем
На рынок и ангур приобретем!»
«Врешь, плут, – в сердцах прервал его араб,
– Я не хочу ангур, хочу эйнаб!»
А тюрок перебил их: «Что за шум,
Друзья мои? Не лучше ли узум!»
«Что вы за люди! – грек воскликнул им.
– Стафилъ давайте купим и съедим!»
И так они в решении сошлись,
Но, не поняв друг друга, подрались.
Не знали, называя виноград.
Что об одном и том же говорят.

Невежество в них злобу разожгло,
Ущерб зубам и ребрам нанесло.
О, если б стоязычный с ними был,
Он их одним бы словом помирил.
«На ваши деньги, – он сказал бы им, –
Куплю, что нужно всем вам четверым,
Монету вашу я учетверю
И снова мир меж вами водворю!
Учетверю, хоть и не разделю,
Желаемое полностью куплю!
Слова несведущих несут войну,
Мои ж – единство, мир и тишину».

ДЖУХА И МАЛЬЧИК

Отца какой-то мальчик провожал
На кладбище и горько причитал!
«Куда тебя несут, о мой родной,
Ты скроешься навеки под землей!
Там никогда не светит белый свет,
Там нет ковра, да и подстилки нет!
Там не кипит похлебка над огнем,
Ни лампы ночью там, ни хлеба днем!
Там ни двора, ни кровли, ни дверей,
Там ни соседей добрых, ни друзей!
О, как же ты несчастен будешь в том
Жилье угрюмом, мрачном и слепом!
Родной! От тесноты и темноты
Там побледнеешь и увянешь ты!»
Так в новое жильё он провожал
Отца и кровь – не слезы – проливал.
«О батюшка! – Джуха промолвил тут.
– Покойника, ей-богу, к нам несут!»
«Дурак!» – сказал отец. Джуха в ответ:
«Приметы наши все, сомненья нет!
Все как у нас: ни кровли, ни двора,
Ни хлеба, ни подстилки, ни ковра!»

СПОР МУСУЛЬМАНИНА С ОГНЕПОКЛОННИКОМ

Огнепоклоннику сказал имам:
«Почтенный, вам пора принять ислам!»
А тот: «Приму, когда захочет бог,
Чтоб истину уразуметь я мог».
«Святой аллах, – имам прервал его, –
Желает избавленья твоего;
Но завладел душой твоей шайтан:
Ты духом тьмы и злобы обуян».
А тот ему: «По слабости моей,
Я следую за теми, кто сильней.
С сильнейшим я сражаться не берусь,
Без спора победителю сдаюсь.
Когда б аллах спасти меня хотел,
Что ж он душой моей не завладел?»

ПОСЕЩЕНИЕ ГЛУХИМ БОЛЬНОГО СОСЕДА

«Зазнался ты! – глухому говорят.
– Сосед твой болен много дней подряд!
Глухой подумал: «Глух я! Как пойму
Болящего? Что я скажу ему?
Нет выхода... Не знаю, как и быть,
Но я его обязан навестить.
Пусть я глухой, но сведущ и неглуп».
Его пойму я по движенью губ.
«Как здоровье?» – спрошу его сперва,
«Мне лучше!» – воспоследуют слова.
«И слава богу! – я скажу в ответ, –
Что ел ты?» Молвит: «Кашу иль шербет».
Скажу: «Ешь пищу эту! Польза в ней!
А кто к тебе приходит из врачей?»
Тут он врача имя назовет.
Скажу: «Благословляй его приход!

Как за тебя я радуюсь, мой друг!
Сей лекарь уврачует твой недуг».
Так подготовив дома разговор,
Глухой пришел к болящему во двор.
С улыбкой он шагнул к нему в жилье,
Спросил: «Ну, друг, как здоровье твое?»
«Я умираю...» – простонал больной.
«И слава богу!» – отвечал глухой.
Похолодел больной от этих слов,
Сказал: «Он – худший из моих врагов!»
Глухой движение губ его следил,
По-своему понял и спросил:
«Что кушал ты?» «Больной ответил: «Яд!»
«Полезно это! Ешь побольше, брат!
Ну, расскажи мне о твоих врачах».
«Уйди мучитель, – Азраил в дверях!»
Глухой воскликнул: «Радуйся, мой друг!
Сей лекарь уврачует твой недуг!»
Ушел глухой и весело сказал:
«Его я добрым словом поддержал.
От умиленья плакал человек;
Он будет благодарен мне весь век».
Больной сказал: «Он мой смертельный враг,
В его душе бездонный адский мрак!»
Нот как обрел душевный мир глухой,
Уверенный, что долг исполнил свой.

СПОР О СЛОНЕ

Из Индии недавно приведен,
В сарае темном был поставлен слон,
Но тот, кто деньги сторожу платил,
В загон к слону в потемках заходил.
А в темноте, не видя ничего,
Руками люди шарили его.
Слонов здесь не бывало до сих пор.
И вот пошел средь любопытных спор.

Один, коснувшись хобота рукой:
«Слон сходен с водосточною трубой!»
Другой, пощупав ухо, молвил: «Врешь,
На опухало этот зверь похож!»
Потрогал третий ногу у слона,
Сказал: «Он вроде толстого бревна».
Четвертый, спину глядя: «Спор пустой –
Бревно, труба – он просто схож с тахтой».
Все представляли это существо
По-разному, не видевши его.
Их мнения – несуразны, неверны –
Неведением были рождены.
А были б с ними свечи – при свечах
И разногласья не было б в речах.

РАССКАЗ ОБ УКРАДЕННОМ ОСЛЕ

Внемлите наставлениям моим
И предостережениям моим!
Дабы стыда и скорби избежать,
Не надо неразумно подражать.
В суфийскую обитель на ночлег
Заехал некий божий человек.
В хлеву осла поставил своего,
И сена дал, и напоил его.
Ко прахом станет плод любых забот,
Когда неотвратимое грядет.
Суфии нищие сидели в том
Прибежище, томимые постом,
Не от усердия к богу – от нужды,
Не ведая, как выйти из беды.
Поймешь ли ты, который сыт всегда,
Что иногда с людьми творит нужда?
Орава тех голодных в хлев пошла,
Решив немедленно продать осла.
«Ведь сам пророк – посланник вечных сил
В беде вкушать и падаль разрешил!»

И продали осла и принесли
Еды, вина, светильники зажгли.
«Сегодня добрый ужин будет нам!» —
Кричали, поднимая шум и гам.
«До коих пор терпеть нам? — говорят. —
Поститься по четыре дня подряд?
Доколе подвиг наш? До коих пор
Корзинки этой нищенской позор?
Что мы, не люди, что ли? Пусть у нас
Веселье погостит на этот раз!»
Позвали — надо к чести их сказать —
И обворованного пировать.
Явили гостю множество забот,
Спросили, как зовут и где живет.
Старик, что до смерти в пути устал,
От них любовь и ласку увидел.
Один бедняге ноги растирал,
А этот пыль из платья выбивал.
А третий даже руки целовал.
И гость, обвороженный им сказал!
«Коль я сегодня не повеселюсь,
Когда ж еще, друзья? Сегодня пусть!»
Поужинали. После же вина
Сердцам потребны пляски и струна.
Обнявшись, асе они пустились в пляс.
Густая пыль в трапезной поднялась.
То в лад они, притоптывая, шли.
То бородами пыль со стек мели.
Так вот они, суфии! Вот они
Святые! Ты на их позор взгляни!
Средь тысяч их найдешь ли одного,
В чьем сердце обитает божество?
Придется ль мне до той поры дожить,
Когда без притч смогу я говорить?
Сорву ль непонимания печать,
Чтоб истину открыто возглашать?
Волною споря, пена рождена,
И пеной прикрывается волна.

Так истина, как моря глубина,
Под пеной притч порою не видна.
Вот вижу я, что занимает вас
Теперь одно – чем кончится рассказ,
Что вас он привлекает, как детей
Торгаш с лотком орехов и сластей.
Итак, мой друг, продолжим, и добро,
Коль отличишь от скорлупы ядро!

* * *

Один из них, на возвышенье сев,
Завел печальный, сладостный напев.
Как будто кровью сердца истекал,
Он пел: «Осел пропал! Осел пропал!»
И круг суфиев в лад рукоплескал,
И хором пели все: «Осел пропал!»
И их восторг приезжим овладел;
«Осел пропал!» – всех громче он запел.
Так веселились люди до утра,
А утром разошлись, сказав: «Пора!»
Приезжий задержался, ибо он
С дороги был всех больше утомлен.
Потом собрался в путь, во двор сошел,
Но ослика в конюшне не нашел.
Раскинув мыслями, решил: «Ага!
Его на водопой увел слуга».
«Как где? – слуга в ответ. – Сам знаешь, где?
Не у тебя ль, почтенный, в бороде?!»
А гость ему: «Ты толком отвечай,
К пустым уверткам, друг, не прибегай!
Осла тебе я поручил? – Тебе!
Верни мне то, что я вручил тебе!
Да и слова писания гласят!
«Врученное тебе отдай назад!»
А если ты упорствуешь, так вот –
Неподалеку и судья живет!»
Слуга ему в ответ! «Причем судья?

Осла твои же продали друзья!
Что с их оравой мог поделаться я?
В опасности была и жизнь мак!
Когда оставишь кошкам потроха
На сохраненье, долго ль до греха!
Ведь ослик ваш для них, скажу я вам,
Был что котенок ста голодным псам!»
Суфий слуге: «Допустим, что осла
Насильно эта шайка увела,
Так почему же ты не прибежал
И мне о том злодействе не сказал?
Сто средств тогда бы я сумел найти,
Чтоб ослика от гибели спасти!»
Слуга ему; «Три раза прибегал,
А ты всех громче пел: «Осел пропал!»
И уходил я прочь и думал: «Он
Об этом деле сам осведомлен
И радуется участи такой,
Ну что ж, на то ведь он аскет, святой!
Суфий вздохнул: «Я сам себя сгубил,
Себя и подражанием убил.
Тем, кто в душе убили стыд и честь,
Увы, за то, чтоб выпить и поест!»

СПОР ГРАММАТИКА С КОРМЧИМ

Однажды на корабль грамматик сел ученый,
И кормчего спросил сей муж самовлюбленный!
«Читал ты синтаксис?» «Нет» – кормчий отвечал.
«Полжизни жил ты зря!» – ученый муж сказал.
Обижен тяжело был кормчий тот достойный,
Но только промолчал и вид хранил спокойный.
Тут ветер налетел, как горы, волны взрыл,
И кормчий бледного грамматика спросил:
«Учился плавать ты?» Тот в трепете великом
Сказал: «Нет, о мудрец совета, добрый ликом!»
«Увы, ученый муж! – промолвил мореход. –
Ты зря потратил жизнь: корабль ко дну идет!»

НАПУГАННЫЙ ГОРОЖАНИН

Однажды некто в дом чужой вбежал,
От перепугу, бледный, он дрожал.
Спросил хозяин: «Кто ты? Что с тобой?
Ты отчего трясешься, как больной?»
А тот хозяину: «Наш грозный шах
Испытывает надобность в ослах.
Сейчас, во исполнение шахских слов,
На улицах хватают всех ослов».
«Хватают ведь ослов, а не людей!
Что за печаль тебе от их затей?
Ты не осел, благодаря судьбе;
Так успокойся и ступай к себе».
А тот: «Так горячо пошли хватать,
Что и меня, пожалуй, могут взять!
А как возьмут, не разберут спроста —
С хвостом ты ходишь или без хвоста,
Готов тиран безумный, полный зла,
И человека взять взамен осла».

О ТОМ, КАК ХАЛИФ УВИДЕЛ ЛЕЙЛИ

«Ужель из-за тебя, — халиф сказал, —
Маджнун-бедняга разум потерял?
Чем лучше ты других? — смугла, черна.»
Таких, как ты, страна у нас полна».
Лейли в ответ: «Ты не Маджнун! Молчи!»
Познанья свет не всем блеснет в ночи.
Не каждый бодрствующий сознает,
Что беспробудный сон его гнетет.
Лишь тот, как цепи, сбросит этот сон,
Кто к истине душою устремлен.
Но если смерти страх тебя томит,
А в сердце жажда прибыли горит,
То нет в душе твоей ни чистоты,
Ни пониманья вечной красоты!

Спит мертвым сном плененный суетой
И видимостью ложной и пустой.

О ТОМ, КАК ВОР УКРАЛ ЗМЕЮ У ЗАКЛИНАТЕЛЯ

У заклинателя индийских змей
Базарный вор, по глупости своей,
Однажды кобру сонную стащил —
И сам убит своей добычей был.
Беднягу заклинатель распознал,
Вздыхнул: «Он сам не знал, что воровал!
С молитвой к небу обратился я,
Чтобы нашлась пропавшая змея.
А ей от яда было тяжело;
Ей, видно, жалить время подошло...
Отвергнута была моя мольба,
От гибели спасла меня судьба».
Так неразумный молится порой
О пользе, что грозит ему бедой.
И сколько в мире гонится людей
За прибылью, что всех потерь лютей!

О БАКАЛЕЙЩИКЕ И ПОПУГАЕ, ПРОЛИВШЕМ В ЛАВКЕ МАСЛО

Жил бакалейщик; в лавке у него
Был попугай, любимый друг его.
Как сторож, днем у входа он сидел,
За каждым покупателем глядел.
И не был он бессмысленно болтлив, —
Он, как оратор, был красноречив.
Неловко раз на полку он порхнул
И склянку в масле розовым столкнул.
На шум хозяин в лавку прибежал,
Потерю и убыток увидал, —
Вся лавка в масле, залит маслом пол.
И вырвал попугаю он хохол.

Тот, облысев, дар речи потерял.
Хозяин же в раскаянье вздыхал
И бороду, стоная, рвал свою:
«Увы! Я сам затмил судьбу свою!
Да лучше руку б свою сломать,
Чем на сладкоречивого поднять!»
Всем дервишам подарки он дарил,
Молясь, чтоб попугай заговорил.
Нахохлившись, три дня молчал певец;
Хоть ласку всевозможную купец
Оказывал любимцу своему,
Надеясь, что вернется речь к нему.
Шел мимо некий странник в этот час,
Без колпака, плешивый, словно таз.
Внезапно попугай обрел язык.
Он крикнул дервишу: «Эй, ты, старик!
Эй, лысый! Кто волос тебя лишил?
Ты разве масло где-нибудь разлил?»
Смеялись все стоявшие кругом,
Когда себя сравнил он с мудрецом.
Хоть в начертанье «лев» и «молоко»
Похожи, нам до мудрых далеко.
Мы судим по себе о их делах,
И оттого блуждает мир впотьмах.
Повадно нам — порочным, жадным, злым,
Равнять себя пророкам и святым.
Мол, в них и в нас найдешь ты суть одну,
И всяк подвержен голоду и сну!
Ты пропасти, что разделяет вас,
Не видишь в слепоте духовных глаз.
Два вида пчел в густых ветвях снуют.
Те — только жалят, эти — мед несут.
Вот две породы серн. Одна дает
Чистейший муск, другая — лишь помет.
Два рода тростника встают стеной,
Но пуст один, и сахарный другой.
А что таким сравненьям счета нет,
Поймешь в пути семидесяти лет.

РАССКАЗ О ТОМ, КАК ШУТ ЖЕНИЛСЯ НА РАСПУТНИЦЕ

Сказал сейид шуту: «Ну что ты, брат!
Зачем ты на распутнице женат?
Да я тебя – когда б ты не спешил –
На деве целомудренной женил!»
Ответил шут: «Я на глазах у вас
На девушках женился девять раз –
Все стали потаскухами они.
Как почернел я с горя – сам взгляни!
Я шлюху ввел женой в свое жильё –
Не выйдет ли жены хоть из нее...
Путь разума увлек меня в беду,
Теперь путем безумия пойду!

РАССКАЗ О НАПАДЕНИИ ОГУЗОВ

Разбой в степях привольных полюбя,
Огузы налетели, пыль клубя.
В селении добычи не нашли
И, старцев двух схватив, приволокли.
Скрутив арканом руки одному,
Кричали: «Выкуп – или смерть ему!»
А старец им: «О сыновья князей,
Что вам за прибыль в гибели моей?
Я беден, гол, убог. Какая статья
Вам старика бесцельно убивать?»
В ответ огузы: «Мы тебя казним,
Чтобы пример твой страшен был другим,
Чтоб сверстник твой, лишась душевных сил
Открыл нам, где он золото зарыл».
Старик им: «Верьте седине моей,
Как я ни беден – он меня бедней».
А тот, несвязанный, вопил: «Он лжет!
Он в тайнике богатства бережет!»
А связанный сказал: «Ну, если так,
Я думал: я бедняк и он бедняк.

Но если будете предполагать,
Что мы условились пред вами лгать,
Его сперва убейте, чтобы я
Открыл от страха, где казна моя!»

КРИКИ СТОРОЖА

При караване караульщик был,
Товар людей торговых сторожил.
Вот он уснул. Разбойники пришли,
Все взяли и верблюдов увели.
Проснулись люди; смотрят – где добро:
Верблюды, лошади и серебро?
И побежали к сторожу, крича,
И бить взялись беднягу сгоряча.
И молвили потом: «Ответ нам дай,
Где наше достоянье, негодяй!»
Сказал: «Явилось множество воров.
Забрали сразу все, не тратя слов...»
«А ты где был, никчемный человек?
Ты почему злодейство не пресек?»
Сказал: «Их было много, я один...
Любой из них был грозный исполин!»
А те ему: «Так что ты не кричал:
«Вставайте! Грабят!» Почему молчал?»
«Хотел кричать, а воры мне: молчи!
Ножи мне показали и мечи.
Я смолк от страха. Но сейчас опять
Способен я стонать, вопить, кричать.
Я онемел в ту пору, а сейчас
Я целый день могу кричать для вас».

РАССКАЗ О ДВУХ МЕШКАХ

В пыли верблюд араба-степняка
Нес на себе огромных два мешка.
Хозяин дюжий сам поверх его
Уселся на верблюда своего.

Спросил араба некий пешеход:
Откуда он, куда и что везет?
Ответил: «У меня в мешке одном –
Пшеница, и степной песок – в другом».
«Спаси аллах, зачем тебе песок?»
«Для равновесия», – сказал ездок.
А пешеход: «Избавься от песка,
Рассыпь свою пшеницу в два мешка.
Когда верблюду ношу облегчишь –
Ты и дорогу вдвое сократишь».
Араб сказал: «Ты – истинный мудрец!
А я-то – недогадливый глупец!..
Что ж ты умом великим одарен –
Плетешься гол и пеш и изнурен?
Но мой верблюд еще не стар и дюж.
Я подвезу тебя, достойный муж!
Беседой сократим мы дальний путь.
Поведай о себе мне что-нибудь.
По твоему великому уму –
Ты царь иль друг халифу самому?»
А тот: «Не ходят в рубищах цари.
Ты на мои лохмотья посмотри».
Араб: «А сколько у тебя голов –
Коней, овец, верблюдов и коров?»
«Нет ничего». – «Меня не проведешь».
Ты, вижу я, заморский торг ведешь.
О друг, скажи мне, истину любя,
Где на базаре лавка у тебя?»
«Нет лавки у меня», – ответил тот.
«Ну, значит, из богатых ты господ.
Ты даром сеешь мудрости зерно.
Тебе величье знания дано.
Я слышал в золото превращает медь
Сумевший эликсиром овладеть».
Ответил тот: «Клянусь аллахом – нет!
Я – странник, изнуренный в бездне бед.
Подобные мне странники бредут
Туда, где корку хлеба им дадут.

А мудрость награждается моя
Лишь горечью и мукой бытия».
Араб ответил: «Прочь уйди скорей,
Прочь со злосчастной мудростью своей.
Чтоб тень тебя постигнувшего зла
Проказой на меня не перешла!
Ты на восход пойдешь, я – на закат,
Вперед пойдешь – я поверну назад.
Пшеница пусть лежит в мешке одном,
Песок останется в мешке другом.
Твои никчемны знания, лжемудрец.
Пусть буду я, по-твоему, глупец, –
Благословенна глупость, коль она
На благо от аллаха мне дана!»
Как от песка, от мудрости пустой
Избавься, чтоб разделаться с бедой.

ЗОЛОТЫХ ДЕЛ МАСТЕР И ЕГО ВЕСЫ

Раз, к золотому мастеру пришел,
Сказал старик: «Весы мне дай, сосед».
Ответил мастер: «Сита нет у нас».
А тот: «Не сито! Дай весы на час».
А мастер: «Нет метелки, дорогой».
Старик: «Ты что? Смеешься надо мной?»
Прошу я: «Дай весы!» – а ты в ответ –
То сита нет, а то метелки нет».
А мастер: «Я не глух. Оставь свой крик!
Я слышал все, но дряхлый ты старик.
И знаю я, трясущейся рукой
Рассыплешь ты песок свой золотой
И за метелкою ко мне придешь,
И золото с землею подметешь,
Придешь опять и скажешь: «Удружи
И ситечко на час мне одолжи»,
Начало зная, вижу я конец.
Иди к соседям с просьбою, отец!

Богатые соседи ссудят вам
Весы, метелку, сито... Вассалам!»

РАССКАЗ О ФАКИХЕ В БОЛЬШОЙ ЧАЛМЕ И О ВОРЕ

Факих какой-то (бог судья ему)
Лохмотьями набил свою чалму,
Дабы в большой чалме, во всей красе,
Явиться на собрание а медресе.
С полпуда рвани он в чалму набил,
Куском красивой ткани обкрутил.
Чалма снаружи – всем чалмам пример.
Внутри она – как лживый лицемер.
Клочки халатов, рваных одеял
Красивый вид ее скрывал.
Вот вышел из дому факих святой,
Украшенный огромною чалмой.
Несчастье ждет, когда его не ждем, –
Базарный вор таился за углом.
Сорвал чалму с факиха, наутек
Грабитель тот со всех пустился ног.
Факих ему кричит: «Эй, ты! Сперва
Встряхни чалму, пустая голова!
Уж если ты, как птица, полетел,
Взгляни сначала, чем ты завладел.
А на потерю я не посмотрю
Я, так и быть, чалму тебе дарю!»
Встряхнул чалму грабитель. И тряпье
И рвань взлетели тучей из нее.
Сто тысяч ключьев из чалмищи той
Рассыпалось по улице пустой.
В руке у вора лишь кусок один
Остался, не длинее, чем в аршин.
И бросил тряпку и заплакал вор:
«Обманщик ты! Обманщику позор!
На хлеб я нынче заработать мог,
Когда б меня обман твой не увлек!»

РАССКАЗ О КАЗВИНЦЕ И ЦИРЮЛЬНИКЕ

Среди казвинцев жив и посейчас
Обычай – удивительный для нас –
Накалывать, с вредом для естества,
На теле образ тигра или льва.
Работают же краской и иглой,
Клиента подвергая боли злой.
Но боль ему приходится терпеть,
Чтоб это украшение иметь.
И вот один казвинский человек
С нуждою той к цирюльнику прибег.
Сказал: «На мне искусство обнаружь!
Приятность мне доставь, почтенный муж!»
«О богатырь! – цирюльник спросил, –
Что хочешь ты, чтоб я изобразил?»
«Льва разъяренного! – ответил тот. –
Такого льва, чтоб ахнул весь народ.
В созвездье Льва – звезда судьбы моей!
А краску ставь погуще, потемней».
«А на какое место, ваша честь,
Фигуру льва прикажете навесть?»
«Ставь на плечо, – казвинец отвечал, –
Чтоб храбрым и решительным я стал,
Чтоб под защитой льва моя спина
В бою и на пиру была сильна!»
Когда ж иглу в плечо ему вонзил
Цирюльник, «богатырь» от боли взвыл:
«О дорогой! Меня терзасшь ты!
Скажи, что там изображаешь ты?»
«Как что? – ему цирюльник отвечал, –
Льва! Ты ведь сам же льва мне заказал!»
«С какого ж места ты решил начать
Столь яростного льва изображать?»
«С хвоста». – «Брось хвост! Не надобно хвоста!
Что хвост? Тщеславие и суета!

Ты у меня желанное нашел.
Меня боишься, ибо ты – осел.
Ешь, ешь, любезный, досыта... А мне ж
Одна опаска – вдруг ты мало съешь,
За съеденную глину я прощу,
По весу глины сахар отпущу.
Не ведаю, поймешь ли ты потом,
Кто был из нас разиней и глупцом?!»

О НАБОЖНОМ ВОРЕ И САДОВНИКЕ

Бродяга некий, забредя в сады,
На дерево залез и рвал плоды.
Тут садовод с дубинкой прибежал,
Крича: «Слезай! Ты как сюда попал?
Ты – кто?» А вор: «Я – раб творца миров,
Пришел вкусить плоды его даров.
Ты не меня, ты бога своего
Бранишь за щедрой скатертью его».
Садовник, живо кликнув батраков,
Сказал: «Видали божьих мы рабов!»
Веревкой вора он велел скрутить
Да как взялся его дубинкой бить.
А вор: «Побойся бога наконец!
Ведь ты убьешь невинного, подлец!»
А садовод несчастного лупил
И так при этом вору говорил:
«Дубинкой божьей божьего раба
Бьет божий раб! Такая нам судьба.
Ты – божий, божья у тебя спина,
Дубинка тоже божья мне дана!»

СПАСШИЙСЯ ВОР

Какой-то человек, войдя в свой дом,
Увидел вора, шарящего в нем.
Погнался он за вором, в пот вогнал
И уж совсем вора он настигал,

Но закричал в ту пору вор другой:
«Эй, не беги, почтеннейший! Постой!
Поди сада, взгляни-ка – вот следы
К твоим дверям крадущейся беды!
Иди но ним, о добрый человек,
Чтоб не утратить всё добро навек».
Подумал тот: «А вдруг ко мне опять
Другой злодей забрался воровать?
Бегущего ловить какой мне прок?
Вернусь-ка я скорей на свой порог.
А вдруг забравшийся ко мне злодей
Жену мою зарежет и детей!
Тот муж, видать, доброжелатель мой, –
Не зря советует спешить домой»,
«О друг! – второго вора он спросил, –
Какие ты следы еще открыл?»
А вор ответил: «Видишь – три следа?
Вор этот подлый убежал туда!
За ним скорей, почтенный, поспешай,
Чтобы не скрылся этот негодяй».
«Ах ты осел! – несчастный завопил, –
Ведь этот вор в моем жилище был,
Ведь я его почти уже догнал!
Ты задержал меня – и он удрал!
Ты мелешь о следах какой-то вздор!
Что мне в следах, когда вот сам он – вор?»
А вор ему: «Увидя вора след,
Полезным счел я дать тебе совет».
Тот вору: «Или ты совсем дурак,
Иль сам ты вор. Всего вернее – так.
Я догонял, почти схватил его,
Ты закричал – я упустил его!»

РАССКАЗ О ЧЕЛОВЕКЕ, ПОЛУЧИВШЕМ НАСЛЕДСТВО

В наследство получив весьма солидный куш,
Все прожил и опять стал бедным некий муж.

Наследство – дар беды, кончины чьей-то плод,
Скончается оно, недолго проживет.
Свалившимся с небес добром не дорожа,
Наследник праздно жил, лишь тратил не тужа,
Не так ли ни за что душа досталась нам?
Как тратится легко, что ты не нажил сам!
Он вещи и дома, и деньги промотал,
Как филин средь руин – захохал, возроптал:
«О Господи, не ты ль меня обогатил?
Что прожил я, верни, жить бедным нету сил!»
Оставшись без мошны, о Боге вспомнил он,
Молился без конца – настойчив, иступлен,
Лоб оземь расшибал, в неистовство впадал.
Об идоле своем – о золоте рыдал.
Уснул он как-то раз, и слышит вещей глас:
«В Египет, в дальний край отправься сей же час,
Свалилась на тебя удача из удач,
До Господа дошли мольбы твои и плач.
В египетской земле лежит несметный клад,
Ты выроешь его и станешь вновь богат.
В Египет же ступай, как я тебе сказал!
(И город вещей глас и улицу назвал).
Скорей покинь Багдад, спеши, спеши туда,
Где золото земля рождает без труда...»
Багдад покинул он, Египта он достиг,
Восторг его объял в желанный этот миг.
Глас вещей обещал – быть значит посему,
В Египте суждено разбогатеть ему.
Последние гроши истратил он в пути,
Что может бедняка от нищенства спасти –
Лишь стыд, всесильный стыд! Он за полу схватил,
Унизиться не дал, в терпенья укрепил,
Но голод душу жег стыду наперекор...
Мученьям, наконец, он предпочел позор
И выйти в ночь решил: «Во тьме и тишине
Выклянчивать гроши не стыдно будет мне.
Пусть глаз я не сомкну – не спит же страж ночной!
Хоть несколько монет добыть любой ценой!

И движимый мечтой о жалких медяках,
По городу пошел, одолевая страх.
То стыд ему шептал: «Опомнись, не ходи!»
То голод понукал: «Не совестись, иди!»
Полночи пробродив, отчаялся бедняк,
И где-нибудь прилечь решился натошак.
Тут страж ночной возник – и вправду он не спал,
О спину бедняка дубинку обломал!
А надобно сказать – в несчастный этот год
Страдал от грабежей бесчисленных народ,
Случались что ни ночь разбой и воровство,
И стража не могла поделывать ничего.
Разгневанный халиф велел воров караты:
«Кто бродит по ночам – всем руку отсекай.
Будь это родич ваш – пощады пусть не ждет,
Кто вора пощадит, достоин кары тот.
Вам, стражам, я велю безжалостными быть,
Иль, может быть, себя вы дали подкупить?
Кто вора пожалел, тот честным людям враг,
Обижены на вас богатый и бедняк.
Жалея одного, подумайте о всех,
Кто вора пощадит, на том тяжелый грех.
Укушенный змеей ты палец не отсек –
Все тело погубить рискуешь, человек!»
Все кошки серы в ночь! И страж, неся дозор,
Решил, что наконец ему попался вор.
«Тебя я проучу!» – и палку в ход пустил,
Десятки синяков багдадец получил.
От боли возопил, взмолился он: «Не бей!
Дай слово молвить мне, остановись скорей!»
Страж палку опустил: «Пожалуй, говори –
Зачем ты ночью здесь? Да не лукавь, не ври.
Твой вид красноречив – лохмотья, худоба,
Достанется тебе, ночная голытьба!
Нас, стражей, порицал почтеннейший диван,
От мерзостных воров не сбережешь карман.
Всё лихо от таких грабителей ночных,
А ну-ка, назови своих дружков дрянных.

Не то ответишь мне своим худым горбом
За всех, кто тут грешит нечистым ремеслом».
От страха вне себя, багдадец, чуть живой,
Божится, что не вор, клянется головой,
Что здесь впервые он, что с помыслом иным
Покинул свой Багдад, виденьями гоним.
Он стражнику открыл заветные мечты,
Сказал про вещий сон, про муки нищеты.
И страж решил: «Не врет! Без дыма нет огня,
Он искренен в речах и не провел меня».
И гнев его утих, правдивостью смирен,
Так жаждущий водой прохладной утолен.
Сказал он: «Ты не вор, конечно, не злодей,
Ты добрый человек, но чистый дуралей:
Где был твой ум, что сну, виденью, чепухе
Поверил ты и в путь пустился налегке?
Скажу, что ты, мой друг, столь жаден, сколь и глуп,
В погоне за добром не надорвать бы пуп!
Я тоже видел сон, пожалуй, и не раз,
Сокровище и мне во сне ласкало глаз.
Мерещился, представь – Багдад, проулок, дом,
Базар пересечешь и сразу за углом.
(Багдадец обомлел, как вкопанный застыл:
Проулок был его, он в этом доме жил.)
Я тоже слышал глас, – продолжил грозный страж, –
Но слепо верить снам – немислимая блажь.
В Багдад я не пошел – на зов пустой мечты,
Такой же клад искать, как нынче ищешь ты!»
У человека сон под стать его уму,
Так сон глупца – пустяк, и грош цена ему,
У дурня голова – сосуд, что полон дыр,
Видения его – безделица, эфир...
Багдадца затрясло: «Сокровище мое
Хранит в себе мой дом – убогое жилье.
В Египте клад ищу – какая слепота!
Все беды от нее – чужбина, нищета!
Но счастлив я, прозрел! Благословен Аллах –
Всеведущ, всемогущ и все в его руках!

Живительный родник забил у самых ног –
И, надо ж, путь к нему так труден и далек!
Я жалким бедняком себя вообразил,
Меж тем как богачом, того не зная, был.
О, мудрый, строгий страж! Считаю, что я глупец
Но то, чего желал, обрел я наконец.
Глумись и сквернословь, пусть я тебе смешон –
Я зову сердца вял, поверил в вещий сон.
Безумцем назови – но ты не будешь прав:
Я знаю про себя, что мой рассудок здрав.
Прозрел не ты, а я: не допустил пророк,
Чтоб мне достался шип, а ты сорвал цветок!»
Сказали бедняку: «Ты давний наш сосед,
А что в душе твоей – для общества секрет!»
«Печаль невелика, – ответил нелюдим, –
Что суть души моей неведома другим,
Она известна мне, а прочим не видна,
Когда б наоборот, то грош душе цена!»
«Прощай, мой бедный страж! Ругай меня, ругай!
Я глуп, а ты упрям, но мне дарован рай!
В неведенья тупом ты важничать горазд –
Но мне, а не тебе всевышний счастье даст!»
...Остался наконец Египет за спиной,
Всевышнему молясь, вернулся он домой;
Как будто бормоча бессвязные мольбы,
Он славил горячо превратности судьбы:
Отсюда он ушел – и вновь пришел сюда,
Где счастье ждет тебя – не знаешь никогда.
Путь долгий совершив, найдя желанный клад,
По милости творца он сделался богат.

РАССКАЗ О ТОМ, КАК СУЛТАНОМ МАХМУДОМ БЫЛИ ИСПЫТАНЫ СТОЛПЫ ГОСУДАРСТВА

Махмуд Газнинский, люди говорят,
И славен был, и сказочно богат!
В своем диване, знатью окружен,
Однажды утром забавлялся он:

«Любезный визирь! Дай-ка мне ладонь!
Взгляни, мой друг, на ясный сей огонь,
Жемчужину во что б ты оценил?»
«Я б сто хирваров золота спросил!»
«Разбей ее», — тогда султан сказал.,,
«Чтоб я врагом казны султана стал? —
Ответил визирь, — лучше мне не жить,
Чем драгоценность царскую разбить!»
Султан его от сердца похвалил,
Одеждой царской щедро одарил,
И, спрятав жемчуг — словно свет погас, —
Он с визирем провел едва ль не час:
Беседовал, как с другом, о делах,
О нынешних и прошлых временах...
Потом начальник стражи спрошен был,
Во что бы он сей жемчуг оценил.
Ответил страж: «Да это волшебство!
Отдать полцарства можно за него!»
«А ну, разбей!» — «Что мне султан велит?
Как твой клинок, жемчужина горит.
Во что я чудо это оценю?
Оно подобно солнечному дню!
Разбить его ты предложи врагу,
Я быть врагом султана не могу!»
«Тебе, мой друг, ума не занимать;
Ты будешь денег втрое получать!»
Затем султан эмиров испытал,
Всем посмотреть жемчужину давал,
Просил разбить, но тщетно он просил!
И щедро всех султан вознаградил.

* * *

Чтоб до колодца истины дойти —
Не о наградах думай на пути!
Шли друг за другом мудрости столпы,
Ступая в отгиск визиря стопы.
Хоть подражанье держит мир в руках,
Все ж подражатель будет в дураках!

Всех приближенных испытал подряд,
Рассыпав щедро множество наград,
Султан Махмуд к Аязу подступил,
В ладонь ему жемчужину вложил
И так сказал: «О, друг лукавый мой,
Взгляни сюда, и слово за тобой!
Здесь говорили многие о том,
Что с ней светлее самым светлым днем.
Черед тебе всю правду говорить,
Жемчужину султана оценить!»
«Что б ни сказал я – все она ценней...»
«Тогда, Аяз, жемчужину разбей!»
Султан хитрил, Аяз об этом знал,
И в сей игре султану подыграл:
Награды блеск его не ослепил –
Он вдребезги жемчужину разбил!

• • •

Погасло чудо... В тот же самый миг
В диване том ужасный шум возник:
«Злодей, кафир, – кричали все кругом, –
Он стал султану нашему врагом!»
Сказал Аяз: «Вас жемчуг ослепил!
Султан ничтожной малости просил!
Дай вам Аллах прозреть на склоне дней –
Разбили вы жемчужину ценней!
Царёвой волей вы пренебрегли,
Любовь и дружбу вы не сберегли!
И ты, Махмуд, славнейший из царей!
Сравнится ль жемчуг с волею твоей?
Пусть нам расскажет жалкий этот сброд,
Как он цареву дружбу предаёт!
Продажный дьявол вам кыблою стал,
От вас султан услуги тщетно ждал!
Молиться камню может лишь кафир,
Будь проклят ваш сверкающий кумир!»
На том умолк разгневанный Аяз...
Молчали все, поднять не смея глаз.

Но, миг спустя, толпа почтенных лиц,
Прося прощенья, разом пала ниц,
По двести вздохов каждый испустил, —
Горячий дым под своды зала всплыл.
Но царь кивнул угрюмым палачам:
«Не верю лживым вздохам и речам,
От подлецов очистить надо двор —
Им блеск жемчужин застилает взор,
Для них султана воля — не закон...
Будь обезглавлен, если ослеплен!»
Тогда Аяз к султану подбежал,
Смиренным, тихим голосом сказал:
«О, ты — Кубад, и самый небосвод
Твоих не сможет повторить щедрот;
Ты, феникс, счастьем многих одарил,
И алчным тягу к щедрости привил;
Весь мир — добром, величием своим
С тобой, великодушный, несравним:
Так рвать наряд толкает деву стыд,
Когда бутон алей ее ланит!
Эмиры жадны, дерзки — отчего?
Султан, от всепрощенья твоего!»
Невежда глуп, и вовсе слеп подчас...
Что пелену с незрячих снимет глаз?
Вниманье к ближним — этот дар святой
Невежество спалит со слепотой!

РАССКАЗ О ТУРКЕ И ВОРОВСТВЕ ПОРТНОГО

Нам толковал рассказчик до утра,
Что воровать портные — мастера.
Он много сказок старых рассказал
И небылицы с былями смешал.
Прелюбопытно было нам узнать,
Как можно нас при кройке надувать.
О том, как тащат бархат и атлас
Мы вдохновенный слушали рассказ.

Рассказчик знал, что угождает нам
И красноречьем упивался сам.

• • •

Учитель речью школьников увлек —
Он их вниманьем свой питает слог.
И — ни к чему чангисту мастерство,
Когда никто не слушает его:
Струна глуха, мелодия мертва,
И деревянные пальцы и слова...

• • •

На крыльях нес рассказчика успех,
Портных проделки забавляли всех.
Не перебил рассказчика никто;
Вдруг встал заезжий турок из Хито.
Его рассказ правдивый оскорбил,
И мрачно он рассказчика спросил:
«Такой портной, быть может, есть и здесь,
И надувает ловко город весь?»
«Да, есть такой, весьма искусный муж,
Проворотством рук известный Пури-муш!»
Ответил турок, мрачен и упрям:
«Украсть и нитки я ему не дам!»
Хотел народ его предупредить:
«Тебе ловчилу не перехитрить,
Он проводил мудрейших во сто крат,
В игре неравной ты получишь мат!»
Уперся турок, злится, не унять,
Никто не смог его перекричать,
Горел огнем его безумный взор,
Он заключил со всеми сразу спор.
«Я вам отдам арабского коня,
Коль ваш портной перехитрит меня,
Но если он не сможет слутовать.
То ваших ключ готовьтесь мне отдать!»

Злосчастный турок в эту ночь не спал –
Ему портного призрак досаждал.
А ранним утром, взяв с собою шелк,
Он к Пури-мушу на базар пошел.
Клиента встретил ласково портной:
«Скорей входи, о, друг любезный мой!»
Журчала речь, приветна и тепла,
За похвалой спешила похвала,
Медовым трелям турок чаш внимал,
И, наконец, стамбульский шелк достал:
«Сшей мне наряд – для дома, для утех:
Подол пошире и в обтяжку верх,
В обтяжку верх – для красоты, учти!
Подол пошире – чтоб легко идти!»
Портной ответил турку в тот же миг:
«Я сто заказав выполню твоих!»
Поклонов сто отвесил он подряд;
Затем, прикинув, как скроить наряд,
Заговорил... И как заговорил!
Он всем эмирам кости перемыл,
Легко мешая с истиною ложь,
Он восхищался щедростью вельмож,
Корил скупца, высмеивал глупца –
Забавным байкам не было конца!
Горело солнце в ножницах его,
А в хитром сердце зрело плутовство.
Вот рассказал он турку анекдот –
В припадке смеха повалился тот,
Совсем закрылись щели узких глаз,
Качнулся мир, расплылся и погас.
Тогда портной – то видел лишь пророк –
Уселся на украденный кусок!
А турка смех безжалостный душил,
Он о стамбульском шелке позабыл,
О дорогом не вспомнил скакуне,
Отдался весь портновской болтовне,

Он умолял, хватался за живот:
«Скорей, мой милый, новый анекдот!»
Портной клиента байкой угостил –
Бедняга наземь грохнулся без сил.
Пока он в корчах бился на полу –
Второй кусок был спрятан за полу!
Очнулся турок, вновь давай просить:
«Скорей еще, иначе мне не жить!»
Был анекдот смешнее первых двух –
Едва клиента не покинул дух:
Он онемел, совсем ослеп, оглох,
Стал как хмельной, ну, словом, вовсе плох.
И в третий раз похищен был кусок –
Безумный смех украсть его помог.
Несчастный турок принялся просить
Его четвертой байкой угостить.
Но тут портной помог клиенту встать,
Не захотел он больше плутовать.
«Мой друг, – сказал он, – смех тебя пьянит,
Он, между тем, обман в себе таит!»
«Но ради бога, – турок умолял, –
Тебе бы ноги я расцеловал!»
Сказал портной: «Четвертый анекдот,
Знай, до добра тебя не доведет!
Мне до утра смешить тебя не жаль –
Но в свой наряд ты втиснешься едва ль!
Не знаешь ты, как смех тебя подвел,
А то б сто раз заплакать предпочел!
Возьми свой шелк на память обо мне,
И позабудь о верном скакуне!»

РАССКАЗ О ЛИСЕ, ЛЬВЕ И ОСЛЕ

Жил бедный портной; частенько голодал,
С хозяином осел невзгоды разделял.
Один, среди камней, где стебель травки – диво,
Голодный, день и ночь слонялся он тоскливо.

Хоть там была вода – водой не будешь сыт!
Так дни влачил осел, аллахом позабыт.
Вблизи виднелся лес и рос тростник шумливый –
Там Лев-охотник жил, владыка горделивый.
Однажды в схватке слон изрядно ранил Льва.
Владыка стал хиреть, дышал едва-едва,
Охотиться не мог – какая там охота!
А около него всегда кормился кто-то.
Стол царский оскудел, не то пошло житье,
И начало тощать придворное зверье.
Позвал Лисицу лев: «Послушай-ка, лисица!
Ослятиною нам не худо бы разжиться.
Найди и замани сюда ко мне осла...
Приемов колдовских ты знаешь без числа –
Их все употреби, да только поскорее,
От голода и ран всё больше я хирею!
Охотиться начну, лишь силы подкреплю,
С тобой тогда сочтусь и прочих накормлю.
Витийствуй, ври, колдуй – всё делай, что умеешь,
Но помни: без осла прийти ко мне не смеешь!»
Ответила Лиса: «Я счастлива служить,
И так ли уж хитро осла перехитрить?!
Коварно плутовать мне свойственно с рожденья,
Запугать, с толку сбить – лисицы назначенье!»
Пустилась в путь она, лишь до ручья дошла –
Худого, как скелет, увидела осла.
Здороваясь, Лиса от счастья так сияла,
Что дервиш-простачок был удивлен немало.
«Ах, бедный мой дружок! Какой же ты худой!
Ты, видно, здесь одной питаешься водой!»
Ответил ей Осел: «Живу и вправду худо,
Но так уж бог судил, и я роптать не буду,
Пусть мало мне дано – и хуже может быть,
И мыслимо ли мне всевышнего хулить?
Он видит всех и вся, и надобно терпенье –
Бог только за него пошлет вознагражденье!

Терпенье отомкнет нам радости врата,
Что б ни было – терпи, и сгинет маета.
Бог долю мне судил, и я покорен доле:
Все – раб и господин – его подвластны воле.
Он кормит птиц и рыб, и льва, и паука –
Всем пищи и питья дает его рука.
У скатерти его и хищники, и гады,
Никто не обнесен, все изобилью рады.
У скатерти весь мир – а скатерть всё полна,
И каждый изумлен: чем полнится она?
Скажи: кто в мире сём забыт и обездолен?
Не надо только ныть, и малым будь доволен.
А вздумаешь роптать – вмиг станет свет не мил:
Затянет, как осла, сомнений вязкий ил!
Мне дуг судьбою дан, и меду мне не надо:
К блаженству путь тернист, трудны на нем преграда
Нет розы без шипов, нет счастья без забот,
В сокровищницу вход всегда дракон блюдет.

ПРИТЧА, РАССКАЗАННАЯ ОСЛОМ ЛИСИЦЕ

Мне в детстве однажды отец рассказал
О том, как осел водовоза страдал:
И денно и ночью трудился бедняк,
От пищи худой обнажился костяк,
Весь в язвах, облезлый, до смертного дня
Мечтал он отведать хоть раз ячменя...
Ячмень! Он и сено не часто жевал,
Вот палки железной – сполна получал!
Близ царских конюшен однажды он брел,
И конюх приметил, как жалок осел.
И как-то, смеясь, водовозу сказал:
«Осел твой согбеннее месяца стал!»
«Все бедность моя, – отвечал водовоз, –
Мешок с ячменем он бы с радостью нес!»
Стал конюх просить: «Пусть осел отдохнет!

На царской конюшне он в силу войдет.
Ведь жалко его... Водовоз: «По рукам!
Пусть несколько дней он понежится там!»
Конюшня царя поразила осла:
Кругом скакуны, скакуны без числа.
Пол выметен чисто и полит водой,
И сыплется щедро ячмень золотой.
И моют коней и скребками скребут –
Осел потрясенный не выдержал тут:
«О, боже! Да чем я тебя прогневил,
Что век свой живу, выбиваясь из сил?
Хоть я и осел – я творенье твое,
За что ты судил мне такое житье?
С избитой спиною, с пустым животом
О смерти мечтаю и ночью и днем. –
Да можно ли сравнивать с долей моей
Счастливую жизнь благородных коней?!»
И тут же ударил военный набат,
И всех скакунов оседлали подряд!
Их стрелы язвили в жестоком бою,
Они доставались мечу и копью.
А после, в конюшие, их на пол свалив.
Разбитые ноги ремнями скрутив –
Взялись кузнецы за свое ремесло:
Стучало железо, звенело и жгло.
Нешадно вонзались ланцеты в тела –
Туда, где оставила кончик стрела...
Дымящейся кровью запачкался пол...
И, вновь потрясенный, воскликнул осел:
«Всевышний, мне глупые речи прости!
Согласен я век в нищете провести.
Такою ценой – не хочу ячменя!
Я жив и здоров, и довольно с меня!»

* * *

«Лиса сказала так: «Средь сора и плевел
Искать съедобный злак Всевышний нам велел.

Он строго судит всех: достойных – награждает,
Кто честно ищет благ, тот их и получает.
Но тот, кто в яму сел, уйдя от всех забот,
Всевышнего даров, увы, напрасно ждет!»
Ответил ей Осел: «Да будет воля неба!
Кто душу в нас вложил, отмерит нам и хлеба.
Что стоят в мире власть, победы и успех?
Желудок у дая не больше, чем у всех...
Не знают ремесла животные и птицы,
Но разве, чтобы жить, им надобно трудиться?
Всё даст всевышний нам – он знает, что кому,
Все судьбы в мире сём подвластны лишь ему.
Исканья – суета, они от нетерпенья,
А будешь терпелив – придет вознагражденье».
Заметила Лиса: «Пойми, мой друг, одно:
На бога уповать – не каждому дано.
Есть веры образцы – по ним судить не будем:
Допустим, ты султан, но есть простые люди!
Терпение пророк сокровищем назвал,
Но где оно лежит – не каждому сказал.
Не каждому дано парить над облаками,
Взлетел – ан, глядь, упал, погиб во лжи и сраме.
Терпеньем не гордись, на ложном ты пути!
Не ждать небесных благ – к ним следует идти!»
Ответствовал Осел: «Ты говоришь неверно!
Лишь алчною душой владеют зло и скверна.
Возжаждешь благ земных – себя погубишь сам,
Терпенье ж никого не повергало в срам.
И вору, и свинье дает всевышний хлеба,
Все блага от него, как всякий дождь – от неба.
Небесные дары смиренный обретет,
К блаженству не спеши – оно тебя найдет,
Оно к тебе спешит, а ты ему мешаешь –
Трудом и суетой преграды воздвигаешь!»
Лиса опять свое: «Ты бредни эти брось!
Трудиться на веку тебе не привелось.

Знай: каждый, кто трудом свой хлеб приобретает,
Не только сам живет – жить прочим помогает:
Не сеет водовоз, не может плотник ткать –
Своим лишь ремеслом всяк должен промышлять.
Но, промыслов плоды друг с другом разделяя,
В достатке все живут, судьбу благословляя.
Что ж скверного в труде? И алчность тут при чем?
Приносишь пользу ты, владея ремеслом!»
Упорствовал Осел: «Терпеть и верить надо:
Не здесь, так в мире том найдет меня награда...»
Спор долгий утомил Лисицу и Осла...
Промолвила Лиса, стирая пот с чела:
«Ты гибнешь ни за что, приятель мой любезный,
Своею же рукой себя толкаешь в бездну.
В пустыне, отощав, ты скоро кончишь дни...
Бессмысленный конец... А ты вокруг взгляни:
Огромен божий мир, в нем есть любые блага –
И сочные луга, и сладостная влага.
Довольно ты страдал! Пустыню брось свою!
Отправишься со мной – окажешься в раю!
В прохладе, в тишине для всех достанет пищи,
Там травы высоки – верблюда не отыщешь.
Манящим серебром сверкают родники,
Никто не знает там тревоги и тоски!»
Ослу бы закричать: «Коль ты пришла из рая –
Скажи мне, отчего такая ты худая?
Ты вовсе не гладка, повытерта спина,
С клыков твоих течет голодная слюна!
Из рая ты пришла – а дышишь еле-еле,
Во взоре у тебя ни сытости, ни хмеля –
Он алчностью горит! Ты – нищенство само!
На облике твоём – убожества клеймо!
Не мускусом – о, нет – ты пахнешь потом грубо!
Скажи: близ родников твои иссохли губы?
Коль в благостном раю ты нюхала цветы –
Что ж малого цветка не даришь другу ты?

О травах и ручьях ты сладкозвучно пела –
Что ж в райском том краю сама не преуспела?»
...Осел не закричал. Он мыслью был в лугах.
Все доводы его вдруг обратились в прах.
Он в небо поглядел – ни облачка, ни тени,
И голод душу жег... И лопнуло терпенье!
Премудро рассуждать есть много мастеров,
Об истине они с чужих вещают слов.
Пусть мускусом из них порой и пахнет кто-то –
Всё ж слеплены они из бычьего помёта!
Подобным болтуном являлся наш Осел:
Казалось, свысока он спор с Лисицей вел,
Но, глупый и слепой, подвоха не заметив,
Прямехонько пошел в расставленные сети.
Все мысли унеслись из бедной головы,
Лишь только наш мудрец учуял пук травы.
Намеренье свое Лиса осуществила:
Несчастливого Осла в долину потащила.
Уж если за Лисой бездумно ты пошел –
Коль хочешь уцелеть – ослом не будь, Осел!

СОДЕРЖАНИЕ

Расул Хади-заде. Предисловие.....	273
Газели	291
Притчи	366

Джалалуддин Руми

ИЗБРАННЫЕ ГАЗЕЛИ И ПРИТЧИ

Художественный редактор Ромиш Шерали
Технический редактор Мехри Саидова

Сдано в производство 30.05.2013. Подписано к печати 10.06.2013.
Объем 52 печ.л. Формат 60x84 1/16. Тираж 1000 экз.

Министерство культуры Республики Таджикистан
Издательство «Адиб»
734018. Душанбе, ул.Н.Карабаева, 17а.

Отпечатано в типографии ООО «Хотамиён».
г.Душанбе, ул.Джаббора Расулова, 73/1.

Jalal-ud-din Rumi

**SELECTED
POEMS**

Dushanbe

«Adib»

2013

BBK 84 Tajik 7-4

Compiler and Editor:

Asror Rahmonfar

Translator *Nevit Oguz Ergin*

Jalal-ud-din Rumi. Selected poems.

– Dushanbe. «Adib», 2013, 170 s.

This collection of the English translation of 200 gazels of the well-known Persian-Tajik poet-thinker Jalal-ud-din Rumi (1207-1273) which are full of lirics, care of the fortune of the human and humanity.

ISBN 978-99947-2-309-6

© Publishinh House «Adib», 2013.

1.

O Beloved, whose Love gives arms and wings
To the flyers in the sky of happiness
And makes them go higher and higher,
Different ecstasies come to the spiritual person
Through Your chains of Love.

«I don't like anything to set.»
Those words are devoid of appearances.
Forms and shapes from You
Are seen every moment
By those eyes that see hidden things.

Hearts are upside down because of You.
The earth has turned into a sea of blood.
I cannot call You «Moon,» O Beloved,
Who has been above the moon, above time.

The mountain is split open with Your grief,
And that grief falls down to the bottom
To blaze with glittering flames.
All these favors, all these beauties
Have grown and developed
Because they acquired a drop of blood
From Your favor and Grace.

O the support and confidence of all great men,
Consider us among them.
As You know, tails will follow heads.
You have created such a great man out of dust

That all the angels are jealous.
The Soul is penniless compared to Your wealth.
All goods and fortune fall to the ground underfoot.

A person reaches the height of the sky
If You become his arms and wings.

That person carries the sign of beauty on his face
And becomes more and more beautiful.

Assume I'm a thorn, a bad one.
But the thorn and rose go together.
When a jeweler weighs gold,
He puts barley as a weight
On the other side of the scale.

Actions go with ideas; Goods come from the earth.
This situation appears in words;
The words are the sign of situations.

The beginning of the universe
Is confusion, tumult.
The end is a shake and a quake.
Love and gratitude are the same as complaints.
Peace and comfort go hand-in-hand
With jolts and shakes.

Dawn is the decree of the sun.
Love of God, the Sultan's monogram,
And «the time of Union has come now:»
Love is interpreted this way.

Look at the One
Who is the compassion of the universe.
Look at how He uplifts, gives status to the poor.
Mantles are as bright as the moon.
Shawls smell like roses.

Love is the whole thing. We are only pieces.
Love is the sea of no end. We are a drop of it.
He brings forth hundreds of proofs.
We can find our way only through them.
The sky turns only with Love.
Without Love, even the stars

Are eclipsed, extinguished.
With Love, hunched back dal become elif.
Once elif loses Love, it turns into dal.

The word is the Fountain of Life, Because it originates
From the Love of the knowledge
Of the real truth of things.
Don't keep Love away from your Soul,
So that your good deeds may bear fruit And keep growing.

The word is enough, even if it is scarce,
For the one who understands its meaning,
But it is never enough for the one
Who sees only appearances.
To him, the words are weak and pale.

It doesn't matter
If too many poems have been said. Wouldn't it be better
If the sea were full of pearls?
The camel can keep going stage by stage
With the pleasure derived from poems.

2.

That hodja's feet got stuck in the mud
In our neighborhood.
Let me tell you his story.
Do you remember the proverb,
«The eye becomes blind when fate comes?»

He used to boast cruelly, Tuck up his trousers
So they wouldn't touch the ground.
He used to walk pompously.
He made fun of Lovers
And used to accept Love as a plaything or toy.

There are so many birds unaware of the trap,
Flying without knowing that an arrow of trouble
Is coming from the hand of fate.

That man was also dead drunk, Passed out of himself,
Clapping his hands, making fun of Lovers,
And, with the illusion of his greatness,
He attempted to wrestle with God.

He wasn't aware of what was coming to him.
He used to raise his head to the sky.
Gold and silver were in his pockets.
Bravo, bravo sounded in his ears.

He was exalted by the people's applause,
By those who knelt down in front of him,
By those poets who praised him
And gave foolish talks.

Nobility has its own disaster,
Because kindness appears as greatness in man.
The ones who fawn create illusion
And make the person ill.

Hodja gave money thinking he was doing favors.
Actually, he didn't create that money.
How could someone be generous
With someone else's money?

He turned into a pharaoh and a Sheddad.
He became a sack filled with air.
He was an ant, then changed into a snake,
And finally into a dragon.

Love is like the staff of Moses.
With the Divine secret,
Love threw an arrow from ambush.

Our hodja was bent like a bow
From the wound of that arrow.

He fell suddenly to the ground
Like a man with a seizure,
Started growling and convulsing.

He lost everything,
Became naked and disreputable.
Even his enemies felt sorry for him.

His relatives cried
As if there were a death in the family.

He was turned into a pharaoh like Nemrud.
Really, he kept saying, «I am God.»
When his neck was broken, He realized his state
And started crying and calling out,
«O our God, O our God.»

His face became pale like saffron.
He had no wound but the one opened
By the eyes of a beautiful face with sugar lips.

Shall we be more amazed
By the arrow of that beauty or by her bow?
Are her eyes more beautiful than her lips?
Is she more disloyal than the world?
Is she more concealed, or is the phoenix?

Let me tell you the secret of how to test Lovers.
Come back to your senses, free yourself
From this secret lock and chain. Open your ears. Listen.

But how can a person open his ears
If he's out of himself
And doesn't know where his ears are?

«God does whatever He desires»
Is the only rule that restores the mind.

Hodja's wings were broken like a mosquito's.
He yelled and screamed in torment
And started to cry from Ayse's love-telling.
«A curtain has been drawn over my eyes,»
Said the hodja.

«Since you've gone, we've been ruined.
We're separated from you.
Alas, alas! Without you, Life is death.
Please come back to us of your own will.»
«My mind has been pawned to you.

Is there anyone to help me in my grief?
My Heart is subject to your trials.
It has fallen in the middle of death's hell
And keeps burning.»

O yelling, crying hodja,
Your hands and feet were safe before
Whenever fate and accident hit them.
But you broke so many Hearts
Before this moment
That now their punishment has found your feet.

Be thankful to God that your punishment
Came from the side of Love.
But leave temporary Love,
Because real Love is God's Love.

The experienced veteran puts a wooden sword
In the hand of his son
Simply as a tool for training.

To Love another human
Is like that wooden sword. When it ends in disaster,
Love turns toward a merciful God.

At first, Joseph, son of Jacob, Was in love with Zeliha.
This lasted for years.
In the end, he experienced God's Love, And it was then
That Zeliha fell in love with Joseph.

At first, she stayed away from Joseph,
Who had tried to touch her shirt.
In the end, Zeliha tried to tear Joseph's shirt.

«That's my retaliation,» she said, «I got even.»
Joseph said, «God's Love makes this
Such a funny kind of thing.»

The one who desires becomes the desired one.
The one at the bottom rises to the top.
With His blessing, He makes many people

The Kible to their prayer.

Here, words become thinner.
Breath doesn't fit in the mouth.
Now I want to use tongue-twisting words,
Because it's the right place.

He said, «Who am I?
I'm a figure made out of dust.» The one who casts Remil
Draws, right or wrong, many lines on the ground.

Tell these words to our hodja, then listen. Hodja said,
«Love set fire to my beard and burnt me.
Why have you left me?»

**«O noble hodja, I left, but I came back quickly
To tell your situation to the people.»**

**What could a silly man possibly tell?
How could a particle from the sun
Or a drop from the ocean
Explain this endless adventure?**

**When He shows you a small piece,
You'll understand the rest,
Just as you do when merchants show you
A handful of wheat from the barn
For buying and selling the grain in the silo.**

**When you see the sample, You'll know the rest;
You'll know what kind of flour you'll get.**

**You're also like an old barn. Dip in your hand
And pick up a handful of wheat from the pile.
See what kind of wheat you are,
Then dike it to the mill.**

**That world looks like a mill.
This one is like a threshing floor.
Whatever you are here, bran or wheat,**

That's what you are there.

**Go on. Leave this obstinacy, O obstinate one. Look.
That hodja is waiting.
The one who has done his work halfway Is rushing.
He says, «Come on now.»**

**«O hodja, tell us, how are you?
Why did you stay in this land of troubles?
You're tired and afflicted with incurable pains,
Covered with blood and dirt.»**

The hodja answered, «Help, O Moslems.
Watch your Hearts. I've been wounded.
Be careful that something like this Doesn't happen to you.

«I used to blame lovers
When I saw them suffering.
I laughed at them with a Heart full of malice
And called them names, using bad words.»

«Woe to the one
Who slanders and ridicules people.
The one who says bad things,
He will get back exactly what he says.»

Is this the mouth of a human
Or the hole of a snake, a scorpion?
Close this hole with mud and straw.
Don't let friends be bitten.

Fall in Love. Forget names and titles.
Leave the grains, leave the trap. Name the stone 'gold.'
Name sugar 'grief and suffering.'

3.

O parrot who has Jesus' breath,
O sweet-voiced Beauty, nightingale,
Come with the melodies,
Adding Soul to Soul.
Make Venus confused and lost in space.

Claim your Beauty.
Let hundreds of enemies,
Hundreds of friends, known and unknown,
With yellow saffron faces and wet eyes
Become the witnesses.

Grief makes everyone cry. Men, women, all wail
Because of grief.
Save us from grief,
Because it's become like a dragon of cruelty.

O beautifully-voiced Sweetheart, Poke the belly of grief
With Your hard, soft melodies.
With Your justice, a tumult will be dropped
In the land of Absence.

Remember, our Cupbearer fills
Hundreds of water bottles with air,
Turns Souls into Ferhad.
For the Love of sweet-faced Shirin.
Your Heart, like an Archangel,
Gives life to man, who is made of mud.
Please blow the breath of God in our ear.

We've fallen to the ground
Like a heap of winnowed grain.
Grain and straw are mixed in us.
Give us a breeze from the wind of Soul.
Separate the grain from the straw.

Do us a favor. Let grief go to grief, Joy to the joyful,
The rose to the rose garden. Soul will rise to the sky.

Those beautiful grains' ears
Listen for God's compassion.

Their hope is in the morning breeze.
That's why they remain in the prison of earth.

Do a favor. Soul's work shines like gold,
Embraces the Beauties.
Soul's feet will become its head;
Straws will turn into amber.

Be silent! In one breath, if permitted, I would tell the secret
That no one dares utter in the ear of his brother.

4.

O restless wind of ours Which doesn't stop anywhere,
Say this to the rose for us:

«O rose, the one who escaped
From the rose garden
To be made into rose petal preserve
By mixing with sugar!

«O rose, you were sugar originally, You deserve the sugar.»
Sugar is good.

To be a rose is also good,
But to be loyal is better than both.

Touch your cheek to the cheek of sugar.
Get the taste of it. Give perfume to it.
Try to alleviate the pain of separation
With the help of sugar.

Once you become the conserve of roses,
You are food for the Soul,
Light for the eyes.
Pull your Heart away from the rose. It's different now.

You were living with thorns
Just like the mind
Who is the friend of Soul.

Ascend from earth to the sky stage by stage
Until you meet Him.

When you walk among the people,
You walk on a secret path
From garden to garden. You go to the Source
Where all these forms and shapes appear.

O rose, you are a rare bird,
Flying the opposite way of others
Because your news comes From that other direction.
Leave your arms and wings. Come without head or feet.

O rose, you've seen all.
That's why you're smiling at the world.
That's why you're tearing your clothes.
O red-kaftaned trickster!
O strong, healthy brave!

The roses are raining
From the sky to the rose garden, shouting,
«Anyone who wants stairs to the sky
Should throw his Soul to grief.»

Come to your senses.
Try to get out of the bottle of the Master
Who makes rosewater like sweat.
Become like a Soul out of its container.

We were like you once. Now we've become Soul.
Come. You must become Soul, too.
You'll have good luck, good fortune, And a very rosy face.
When I say 'conserve of roses,'
I mean the Grace of God and our existence.
You see, our existence is like iron;
God's Grace is the magnet.

The mind is like a mirror. The mirror maker
Causes torture with His flames Because
He doesn't want us. He says, «I want you without you.»

O the One who says words smells like musk!
Come back to yourself.

There is no end to these talks. I won't tell anyone
The things You've told me.

O Shems of Tebriz,
Tell the secret of the Sultans
Without sound, without color, without smell.
If there is no sun,
There will be no light of dawn.

5
O Sultan of our body and Soul!
O One who makes us smile and show our teeth!
O One who puts salve
On our body's and Soul's eyes!

O my Beautiful, the moon is embarrassed
Seeing Your light, Your height.
Our blood should be sacrificed to You.
When Heart sees You, it says,
«Divine fate has come. Divine fate has come.»

We become a ball for You,
Fitting the curved end of Your club.
Sometimes You call us into places of fun.
Sometimes You push us into places of trouble.

Sometimes You put us to sleep.
Sometimes You send us to reason.
Sometimes You throw us
To the world of existence,
Sometimes to the desert of Absence.

He gives thanks to the Master.
Sometimes he yells and screams, «Alas!»
Sometimes he goes to serve Leyla.
Other times he becomes God's drunk, God's crazy one.

You torment the Soul,
Make him crazy, insane.
Sometimes You make him enjoy solitude.
Sometimes You make him fond
Of ostentation and hypocrisy.

Sometimes he wants gold,
Then other times spreads earth on his head.
Sometimes he thinks he's Caesar. Sometimes he wears
Old, patched and worn-out mantles.

What a strange tree he is.
Sometimes an apple is grown, Sometimes a pumpkin.
At one time he yields poison, At another, sugar.
He causes trouble sometimes,
And other times he is the remedy.

What a strange river he is.
Sometimes he becomes water, sometimes blood.
He turns into ruby-colored wine or milk,
Or sometimes health-giving honey.

Sometimes he weaves knowledge in the Heart.
Sometimes he destroys one's knowledge.
Sometimes he achieves superiority,
Other times he sees
Every trouble and misfortune.

One day he becomes Master Muhammed.
One day he turns into a tiger, then a dog.
Sometimes he becomes a mean enemy.
Other times he becomes a father, mother or kin.

Sometimes he becomes a thorn, then a rose.
Sometimes he is the vinegar,
Other times the wine. Sometimes he plays the drum.
Sometimes he becomes a drum And is hit by a mallet.

Sometimes he falls in love
With his five senses and six dimensions.
Sometimes he wants good spirits.
But sometimes, like a lost camel in the desert,
He wanders around.

Sometimes his aims and hopes
Are as deep as a well-digger's.
Sometimes he is among the treasures
Of a Karun who hides his treasures.
Sometimes he is like Jesus
And ascends to the sky.

In the end, when Your grace opens his way,
Our Sheyyad sings one tune
And is saved from changing from color to color.
He becomes crazy and dips into one color
Like an early morning sun.

He dives into the sea like a fish.
His garden, his meadow, his country become sea.
His coffin, his grave and everything else
Are dead, a plague to him, except that sea.

When he slips out of those colors,
He slips into the jar of Jesus.
God's color appears to do God's wishes.

He is saved from malice, from modesty.
He is saved from running and stopping
Like the millstone turning around the pin.
He is saved from 'come and go.'

«We open your door, really,
So you can keep your friend next to you.
We merge your coming generation with you.
This is the reward of Love.

«We tie your waist tightly. Really, we forgive your sins.
You gave thanks to God. That's the reason.
Thanks brings contentment.»

Müstef'ilün, Müstef'ilün, Müstef'ilün, Müstef'ilün.
The door of explanation is closed.
It is better for us to be silent.

6

O Cupbearer, O Cupbearer, Today You and I exist here
And have fallen into deep water.
Let's find out who knows how to swim.

If a flood covers the earth With waves as big as camels,
The birds don't have to worry. They think of nothing
While flying in the sky.

Our face shines with gratitude.
We are mixed like fish into the waves of the sea.
Sea and flood give life to fish
And make them more lively.

O Master, give us a boat.
O water, rise, engulf us with your waves.
O Moses, Son of Imran,
Hit the sea with your staff.

This wine causes a different kind of drunkenness
In every head,
But the Love of that Cupbearer
Is enough for me.
You can have the rest of it.

The Cupbearer grabbed
All the drunks' hats yesterday.
Today He's serving cup after cup of wine
To take our mantles away.

O Beautiful One, of whom
The moon and Jupiter are jealous,
You are with me secretly, like a fairy,
Pulling me nicely, but not telling me
Where You're leading me.

O both of my eyes, light of my eyes,
Wherever I go, You are with me.
If You want, pull me toward the tavern, Make me drunk,
Or pull me toward Nothingness. Annihilate me!

Accept this world as Mount Sinai.
We also want manifestation like Moses.
Every moment God manifests,
And every moment
The mountain is broken into pieces.

A time comes when it becomes green,
Another time, extremely white,
Clear and beautiful.
One time it becomes pearl, Then later, red amber.

O the ones who want to reach Him, see Him,
Look in the mountain places where He manifests.
O mountain, what kind of wine did you drink?
We've become drunk. Come, O friend, come.

O Owner of the garden, Gardener, Why do You hold us?
Why don't You let us be free?
If we eat the grape, You take our turban.

7

O Beloved whose light
Comes from behind the curtains, Your light and warmth
Are like summer for us. Take us to the rose garden.
Our Hearts are fiery like summer.

O salve for the eyes of my Soul, Where did you go?
Come, come, so the water
Will spring from our oven.

Come, so the barren land will be green,
The cemeteries will become a garden, Grapes will ripen,
And our bread will be baked.

O sun of Soul, sun of Heart,
O Beauty who shames the sun with His beauty,
Come and see how this sticky mud
Got stuck to our Soul.
We can't get rid of it.

The kindness of Your face Has changed so many thorns
Into so many rose gardens
That our faith has been acknowledged
Hundreds of thousands of times.

O eternal Love, in order to deliver our Soul
Out of this dungeon to God,
How beautifully You show Your face
From behind this mold.

O our bright morning,
Make joy during the time of gloom. Show in the evening
A bright, wonderful day.

You make pearls out of blue beads. You scare Venus.
You make kings out of the penniless.
Good for You, our Sultan.

Where are the eyes
That can see a trace of Your dust? Where are the ears
That hear our testament? Where is the mind
That understands our evidence?

If the Heart sees the beauty of that sugar cane
And tells of its grace and favors,
Tate and flavor will sing songs
At the bottom of our every tooth.

The sound of drums coming from the land of Soul
Says, "Particles are reaching wholeness,
Sweet basil to sweet basil, rose to rose.
Everything is becoming free
From the jail of our thorns.»

8.
O rainy season, like sad lovers
Crying because of the absence Of our beloved ones,
Pour your rain on our friends.

O eyes of the clouds,
Pour your tears out of cups,
Because you are jealous of our Beauties,
The Ones with faces like the moon.

Look at the crying of this cloud.
Look at the smile of this garden.
Now our patients get well
And are saved
From their father's cries and begging.

This cloud which rains continuously
Resembles God's blessing
To the thirsty, chapped-lipped friends,
God is the One who offers this huge jar to rinds.

The sky is spreading pearls
Over the barren plains of earth
Which lost their harvest
Because of our deceitful Beauty's failure
To give provisions.

This cloud is like Jacob.
The rose in the garden is Joseph. Josephs are smiling
Because of our crying clouds.

One drop becomes pearl, The other, narcissus.
The hands of the ones
Who make a living on the plains by crops
Are filled with goods and blessings.

The garden and meadow that offer wines
Were decorated with flowers yesterday,
Because our men who are fond of wine
Drank it on an empty stomach.

Close your mouth like an oyster.
Don't bring your drunkenness
In front of the naïve,
So that our knowledgeable friends
Will come back from the land of Absence.

9.

O Heart, what excuses have you given
For all these faults? Loyalties come from Him;
From you, all these troubles.

Kindness comes from Him; From you, all this nonsense.
Favors come from Him; From you, these mistakes.

Benevolence, goodness, gifts
Come from Him;
From you, this jealousy,
These bad thoughts and surmises.

Why so many favors? So your bitter Soul
Can become better and sweeter.
Why is He pulling you to Himself?

So you can reach the Ones
Who have attained the truth.

The moment you repent your faults
And start calling Him,
That's the moment He pulls you to Himself
And gets you out of trouble.

When you're afraid of the sin you've committed,
Of asking for His help to get out of it,
Then, right then, why don't you see the one
Who scares you inside of yourself?

In His hands you are like a small crystal ball.
He rolls you, then covers you
And throws you in the air
Just to be amused.

Sometimes He leaves you to your own nature,
The way you were born.
You fall in love with gold, silver
And the love of women.
But sometimes He shines on you
With the light of Mustafa's image,
So that you'll be illuminated.

When He pulls you this way,
You join with good people.
When He pulls you that way,
You mix with bad people.
He either passes your ship
Through this turbulence
Or breaks and wrecks it.

Pray, pray secretly,
Cry, moan and groan so much through the night
That a voice will come to your ear
From the seven layers of sky.

At last at dawn, a voice came to Shuayb's ear
After he yelled and cried and cried
And shed tears like the dew.

«I'll pardon you if you're guilty, Forgive your sins.
If you want the heaven I give you,
Stop this praying and be silent.»

Shuayb said, «I don't want this or that.
Clearly, I want to see the beauty of God.
To reach Him, even if the seven seas Become fire,
I will plunge in and pass through them.
«If you expel me from Your temple,

Deprive me of that Beauty,
If my wet eyes don't see that Beauty,
I might as well stay in hell.
Heaven is not for me.»

«At least, don't cry so much,» they said.
«When you cry so much,
Your eyes lose their sight.»

«If, at the end, both my eyes see Him,
Why should I worry about becoming blind?
My every particle will turn into eyes.

«If my eyes are deprived of seeing Him,
If they don't deserve the Beloved,
Let them become blind.»

In this world, everyone gives life
For his own beloved.
One beloved is a bag of blood, The other is sunlight.

Since everyone chooses a beloved, good or bad,
Isn't it sad for us.

To become nothing for nothing?

One day on the road

Someone became a companion to Beyazid.

Beyazid asked, «O bad man, what do you do?»

The man said, «I ride a donkey.

I've become a slave to the donkey.» Beyazid said,

«Go away,» then said, «My God, kill this man's' donkey

So that he can become a slave to God.»

10.

O Joseph, whose name is beautiful,

How nicely you walk on your roof!

O the One who breaks our glass!

O the One who tears open our trap!

O our light, our wedding, our assembly! O our kingdom!

Boil our bitter water. Ferment our grapes

That they may become wine.

O our charmer, our desire, Our Kible, our God,

You throw our aloe wood on the fire. Now watch the smoke.

O our deceitful Beloved, O our friend,

The One who set a trap for our drunken Heart,

Don't go away.

Pawn our turban.

The feet of Heart got stuck in the mud. Never mind Heart.

I am giving Soul to Him, Soul.

Alas to Heart for the Love in which Heart fell. Alas to us.

11.

O One who sweetens our Soul,

The one by himself, make him go beyond,

And the one beyond,

Make him come back to his senses.
Give something to the poor.

Do favors for Lovers. Lighten the daybreak.
Turn the antidote to poison. Give something to the poor.

Look at us with Your face like a moon.
With kindness You search for the poor.
Give us mercy, make us Your companion.
Give something to the poor.

You give the sense of Love to the Soul
With Your Grace, like the moon.
How have You come into our company?
Give something to the poor.

What is the sign of the dervish? A soul sprinkles pearls,
A tongue sprinkles pearls,
Not a mantle made with hundred of patches.
Give something to the poor.

You are Adam and, at the same time, Jesus and Mary.
You are the secret and, at the same time,
The One who knows the secret.
Give something to the poor.

Bitter becomes sweet with You.
Blasphemy becomes faith with You.
Thorns change to the roses of August.
Give something to the poor.

O my Soul, my Beloved,
My blasphemy, my religion,
Give something to the poor.

O one who falls into grief,
The one who worships the body,

Don't struggle with flesh. Don't fight with Soul.
Don't look at the body. Don't look at me.
Give something to the poor.

O my Light, I'll do something today.
I'll turn around Your spiritual light,
Then I'll give life to Love.
Give something to the poor.

Are You the One who is looking to blame us?
Are You a snake or a fish?
Will You tell who You are?
Give something to the poor.

My Beautiful, You can't be you
And, at the same time, Him.
This is not the way for You.
Throw this soul to Absence.
Give something to the poor.

12.

O Joseph, at last come to this Jacob
Who has become blind. O hidden Jesus,
Appear from the dome of this sky.

My Heart is darkened because of separation.
My Heart was like a bow string
Now turned into hair.
Poor Jacob has become old.
O young Joseph, come.

O Moses, son of Imran,
I have such Mount Sinais
In my Heart for you.
Come now from Mount Sinai.
They're worshipping the oxen as a god.

The pale color of my face is like saffron.
My bent neck has turned into a harp.
I have been tightened and squeezed
In the grave of my body.
Come, O Soul, give cheer and spaciousness.

My eyes, which watch Muhammad, tell You
That I have been longing with grief for You.
O Secret of the verse,
«We send you to the universes
To show God's compassion!»
Show Your face through that scattered hair. Come!

The sun is like a sunset in front of You.
O One who grabs the reward from the King!
O the eye which looks with God, sees with God!
O the Heart which knows everything! Come!

All Souls are like body for You. You are the Soul.
What's the good of a body without Soul?

I've given You my Heart for a long time. Come,
O Beloved, I'll give You my Soul, too.

The crops of my Soul have been harvested
Since You took my Heart. The last trouble is You. Go.
The last cure is You. Come.

O Beloved, my medicine is You. My remedy is You.
The light of my Heart
Which has been broken into a hundred pieces Is You.
Everything in this helpless Heart except You
Has gone. Come.

I have not been able to appreciate You. Destiny tells me:
«Wound your Heart with arrows.
Break your head with stones. Come.»

O One whose level is stated in the verse,
«The distance between them
Is only two arrow throws,»
O One who has an exalted state, O my Sultan,
No one could be Your confidant. Come from the level of
«Maybe it is much closer.»

O Sultan as beautiful as the moon! O One more beautiful
Than a hundred beauties! O water, O fire, come!
Come, O pearls. Come, O sea!

O One to whom my Soul
Has become a slave and servant,
O Shemseddin, O my Archangel Gabriel, Because of You,
Tebriz became the mounted throne of God.
Come from Mescid-i Aksa.

13.

O Spring of the Lover,
The green has been made pregnant by you.
O One who makes the garden and meadow smile,
Do you have any news
From our Beloved?

O winds which have the cleanest breath, O One who comes
To help the wailing Lovers,
O breeze which is purer than Soul and space,
Where were you then?
Where were you?

O mischievous one from the land of Rum,
O deceitful one from the land of Ethiopia, I am confused.
This beautiful smell is either
From the skirt of Joseph
Or the mantle of Muhammad.

O river of truth,
You are flowing in our Beloved's canal.
You are the Mount Sinai of the Heart.
You add Soul to Souls.

O Charmer whose manners are pleasant,
His essence, His worlds are beautiful.
O Friend to whom month and year
Have become slaves,
Your months, Your years are beautiful.

14.

O suddenly-risen uproar! O endless compassion!
O fire which sets the forest of thought ablaze!

Today You came with a smile
Like the key to the dungeon.

You came like God's favor to the needy.

You are the doorkeeper of the sun.
You are the One for whom to be hoped,
The One to be depended upon.
You are the One to be desired
And the One who desires.
You are the beginning; You are the end.

You appear in hearts and adorn the mind.
You make wishes and, at the same time,
Make wishes come true.

O peerless One who gives gratis to the Soul!
O the taste and flavor of knowledge
And the pleasure of keeping that knowledge,
All except You is a fake and an excuse.
Everything else is an illness.
You are the remedy.

We fall in the trap and become cross-eyed.
Without sin, we face all kinds of grudges.
Sometimes we become drunk
With black-eyed Houris;
Other times, we're fond of soups and breads.

See this drunkenness
And leave the mind behind you.
Watch only this snack. Forget the other.
It's not worth even one piece of bread and a meal
To jump into this adventure.

That invisible Master puts you to work. You take hundreds
Of different-colored precautions,
Reach the brightness and fall into darkness.
In between, you keep struggling.

O my brave man, pull the ears of Soul secretly.
Pray to God with all your Heart and Soul
So you can stay away from people.
I swear to God, they all are nonsense.

Be silent! I have urgent things to do. I'll get under the flag.

Throw away the paper. Break the pen.
Here is the Cupbearer, coming, coming.

15.

A word came from sky to Soul: «It's time. Come back.»
Soul answered, «Greetings,
O Beauty who invites me. I'm coming.»

«With pleasure,» Soul continued.
«I'll give hundreds of Souls for You.
Call me back once more
So I can reach the state of a Hel-eta.»

O peerless guest, You took away
The patience and decisions of our Soul.
Where should I search for You?
Where can I find You?
«Beyond Soul, beyond places,» He answered.

I'll untie the heavy chains Of those in the dungeon
And put a ladder to the sky So Soul will ascend.

Your beauty adds Soul to Souls. You are from our town.
Even so, why are you favoring strangers?
Is this fair to your friends?

You drank vagrancy like a syrup
And forgot the way home.
That woman, that witch of Kabil,
Has cast many spells upon you.

Why don't you feel dizzy?
Don't you get that urge in your Heart
When all these caravans
Are going there one after the other?

Haven't you heard
The caravan Master and the sound of bells
Ringing from front to back?
There are so many friends waiting for us.

So many people are waiting for us.
All of them are our drunks.
Thinking of us, they passed out of themselves.
They are yelling in our ears,
«O poor ones, come to the side of the Sultan.»

16.

Look at His beauty. Watch His manner,
That figure, that stature,
That face, those eyes.

Look at His hands and feet. Watch His color,
That dignity, that calmness.
Watch that One dressed Like a full moon.

Shall I start with the cypress, Or tell about the tulips,
Or describe the jasmine?
Shall I talk about the candle and bowl,
Or the roses that dance in the morning breeze?

Love looks like a pulpit for fireworks,
Dressed to become the form
Which came and cut the road
For the caravan of Heart.
O young one, give a moment of mercy.

All night I've been in the fire, Burning until morning.
I'm so bright and happy from the morning sun.

I've been turning around His face
Which resembles the Moon.
I send greetings to Him Without lips or tongue.
I throw myself to the ground
Before He invites me in.

You are the rose garden of the earth
And the eyes and light of the universe.
Yet when You step into the land of cruelty,
You become all the sorrow and grief of the world.

I come to Your temple to sacrifice my life.
«Don't give me trouble, go away,» You say.
I return to serve You.
«Oh, stupid one, where are you?» You say.

Your reflection is having an affair
With a fiery Lover.
I hope my eye won't lose sight of Your face
For even one moment.

O Heart, what has happened
To your patience, your decision?
Where is your work, your occupation?
Why do you lose your sleep day and night?

Heart, expound upon the beauty of Your face
And praise those charming
Narcissus eyes of Yours.
Talk about that hair which looks like hyacinth,
Those beautiful eyebrows
And those ruby-colored lips
That tell such fascinating stories.

O Love, You have many different names
Among the people.
But yesterday I gave You yet another name. I call You
Pain which has no remedy.

O Beautiful, my Soul is enlightened by You.
I whirl around like the sky because of You,
My Soul, my Beauty.
Send some wheat
So that the mill won't become confused.

I won't talk about Him anymore.
After this verse, I'll be silent. It's enough.
My Soul has been burned by this desire.
My God, You take good care of us.

17.

O our Joseph, Your name is so beautiful.
You climb our roof so nicely.
We've opened the door.
Come down from the roof
And enter through the door.

O my ocean full of coral, I swear in God's name
That my anxious Soul has no patience. Its head is so dizzy
From the rolling of this mill.

Caravan Master, for my sake,
For God's sake, don't move the caravan
Out of this place.
Don't go away. Let the camels rest here.

No, no, go insane one. Go like a madman.
Walk nicely in the blood.
Don't talk about what or how.
Walk without what, without how,
Because there is no resting place for the Soul.

When your body goes into the ground,
Your Soul rises to the sky.
Don't worry if your mantle is torn.
There is no end for your Soul.

You're not a stranger
To the secrets of Heart.
Show your face because you are a mirror.
And because you've fallen in Love,
You will certainly go through
Many trials and much turbulence.

You ask me,
«How and where are you going,
Running carelessly like that?
Be careful! You're sailing through blood.
How far do you plan to go?
You're not telling me.»

I answer, «You're going through the fire of Heart,
Jumping over the hearts
That are spread over the ground,

Rolling with the Love of Heart Until you reach the sea of
'God does whatever He desires.'»

Every moment an envoy comes,»
Grabs the Soul by his neck and pulls.
Every moment an image appears. They all tell the Soul,
«Come back to your own source.»

The Heart is running away
From this world of color and smell
By yelling and screaming,
«Where is that source? Where is that origin?»

18.

I have seen the Beloved.
I have seen that Beauty today, The One who gives light
To every action, every force.
His glory was shining in the sky
Like the Soul of Muhammad.

The sun was ashamed after seeing His face.
The sky split open and fragmented like a Heart.
Water and ground became brighter than fire
Just from His sparks.

«Show me,» I said,
«Show me the stairs so I can ascend the sky.»
He answered, «The stair is your head.
Put your head under your feet.»

When you put your feet over your head,
You step on the stars.
If you overcome your fancies and pleasures,
You step on air.
Why don't you come?

Hundreds of roads become apparent to you.
Every dawn you ascend the sky like prayers.

19.

O our friend, our Beloved, Our confidant, our Joseph,
The light of our bazaar and our demand!

Look! Last year fell in Love
With our present time. We are all spendthrifts.
You are hundreds of treasures to us,
Hundreds of our spent monies.

We are lazy.
You are hundreds of pilgrimages,
Hundreds of businesses and occupations. We fall asleep.
You are hundreds of states of awakesness.

We are the sick ones.
You are hundreds of salves for our wounds.
We are all ruined.
Your kindness, your favor
Is our architect.

I' said yesterday to Love,
«O our crafty Sultan of Sultans,
Don't deny that You hid our turban.»

He answered me by saying,
«No, what We do comes from you,
Because Our mountain echoes your voice to you.»
«Yes,» I said, «true. We are the mountain.

This is our voice.
But, O Friend who does what He wishes,
The same is not true for us.
We cannot do what we wish.»

20.

Our feast, our wedding
Will be auspicious to the world.

God fit the feast and wedding
To our length like a proper garment.

Venus and the moon
Will be matched to each other, The parrot with sugar.
The most beautifully-faced Beloved
Makes a different kind of wedding every night.

With the favor of our Sultan's prosperity,
Hearts become spacious
And men pair up with each other.
Troubles and anxieties are all gone.

Here tonight, You go again
To the wedding and feasting.
O Beauty who adorned our city,
You will be groom to the beauties.

How nicely You walk in our neighborhood,
Coming to us so beautifully.
O our river, O One
Who is searching for us,
How nicely You flow in our stream.

How nicely You flow with our desires,
Unfastening the binding of our feet.
You make us walk so nicely, holding our hand,
O Joseph of our world.

Cruelty suits You well.
It's a mistake for us to expect Your loyalty.
Step as You wish on our bloody Soul.

O Soul of my Soul, pull our Souls
To our Beloved's temple. Take this piece of bone.
Give it as a gift to our Huma.

O wise ones, give thanks
To our Sultan's kindness, who adds Souls to Soul,
Keep dancing, O considerate ones.
Keep whirling and dancing.

At the wedding night of rose and Nesrin
I hang the drum on my neck.
Tonight, the tambourine and small drum
Will become our clothes.

Be silent! Venus becomes the Cupbearer tonight
And offers glasses to our sweetheart,
Whose skin is fair and rosy,
Who takes a glass and drinks.

For the sake of God, because of our praying,
Now Sufis become exuberant
At the assembly of God's Absence.
They put the belt of zeal on their waists And start Sema.

One group of people froth like the sea,
Prostrating like waves.
The other group battles like swords,
Drinking the blood of our glasses.

Be silent! Tonight, the Sultan
Went to the kitchen.
He is cooking with joy. But a most unusual thing,
Tonight, the Beloved is cooking our Halva.

21.

O angel of death, afraid of us, Afraid of our battle,
Afraid because you can't wear our colors, You can't.

If you get in a fight with us, If you dare to challenge us,
None of your vessels will remain intact
Because of the wounds
That will be inflicted by His soldiers.

First you have to drink wine. You must get so drunk
That you pass out of yourself.
Then you might join our harmony.

If you want to drink this wine,
First you must squeeze like a bottle.
When you become a bottle,
Hit yourself on our stone, Hit yourself on our stone.

Whoever drinks that red wine
Grows and attains his desire,
Reaches pleasure from our squeezed Heart.

Our doorkeeper plays many two-stringed lutes
And six-stringed berbad in that river.
Whoever drinks will rub shoulders with Sultans.

Here even time's Mars is female
At the strike of this dagger.
No one comes with a headscarf to our fight.
o one comes with a scarf to our battle.

If you want an arrow from the sun,
You should get a shield from the full moon.
If you are a Caesar, walk.
Pass through our light, Pass through our light.

If we slaughter you, Become Isaac for us.
Plunge in our ocean and be silenced. Be silent so that
Our power won't destroy your boat,
Won't destroy your boat.

22.

I sit at Your door
Hoping Your generosity, Your blessing
Might open it and invite me in.

O Beautiful, the One
On whose face hundreds of sparks
Of mercy's light and kindness shine,
My Soul is overwhelmed at Your door
From the smell of musk and ambergris.

We are drunk. Our heads are dizzy.
We have nothing to do with others' business.
We don't even care if the world
Turns upside down,
As long as Your Love lasts forever.

Your Love claps its hands,
Creating new universes, new centuries
Beyond the sky, out of the great emptiness.

O Love, smile like a rose.
O One whose looks are similar
To that beautiful universal intelligence,
O peerless rider of the land of Hel-eta,
Catch the sun. Put it into a sack.

We are Your guest today.
We are the drunk of Your smiling face.
I swear to God, my Heart leaves me
Once I mention Your face.

Is there any roof besides Yours?
Any name besides Your name?
O sweet, beautifully-mannered Cupbearer,
There is no cup but Yours.

I will grab him and beg for his help
If I find an awakened Soul. I wish I could sleep
So that I could see Your face in a dream.
O great man, slaves, people

Are gathered at Your door. Get out, stagger along.
I am out of myself. I am drunk
Because of Heart-catching, drunken eyes.

See the bloody tears, the hundreds of torn shirts
By Your grief.
Listen to all the yelling and screaming.
Look at the blood of my lungs
Smear'd all over my face, my back, my front.

The one who sees Your face
Runs from town to town and becomes mad.
Why should I curse him,
Want him to face all that trouble?
He is going to eat stones and soil anyway.

The very worst comes to the one
Who doesn't know You. O Sultan of mankind,
Don't prevent me from seeing You. Don't make me blind.

The blood runs like a torrent
To the shore of the sea of Soul. It merges with the sea.
The ones who know the sea
Forget everything else.

One astonished river runs smoothly; Another one is lost.
The first one thanks God; The other prays for help.
«God is the only One
Able to change one condition to the other.»

O One who rises like a sun
And falls in Love with the poor,
Please do a favor for Your people.

The rose has passed out of himself After seeing You,
Suddenly torn his dress and petals to pieces.
The harp begins to cry after hearing Your harp,
And bends its head down in shame.

Venus doesn't have a better song than Yours.
What kind of flute could she play?
She puts her lips to Yours
To learn new tunes.

With just a little hope
All the sugar canes keep swaying.
You give the kingdom to whomever You please.
They also want to rise.

The harp is no good without You.
The reed flute is engulfed in grief.
Take one in Your arms. Kiss the other.
The tambourine says, «Hit, hit my face
So I may become more valuable.»

Make this Heart,
Which has broken to pieces
And been scattered around,
Well drunk, so that it can find today
The things it lost yesterday.

O great Sultan, from now on, It's a pity to stay sober.
I made an oath to God
That I would not mention Him
When I'm sober.

Don't bring any more proof. Either give wine or talk.
Like one who found You through Grace,
Follow the adventure of the Sufi.

23.

Who cares if death comes
And grabs my being? I'll welcome death.
If I have hundreds of lives, I'll give them all.
I'll ascend first to the sky,

Then with joy to the land of Nothingness.
I'll tell the Master of the house,
«You took away all my patience, all my decisions.
You should have come sooner.»

You snatch the stars from the moon
And carry them off piece by piece.
Sometimes you take away the baby sucking milk.
Sometimes you take away the nanny.

I have a Heart like the earth. It pulls huge mountains.
Why should I be loaded with straw?
I am a man who moves mountains.
Save me from this barn.

Every hair in my body has become a lion.
But I'm tired of dead wishes.
I am flour, not grain.
Why did I come to the mill?

Grain was born from an ear of corn
And goes to the mill.
Yet I am not the son of an ear of corn.
I was born from the moon.
My place is not the mill.

No, no, moonlight also reflects the mill
Through the window.
But it returns to the moon, Not the bakery store.

If I were a friend,
With my mind I would tell you more.
But be silent now
So that the wind in the air
Won't hear this fable.

24.

I love You with all my Heart and Soul. That's my sin.
Why do You turn Your face
From my pale saffron face?

Either take care of this bleeding Heart
Or give the patience of
«God does whatever He desires.»

We came to the crossroads after a long walk.
One road was 'Be patient.'
The other was 'Give thanks for the blessing.'
But I can't see either one
Without the light of Your face.

No water flows in any canal
When You turn Your face away.
Particles don't appear
If the sun doesn't rise at early dawn.

The Hearts of beauties can't be dizzy and drunk
Without Your wine.
How can the devil run from Lahavle.
If You don't protect us?

If You don't add a palmful of Helie
To the medicine with Your own hand,
It can be neither pill nor paste.

Without the uproars of Your clouds,
The sun doesn't enter the sign of the lion.
Without You, no artery pulsates
In the hands and feet of the devout.

You hide meaning in death, Awakeness in sleep.
You get spring water from stone.
You manifest faithfulness in lightning.

The dark torrent of the night
Carries away mind and intelligence everywhere.
Who better to bring them back
Than the follower of Hel-eta?

O Soul of the whole or Soul of the part!
O the One who provides a dress
To cover the garden and meadow!

O the One who invites Soul with the drumbeat,
Chanting, «Come, O wandering Soul!»

Everyone wants to cheat
And take Oshur from me. But I don't have the mind
To understand this word.

From wherever understanding comes,
One has to go in that direction.
Whoever makes your life longer,
Pray for him to have a long life.

The One who squeezes your Heart,
The One who makes you green and grow,
Gives the color of rose to your face.
He is the One who forces you to pray
And accepts your praying, Grants your prayers.

He adds R to be, Nun to elif.
In order to say the word Rabbena,
Which gives breath and power to your mouth.

I follow Your orders, saying, «Lebbeyk, Lebbeyk,»
O munificent One.
With Your Love in my Heart,
I keep turning like a millstone.

The millstone turns and turns,
But the mill doesn't understand
That our nourishment comes from that.
So does the miller's income.

Water is the one that turns the stone.
When God stops the water, nothing moves.

Be silent. All these words Are coming from our secret.
You be silent, so that the One
Who doesn't slip in His talk can tell.

25.

I should wail.
I should do so much that, in the end,
I would clean the rust off the mirror
Of the disbeliever's Heart.

The Heart is riding The horse of Your Love.
Your Love's horse is so fast That every step
Is passing the land of Soul by miles.

If You show Your bright ruby lips
In spite of all the darkness,
Hard rocks will rain from the sky
On the Hearts of the stone-hearted ones.

Do You know why they deny such brightness?
They see the splendid glory,
But are ashamed of themselves. They're jealous of You.

If that isn't really the case,
Even though they're blind now,
Their eyes will be opened eventually,
And they will see thousands of beauties,
Of moon-pieces like stars
Clustered on the side.

The joy of Your glory Opens the eyes of the blind.
The beauty of Your roads Causes the lame to walk.

Even though they walk,
They still lose themselves suddenly on the road.
In fact, every mind that grows in Your garden,
Follows that air.

I've seen so many people,
Their insides empty, wailing like a flute.
For that reason, many brave necks
Are bent by grief like a harp.

For that reason, so many caravans
Are lost on the road.
For that reason, so many ships
Are wrecked and run aground.

All those broken and ruined ones,
With their Hearts and Souls,
Keep their hopes pinned on You,
Expecting to get something
From Your endless knowledge.

It is expected that Your favor,
Which is the favor of favors, Will alleviate suffering.
Every place will turn into peace
And be done with struggling.

It is expected that this humdrum world
Will stop.
It will be a different road and journey.
New melodies will appear in every Heart,
And Hearts will be attached
To each other like chains.

With the beautiful invitation
Of Shems of Tebriz, Every particle would rise
And ascend to the sky,
Every hair would become a brave.

26.

O Sultan of Sultans, blood never sleeps.
O beautiful Moon face,
A sea of blood comes from trouble and grief,
Boiling, flowing over my eyes.
How could sleep possibly get there?

If I closed my lips,
My Heart would overflow.
When I pour water on it,
It boils and rises more.

If people don't condone my Love
And criticize me, I understand.
But how can an accused one
Ever reach light and glory?

My blood overflows, becomes words in my mouth,
Then drops out of my pen.
The alphabet goes to Solomon
Like ants begging.

O Solomon, O Sultan,
O the One who grants favors,
Your favors exalt every goodness.
Souls are the shells for Your pearl.
Grasses are the hearts in Your garden.

We are a helpless bunch of ants,
Separated from the place of harvest,
Wandering from one side to the other. Come and help us.

We are a handful of dirt in Your hand,
Your slave and Your servant.
Even with all this blindness,
We can see and watch the Beauties.

Don't look at us. Remember Your kindness.
«He doesn't need anything. Everything needs Him.»
As You praise Yourself,
You may forgive the one
Who did all the sinning,
Committed bad deeds in both worlds.

O warmth of greatness,
O Beautiful, Heart has seen You. Give him an alm.
How can I see anything else in this world?
How can I watch anything else in the sky?

The Heart has drunk wine
From the Sultan of Sultans.
If such a Heart were to drink,
Even from the clean, pure Fountain of Life,
It would stick in its throat.

To the One who sees that Beauty
Who is bright like a moon in beauty and charm,
The sun is seen as a dark annoyance
Resembling only a small spark in His eye.

To the Lovers who have been separated
From that beautiful Sultan Who has not been extolled,
Despite hundreds of honors,
Their sweet life becomes sandy, sour.

O Soul, cut the words short. While you're talking,
Try to go as far as Tebriz,
To the way of the Sultan of Sultans.

O flesh, don't be lazy like a dog. Don't try to bark.
Give up your being
In order to go toward the Sultan of beings.

O beautiful One, hundreds of existences
Are nothing but a handful of dust.
Hundreds of Sultans of Sultans are nothing
But servants at His side.
O Charmer to whom hundreds of Asafs. Turn into slaves,
Even Solomon becomes astonished with His Love.

Solomon felt he would fall
Into all kinds of tricks because of that Love,
Would go through lots of trouble.
He started trembling because he knew
All these exaltations would degrade him.

Suddenly a devilish trick came.
A glass of loftiness and fame inflated his ego
And took his greatness away.

That peerless Sultan at one time worried
About his belongings. He put giant fairies
Row upon row to protect himself.

He then realized he had fallen
Into a trap of his desire and fancy,
Turned his back on those gardens
And understood that all his belongings
Actually did not belong to him.

He had cut the neck of the giant fairies' necks
With the sword of distress, Because they kept him away
From the Beloved on the other side.

At once, the grace of Shemseddin,
To whom everyone is a slave and servant,

Rose like a moon and said, «O choice man,
Don't burn and hurt the universe.»

When he heard that order from the Sultan,
He prostrated himself.
He received such assurance from Tebriz
That he would gladly sacrifice both worlds.

27.

I don't know how much I should cry and moan
To make the Beloved feel sorry for me,
How much blood these eyes should shed
So I can see the rose garden.

When the sun shines,
I don't complain that much about separation.
But if the Heart would show me a new road,
I would start all over again.

O universal mind
Which has all these skills, Teach me a spell,
A way for me to go
So that the beauty of the beautiful Beloved
Will have pity on me.

The Heart cannot find the light
Of Cigil's candle,
Is unable to reach that Glory. One is water; the other is dirt.
How could water and dirt understand
The desire of this deceitful Beauty's Heart?

The Archangel Gabriel
Is understanding and tolerant. But how can he know
The taste of well-fed suckling calf meat?
How can one hunt the beautiful phoenix
With a trap of grain?

Even a small fly looks like a phoenix
In front of a phoenix who has been trapped.
O mind which resembles a spider,
How long will you keep making this web?

Where is Jesus, whose breath is so holy
That even without the means of Mary
He would be so exalted, so overflowing,
That the Christians' Hearts would become untied
And throw off their Zunnar?

Deccal of grief
Who looks like fire
And burns everything like fire,
Who lays a carpet of fire, Where is Jesus
Who will draw a knife on that Deccal?

All the health and soundness
Which comes to the body Comes from You.
The uproar which comes to the Soul
Comes from You.
The signs of Jesus' return
Before the Last Day of Judgment
Also come from You.

Once a stone is thrown at glass,
It falls down because of its sorrow.
The thorn would feel as if it were on fire
If it didn't have the rose. I became like Vamik,

Who is separated from Azra, Because I didn't deserve Him.
But even then, in the Lover's Heart,
There still is Love's drunkenness, dizziness.

As in a stately game of chess,
Wherein a hundred Souls Provide provisions for the Shah,
He puts hundreds of mountains On top of one straw.

For the one who suffers one grief, He gives a hundred times
More grief and calamities.

I see the Soul has reached the Sultan,
Passed beyond himself, separated from self.
With the Sultan's favor,
He has made the window and door for Soul.

It is possible that the great Sultan
With innumerable favors
Would exempt us from the custom
Of asking forgiveness for those sins.

The Soul who turns to Him Will become like Bayezid,
Or turn his face to Senai.
Or give perfumes to Attar.

The Beloved in whose temple the Soul is served
Is such a Beloved
That even days are drunk
After drinking from His glasses.
Once you mention His name,
You'll have to repeat it again and again.

He is the great Sultan Shemseddin. Because of Him,
Tebriz became the land of Soul, Filled with lights like Arsh.
All the halos are jealous of His luminous lighting.

Hundreds of thousands bravo the moment
When Archangel Gabriel will reveal His secrets.
Hundreds of thousands bravo this holiest
Of His holy hour.

You sit at His Love assembly
Without affection and hatred And see that the curtain
Has been put up and secured
With hundreds of nails
So that the disbeliever cannot see through.

28.

At dawn, I saw that Sultan
At the main street of Hel-eta.
He was in the sleep of heedlessness.
He did not know about Abu-Ali or Abu-I Ala.

I filled a cup from the wine Which made my head dizzy
And put it in front of him.

«Come, my Sultan,» I said, «drink.»

«O so-and-so,» he said, «what's this?»

«That is the blood of Lovers,» I said.

«On top of the fire of Love,
It became pure like Soul.»

«Since you drank, you've become exuberant

At the cup of Soul,

At the garden and meadow

Of the secrets of God,» he said. «I will drink that wine.»

My drunk Beloved took the glass from my hand

And drank the wine

Which adds Soul to Soul-like Souls.

He passed the Soul in joy and cheer

Hundreds of times.

The sky said that now evil eyes

Won't stay away from You.

29.

The Cupbearer offers lots of wine,

Offers that hope and fear will both disappear.

Cut the neck of thought!

Where are we? Where is He?

Bring the cup. Give us more and more wine.

Pull our mind up from the roots.

Untie the daily struggle which barely covers
His face and wide open pleasure
From existence.

Come to the assembly as a drunk.
Take the veil from your face.
O the secret of
«God does whatever He desires,» Come as you did before.

See those tired, scattered insane Ones?
See the Ones who've freed themselves
From the ties of existence?
Watch the Ones who fall in Love with Love.
That's when trouble starts.

Come even faster. Put your senses in your mind.
It's getting late.
My Heart is tired and sick of this town.
Make Him drunk and save Him,
Again saying, «Come fast. Come.»

Take this rope from my hands
And tie the feet of Abu-l Hasan.
Offer me a glass so I can lose my head and feet.

Among every-day events,
In the gossip of every moment,
The one who keeps talking
About the subjects of Abu-l Ala,
Abu-l Ala is simply absurd.

Don't give water and bread.

Don't give peace and sleep, O Beautiful.
To the thirst of His Love,
The blood of hundreds like us would be sacrificed:

I'm Your guest today. I'm Your drunk.
I'm all over the place today.
That news is spread over the entire city. Everyone knows it.
Today is the day of drink. Come all, come.

If anyone is looking for any purchaser
Other than God,
He is nothing but a donkey.
He's searching for something to eat
Like a donkey at the green of that stock hole.

Be advised that the green
Which grows around the stock hole
Makes your mouth and beard smell bad.
As Muhammad said, «Stay away from the rushes
And the green around the sewage,
Because it makes your mouth and beard Smell bad.»

I am away from the green
Which grows around the sewage, I am away
From the beauties of garden and meadow.
I am away from pride, free from self.
I am drunk with the divine wine.

How the moon appears above the horizon!
How the rose appears among the grasses!
That is how, suddenly, the image of a Beauty
Appeared in the Heart.

All earthly images
Start running toward His image, Just like pieces of iron
Run toward a magnet.

Rubies are like stones in front of Him.
Lions are wild donkeys,
Swords are like shields,
And the sun is a bunch of particles.

The earth became Mount Sinai. Every part was shining.
The Soul, like Moses,
Lost his mind and passed out
Because of manifestation.

Every drunk is at a different world of union,
Merges with His Source of Source.
Absence beats time in the timelessness.
He claps His hands openly.

Every blade of grass is green.
Every particle is yelling, «Patience is the key to grief;
Gratitude is the key to contention.»

The rose says to the Nightingale,
«O One to whom hundreds like me Will be sacrificed,
You were a guard. You've now become King.
How long will you keep saying,
'May you live long'?»

While praying and crying,
Lightning struck every needy particle
With such confusion
That they forgot praying.

For peace is the way to wish. Mildness is the stair of joy.
Fire is a good judge for gold. Glory is the judge for Love.

Love is the light of nights.
Separation prepares, matures for union.
O One who walks on my chest,
Union is the antidote for separation.

The sun is one of our horses.
The full moon is one of our guards.
Love is one of our close friends
With whom we hang around.
Who knows what we have in our head? Who knows?

O one who is asking me about His Love,
You honor Him. Be grateful for Him.
Because once He appears,
All the wishes and desires about Him
Will be scattered like particles.

O one who is asking for my story, I have a share of Love,
But drunkenness eradicates my trouble.
What fortune and happiness for me!

Growing, spreading because of your apples,
Our mornings are the cause of pulling together.
A Soul is from Your Soul. There is hope and begging
Turning from one state to another,
Changing from hand to hand.

The wind coming from You
Gives light to the eyes,
Makes blind Jacob see again.
Our Joseph among the people
Becomes generous with the things God sells.

The sun, moon and eleven stars
Prostrate themselves
And fall in front of You to worship,
Whereas Joseph saw this
When he had a short sleep.

O the one who keeps complaining
Either because of Love
Or the sharp nails of separation,
Be aware that all this favor and goodness
Is our gain
And the things people spend
Are our goodness and favor.

30.

Who am I that I could listen to advice,

O Cupbearer?

Turn the wine glasses, O Cupbearer.

Pour the wine for our Soul

Which adds Soul to our Soul, O Cupbearer.

O Cupbearer who holds Lovers by their hands,

The One who helps Lovers,

Give the glass of Soul to my hand.

Keep it away from the stranger's lips. Offer it to me secretly.

Give the bread to bread eaters. Give the loaf of bread

To those greedy, helpless ones. Bread's lovers

Don't deserve Your treasure, O Cupbearer.

O the One who becomes Soul to the Soul of Soul,

We didn't come here to eat bread.

Jump. Get up. Don't put on a poor face

At the assembly of the Sultan.

Just take this big glass

And offer it to that old man.

Once the old man of the village gets drunk,

Go to the side of the drunks, O Cupbearer.

O Cupbearer,

Whose favor and kindness are expected,

Be quick, offer more and more.

Where is bashfulness? Where is the drunk?

If you are shy, pour one glass

Over the head of shyness.

Get up, O Cupbearer.

Come, O One who is the enemy of bashfulness.

Come to us with a smile,

So our fortune will smile, O Cupbearer.

31.

Every moment, a revelation
Comes to Hearts from the sky.

«How long you do you intend
To stay on earth like sediment? Ascend to the sky.»

Only heavy Souls
Drop to the bottom like sediment. Once they are purified,
They go to the top.

Don't stir up the mud all the time.
Let turbid water stay still to cleanse itself.
Your dregs can become clean.
The remedy can be found in your grief.

There is a Soul like lightning,
But it is smoke more than light.
When smoke exceeds the limit,
ne cannot see the houses' lights.

If you get rid of the smoke,
You'll be enlightened with glory,
Illuminate this and the other world With your light.

You don't see the moon or sky on muddy water.
The sun and moon are hidden
When the air gets dark.

The South wind cleans the air. The breeze of early dawn
Can light up the world.

Every breath we take
Cleanses the grief and discomfort in the Soul,
Shines inside of man.
When a man stops breathing one moment,
Nothingness touches his being.

Our bizarre Soul longs
For the land of Nothingness. Yet I don't know why
The animal self is out to pasture.

O Soul, whose essence is clear and clean,
How long will you wander, take journeys?
You are the falcon of the King.
Fly to the whistle of your King.

32.

I turn so much around my Heart,
That my body cannot carry my weight;
Nor can my Soul stand my fight.

I will turn around this mine
Until my being is totally disintegrated.
My wires will be entirely broken.

Son, you are obstinate. So am I.
Sometimes even the male lion
Bends his head when faced with my persistence.

How can the body
Not turn around the Soul,
Which looks like a sky with torches?
O Beauty! The attraction point
Of my compass-like Soul!

The millstone turns as water comes.
You wouldn't know that.
You said that it's enough
For all my wheat to become flour.

But the millstone doesn't care
For your floor or your grain. As long as water comes,
It turns around my secrets
Like a whirling sky.

I am a sieve in His hands.
He moves and turns me around.
That is His business.
To be a sieve is my business.

Neither truth nor appearance remain.
Water is gone, grass is gone.
Seizing the moment, I say,
«O my rose-faced Beauty, come.»

O One who becomes Soul
To my drunk Soul,
The One who escaped last night from my hand,
Be kind to me. Look at my broken heart.

O my Soul, beg that Beloved
That He calls you thus:
«O my Soul, O my sustenance, my livelihood!»

My body looks like a spindle
When I am in silence.
God, keep spinning my thread,
Make a ball out of the threads of my body.

The thread and spinning of the thread
Are invisible.
The spindle and its turns are visible.
The spindle says, «Without His hold and pull,
How can I do this work?»

The body is like a turban. The Soul looks like a head.
The body covers the Soul
In every curve like a turban.

O Shemseddin, You are
Sometimes like a turban, sometimes a head.

I'm afraid You'll find an excuse
To change Your mind about meeting me
And disappear.

33.

Put Your mind in Your head, O Doctor of Love.
Have you ever seen any Lover like us?
O Beloved, I would be long gone without You.

O Joseph, of all the hundreds gathering,
Have you ever seen a Jacob like me
Who has been engulfed by grief?
My face turned a pale yellow
Because of the grief of Love.
My eyes became blind from crying.

O Joseph, look at me and see the tears
Coming from the eyes of poor Jacob. Because of Love,
Tears keep coming from my eyes.

There are hundreds of Egypts,
Hundreds of reed beds in the Heart of Joseph.
«Either small or big,
Game is in the stomach of wild donkeys.»

The chance for drink, joy and pleasure
Have all gotten better.
Whatever my Heart has desired has happened.
But rest assured, «Time is a sharp sword.»

Don't think of the past.

For Love, play with your Soul.
Don't say, like the Israelites said to Moses,
«You and your God go and fight.
We'll stay here.»

You cannot find milder people
Than these Lovers of this world.
Tell the wise and intelligent people, «Be kind to Lovers.»

If you have fallen into grief,
In the end, with the favor of God,
Whose compassion and justice cover the arch,
You will be helped and relieved.

If you know us, if you are familiar
With our beautiful, graceful Cupbearer, Grab Him.
Don't let Him go.
Nobody else has anything for you.

O One who teaches tricks to the wise,
We have tried all the tricks and deceits,
But You are the One
Who sees and does everything,
The One who sees and knows the unseen.
Be silent! Listen to the rest of it
From the One whose disposition is kindness.
As a matter of fact,
Understanding is given
As a remedy for every bad thing
Because of His favor.

34.

That hodja became ill suddenly
In the middle of the night. He had lost himself
And kept hitting his head against the wall
Until morning.

The sky and earth cried and yelled for him.

He looked like he had fallen into fire.
Even his breath was burning.

He had a bizarre sickness. He didn't have a headache.
He didn't have malaria.
There is no cure in this world for this disease,
Because it; came from the sky.

Galinos came and examined his pulse.
He said, «Leave my hand alone.
Look at my Heart.
My disease is not in the books.»

There was much talk and discussion in our city:
«What kind of disease is that?
He has no bile, no passion, No muscle aches, no edema.

«He doesn't sleep, doesn't talk. He is fed by Love.
Love is like a nanny, like a mother to him.»

«O my God,» I said.
«Help him So he can rest for a moment.
He hasn't hurt anyone.
He hasn't stolen anything.»

A voice came from the sky. «Leave him alone
Because there is no medicine
For the illness of Lovers.

«Don't bother this hodja.
Don't tie him up. Don't advise him.
The place he has fallen into
Is neither the place of worship
Nor the place of bad things.»

What do you think about Love?
You haven't heard about Love, even from Lovers.
Be silent. Don't try to cast a spell.
Love is neither a tale nor a game.

O Shems of Tebriz, come,
O Source of mine, O Source of light!

This great stately Soul
Is dull and lifeless without Your light.

35.
Be lost in grief, O Soul. Patience is the key to suffering.
Be lost in grief
That in the end He will show His face.
Patience is the key to suffering.

Plunge into pain and suffering
So deeply that at the bottom,
The Throne of God comes suddenly
To your temple.
Patience is the key to suffering.

Smile with the light of the earth.
Be the wedding feast of the earth.
Leave mourning, reach security,
Because patience is the key to suffering.

O my Heart, give up men and women.
Pull their love out from inside you.
With Love, He becomes
Your paternal and maternal uncle,
Because patience is the key to suffering.

If you bend double like the sky
And go with God's command,
You'll be saved from destiny and its twisted ways.
Patience is the key to suffering.

At the same time, you'll be saved from self,
Grab the hair of the devil and cut his throat.
Patience is the key to suffering.

Your fortune comes to your feet, Success to your side.
Be honored by His presence.
Patience is the key to suffering.

A trouble bothers you inside;
That's the reason things don't go well for you.
Tie up that trouble neatly.
Patience is the key to suffering.

There is a wonderful world of God.
Don't look for it in this imaginary world
For even one moment.
God is the only confidant
For this world.
Patience is the key to suffering.

Be silent! Don't tell the secret.
Strangers cannot reach the secret of Min ledun.
Patience is the key to suffering.

36.
Kinds are greeting you.
Their Souls become slaves and servants to you.
They become drunk with your cup.
«Drunks are greeting you.»

I became the topic of talk for everyone
Because of Your Love, Which made me meaner.
«Drunks are greeting you.»

Look at this divine struggle.
Watch this flood-like torrent. See this Sun of God.
«Drunks are greeting you.»

One is casting spells on me. One is expecting me to repent
One keeps running without feet, like me.
«Drunks are greeting you.»

O desire of desires, lift this curtain.
I don't know anyone but Him. «Drunks are greeting you.»

O cloud which rains so beautifully! Come,
O drunkenness of friends.

Come, O Sultan who steals the Heart.
«Drunks are greeting you.»

Astonish us. Get us out of trouble.
Ruin us, but fill us up with treasures.
Count the eternal money which is in our hand.
«Drunks are greeting you.»

The entire town turned upside down for you.
At times, they all have known you.
Other times, they haven't known you at all.
O the One who gives the Heart
The power to see and perceive, «Drunks are greeting you.»

Tell the One whose face
Is more beautiful than the moon,
The One whose eyes are like a magician,
Tell that good-mannered Sultan,
«Drunks are greeting you.»

Tell the man of the brawl, The brave of the war,
That confusion, that Love, That fresh green cypress,
Drunks are greeting you.»

To the place where no one with right mind exists,
To the place where no one but one drunk fits,
To the land with no road, no religion, no creed!
«Drunks are greeting you.»

Tell the Soul who is beyond
The question of what and how,

Tell the sweetheart who trapped Mecnun,
Tell the hidden pearl,
«Drunks are greeting you.»

The One who is a trap for the people,
The One who is the Soul of the world,
Tell that Love, that constant companion,
«Drunks are greeting you.»

Tell that blue sea,
Tell that watching eye, Tell Mount Sinai,
«Drunks are greeting you.»

Tell the One who broke my repentance,
The One who patches my mantle,
Tell the light of my days, «Drunks are greeting you.»

Tell my Kurban bayram, Tell that light of the Koran,
Tell the One who is praised At the door of Heaven,
«Drunks are greeting you.»

O our Sultan Husameddin,
O the man whom all saints praise,
O the One with whose help
All become aware of their Soul,
«Drunks are greeting you.»

37.

Go tell that Rebab player, «Drunks are greeting you.»
Run tell that moor hen, «Drunks are greeting you.»

Tell that man who is serving drinks,
«Drunks are greeting you.»
Tell that permanent life, «Drunks are greeting you.»

Tell the man of this tumult, «Drunks are greeting you.»
Tell that confusion, that Love, «Drunks are greeting you.»

O most Beautiful
Whose face makes the moon ashamed,
«Drunks are greeting you.»
O peace and comfort of the Heart,
«Drunks are greeting you.»

O the One who is the Soul of Soul,
«Drunks are greeting you.»
O that much Beauty and beyond,
«Drunks are greeting you.»

There is nobody by himself there.
Here, there is nobody but one who is drunk.
«Drunks are greeting you.»

O wish of wishes,
«Drunks are greeting you.»
Lift the veil off of your face. «Drunks are greeting you.»

38.
No one's advice will ever help Lovers.
Love is such a torrent
That no one can stand in front of it.

The mind will never understand
The pleasure of the drunk. The wise will never know
The value of the dirt in front of the door
Of the One who has gone beyond himself.

Kings would give away their throne
For the smell of the wine that Lovers drink
At the assembly of Heart.

Husrev left his kingdom for Shirin.
Ferhad tried to make a tunnel in the mountain
For the same reason.

Mecnun stays out of normal people's circle
Because of his love for Leyla. Vamik keeps smiling
At the beard and mustache of the unruly ones
Because of Love. O my Beauty,

Without the awareness of Soul, Life is frozen.
The One who doesn't know the pass
Finds the abyss on the road.
Without news from the Beloved, His brain is decayed.

If this sky weren't in Love like us,
If this sky's head weren't as dizzy as ours,
It would give up this whirling
And say, «Enough!»
How long would I whirl? How long?

The whole universe is like a reed flute.
He keeps blowing from every hole.
Every cry knows the pleasure
Of those two sweet lips.

Look and see. Every time He blows
On a bit of earth, on every Heart,
He gives them a need, offers a Love,
And they cry with grief
Because of that sorrow.

If you take God out of your Heart,
With whom are you going to be in Love? Tell me.
The one who takes Him out of his Heart
For even one moment Is lifeless.

I'll be silent. You go quickly
And climb up on the roof at night.
O Soul, send an uproar to the town.

39.

Today, we are smiling and happy
Because that good fortune is coming.
Our beautiful Sultan of Sultans is coming.
Today I will break my vow.

I'll throwaway my diet, Because the Beauty of Joseph
Is coming from the land of Canaan.

I go swaying like a drunk. I go secretly like a Soul
In the direction of that Sultan,
Searching, asking along the way.

The stately palace is built. The sky has untied its turban
And is walking with great difficulty, Because it's coming
From the assembly of the drunks.

O son, follow our orders. Be faithful to us, O son.
Don't go buy on terms, O son. Look.
Orders are coming today.

Be enlightened like the sky.
Blossom like the rose garden. Try to swim like a fish.
That endless sea is coming.

Come to your senses, O son. Come to your senses.
Don't look at me. Look at yourself,
Because the smell of saffron Makes the one who talks laugh.

You came back again, clapping your hands.
You'll ruin the houses again,
Because the bright sun
Is coming to the run-down places.

O the one who's stayed at home,
You've grown in the shade.
Go outside,

Because the Sun turns ordinary stone
Into the Ruby of Bedehsan.

Sometimes He is bloody.
Other times He drinks blood. Sometimes
He takes care of the ill And cures them,

Especially this hopeless one,
Because he came from their side.

Look for the drunks today. See my secret things.
Don't see or talk about my shames.
I am so drunk because of Him
That words are coming from my mouth
And falling all over the place in utter confusion.

40.

The Soul who is not in Love with the faithful
Is so disloyal.
God will curse the one
Who is not in Love with the Grace of God.

O Sultan who deserves the words: «His eyes haven't moved
From what he has seen!»
He has visited all around the world, Has seen a figure,
But he wasn't in Love with figures.

I heard this yesterday from a bunch of fairies.
They gathered at the door of the town.
They said, «Give a house in the village
To the one who doesn't like our city.»

Pity the fish
That falls on dry soil. Pity the copper
That hasn't been in Love with chemistry.

Where is the Soul that hasn't tried
To merge with his origin?
Why won't iron fall in Love With the magnet?

The door of death is closed to him. He can't escape soon.
He doesn't deserve to live,
Yet he isn't in Love with death.

41.

Who is the One who gives grief to the Heart,
But when you cry at His temple,
Your grief is sweetened?

At first, He appears to be a snake.
In the end, He becomes a treasure, a pearl.
He is such a Sultan
That He turns suffering into sweet pleasure.

He makes the devil
Into the most beautiful girl in heaven
And changes mourning into a wedding party.
He makes a wise man out of one born blind.

He enlightens the dark
And turns the thorn into a rose garden.
He pulls the sliver out of your palm
And makes a cushion out of rose petals.

He gives fire to His Abraham,
But He transforms the fire of Nimrod
Into the roses of August.

He is the One who gives light to the stars.
He is the One who helps the needy.
He does favors for His creatures,
Then He gives praise to them.

He drops the guilt of the guilty, Like autumn leaves,
And suggests words of apology
To the ear of the one
Who says bad things about Him.

He says, «O loyal man,
Ask for forgiveness for your guilt.»
When the man starts praying,
He secretly says, «Amen.» Because He knows the Amen

Of the one to whom
He gives the pleasure of praying,
After prayers, He turns that person
Inside out like a fig, sweet and beautiful.

He gives power to hands and feet
In good work and bad,
In such pleasure that the body assumes
The strains of Rustem.

With enjoyment, the lean man becomes Rustem.
Without it, Rustem falls into pain and suffering.
If this pleasure is not
The companion of the Soul,
The Soul won't have peace and- quietness.

I sent the Soul to Tebriz in early dawn
To praise Shemseddin. He knows the way to go.

42.

The spring of the Lovers has come
To make the earth a garden and meadow.
A voice is heard from the sky
For the bird of Soul to fly.

The sea is filled with pearls. At the same time, bitter water
Becomes a river of Kevser. Stone turns to ruby in the mine
At the same time, the body becomes Soul.

The Soul's eyes of Lovers Rain a flood like clouds,
But their hearts shine
Like lightning in God's clouds.

Do you know why the eyes of Lovers
Turned into clouds with Love?
Because that moon was hidden in the clouds.
What a happy, joyful moment it is

When those clouds cry.
My God, what an auspicious moment it is
When those lightnings laugh.

There is not even one drop
That comes to earth
Out of those hundreds of thousands of drops. If one did,
It would destroy the whole world.

The whole world would be ruined by Love.
So many would board Noah's ark,
So many turn to be confident
And not worry about the flood.

If the flood calms down, the sky won't turn.
That wave can't fit any dimension.
Because the six dimensions keep moving.

O the One who is bound with six dimensions,
Be oppressed by sorrow or not.
At the same time, those seeds
Will shove up from the ground,
Grow and become date palms.

There will be a day
When that root raises its head above the ground
And becomes a new branch.

Even if a few of the branches become dry,
The rest of them will bud and grow.

Those dried branches burn and become fire.
This fire is good for the people, like Soul.
If this is not the case, Then the opposite is:
One either becomes green or becomes fire.

Something is closing my mouth. I am at the edge of the rock
At the same time, I am drunk. The thing which admires you
Is also admired by Him.

43.

The sun went to sleep. Time is gone.
It's night now.
The sun has descended into the well.
The sun of the Lover's Soul
Has gone to God's privacy.

A Turk among Indians

Is like a day in the night. Don't make noise at night
Because that Turk has gone to his tent now.

If you get a smell from this brightness,
You set your sleep on fire, burn it.
Even Venus becomes a friend of the moon
By walking and serving at night.

We're running away at night.
The Indians are pursuing us, Because we've stolen gold,
And the doorkeeper has gotten the news.

We've learned how to walk in the night,
How to get rid of hundreds of doorkeepers.
Our cheeks blaze and glitter like candles
And make kings out of our pawns.

What glory to that face
That rubs His face.
What greatness to that Heart
That is turned into the abode Of all Heart's desire.

Who hasn't sighed on the way to Heart?
It's good for the one
Who has plunged into the waters of this sigh.

If he sinks into the sea,
The sea carries him to its head,
Like Joseph who fell in the well And then reached glory.

It is said that man comes from earth
And eventually returns there.
Why would the one who is the earth of this door
Become earth? Is it possible?

Crops are all alike until harvest. But at the threshing,
Half becomes grain, the other straw.

44.

It's too late, too late.
The sun has gone down the well.
But O good fortune, Beauty,
It's time for the moon to rise again.

Cupbearer, walk toward the glass.
Doorkeeper, climb to the roof.
O restless, uneasy Soul,
Go. That Sultan wants privacy.

The tears which enlightened the eyes,
The patience which burned my harvest to ashes,
Even the mind
To whom you teach the rules of the game, They've all left.
They disappeared in the middle of the night.

O men whose bright eyes enlightened the night
With their glory!
The night that resembles an Indian Has escaped screaming,
Yelling, «That Turk is coming into the tent!»

With good moves,
The pawn will be gone, and Vizier will come.
With the help of that auspicious Beauty,
The Vizier is gone, and the Shah has come.

At night, Souls reach their proper places,
And intentions are realized.
The One who understands and appreciates this
Will acquire a Soul as bright as day.

O day, are you the Last Day of Judgment?

O night, are you the Night of Kadir?
Or the tree in which God manifested to Moses?

The moon threshes the stars at night. O day, go 'away.
The Milky Way is filled with straw,
Because that galaxy entered the sign of Virgo,
Its face covered with straw.

Don't be heedless at the well of the flesh.
Grab the bucket of sky.
Joseph got out of the well Because he held that bucket,
Freed himself from the well, Reached glory.

Look for purification in the dark night, Like Muhammad.
That Sultan ascended in one night
And became a unique, peerless One.

The whole universe becomes silent
Because of the night.

Start searching and carrying on wholeheartedly.
The peace at the land of privacy
Is disturbed because of noises.

O Shems of Tebriz,
You don't need the cover of night. You've slipped out of it.
You don't belong to the East and West.
Now the words have ceased.

45.
It's late night now.
The sun has descended into the well.
The sun of the Souls of Lovers
Has gone to God's privacy.

A Turk among the Indians Is like a day in the night.
Be quiet at night,

Because that Turk has already gone to his tent.

If you get the smell of this daylight, You bum the night.
Venus became the peer of the moon
By walking and serving at night.

We're running away at night. The Indians are after us,
Because we've stolen gold. The watchman knows that.

We've learned to walk at night.
We got rid of, burned, hundreds of watchmen.
Our cheeks shine like the moon
Because our pawns became Shahs.

The bazaar of the earth is all gone.
Watch the bazaar of the stars.
Dawn is becoming like a bazaar,
Full of stars and priceless pearls.

How long will I be suffering
From this body's horse?
It keeps asking constantly for straw and barley.
Yet in the sky, the galaxy of the Milky Way
Is full of straw for him.

The saddle horse doesn't have
A share of this glory.
That peerless Soul is the One
Who has a share of that Kingdom.

You've seen the body, Now look at the Soul.
You've seen the jewel, Now look at the mine.
Look at the peerless, strange fate that,
Once it gets into Him,
Loses its way.

Meaning constantly says,
«Don't dress me in these old clothes.»
Words are really old shirts,
Such old shirts that everyone makes fun of them.

I say, «O meaning, come. Get in a form like the Soul
So that old shirts and clothes
Become silk with Soul's light.»

Quit washing clothes
So that the fairies won't hear. Never mind the fairies.
That Soul is tired.
Even from the angels who are close to God,
He wants privacy.

46.

Since I have seen Your glory,
The world has fallen into disesteem in my eyes.
And given up the surmise of existence.

Lightning has flashed from the place
That has no beginning of the beginning.
The whole universe has burned to ashes.
When the glory of union opened the flag,
All I's and we's fell to pieces.

We're separated from the motherland;
That's why we're tired and in trials.
How can one be confident
When he's away from his country?

The Cupbearer grabbed a glass
Instead of the Koran.
A spark dropped on our shirt
From that hot glass. We are burning.

47.

A vain man came to the garden of Soul
To eat melon.
Have you ever seen a donkey
Eat goat meat in this world?

The wise and brave eat the early melon
Grown at the garden of Soul, Not the oxen or donkeys.

Food for the one who lives in the West
Comes from Spain.
The one who lives in the East
Is nourished with food from Hurmuz.

The one who serves the Kaiser
Gets food from the Kaiser.
If he is the servant of Urbuz, He is fed by Urbuz's kitchen.

The one who steals and bullies
Is eventually handled by law officers
And subject to the torture of Oguz.

The one called Turk is such
That the village is sure to pay taxes
Because they're afraid of him. Not so for the one
Who is hit and slapped by everyone
Because of his greed.

The smart person doesn't worry
About not having beaver fur in springtime.
He doesn't bother with furs then.

The one who has excess bile
Doesn't like sweet pomegranates
Because of his bad character.
He likes bitter ones. That's good for him.

Be silent! The one who has
The appetite of an ox
And eats the beans and grapes of ten people
Is unable to drink the Soul's wine.

48.

Your Love flows like the Fountain of Life
In the canal of Soul.
Even the Fountain of Life
Runs with Your Love in the canal, Searching for You.

The world is full of the melodies of birds
Which are praising You.
The bird of my Heart flies away
Once birds are mentioned.

I give my Soul with pleasure
When I hear these melodies.
Why shouldn't the Soul smile
While leaving the flesh, Remembering the Beloved?

Every bird of Soul makes circles.
Each one of them has his own cage. Each one is like me,
Going toward the temple of Solomon.

There is every moment a spiritual ecstasy
From the Soul of the Ones
Who go to the Throne of God drunk, Without existence.

What is Soul?
The jar of great Sultans.
There is wine of sky inside. Because of that,
The words are going, scattered like Lovers.

There is another pleasure
In my eating, my living.
There is another pleasure In my talking.
The rest of them go like that.

In the meantime,
We've been playing with You at this place.
O most Beautiful, what a nice place!
But this is not a square for those
Whose horse is limping; They all leave this place.

The moon has put itself like a ball
In front of Your club.
The sun is playing with its Soul, Rolling like a ball.

The moon and sun are always running,
But they haven't found the way to Your temple.
They're just covered by Your halo.
They walk out of the tent.

If the brilliance outside is like that, O my God,
How could the One who reaches Your glory
Be sober?
He shines and shines, O my God.

49.

Don't think of profit and self-interest.

Those are the signs of poverty.

Clean people make contributions.

They get into God's habit.

With Love, in the end,

There will be no greed and no generosity.

Some hidden return is expected

In every generosity.

Generosity is like taking a journey.

Greed is like standing still.

But if you've boarded Noah's Ark,

Journeys and stations are not important.

All those forms and names

Which have piled up in hundreds of layers

Will lose their quality and quantity

At the sea of glory which covers every where,

The sea where everything turns to Him

And becomes Him.

O poor shepherd, Love is the staff of Moses

In this world of existence.

In real existence, in front of Him,

His manifestations and appearances

Are nothing but forms created by a magician.

Escape from drowning

In front of the whirlpool of flesh.

Existence and joy all come

From that world which gives light

To this six dimensional world.

Shake yourself off like a tree.

Shake off green leaves as well as dry ones.

Once the colors of goodness and badness Disappear,
Union and Oneness appear.

Go on your way.

Don't ask what or why,
Because He is beyond quality and quantity.

You are a gazelle.

What are you doing with lions?

Be silent. Words are the sign of separation.

When a brave man is chewing bread,

How can he ask for more bread?

50.

Why has the Sufi sobered?

Why has the Cupbearer stopped serving?

If one drunkenness goes to sleep,

Another drunkenness is awakened.

When the sun goes down,

The world is illuminated by You.

When Your beautiful eyes become languid,

Earth squeezes its eyes.

If the first drink dries up,

There are hundreds of new ones.

Since Your hair became a chain,

We've become crazy.

O beautifully-voiced singer,

Watch the first and last drinking.

Now no one listens to the other's spell,

Because everyone has learned the secret.

My Sultan, we are Moses.

You are sometimes a staff, sometimes a dragon.

O beautiful ones, your prices come down

Because it is the time
When Bulgars come looting.

Your ruby lips have sucked the sugar cane.
Your eyes are ruined with envy.
The Soul has cleaned and prepared
The house of the Heart. Come back to yourself.
It is time for Union.

You give excuses all the time,
Avoiding and running away from me.
O Soul, why are you ignoring me? Isn't it enough yet?

O stone-hearted Beauty, No excuses tonight.
You are the moon, we are a star.
Tonight the moon will meet the star.

O the moon cannot fit into the dawn.
Tonight we are Your guest.
Once the night covers the world with curtains,
It's time for people to walk alone.

I have suffered from your pain and troubles.
You thought I was dead.
No, you are pure and clean. I am sediment.
Nowadays drinks are not pure and clean.
They are drinking sediment.

With Your Union-like mornings,
With Your separation that burns the worlds,
With Your Love that teaches deceit,
So many naive ones have become deceitful.

I didn't have a fever.
I didn't have a heartache.
Yet I knocked my head on the wall until morning.
I became ill because of the desire
For rose marmalade.

51.

We don't do anything
But serve our Cupbearer.
The Cupbearer offers more cups
So that I will be saved from good and bad.

God created everyone for one job.
He created us for the art of joblessness.

Every day we keep playing
In front of this light, like particles
Every night we turn like stars Around the Beloved
Whose face is like the moon.

If You expected work from us,
You wouldn't offer this wine.
The one who drinks this wine
Doesn't bend his head down to earth.

What kind of job can a drunk do?
A drunk does whatever the wine wants.
God's wine would destroy both worlds
Until man reaches God,
Who doesn't need anything.

You'll wake up from the drunkenness of this world
After a good night's sleep.
But the drunkenness from God's wine
Will last until the grave.

O neighbors, free wine comes from Grace.
Those Cupbearers
Are kind, protective and sweet to the child, Like nannies.

Heart, get drunk beyond the limit.
Wherever you go, go drunk. Makes others drunk, too,
So that He will offer you one more cup.

Wherever you see a Beauty,
Sit in front of her like a mirror.
As for the ugly, cover the mirror with carpet.

Play with the Beautifuls around town.
Say secretly, «I make an oath to this town.»
What holy, happy town is that?

My head is dizzy from this wine. I've become drunk.
It's time to be quiet, engulfed in silence.
It's impossible to count
All the favors and kindnesses
That I have received.

52.

When the Lover breathes,
Flames spread through the universe.
One breath shatters this illusionary world
Into particles.

The world becomes an ocean
From beginning to end,
And the ocean disappears in its majesty.
If this were made manifest for even a second
To the people,
There would be no humanity left.

Smoke rises to the sky, so thick
That no human, no angel can exist there.
Suddenly a fire comes out of this smoke
And covers the whole sky.

The sky splits at that moment.
Time, space and existence all disappear.
An uproar fills the world,
A wedding joy descends after the mourning.

Sometimes He puts fire into water.
Sometimes water extinguishes the fire.
Sometimes He blows a wind
To send the waves of the sea of Absence
To the eighth level of the Atlas sky.

Even the sun loses its light
Because of the brilliance of a human's Soul.
Don't ask anything from the people
When even the confident talk little of the secret.

In front of this secret, Mars loses its masculinity;
Jupiter burns its book;
The moon's greatness disappears, Its joy turned into grief.

Mercury becomes stuck in mud; Saturn burns with fire;
Venus loses its posture
And starts striking tunes of joy.

There will be neither rain nor rainbow,
Neither wine nor glass,
No drink, no cheer, no salve for the wound.

Water doesn't form designs; Wind doesn't cover the ground;
The garden doesn't become beautiful;
And April's rain doesn't kiss the earth.

Neither illness nor remedy stays, Neither friend nor enemy.
There is neither reed flute nor melody;
Neither a high-pitched tune
Nor a low one is played. Causes stay behind.
The Cupbearer gives wine to himself.
Soul says, «God is great.»
Heart says, «God knows better.»

Get up. Look.
The painter of eternity has started to work again,

To design unmatched figures
On the clothes of the creatures He desires.

God started a fire to burn all untrue things.
Fire burns the Heart
And takes him to the middle of that universe.

God is sun. Heart is dawn's sky,
Such a dawn that every ray of light Reflects on Edhemogul
And Jesus, son of Mary.

53.

Once the fire of the Heart blazes,
It burns the faithful as well as the unfaithful.
Once the bird of essence flies,
All of existence disappears.

The world is demolished. The Soul plunges into flood.
The same water which melts pearl into water
Creates pearl again.

Hidden secrets become obvious.
The forms of earth are broken down.
Suddenly a gigantic wave
Comes and rises to the emerald sky.

At times it becomes paper and pen. At times, he passes out.
The Soul becomes an enemy to good and bad
And keeps wounding them every moment.

The Soul who reaches God
Enters the privacy of the Sultan.
If it was a snake, then it became a fish,
Escaped from the ground and plunged into the sea
To merge with the River of Kevser.

While in space,
He reaches the world of Absence.

He appears in that universe.
Wherever he is dropped afterwards,

He smells musk and turns it into ambergris.

He is in poverty in Absence, But He is a guide to the stars.
He becomes dust at the door of Hakan,
Then knocks at the door of Sencer.

A voice comes to the Heart from flame,
Flame that burns the sun:
«Leave this light alone
So the light of your Soul
Will be awakened and illuminate the universe.»

You serve the Beloved.
Why are you hiding yourself?
O gold, after being hammered By that goldsmith's hand,
Say, «This is better. It is better this way.»

The Heart which is drunk
From the wine of eternity
Passes himself through the telling of this gazel.
If he held his breath and remained silent,
He would do even better.

54.
Drunkenness is sending its greetings,
Giving information secretly to You. The one whose Heart
You grabbed Makes his Soul a slave to You.

O One who turns existence
Into non-existence,
Receive the greeting of the drunk. He is so drunk
That he keeps catching his hands and feet
In Your trap.

O sky of Lovers,
The one who becomes Soul to the Soul of Lovers,
Your beauty offers wine among the Lovers,
Saying cheers to your Love.

Your Love made you pray
For the goodness of Lovers.

O the One who is the taste of every lip,
The Kible of every creed,
Moon is turning around Your house every night,
Guarding You.

O Heart, what kind of drunk are You? How nice are You?
You turned into a Sultan. You are the Sultan.
With all this greatness,
How does Love subjugate you to Himself?

The One who pulls his Heart out of this earth,
Whose fortune goes to the star of Saturn,
O flesh made from dirt,
O smoke which comes from the fire of Heart,
See what shape He puts you in
If you stay on the ground or fly to the sky.

Take the glass from the hand
Of the Sultan's Cupbearer.
Be drunk like the One who has reached eternity.
If you are half drunk,
You haven't been completed yet. You are deficient.
He wants to make you totally drunk.

O unique, peerless person,
Your greeting comes like lightning from Your lips.
This greeting cannot be contained
By the lips of the mouth.
The One who attains Your greeting
Gives You the whole favor.

The moon has been split in two with your grief.
Faces have turned silverish.
They look very pale and straight.
A stature like elif has become cim.
That cim shapes you like a cam.

Hear all those yells and screams
That are caused by Love. Look at all the tears.

Watch all the things that the jar does,
How it cooks the rawness and matures you.

Look at the wine.
Its color and bouquet are so beautiful.
With His generous hands,
Look how nicely He gives You to the Soul,
But denies the body.

I should be Soul instead of body.
I should be the source instead of the pearl.
O Heart, don't be afraid of having a bad name.
He is giving you a good name.

Enough! Quit talking back and forth.
Don't say any more poems or prose,
Because this deceitful Beauty
Has started talking with you.

55.

Drunkenness is sending its greeting to you.
Is sending news to you secretly.
The one whose Heart You grabbed
Makes his Soul a slave to You.

O the One who makes existence non-existent,
Hear the greeting of the drunk.

He is so drunk
That he keeps catching his hands and feet
In Your trap.

O sky of Lovers,
Your beauty, which is Soul to Lover's Soul,
Offers wine and cheers to Your Love,
And asks you to pray
For the goodness of Lovers.

O the One who is the taste of every lip,
The Kible of every creed,
The moon is turning around Your house
Every night, guarding You.

O the One who makes a body out of earth
And changes smoke into the stars of Saturn!
What a shape it makes
Out of your earthen body, your smoky Soul!

Sometimes He gives you wings and you fly.
Other times, He gives you iron
And you anchor like a ship.
One moment, He makes you morning.
Another, He makes you evening.

One moment He makes you tremble.
Another moment, He makes you laugh.
One moment He makes you drunk
The next, He turns you into a wine glass.

You are like Muhre in His hand. Sometimes you are wine.
Sometimes you are drunk because of Him.
But once He breaks this Muhre,
I swear by God, He makes you wholly mature.

Sometimes this, sometimes that,
But your end is to realize the truth.

Putting you through this color or that one
Is maturing you, subjugating you.

You were like Noah once
And went through lots of trouble. You endured.
Now He makes you sail like a ship
Without feet, without steps.

Be silent. Sit with astonishment.
Be astonished by astonishing.
You are a man with wise words,
But words sometimes get out of condition.

56.

Again, another sour-faced someone dropped in.
He's like cold winter.
O sugar-like, sweet Cupbearer,
Pour a glass of wine on his head.

Either give him wine or get rid of him,
Because it's not proper to have a devil
Among the rose faces, O son.

Give him the wine of the Prophet
So the donkey won't be a donkey anymore.
With the wine of Jesus,
He would grow two wings and fly to the sky.

Don't let any sober ones
Enter: the assembly of the Heart's drunk. As you know,
Drunks can do something good or evil
While they are drunk.

O doorkeeper, sit at the door. Don't let anyone in
Except the Lover whose mouth smells his lungs,
His Heart full of fire.

He is so drunk
That he keeps catching his hands and feet
In Your trap.

O sky of Lovers,
Your beauty, which is Soul to Lover's Soul,
Offers wine and cheers to Your Love,
And asks you to pray
For the goodness of Lovers.

O the One who is the taste of every lip,
The Kible of every creed,
The moon is turning around Your house
Every night, guarding You.

O the One who makes a body out of earth
And changes smoke into the stars of Saturn!
What a shape it makes
Out of your earthen body, your smoky Soul!

Sometimes He gives you wings and you fly.
Other times, He gives you iron
And you anchor like a ship.
One moment, He makes you morning.
Another, He makes you evening.

One moment He makes you tremble.
Another moment, He makes you laugh.
One moment He makes you drunk
The next, He turns you into a wine glass.

You are like Muhre in His hand. Sometimes you are wine.
Sometimes you are drunk because of Him.
But once He breaks this Muhre,
I swear by God, He makes you wholly mature.

Sometimes this, sometimes that,
But your end is to realize the truth.

Putting you through this color or that one
Is maturing you, subjugating you.

You were like Noah once
And went through lots of trouble. You endured.
Now He makes you sail like a ship
Without feet, without steps.

Be silent. Sit with astonishment.
Be astonished by astonishing.
You are a man with wise words,
But words sometimes get out of condition.

56.

Again, another sour-faced someone dropped in.
He's like cold winter.
O sugar-like, sweet Cupbearer,
Pour a glass of wine on his head.

Either give him wine or get rid of him,
Because it's not proper to have a devil
Among the rose faces, O son.

Give him the wine of the Prophet
So the donkey won't be a donkey anymore.
With the wine of Jesus,
He would grow two wings and fly to the sky.

Don't let any sober ones
Enter: the assembly of the Heart's drunk. As you know,
Drunks can do something good or evil
While they are drunk.

O doorkeeper, sit at the door. Don't let anyone in
Except the Lover whose mouth smells his lungs,
His Heart full of fire.

Other than this kind of Lover,
If you ask for a hand, he gives you a foot.
If you ask for a foot, he gives you a head.
If you want to borrow a spade,
He gives you an axe.

When I'm covered with blood,
Neither my mind nor my modesty stays with me.
I become a crazy, insane Lover.
I'm not safe or sane.
I'm like a shield in front of the sword.

I'm looking for a singer
To become the living Fountain of Life
And sing sometimes until early dawn,
Throwing sleep to the fire.

If you find that one vessel of my body
Is sober while I am at His door,
If he is not drunk at the square of God,
If he is unable to hunt the lion,
Consider him a dog on this way.

One group of people is ruined, drunk, nice.

The other is the slave of five and six.
One is different than the other.

I've drunk beyond the limit.
I've gone beyond the boundary. Tie my hands.
Close my mouth. It's necessary to protect the drunk.

Relieve our suffering. Hear our cry.
Pass us beyond ourselves, just like You.
Watch us in that shape.

57.

O most Beautiful, whose chin is so sweet,
Give us the golden wine
So that our Heart will become enlightened
And our eyes more shiny.

Out of obstinacy to the sober, Give this big glass.
The body becomes Soul; Night turns into dawn.

When You make sleep go away, offer God's wine.
It's not Your Grace
To close two doors at the same time.

O one who drinks the wine of benevolence,
Don't blame me for anything,
Because the one who thanks will be saved,
Not the one who denies favor.

O the one who stays at the tavern, Drunk and ruined,
Even then, O one born bad and no good,
Why are you blaming us?

58.

Really, we opened your eyes.
Try to see the hidden things.
Really, we stand among you
And watch the good news come
From the One who came to help you.

O morning breeze, O One
Who brings good news,
Take my Heart for the good news.
I have a Soul in my hand.
I will gladly sacrifice it for You.

If the swords become armour,
The ruins become rose gardens.

The day becomes shinier
If we have attained Your look.

O grief which doesn't have teeth to bite,
O kindness which smiles
Hundreds of hundreds of times,
Since the Soul has reached victory,
Now the Soul smiles.
The universe smiles.

O greatest of the great,
Whoever has seen You in that greatness
And still talks about skill
Should be ashamed in front of God.

That lion of the forest
Hasn't left one vessel in our existence.
We have only half our mind left,
And that is only to rave about the difference
Between day and night, To talk about separation.

Praise the beauty of the Sultan.
The moon is ashamed after seeing Him.
The blind one opened his eyes and said, «Wonderful,»
Over and over again.
Even the deaf heard His favors. I am like a cloud for Him.

He is my moon.
He is my day. I am His night.
He is my Soul. I am like His body.
I admire His beauty, anyway.

How will my Soul be filled
With the Love of my Sultan?
Why won't I need that medicine, that remedy?
I have an oxen's appetite in my Soul.

Even my joy and pleasure are gone.
My mind is clouded with insomnia. I swear to God,
My Soul hasn't given Him up, Hasn't denied His favor.

O from prayer without a hearer, Guilt without a forgiver,
Disease without a proper doctor or remedy,
My face is so pale, like gold,
Without that silver-statured beauty.

When will it be time
For me to give thanks to God Because
I have obtained my pearl? When that time comes,
I will lay down with joy under that tree.

When I see my Beloved,
When I look for relief from my grief,
I will tell my story of separation
And then show the blood of my lungs.

O pearl of existence and eternity,
You are concealed like God.
Your face has been hidden.
The Beauty whom everyone serves,
The One who is Master of everyone Is Shemseddin,
Whose town is Tebriz.
He is known and famous there.

59.

Spring is here.
The time of joy and cheer is here; Winter has gone.
With the grace of God,
Who pardons all mistakes and sins,
We have passed the dangerous season.

God is revealed to you, saying, «We forgive your sins.
Don't worry about the things you've lost.
Be content, for contentment is the best virtue.»

There are many who say secretly
That we are the only ones who know His favor.
Never mind this.

We know His secret. Don't pay much attention
To things already seen and heard.

O young man, the secret is in you.
Don't ask for it from a stranger,
From the one who comes and goes.
There is no use in something
Which has already been explored.

Look at all the humiliated people.
Most of them have seen
The light of the right way. Once the moon is split,
Their curtain won't be raised again.

O our God, O God who has compassion, favor,
If You don't pity us, who will?
To lead us the right or wrong way
Is all under Your power.
The rest is illusion and deception.

O desire, where is purification, realization?
How long will you struggle with the rhyme?
We have clean dispositions;
We eliminate grief and anxiety.

If my words are scattered,
My Love, the One who protects and watches me,
Has grown, spread.

Love is a long, very long time for us,
And the great Sultan is among us.

This is such a secret
That it's hard to talk about. It is such a sword

That it gleams too much.
The sun cannot be hidden in the early morning
Unless a sorcerer puts a spell on it.

O magician who closes our eyes,
You've already put us under Your spell. Comfort us now,
Or accept the place where we choose to live.
That is the place of insomnia.

O people of Moses,
We are also lost in the desert.
How did you find the way out?
Well us. Don't hide this from us.

It didn't matter
If water took away our food and belongings.
Food rained on us from the sky.
God put us in an orderly way.
Now it is a pleasure to travel
Or to make a stop on the journey.

Love cheated us after it made us happy.
You repair the damage with Your kindness.
The Prophet said, «Produce no harm.»

We will consider what we'll do about you. They said,
«We'll open your ears.
We'll put a pillar where you stand.
You are the light of humanity.»

Here is the ladder to reach You. Here are the steps
Of that ladder to reach eternity.
Give the blessings of that destiny.
Entertain us at that stage.

Real life is your life. Real death is yours.
This world is yours.

The next world is yours.
This is the reward given to the one
Who gives thanks to God.

Be silent my brother. Don't say too much,
Unless you have nothing else to do.
There is no place to hide
Where the wind of Love blows.

60.

Accept only the Lover,
The One who makes man fall in Love,
The drunk and intelligent Lover,
Into the assembly.
That drunk is such that
He cannot differentiate his belt from his hat.

Talk brings fights and war all the time.
Because of talk, men like Rafizi Argue with Omer,
And Omer argues with Ali.

Be silent! Cut talks short. Watch the One whose face
Is more beautiful than the moon. He is such a moon
That if He appears to the moon, T
he moon will be split in two Because of His light.

O moon-faced Master, cover Your face.
O Soul of Lover, exalt.
Give Your ecstasy to us
And watch us when we are out of ourselves.

61.

Go, open the eye of the Soul
And look at the Lovers. They're like the Heart.
It's an upside-down gathering,
An assembly that has no head, no feet.

They all keep working
Without earning, without profit.
They are all boiling like a kettle.
They are all without curtain and drapes.
Their Hearts are like a shield
In front of His commands. Whatever comes, they accept.

Their Hearts are more cheerful
Than the garden and rose, More free than the cypress.
They are above mind and thought,
Cleaner than the Fountain of Life.

They have passed
Through the waves of the blood's sea
Without getting smeared
With one drop of blood. They are pure and clean.

They are in thorns, but like a rose.
They are in jail, but like wine.
They are in mud, but like Heart.
They are in night, but like dawn.

They are in air like particles.
The sun is like a robe of honor for them.
They step in mud,
But appear in the middle of the Heart.

You also become company, even for an instant,
To their Soul.
You drink their wine from their cup.
You become nice and drunk
And pass beyond good and bad
With their wine.

Enough now, son. Be silent.
Not every bird can swallow figs. Parrots eat sugar.
For ravens, it's something else.

62.

Why did God bring us into this world? To make an uproar.
His chain makes the crazy ones more insane.

How can we be saved from this Love?
Even the sky is on a big bow string.
It's stretched like Lovers, upside down.

It is amazingly beautiful, amazingly charming,
This Love which gives joy to our Soul.
Yes, every night, come in as a drunk
Without knowing yourself. Come in through the door.

O Love, you took my patience, my decision.
You drank my blood.
Because of Your trials day and night,
I've been hidden like the dawn.
Neither my day nor night is apparent.

How can I hide from the Soul?
Even if I become very subtle and Soul-like,
He would see me in the land of Absence,
Even if I roll over in that land.

O One who becomes a treasure chest
In our absence!
O One who opens the door
To existence from Absence!
Aren't you the One who created us? Aren't you the One
Who brought us from Absence?

Existence is good for You. It's for Your drunk.
The ear of Absence is in Your hand.
Both are Your slaves, Your creatures.
Both accept Your command,
Put it at the top of their heads.

Demolish the house. Make the smart crazy.
Pour that wine into the glass, then offer it
So that both will be saved
From losses and dangers.

O agile, dependable Love, A drunk is greeting You.
Accept his greeting.
Don't be stone-hearted.

Since You broke his hand, Since You took his sleep,
Come and end his hangover.
Stop at the village of the drunks.

63.

The stars and that lovely sky
Both become drunk after seeing Your face,
Which is more beautiful than the moon.
O sweet Charmer, Your face is beautiful.
Your eyes, your brows are beautiful.
That different charm of Yours
Is beyond beauty.

The sky doesn't have a Soul of Leyla like You,
Nor a beautiful Mecnun like me.
In fact, the world has never seen
This kind of Leyla and Mecnun.

The smart person will know
And will be a charmer
Who has Moses' Heart like You
And a beautiful Harun like me.
But there won't be any resemblance to them
In this dark, muddy land.

O the pivot of seven mills, You are a gold mine,
At the same time, a rare and precious thing.
O Jesus of the present time,

Come and cast Your spell on us
So we can come to life.

Since I am a whole, unpierced pearl,
Never mind raw, never mind mature
I am asleep in Your shadow,
Under the spell of Your opium.

Is it no wonder that particles
Dance to Your melodies?
Right here, the Mount Sinai of Moses
Has also passed out of itself.
So has that beautiful writing. Keep playing.

O Heart, in order to please Your Heart,
You gather gold, show Your talent.
But have You seen any Harun
After he gathered the gold
Who hasn't gone to the ground?

That money, that wealth
Looks beautiful at first,
But has no way to real beauty.
It looks like poison inside of the antidote,
Like the poison of a mountain snake.

It looks like a grave of infidels
Who are full of troubles
And covered with wounds inside,
Yet all dressed up on the outside
In black satin garments.

Your ears and looks are
Like cim, your eyes like sad,
Your statute life elif
And Your eyebrows like nun.

Yes, because of all these letters of the alphabet,
I have become a student of reading and writing
On board Soul.

In that beautiful sea, I've become a boat
And turned into a sailor.

The arch of the sky's roof,
Which has the catapult of greatness,
Doesn't resemble me.

O Beauty who is balanced in every way,
Since I've fallen in Your love,
How can I be balanced?

O One who is the foundation
Of hundreds of states of drunkenness,
Yesterday You took the lead.
You asked me, «My indescribable beauty,
Are you happy in this world of wonder?»

The justice of Your face
Has cut the neck of every injustice.
The bad thing is
That he became drunk on his own blood
While you were gone
And found what he deserved.

O Shems of Tebriz,
You are such a great man
That there is no limit to Your greatness.
You are great
On hundreds of levels above greatness.
My Soul is such a fish
That there is a Jonah like You
Inside his belly.

64.

If you are in a deep, Heart-felt Love,
Suffer through the Beloved's grief and torture.
If you are not, go and pull thorns for nothing.

A Soul which looks like pure, clear pearl
Is necessary in order to find the way
To the Beloved.
Get that Soul out of Your body. Put it on the gallows.

Sometimes he plunges in darkness.
Sometimes he wanders,
Becomes sick of that Soul
And covers him with words of disgust.

Don't look at yourself. Look at me.
Look and see: No trace of Soul is left on me.
Bc as drunk as the nightingale.
Put all your belongings in the rose garden.

This violent, unruly horse of luck
Is not submissive to your Soul.
You are the fast cavalry of this temple.
Tame this horse. Control him.

You are a peerless horseman.
How long will you be a slave to the donkey?
The donkey tells you to carry a donkey's load.
Doesn't that shame you?

You are living under guilt like an Israelite.
You might as well put a sober, yellow fur On your turban.

Or, in order to open your eyes,
Take some earth from the steps
On which Muhammad stood.
Put that on your eyes like salve.

65.

Isn't it a strange thing? We're in autumn,
But the sun has entered the sign of Aries.
My blood started to boil In the river of body,
Danced like a camel
And made the body dance.

Watch the dances of the blood's waves.
See the valley full of Mecnun. Watch this unseen drinking,
Totally saved from the sword of death.

Even carcasses come to life. The old get younger.
Even copper changes into pure smelted gold.
Better and more beautiful is coming,
Instead of the one who left our town.

This is a city full of abundance and drinks.
Every drunk has a glass in his hand.
Some offer more drink;
Others offer health, happiness. This is a river of milk;
The other is honey.

There is only one Sultan in every town;
This one is full of Sultans.
There is only one moon in the sky;
This sky is full of Moons and Saturns.

Go. Go tell the doctors,
«You don't have any business there,
Because nobody gets ill there.
There is no sickness there.»

This town has no judge,
No deputies, no rulers, no accounting.
Conflicts, animosities and fights
Can't walk on top of the sea.

66.

O Heart, You are such a kind, gracious Heart
That my beautiful One
Will find peace in the beauty of Your face.
O the One who is nice enough
To ask how my Heart is!
That kindness towards my Beautiful
Gives peace to my Heart.

We are alive because of Your kindness.
O Charmer to whom both worlds are submitted!
O the One who becomes Soul
To the name of Heart
With the life His name gives, Make him alive!

The 'Heart becomes a circle around the body.
It embraces my body,
Wears the same mantle as my Soul.
In the end, both have been submerged in You,
O Beautiful, who does favors for the Heart.

O body of the One holding Heart's feet,
Here there is no mention of Heart's name,
No place for Soul.
On days after the Heart is brighter with You,
Nights are happier.

O the One who Loves me, The One whom I Love!
Throw everything in the fire but Love.
You are like a dot in the body's cim
And resemble the clearness in the glass of Heart.

The sound of drums keeps coming
From the temple of universal intelligence.
The sky's army is coming.
At this moment, it is announced that
«The Order of Heart is arriving.»

The roads and plains are full of blood
From the swords of this army.
Having killed the enemy of that Sultan,
The road is drinking the blood of the Heart.

The head of the body's devil is crushed
By the attacks to the enemy line.
Sermons are delivered in the name of the Sultan.
The Council of State is filled
With the Order of the Heart.

O beautiful One,
Your words are as sweet as sugar.
Even Your ear-pulling is beautiful.
It's an award to hear from You,
Even if You look down on me.

If I didn't hide Your secrets,
I could tell so many things.
Then all people, top and bottom,
Would know the state of my Heart.

67.

Friends, spring has come.
We should go to the cypresses.
There we will wake up the fortune
Who keeps sleeping face down,
Like the fortune of the cypress.

We'll go to that strange land
By walking while our feet are tied,
Like the bride of grasses
Who runs without feet. What a trick!

The name of the Soul
Who is freed from the land
Is going, flowing.

We'll pick up the Soul whose knees are tied
And take Him there.

O leaf, certainly you found the power
To split a branch and get out of the dungeon.
Tell us, tell us,
So we can do the same
And be freed from this jail.

O cypress, you came from the ground
And reached such a height.
What a spectacle the great One has shown you.
We want to know and see the same.

O bud, you came with the color
Of the rose beyond yourself. How did you do that?
Tell us, so we can do the same.

Where is this white color? From which direction
Is that smell of ambergris coming?
Where is the door to that house?
We will become the slave of the doorkeeper.

O nightingale, they come for your help.
I'll give everything for your song.
You are cheerful because of the rose.

I am cheerful because of you.
How can I thank you for that favor?

O cypress of the garden,
Turn into Hizir who tells hidden secrets.
Tell them so I can put them up to my ears
Like earrings made of pearl and coral.

O nightingale, listen to the secret
From the rose garden.

Hear the truth without sound or alphabet.
If you understand this story,
You tune your voice and sing along.

The cooing of the dove has reached the Moon.
Parrots have gotten the sugar.
The Beauty is singing new songs;
We will make our Soul drunk with the melodies.

68.

O Cupbearer of the One
Whose Heart is so bright,
Offer the glass of Your kindness,
Because that's why You brought us
From the valley of Absence.

Give the glass to the Soul,
That he would give up thoughts
And tear that curtain,
Because thoughts are harmful to the Soul.
Thoughts shorten life every moment.

O Heart, don't talk about Him.
Be silent. You wouldn't know His manners.
You look like a Moon,
But you don't have His mole on your cheek.

That mole is the beauty
Of the man of knowledge and the wise.
But where are the eyes to see that
And the knowledge to understand?
Where is the rose garden that perfumes
And the nose to smell it?

The wine which in the end becomes a vineyard
Won't relieve the bitterness of the face.
Don't look for this wine.

Look for the other.

Where is the glass of grief? Where is the glass of Cem?

O Cupbearer whose face is so beautiful,
Offer us a wine that grows the flower of wisdom,
Nourished by the sea of Soul,
That comes and turns the inside of man
Into a bowl of pearls.

Pour on the head of the disbelievers
That big cup of wine.
Put that coldness in the fire. Their no will turn into yes.

If there is no one in the assembly,
My words become greater.
Either turn into glory Or stay away from us.
Don't reproach us.

You stick to the eyes like sores.
Turn the page, hodja. Otherwise, I will break the pen.

The One who says, «Hey, hey,»
His Hey, hey comes from somewhere.
There must be some reason.
They don't raise the flag for nothing.
There must be either a king or an army there.

The Yurt refuses to be empty.
Shake this body out of myself.
Free myself from this body.
The Soul that got stuck in the mud was drunk.
My feet are slipping.
I am afraid.

O Shems of Tebriz, O beautiful Helper, Take care of us.
O the One who is the power of our feet
When we are walking

Is also health to our Soul
When we are sick.

69.

O Lovers, O Lovers, I'll turn dirt into jewels.
O players, O players,
I'll fill your tambourines with gold.

O, thirsty ones, O thirsty ones,
I will become the Cupbearer today,
Turn this barren land to Heaven,
Make it flow with the River of Kevser.

O lonely ones, O lonely ones,
The time for salvation has come,
The time for salvation has come.
I will make every sufferer a Sultan, a Sencer.

O unbelievers, O unbelievers,
I will open your locks, Because I am absolute ruler.
I will make believers
Of whomever I please
And disbelievers of whomever I please.

O great man, O great man,
You are like a candle in Our hands.
If you are a dagger, I'll make you a glass.
If you are a glass, I'll turn you into a dagger.

You were a drop of sperm,
You became blood, then turned into a Beauty.
O human, come close to Me,
So I can make you more beautiful.

I'll turn sorrow into joy,
Make leaders out of the crazy ones.
I'll change the wolf to Joseph, poison to sugar.

O glasses, O glasses, I opened My mouth,
Told My secret to make every thirsty mouth
Resemble the lip of the wine cup.

O rose garden, O rose garden,
When you make sweet basil Equal to lilies,
Come to My rose garden, pick roses.

O sky, O sky,
When I make ambergris out of earth
And change thorns to flowers
Which smell like musk,
You'll be more astonished than the narcissus.

O Universal Intellect, O Universal Intellect,
Whatever You say, You are right.
You are the judge, You are the ruler.
I'll do better making less gossip.

70.

O Lovers, O Lovers, I have lost the glass.
I have drunk the wine
Which cannot be contained by glasses.

I am drunk with the wine of Min Ledun.
Go, complain to the judge about me.
I brought a taste of this wine
For you and the judge.

O Sultan of Truth,
Have You seen any double-faced ones like me?
I am alive with the live ones,
Dead with the dead ones.

With charmers, I will open up
Like a rose garden and smile.
With winter-like, cold disbelievers,
I become winter and turn to frozen ice.

O the one who wants bread, look at me.
God is my witness. I am drunk.
I don't know anything,
But neither have I turned around the jar,
Nor squeezed the residue of the grape.

I am drunk. Because of Him I sink, But I sink in His river.
I have become rose marmalade
Because of His rose, because of His sugar.

Some day, Your face will be reflected
On my pale face.
I will shine like the Beauty of the land of Rum
And turn into a moon.
I won't be dark anymore.

I grabbed the cup of wine.
I shed the blood of thoughts.
I became one with the Beloved,
But you don't see me. I am behind the curtain.

I've hung thoughts,
Because thoughts keep man awake.
I'm tired of them. I'm confused because of them.

Time is my time.
The universe admires me.
My excursion into the land of Absence
Brought orders from the Khan of Truth.

There is another Soul in my body,
Another mind in my Soul,
A different touch in my Beauty.
I followed His trace. I reached Him.

If you tell me, «there is not much time left,
You have to go,» I'll tell you,

«Tell this to the one who is alive:
I have given my life to my God.
I have been dead, long gone.»

Be silent! The nightingale asked the falcon,
«Why do you keep silent? Why don't you sing?»
The falcon answered,
«You'll see me when the Sultan is hunting.

I'm better than a hundred soldiers.»

71.

O the One who is with me like my Heart,
But is hidden at the same time, Greetings to You.
You are the Kaaba of my prayers.
Wherever I go, I turn toward You. I want to reach You.

Wherever You are, You exist everywhere.
You look at us from a distance.
If I mention Your name,
The house is illuminated, even at night.

Sometimes like a tamed falcon,
I flutter my wings over Your hand.
Sometimes I come to a landing on Your roof Like a pigeon

If You are absent,
Why do You keep hurting my Heart? If You are present,
Why do I set a trap in my Heart for You?

Your body is away from me,
But there is a window open From my Heart to Yours.
From this window, like the moon,
I keep sending news secretly to You.

The sun, who is far away from us, Is still sending its light
O the Soul of everyone away from You,
I make my Soul a slave and servant to You.

I've been shining
The mirror of my Heart with You,
Making my ears like a book
To contain all the wonderful words
You've kindly said to me.

You're the one in the ears, mind and Heart.
What are all these things?
You are me. That's the way I praise You,
Explain You totally as a whole.

O Heart, in this adventure, Didn't that Charmer say,
«If you are missing something, I will complete it?»

O One who is the remedy for all trouble,
Look at, admire and see what kind of form
I'll put you in at this moment.

At times, I'll make you straight like elif.
Other times, I'll bend and twist you
Like other letters of the alphabet.
One moment you become ripe, mature;
Another, I make you raw.

If you go for hundreds of years,
You are still in my hand, like a burnisher.
I'm the one who gives you joy
And the pleasure of things
Which are submitted by you.

O Sultan Husameddin Hasan, Tell the Beloved,
«I am turning the Soul
Into a sheath of knowledge for Your sword.»

72.

This time I really got involved with Love
And separated completely from devoutness.

I tore down my Heart.
I'm alive with something else.
I burned the mind from the bottom up,
Did the same with the Heart and thoughts.

O people, O people, Don't expect me to act

Like an ordinary human anymore.

I fell in such reflection
That not even the insane
Could think my thoughts.

The insane have seen my craziness
And run away from me with foaming mouths.
I joined with death
And flew to the land of Nothingness.

My mind is totally annoyed with me today.
He tried to scare me,
As though I'd never seen him before.

Why should I be afraid of him?
I've dressed a different form for him.
How can I be a treasure?
I've been hidden in the corner.

I care neither for the bowl of stars
Nor the table of fortune.
For the poor, I lick so many plates
And fall in so much disgrace.

Because of the donkey's jealousy and evil eye,
I've been engulfed by blood

In the dungeon of flesh,
Dragging my bloody shirt on the ground.

I entered this world's jail for only one affair.
Otherwise, where am I?
Where is the jail?
Whose goods did I steal?

I am nourished by blood
Like an embryo inside the mother's womb.
Man is born once.
How many times have I been born?

Look at me carefully as long as you want.
Still you won't recognize me,
Because you haven't seen enough of me.
I have hundreds of attributes.

Get in my eyes.
Look at me through my eyes.

I have chosen a different mansion
Beyond the eyes.

You're drunk with wine. I'm drunk without it.
You're a Lover with a smile.
But I keep smiling without mouth or lips.

I am such a funny bird
That when I was hungry,
I flew from the meadow into a cage.
There was no hunter, no trap.

With friends, a cage is better
Than the garden and meadow. For the honor of Joseph,
I stayed at the bottom of the well. I made my home there.

Don't cry because of the suffering He gives.
Don't complain because you're sick.
I've bought these troubles
By giving hundreds of sweet lives.

The silkworm keeps busy knitting silk.
Listen to me. I'm also a silkworm.
I keep knitting trouble, Winding the silk of trouble.

I've been decaying in the grave of flesh.
Go to my Archangel,
Who will blow the last trumpet for me.
I will be resurrected.
I've gone to pieces
By sleeping in this grave of flesh.

No, you should close your eyes by yourself
Like an experienced falcon.
Don't say you dress in heavy garments
Like a peacock.

Kneel down in front of the doctor
And ask for an antidote, Because in this mighty trap,
I've drunk so much poison, so much poison.

You'll be sweetened in front of the person
Who sells sweetmeats.
Your Soul will be light and sweet.
I haven't heard anything but, «Come on,»
From the Soul's sweetmeat.

He makes you sweetmeat itself,
Which is better than giving it to you.
I haven't found any place
To get the taste or to hear of the sweetmeats
Except from His lips.

Be silent. While talking,
You may drop the sweetmeat from your mouth.
Like me, everyone else
Can get the smell without words.

Every unripened grape is yelling,
«O Shems of Tebriz, come help me.
I'm crying from tastelessness and immaturity.»

73.

An image came to my eyes, saying,
«I've come from the rose garden of my Beloved
And the quarters of the Tavernkeeper.
Look at my sleepy eyes.

«I am the essence of drunkenness
And the wish and desire of existence.
I am the top. I am the bottom.
I've come like a whirling sky.

«From the beginning of creation,
I came to merge and get along with the Soul.
I went back, returned again,
Like a compass making constant turns
Around one point.»

I said to him,
«Welcome. I hope you've come to help me.»
He answered,
«That's the reason I've come here.»

«I am the Moon. You are my light,» he said.
«You are the rose garden and water.
I've come from a long distance,
I've come without shoes and without a turban.

«Though you are still immature, son,
You have a good name.
Don't be sad.
I've brought lots of favors for you.

«Come in with a smile. Change this suffering.
O most Beautiful suffering! Be cheerful.
I've come like thorns,
But I will give you roses.»

The rose said, «Patience is the key to suffering,»
And He appeared on the rosebud,
And every branch moved, saying, «Because I endured,
Now I come as scattering pearls.»

74.

O Universal intellect,
Don't keep creating figures.
O Universal Soul, break your pen.
O searching man, don't look for footprints
On the surface of water.

O pure-hearted Lover,
Walk like pure, clear running water,
Because this still, waveless water
Adds Soul to Souls every moment.

Don't blame the still water
For getting ripples because of the wind.
Don't blame the water in the creek.
It has no fear, no worry.

See the design in emptiness, The shape in shapelessness.
There are hundreds of colors And smells in every shape.
Look at the food in fasting. There is a garden of Eden
In every tree branch.

That form which destroys all forms
Is the source of Soul and Heart.
The body is melting because of its shame.
The Soul has escaped to the harem.

Because of His wine and His wind,
Many of His free creatures
Hold their breath like a mine and keep silent,
Filling their bellies.

Are you talking
About either the sea or the pearls?
Or about «Better judgment and fate Will always prevail?»
You cannot solve anything with words.
Go, ride your horse under the flag.

Be aware, this is a funny, bizarre back road.
On this road, position and fame
Are at the bottom of the well.
When you arrive on the rough sea of blood,
Look for the dining table of kindness Inside of the blood.

There is water in the fire. Fire is hidden in the water.
The Soul is full of joy inside of His fire.
Soul falls in sorrow when it plunges in His water.

O One who gives all the blessings,
Keep our feet on dissent.
All comforts are discomforts without You.
All healths are illness without You.

75.

O sky, I learned this whirling
From the One whose face is like the moon.
I am a particle to His sun.
I learned this trembling, this dancing from Him.

O Beloved whose veil is the moon,
The river of Soul flows in His canal.
I learned how to run face down from that river.

The rose garden kept asking me
How I stole this musk gazelle.
I am such a lion that I learned to steal musk
From His gazelle.

I learned to tightrope walk so beautifully
Like a pumpkin vine
From this garden, this dried, twisted date palm,
From the curly hair
That has fallen on His forehead.

I closed my eyes and my mouth
To the world's pictures and designs.
I learned how to paint without smell or color.

His kindness, generosity and creativity
Opened my eyes.
I learned dying instant by instant
From the One who gives favor and compassion.

In sleep, you walk without direction.
Don't go six directions when you're awake.
Don't talk about direction.
I've found a side beyond directions.

76.

Really, we opened your door.
Don't separate your friends from yourself.
Don't send them away.
Don't worry about the one
Who separates Him from you.
Don't dirty your clothes. Stay clean.

Thanks to God, with the strength
Of the religion in which I believe He did us a favor
And gave us the power to praise Him.
Don't close your door, then.

O friends, don't be sad.
I gave you wealth. I made you rich.
Don't deceive, don't cheat anyone.
I gave you strength and power, Made your Heart brave.
Don't be afraid.
Don't love your name, your fame.

My God, open our Hearts. Increase our dignity.
Show us our full Moon.
Don't worship self-made gods.

I don't have any God but Him.
Every creature has received His help, His goodness.
His kindness kept His promise. You don't deprive
The one who comes after you, either.

The words smell Heart,
And Heart appears from the words.
Say something which will be worth accepting.
Don't let the people around you down.

77.
O one who walked and has gone
As clean as the glass of Cem! O one who is accused
Of the Love of the Moon-faced One!
This death will bring up your purity. Don't worry that much.

O my dear, my Soul and your Soul
Are in the sea of blood. Keep searching.

Let's see who's going to find the pearl.
Whoever finds it will come forward.

How could I possibly close my eyes
And lose hope, in the sea of pearl,
That every moment good news is coming
From the coast of the sea of Soul?

I became lazy after I fell in Love. I gave up superiority,
Gave up being at the top of that leisure.
Because with the Love of the Sultan, Top becomes bottom,
And bottom is considered top.

The sky of Heart has drunk wine from His table
And become pale.
When this Love saw me,
He recognized me and said,
«This is one who is from Us, separated from Me.»

Look at my face, which goes from color to color
With the Love of the Sultan Who doesn't change color.
Sometimes it looks like saffron Because of His grief,
Sometimes red because of shyness.

I have slipped out of existence. I am totally annihilated.
I've become the interpreter of God, While sober or drunk.
Nobody can hear anything anymore,
Nothing less than His words.

I went to the bazaar in Egypt.
I entered the presence of a great person there.
I saw someone whose face resembles Joseph.
Then, by mistake, I asked his price.

The saint of Egypt said to me,
«You are in Love. I will give Him to you.»
This must be either
An extraordinary favor from Him
Or His generosity and kindness.

I didn't appreciate that then.
I thought it was just a caprice.
I am so sorry now for my heedlessness.
I miss Him so much.

O the Beloved with His mighty power
Makes the impossible possible in two worlds.
I swear to God, there is no one
Who could ever realize things as you do.

O Tebriz, you get this honor.
«Way back in the time of Elest,»
Before my praise to Shems,
The pen wrote this, and the inks have dried.

78.

Spring is here, friends. Let's stay in the garden
And be guests to the strangers of the green.

We'll fly from one flower to the other,
Like bees making the six comers
Of this earth's hives prosperous.

An envoy came from this fortress
And said, «Don't beat the drum secretly.
With our yells, we would tear down the place
Where that Love's drum is beating.»

Hear that voice which comes from the sky,
«Rise, all insane ones.
I sacrifice my Soul to the insane.
Let's scatter our Soul today.»

Let's break all the chains.
Every one of us is a blacksmith.
Let's go to the fireplace where the pincers are.

Let's fan the flame of the Heart's fire
Like the furnace of blacksmiths
So we can have iron Hearts
Under our control with this breath.

We'll put fire in this universe, Incite riots in the sky,
Make his sober, resisting mind
Turn around, become dizzy like ours.

We are like a ball, without hands and feet,
Sometimes at the end
And sometimes at the beginning of the square.
Who told you we could do what we want?
Who told you we are independent?

No, no. We are like a club
In the hand of the Sultan.
We send hundreds of thousands of balls
To His feet.

Let's be silent. Silence is made
With some material like craziness. His mind is such a fire
That we hide this fire by wrapping it in cotton.

79.

I came again like a new Bairam.
I came to break the door of the dungeon
And the teeth of fate,
Which are abusing and exploiting humans.

I came to put fire on the waters
Of the seven dry stars,
Which suck the blood of the people on earth.
I came to calm and extinguish their wind.

I flew like a falcon from the palace of the Sultan
Who has no beginning of the beginning.

I came to tear to pieces
The great eagle owl
Who eats the parrot in its ruined place.

I promised to give my Soul to the Sultan
Right at the beginning.

If I change my promise,
The back of Soul will be broken.

Today I am like Asaf.
The sword of order is in my hand.
I will cut the head of the rebels
In front of the Sultan.

If you see green for a few days
At the garden and field of those rebels, Don't worry.
I will pull those plants up from their roots.

I won't harm anyone
Except the unjust, cruel tyrant. I would be an unbeliever
If I touched the good Ones.

Wherever there is a ball, The club of union rolls it.
With that club, I will break the ball
Which doesn't come to the field by the club.

I sat at His assembly.
I saw His favor, how He grabs His work.
I became His paid servant
In order to break the legs of the devil.

I was a small particle and became a mine
In the hand of the Sultan. Make this very clear:
I got so heavy
That if, you had put me on a scale,
The scale would have been broken.

How can you take home
Someone who is so drunk
That he falls on the ground as I do? Don't you know
That I will break this, tear that?

If the watchman asks what I'm doing,
I pour the wine glass over his head.
If the doorkeeper tries to pull my hand,
I break his. I will stop and pull the sky out by the roots

If it doesn't turn around Heart. I'll break the neck of fate
If it becomes despicable.

You set the table of kindness
And invite me as Your guest;
So when I break a piece of bread,
Why do You pull my ear?

No, no, I am at Your table. I am Your honored guest.
I will serve a glass or two of wine
To the guest so that he will overcome his shyness.

O the One who makes me say poems,
I'm afraid I will be rebelling against Your orders
If I close my mouth and keep silent.

I will walk without fear
And break the pole of Saturn
If I receive wine from Shems of Tebriz
And become drunk.

80.

O the One who becomes
The Moon and bright light to me,
Since I've seen Your face,
I'm full of joy wherever I stay.
It's a rose garden wherever I go.

Everywhere is a garden
If the reflection of the Sultan is there. I set a table to drink
Wherever I arrive.

That Charmer whose face
Is more beautiful than the moon,
Rise from the land of Absence.
Put Your head through my window.
Come inside even if all the doors
In this six-door convent are locked.

He comes and says, «Hey, greetings.
I brought you hundreds
Of different kinds of appetizers.
I brought you hundreds of different kinds of wine.
I am the Sultan of Sultans.
I play melodies from Isfahan.

«I am a bright sun.
I tear the curtains in such a nice way.
I am spring. I've come to remove the thorns.

«The One who wants the pleasure
Of drinking, joy and music day and night
Should know
That I am the taste of sugar, the oil of almonds.»

«Please repeat that,» I respond.
«Start giving favors and kindness again.
Tell me again why You're not sad.
I'm a little slow to understand. I'm a little hard-of-hearing.»

«That hard-of-hearing ear,»
He says, «Is better than the others.
Your ears are one hundred times
Better than others,
Because there's air in others. I am in your ear.»

Go, go. You are stately, the Soul of life, Pleasure and drink,
The angel at the gate of heaven.
You are heaven because You hold onto my shirt.

You are the mountain.
You are the phoenix, the strong rope.
You are the water and the giver of water.
You are my garden, my cypress, my jasmine.

Skies put their heads down in front of You.
Angels scatter their wings.
Heart tells You,
«I am wax for You; for others, iron.»

81.

Yesterday, that Beloved
Put a golden crown on my head.
It doesn't matter how much You hit me.
The drunkenness of that wine
Doesn't leave my head.

The Sultan who sews the hat of eternity
Wears it at night.
He took it off His head
And put it on mine.
How can I say it will be eternal?

If I don't have a hat or a head,
The moon will turn out to be my head.
The pearl shines better
If it doesn't have a shell for a cover.

Here's my head. Here's a big hammer.
If you want to try, hit it.
If that head could be broken, rest assured
That I would be sweeter than the mind and Soul.

The walnut which chooses its shell
Usually stays empty.
How could it taste my Prophet's marzipan?

His marzipan is made
With walnuts, almonds and sugar. It makes my mouth sweet
And, at the same time, Gives light to my eyes.

Son, if you find what's inside,
You won't even look at the shell. Wherever Jesus stands,
You don't look for the donkey.

How long will you talk about the Kullah? It's not a big deal
If one donkey is missing Out of a bunch of donkeys.
Watch my big horseman; Never mind the lean horse.

Power, strength and health come to the Lover
From the Beloved's strength,
Because the greatness of the Lover
Is from the greatness of my greater God.

O One who has fallen Into all kinds of grief,
Don't say, «Ah, ah.» Say, «Allah.»
O Joseph who is from the Soul, Don't talk about the well.
Talk about glory and presence.

82.
O Love, you crack me into pieces like an idol.
I'll take you to the judge.
Nobody asked me to be a witness.
I am a witness, completely unindebted.

You are the One who is judged. You are the judge.
You are the past. You are the future.
You are the One who gets into a rage.
You are the One who is contented.
You appear different with every moment.

O my beautiful great Love, You are me. I am You.
You are the torrent.
You are the heap of grain for threshing.
You are joy, suffering and grief,
All at the same time.

These are from You. Those are from You.
You are pure from this and from that.
You are these plains. That mountain is You.
You are the valley of kindness.

You are the sweetness and drunkenness
Of close ones.

You are the sea full of pearls
And the mine full of gold and money.

You are the love of talking
And the passion of silence.
Comprehension is You. You are also ecstasy.
The right way, justice and reproach are all You.

O the One who became Sultan
To the Sultan of Sultans! O mind, O the One
Who put His throne at the land of Soul!
O the One who offers hundreds of signs,
Still His face, His trace are unseen!
O the sea, the store of Absence!

For You, all the beauties and ugly ones
Are like a picture in front of Your brush.
If You desire it, You draw a beautiful picture.
If You want to draw ugliness,
Then You tear and throw them
To sickness and death.

If the pictures knew
They all came from the same pen,
They would get along fine with each other.

Your zeal says, «Go away,»
To the ones coming toward you
To give their Soul.
Your kindness invites them by saying, «Yes, come here.»

But Your kindness exceeds
And attracts the Lover more and more.
Like light is superior to darkness,
Your favor is much greater than Your grief.

He hooked everyone with one desire, one fancy
And kept pulling them behind Him
From place to place. You are the One.
The flag in Your hand pulls the army of all fancies.

At first, you give desire for ownership, for power.
Then you give another fancy

And grab greatness from the one
To whom You have given it
And make him a slave to the other.

Every moment, a desire
Comes from the land of Soul to the body
Without the knowledge of the One
Who divides destiny and says, like a child,
«This is mine. This castle is mine.»

I'll be silent. I'll close my mouth
So that this world won't become Mixed up and confused.
You cannot be explained with words.
What can I say, more or less?

84.

This world has no patience, no consistency.
How long should I decide to stay in this mud?
My Beloved doesn't even need my Love.

I am not the black topsoil
Just so the wind can blow me to dust.
I am not the roof of the sky
Just so I can wear a gray mantle.

Since He is my store, my bazaar,
Why should I rent a store?
I am the Sultan of Soul.
Why should I watch and serve like a servant?

I will tear the store down. My store is His Love.
I have found the mine of ruby. How can I be a shopkeeper?

I don't have a cut on my head.
Why should I wear a bandage?
I am the doctor of the world.
Tell me, why should I look sick?

I am the nightingale of the garden of Heart.

It would be a shame to become an owl.
I am a rose sapling in His rose garden.
It would be bad for me to be a thorn.

I should stay away from troubled ones,
Since I am close to the Sultan.
I should be disgusted with my self,
Because I have reached His Love.

If I look for a job to do,
He ties my hands with chains. If I intend to stay sober,
He drowns me in a jar of wine.

O hodja, I am a glass of wine.
How could I bring sorrow to the Heart?
I am the candle light.
How could I darken the house?

Come one night. Be my guest.
I'll put the full moon in front of you.
Give your Heart to me.
I'll do all the favors and take your Heart.

If you lose your life in Love,
I'll become your life, your Love.
This will be enough for you.
If the thief steals your turban, I'll become a turban for you.

Don't give your Heart to others.
You can't find a pearl like me. Come in slowly.
Don't worry. I'll worry for you.
I'll be responsible for you.

I've overcome laziness and boredom.
I've cleared my Soul of fear.
Death won't come unless it's at the given time,
Yet I command death. He listens to my orders.

My thanks to His pleasures.
My patience to His disasters.
O Cupbearer, get up.
Give me wine so that I will be drunk.

The wine is the wine I boiled. I made it.
Joy and pleasure are the ones
I have brought as good news. My grape is ripe.
Why should I crush unripe grapes?

O the experienced player
Plays his tune until dawn.

As long as my head is like that, healthy,
Why should I be turned into a carcass?

You are a night bird tonight
Or in the arms of a beauty.
Stay awake like a fairy.
Stay awake and watch me dance.
I'll tell you all about everything.

I swear to God, our foundation is enforced.
Our evidence becomes obvious.
Thanks to God, I am a lion, not a hyena.

Joy and pleasures have come. Sorrows are all gone.
Thanks to God, Who gives favors and kindness,
O customer, kneel down so I can buy you.

I've been playing the tambourine since dawn.
I have had a wedding.
I will throw the veil in the fire, How long should
I stay covered?

I've withdrawn myself Like dawn from the sky,
Which is covered by a veil.
I will be the omnipotent of the universe.
I will repair all broken Hearts.

The homeless have the house. The poor have the wealth.
Be silent! If you are silent, I will talk for you.

If I have the same disposition
As Shems of Tebriz,
If we have the same star,
I will shine in six dimensions.

I will be enlightened in six dimensions.

85.

I tried very hard to become
The mirror of virtue and goodness, But as much as I tried,
You made me a tavern, a town of wine.

I became a private tavern for special ones
In order to be a doctor and cure diseases
And mend all the broken bones.
I became a sea for divers. I became a whole sun.

You made forms of angels in this world of mud
Just so they would be charmers. You exalted them.
You threw me away
In order to make me the elixir of closeness.

You set a flame for the way of Harut,
Taught magic to lots of people.
As for me, You made me a candle
To enlighten the darkness.

The Turk always acts like a Turk, The Tacik like a Tacik.
I become a Turk one moment
And a Tacik another.

Sometimes I become the crown of the Sultan,
Sometimes the tricks of the devil.
One moment I become the smartest of minds,
Other times, a child
Who plays the game of tipcat.

In order to become the rose color of Your face,
The fineness of Your hair,
I shed the blood of duality,
Merge and unify with only Joseph.

86.

I will never kick out the drunk
Who has fallen down at my door.
If I have wine in my house,
I'll put it in front of him. I'll sit and drink with him.

My drunk guest is my Soul, my crown, my Sultan.
I put him on top of my head. He is that holy to me.

O my friend, my confidant, make me drunk.
I don't count the day that I am not quite drunk
As part of my life.

Since I sacrifice my life like gold
To the Cupbearer,
I don't look at anyone's face
But the Cupbearer's.
I don't listen to anyone but the Cupbearer.

How much more shall I try myself,
This smart, this wise Soul?
The day I am drunk,
I am like a ship sailing around.
The day I am sober, I stand still with an anchor.

Where is the wine for the body?
Where is the wine for the Soul?
Where is the sky? Where is the rope?

There is a drunk who vomits.
There is a drunk who brings distance near,
Who passes over all the roads of earth.
One is despicable on earth;
The other, highly esteemed in Heaven.

O Caravan Master, if You are drunk, If Your Heart is bright,
Don't sleep tonight. Be silent. Be silent.
O One who is all kindness, Drink from this wine.

87.

Pull yourself together. Come to your senses.
Don't look so confused.

The One from Mecca knows I am from Batha.

The color of my face is turning to saffron
Because of that Heart-catching, Tulip-faced Beauty.
Every moment my business is growing
Because of that Beauty, adding joy to my joy.

My Heart resembles the snow, Melting every moment,
Wanting to be there all the time, Because I am from there.

People are happier
Where there is a more orderly life.
Come and look at me.
I've become crazy from the calls
Coming from Soul.

That snow says, «I am melting
Every moment to become a torrent,
A cascade running to the sea.
I am from the sea. I am the sea.»

I stay alone, stand still, Freeze and become lifeless.
I have been chewed Between the teeth of trouble.

Untie your knots, like water, So that you'll be saved
From the torture of those teeth. I will be tightly knotted.
Naturally, I'll be chewed up, crushed, beaten.

Come to your senses.
Leave the snow's water alone.
Look at the real wines. They are boiling up:
«We are sharp and could cause lots of trouble.»

I talk too much.
You know I know only that much.

I'm like a reed flute without a head or feet
In the hands of the flute player.

I become more exuberant every moment, Foam and froth.
I am flying like a mind without wings,
Because I am from the heights.

If you are tired of me,
Look at the Sultan of time.
See Him so He can give you wisdom.
That Beauty of a halvamaker makes you sweet.

O Beauty, the One who is existence
To the ones who deny existence! O the cure for the ill ones!
O the One who says, «I am from Kafdagi,
I belong to the phoenix and make the Soul fly!»

Enough. I'll be silent, stop staying all this.
But He won't stop.
He keeps saying all these words. In fact, I'm like a parrot.
His Love is sugar.
I start talking because of His sugar.

88.

O my Beloved, O my Beloved!
O the One who doesn't know mercy!
O my Charmer, the One who took my Heart!
O my confidant, the One who relieves my grief!

O the One who becomes a moon
For us on earth!
O the One who becomes dawn
In the middle of the night!
O the One who becomes a shield for us
In the moment of danger!
O my cloud which rains sugar for me!

How beautifully You flow in my Soul.
How beautifully You cure my illnesses.
O my religion, O my faith,
O my sea full of pearls!

O the torch for night passengers!
O the chain for crazy Lovers!
O the Kible for everyone! O my Caravan Master!

You are a brigand and, at the same time, a guide,
A Moon and, at the same time, Jupiter.
You are on this side
And, at the same time, on the other one,
The corner where I stand,
The place on which I rely.

You came like the prophet Joseph, Looking for a customer.
You've come to burn my Egypt, my bazaar.

You are the Moses of my Mount Sinai,
The Jesus who cures all my illnesses.
You are the halo of my light.
You are my Ahmed-i Muhtar.

You are company for me in the dungeon,
Sometimes my smiling prosperity.
I swear to God
That You are hundreds of times more than that.
O my Beloved, who deserves more praise
Than my many, many praises!

You tell me, «Jump over to this side.»
«How can I come to Your temple?» I ask.
You answer, «O my deceitful one,
O my creature, Don't try to find excuses.»

I say, «You are an unmeasurable treasure
Who deserves Sultans.»

«Yes,» He answers, «but it is not free.
I want Soul, special Soul.»
I say, «I agree, take the weight from me.»
If you want treasure, put up your head.

If you want Love, give your Soul.
Come in rank. Don't return,
O my Hayder-i Kerrar.

89.

O gardener, autumn has come, Autumn has come.
See the sign of sorrow of the Heart
On the leaves and branches.

O gardener, listen carefully. Hear the cry of the trees.
There are hundreds of Souls
Wailing silently everywhere, hundreds of Souls.

Eyes won't tear without a cause.
Lips won't become dry without a reason.
Nobody's face becomes pale like saffron
Without suffering like saffron.

In short, the raven of grief
Has landed in the garden, asking,
«Where, where is the rose garden?»

Where is the iris? Where is the August rose?
Where is the tulip, the cypress?
Where is the jasmine? Where are the beauties
Who dress the green of the grasses and meadows?

Where is the taste of the fruit?
Where is all the free honey and milk?
All the Hearts and lungs are dry, Longing for milk.

Where are the nightingale's sweet melodies?
Where is the coo of the dove?

Where are the arrogantly beautiful peacocks?
Where are the parrots? Where?

After eating a grain, just like Adam,
It seems they've left the house of heaven.

Their crowns have been blown off their heads
With this test.
Their dresses have fallen
Because of it.

The rose garden has fallen into deprivation, Just like Adam.
It cries and at the same time waits, saying,
«Don't abandon hope of the One
Who has all kindness and favors. Don't give up.»

All the trees draw a line.
They are all mourning, dressed in black.
They don't have even one leaf.
They have nothing left.
They are crying, yelling because of this test.

O stork, O head of the village,
Please answer my question.
Where did you go, underground
Or over the sky? Over the sky?

«O villainous raven,» they say,
«That water will flow again to the rose garden.
The world will be filled
With color and smell again,
Just like heaven. Just like heaven.»

O raven, who talks only nonsense,
Wait for only three months.
You'll see the festive days of earth.
Festive days will come again in spite of you.

With the sound of our Israfil, Our oil lamp will shine,
We will come back to life from death.
We will find new life
From that merciful Soul
That resembles the sun.

How long will this denial, this doubt last?
You are a mine of beauty.
You have taste, charm.
Ascend to the sky like the pupil of the eye,
Without stairs.

Fly to the sky like sight, without stairs.

Monster autumn is dying. You kick its grave.
Guard, guard right now. A kingdom is burning.

O morning, light up the world. Expel the Indians.
Warm up time. Cast spells. Cast spells.

O sun who does all good, Come to the sign of Aries.
Don't leave any ice or mud. Spread ambergris, ambergris.

Fill the rose garden with laughter. Bring life to the dead.
Light up the day of judgement.
Do it now, clearly. Do it now.

Seeds are freed from their jail.
We're also freed from inside our houses. T
he garden has brought hundreds of gifts
From the land of Absence, hundreds of them.

The rose garden is filled with hundreds of roses.
Gossip stops.
Time starts giving birth.
Time becomes the father and helps to give birth.

The stork lands
On that great big house like the sky,
Saying, «Leylek.»
O the One whose help is asked, is begged,
It's Your property, Your property.

The nightingale is playing its lute,
The dove is saying, «coo-coo,» And the other birds come
As players of young destiny.

I am so loaded with this tumult
That I can hardly talk. I'll stop.
In fact, it's impossible to explain
All the thoughts in my Heart With words.

Be silent. Listen. New news is coming
From the garden, from the birds.
An arrow has come flying
From the land of Absence.

90.
O Lovers, O Lovers, it's time
To leave this world.
I hear the sounds of the exit drums
With the ear of my Soul.

Here, right now, the Caravan Master is up,
Sets the string of camels and asks his fee.
Why have you slept all this time,
O people of the caravan?

The sounds which come from the front and back
Are the sounds of departure, Sounds of the bells
Hanging on the necks of camels.
Every moment, Soul and breath
Appear in the land of Absence.

A bunch of amazing people
Came from the light of upside-down oil lamps
And from behind the deep blue curtains
To reveal the secret things.

You fall in deep sleep
Watching the wheel of the sky.
Cry for this life which has passed so quickly.
Wake up from that deep sleep.

Everywhere there are torches and candles,
Lots of noise and lots of action,
Because tonight the world has become pregnant.
The eternal world will be born.

You were earth and became Heart.
You were ignorant, but you learned much.

The One who pulls you here
Now pulls and drags you over there.

Don't make a face at Him. His fire is like water.
His pulling, His other unpleasant things
Are very good.

His job is to sit on Hearts.
His fun is to break the repentant.
Even the hearts of particles are trembling
From His innumerable deceptions.

O this sarcastic smile
That jumps out of the slit of the mouth,
O the boasting that says,
«I am the head of the village,»
How long will you be jumping around?
Give up. Bend your neck, your head.
Otherwise, they will pull and bend you like a bow.

You kept sowing the seed of deceit,
Lamenting and denying God.
Now let's see you, O charlatan.

O donkey, better eat hay.
You deserve a black pot.
O the shame of your house, your family,
It would be better if you pass under ground.

I have another person in me.
These angers come from him.
If water burns, it's because
It's boiled from the fire.

There's no stone in my hand.
I don't fight or argue with anyone.
I'm as pleasant as the rose garden.

My anger is because of him, from that world.
The one who is angry isn't me.
He is the one who jumps
From one side to the other.
I sit at the threshold, moving nowhere.

The one who sits at the threshold
Is mute, but talks.
You give this hint. It's enough.
Be silent. Don't say anything else.

91.

Who is He? Who is He?
He is the One who makes Lovers crazy, insane.
The earth becomes more beautiful than the sky,
With His light.

He is the One
Who guides the Soul away from himself,

The jewel of treasures,
The cypress of the garden,
The Archangel Gabriel himself.

He is the drunkenness
Of the Soul and universe,
The Beloved of the eyes and mouth.
He is the looter of profit and stores,
Abstinence from sins and religion.

The moon and sun are ashamed
After seeing Him.
He is a stone Heart who spreads pearls,
Such a tyrant, that even iron mountains
Are fragmented by fear of Him.

The sun has become richer because of Him.
Hundreds of moons are eating
Like the flying vulture star at His harvest.

Come, O Soul of eternity, Come, O beautiful face,
Come, O sun of dawn,
Come, O One who is understanding and light.

Come and shine on the faces. Water the field of Hearts.
Take off your shoes and sit at the head of Souls.

O knowledge, go away.
O ear, hear the good news. O mind, get drunk.
O eyes, watch the kingdom.

The eyes of Job are opened. The son of Jacob has returned.
The sun has become a peer to the moon
And sits at the drinking table.

I used to make purses;
I was burning with greed for gold.

I shouldn't appear poor anymore;
I saw treasure at the ambush.

O the One who has the best writer
Of the order of «Reveal,»
O the One in front of His mind,
The universal Soul has become
Like a child biting his nails.

The knowledgeable One who sees Him
Increases his knowledge a hundred fold.
He raises his hands above his head
And clapping, says,
«What a wonderful helper!»

Under the shade of His lotus tree
Man became the Archangel Gabriel. It is not everyone
Who has a plump calf at his guest house.

He has found the way to God's table,
Has understood, become one
With the spiritually chosen Ones.
Black-eyed Houris carry plates full of blessings.

How long will you be reading
The book of the Soul's secret with banal people?
This book is obviously reaching
The hands of the right people anyway.

92.

Who is He? Who is He? He must be a second Joseph
Or maybe Elijah, Hizir or the Fountain of Life.

This must be a divine garden, The assembly of God,
The salve of Isfahan,
Or the Glory of God, Devoid of all deficiencies.

He is the One who adds Soul to Soul.
He is the Heaven of Me'va.
He is our beautiful Cupbearer, Our wine of Soul.

This resembles sugar cane.
The mouth of the Beloved Looks like a head in Love.
This resembles that silver statue. This is joy and pleasure,
Ease and happiness.

We are drunk today.
O my Father, we broke our repentance.
O my Father, we came out of famine.
This day gives the most abundance of the year.

O player who has the voice of David,
Throw all my belongings in the fire.
Hit the high and low notes;
It's time for singing and playing.

I am Your drunk, Your ruined one. I depend on Your rule.
I am Your sacrifice, Your Isaac. That is the fate of sacrifice.

We're free from fear, from hope.
Where is Love? Where is modesty and shyness?
It's hell for the one who's ashamed;
This is the time to leave all shame behind.

Look at the red and yellow roses.
See this instigation, this disorder.
Watch the dust under the sea.
All these are from Imran, son of Moses.

He changes every substance into Soul,
Makes the Soul know God,
And turns everyone into Solomons of justice.
This must be holy order, a rule of giants.

Love, where is all Your nonsense talk,
That joy, that drink, that beauty?
No one understands You, not even one man.
They think it's Syriac.

The brilliant sun is coming, Swaying like a drunk,
Like a Sultan coming with a ball and club.

Whenever there is a ball,
It always rolls with a club.
You also become handless and footless.
This is the time for union.

If you become a ball, without hands and feet,
His club will become a foot for you.
You will go to the temple of God,
Because this is a divine journey.

That water runs into the river.
Now throw your jar on the stone.
Prostrate yourself, don't say anything,
Because this is the assembly of the Sultan.

93.

Don't go there.
Come here, O my smiling sapling rose,
O one who is the mind of my mind,
The Soul of my Soul.

Look this way. Come to our side. Exalt in the sugar cane,
O my Fountain of Life.

I want to come to you secretly
After the darkness of night has fallen.

Your face will lighten up the night
For night travelers.

In relation to your Love, who am I?
I'm the cupbearer for your bloody tears.
My eyes are a jar of wine.
My eyelashes are the filter for the wine.

I'm serving You wine from my tears, My Heart is roasted.
These are the only things I have.

The sea of my eye won't be deprived of that pearl
For even one moment.
Your beautiful ruby will always
Stay in my mine.

Even with all this,
Where is your gratitude? What happened to your oath?
Give up this oppression and cruelty, O my Beautiful.

Look! My eyes are tearing. My face is pale,
Trying to reach your agate-colored lips.

God wrote on your face, «Renew your faith.»
My faith has been increasing
Because of your beautiful face and this writing.

When You're angry,
Your eyes tell such words to my eyes;
They belong to my secret fire.

He says, «Don't be afraid of that Beauty's anger.
Don't give up out of coyness.
First, drink a cup of His wine with sediment
And watch the end of this affair.

«There is a thorn for every rose,
There is a snake at the top of the treasure.
My Soul will reward you
For your patience and suffering.»

After I heard these words, I said,
«Since you want to torture me,
Your suffering is my treasure.»
I am like Abu-Hurayra;
Your grief, your troubles Become my leather bag.

I pick up things from the bag, Make the beggar a Sultan.
I give gold and silver to the people who ask,
Because the full moon became my guest.

I pull out from the bag
Whatever my Heart desires.
This way, color comes to my face,
And blessings come to my table.

He said, «You are right.
Put your mind in your head. Don't lose the bag.
You've found a good key,
O my trustworthy doorkeeper.»

Patience is the key to affliction and troubles.
Patience is the ladder of rank and ascension.
Patience is the antidote of depression,
O my Arabic-reading Turk!
O my Beauty who knows Arabic!

Quit saying Lahavle. O son, it's enough,
Because the devil of wine
Has become furious. I quit Lahavle,
And my devil starts saying Lahavle now.

94.

For some time I've been left on this journey
With the sound of 'start the journey.'
For some time I've heard the sound of go,
But I've lost the location of my tent.

When will you save me
From the voice that says things like,
«Go, get on the road,»
So that I can reach You, Your glory,
My Beauty whose face is like the moon,
The place of my harvest?

O my Beloved! The One
Who is the light of the sun!
I've been happy with Your Love
On the journey through mountain and valley,
Plain and river, day and night.

But how is my road to be opened?
Where is that face? Where is that Sultan?
Tell me about that.
Tell me, tell me that. I've been burned
By my desire for that Sultan.

How long will I be asking for Your news
From the morning breeze?
How long will I be searching through the image
Of the fish in the well's water?

I've been burned hundreds of times,
Flowered with the kindness of spring.
In all cases, I have admired the art of God.

95.

Yesterday, my Beloved's image
Was turning around the Heart.
I said, «Come in, lighten up my insides
With the light of Your face.»

O Sultan of Sultans, O the One who threw
My sane Soul into the fire!

O the One whose spring made my life green!
My Soul and many others all have wondered
At the things I've done.

O the One who is the Soul
Of the angels in the sky,
O the one who is the rosary
Of the fish in the sea,
There is a taste and trace of You
On every Beauty and beautiful face.

You are the greatest of the great.
The proof of every prophet,
You reign and, at the same time,
Are the source of justice.
You are also the remedy
To my irremediable disease.

My earth turns into golden treasure
With the brightness of Your sun. With Your light,
My wandering thoughts gained wings.

I am full of melodies
In the arms of Your favors, like a harp.
Strike gently, so my strings won't be broken.

When the kindness of Your spring
Reflected on the garden of Soul,
Either the thorns disappeared in the rose,
Or all my thorns became roses.

This blood-drinking Heart
Set hundreds of golden tables every night
Because of the grace of Your face.

The specter of my Beloved comes every night,
Puts out His hand and scratches my head.

In the end, that Beauty who patted my head
Took my turban away.

The One who brought me from Absence
Made me talk every moment.
In the end, the One who made me talk
Became all the words I have spoken.

96.

If the rose with its beauty,
The jasmine with its fine three petals
See Your face, reach You,
They all grow so big, so beautiful.

O my Beautiful, life is Your rose garden.
O my Beloved, the wound You open
Is luck and prosperity for me. To be a slave to Your slave
Is higher than being a king or sultan.

«I offer you life,» You said.
No, no. Say, «I kill you,» so that I will be brighter
And more alive, like a candle with its wick cut.

What do the devout look for? Your mercy.
What do Lovers search for?
Your wound, Your oppression, Your cruelty.
He is death, dressed;
Others are alive in their coffins.

One runs for his life;
The other One sacrifices himself to Love.
One keeps his head down to save his, life;
The other becomes an enemy to himself.

O the One who shines in my Soul
Like a Sun entering the sign of Aries!
O the One who turns me into
Yemen's ruby with the light of His face!

97.

I merged so completely with Love,
Was so fused, that I became Love And Love became me.
That way, I was saved
From instigations, trials, tribulations.

Yes, with complete Union,
Man becomes strange to himself.
There wouldn't be any animosity
If people could solve this problem.

There is a sea that isn't far from us.
It's unseen, but not hidden.
It's forbidden to talk about, Yet, at the same time,
A sin and sign of ungratefulness not to.

To talk about Him
Is like comparing Him to a human.
To keep silent denies His omnipotence.
This is a problem with no solution,
A disease which has no cure.
You save us, O One who has kindness and favors.

The shapes, colors, smells of this world
Ask for His help every moment,
Just like a baby who doesn't know Him,
Yet wants nourishment from Him.

The Heart is asleep.
At the same time, He is awake, Boiling up constantly.
He is like a lidded saucepan
That sits on top of the fire.

O the One who offers that wine
Without saying words to us!
Every moment a legend comes with a shout
Out of that silence.

There are hundreds of pities in Your curse,
Hundreds of generosity in Your greed,
Hundreds of bits of knowledge in Your ignorance.
He talks silently, like one surmises.

The words You said when You were silent
Are heard by the Ones
Who fell in Love and lost their minds.
I am in silence, but I'm exuberant with You.
I look like the Sea of Aden.

Your Grace is doing Godliness,

Grants all wishes.

My God, help the one who is separated from You
To pass through himself.

O the One who is our consent, our coyness,
Our origin and our beginning!
How can the father of Hasan Know this secret of ours?

O the One whose Love buys us, Pulls us from others!
O the One who tears our clothes,
Put Your hand on our tom dresses!

O the One who sheds the blood of my mind
Smuggles the patience out of my Heart.
O the One who merges with my Soul
Breaks the Soul of every shape!

If a bird flies away from the place
Where the Lover was ruined
nd finds that his prey is dead,
It will keep tearing its coffin.

98.

The fortune of my Beauty never sleeps.
Neither do my eyes see sleep.
O the One whose beauty
Is a candle to this world,
My eyes become the basin for that candle.

With the food of Your Love,
Eyes and Heart have ceased sleeping.
They're nourished with Your Love.
Both of them, like a cypress,
Suck the juice of Your kindness
Without the need of a mouth.

The occupation of the Soul
Is not a bunch of nonsense.
The sustenance of Soul is not dirty.
It doesn't lose the state of canonical purity.

There is new form and shape born
Without man or woman
Every moment in the town of the Soul.

Every form is more beautiful than the moon,
Sweeter than sugar or honey.
They dress differently,
With hundreds of thousands of clamors,
And serve my Beloved.

They all admire the sovereignty of dervishes.
The water of the sky flows in their rivers.
O Heart, You came to their quarter as a drunk.
Clap Your hands.

Because of that charming Beauty's face,
Whose forehead is as bright as the Moon,
Earth turned into sky.
Help us, O Moslems, save us
From these designs filled with instigations.

99.

How long do you think you can escape death
By watching the purple color of the Judas tree,
By listening to the sound of the organ?

Look and see.

They're pulling and dragging you away.

Really, we are returning to Him.

How long will you lock the houses with greed?

How long will you keep indulging in food, Chasing the

The trap of death has already exhausted you.

There is no need for a silver saddle

On a dead horse.

When you ride the wooden horse

And use the slab as a saddle,

You'll understand all the deceit and fables of life.

Take off your expensive dresses and skirts;

Surrender yourself to the shroud.

Move away from the greenness, the garden;

Try to stay on the ground with the blood.

You used to watch beautiful ones stealthily,

Used to be their confidant.

You used to come over, clapping your hands.

Where are they now? What happened to them?

You bent your jaw to nice people, Made fun of them.

Now they've tied your jaw.

Your son, your wife have removed you

From the house.

Where are your night-drinking joys and parties,

Those sugar-tasting lips?

Where is the breath you used

To blow spells up to the moon With your mind, your tal

Where» is the time when you refused
To give bread to the needy? Where are your fights,
In which you jumped over crumbs of bread?
O the One who was dumped in the hole Upside down,
Where is your necklace? Where are your headbands?

Where is your incongruous, Nonsensical business?
Where is your annoyance, your discord?
Where is your ambition in work, in deceit?
Your tracks, O imposter?

O the one who says this garden is my garden,
This inn is my inn,
This one is mine, that one is mine!
The one who says «mine» weighs seventy tons.
Now, even a single piece of straw
Is more valuable than you.

Where is that stately pride,
Your sarcastic smile, your dislike of everyone?
Where are those attacks, those fights
In which your face got all red
Because of your crazy anger?

Not even one night did you repent until morning,
You didn't remember God,
Didn't even mention His name.

Today, you'll be beaten and sorry for the past,
Because of your crazy beliefs and loose faith.
You repent for loving the past.

You repent being a stranger to God,
And yet stay away from the prophets.
How does this happen, how?

My friend, be like a mirror,
Tell legends without tongue or lips.
If action gives sadness, Drunkenness goes away.

100.

You are just like a Soul inside of my Soul,
Flowing secretly and stealthily.
O light of my garden, my meadow,
You walk and sway like a cypress.

Since you're going, don't go without me.
O Soul of my Soul, don't go without the body.
O gleaming light, don't go away
From my eye. Don't go!

I'll tear the seven layers of sky, Cross seven seas
If You look charmingly
At my dizzy-headed Soul.

O Beauty whose face is my faith,
Whose looks are my religion,
The believer and disbeliever become my slaves
When You are in my arms.

O Joseph of Canaan, you took my hands, my feet
And made me without hands and feet,
Cut me off from food, drink, sleep,
Came inside drunk and laughing.

I turned into Soul with Your kindness,
I passed out of myself.
O Beautiful whose existence
Has disappeared from my eyes
But is hidden within myself!

O Beautiful whose eyes
Make the narcissus drunk!

The rose tears its dress because of You.
Branches are full of buds with Your Grace,
O my endless garden meadow.

One moment You pull me
To the mountain next to the garden.
Another moment, in order to open my eyes,
You lead me to the source of light.

O the Soul who is better than all Souls,
O the mine which is better than
The most valuable mine,
O my most attractive, most charming Beauty!

Since this place is not our country,
Let this flesh be decayed, go to pieces.
I'm not afraid. I don't even think of the sky,
O One whose Union
Is like meeting with Saturn.

The Soul resembles little particles in the air
Without Your sun.
Why does my foundation
Of the four foundations,
My pillar of the four pillars,
Become alone, without You?

O my Sultan Selahaddin,
O One who knows, shows the way,
Doesn't care for my composure,
The One who is above all possibilities!

Jalal-ud-din Rumi

SELECTED POEMS

Designer *Romish Sherali*
Technical editor *Gurez Safar*

Dispatched for typing on 13.12.2010.

Signes for printing on 15.12.2010.

Size 60x84 1/16. Registring printed page 1070.

Copy count 1000.

Ministry of Culture of the Republic of Tajikistan
“Adib” publishment
734018, Dushanbe. N.Karoboev st, 17a

مولانا

جلال الدین رومی

گلچین غزلیات

تہیہ و تنظیم

اسرار رحمانفر و مبشر اکبرزاد

دوشنبہ

«ادیب»

۲۰۱۳

ترانه‌های طغیان نفیر چکامه‌سرای طوفان ضمیر

یک روز غزل گویمان والله ، سپارم جان ،
زیرا که چو مو شد جان، از بس که همی مویم.
مولانا جلال‌الدین رومی

مولانا شناس معروف هندی خلیفه عبدالحکیم در موردی نوشته است، که «تحقیق در باره (روزگار و آثار) مولوی (جلال‌الدین بلخی) نه تنها از این جهت جالب است، که او بزرگترین شاعر عرفانی اسلام است، بلکه از این جهت، که هیچ مسئله‌ای از مسائل حیات فلسفی و دینی نیست، که وی بدان نپرداخته باشد. تحقیق در باره مولوی تحقیق در باره بهترین دستاوردهای حیات فلسفی و دینی در اسلام است.»

بی‌محابا، مولانا جلال‌الدین محمد بلخی (۱۲۰۷ - ۱۲۷۳) از ابرمردان فرهنگ باستان تمام فارسی‌زبانان و آریائزادان جهان و هم‌تبار و هم‌قطار سزاوار نابغگان شعر و ال‌اعیار فارسی دری تاجیکی بوده، به حیث بزرگترین سخنور متصوّف ادبیات دیرینه‌سال مردمان، در ردیف ابو‌عبدالله رودکی، ابوالقاسم فردوسی، ابوعلی سینا، عمر خیام، نظامی گنجوی، سعدی شیرازی، کمال خجندی، حافظ شیرازی، عبدالرحمان جامی، عبدالقادر بیدل، سیدای نسفی، احمد دانش، صدرالدین عینی، اقبال لاهوری شهرت فرهنگ و ادب ما را بی‌نظیر و عالم‌گیر گردانیده است.

مطابق معلومات سرچشمه‌های خطی و نگاشته محققین بعدی، او آن طفولیت تاجیک پسر نیکوسیر، که در خاندان مرد معرفت پرور مکان و فقیه شریعت‌گستر زمان سلطان العلماء بهاء‌الدین ولد بلخی - پسر جلال‌الدین خطیب ولادت یافته است، به دوران حمله مغولان بی‌ایمان کشورستان - «بزرگترین صدمه‌ای، که تا آن وقت (سده ۱۳) به مسلمانان وارد آمده بود» (خلیفه عبدالحکیم)، راست آمده، روزگار نابسامان او را پیش از محل و مرحله‌های طبیعی سن و سالی به منزلت و زینه‌های کمالات و بلاغت انسانی رسانیده است.

تهیه و تنظیم

اسرار رحمانفر و مبشر اکبرزاد

مولانا جلال‌الدین رومی. گلچین غزلیات.
دوشنبه، انتشارات «ادیب»، ۲۰۱۳. ۲۵۲ ص.

کتابی، که در دست دارید، گلچینی از غزلیات جذاب
و دلاشوب شاعر شهیر و متفکر متبحر تاجیک مولانا
جلال‌الدین رومی (۱۲۰۷-۱۲۷۳) را فراگرفته است.

ISBN 978-99947-2-309-6

مردم سرزمین را منافع همگانی اقتصادی و اجتماعی متحد و متصل سازند هم، مذهب و دین و رسم و آیین گوناگون اندکی ناچسبان و پریشان می‌داشت.

البته، چنین وضع و حالت اشخاص و افرادی را تقاضا می‌نمود، که توده کش مردم باشند و سیمرغوار سی مرغ جمع پریشان را به هم آورند، تا وحدت و وصلت همگان از نحس خونریزیهای چنگیزیان و خرابکاریهای ظالمان، قصد کشورستانان و جدایی خواهان و جبر ملتگرایان و متعصبان زمان، که در همه دور و زمانها و ملک و مکانها کم نبوده‌اند، آسیب و زیانی نبینند.

در همین شرایط کجدارومریز مذهبی و مفکوروی عارف دانا و عالم توانایی در صورت مولانا جلال‌الدین بلخی به میدان رفتار و گفتار و پیکار آمد، که صدها روشنیروان و جان‌فشان کشور را در اطراف خود جمع آورده، نظریه «صلح کل» را در محضر مراقبت انداخت، که فی‌الغور از جانب همگان مورد اعتقاد و اعتراف گرم و جوشانی قرار گرفته، منبعده در ایجادیات و آفریده‌های متفکران و دانشمندان بزرگ جهان و وصلت و وحدت تمدن دیگر ملت و مردمان نقش و تأثیر وافری بگذاشت، که جوهرش را خطابه زیرین متفکر وحدتگرا و متصوف صلح آشنا می‌تواند به درخش آورد، که همگونه‌هایش در آثار شاعیر فراوان و فروزانند:

چه تدبیر، ای مسلمانان، که من خود را نمی‌دانم،
نه ترسا و یهودی‌ام، نه گبر و نه مسلمانم!

نه شرقی‌ام، نه غربی‌ام، نه بری‌ام، نه بحری‌ام،
نه از خاک طبیعیم، نه از افلاک گردانم!

نه تنها در دوران روزگار و پیکار، بلکه بعد سر مولانا، از عصر ۱۳ تا امروز، نظریه «صلح کل» بی‌سابقه بارها در عملیه به کار آمده، متصل، در موارد و لحظات حساس پرخاش و پریشانکاریها، در ممالک گوناگون ملت و مختلف مذهبی، چون ترکیه و یونان، هندوستان و پاکستان، ایران و افغانستان، ممالک عرب، شوروی و روسیه، تاجیکستان و آذربایجان... عامه و توده‌ها را به وحدت و وصلت آورده است، که ندای شادمانه و فاخرانه سخنور

عیانترش، اهل خاندان جلال‌الدین خردسال از بیم خروج مرگ‌آثار چنگیزیان دیوکردار اول سالهای بیستم قرن ۱۳ از بلخ شاهجان رخت اقامت برچیده، در فرجام چندی سرگردانیها به شهر نیشاپور می‌رسد. بعداً از نیشاپور جانب شام و بغداد و حلب و مکه و دمشق و ارزجان و لارنده رخت سفر بر بسته، آخر الامر در قونیه نام شهر ملک روم-ترکیه کنونی، که پایتخت کیقوباد سلجوقی بود، بساط اقامت می‌گسترده.

در دوام این همه سفر و حذرها و شرر و خطرهای نونهای نوحیالی، که از باغستان آسیای کبیر جانب راغستان آسیای صغیر برده می‌شد، از طرف باغداران پرستار و راغداران تجربه‌داری همواره شاداب نوازش و پرورش گردانیده می‌شود، تا درختی بارور گردد و حالت زمین را از چرخ برین مورد نظاره قرار بدهد:

نه داناتر آن کس، که والاتر است.

که والاتر است آن، که داناتر است!

خوشبختانه، علی‌رغم همه گونه پریشانی و نابسامانی و سرگردانیها، جلال‌الدین محمد در اوان جولان جوانی عموم علوم معمول زمانه را فرا گرفته، در حلب و دمشق و قونیه سالیانی تحصیل و تکمیل دانش می‌نماید و در تعلیمات و نظریات فیلسوفان یونان قدیم و دانشمندان فرنگ نوین وقوف کامل پیدا کرده، زود مقام استادی و مرام مدرسی را صاحب می‌گردد.

همزمان، از تعلیمات صوفیان ورزیده و عارفان پسندیده گذشته و حال، مطلب و مقصد فرقه و شاخه‌های گوناگون صوفیه، محتوای نوشتجات متصوفین ورزیده و، عموماً، افکار پیروان تصوف و عرفان و اسرار زمان و اندیشه‌مندان آن بهره‌ها برداشته، بعد وفات پدرش بهاء‌الدین ولد و استادش برهان‌الدین تبریزی امور سروری مدرسان، سرابانی شاگردان و پیروان پدر و تدریس علوم و فنون مدرسی را کاملاً بر عهده خویش می‌گیرد.

ایامی، که بهاء‌الدین و پیوندانش اختیار سکونت قونیه کردند، زندگی در آسیای صغیر و ملک روم خیلی مرتب و پیچیده بود. جامعه فراهم از ترک و یونانی، کرد و ایرانی، ارمنی و ایرانی، گرجی و سوریانی... آمده، هر یکی شغل و پیشه و دین و اندیشه خود را می‌ورزید و می‌پرورید و می‌گسترید.

اعضای فرقه چنین می‌شماریدند، که ذره روح مطلق، که برای ادراک و اشراق در دل انسان جایگزین شده است، بهتر از همه در دوام رقص و طنین موسیقی پاک و مجلاً می‌گردد-یعنی، برای یکشوی با نخست اساس خود می‌کوشد؛ همچنین، موسیقی بیشتر از همه برای افشای عشق و علاقه به خدا مدد می‌رساند:

آتش عشق از نواها گشت تیز،
آنچنان که آتش آن جوز ریز!

«مولویه» در بعضی موارد و مطالب نظری-فلسفی با مکتب و فرقه و جریان و طریقه‌های دیگر پیشین و حاضر تصوفی قرابت و عمومیتی داشته باشد هم، در مسائل جهان‌بینی و هستی‌شناسی، شریعت و طریقت، معرفت و حقیقت، آداب و اخلاق، غایه و مایه بینش و فهمش خاص و بی‌قیاسی دارد.

یکی از ارکان تعلیمات و مقررات مولویان اعتراف برابری تمام دین و مذہبها و احترام کل رسم و عاداتها می‌باشد، که نه تنها در سخن، بلکه در عمل-در مناسبت و معاشرت با مردم غیرمسلمان همزمان ملک روم مدت طولانی به کارش انداخته‌اند و سودها برداشته‌اند.

همین طریق، «تعلیمات مولویه با مقصد و خاصیت و طبیعت بشردوستی خود در بین مکتبهای دیگر فلسفه و تصوف (مشرقزمین) موقع نمایان اشغال می‌کند. انسان (در تصور پیروان این طریقت-ا.ر.) به حیث مرکز دایره فلک قرار داشته، حل این یا آن مسئله فلسفی مولویان را حتماً به اندیشه در باره انسان می‌آورد» (خورشید ضیایف).

بدون شک و تردید، همین آفرینش تعلیمات عارفانه دوستی و برادری و همدلی، ترغیب و تشویق صمیمانه «صلح کل»، آرایش و ستایش صادقانه «انسان کامل»، پرستش و گسترش رقص و سرود و موسیقی، اعتراف و احترام مساوات دین و آیین مختلف نکات، شناخت و بزرگداشت آزادی تاج المخلوقات، جستار و استقرار حقیقت حیات و ضرورت ممت، افشای راز نامکشوف هستی و هستی آفرین او را سالک طریقت فتوت و معرفت و جستجو را جاودانی محبوب تمام خلق و مکانها و مقبول همه دور و زمانها گردانیده است.

بزرگ تاجیک لایق شیرعلی در روزهای فرارسی صلح کل میان تاجیکان
آخرین و گوشه‌سترین عکس صدای آن است:

رحم پروردگار ما آمد،
نور حق بر دیار ما آمد...
جنگ دیوانه‌وار ما بگذشت،
صلح دیر انتظار ما آمد!

همین طور، اندیشه‌مند جامع‌ساز و وحدت‌پسند وصلتنفراز اهل کل
مذهب و مکتبهای زمانه را به دریافت و شناخت حقیقت دین و آیینشان
روانه و تلقین می‌سازد، نه ظاهر بینی و خودنمایی و دروغبافی و یاوه خایی،
زیرا نکو دانسته و تحمل کرده بود، که «حقیقت ماهیت همه دین و آیینها
را تشکیل می‌دهد و کوشیدنها برای تازه کردن دینها از هر چیزی، که
حقیقت را تیره می‌سازد، از جمله نجیبترین فعالیت انسانهاست» (لیف
تولستوی).

بعد دریافت درجه کافی کمالات انسانی و عرفانی، وراثت حقیقی
میراث معنوی پدر و استادان و درک ضرورت همان لحظه تاریخی مولانا
شاگردان و مریدان سیرشمار خود را جمع آورده، مکتب معروف تصوفی
خود را تأسیس می‌دهد، که «مولویه» نامیده شده، منطقه فراخ جغرافی-
ملک روم و ایران و افغانستان، عربستان و آسیای مرکزی، شام و مصر و
قفقاز و هند و سند و چین و ماچین را فرا گرفته، تا حال ادامه دارد.

«مولویه» طریقت تصوفی برادری و جوانمردیست، که تقریباً سال
۱۲۴۰ از جانب مولانا جلال‌الدین بلخی در قونیه پایه‌گذاری شده، زمینه
مفکوروی آنرا غایب «خط سوم» او و پیران و هم‌مسلكانش تشکیل می‌دهد. و
مولویان اعتقاد و اطمینان کامل بر آن داشتند، که پایه‌گذار و پشتیبان
مقدس سالکان جاده فتوت و اخوت شخصی می‌باشد، که در وجودش نور
معرفت معنوی پیمبر تجلی یافته است.

اهل مولویه در جریان سماع صوفیانه و ذکر عارفانه به شرکت موسیقی
و سرود و رقص اهمیت فوق العاده می‌دادند، که چنین افتضا در دیگر
اخوات به مشاهده نمی‌رسید و از طلبات و مقررات عرفی و عادت‌های شریعت
عنعنوی به کلی فرق می‌کرد.

مردمان تحت عنوان «نقش ملا» معروفیت و محبوبیت تمامی پیدا کرده است.

سرود مذکور در جمع آمدهای صوفیان و درویشان مورد اجرا و سرایش دائمی قرار گرفته، معمولاً فراگیر معنی و مضمونهای اخلاقی-فلسفی بوده است و در فرارود و خراسان تا عصرهای ۱۶-۱۷، تا دوران دیگر تاجیک و عارف و درویش گشیهای ترکان نوخیز بدوی، اشتهار و انتشار وسیعی داشته است.

متصلاً، درویش و قلندران هر جاگردی، که اطراف و اکناف مسلمان تبار آسیا و اروپا و افریقا را طی زده، ترانههای «نقش مولوی» و نظیرههای آنرا به سمع هواداران می‌رسانیدند، در میان مردم فارسی‌زبان به نام «حافظ» و در بین ترک‌زبانان به اسم «عاشق» و «آقین» و «بخشی» مشهور و معروف گردیده‌اند.

رقصی، که تحت نوا و غنای مذکور ایجاد و ایرادش می‌کردند، «درویشان پیچان» نام داشته، تا حال در بین پیروان مولانا، مخصوصاً، در قونیه و ترکیه، در موارد و مراسم مهم و سنتی، مانند جشنواره «مولانا»، مقام و محبوبیت خاصه دارد و اجرایش از جانب هنروران درویشسیما و قلندرنا، که چکن و کلاه پشمینه زمان مولانا را در بر دارند، تا سه ساعت ادامه می‌یابد، که بنده شاهد اجرای گونه کنونی آن بوده است.

امروز هم در بارگاه «قبة خضرا» («گنبد کبود» یا «کبودگنبد»)، که آرامگاه ابدی مولانا می‌باشد، اخلاصمندان سیرشومار و دنباله‌گیران استوار پیر روشن‌ضمیر همواره مراسم و معرکه‌های «قرآن» خوانی و «مثنوی» خوانی می‌آرایند، که دلیل دیگر زنده‌یادی و روانشادی قطب کیهان تصوف و تفکر اسلامی ماستند.

آری، مدتی، دقیق ترش، نیمه اول روزگار مولانا - پیر طریقت مولویه و عارف بزرگ قونیه به همین منوال - در راه تدریس و تعلیم شاگردان، محفل و مجلس هم‌مسلمانان، رقص و سماع صوفیان و درویشان و ترغیب و تشویق تعلیمات مسلسل و مفصل نوساخت و نوبافت متصوفه سپری می‌گردد.

مولانا در همین دوره، به خاطر انتشار و استقرار بیشتر و گسترده‌تر

بیهوده نیست، که از عصر ۱۳ تا امروز مولوی خوانی و مثنوی خوانی رسم و سنت دلپسند و پابرجای ادبی-فرهنگی مردم ترک و تاجیک گردیده، در سراسر ترکیه، مخصوصاً در قونیه، که آرامگاه عارف بی نظیر و مرشد بی بدیل است، همه ساله، از ۱۰-م تا ۱۷-م ماه دسامبر، - هفته پیش از فوت مولانا، - جشنواره «مولانا» برگزار می شود، که عنعنۀ رقصیدن و سرودنهای دوران مولوی را زنده و پاینده نگه می دارد.

«مولویات» و «رومی» خانی در اکثر مملکتهای عالم، در آن کشورهایی، که مولانا را به خوبی می دانند و می خوانند و می شناسند، انتشار یافته بودند، که نام نوا و سروده های سخنور بزرگ ترانه سرا و چکامه پیرا و شاگردان و مریدان و پیروان و هم مسلکان اوستند.

«مولویات» سیستم آهنگ و نوای مراسمی: ترانه های اخلاقی-تصوفی و معرفتی-عرفانی بوده، در این سبک و رویه دستاورد خود مولانا و، بعداً، شعرای متصوف آهنگ ایجاد می کرده اند، که مملو عناصر رقصی بوده اند. در عصرهای بعدی نیز در این میزان و قالب اهل هنر آثار سیرشماری تصنیف و تألیف نموده اند، که مولانا عبدالرحمان جامی (۱۴۱۴-۱۴۹۲) در آن شمول بوده، سرود «مولویه» خاصی نگاشته است، که در حیات موسیقی چون «نقش مولوی» مشهور و معروف گردیده، خصلت و فضیلت های نیک و حسنۀ انسانی را ترغیب و توصیف می کرده است (عسکر علی رجباف).

در اکثر جمع آمد و جلسه ها، دربار و خرگاه، مسجد و مدرسه و مزار و خانقاه های آسیای میانه، از جمله، خانقاه خواجه احرار ولی (روحانی و زمیندار معروف عصر ۱۵)، موسیقیدان و سرایندگان کسبی و هوسکار بسیاری بر اشعار ناتکرار حافظ و کمال و سعدی، مولانا و جامی و قاسم انوار و دیگر استادان شعر پرمایه فارسی تاجیکی آهنگ و نوای دلنواز و باریک آفریده، در خدمت همگان می گذاریدند، که «نقش رومی» و «نقش» و «رومی» و «مولویه» و «مولویات» و «شمع» و «علی» و «پیشرو» و غیره نامیده شده، بخشی متصل به سیستم «شش مقام و» و «فلک» تاجیکی وارد آمده اند.

«نقش رومی» در اصل آهنگ (سرود) مخصوصی بوده است، که مولانا برای اهل تصوف (هم مجلس و هم محفلانش) آفریده، در میان درویشان و

رسمیات معمولی دین و مذهب را نمی‌پسندید و آشکار جذبۀ عشق و علاقه را جوهر زندگی و بنیاد هستی می‌شمارید، در واقع، عامل تبدلات کلی در اعمال و افکار و انقلاب جدی در باطن و ظاهر مولانا می‌گردد، او را به جنبش و گردش و تشویش می‌اندازد:

چون وصال دلبرش معلوم گشت،
فانی مطلق شد و معدوم گشت.
سالکان دانند: در دریای درد
تا فنای عشق با مردان چه کرد!

از گفته مولانا شناس ایرانی عطاالله تدین، «با توصیه و راهنمایی شمس تبریزی، مولوی می‌بایست با خرد نازای و فرتوت، همچنین، شیوه و روش «استدلایان پایچوبین» (تعبیر مولانا) پدرود گوید، از چنبر فضل و ترتیب و آداب قرون گذشته زمان، کهنه گردیده) رهایی یابد، اگر خویش را همگام وی (شمس تبریزی) می‌بیند! تا به سوی مکاشفۀ پارسایان راه یابد و بداند: راه نه آن است، که سلطان العلمای پدرش به او (مولانا) نشان داده و نه طریقیست، که «سید سردان» (لقب برهان‌الدین ترمذی) به وی تلقین کرده است؛ سپس گوش بد سروش و منادی دنیای درون (جهان باطن) دهد و هر چه «جان جانان» (شمس تبریزی) می‌گوید، آن راه را انتخاب نماید، که طریق فلاح و صلاح و نجات است».

جوینده پویا و پوینده جویا، که دیر باز می‌کوشید پرده از رخسار اسرار کاینات برداشته، راز خلقت و بقا و فنای هستی را دریابد و از خط تقدیری، که کاتبان قضا برای خلائق نوشته‌اند، فراگیرتر آگاه گردد، خویش را کاملاً تسلیم و تسخیر شمس تبریزی-آموزگار معنوی و رهبر مذهبی می‌گرداند، که خود را «خط سوم» معرفی کرده بود.

مولانا، که راز ابدیت کاینات را در جذب و کشش ذرات طبیعت، که «در دل هر خورشیدی نهان است»، مشاهده می‌کند، نظریه معلم صاحب‌دلش را، که دیدگان جذّابش لبریز از لمعات حیات بودند، بتمام می‌پسندد و می‌پذیرد؛ او را- معلم و رهبر و رهنمایش را- هنرآفرینی می‌یابد، که در فن بلاغت مقتدر است و در سلک فصاحت بی‌نظیر و همسان و همسنگش را پیش از این در جایی ندیده و نشنیده است!

تعلیمات و تذکرات خویشتن، آثار منشور فلسفی- اخلاقی «فیه ما فیه» (مجمع پند و حکمت و دستور و نصیحتها)، «مواعظ مجالس سبعة» (جمع حکمت و موعظاتی، که در هفت مجلس ایراد گردیده‌اند) و «مکتوبات» (عبارت از ۱۴۵ نامه مقاله وار) اش را می‌آورد، که همگی مذکر و مفسر پندار و انگارهای عالم و آدم‌شناسی همان زمانی مرد خموش گویا بوده، با حوصله و هدفمندانه از جانب شاگردان و پیروان و فرزند ذکاوت‌مندش سلطان ولد گردآوری و قلمی گردیده‌اند و در دوام صدساله‌ها در رشد و تحول نثر فنی فلسفی- اخلاقی و تحکیم و تطور اخلاق حمیده انسانی مردم خاورزمین و بیرون از آن حصه سزاوار گذاشته‌اند و می‌گذارند.

به همین منوال می‌گذشتند ایام کمال و جمال و همواری و هوشیاری مولانا، ولی...

... روزی از روزهای زمستان میانه‌زمین، در اوانی، که جلال‌الدین محمد ۲۶ امین سالگرد عمرش را به سر می‌برد، آرامش و آسایش عرفی و مقرریش را حادثه‌ای از میان برده، در روزگار پسینه او دوران «انقلاب و آشفتگی» (بدیع الزمان فروزانفر) روحی را مستقر می‌گرداند.

عیانترش، ماه نوامبر سال ۱۲۴۳ در قونیه، غیر چشم‌داشت، در محفلی با شمس تبریزی نام درویش آواره‌گرد شصت‌ساله‌ای دچار آمده، چنان مات و مبهوت حشمت روحانی و عظمت عرفانیش می‌گردد، که مدت کوتاه همنشینی با او فقیه باتمکین و عارف باتسکینی را به عاشق شیدا و درویش هویدایی مبدل ساخته، در تمام روزگار و آثار بعدی مولانا نقش مؤثر و ناستردنی گذاشته است:

شمس تبریزی، از آن روزی، که دیدم روی تو،
دین من شد عشق رویت، مفخر دین، یاد دار!

موافق معلومات سرچشمه و نوشته‌های دسترس، مولانا تا ظهور شمس رهنما، که «زولیده پیری از پیران صوفیه بوده، نفس گرمی و جاذبه بزرگی و بیان مؤثری داشته» (رضازاده شفق) است، به شعر و شاعری کمتر اشتغال ورزیده، غالباً در تدریسگاه مدرسه و خرگاه صوفیان سرگرم تعلیم و تذکر غایه‌های مولویه و صوفیه بوده است.

آشنایی و همصحبتی با چنین مرد صاحب‌اراده و محکم عقیده، که

اندیشه‌های شمس و تشویق وی پایه‌گذاری کرده و حسام‌الدین چلبی (یکی از شاگردان و پیروان شمس و مولانا) نیز مأمور بوده، که در نگارش اشعار با مولانا همکاری کند. نگارنده نیز، - می‌نویسد عطاالله تدین، - معتقد است: این کتاب («مقالات» شمس تبریزی) محصول جلسات وعظ شمس در قونیه بوده، مضامین عارفانه و داستانهای عبرت‌انگیزش، که در «مقالات» اغلب آنها نقل شده است، قرن‌هاست صاحب‌دلان و ادب‌دوستان را به خود مشغول داشته است، تا جایی، که علامه اقبال لاهوری سخنور عارف و شاعر نامدار پاکستان از اندیشه‌های صوفیانه و دانش وسیع و تدبیر او در آثارش مدد گرفته‌است و بیشتر سخنسرایان نامدار ایران و جهان با ارج و احترام از او یاد کرده و از خرمن اندیشه‌های عرفانی وی بهره گرفته‌اند». برحق،

شمس تبریزی به روحم چنگ زد،

لاجرم در عشق گشتم ارغنون!

و این «ارغنون» («بادانبان» فارسی تاجیکی) اندر اصطلاح عرفان و فهمش عارفان فرط تعلق و محبت، یعنی دلبستگی و دوستداری بوده، از جمیع تعلقات و صور کثرات منقطع گردیدن است، که در وضع و حالت خفی (پوشیده، نهانی) دست می‌دهد.

عشق و علاقه شدید مولانا به شمس توانا، چنان که سلطان ولد-پسر مولانا در «ولدنامه» حکایت می‌کند، مانند جستجوی موسی (ع) از خضر (ع) است، که با مقام نبوت و رسالت و رتبه کلیم‌اللهی باز هم مردان خدا را طلب می‌کرد و مولانا نیز با همه کمال و جلالت در طلب اکملی (رهنمایی، پیری، مرشدی، معلمی) روز می‌گذراند، تا به دیدار شمس رسید:

خضرش بود شمس تبریزی،

آنکه با او اگر درآمیزی،

هیچ کس را به یک جوی نخری،

پرده‌های ظلام را بدری!

آنکه از مخفیان نهان بود او،

خسرو جمله واصلان بود او!

اولیا گر ز خلق پنهانند،

خلق جسم‌اند و اولیا جانند!

از نگاه مولانا، شمس تبریزی «اولیایست، که در عالم انسانی ت به سان ستاره راهنمایی قطبی ظهور کرده و همان است، که جلال‌الدین از دیر باز برای دیدارش «با چراغ همی گشت گرد شهر»:

شمس دین نقل و شراب و شمس دین چنگ و رباب،
شمس دین خمر و خمار و شمس دین هم نور و نار!

نگارندگان تاریخ علم آورده‌اند، که بر فراز دروازه بزرگ دانشگاهی، که ارسطو بنیادش نهاده است، چنین طلبات حک شده بود: «هر کسی، که هندسه را نمی‌داند، نمی‌تواند در این آکادمی داخل شود». اگر عمیق اندیشی، چنین متصور می‌شود، که بر پیشطاق مدرسه‌ای، که شمس الحق تبریزی شاگردانش را تعلیم می‌داد، گویا، نوشته بودند، که «هر کس از میخانه عشق و وحدت مشامش را معطر نساخته است، نمی‌تواند بدین جا وارد گردد»:

عشق است و عاشق است، که باقیست تا ابد،
دل بر جز این منه، که به جز مستعار نیست!

جلال‌الدین محمد از همین دیدگاه و روزنه به حریم تفکرات والا و پرارزش پیر بی‌ظنیش نظر انداخته و شیفته و عاشق شیدایش گشته، در همین زمینه رسالت انسانیش را مقرر و معین تر می‌نمود و مقصد و مطلب معرفت را نه در فلسفه، بلکه در ساحت عشق و ره یافتن به حریم لاهوت می‌پنداشت.

کتاب «مقالات» شمس تبریزی مجموعه گفتار و مواعظ اوست، که مریدانش فراهم آورده، در دسترس عموم قرارش داده‌اند. این اثر بی‌همتا یکی از مؤثرترین و مفیدترین رسالات عرفانیست، که مددگار و الهامبخش مولانا در ایجاد شش دفتر «مثنوی» و ترانه‌های «دیوان کبیر» بوده، برای شناخت هر چه بیشتر سیمای شمس‌الدین «سلطان المعشوقین»، دریافت بهتر پهنای عشق و علاقه مولانا نسبت به او و درونسوتر وارد آمدن به عالم فکر و اندیشه‌های والایش رهنمای بی‌منت و شایسته‌ای می‌تواند باشد.

در واقع، «وقایع‌نگاران و پژوهشگرانی، که پیرامون دیدار شمس و مولانا تحقیق کرده‌اند، اکثراً معتقدند، که «مثنوی» را تحت تأثیر

جدایی و افاده‌های شیدایی را در قالب منظوم و منظور شعر و سرود و موسیقی می‌گنجانید و می‌پراکنید و به گرداب پیچان دل و سیلاب خروشان روح خود آرام و سکوتی می‌بخشید. بیشتر اگر، می‌گوید مولانا،

در دست همیشه مصحفم بود،

در عشق گرفته‌ام چغانه!

اندر دهنی، که بود تسبیح،

شعر است و دوبیتی و ترانه!

بعد فوت استاد زنده‌یادش برهان‌الدین ترمذی و ترک ایده‌آل انسانی و عرفانیش شمس‌الدین تبریزی بخت همدمی و همقدمی دوستان و شاگردان غمخوار و وفاداری چون صلاح‌الدین زرکوب و حسام‌الدین چلبی نصیبش گردیده، مولانا حضور و وجودشان را صدقاً پسندیده و ستوده باشد هم، در گلبن جان ایشان همان بوی درمان و آرمان شمس‌الدین یکتا و بی‌همتا را می‌جست و شمیدن می‌خواست:

تا نقش خیال دوست با ماست،

ما را همه عمر خود تماشااست!

آن جا، که وصال دوستان است،

والله، که میان خانه صحراست!

آن جا، که مراد دل برآید،

یک خار به از هزار خرماست!

اما، بدبختانه، تیر شرارت تقدیر این دفعه هم بی‌خطا و هدفگیر آمد: هر قدر می‌کافت، از شمس‌الدین نشانی نمی‌یافت...

لاعلاج جسمش را گم کرده و یادش را توشهٔ یکعمری خود گردانید...

باز همان شاگردان و مریدان و باران طریقت، «شعر و دوبیتی و ترانه»، همان «ربابی» و «مرغ آبی» و «میر ساقی» و «عمر باقی» و «میر غوغا» و «شور و سودا»، همان اندیشه و استعداد و اهداف والا، سوز تفسان دل گریان، پرواز روح و جان ملکوتی، غم آدم و آدم‌سرا را خوردنها و خودافساری و خودافشاریها تسکین و تمکینش می‌بخشیدند.

او به وجد آمده می‌گفت و دیگران می‌نوشتند و می‌خواندند و می‌سرودند.

جسم جان را کجا تواند دید؟
راه جان را به جان توان ببرید!
شمس تبریز را نمی‌دیدند،
در طلب گرچه بس بگردیدند...

بدین معنی، مولانا «بعد ملاقات و صحبت شمس از مشغولیت های علمی و مطالعه دست می‌کشد، تدریس و تعلیم شاگردانش را در مدرسه فرو می‌گذارد و تمام وقتش را در صحبت و همدمی شمس می‌گذراند. او در سیمای این صوفی قلندر مشرب و درویش صفت تجسم عشق عالم گیر را می‌دید، که به واسطه آن به اسرار ملکوت، که به آن عقل آدمی را راه ادراک نیست، رسیدن ممکن است. دیگر از فقیهان و متکلمان دوری جسته، بیشتر اوقات خود را در صحبت و سماع و رقص صوفیان به سر می‌برد، که در آن جا غزل و شعرهای پر آشوب و جاذبه‌دار سامعان را به وجد و هیجان روحی می‌آوردند. اینک، دیگر به جای طاعت و عبادت خداوند جلال‌الذین رومی و شاگردان و پیروانش به آهنگ سرود و موسیقی بی‌خودانه رقص می‌کردند و در این آشفتگی و احساسات روحانی، گویا، به جمال حق می‌رسیدند. خلاصه، از این به بعد جلال‌الذین رومی خود را کاملاً وقف تصوف و تبلیغ مسلک و مرام عارفانه می‌کند» (رسول هادی زاده).

متأسفانه، در اثر تهدید و بدگویی های متشدّد مخاصمین و متعصبین، بعد شانزده ماه قرینی و همنشینی صوفیانه و آموزش و پژوهش عارفانه، ناگهان و ناعیان شمس تبریزی ناپدید می‌گردد و جویش و پویشهای بردوام مولوی نمری نمی‌دهند.

برای مولانا غم فراق و اندوه دوری از شمس الحق تبریزی، که برایش «خداوند خداوندان اسرار حق و حقیقت» بود، از شادی و فرح دیدارش خیلی گران و شدیدتر آمد. از گفته پسرش سلطان ولد،

بانگ و افغان او به عرش رسید،
نال‌اش را بزرگ و خرد شنید!

همین گونه، مولوی رنجیده و شوریده و سکوت و عزلت گمکرده دیگر اوضاع طوفانی و طغیانی را بر دوش خویشن گذاشته، اندیشه‌های

«مثنوی». به خاطر آسانی کار ترغیب و تشویق غایه‌های عرفانی، فهمش و آموزش پیروان و مریدان پیر طریقت و درک و معرفت اسرار حقیقت، چنان روشن و واضح و خاطر‌نشین و مؤثر و گویا نگاشته شده است، که هر کسی می‌تواند به قدر توان و امکان خود از هر بیت و تمثیل و حکایت و روایت آن سود و بهره‌ای بردارد.

چنانکه دانشمند ایرانی فریدون ابن احمد سپهسالار آورده است، بیهوده و بی‌چیزی نیست، که مولانا «به زیان مبارک می‌فرمود: «بعد از ما «مثنوی» شیخی کند و مرشد طالبان گردد و ساقی (رهنما) - ایشان باشد».

بشنوید، ای دوستان، این داستان،
خود حقیقت، نقد حال ماست آن!

در حقیقت، از خلال شش دفتر «مثنوی» می‌توان سیمایی جلال‌الدین بلخی را در آئینه صفحات آن به خوبی مشاهده کرد. از سویی، به قول بسیاری از پژوهندگان روزگار و آثار و افکار مولانا، «مثنوی». در واقع، «روایت منظوم و مشروحی از سخنان پیر تبریزی است و «شرح رمزی از انعام او»، که با تجربیات روحی مولانا درهم آمیخته و از اطلاعات وسیع و تصرفات ساحرانۀ ذهن وقاد (رسا، تیز، کامل، روشن) وی مایه گرفته است» (محمدعلی موحد).

همچنین، «یادآور باید شد، که «مثنوی معنوی»، به طور عموم، یک اثر خیلی مرگب بوده، وسعت نظر و بلندی اندیشه مؤلف آن بی‌سابقه می‌باشد. در فهم این اثر پرمعنا اطلاعات همه‌جانبه از فرهنگ اسلامی و آشنایی کامل با ظرافتهای خاص فارسی‌زبانان کار را (درک و فهمش مضمون و معنیهای باریک «مثنوی» را) آسان می‌گرداند. همزمان، دانستن تاریخ و فلسفۀ شرق و تفکر اسلامی (مخصوصاً عرفان تصوف) در گشادن گرههای مشکل‌پسند و پیچیده مثنوی ضرورت عظیمی دارند، که نباید (این طلبات را) نادیده گرفت» (علی محمدی خراسانی، محمد باری).

در آغاز مقدمه «دفتر اول» «مثنوی» چنین اندیشه‌ها مرقومند، که واقعی‌ترین معرفی نامه و واضح‌ترین معین‌کننده مقصد و محتوای آنند: «این کتاب - «مثنوی» بنیاد اصول دین در کشف اسرار وصول و یقین است؛ و در فقه الله اکبر است و شرع و برهان الله اظهر».

او می‌افشاند و اطرافیان می‌چیدند و به رشته می‌کشیدند.
از او می‌خواستند و او می‌سرود...

باری، سال ۱۲۵۹ بود، همین گونه، مرید دلسوز و مددگارش
حسام‌الدین چلبی از استادش اقتضا نمود، که در پرتو افکار و پیروی انکار
شمس تبریزی، در تفسیر و تبصر مسائل نازک و پیچیده عرفان و صوفیه،
نکات دشوارفهم دین و فلسفه اسلام، ترغیب و تنشیر غایه‌های بلند
مولویه، تشریح و توضیح سوره و آیه‌های ربانی و تلقین و تزیین صفت‌های
انسان کامل اثر منظوم خواندنی و ماندنی به دفتر آورد.

مولوی جهان‌دیده و دانش‌اندوخته، گرم و سرد زندگی را آموخته، در
پی عطار و سنایی «هفت شهر عشق را گردیده» و نیک و بد عالم را
سنجیده، بداهتاً، خود همان سال، ایجاد «مثنوی معنوی» را سر کرده، در
برابر نوشتن دیگر اشعار و ترانه‌های دل‌اشوب، تا دم مرگش، در میان
سالهای ۱۲۵۹-۱۲۷۳، یعنی از سن کمالات ۵۲-سالگی تا دم رحلتش در
۶۶-سالگی، در نوام ۱۴ سال برتمام، با کمی توقف و تنفس اجباری در
دوام ایجاد، این عمل و سرگرمی بی‌بدل را دوام می‌دهد، که دفتر ششمش
ناتمام مانده است.

«مثنوی معنوی» رسالهٔ مسلسل منظوم فلسفی-عرفانی و مذهبی-
اخلاقی بوده، در پیروی و دستگیری آثار پیشوایان و افکار دانش‌مندان بزرگ
صوفیه، از جمله، «حقیقت‌الحدیقه» حکیم ابوالمجد سنایی (۱۰۴۰-
۱۰۸۰) و «منطق‌الطیر» شیخ عطار نیشاپوری (۱۱۴۵-۱۲۲۱) گفته و
نوشته شده است.

بخش رهل مستس محذوف، مرکب از شش دفتر (باب) و کمابیش
عبارت از ۲۵۷۰۰ بیت بوده، در نسخه‌های گوناگون قلمی و سنگی
محفوظ و گرامی داشته‌اندش و برای ورثه ملت و مولانا یادگاری
بگذاشته‌اندش.

به تعبیر دیگر، اثر روی لوحی هر طالب‌علم مکتب و مدرسهٔ تاجیکی و
فارسی و ترک‌زبانان بودن، ایده‌آلهای عالی انسانی و عرفانی را افاده نمودن،
کتاب سردستی هر باسواد و خاندان بودن، این آفریدهٔ زمین نشان
قدساشیان را عزیز و جلیس میلیونها گردانیده، تا زمان ما بی‌زیان و بی‌گزند
آورده و در اختیارمان گذاشته است.

آینهای قرآن و حدیثهای نبوی مراجعت نموده، آنها را به طرز «دیگر»، در دایره فهم فلسفی و صوفیانه خود تفسیر و توضیح دهد. اما چنین تفسیرهای دلیرانه و بیرون از محاکمه‌های مرده رنگ مدرسوی هم در زمان مولانا و هم بعد سر وی عداوت و رقابت سخت علمای متعصب زمانه را نسبت به او برانگیخته بودند، که در آثار و افکارش نقش مؤثری گذاشته، گاهی به شکایت و گله‌گزاری، دلخستگی و روح‌افتادگی، عزلت و کناره‌جویی و ارمان و آرزوپروری هدایتش فرموده‌اند:

این نان و آب چرخ چو سیل است بی‌وفا،
 من ماهی‌ام، نهنگم، عثمانم آرزوست!
 یعقوبوار «وا اسفا!» ها همی‌زنم،
 دیدار خوب یوسف کنعانم آرزوست!
 واللّه، که شهر بی تو مرا حبس می‌شود،
 آوارگی کوه و بیابانم آرزوست!
 زین هم‌رهان سست عناصر دلم گرفت،
 شیر خدا و رستم دستانم آرزوست!
 جانم ملول گشت ز فرعون و ظلم او،
 آن نور روی موسی عمرانم آرزوست!
 زین خلق پُرشکایت گریان شدم ملول،
 آن‌های وهوی و نعره مستانم آرزوست!
 گویاترم ز بلبل، اما ز رشک عام
 مهر است یر دهانم و افغانم آرزوست!
 دی شیخ با چراغ همی‌گشت گرد شهر،
 کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست!

بدون شک و شبهه، «مثنوی معنوی» قاموس جامع مثال و ضرب‌المثل، سخنان حکمت‌آمیز و پند و موعظه‌های ریخته و پخته متفکر می‌باشد. او در این اثر خود از حکایت‌های خلقی مردم فارسی‌زبان و ترک‌لسان، از تمثیلات خلق و قومهای غیرمسلمان، که ساکن آسیای صغیر بودند، خیلی فراوان استفاده کرده است. این حکایت‌های خلقی و تمثیلات با

بی‌شبهه، کلّ اندیشه‌های سودمند عارفانه، نکته‌های مفید اجتماعی، عقیده‌های والای انسان‌پروری، ستایش محبت پاک معنوی، توصیف عشق سوزان انسانی، تنقید زمامداران ظالم، تربیت همزمانان جاهل، ترنم صلح و وحدت و برادری، تجسم مهر و اعتقاد و برابری و دیگر احساس و آرمانهای نجیب مولانا بر همین اساس و زمینه، ولی در لباس دلکش و دلپسند بدیعی زیبای رقم گردیده‌اند، که «مثنوی» را بر دیگر همزادانش ممتاز می‌دارند.

تدقیقات و نوشته‌جات علمای پیشین و پسین عیان و بیان می‌دارند، که مولوی در آفرینش «مثنوی»، بر ضمّ مواد ایجابیات شفاهی مردمان گوناگون عالم، بیش از ۱۵۰ مدرک و مأخذ خطی را به کار انداخته، مانند فردوسی، مقام و مرام سازندگی و نگارندگی و «من» شاعری و انفرادی خویشان را پابرجا و مجلاً نگهداری کرده توانسته است.

«مثنوی» را مولوی، همسان دیگر آفریده‌های منشور و منظوم خود، نشسته ننوشته است، بلکه شاگردان و یاوران غمخوار و مددگارش، مانند مریدش حسام‌الدین چلبی و فرزندش

سلطان ولد، در لحظات غلیان روحی و رقص و سماع درویشی او به سلک تصویر آورده‌اند.

به این معنی، «مثنوی معنوی» سراپا مملو حالت و موسیقی بوده، سوژه و ساختار یگانه‌ای ندارد. آنرا، بند و بست آنرا، منطق و مقصد یگانه، غایب و آرمان شاعرانه و ترغیب و تشویق عارفانه متحد و مرتبط می‌دارند. هنگام ایجاد مضمون و معنیها و ایراد قصه و روایتها مولوی در «مثنوی» آیات فرقانی را تمثیلوار شرح و تفسیر داده، برای تقویت فکر و اندیشه‌های تحتانی و نهانی و آرمان و آراء عرفانی و روحانی خود از احادیث نبوی فراوان استفاده می‌برد و مسئله‌ها را در قالب رمز و استعاره‌های تصویری حلّ و فیصل می‌بخشد.

در اکثر موارد، موافق مشاهده، خطّ افاده و سلک اراده مولانا در «مثنوی» چنین آغاز و انجام می‌پذیرند: اول قضیه (تعلیمات و مقررات عرفانی)، بعداً تصدیق آن (آیت قرآنی و یا حدیث نبوی)، سپس مثال تصدیق‌کننده (روایتی، قصه‌ای، حکایتی)، نهایت خلاصه (در شکل پند و حکمت و یا مصلحت و نصیحت) افاده بدیعی می‌یابند.

مولانا در «مثنوی» به بعضی نکته‌های دین رسمی اسلام، سوره و

قرن هفتم هجری (سیزدهم میلادی) را قرن پویایی ذوق و اندیشه و قرن شمس و مولوی در عرفان و تصوف نامگذاری کنیم. در این دوران بود، که بعد از عطار (فریدالدین عطار نیشاپوری (۱۱۴۵-۱۲۲۱)-شاعر مشهور متصوف تاجیک و فارس، که در برابر ابوالمجد سنایی غزنوی (۱۰۸۰-۱۱۴۰) -سخنور دیگر متصوف تاجیک و فارس استاد و پیشوای مولانا شناخته شده است) سیر و سلوک (طریقت و معرفت عرفانی-تصوفی) سیمایی دیگر و استحکام و جزالت بیشتری کسب کرد و طریق رستگاری انسان مطرح گردید و مولوی می‌خواست به کمک راهنمایش همه علوم زمان را تحت تأثیر اندیشه‌های خود قرار دهد. تحول ناگهانی و حیرتبار روحی، که نهایتاً وی را به پایکوبی، چرخش و سماع در فضای باز رهنمون گردید، از همین دوران آغاز شد و علی‌رغم کوششی، که مخالفین برای لغو شیوه تازه تصوف (همان طریقت «مولویه»، که مولانا بنیادش نهاده بود) به عمل آوردند، مولانا موفق گردید به ژرفای روحی بسیاری از یاران و مریدان ممتاز خویش نفوذ نموده و صوفیان راستین یثارگر و وفاداری تربیت کند» (عطالله تدین).

در «دیوان کبیر» به نکته و اشاره‌هایی برمیخوریم، که بخشی از یاران و نزدیکان مولانا از ایشان اصرار کارانه و پافشارانه درخواست می‌کرده‌اند، که تا مخالفین او و مخاصمین تصوف و مولویه در روم شرقی کمی خاموش شوند، بهتر است مشرب عاشقانه (مسلك پیشگرفته عرفانی-تصوفی) خود را به سویی گذارد یا، موقتاً اندیشه‌های مشحون و موزونش را به زبان نیاورده و مدتی فراموششان کند!

بنیانگذار شیوه نوین در تصوف (یعنی: مولانا) در این مورد قاطعانه چنین اظهار نظر می‌کند:

گویند رفیقانم: از عشق بپرهیزم،

از عشق بپرهیزم، پس با که بیاویزم؟!

یا از مولانا درخواست می‌شد شبها مدتی را به سماع اختصاص دهد و بقیه ساعات بیارامد. اما مولوی سرگشته و شوریده به مریدانش ظاهراً پاسخی نمی‌داد و زمانی، که خواب بر آنها چیره می‌شد، برای راحت ایشان را خلل‌دار نساختن تکیه به دیوار می‌داد و سر بر زانو می‌نهاد، تا آنها

تصویر و ابرزهای دلچسپ و سخنهاى عالی معنی و صورت تازه گرفته‌اند»
(رسول هادی زاده).

تشبیه و مقابله‌های بدیع، تمثیل و تلمیحات وسیع، عباره و افاده‌های فصیح و پند و موعظه‌های بلیغ «مثنوی» در دوام صدساله‌ها مقبول و محبوب همگان و ورد زبان پیر و جوان گردیده، شهرت و مقامش را در عالم اسلام و عرفان و فرسخها دور و بیرونتر از آن استوار گردانیده‌اند. از گفته علامه اقبال لاهوری، که هر کس مستفاد از «مثنوی» و نوشته‌های دیگر مولانا می‌توانست آنها به زبان آورد،

نکته‌ها از پیر روم آموختم،
خویش را در حرف او واسوختم.
باز برخوانم ز فیض پیر روم
دفتر سربسته اسرار علوم!

بی‌محابا، اگر «شاهنامه» فردوسی تاریخنامه منظم و معظم نجابت و قهرمانیهای نیاکان سرافراز ما باشد، «مثنوی معنوی» را جسورانه می‌توان دانشنامه اخلاق حمیده انسانی و اسلامی خلقمان نامید و شمارید.
حق به جانب مولانا عبدالرحمان جامیست، که در تعریف و توصیف مولانا و شهکار ماندگار او فرموده است:

«مثنوی معنوی» مولوی
هست، قرآن در زبان پهلوی!

من چه گویم وصف آن عالی‌جناب؟!
نیست پیغمبر، ولی دارد کتاب!

استاد خلیفه عبدالحکیم در مقاله مدلل و مفصل خود «عرفان مولانا» حق‌بینانه به تأکید آورده است، که «جلال‌الدین رومی بزرگترین شاعر عارف اسلام است. بدون ترس از مخالفت می‌توان گفت، که در سراسر قلمرو ادبیات عارفانه جهان کسی را نمی‌توان یافت، که از جهت عمق، جامعیت و وسعت صدر (دانش و بینش عالی) نظیر او باشد».
همین طریق، از نگاه دانشوران پهنابین و زرفانیگر، «مناسب است، که

۲. غزلهایی، که تعلیمات پرپیچ و تاب عرفانی مؤلف و عشق و علاقه روحانی صوفیانه را نسبت به خدا ترنم می‌کنند.

۳. غزلهایی، که محبت و صداقت شخصی مولانا را نسبت به یار و دوستان و مرشد و مریدانش افاده می‌سازند.

۴. غزلهایی، که فکر و اندیشه‌های عمومی انسانی بشردوستانه و پند و حکمت عبرت‌آموز مکتب روزگار ناتکرار مولانا را تجسم می‌نمایند.

۵. غزلهایی، که در آنها مولانا نقص و قبح زمانه و همزمانانش را مورد طنز و تنقید شدید قرار می‌دهد.

حجماً اگر «شاهنامه» فردوسی در حدود ۶۰۰۰۰ بیت باشد، مجموع اشعار مولانا بیشتر از ۷۰۰۰۰ بیت است. تنها غزلیات او در باب حرف «ی» ۸۰۰ غزل، یعنی، تقریباً معادل غزلیات سعدی و دو برابر غزلیات حافظند، که شاهد دیگر طبع سرشار و وسعت افکار و دل بی‌قرار هزاردستان بلخیستند.

مولانا در ۵۵ وزن مختلف غزل آفریده است، که در شعر و ادب دیرینه‌سال فارسی دری تاجیکی هیچ یک از شعرا نتوانسته، که به این اندازه توسعه در اوزان (وزن و بحرهای عروض) غزل داده باشد، آن هم اوزان متروکی، که در شعر قدیم تاجیکی فارسی وجود داشته و بعداً از گردش برآمده‌اند.

تمام چنین اوزان را ده‌های مولانا مخترع بوده است، که بهتر از اوزان معموله (عنعنوی، مورد استفاده، معمولی) واقع افتاده‌اند» («یادنامه مولوی»، انتشارات یونسکو در ایران، ص. ۱۵۶).

از گفته عطاالله تدین، «درازی غزلهای «دیوان شمس»، که گاهی تا چهل و، حتی، به شصت بیت می‌رسد (در صورتی، که برای غزل حدّ متوسطی، که تعیین کرده‌اند و از آن تجاوز نمی‌توان کرد، در حدود پانزده بیت است)، ناشی از این ضرورت می‌باشد، که «در خرابات دلش

اندیشه هاست». این اندیشه‌ها، که «درهم افتاده چو مستان»، بدون رعایت تناسب، در ابیات غزل ظاهر می‌شوند و خود این خروج از معیار متعارف و مألوف (معمولی و عاداتی) به غزل خاصیت مناطق وحشی و کوهستانی می‌دهد، که تنوع مناظر (گوناگونی منظره‌های تصویرشونده) و گوناگون متوالی (پیدرهم) طبیعت نمی‌گذارد ملال یکنواختی (یکرنگی) به

بی تکلف بخوابند. وقتی که آنها در خواب می‌شدند، از جای برمیخواست و سرگرم ذکر می‌گردید:

همه خفتند و من دلشده را خواب نبرد،
همه شب دیده من بر فلک استاره شمرد.
خوابم از دیده چنان رفت، که هرگز ناید،
خواب من زهر فراق تو بنوشید و بمرد!

«پس، محرک مولانا در بیان اسرار (همان «کشف اسرار وصول و یقین»، که در مقدمه «دفتر اول» «مثنوی» تأکید یافته است) عشق یا معشوق بود، که این هر دو با حق یگانه‌اند. این شعر و نوای روح انگیز، که از گلوی وی برمی‌آید، از او نیست، بلکه عشق یا معشوق است، که به زبان او سخن می‌گوید و بر پرده‌های گلویش آهنگ شرربار می‌ریزد» (بدیع الزمان فروزانفر):

ما طبع عشق داریم، پنهان آشکاریم،
در شهر عشق پنهان، در کوی عشق فاشیم!

اصلاً، مطابق قوانین و مقررات ثابت ادبی، شاعر باید در ابتدا مضمون دل‌انگیزی و سپس وزن مناسبی را انتخاب کند و بعداً از دنبال قافیه باشد. اما روش کار جلال‌الدین بلخی، چنانکه قبلاً اشاره رفت، چنین بوده است، که شبهای سماع به دور ستونی در منزلش یا در تالار باشکوه پروانه وزیر اعظم کیقباد سلجوقی می‌چرخید و در حال خوش وجد و جذبه و محیط پر جوش موسیقی و دست‌افشانی و پایکوبی غزل می‌گفت و می‌سرود.

غزلیات مولانا را، که در نسخه‌های گوناگون مرتب و مرتب از قریب ۵۰۰۰ بیتند، و در «دیوان شمس تبریزی» (معروف به «دیوان کبیر») فراهم آمده‌اند، از لحاظ مضامین و معانی می‌توان به ترتیب زیرین تصنیف و طبقه‌بندی نمود:

۱. غزلهایی، که عشق و محبت سوزان بین انسانها-مردان و زنان را می‌ستایند.

است و اگر ما وضع مولانا و دلباختگان او را به صراحت بدانیم، اساس مادی و مبدأ زمینی داشتن غزلهای شورانگیز او را به آسانی می‌توانیم تأیید کرد» (صحاب‌الدین صدیق‌اف).

واقعاً، مولانا معشوق-انسان را، انسان زنده، خاصه شمس تبریزی را، به درجه الهی برداشته، برایش قدرت و منزلت بی‌همتای را مرئی داشته است:

آن‌ها، که طلبگار خدایید، خدایید!
بیرون ز شما نیست، شماید، شماید!
* * * * *
ذاتید و صفاتید و گهی عرش و گهی فرش،
در عین بقایید و منزّه ز فناید!

هر رمز، که مولا بسراید، به حقیقت،
می‌دان، که بدان رمز سزایید، سزایید!

«من» شاعر در غزلیات شورانگیز و دلشوب او خود رشته تقدیر بشر را از آسمان دربروده، به دست خود انسان داده است؛ آدم را از قید عالم بالا آزاد نموده، برایش استقلال تام بخشیده است؛ از تمام موجودات عالم علوی و سفلی انسان را مقدم‌تر و از تمام مقدّسات مقدّستر گردانیده است، که در عرصه ایجاد و ایراد عالی‌تر و والاتر از آن نبوده‌است و نمی‌باشد.

غزلیات مولانا را در اساس مضامین و محتوا شرطاً به گروهها جدا کردن امکان‌پذیر باشد هم، در «دیوان شمس تبریزی» «پیوسته در غزلی یک اندیشه دنبال نمی‌شود و تطایع یک مطلب در کار (امکان‌پذیر) نیست: گاهی یک غزل مانند انبار پرمایه ای از کالاهای گوناگون انباشته شده است.

علاوه بر این، غالباً، شواهد مطلبی تماماً در یک غزل نیست: از چند غزل و گاهی از هر غزل چند بیت باید نقل کرد، تا از مجموع آنها شمه‌ای از مطلب مورد نظر گفته شود و گاهی مطلبی در چند غزل به تعبیرات مختلف آمده است، که شخص دریغ دارد از همه آنها چشم ببوشد و آوردن همه آنها نیز چندان پسندیده و مناسب نوشته‌ای مختصر نیست» (اتالله تدیون)، که

جان کنجکاو ما راه یابد. گویی، وزن و قافیه (در غزلیات «دیوان شمس») سرایشیست، که مولانا نمی‌تواند خود را در آن نگاه دارد یا شوق اصحاب و حواریون (دوستان و شاگردان) به نوشیدن شراب روحانی او وی را به گفتن می‌کشاند:

تو دهان را چو ببندی، خمشی را بپسندی،
کشش و جذب ندیمان نگذارند خموشت!.

بی‌شبهه، چنانکه پیشتر گوشرس شد، اکثر غزلهای دلشوب مولانا در مراسم رقص و سماع و کفزی و پایکوبی درویشان، در زیر نوای طربانگیز دف و نی و چنگ و رباب، در حلقه مناسب دوستان موافق سروده شده‌اند. از این رو، همیشه از آنها نغمه سرود زندگی و صدای طرب و خوشی به گوش می‌رسد:

رو، آن ربابی را بگو: «مستان سلامت می‌کنند!»
وان مرغ آبی را بگو: «مستان سلامت می‌کنند!».

وان میر ساقی را بگو: «مستان سلامت می‌کنند!»،
وان عمر باقی را بگو: «مستان سلامت می‌کنند!».

وان میر غوغا را بگو: «مستان سلامت می‌کنند!»،
وان سود و سودا را بگو: «مستان سلامت می‌کنند!».

ترانه غزلهای مولانا غالباً در صفات و تجلیات عشق و عاشقی گفته شده باشند هم. حل موضوع پیچیده در کارگاه و دیدگاه شاعر به طور ویژه‌ای صورت گرفته است. عشق مولانا اساس مادی داشته، از مادیات زمینی سرچشمه می‌گیرد. او بی‌دلبستگی به موجودی مادی معرفت موهوم سماوی را تصور نمی‌کند و کردن هم نمی‌توانست، زیرا، در حقیقت، هر چیز نادیده را در قیاس دیده تصور می‌توان کرد و بس.

«آنچه ما حالا می‌گوییم، که مولانا «عشق عرفانی» می‌سرود، همان عشق عالم‌گیر و جذابهست، که از مشاهده جمال برهان‌الدین ترمذی، شمس‌الدین تبریزی، صلاح‌الدین قونوی و حسام‌الدین چلبی حاصل گردیده

نفیس دیگر استادان سخن فارسی تاجیکی فرق بارزی دارد. فرق در آن است، که زیر و بم موسیقی در آثار منظوم مولانا بار گران فلسفی-تصوفی را بر دوش دارند و نوای جان عارف پُرعصیان دلسوزان می‌باشند:

در غیب هست عودی،
کاین عشق از اوست دودی!

چنانکه دانشمند بزرگ مولوی و مثنوی شناس پروفیسور رینالدین نیکلسون در این باره می‌نویسد، «صوفیان را عقیده بر آن است، که پیوستگی تأثیر روحانی موسیقی با روح امری ازلیست و به هنگام استماع آنها بار دیگر آوای حق را می‌شونوند، که جملگی ارواح بشری در ابدیت بدان آوا پاسخ می‌دادند (قرآن کریم، سورهٔ ۷، آیت ۱۷۲) و به همین طریق با سروده‌های سپاه آسمانی هم‌آواز گشتند».

همچنین، سزاوار تأکید است، که مولانا در جریان گفتن هم «مثنوی» و هم «دیوان کبیر» خصوصیات و مشخصات تمام سبک و روش ادبی رایج تا زمان خود و بعد آنرا، مانند سبک رودکی، خراسانی، عراقی، هندی، بیدلی، بازگشت و غیره، متجسم کرده است، که دلیل دیگر وسعت ناپیداکنار اندیشه و قدرت ناتکرار سخنوری بزرگ استاد عالم معنی‌آفرینی بوده همگان به گونهٔ پدیدهٔ نادر و بی‌نظیر ادبی اعترافش کرده‌اند.

همین طریق، «دیوان شمس» دریایی است؛ آرامش آن زیبا و هیجان آن فتنه‌انگیز است؛ مثل دریا پُر از موج، پُر از کف، پُر از باد است. مثل دریا جلوه‌گاه رنگهای بدیع گوناگون است: سبز است، آبیست، بنفش است، نیلوفر است. مثل دریا آئینهٔ آسمان و ستارگان و محل تجلی اشعهٔ مهر و ماه و آفرینندهٔ نقشهای غروب است. مثل دریا از حرکت و حیات لبریز است و در زیر ظاهر صیقلی و آرام دنیای پُر از تپش و پُر از تلاش تمام نشدنی زندگی دارد.

«دیوان شمس» دیوان شعر نیست، غوغای یک دریای متلاطم طوفانیست.

«دیوان شمس» انعکاس یک روح غیرارام و پُر از هیجان و لبریز از شور و جذبه است.

نخستین خصوصیتی، که از غزلیات جلال‌الدین به چشم می‌خورد و او

نوشته حاضر ما هم از این قاصده مستثانی باشد و چنین حال و مثالها را در «دیوان کبیر» عالمگیر فرولان مولائی می‌توان گردید.

خلاصه کلام، در مورد ابعاد و بنیاد ۳-۵۰۰ فزل «دیوان شمس نهریزی» که در ۵۵ قالب عروض فارسی ناسنکی ریخته شده، کمابیش ۵۰۰۰۰ بیت را تشکیل می‌دهند، از حلق مولانا منتهای

اضطی و معنوی بود و کهن بدیع فرولان استفاده شده بنا بر مشاهده استاد بدیع الزمان فروزفر، در حدود ۷۵۰۰۰۰ تکییات وصفی و اضالی به کار رفته شده است که ۱۰۰۰۰ آن اختراع کرده اندیشه و مسیر مولاناست.

باید افزود که غزلیات «دیوان کبیر» از لحاظ غنای قافیه و ردیه‌بندی و کارسنت دیگر عناصر معماری سخن هم حالت و ممتازند و چنین احوال و آثار بواورته و فالسکنته را در اشعار هیچ یک شاعر دیگر به‌شن و یسن فارسی گو نمی‌توان مولائی گردید، او در یک عزل گاهی کلمه فعلیه را چند با تغییر داده همان ردیه را باقی می‌گذارد، اکثر ردیه‌هایش تکرار و دراز و بازنده، جمع داخلی را فرولان استفاده می‌برد، در آخر ابیاتی بعضی کلمات بی‌معنی را، مانند «تن‌تن»، «لم‌لم»، «ملم» - «ملم»، «لب لب» و غیره... ردیه‌وار پیهم می‌چیند، که حلقیت و هامویت و موسیقویت سخنانش را قویتر می‌گردانند.

دل من، دل من، دل من بر تو،

رخ تو، رخ تو، رخ باقر تو

و یا:

باز آمدم، باز آمدم، هذا جنون العائقین،

با سوز و با ساز آمدم هذا جنون العاشقین

و یا:

حیات رها کن، عاشقا، دیوانه شو، دیوانه شو،

واندر دل آتش درآ، دیوانه شو، دیوانه شو

در حقیقت اشعار غنایی مولانا که ساکن و وحش بی‌نظیر شهر بزرگ مثل است، تمام اینر قالب ادوار مختلف موسیقی ریخته شده بر مراد شاعر مغرب غامبهای بلند تسمیست، صفت گرداننده لانا موسیقویت و خوش‌اضطی اشعار مولانا در نسبت فرودهای طبع و

گلچین غزلیات

۱.

ای نوش کرده نیش را، بی خویش کن باخویش را،
باخویش کن بی خویش را، چیزی بده درویش را!
تشریف ده عشاق را، پرنور کن آفاق را،
بر زهر زن تریاق را، چیزی بده درویش را!
با روی همچون ماه خود، با لطف مسکین خواه خود،
ما را تو کن همراه خود، چیزی بده درویش را!
چون جلوۀ مه می کنی وز عشق آگه می کنی،
با ما چه همره می کنی؟ چیزی بده درویش را!
درویش را چه بود نشان؟ جان و زبان درفشان،
نه دلق صدپاره کشان! چیزی بده درویش را!
هم آدم و آن دم تویی، هم عیسی و مریم تویی،
هم راز و هم محرم تویی، چیزی بده درویش را!
تلخ از تو شیرین می شود، کفر از تو چون دین می شود،
خار از تو نسرين می شود، چیزی بده درویش را!
جان من و جانان من، کفر من و ایمان من،
سلطان سلطانان من، چیزی بده درویش را!
ای تنپرست بوالحزن، در تن میبچ و جان مکن،
منگر به تن، بنگر به من، چیزی بده درویش را!
امروز، ای شمع، آن کنم، بر نور تو جولان کنم،
بر عشق جان افشان کنم، چیزی بده درویش را!
امروز گویم چون یکباره دل را خون کنم،
وین کار را یکسون کنم، چیزی بده درویش را!
تو عیب ما را کیستی؟ تو مار یا ماهیستی؟
خود را، بگو، تو چیستی؟! چیزی بده درویش را!
جان را درافکن در عدم، زیرا نشاید، ای صنم،
تو محتشم، او محتشم، چیزی بده درویش را!

را از سایر شعرا ممتاز می‌کند. این است که او نمی‌خواهد شعر بگوید
می‌خواهد احساسات گنگ و مبهم خود را بیان کند او «گنگ خوبیت‌های
است» و می‌خواهد برای گرها خوب خود را بگوید. او تر لیبانوسی دست و
با می‌زند و این دست و پا زدن به صورت کلمات موزون و خوش‌آهنگ در
می‌آید» (علی دشتی).

آری، شعر و ترانه‌های درباری، فکر و اندیشه‌های لیبانوسی و بند و
حکمت‌های نازم‌آرام و «خواب‌آلود» و باطناً طنپایی و طوطایی مولانا
جلال‌الدین بلخی یکی از نامبردارترین زادگان ملایر بزرگ آفرین تاجیک و
فرروزانغورترین تدبیرمدنیل اسلمن فصل و خرد مدّت آریترخان امروز هم
بعد صدساله‌های منمادی، ما را بیدار و هوشیار و استوار و برقرار نگه
می‌دارند به صلح و وحدت و آزادی، کمالات و ترقیات و خودشناسی و
خودشناسی هدایت‌مان می‌کنند:

پرکندگی از نفاق حیرد.

پیروزی از اتفاق حیردا

آری، بیش از ۸۰۰ سال مقدم عارف دانا و شاعر بولنا عاقلانه و
دورستانه ما-ورتان به‌خبر و سپاسگزارش را هشدار داده بود، که تا آمد
حلقه گوش و زبور هوش خود دانسته باید باشی: هر سستی، که بیدار نیست
و با در راه خودشناسی فارغ‌بالی و جاهلی را پیشه می‌کنند از بزرگترین
نصبت بردانی-استقلال و وحدت، که ظاهری بآبادی و پیروزیها در پی‌شرفت
هر گونه جامعه می‌باشند، بی‌صیب می‌ماند» (اسلملی رحمان)

اسرار رحمانفر

این ابر را گریان نگر وان باغ را خندان نگر،
 کز لابه و گریه پدر رستند بیماران ما.
 ابر گران چون داد حق از بهر لب خشکان ما،
 رطل گران هم حق دهد بهر سبکساران ما!
 بر خاک و دشت بی نوا گوهرفشان کرد آسمان،
 زین بینوایی می کشند از عشق طراران ما!
 این ابر چون یعقوب من وان گل چو یوسف در چمن،
 بشکفته روی یوسفان از اشک افشاران ما!
 یک قطره اش گوهر شود، یک قطره اش عبرت شود
 وز مال و نعمت پُر شود کفهای کفخاران ما!
 باغ و گلستان ملی اشکوفه می کردند دی،
 زیرا که بر ربق از پگه خوردند خماران ما.
 بریند لب همچون صدف، مستی، میا در پیش صف،
 تا باز آیند این طرف از غیب هشیاران ما!

۴.

خواجه ، بیا، خواجه ، بیا، خواجه ، دگر بار بیا،
 دفع مده، دفع مده، ای مه عیار، بیا!
 عاشق مهجور نگر، عالم پرشور نگر،
 تشنه مخمور نگر، ای شه خمار، بیا!
 پای تویی، دست تویی، هستی هر هست تویی،
 بلبل سرمست تویی، جانب گلزار بیا!
 گوش تویی، دیده تویی وز همه بگزیده تویی،
 یوسف دزدیده تویی، بر سر بازار بیا!
 ای ز نظر گشته نهان، ای همه را جان و جهان،
 بار دگر رقصکنان بی دل و دستار بیا!
 روشنی روز تویی، شادی غمسوز تویی،
 ماه شبافروز تویی، ابر شکر بار، بیا!
 ای الم عالم نو، پیش تو هر عقل گرو،
 گاه میا، گاه مرو، خیز، به یکبار بیا!

ای از وری پرده‌ها تاب بو تاستن ما
 ما را چو تابستان ببر دلگرم تا بستن ما
 ای چشم جان را نوبیا، آخر، کجا رفتی؟ بیا
 تا آب رحمت بپزند از صحن آستان ما
 تا سزه گردد شورها، تا روضه گردد گورها،
 تکویر گردد عورما، تا پخته گردد نان ما
 ای آفتاب جان و دل، ای آفتاب از تو محل
 آخر، سین، کاین آب و گل چون بست گرد جان ما
 شد حارها گلزارها از عشق رویت بارها
 تا صد هزار بارها افکند در ایمان ما!
 ای صورت عشق ابد، جوش رو نمودی در حد
 تا ره بوی سوی احد جان را از این زندان ما
 در دود غم نکشا طرب، روزی نما از من شب
 روزی غریب و بوالعجب ای صبح نورافشان ما
 گوهر کنی خرمهره را، زهره بدری زهره را
 سلطان کنی بی‌بهره را، شایش ای سلطان ما
 کو دیده‌ها درخورد تو تا درسد در گرد بو
 کو گوش هوش آورد تو، تا بشود برهان ما
 چون دل شود احسان شعر در شکر آن شاخ شکر،
 نعره برآرد چاشنی از بیخ هر دندان ما
 آمد ز جان بلنگ محل، تا جزوا آمد به کل
 ریحان به ریحان، گل به گل، از حمس خارستان ما

ای فصل بلبلان ما، بریز بر بلبلان ما
 چون اشک معشوران ما در حجر دلداران ما
 ای چشم ایر، این اشکها میریز همچون مشکها،
 زیرا که داری رشکها بر ماهر خساران ما

دی بنواخت یار من بنده غم رسیده را،
 داد ز خویش چاشنی جان ستم چشیده را!
 هوش فزود هوش را، حلقه نمود گوش را،
 جوش نمود نوش را، نور فزود دیده را!
 گفت، که ای نزار من، خسته و ترسگار من،
 من نفروشم از کرم بنده خودخریده را!
 بین، که چه داد می کند، بین، چه گشاد می کند!
 یوسف یاد می کند عاشق کف بریده را!
 داشت مرا چو جان خود، رفت ز من گمان بد،
 بر کتفم نهاد او خلعت نورسیده را!
 عاجز و بی کسم مبین، اشک چو اطلسم مبین،
 در تن من کشیده بین اطلس زرکشیده را!
 هر که بود در این طلب، بس عجب است و بوالعجب،
 صد طرب است در طرب جان ز خود رهیده را!
 چاشنی جنون او خوشتر، یا فسون او،
 چونکه نهفت لب گزد خسته غمگزیده را.
 وعده دهد به یار خود، گل دهد از کنار خود،
 پُر کند از خمار خود دیده خون چکیده را!
 کحل نظر در او نهد، دست کرم بر او زند،
 سینه بسوزد از حسد این فلک خمیده را!
 جام می السبت خود خویش دهد به مست خود،
 طبل زند به دست خود باز دل پریده را!
 بهر خدای را، خمّش، خوبی سکوت را مگش،
 چونکه عصیده می رسد کوه کن قصیده را!
 مفتعلن، مفتعلن، مفتعلن، مفتعلن،
 در مگشا و کم نما گلشن نورسیده را!

ای دل آشفته به جوی، چند بود شور و جنون،
 پخته شد انگور کتون، عوره مفشار، یا
 ای شب آشفته، برو، وی غم ناگفته برو،
 ای خرد حفته، برو، دولت بهنار، یا
 ای دل آوارده بیا، وی جگر یاره، یا،
 ور ره در بسته بود، از ره دیوار یا
 ای نفس بوح، بیا، وی هوس روح، بیا،
 مرهم محروح، یا، صحت بسار، یا
 ای مه افروخته روه، آب روان در دل جو،
 تندای عشاق نحو، کوری افیار، یا
 پس بود، ای ناطق جان، چند از امن گفت زمان،
 چند زنی طلل سان، بی دم و گفتار یا

۵

یار مرا، غار مرا، عشق جگرخوار مرا،
 یار تویی، غار تویی، حواجه، نگهدار مرا
 بوح تویی، روح تویی، فاتح و مغنوح تویی،
 سینۀ مشروح تویی بر در اسرار مرا
 نور تویی، سور تویی، دولت مشهور تویی،
 مرغ که طور تویی، خسته به منقار مرا
 قطره تویی، بحر تویی، لطف تویی، قهر تویی،
 قند تویی، زهر تویی، پیش میازار مرا
 حجره خورشید تویی، خاله ناهید تویی،
 روضه امید تویی، راه ده، ای یار، مرا
 روز تویی، روزه تویی، حاصل درپوزه تویی،
 آب تویی، گوزه تویی، آب ده این یار مرا
 دانه تویی، تلم تویی، باده تویی، جام تویی،
 پخته تویی، جام تویی، خم سنگنار مرا
 این تن اگر کم تندی، راه دلم کم زندی،
 راه تندی، ناندی این همه گفتار مرا

رسید آن شه، رسید آن شه، بیارایید ایوان را،
 فرو برید ساعدها برای خوب کنعان را!
 چو آمد جان جان جان، نشاید برد نام جان،
 به پیشش جان چه کار آید، مگر از بهر قربان را!
 بدم بی عشق گمراهی، در آمد عشق ناگاهی،
 بدم کوهی، شدم گاهی برای اسب سلطان را!
 اگر ترک است و تاجیک است، بدو این بنده نزدیک است،
 چو جان با تن، و لیکن تن نباشد هیچ مر جان را.
 هلا، یاران، که بخت آمد، گه ایثار رخت آمد،
 سلیمانی به تخت آمد برای عزل شیطان را!
 بجه از جا، چه می یابی، چرا بی دست و بی پایی؟
 نمی دانی، ز ههد جو ره قصر سلیمان را؟!
 بکن آن جا مناجاتت، بگو اسرار و حاجاتت،
 سلیمان خود همی داند زبان جمله مرغان را!
 سخن باد است، ای بنده، کند دل را پراکنده،
 و لیکن اوش فرماید، که گرد آور پریشان را!

گر زانکه نه‌ای طالب، جوینده شوی با ما،
 ور زانکه نه‌ای مطرب، گوینده شوی با ما!
 گر زانکه تو قارونی، در عشق شوی مفلس،
 ور زانکه خداوندی، هم بنده شوی با ما!
 یک شمع از این مجلس صد شمع بگیراند،
 گر مُرده‌ای ار زنده، هم زنده شوی با ما!
 پاهای تو بکشاید، روشن به تو بنماید،
 تا تو همه تن چون گل در خنده شوی با ما!
 در ژنده در آ یک دم، تا زنده دلان بینی،
 اطلس بدر اندازی، در ژنده شوی با ما!

با تو حیات و زندگی، بی تو فنا و مرگ
 ز آنکه تو آفتابی و بی تو بود فسردها
 خلق بر این ساطعها بر کف تو چو مهرهای
 هم ز تو مکه گشتند هم ز تو مهره بردنا
 گفت: غمگین چه می دهی؟ دم به تو من سپردم
 من ز تو بی خبر نیم در دم دم سپردنا
 پیش به سجده می شدم پست حمیده چون شتر
 خنده زلفان گشاد لب، گفت: هدر از گردنا
 بین، که چه خواهی گردنا، سن، که چه خواهی گردنا،
 گردن دراز گردنای، پنبه به خواهی حوردها.

مسلمانان، مسلمانان، چه ماند گفت یاری را
 که مد فردوس می سازد جمالتش نیم جاری را
 مکانها بی مکان گردد، زمانها جمله گل گردد،
 جو عشق او بعد تشریف یک لحظه دماری را
 خداوند، زهی بوری، لطافت بخش هر حوری،
 که آب زندگی سازد ز روی لطف ناری را
 جو لطفش را بیستارود هزاران بوبهار آورد
 چه نخلان، گر ز عیبت او رند برهم بهاری را
 حاصلش آفتاب آمد جهان او را نقاب آمد
 و لیکن نقش کی بیند به جو نقش و نگاری را
 جمال گل گوید آمد که به دستها، ز شاه آمد
 اگر چه گل به شناسد هوای سازولری را
 اگر گل را خبر بودی، همیشه سرح و بر بودی
 زیرا آفتی نهد حیات هوشیاری را
 به دست آور نگاری تو، گر این دست است کار تو
 چرا باید سیرمن جان نگار جان سیری را
 ز نفس الدین تیریزی غم فکند به خونریزی
 که عشقی هست در دستم، که ماند ذولفقاری را

آن گرگ بدان زشتی، با جهل و فرامشتی
 نک، یوسف کنعان شد، تا باد، چنین بادا!
 شمس الحق تبریزی، از بس که درآمیزی،
 تبریز خراسان شد، تا باد، چنین بادا!
 از اسلم شیطانی شد نفس تو ربانی،
 ابلیس مسلمان شد، تا باد، چنین یادا!
 آن ماه چو تابان شد، کونین گلستان شد،
 اشخاص همه جان شد، تا باد، چنین بادا!
 بر روح برافزودی، تا بود، چنین بودی،
 فر تو فراوان شد، تا باد، چنین بادا!
 قهرش همه رحمت شد، زهرش همه شربت شد،
 ابرش شکرافشان شد، تا باد چنین بادا!
 از کاخ چه رنگ استت، از شاخ، چه تنگ استت؟
 این گاو چو قربان شد، تا باد، چنین بادا!
 ارضی چو سمایی شد، مقصود سنایی شد،
 این بود، همه آن شد، تا باد، چنین بادا!
 خاموش، که سرمستم، بریست کسی دستم،
 اندیشه پریشان شد، تا باد، چنین بادا!

۱۲.

ای یار قمرسیما، ای مطرب شگرخا،
 آواز تو جان افزا، تا روز مشین از پا.
 سودی، همگی سودی، بر جمله برافزودی،
 تا بود، چنین بودی، تا روز مشین از پا.
 صد شهر خبر رفته، کای مردم آشفته،
 بیدار شد آن خفته، تا روز مشین از پا.
 بیدار شد آن فتنه، کاو چون بزند طعنه،
 در کوه کند رخنه، تا روز مشین از پا.
 در خانه چنین جمعی، در جمع چنین شمعی،
 دارم ز تو من طمعی، تا روز مشین از پا.

چون دانه شد افکنده بر رست و درختی شد
این مهر چو دریا، افکنده شوی با عا
شمس الحق تیریزی با غنچه دل گوید
چون باز شود چشمت، بیننده شوی با ماه

۱۱

مشوفه به سلطان شد تا باد، چمن باد
گفرض همه اسنان شد تا باد چنین باد
ملکی، که بریشان شد از تومی سلطان شد
باز آن سلیمان شد تا باد چنین باد
هم باد جدا خوردی، هم عیش جدا کردی
نگ، سرده مهمان شد تا باد، چنین باد
زان طلعت شاکسته زن مشغله خانه
هر گوشه چو میدان شد تا باد، چنین باد
زان چشم درویشی، زان شیوه شیرینی
عالم شکرستان شد تا باد، چنین باد
شب رفت و صبح آمد، هم رفت و فتوح آمد
خورشید درخشان شد تا باد، چنین باد
از دولت محزونان وز همت مجنونان
آن سلسله جنیان شد تا باد، چنین باد
عبد آمد و مد آمد بازی، نه رسیده آمد
عبدانه فرلوان شد تا باد، چنین باد
ای مطرب صاحب دل، در زانو مکن منزل
کلن زهره به میزان شد تا باد، چنین باد
درویش فریبور شد همگیه قارون شد
همگانه سلطان شد تا باد، چنین باد
آن بادو هوا را بین رخسارون لب شیرین
با نای در افغان شد تا باد، چنین باد
فرهون بدلان سختی، با آن همه بدبختی
نگ، موسی عمران شد تا باد، چنین باد

از آن سو، که بهار آید زمین راه
از آن سو، که عصبی ازدها شد
از آن سو، که ترا این جستجو خاست،
تو آن مردی، که او بر خر نشستست،
خمش کن، کاو نمی خواهد ز غیرت،

۱۴

خبر کن، ای ستاره، یار ما راه،
خبر کن آن طہیب عاشقان راه،
بگو شکر فروش شکرین راه،
اگر در سر بگردانی دل خود،
پس اندر عشق دشمن کام گردم،
اگر چه دشمن ما جان ندارد،
اگر گل بر سر استت، تا نشویی،
بیا، ای شمس تبریزی نیر،

۱۵

چو او باشد دل دلسوز ما راه،
که خورشید ار فرو شد، ار برآمد،
تو مادر مرده را شیون میاموز،
مدوزان خرقة ما راه، مدران،
همه کس بر عدو پیروز خواهد،
همه کس بخت گنج اندوز خواهد،

۱۶

مشکن دل مرد مشتری راه،
رحم آر، مها، که در شریعت
مخمور توام، به دست من ده
پندی بده و به صلح آور
فرمای به هندوان جادو،

چراغ نو دهد صبح آسمان راه
به دوزخ برد او فرعونیان راه
نشان خود اوست، می جوید نشان راه
همی پرسد ز خر این را و آن راه
که در دریا درارد همگنان راه

که دریابد دل خونخوار ما،
که تا شربت دهد بیمار ما راه،
که تا رونق دهد بازار ما راه،
نه دشمن بشنود اسرار ما راه،
که دشمن می پرسند کار ما راه،
بسوزان جان دشمن دار ما راه،
بیار و بشکفان گلخار ما راه،
بدان رخ نور ده دیدار ما راه

چه باشد شب، چه باشد روز ما راه،
بس است این جان جان افروز ما راه،
که استاد است عشقاموز ما راه،
نشاید شیخ خرقدوز ما راه،
جمال آن عدو پیروز ما راه،
و لیکن عشق رنج اندوز ما راه،

بگذار ره ستمگری راه،
قربان نکنند لاغری راه،
آن جام شراب گوهری راه،
آن چشم خمار عهبری راه،
کز حد نبرند ساحری راه،

میر آمد و میر آمد، آن پدر میر آمد
 وان شگر و شیر آمد تا روز مشین از یاد
 ای نانگ و بویات بر، وز یاد صا خوشتر،
 ما را نو بوی از سر، تا روز مشین از یاد.
 مجلس به نو فرخنده، عسرت ز نعمت زنده
 چون جمع فرورنده، تا روز مشین از یاد.
 این جرح و زمین همیشه کس دمد چمن خیمه؟
 ای استن این خیمه، تا روز مشین از یاد
 این هوم برند از نو، با کز و فرند از نو،
 زیر و زهرند از نو، تا روز مشین از یاد.
 در بحر جو گشتیان آن بیل همی چنان
 تا سرل آفاقان تا روز مشین از یاد
 ای خوشمن نایی، بی نادره برنایی،
 چون با همه برنایی، تا روز مشین از یاد.
 دف از کف دست آیدانی از دم دست آید
 مانی همه پست آید تا روز مشین از یاد.
 چون جان خمیبه، اما کی حسد جان، جانان،
 تو بلش زهلین ما، تا روز مشین از یاد

۱۳

بیای جان نو داده جهان را
 بیا از کار عقل کارخان را
 جو نیم، تا نبرگی، نیم
 بیا باز دگر پر کن کمان را
 ز عشقت باز تشت از نام افتاد
 فرست از نام باز آن نردبان را
 مرا گویند «هامنس از چه سوی است؟»
 از آن سوی، که آوردند جان را
 از آن سوی، که هر شب جان زهلین است
 به وقت صبح باز آرد زهلین را

با چنین شمشیر دولت تو زبون مانی چرا؟
 گوهری باشی و از سنگی فرو مانی چرا؟
 می کشد هر کرگسی اجزات را هر جانبی،
 چون نه مرداری تو، بلکه باز جانی چرا؟
 دیده‌ات را چون نظر از دیده باقی رسید.
 دیده‌ات شرمین شود از دیده فانی چرا؟
 آنکه او را کس به نسبه و نقد نستاند به خاک،
 اینچنین بیشی کند بر نقدهای کانی چرا؟
 آن سیه جانی، که کفر از جان تلخش ننگ داشت،
 زهر ریزد بر تو و تو شهد ایمانی چرا؟
 تو چنین لوزان اوشباشی و او سایه تو است،
 آخر، او نقش‌یست جسمانی و تو جانی چرا؟
 او همه عیب تو گیرد، تا بپوشد عیب خود،
 تو بر او از غیب جان ریزی و می دانی چرا؟
 چون در او هستی، ببینی، گویی، آن من نیستم،
 دعوی او چون نبینی، گویی اش آنی چرا؟
 خشم یاران فرع باشد، اسلشان عشق نو است،
 از برای خشم فرعی اصل را رانی چرا؟
 شه به حق چون شمس تبریزیست، ثانی نیستش،
 ناحقی را اصل گویی، شاه را ثانی چرا؟

ای هوسهای دلم، بیا، بیا، بیا، بیا،
 ای مراد و حاصلم، بیا، بیا، بیا، بیا.
 مشکل و شوریده‌ام چون زلف تو، چون زلف تو،
 ای گشاد مشکلم، بیا، بیا، بیا، بیا.
 از ره منزل مگو، دیگر مگو، دیگر مگو،
 ای تو راه و منزلم، بیا، بیا، بیا، بیا.
 درر بودی از زمین یک مشت گل، یک مشت گل،
 در میان آن گلم، بیا، بیا، بیا، بیا.

در ششدرمای فتاد عاشق،
یک لحظه معزّ نامه پیش آ.
سر می نهد این خمار از بن
صد جا چو قلم میان ببسته
ای عشق، برادرانه پیش آ.
ای ساقی روح، از در حق
ای نوح زمانه، هین، روان کن
ای نایب مصطفی، بگردان
پیغام ز نفخ صور دارد،
ای سرخس صباغت علمدار،
پُر لاله کن و پُر از گل سرخ
اسپید نمی کنم دگر من.

بشکن در حبس ششدری را.
جمع آور حلقه پری را.
هر لحظه شراب آن سری را.
تنگ شکر معسکری را.
بگذار سلام سرسری را.
مگذار حق برادری را.
این کشتی طبع لنگری را.
آن ساغر زفت کوثری را.
بکشای لب پیمبری را.
بکشا پر و بال جمفری را.
این صحن رخ مزعفری را.
درریز ریحق احمری را.

۱۷

در میان پرده خون عشق را گلزارها،
عاشقان را با جمال عشق بی چون کارها.
عقل گوید: «شش جهت خداست و بیرون راه نیست»،
عشق گوید: «راه هست و رفتهام من بارها».
عقل بازاری ندید و تاجری آغاز کرد،
عشق دیده زان سوی بازار او بازارها.
ای بسا منصور پنهان، زاعتماد جان عشق
ترک منبرها بگفته، بر شده بر دارها.
عاشقان دوردکش را در درونه ذوقها،
عاقلان تیره دل را در درون انکارها.
عقل گوید: «پا منه، کاندر فنا جز خار نیست»،
عشق گوید عقل را، کاندر تو است آن خارها.
هین، خمّش کن، خار هستی را ز پای دل بکن،
تا ببینی در درون خویشتن گلزارها.
شمس تبریزی، تویی خورشید اندر ابر حرف،
چون برآمد افناخت، محو شد گفتارها.

غم را لطف لقب کن، ز غم و درد طرب کن،
هم از این خوب طلب کن فرح و امن و امان را.
بطلب امن و امان را، بگزین گوشه گران را،
پشنو راهدهان را، مگشا راه دهان را.

۲۱

بروید، ای حریفان، بکشید یار ما را،
به من آورید آخر صنم گریزپا را.
به بهانه‌های شیرین، به ترانه‌های زرین
بکشید سوی خانه مه خوب خوش‌لقا را.
و گر او به وعده گوید، که دمی دگر بیایم،
همه وعده مکر باشد، بفریبد او شما را.
دم سخت گرم دارد، که به جادوی و افسون
بزند گره بر آب او و ببندد او هوا را.
به مبارکی و شادی چو نگار من درآید،
بنشین، نظاره می‌کن تو عجایب خدا را.
چو جمال او بتابد، چه بود جمال خوبان؟
که رخ چو آفتابش بگشدد چراغها را!
برو، ای دل سبکرو، به یمن، به دلبر من
برسان سلام و خدمت تو عقیق بی‌بها را.

۲۲

گر تو عودی، سوی این مجمر بیا،
ور برانندی ز بام، از در بیا.
یوسفی، از چاه و زندان چاره نیست،
سوی زهر قهر چون شکر بیا.
گفتمت: الله اکبر رسمی است،
گر تو آن اکبری، اکبر بیا.
چون می‌احمر سگان هم می‌خورند،
گر تو شیری، چون می‌احمر بیا.

تا ز نیکی و بدی من واقفم، من واقفم،
از جمالت غافلم، بیا، بیا، بیا، بیا.
تا نسوزد عقل من در عشق تو، در عشق تو،
غافلم، نی عاقلم، بیا، بیا، بیا، بیا.

۲۰

تو مرا جان و جهانی، چه کنم جان و جهان را؟
تو مرا گنج روانی، چه کنم سود و زیان را؟
نفسی یار شرابم، نفسی یار کبابم،
چو در این دور خرابم، چه کنم دور زمان را؟
ز همه خلق رمیدم، ز همه باز رهیدم،
نه نهانم، نه پدیدم، چه کنم کون و مکان را؟
ز وصال تو خمارم، سر مخلوق ندارم،
چو ترا صید و شکارم، چه کنم تیر و کمان را؟
چو من اندر تک جویم، چه روم، آب چه جویم؟
چه توان گفت، چه گویم صفت این جوی روان را؟
چو نهادم سر هستی، چه کشم بار کُهی را؟
چو مرا گرگ شبان شد، چه کشم ناز شبان را؟
چه خوشی، عشق، چه مستی، چو قدح بر کف دستی،
خنک آن جا، که نشستی، خنک آن دیده جان را؟
ز تو هر ذره جهانی، ز تو هر قطره چو جانی،
چو ز تو یافت نشانی، چه کند نام و نشان را؟
جهت گوهر فایق به تک بحر حقایق،
چو به سر باید رفتن، چه کنم پای دیوان را؟
به سلاح احدی تو، ره ما را بزدی تو،
همه رخنم سندی تو، چه دهم باجستان را؟
ز شعای مه تابان، ز خم طره پیچان
دل من شد سبک، ای جان، بده آن رطل گرن را.
منگر رنج و بلا را، منگر عشق و ولا را،
منگر جور و جفا را، منگر صد تگران را.

کور و کران عالم دید از مسیح مرهم،
گفته مسیح مریم، گای کور و کر، به رقص آ.
مخدوم شمس دین است، تبریز رشک چین است،
اندر بهار حسنش شاخ و شجر به رقص آ.

۲۴

با آنکه می‌رسانی آن باده بقا را،
بی تو نمی‌گوارد این جام باده ما را.
مطرب، قدح رها کن، زین گونه ناله‌ها کن،
جانا، یکی بها کن آن جنس بی‌بها را.
آن عشق سلسلت را وان آفت دلت را،
آن چاه بابلت را وان کان سحرها را.
باز آر بار دیگر، تا کار ما شود زر،
از سر بگیر، از سر آن عادت وفا را.
دیو شقاسرشته از لطف تو فرشته،
طغرای تو نبشته مر ملک صفا را.
در نورت، ای گزیده، ای پر فلک رسیده،
من دمبدم بدیده انوار مصطفی را.
چون بسته گشت راهی، شد حاصل من آهی،
شد کوه همچو گاهی از عشق کهریا را.
از شمس دین چون مه تبریز هست آگه،
بشنو دعا و گه گه آمین کن این دعا را.

۲۵

من از کجا و غم و شادی جهان ز کجا؟
من از کجا، غم باران و ناودان ز کجا؟
چرا به عالم اصلی خویش و انروم؟
دل از کجا و تماشای خاکدان ز کجا؟
چو خر ندارم و خرینده نیستم، ای جان،
من از کجا، غم پالان و کودبان ز کجا؟

زر چه جویی؟ من خود را زر بساز،
گر نباشد زر، تو سیمین بر بیا.
اغنيا خشک و فقيران چشم تر،
عاشقا، بی شکل خشک و تر بیا.
گر صفتهاي فلک را محرمی،
چون ملک بی ماده و بی تر بیا.
ور صفات دل گرفتگی در سفر،
همچو دل بی پا بیا، بی سر بیا.
چون ز شمس‌الذین جهان پرنور شد،
سوی تبریز آ، دلا، بر سر بیا.

۲۳

آمد بهار جانها، ای شاخ تر، به رقص آ،
چون یوسف اندر آمد، مصر و شکر به رقص آ.
ای شاه عشق پرور، مانند شیر مادر،
ای شیر، جوش دررو، جان پدر، به رقص آ.
چوگان زلف دیدی، چون گوی در رسیدی،
از پا و سر بریدی، بی پا و سر به رقص آ.
از عشق تاجداران، در چرخ او چو باران،
آن جا قبا چه باشد؟ ای خشکمر، به رقص آ.
در دست جام باده، آمد بتم پیاده،
گر نیستی تو ماده، زان شاه تر به رقص آ.
پایان جنگ آمد، آواز جنگ آمد،
یوسف ز چاه آمد، ای بی هنر، به رقص آ.
تا چند وعده باشد؟ و این سر به سجده باشد؟
هجرم بپرده باشد، رنگ و اثر به رقص آ.
کی باشد آن زمانی، گوید مرا فلانی،
کای بی خبر فنا شو، ای بی خبر، به رقص آ.
طاووس ما در آید وان رنگها بر آید،
با مرغ جان سر آید، بی بال و پر به رقص آ.

شراب عشق ابد را، که ساقیش روح است،
نگیرد و نکشد ور کشد، چنین کشد.
برو، بدزد ز پروانه خوی جان‌بازی،
که آن ترا به سوی نور شمع دین کشد.
رسید وحی خدایی، که گوش تیز کنید،
که گوش تیز به چشم خدایبین کشد.
خیال دوست ترا مزده وصال دهد،
که آن خیال و گمان جانب یقین کشد.
در این چهی تو چو یوسف، خیال دوست رسان،
رسن ترا به فلکهای برترین کشد.
به روز وصل اگر عقل ماندت، گوید،
نگفتمت، که چنان کن، که آن به این کشد!
بجه، بجه ز جهان همچو آهوان از شیر،
گرفتمش، همه کان است، کان به کین کشد.
به راستی برسد جان بر استان وصال،
اگر کژی، به حریر و قز و کژین کشد.
بکش تو خار جفاها، از آنکه خارکشی
به سبزه و گل و ریحان و یاسمین کشد.
بینوش لعنت و دشنام دشمنان پی دوست،
که آن به لطف و ثناها و آفرین کشد.
دهان ببند و امین باش در سخنداری،
که شه کلید خزینه بر امین کشد.

۲۷

مرا بدید و نپرسید آن نگار چرا؟
ترش ترش بگذشت از دریچه یار چرا؟
سبب چه بود، چه کردم، که بد نمود ز من،
که خاطرش بگرفتست این غبار چرا؟
ز بامداد چرا قصد خون عاشق کرد؟
چرا کشید چنین تیغ ذوالفقار چرا؟

هزارساله گذشتی ز عقل و وهم و گمان،
تو از کجا و فشارات بدگمان ز کجا؟
تو مرغ چارپری، تا به آسمان پری،
تو از کجا و ره بام و نردبان ز کجا؟
کسی ترا و تو کس را به بیز نمی گیری،
تو از کجا و هیاهای هر شبان ز کجا؟
هزار نمره ز بالای آسمان آمد،
تو تن زنی و نجویی، که این فغان ز کجا.
چو آدمی به یکی مار شد برون ز بهشت،
میان کزدم و ماران ترا امان ز کجا؟
دلا، دلا، به سر رشته شو، مثل بشنو،
که آسمان ز کجایست و ریسمان ز کجا؟
شراب خام بیار و به پختگان درده،
من از کجا، غم هر خام قلتیان ز کجا؟
شرابخانه درآ و در از درون دربند،
تو از کجا و بد و نیک مردمان ز کجا؟
طمع مدار، که عمر ترا کران باشد،
صفات حقّی و حق را حد و کران ز کجا؟
اجل قفس شکنند، مرغ را نیازارد،
اجل کجا و پر مرغ جاودان ز کجا؟
خموش باش، که گفתי بسی و کس نشنید،
که این دهل ز چه بام است و این بیان ز کجا؟

۲۶

بیار آن، که قرین را سوی قرین کشد،
فرشته را ز فلک جانب زمین کشد.
به هر شی چو محمد به جانب معراج
براقی عشق لبد را به زیر زین کشد.
به پیش روح نشین، زلکه هر نشست ترا
به خلق و خو و سفتهای همنشین کشد.

گفتمش از ما ببر زحمت اخیار ما،
بلبلی مستی بکن هم ز بوتیمار ما.
هستی تو فخر ما، هستی ما عار ما،
احمد و صدیق بین در دل چون غار ما.
می‌ننوشد هر میبی مست دردی خوار ما،
خور ز دست شه خورد مرغ خوشمنقار ما.
چون بخرسد در لحد قالب مردار ما،
رسته گردد زین قفس طوطی طیار ما.
خود شناسد جای خود مرغ زیرکسار ما،
بعد ما پیدا کنی در زمین آثار ما.
گر به بستان بی تویم، خار شد گلزار ما،
وار به زندان با تویم، گل بروید خار ما.
گر در آتش با تویم، نور گردد نار ما.
وار به جنت با تویم، نار شد انوار ما.
از تو شد باز سپید زاغ ما و سار ما،
بس کن و دیگر مگو، کاین بود گفتار ما.

۲۹

کرانی ندارد بیابان ما،
جهان در جهان نقش و صورت گرفت،
چو در ره ببینی بریده سری،
از او پرس، از او پرس اسرار ما،
چه بودی، که یک گوش پیدا شدی
چه بودی، که یک مرغ پرآن شدی،
چه گویم، چه دانم، که این داستان
چه گونه زخم دم، که هر دم به دم
چه کبکان و بازان ستان می‌پرند
میان هوایی، که مفتح هواست،
از این داستان بگذر، از من مپرس،
صلاح الحق و دین نماید ترا

قراری ندارد دل و جان ما،
کدام است از این نقشها آن ما؟
که غلطان رود سوی میدان ما،
کز او بشتوی سر پنهان ما.
حریف زبانه‌های مرغان ما،
بر او طوق سر سلیمان ما.
فزون است از حد و امکان ما،
پریشان تر است این پریشان ما.
میان هوای کهستان ما،
که بر اوج آن است ایوان ما.
که هر دم شکست دستان ما،
جمال شهنشاه و سلطان ما.

چو لب به خنده گشاید، گشاده گردد دل،
در آن لب است همیشه گشاد کار چرا؟
میان ابروی خود چون گره زند از خشم،
گره گره شود از غم دل فگار چرا؟
جهان سیه شود آن دم، که رو بگرداند،
نه روز ماند و نی عقل برقرار چرا؟
یکی نفس، که دل یار ما ز ما برمید،
چرا رمید ز ما لطف کردگار چرا؟
مگر که لطف خدا اوست، ما غلط کردیم،
و گرنه خوبی او گشت بی کنار چرا؟
برون صورت اگر لطف محض دادی روی،
پیمبران ز چه گشتند پرده دار، چرا؟

۲۸

یار ما، دلدار ما، عالم اسرار ما،
یوسف دیدار ما، رونق بازار ما،
بر دم امسال ما عاشق آمد پار ما،
مفلسانیم و تویی گنج ما، دینار ما،
کاهلانیم و تویی حج ما، پیکار ما،
خفتگانیم و تویی دولت بیدار ما،
خستگانیم و تویی مرهم بیمار ما،
ما خرابیم و تویی از کرم معمار ما،
دوش گفتم عشق را، ای شه عیار ما،
سر مکش، منکر مشو، برده ای دستار ما،
پس جوایم داد او، کز تو است این کار ما،
هر چه گویی، وا دهد چون صدا کهسار ما،
گفتش: خود ما گهیم، این صدا گفتار ما،
زانکه که را اختیار نبود، ای مختار ما،
گفت: بشنو لولاً شمه ای ز اسرار ما،
هر ستور لاغری کی کشاند بار ما؟

دیده قطار شترهای مست
زلف برافشان و در آن حلقه کش
روز وصال است و صنم حاضر است،
عاشق زخمه ست دف سخت‌رو،
بر رخ دف چند تیانچه بزن،
ور به طمع ناله برارد رباب،
عیب مکن، گر غزل ابتر بماند،

۳۳

باده ده آن یار قدح‌باره را،
منگر آن سوی، بدین سو گشا
دست تو می‌مالد بیچاره‌وار،
خیره و سرگشته و بیکار کن
طفل دوروزه چو ز تو بو برد،
ترک کند دایه و صد شیر را،
خوب کلیدی در بر بسته را،
کار تو این باشد، ای آفتاب،
منتظرش باش و چو مه نور گیر،
رحمت تو مهره دهد مار را،
یاد دهد کار فراموش را،
هر بت سنگین ز دمش زنده شد،
خامش کن، گفت از این عالم است،

۳۴

داد دهی ساغر و پیمانہ را،
مست کنی نرگس مخمور را،
جز ز خداوندی تو کی رسد
تیغ برآور، هله، ای آفتاب،
قاف تویی مسکن سیمرغ را،
چشمه حیوان بگشا هر طرف،

منتظرانند کشاننده را،
حلق دوصد حلقه رباینده را،
هیچ مپا مدت آینده را،
میل لب است آن نی نالنده را،
دم ده آن نای سگالنده را،
خوش بگشا آن کف بخشنده را،
نیست وفا خاطر پرنده را،

یار ترشروی شکرپاره را،
غمزه غمزه خونخواره را،
نه به کفش چاره بیچاره را،
این خرد پیر همه‌کاره را،
می‌کشد او سوی تو گهواره را،
ای بدل روغن و کنجاره را،
خوب کمندی دل آواره را،
نور فرستی مه و استاره را،
ترک کن این گنگل و نظاره را،
خانه دهد عقرب جراره را،
یاد دهد خاطر سیاره را،
تا چه دم است آن بت سهپاره را،
ترک کن این عالم غداره را،

مایه دهی مجلس و میخانه را،
پیش کنی آن بت دردانه را،
صبر و قرار این دل دیوانه را؟
نور ده این گوشه ویرانه را،
شمع تویی جان چو پروانه را،
نقد کن آن قصه و افسانه را،

جان به جان جسته یک سلام ترا.
 منتظر بوی جوش جام ترا.
 دانه حاجت نبوده دام ترا.
 مر قبای کمین غلام ترا.
 که تصوّر کنم ختام ترا.
 من طمع کی کنم سنام ترا؟!
 مرگ بیند یقین فتام ترا.
 که به گوشم رسان پیام ترا.
 بنمایم ز دور بام ترا.
 چه زیان است لطف عام ترا؟!
 بر جگر بسته است نام ترا.

گوش من منتظر پیام ترا.
 در دلم خون شوق می جوشد.
 ای ز شیرینی و دلاویزی
 کرده شاهان نثار تاج و کمر
 زاوّل عشق من گمان بردم.
 سلسله م کن به پای اشتر بند
 آنکه شیری ز لطف تو خورده ست.
 به حق آن زبان کاشف غیب.
 به حق آن سرای دولتبخش.
 گر سر از سجده تو سود کند.
 شمس تبریز. این دل آشفته

گل ما بی حد است و شکر ما.
 زان دل ما قویست در بر ما.
 که بگردد به گرد لشکر ما.
 زانکه عرش‌یست اصل جوهر ما.
 از صفات خوش معنبر ما.
 بر زمین شاهراه کشور ما.
 بی نسیم دم صنوبر ما.
 از دم عشق روحپرور ما.
 از زبان و دل سخنور ما.
 سایه‌اش کم مباد از سر ما!

دلبر ما شدست دل بر ما.
 ما همیشه میان گل شکریم.
 زهره دارد حوادث طبیعی.
 ما به پر می پریم سوی فلک.
 ساکنان فلک بخور کنند.
 همه نسرین و ارغوان و گل است
 نه بخندد. نه بشکفد عالم
 ذره‌های هوا پذیرد روح.
 گوشها گشته‌اند محرم غیب.
 شمس تبریز ابرسوز شدست.

آن مه تابانده فرخنده را.
 شاه کند خنده تو بنده را.
 جلوه کن آن دولت پاینده را.
 تا بکشد چون تو گشاینده را.

چند نهان داری آن خنده را.
 بنده کند روی تو صد شاه را.
 خنده بیاموز گل سرخ را.
 بسته بدان است در آسمان.

روح دهد مُرده پوسیده را،	مهر دهد سینه بیگانه را.
دامن هر خار پُر از گل کند.	عقل دهد کله دیوانه را.
در خرد طفل دوروزه نهد	آنچه نباشد دل فرزانه را.
طفل که باشد، تو مگر منگری	عریده استن حنانه را؟
مست شوی و شه مستان شوی،	چونکه بگرداند پیمنه را.
بی خودم و مست و پراکنده مغز	ورنه نکو گویم افسانه را.
با همه، بشنو، که بیاید شنود	قصه شیرین غریبانه را.
بشکند آن روی دل ماه را.	بشکند آن زلف دوصد شانه را.
قصه آن چشم که یارد گزارد	ساحر ساحرکش فتانه را؟
ببند چشمش، که چه خواهد شدن	تا ابد او ببند پیشانه را.
راز مگو، رو، عجمی ساز خویش،	یاد کن آن خواجه علیانه را.

۳۷

ای خواب، به جان تو، زحمت ببری امشب،
از بهر خدا، زین جا اندرگذری امشب.
هر جا، که ببری تو، ویران شود آن مجلس،
ای خواب، در این مجلس تا درنبری امشب.
امشب به جمال او پرورده شود دیده،
ای چشم ز بی خوابی تا غم نخوری امشب.
واللیل اذا یغشا، ای خواب برو، حاشا،
تا از دل بیداران صد تحفه بری امشب.
گر خلق همه خفتند، ای دل، تو بحمدالله،
گر دوش نمی خفتی، امشب ببری، امشب.
با ماه، که همخویم، تا روز سخن گویم،
کای مونس مشتاقان، صاحب نظری امشب.
شد ماه گواه من، استاره سلاح من،
وز ناوک استاره، ای مه سپری امشب.

۳۸

مهمان توام، ای جان، زنهار مخسب امشب،
ای جان و دل مهمان، زنهار مخسب امشب.

این بدن کافر بیگانه را.
پس، چه شد آن ساغر مردانه را؟
پست کند صد دل فرزانه را.
آن صنم فتنه و فتنه را.
مست کند زلف تو صد شانه را.
رقص درار استن حنانه را.
قفل بگوید سر دندان را.
ترک کنم گفت غلامانه را.

گرد فلک گردد چون آسیا.
گرد چنین مائده گرد، ای گدا!
چونکه شدی سرخوش بی دست و پا.
گرچه بر این نطع روی جا به جا.
تا که شوی حاکم و فرمانروا.
جان جهانی شود و دلربا.
گردد بر گرد سر شمعها.
میل سوی جنس بود جنس را.
زانکه بود جنس صفا با صفا.
بر مثل آهن و آهنربا.
شسته نظر از هول و از خطا.
کز حدثم باز رهان، رقتا!
کزمز و مقلوب نباید دعا.
وا شدن قفل نیلی عطا.
قامت چون سرو بتم زد صلا.
بستم لب را، تو بیا، برگشا!

آن گهر روشن در دانه را
آن مه در یاد دل جلتانه را

مست کن، ای ساقی و در کار کش
گر نکند رام چنین دیو را.
نیم دلیرا به چه آرد، که او
از پگه امروز چه خوش مجلسیست
بشکند آن چشم تو صد عهد را
یک نفسی بام برآ، ای صنم،
شرح فتنها و اشارات آن
شاه بگوید، شنود پیش من.

۳۵
چرخ فلک با همه کار و کیا
گرد چنین کعبه کن، ای جان، طواف،
بر مثل گوی به میدانش گرد.
اسب و رخت راست بر این شه طواف،
خانم شاهی در انگشت کرد،
هر که به گرد دل آرد طواف،
همره پروانه شود دلشده،
زانکه تنش خاکی و دل آتشیست،
گرد فلک گردد هر اختری،
گرد فنا گردد جان فقیر،
زانکه وجود است فنا پیش او،
مست همی کرد وضو از کمیز،
گفت: نخستین تو حدث را بدان،
زانکه کلیدست، و چو کز شد کلید،
خامش کردم، همگان برجهید،
خسرو تبریز شهم شمس دین

۳۶
پیش کش آن شاه شکرخانه را
آن شه فرخ رخ بی مثل را

اگر بازار خالی شد، تو بنگر
شب ما روز آن استارگان است،
اسد بر ثور برتازد به حمله،
زحل پنهان بکارد تخم فتنه،
خمّش کردم، زبان بستم، و لیکن

به راه کهکشان بازار امشب.
که درتابید در دیدار امشب.
عطارد برنهد دستار امشب.
بریزد مشتری دینار امشب.
منم گویای بی گفتار امشب.

۴۱

ای در غم تو به سوز و یا رب
گر چرخ بگرید و بخندد،
از بس که بریخت اشک بر خاک،
از گریه آسمان درآمد
من بودم و چرخ دوش گریان،
از گریه آسمان چه روید؟
وز گریه عاشقان چه روید؟
آن چشم به گریه می فشارد،
این گریه ابر و خنده خاک
وین گریه ما و خنده ما
خاموش کن و نظاره می کن

بگریسته آسمان همه شبها
آن جذبه خاک باشد اغلب.
شد خاک ز اشک او مطیب.
صد باغ به خنده مذهب.
اورا و مرا یکیست مذهب.
گلها و بنفشه مرتب.
صد مهر درون آن شکرلب،
تا بفشارد نگار غیب.
از بهر من و تو شد مرگب.
از بهر نتیجه شد مرتب.
اندر طلب جهان و مطلب.

۴۲

آه از این زشتان، که مهر و می نماید از نقاب،
از درونسو ماهتاب و از برون سو آفتاب.
چنگ دجال از درون و رنگ ابدال از برون
دام دزدان در ضمیر و رمز شاهان در خطاب!
عاشق چادر مباحش و خر مران در آب و گل،
تا نمائی ز آب و گل مانند خر اندر خلاب.
چون به سگ نان افکنی، سگ بو کند، آن گه خورد،
سگ نه‌ای، شیری، چه باشد بهر نان چندین شتاب؟
در هر آن مردار بینی رنگی، گویی، که جان،
جان کجا، رنگ از کجا، جان را بجو، جان را بیاب!

روی تو چو بدر آمد، امشب شب قدر آمد.
 ای شاه همه خوبان، زنهار موسب امشب.
 ای سرو دوصدستان، آرام دل مستان،
 بردی دل و جان بستان، زنهار مخسب امشب.
 ای باغ خوش خندان، بی تو دو جهان زندان،
 آنی تو و صدچندان، زنهار مخسب امشب.

۳۹

مگو شب گشت و بیگه گشت، بشتاب.
 به هر مسجد ز خورشید است محراب
 برون در بود خورشید بویاب
 ننوشیم آب ما زین سبز دولاب
 چه باشد تار و پود لاف اسباب
 برونمان می کشد عشقش به قلب
 زهی، چشم و چراغ و جان اصحاب
 بجوشد خون ما زین شاخ عناب
 تویی مفتاح و حق فتاح ابواب
 زمین و آسمان لرزان چو سیماب
 خلق گردد، برآندش به مضراب
 که آن خوبی نمی گنجد در القاب

الا، ای روی تو صد ماه و مهتاب.
 مرا در سایمت، ای کعبه جان،
 غلط گفتم، که اندر مسجد ما
 از این هفت آسیا ما نان نجویم،
 مسبب اوست اسباب جهان راه،
 ز مستی در هزاران چه فتادیم،
 چه رونق دارد از تو مجلس جان،
 بخندد باغ دل زن سرو مقبل،
 فتوح اندر فتوح اندر فتوحی،
 ز نفت انداز عشق آتشینت
 بر مستاش آید می به دعوا،
 خمش کن، ختم کن، ای دل، چو دیدی

۴۰

که تو روحی و ما بیمار امشب.
 که تا پیدا شود اسرار امشب،
 به گرد گنبد دوار امشب،
 چو جان جعفر طیار امشب،
 ز هجر ازرق زنگار امشب،
 و من بر خالقم بر کار امشب،
 که حق بیدار و ما بیدار امشب،
 ز چشم خود شوم بیزار امشب،

مخسوب، ای یار مهماندار، امشب،
 برون کن خواب را از چشم اسرار
 اگر تو مشتری، گرد مه گرد،
 شکار نثر طایر را به گردون
 ترا حق داد صیقل، تا زدایی
 بحمدالله، که خلقان جمله خفتند
 زهی کر و فر و اقبال بیدار،
 اگر چشمم بخشید تا سحرگاه،

جان و دل از عاشقان می خواستند،
تا نیابم، آنچه در مغز من است،
تا که عشقت مطربی آغاز کرد،
می زنی تو زخمه و برمی رود
ساقیی کردی بشر را چل صبح،
ای مهار عاشقان در دست تو،
می کشم مستانه بارت بی خبر،
تا بنکشایی به قندت روزه ام،
چون ز خوان فضل روزه بشکنم،
جان روز و جان شب، ای جان تو،
تا به سالی نیستم موقوف عید،
زان شبی، که وعده کردی عید وصل،
بس که کشت مهر جانم تشنه است،

جان و دل را می سپارم روز و شب.
یک زمانی سر نخارم روز و شب.
گاه چنگم، گاه تارم روز و شب.
تا به گردون زیر و زارم روز و شب.
زان خمیر اندر خمارم روز و شب.
در میان این قطارم روز و شب.
همچو اشتر زیر بارم روز و شب.
تا قیامت روزه دارم روز و شب.
عید، باشد روزگارم روز و شب.
انتظارم، انتظارم روز و شب.
با مه تو عیدوارم روز و شب.
روز و شب را می شمارم روز و شب.
زابر دیده اشک بارم روز و شب.

۴۵

آواز داد اختر: بس روشن است امشب،
گفتم ستارگان را: مه با من است امشب.
بررو به بام بالا از بهر الصلا را،
گل چیدن است امشب، می خوردن است امشب.
تا روز دلبر ما اندر بر است چون دل،
دستش به مهر ما را در گردن است امشب.
تا روز زنگیان را با روم داروگیر است،
تا روز چنگیان را تن-تن-تن است امشب.
تا روز ساغر می در گردش است و بخشش،
تا روز گل به خلوت با سوسن است امشب.
امشب شراب وصلت با خاص و عام ریزم،
شادی آنکه ماهت بر روزن است امشب.
داوودوار ما را آهن چو موم گردد،
کآهن ریاست دلبر، دل آهن است امشب.

تو سؤال و حاجتی، دلبر جواب هر سؤال،
 چون جواب آید، فنا گردد سؤال اندر جواب.
 از خطابش هست گشتی چون شراب از سعی آب
 وز شرابش نیست گشتی همچو آب اندر شراب.
 او ز نازش سر کشیده همچو آتش در فروغ،
 تو ز خجلت سر فکنده چون خطا پیش صواب.
 گر خزان غارتی مر باغ را بی برگ کرد،
 عدل سلطان بهار آمد برای فتح باب
 برگها چون نامه‌ها، بر وی نوشته خط سبز،
 شرح آن خطها بجو از عنده ام‌الکتاب.

۴۳

کو همه لطف، که در روی تو دیدم همه شب؟
 وان حدیث چو شکر از تو شنیدم همه شب؟
 گرچه از شمع تو می سوخت چو پروانه دلم،
 گرد شمع رخ خوب تو پریدم همه شب.
 شب به پیش رخ چون ماه تو چادر می بست،
 من چو مه چادر شب می بدریدم همه شب.
 جان ز ذوق تو چو گربه لب خود می لیسید،
 من چو طفلان سر انگشت گزیدم همه شب.
 سینه چون خانه زنبور پُر از مشغله بود،
 کز تو، ای کان عسل، شهد کشیدم همه شب.
 دام شب آمد و جانهای خلاق بر بود،
 چون دل مرغ در آن دام تپیدم همه شب.
 آنکه جانها چو کیوتر همه در حکم ویند،
 اندر آن دم مر او را طلبیدم همه شب.

۴۴

در هوایت بی قرارم روز و شب، سر ز پایت برندارم روز و شب.
 روز و شب را همچو خود مجنون کنم، روز و شب را کی گذارم روز و شب؟

به جان تو، که مرو، از میان کار مخسب،
 ز عمر یک شب کم گیر و زنده دار، مخسب.
 هزار شب تو برای هوای خود خفتی،
 یکی شبی، چه شود، از برای یار مخسب.
 برای یار لطیفی، که شب نمی خسبید،
 موافقت کن و دل را بدو سپار، مخسب.
 بترس از آن شب رنجوری، که تو تا روز
 فغان و «یا رب و یا رب» کنی بزار مخسب.
 شبی، که مرگ بیاید، «قنق کرک» گوید
 به حق تلخی آن شب، که ره سپار، مخسب.
 از آن زلازل هیبت، که سنگ آب شود،
 اگر تو سنگ نیی، آن به یاد آر، مخسب.
 اگر چه زنگی شب سخت ساقی چست است،
 مگیر جام وی و ترس از آن خمار، مخسب.
 خدای گفت، که شب دوستان نمی خوسبند،
 اگر خجل شده‌ای زین و شرمسار، مخسب.
 بترس از آن شب سخت عظیم بی زنه‌ار،
 ذخیره ساز شبی را و زینه‌ار مخسب.
 شنیده‌ای، که مه‌ان کامها به شب یابند،
 برای عشق شه‌ن‌شاه کامیار مخسب.
 چو مغز خشک شود، تازه مغزیت بخشد،
 که جمله مغز شوی، ای امیدوار، مخسب.
 هزار بارت گفتم، خموش و سودت نیست،
 یکی بیار و عوض گیر صد هزار، مخسب.

چشمها و نمی‌شود از خواب،
 بنگر آخر، که بی‌قرار شدست
 گشت شب دیر و خلق افتادند
 چشم بکشا و جمع را دریاب.
 چشم در چشمخانه چون سیماب.
 چون ستاره میانه مهتاب.

بکشای دست دل را تا پای عشق کوبد،
کان زار ترس دیده در مامن است امشب.
بر روی چون زر من، ای بخت، بوسه می‌ده،
کاین زرّ گازدیده در معدن است امشب.
آن کاو به مکر و دانش می‌پست راه ما را،
پالان خر بر او نه، کاو کودن است امشب.
شمشیر آبدارش پوسیده است و چوبین،
وان نیزه درازش چون سوزن است امشب.
خرگاه عنکبوت است آن قلعه حصینش،
برگستوان و خودش چون روغن است امشب.
خاموش کن، که طامع الکن بود همیشه،
با او چه بحث داری، کاو الکن است امشب.

۴۶

کار همه محبان همچون زر است امشب،
جان همه حسودان کور و کر است امشب،
دریای حسن ایزد چون موج می خرامد،
خاک ره از قدومش چون عنبر است امشب.
دایم خوشیم با وی، اما به فضل یزدان
ما دیگریم امشب، او دیگر است امشب.
امشب محبت، ای دل، می‌ران به سوی منزل،
کان ناظر نهانی بر منظر است امشب.
پهلوی منه، که یاری پهلوی توست، آری،
برگیر سر، که این سر خوش زان سر است امشب.
چون دستگیر آمد، امشب بگیر دستی،
رقصی، که شاخ دولت سبز و تر است امشب.
والله، که خواب امشب بر من حرام باشد.
کاین جان چو مرغ آبی در کوثر است امشب.

بیایید، بیایید، که گلزار دمیده ست،
 بیایید، بیایید، که دلدار رمیده ست.
 بیایید، به یکبار همه جان و جهان را
 به خورشید سپارید، که خوش تیغ کشیده ست.
 بر آن یار بخندید، که او ناز نماید،
 بر آن یار بگریید، که از یار بریده ست.
 همه شهر بشورید، چو آوازه درافتاد،
 که دیوانه دگر بار ز زنجیر رهیده ست.
 چه روز است و چه روز است چنین روز قیامت
 مگر نامه اعمال ز آفاق پریده ست؟
 بکوید دهلها و دگر هیچ مکوید،
 چه جایی دل و عقل است، که جان نیز رمیده ست.

بیستی چشم، یعنی وقت خواب است،
 نه خواب است آن، حریفان را جواب است.
 تو می دانی، که ما چندان نپاییم،
 و لیکن چشم مستت را شتاب است.
 جفا می کن، جفایت جمله لطف است،
 خطا می کن، خطای تو صواب است.
 تو چشم آتشین در خواب می کن،
 که ما را چشم و دل باری کباب است.
 سی سرها ربوده چشم ساقی
 به شمشیری، که آن یک قطره آب است.
 یکی گوید، که این از عشق ساقیست،
 یکی گوید، که این فعل شراب است.
 می و ساقی چه باشد، نیست جز حق،
 خدا داند، که این عشق از چه باب است.

از می خواب هر دو گشت خراب.
گرد بنشست بر همه اسباب.
عقل اگر آن تست، هین دریاب.
جمله خلق را از این بنگاب.
کار بگذشت از سؤال و جواب.
همه ماندند چون خرابان به خلاب.

هم سیاهی و هم سپیدی چشم
جمله اندیشه‌ها چو برگ بریخت،
عقل شد گوشه ای و می گوید:
بنگی شب، نگر، که چون داده است
چشم در عین و غین افداست،
آن سواران تیزاندیشه

۴۹

آن نفسی، که با خودی، یار چو خار آیدت،
وان نفسی، که بی خودی، یار چه کار آیدت؟
آن نفسی، که با خودی، خود تو شکار پشه‌ای،
وان نفسی، که بی خودی، پیل شکار آیدت.
آن نفسی، که با خودی، بسته ابر غصه ای،
وان نفسی، که بی خودی، مه به کنار آیدت.
آن نفسی، که با خودی، یار کناره می کند،
وان نفسی، که بی خودی، باده یار آیدت.
وان نفسی، که با خودی، همچو خزان فسرده‌ای،
وان نفسی، که بی خودی، دی چو بهار آیدت.
جمله بی‌قراریت از طلب قرار تست،
طالب بی‌قرار شو، تا که قرار آیدت.
جمله ناگوارشت از طلب گوارش است،
ترک گوارش ار کنی، زهر گوار آیدت.
جمله بی‌مرادیت از طلب مراد تست،
ورنه همه مرادها همچو نثار آیدت.
عاشق جور یار شو، عاشق مهر یار شو،
تا که نگار نازگر عاشق زار آیدت.
خسرو شرق شمس دین از تبریز چون رسد،
از مه و از ستاره‌ها، والله، عار آیدت.

چو یک ساغر ز دست عشق خوردند،
گرو کردی به می دستار و جبه،
خبر آمد، که یوسف شد به بازار،
فسونی خواند و پنهان کرد خود را،
ز ملک و مال عالم چاره دارم،
میان گر پیش غیر عشق بندم،
به گرد حوض گشتم، درفتم،
دلا، چون درفتادی در چنین حوض،
رخ شه جسته ای، شهمات این است،
مشین با خود، نشین با هر که خواهی،
خموش کن، خواجه، لاغ پار کم گو،
خمش باش و در این حیرت فرو رو،

۵۵

ز همراهان جدایی مصلحت نیست،
چو ملک و پادشاهی دیده باشی،
شما را با شما می خواند آن یار،
چو خوان آسمان آمد به دنیا،
در این مطبخ، که قربان است جانها
بگو آن حرص و آز راهزن را،
چو پا داری، برو، دستی بجنبان،
چو پای تو نماند، پر دهندت
چو پر یابی، به سویی دام حق پر،
همای قاف قربی، ای برادر،
جهان جوی و صفا بحر و تو ماهی،
خمش باش و فنای بهر حق شو،

۵۶

به جان تو، که سوگند عظیم است،
اگر چه خضر سیراب حیات است،

یقینشان شد، که خود خمار این است.
سزای جبه و دستار این است.
هلا، کو یوسف، ار بازار این است؟
کمینه لعب آن طرّار این است.
مرا دین و دل و ناچار این است.
مسیحی باشم و زتار این است.
جزای آنچنان کردار این است.
ترا غسل قیامت وار این است.
چو دزدی کردی، ای دل، دار این است.
ز نفس خود بتر، اغیار این است.
دلَم پاره ست و لاغ پار این است.
بهل اسرار را، کاسرار این است.

سفر بی روشنایی مصلحت نیست.
پس از شاهی گدایی مصلحت نیست.
شما را این شمایی مصلحت نیست.
از این پس بی نوایی مصلحت نیست.
چو دونان نان ربایی مصلحت نیست.
که مکر و بدنمایی مصلحت نیست.
ترا بی دست و پای مصلحت نیست.
که بی پر در هوایی مصلحت نیست.
که از دامش رهایی مصلحت نیست.
هما را جز همایی مصلحت نیست.
در این جو آشینایی مصلحت نیست.
به هنبازی خدایی مصلحت نیست.

که جانم بی تو در بند عظیم است.
به لعلت آرزومند عظیم است.

رها کن، تا بگیرد، خوش گرفتست.
 که عقم ابر سوداوش گرفتست.
 که خون دل همه مفرش گرفتست.
 جهان خورشید لشکرکش گرفتست.
 ز لعل یار سلطانش گرفتست.
 که مال خصم زیر کش گرفتست؟
 ولی پایش حریف کش گرفتست.
 به دندان گوشه ترکش گرفتست.

دگر بار این دلم آتش گرفتست،
 بسوزان دل در این برق و مزن دم،
 دگر بار این دلم خوابی بدیدست،
 چو سایه گل فنا گردم، ازیرا
 دلم هر شب به دزدی و خیانت،
 کجا پنهان شود دزدی دزدی،
 بسی جان، که همی پرد ز قالب
 ز ذوق زخم تیرش این دل من

از این پس عیش و عشرت بر مزید است
 که روز خوش هم از اول پدید است
 چنین عیدی به صد دوران که دیدست؟
 به هر سویی شکرها بردمیدست
 جهان پر موج و دریا ناپدید است
 ز چارم چرخ عیسی در رسیدست
 می، کز جام جان نبود، پلید است
 حریفانش جنید و پایزید است
 ندانستم، که حق ما را مرید است
 چو دانستم، که بختم می کشیدست

بیا، کلروز ما را روز عید است،
 بزن دستی، بگو، کلروز شادیدست،
 چو یار ما در این عالم که باشد؟
 زمین و آسمانها پرشکر شد
 رسید آن بانگ موج گوهرافشان
 محمّد بلز از معراج آمد،
 هر آن نقدی، کز این جانیدست، قلب است
 زهی مجلس، که ساقی بخت باشد،
 خماری داشتیم من در ارادت
 کنون من خفتم و پاهای کشیدم

خراب و مست باشم، کار این است.
 رخا، زر زن، ترا دینار این است.
 چه چاره، فعل آن دلدان این است.
 به بلبل گفت گل: گلزار این است.
 به سوی غیب آ، طیار این است.
 که جان را مدرسه و تکرار این است.
 شفای جان هر بیمار این است.

مرا چون تا قیامت یار این است،
 ز کار و کسب ماندم، کسبم این است،
 نه عقلی ماند و نی تمییز و نی دل،
 گل صدبرگ دید آن روی خوبش
 چو خویان سایه‌های تیر غیبند،
 مکرر بنگر آن سو، چشم می‌مال،
 چو لب بکشد، جانها جمله گفتند:

ترا در دلبری دستی تمام است،
 به جز با روی خوبت عشق بازی
 همه فانی و خوان وحدت تو
 چو چشم خود بمالم، خود جز تو
 جهان بر روی تو از بهر روپوش
 به هر لب از زبان عشق بر ما
 ز هر ذره به گفت بی زبانی
 غم و شادی ما در پیش تختت
 اگر چه اشتر غم هست گرگین،
 پس آن اشتر شادی پُر شیر
 ترا در بینی این هر دو اشتر
 نه آن شیر، که آخر طفل جان را
 از آن شیر، که جویی خلد از وی
 خمُش کردم، که غیرت بر دهانم

نگار خوب شکر بار چون است؟
 عجب، آن غمزه غماز چون است؟
 عجب، آن شهرة بازار خوبی،
 دلم از مهر در ماتم نشسته ست،
 ز لطف، خویش یارم خواند آن یار،
 به ظاهر بندگان را می نوازد،
 چو اول دیدمش، جانیم بخشید،
 اگر دوباره کردی آن کرم را
 عجب، آن شعر اطلس پوش جعدش
 طبیب عاشقان را باز پرسید،
 عجب، آن نافه تاتار چون است؟
 عجب، بر دایره خط مققق،
 من زارم اسیر ناله زیر،

مرا در بیدلی درد و سقام است.
 حرام است و حرام است و حرام است.
 مدام است و مدام است و مدام است؟
 کدام است و کدام است و کدام است؟
 لثام است و لثام است و لثام است.
 سلام است و سلام است و سلام است.
 پیام است و پیام است و پیام است.
 غلام است و غلام است و غلام است.
 امام است و امام است و امام است.
 ختام است و ختام است و ختام است.
 زمام است و زمام است و زمام است.
 فتام است و فتام است و فتام است.
 نظام است و نظام است و نظام است.
 لگام است و لگام است و لگام است.

چراغ دیده و دیدار چون است؟
 عجب، آن طره طرار چون است؟
 عجب، آن رونق گلزار چون است؟
 عجب، در مهر دل دلدار چون است؟
 عجب، آن یار بی این یار چون است؟
 عجب، با بنده در اسرار چون است؟
 بدانستم، که در ایثار چون است.
 یقین گشتی، که در تکرار چون است؟
 به گرد اطلس رخسار چون است؟
 که تا آن نرگس بیمار چون است؟
 عجب، آن طره بلغار چون است؟
 که بشکستست صد پرگار، چون است؟
 نپرسد روزگی، کان زار چون است؟

سخنهای دارم از تو با تو بسیار،
هر آن کز بیم تو خاموش باشد،
هر آن کس، کاو هنر را ترک گوید،
فکندم خویش را چون سایه پیشت،
که بغداد ترا داد بزرگ است،
حریصم کرد طمع داد قندت،
بریدستی مرا از خویش و پیوند،
خمش کن همچو عشق، ای زاده عشق،
رکاب شمس تبریزی گرفتم.

۵۷

قرار زندگانی آن نگار است،
مرا سودای تو دامن گرفتست،
منم سوزان در آتشیهای تو نو
همی نالد درون از بی‌قراری
چو از یاری ترا جان خسته گردد،
تو در جویی و خارت می خراشد،
گریزان شو از آن خار و به گل رو،

۵۸

طیب درد بی‌درمان کدام است؟
اگر عقل است، پس، دیوانگی چیست؟
چراغ عالم افروز مخلد،
پُر از دُرّ است و بحر لایزالی
غلامانه است اشیا را قباها،
یکی جزو جهان خود بی‌غرض نیست،
خرد عاجز شد لندر فکر عاجز،
بت موزون به بتخانه بسی جست،
چه قبله کرده‌ای این گفتگو را؟

ولی خاموشی‌ام بند عظیم است،
اگر چه خر، خردمند عظیم است،
ز بهر تو، هنرمند عظیم است،
فکندن پیشت افکند عظیم است،
سمرقند ترا قند عظیم است،
اگر چه بنده خرسند عظیم است،
که دل را با تو پیوند عظیم است،
اگر چه گفت فرزند عظیم است،
که زین شمس زر کند عظیم است.

کز او آن بی‌قراری برقرار است،
که این سودا نه آن سودای یار است،
مرا با یارکان اکنون چه کار است؟
بدان ماند، که آن جان نگار است،
نمی‌داند، که اندر جانش خار است،
نمی‌دانی، که خاری در سرار است،
که شمس‌الدین تبریزی بهار است.

رفیق راه بی‌پایان کدام است؟
وگر جان است، پس، جتان کدام است؟
که نی کفر است و نی ایمان، کدام است؟
درونش گوهر انسان کدام است؟
میان بندگان سلطان کدام است؟
طیب عشق را دگان کدام است؟
که سرکش کیست، سرگردان کدام است؟
که موزونات را میزان کدام است،
طلب کن، درس خاموشان کدام است؟

بالین و لصف ما ثریاست،
اندر شب قدر ماریاست.
کهسار و زمین حریر و دیبایست.
در باد صدای چنگ و سرنایست.
هر یارۀ خاک حور و حورایست.
ز او آتش تیز آبیمایست.
نامش چو بریم، هستی افراست.
پر مغز تر از هزار جوزایست.
اینها همه از میانه برخایست.
کلی مراد حق تعالاست.

بیرون ز زمانه صورت مایست.
بیرون همه کوه قاف و عنقایست.
بر جوی فتاده سایه مایست.
این جان بود، ولیک این جایست.
بی او همه خنده گریه افزایست.
زان روی، که دل فراخ و پهنایست.
طویست دل و عجب شکر خایست.
زیرا که ره تو زیر و بالایست.
کان قوت مغز او هم از پایست.

وان دود، که از دل است، پیدایست.
آن دل نبود، مگر که دریایست.
دل نیز به دشمنی چه برخایست.
هر جا، که سلامت است، آن جایست.
زیرا که قدیم خانه مایست.
زان روی، که عشق شمع دلهاست.
کاین عشق به حجره های بالاست.

چون بر سر کوی یار خسیبیم،
چون در سر زلف یار پیچیم،
چون عکس جمال او بتابد،
از باد چو بوی او بیرسیم،
بر خاک چو نام او نویسیم،
بر آتش از او فسون بخوانیم،
قصه چه کنیم، که بر عدم نیز
آن نکته، که عشق او در آن جایست،
وان لحظه، که عشق روی بنمود،
خامش، که تمام ختم گشتست،

می دان، که زمانه نقش سوداست،
زیرا قفس است این زمانه،
جویست جهان و ما بروئیم،
این جا سر نکته ای است مشکل
جز در رخ جان مخند، ای دل،
آن دل نبود، که باشد او تنگ،
دل غم نخورد، غذایش غم نیست،
مانند درخت سر قدم ساز،
شاخ از چه نظر به بیخ دارد؟

دود دل ما نشان سوداست،
هر موج، که می زند دل از خون،
بیگانه شدند آشنایان
هر سوی، که عشق رخت بنهاد،
ما نگریم از این ملامت،
در عشق حسد برند شاهان،
با بر سر چرخ هفتمین نه،

دلدم دزد نظر، او دزد این دزد
تراه ای دوست، چون من یار غارم،
که تا بینم تراه جان برفشانم،
نهایت نیست گفتم راه و لیکن

عجب، آن دزد دزدافشار چون است
سری در غار کن، کاین غار چون است
نمایم خلق راه، نظار چون است
نمودم شکل آن گفتار چون است

۶۱

دو چشم آهوانش شیرگیر است،
کمان ابروان و تیر مژگان
چو زلف درهمش درهم از آنم،
در آن زلفین از آن پیچیده این جان،
مگو، آن سرو ما را تو نظیری،
بیندازم من این سر را به پیشش،
خیال روی شه را سجده می کن،

کز او بر من روان باران تیر است،
گواهانند، کاو بر جان امیر است
که بوی او به از مشک و عبیر است،
که دل زنجیر زلفش را اسیر است
که ماه ما به خوبی بی نظیر است
اگر چه جان به پیش او حقیر است
خیال شه حقیقت را وزیر است

۶۲

چنان کاین دل از آن دلدار مست است،
ز خون صاف ما آن یار مست است،
خمارش نشکنم، الا به خونم،
از این شادی دل غمخوار مست است
شفق وارم به هر صبحی به خون در،
که در هر صبح آن خونخوار مست است
مده پند و میر خونم به گردن،
که چشم دلبر کیندار مست است
چرا این خال همچون تشت خون است؟
که چشم ساقی اسرار مست است

۶۳

تا نقش خیال دوست با ماست،
آن جا، که وصال دوستان است،
وان جا، که مراد دل برآید،

ما را همه عمر خود تماشااست
والله، که میان خانه صحراست
یک خار به از هزار خرماست

۶۴

گرد شکران طبع کم گرد،
این جا شکر نیست بی نهایت،
خاموش کن، ای دل و میندار،

کان شهوت نیز بر گزار است.
این جا سروقت پایدار است.
کاو را حدیست یا کنار است.

۶۸

آمد رمضان و عید با ماست،
بر بست دهان و دیده بکشاد،
آمد رمضان به خدمت دل
در روزه اگر پدید شد رنج،
کردیم ز روزه جان و دل پاک،
روزه به زبان حال گوید:
چون هست صلاح دین در این جمع،

قفل آمد و آن کلید با ماست.
وان نور، که دیده دید، با ماست.
وان کش، که دل آفرید، با ماست.
گنج دل ناپدید با ماست،
هر چند تن پلید با ماست.
کم شو، که همه مزید با ماست.
منصور و ابایزید با ماست.

۶۹

ای کرده میان سینه غارت،
جز گشتن عاشقان چه شغلت؟
می کش، که درست باد دستت،
بس گشته زنده را، که دیدم
بس ساکن بی قرار دیدم،
یک مُرده به خاک درنماند،
جان بوسد خاک تو به هر دم

ای جان و هزار جان شکارت.
جز گشتن خلق چیست کارت؟
ای جان جهانیان نثارت.
از غمزه چشم پر خمارت.
در آتش عشق بی قرارت.
گر رنجه شوی، کنی زیارت.
بر بوی کنار بی کنارت.

۷۰

آن ره، که بیامدم، کدام است؟
یک لحظه ز کوی یار دوری
اندر همه ده، اگر کسی هست،
صعوه ز کجا رهد، که سیمرغ
آواره دلا، میا بدین سوی،
آن نقل گزین، که جان فزایست،
باقی همه بوی و نقش و رنگ است،
خاموش کن و ز پای بنشین،

تا باز روم، که کار خام است.
در مذهب عاشقان حرام است.
والله، که اشارتی تمام است.
پابسته این شگرف دام است.
آن جا بنشین، که خوش مقام است.
وان باده طلب، که باقوام است.
باقی همه جنگ و ننگ و نام است.
چون مستی و این کنار بام است.

هشیار میباش، زانکه هشیار
میری مطلب، که میر مجلس
این عشق هنوز زیر چادر
هر چند که زیر هفت پرده ست،
شبخیز کنید، ای حریفان،

در مجلس عشق سخت رسواست.
گر چشم ببسته است، بیناست.
این گرد سیاه، بین، که برخاست.
پیدااست، که سخت خوب و زیباست.
شمع است و شراب و یار تنهاست.

۶۶

گویم سخن شکرنبات،
رخ بر رخ من نهی، بگویم،
در خرمنت آتشی در انداخت،
سرسبز کند چوطره زارت،
در آتش عشق چون خلیلی،
عقلت شب قدر دید و صد عید،
سوگند به سایه لطیف،
در ذات تو کی رسند جانها،
چون جوی روان و ساجدت کرد،
از هر جهتی ترا بلا داد،
گفتی، که خمّش کنم، نکردی،

یا قصه چشمه حیات؟
کز بهر چه شاه کرد ماتت.
کز خرمن خود دهد زکانت.
تا باز خرد ز طرهاتت.
خوش باش، که می دهد نجاتت.
کز عشق دریده شد براتت.
سوگند نمی خورم به ذاتت.
چون غرقه شدند در صفاتت؟
تا پاک کند ز سیناتت.
تا باز کشد به بی جهاتت.
می خندد عشق بر ثباتت.

۶۷

در شهر شما یکی نگاریست،
هر نفسی را از او نصیبیست،
در هر کویی از او فغانیست،
در هر گوشی از او سماعیست،
در کار شوید، ای حریفان،
پنهان یاری به گوش من گفت،
او بد، که به این طریق می گفت،
او بود رسول خویش و مرسل،
نوح است و امان غرقگان است،
گرد ترشان مگرد زین پس

کز وی دل و عقل بی قراریست.
هر باغی را از او بهاریست.
در هر راهی از او غباریست.
هر چشم از او در اعتباریست.
کاین جا ما را عظیم کاریست.
کاین جا پنهان لطیف یاریست.
کز تعبیه هاش دل نزاریست.
کان لهجه از آن شهر یاریست.
روح است و نهان و آشکاریست.
چون پهلوی تو شکر نزاریست.

۶۸

تا نگویی، در زمستان باغ را مستی نماند،
مدتی پنهان شدست از دیده مگّار مست.
بیخهای آن درختان می نهانی می خورند،
روزکی دو صبر می کن، تا شود بیدار مست.
گر ترا کوبی رسد از رفتن مستان، مرنج،
با چنان ساقی و مطرب کی رود هموار مست؟
ساقیا، باده یکی کن، چند باشد عربده،
دوستان ز اقرار مست و دشمنان ز انکار مست،
باده را افزون بده، تا برگشاید این گره
باده تا در سر نیفتد، کی دهد دستار مست؟
بخل ساقی باشد آن جا، یا فساد باده‌ها،
هر دو ناهموار باشد، چون رود رهوار مست؟
رویهای زرد بین و باده گلگون بده،
زان کز این گلگون ندارد بر رخ و رخسار مست.
باده‌ای داری خدایی، بس سبکخوار و لطیف،
زان اگر خواهد، بنوشد روز صد خروار مست.
شمس تبریزی، به دورت هیچ کس هشیار نیست،
کافر و مؤمن خراب و زاهد و خمّار مست.

۷۳

مطربا، این پرده زن، کان یار ما مست آمدست،
وان حیات باصفای باوفا مست آمدست.
گر لباس قهر پوشد چون شرر، بشناسمش،
کاو بدین شیوه بر ما بارها مست آمدست.
آب ما را گر بریزد ور سبو را بشکنند،
ای برادر، دم مزن، کاین دم سقا مست آمدست.
می‌فیریم مست خود را، او تبسم می‌کند،
کاین سلیم القلب را بین، کز کجا مست آمدست.
آن کسی را می‌فریبی، کز کمینه حرف او
آب و آتش بی خود و خاک و هوا مست آمدست.

عاشقان را گرچه در باطن جهانی دیگر است،
 عشق آن دلدار ما را ذوق و جانی دیگر است.
 سینه‌های روشنان بس غیبها دانند، لیک
 سینه عشاق او را غیبدانی دیگر است.
 بس زیان حکمت اندر شوق سرش گوش شد،
 زانکه مر اسرار او را ترجمانی دیگر است.
 یک زمین نقره، بین، از لطف او در عین جان
 تا بدانی، کان مهم را آسمانی دیگر است.
 عقل و عشق معرفت شد نردبان پام حق،
 لیک حق را در حقیقت نردبانی دیگر است.
 شبروان از شاه عقل و پاسبان آن سو شوند،
 لیک آن جان را از آن سو پاسبانی دیگر است.
 دلبران راه معنی با دل عاجز بدند،
 وحشیان آمد، که دل را دل‌ستانی دیگر است.
 ای زیانها برگشاده بر دل بر بوده‌ای،
 لب فرو بندید، کاو را همزبانی دیگر است.
 شمس تبریزی چو شمع و شمعها پروانه‌اش،
 زانکه اندر عین دل او را عیانی دیگر است.

ساربانان، اشتران بین، سر بر سر قطار مست،
 میر مست و خواجه مست و یار مست، اغیار مست.
 باغبانان، رعد مطرب، ابر ساقی گشت و شد
 باغ مست و راغ مست و غنچه مست و خار مست.
 آسمانان، چند گردی، گردش عنصر بین،
 آب مست و باد مست و خاک مست و نار مست.
 حال صورت اینچنین و حال معنی خود می‌رس،
 روح مست و عقل مست و وهم مست، اسرار مست.
 رو، تو جباری رها کن، خاک شو، تا بنگری
 ذره ذره خاک را از خالق جبار مست.

وان که سوگند خورم، جز به سر او نخورم،
وان که سوگند من و توبه‌ام اشکست، کجاست؟
وان که جانها به سحر نعره‌زنانند از او
وان که ما را غمش از جای ببردست، کجاست؟
جان جان است وگر جای ندارد، چه عجب؟
این که جامی طلبد، در تن ما هست، کجاست؟
غمزه چشم بهانست وز آن سو هوسینت،
وان که او در پس غمزه ست، دلم خست، کجاست؟
پرده روشن دل بست و خیالات نمود
وان که در پرده چنین پرده دل بست، کجاست؟
عقل تا مست نشد، چون و چرا پست نشد،
وان که او مست شد، از چون و چرا رست، کجاست؟

۷۶

من نشستم ز طلب وین دل پیچان نشست،
همه رفتند و نشستند و دمی جان نشست.
هر که ایستاد به کاری، بنشست آخر کار،
کار آن دارد، آن، ک-از طلب آن نشست.
هر که او نعره تسبیح جماد تو شنید،
تا نبردش به سراپرده سبحان، نشست.
تا سلیمان به جهان مهر هوایت نمود،
بر سر اوج هوا تخت سلیمان نشست.
هر که تشویش سر زلف پریشان تو دید،
تا ابد از دل او فکر پریشان نشست.
هر که در خواب خیال لب خندان تو دید،
خواب از او رفت و خیال لب خندان نشست.
ترشیه‌های تو صفرای رهی را نشانند،
وز علاج سر سودای فراوان نیشست.
هر کرا بوی گلستان وصال تو رسید،
همچنین رقصکنان تا به گلستان نیشست.

گفتمش: گر من بمیرم، تو رسی بر گور من،
برجهم از گور خود، کان خوش لقا مست آمدست.
گفت: آن، کاین دم پذیرد، کی بمیرد جان او،
با خدا باقی بود آن، کز خدا مست آمدست.
عشق بی چون بین، که جان را چون قدح پُر می کند،
روی ساقی بین، که خندان از بقا مست آمدست.
یار ما عشق است و هر کس در جهان یاری گزید،
کز الست این عشق بی ما و شما مست آمدست.

.۷۴

چشم پر نور، که مست نظر جانان است،
ماه از او چشم گرفتست و فلک لرزان است.
خاصه آن لحظه، که از حضرت حق نور کشد،
سجده گاه ملک و قبله هر انسان است.
هر که او سر نهد بر کف پایش آن دم
بهر ناموس منی، آن نفس او شیطان است.
وان که آن لحظه نبیند اثر نور بر او،
او کم از دیو بود، زآنکه تن بی جان است.
دل بجا دار در آن طلعت باهیمت او،
گر تو مردی، که رخس قبله گه مردان است.
دست بردار ز سینه، چه نگه می داری؟
جان در آن لحظه بده شاد، که مقصود آن است.
جمله را آب درانداز و در آن آتش شو،
کآتش چهره او چشمگه حیوان است.
سر برآور ز میان دل شمس تبریز،
کاو خدیو ابد و خسرو هر فرمان است.

.۷۵

آنکه بی باده کند جان مرا مست، کجاست؟
وان که بیرون کند از جان و دلم دست، کجاست؟

صورتی، کاندر نگین او بودست،
آنچنان صورت، که شرحش می‌کنم،
اندر آن صورت یقین حاصل شود،
جای آن هست، ار گمان بد بریم،
پشت ما از ظن بد شد چون کمان،
زین بیان نوری، که پیدا می‌شود،

۸۰

در دل و جان خانه کردی عاقبت،
آمدی، کآتش در این عالم زنی،
ای ز عشقت عالمی ویران شده،
من ترا مشغول می‌کردم، دلا،
عشق را بی خویش بردی در حرم،
یا رسول الله، ستون صبر را
شمع عالم بود لطف، چاره‌گر،
یک سرم این سوست، یک سر سوی تو،
دانه‌ای بیچاره بودم زیر خاک،
دانه‌ای را باغ و بستان ساختی،
ای دل مجنون و از مجنون بتر
کاسه سر از تو پر، از تو تهی،
جان جانداران سرکش را به علم
شمس تبریزی، که مر هرذره را

۸۱

هم به بر این بت زیبا خوشک است،
مطرب و یار من و شمع و شراب،
من و تو هیچ از این جا نرویم،
خجل است از رخ یارم گل تر،
هر صباحی ز جمالش مستیم،
بجهم، حلقه زلفش گیرم،
شمس تبریز، که نور دلهاست.

در بتان روم و چین جستیم، نیست.
جز که صورت آفرین جستیم، نیست.
کز ورای آن یقین جستیم، نیست.
زانکه بی مگری امین جستیم، نیست.
زانکه راهی بی کمین جستیم، نیست.
در بیان و در مبین جستیم، نیست.

هر دو را دیوانه کردی عاقبت.
وا نگشتی، تا نکردی عاقبت.
قصد این ویرانه کردی عاقبت.
یاد آن افسانه کردی عاقبت،
عقل را بیگانه کردی عاقبت.
آستین حنانه کردی عاقبت.
شمع را پروانه کرد عاقبت.
دوسرم چون شانه کردی عاقبت.
دانه را دردانه کردی عاقبت.
خاک را کاشانه کردی عاقبت.
مردی و مردانه کردی عاقبت.
کاسه را پیمانه کردی عاقبت.
عاشق جانانه کردی عاقبت.
روشن و فرزانه کردی عاقبت.

من نشستم، که همین جا خوشک است،
اینچنین عیش مهیا خوشک است،
پهلوی شکر و حلوا خوشک است،
با چنین چهره و سیما خوشک است.
خاصه امروز، که با ما خوشک است.
که در آن حلقه تماشا خوشک است.
دائما با گل رعنا خوشک است.

کار کار ماست، چون او یار ماست.
 نوفرشانیم و این بازار ماست.
 جان گلزار است، اما زار ماست.
 همچو دزد آویخته بر دار ماست.
 پرفنا و علت و بیمار ماست.
 شیر گردونی به زیر بار ماست.
 هر چه آن غم بد، کنون غمخوار ماست.
 شیر گیر و شیر او گفتار ماست.
 هر چه خویش ما، کنون اغیار ماست.
 کاندرو او ایمان ما انکار ماست.
 کاین نوایی فر ز چنگ و تار ماست.
 در دو عالم مایه اقرار ماست.

دلبری و بیدلی اسرار ماست،
 نوبت کهنه فروشان درگذشت،
 نوبهاری، کاو جهان را نو کند،
 عقل اگر سلطان این اقلیم شد،
 آنکه افلاطون و جالینوس ماست،
 گاو ماهی سرا قربان ماست،
 هر چه اول زهر بود، تریاق شد،
 دعوی شیری کند هر شیر گیر،
 ترک خویش و ترک خویشان می کنیم،
 خودپرستی نامبارک حالتیست،
 هر غزل، کان بی من آید، خوش بود،
 شمس تبریزی، به نور ذوالجلال،

در جهان جوینده جز او بیش نیست.
 در حقیقت کفر و دین و کیش نیست.
 من غلام آنکه دوراندیش نیست.
 ور بگویی پیش، جز این ریش نیست.
 مرهم این ریش جز این ریش نیست.
 هر که نبود، او چنین درویش نیست.
 همچو دل اندر جهان جاییش نیست.

عاشقان را جستجو از خویش نیست،
 این جهان و آن جهان یک گوهر است،
 ای دمت عیسی، دم از دوری مزن،
 گر بگویی پس روم، نه، پس مرو
 دست بکشا، دلمن خود را بگیر،
 جزو درویشند جمله نیک و بد،
 هر که از جا رفت، جای او دل است،

جز نشانت همنشین جستیم، نیست.
 کآنچنان را اینچنین جستیم، نیست.
 زآنکه پاری در زمین جستیم، نیست.
 تا به چرخ هفتمین جستیم، نیست.
 کز دو عالم به از این جستیم، نیست.
 همچو درد درد دین جستیم، نیست.
 حلقه‌ها هست و نگین جستیم، نیست.

غیر عشقت راهبین جستیم، نیست،
 آنچنان جستن که می خواهی، بگو،
 بعد از این بر آسمان جویم یار،
 چون خیال ما تویی، ای بی خیال،
 بهتر آن باشد، که محو این شویم،
 سافهای جمله عالم خورده گیر
 حاتم ملک سلیمان جستیم، نیست.

امروز شهر ما را صد رونق است و جان است،
 زیرا که شاه خوبان امروز در میان است.
 حیران چرا نباشد، خندان چرا نباشد
 شهری، که در میانه‌ش آن صارم زمان است.
 آن آفتاب خوبی چون بر زمین بتابد،
 آن دم زمین حاکی بهتر ز آسمان است.
 بر چرخ سبزیوشان پر می‌زنند، یعنی
 سلطان و خسرو ما آن است و صد چنان است.
 ای جان جان جانان، از ما سلام برخوان،
 رحم آر بر ضعیفان، عشق تو بی‌امان است.
 چون سبز و خوش نباشد عالم، چو تو بهاری،
 چون ایمنی نباشد، چون شیر پاسبان است.
 چون کوفت او در دل، ناآمده به منزل،
 دانست جان ز بویش، کان یار مهربان است.
 آن کاو کشید دستت، او آفریده استت
 وان کاو قریب جان شد، او صاحب قران است.
 او ماه بی خسوف است، خورشید بی کسوف است،
 او خمر بی خمار است، او سود بی زیان است.
 آن شهریار اعظم بزمی نهاد خرم،
 شمع و شراب و شاهد، امروز رایگان است.
 چون مست گشت مردم، شد گوهرش برهنه،
 پهلوان شکست، کان را زان کس، که پهلوان است.
 دلاله چون صبا شد، از خار گل جدا شد،
 باران نباتها را در باغ امتحان است.
 بی عز و نازنینی کی کرد ناز و بینی،
 هر کس، که کرد، واللّه، خام است و قلتیان است.
 خامش، که تا بگوید بی حرف و بی زبان او،
 خود چیست این زبانها، گر آن زبان زبان است؟

هر که بالاست، مر او را چه غم است؟
 هر که آن جاست، مر او را چه غم است؟
 که از این سو همه جان است و حیات،
 که از این سو همه لطف و کرم است.
 خود از این سو، که نه سویست و نه جا،
 قدم اندر قدم اندر قدم است،
 این عدم خود چه مبارک جایست،
 که مددهای وجود از عدم است.
 همه دلها نگران سوی عدم،
 این عدم نیست، که باغ ارم است.
 این همه لشکر اندیشه دل
 ز سپاهان عدم یک الم است.
 ز تو تا غیب هزاران سال است،
 چو روی از ره دل، یک قدم است.

هر جور، گز تو آید، بر خود نهم غرامت،
 جرم تورا و خود را بر خود نهم تمامت.
 ای ماهروی، از تو صد جور اگر بیاید،
 تن را بود چو خلعت، جان را بود سلامت.
 هر کس ز جمله عالم از تو نصیب دارند،
 عشق تو شد نصیبم، احسنت، ای کرامت!
 گه جام مست گردد از لذت می تو،
 گه می به جوش آید از چاشنی جامت.
 معنی به سجده آید، چون صورت تو ببند،
 هر حرف رقص آرد، چون بشنود کلامت.
 عاشق چو مست تر شد، بر وی ملامت آید،
 زیرا که نقل این می نبود به جز ملامت.

هرچند مفلسم، نپذیرم عقیق خرد،
 کان عقیق نادر ارزانم آرزوست.
 پنهان ز دیده ها و همه دیده ها از اوست،
 آن آشکارصنعت پنهانم آرزوست.
 خود کار من گذشت ز هر آرزو و آرزو،
 از کان و از مکان پی ارمانم آرزوست.
 گوشم شنید قصه ایمان و مست شد،
 کو قسم چشم، صورت ایمانم آرزوست.
 یک دست جام باده و یک دست جعد یار،
 رقصی چنین میانه میدانم آرزوست.
 می گوید آن رباب، که مردم ز انتظار،
 دست و کنار و زخمه عثمانم آرزوست.
 من هم رباب عشقم و عشقم ربابی است،
 وان لطفهای زخمه رحمانم آرزوست.
 باقی این غزل را، ای مطرب ظریف،
 زین سان همی شماره، که زین سانم آرزوست.
 بنمای شمس مفخر تبریز رو ز شرق،
 من هدهدم، حضور سلیمانم آرزوست.

۸۶

بر عاشقان فریضه بود جستجوی دوست،
 بر رو و سر چو سیل دوان تا به جوی دوست.
 خود اوست جمله طالب و ما همچو سایه ها،
 ای گفتگوی ما همگی گفتگوی دوست.
 گاهی به جوی دوست چو آب روان خوشیم،
 گاهی چو آب حبس شدم در سبوی دوست.
 که چون هویج دیگ بجوشیم و او به فکر
 کفگیر می زند، که چنین است خوی دوست.
 بر گوش ما نهاده دهان او به دمدمه،
 تا جان ما بگیرد یکباره بوی دوست.

بنمای رخ، که باغ و گلستانم آرزوست،
 بکشای لب، که قند فراوانم آرزوست،
 ای آفتاب حسن، برون آدمی ز ابر،
 کان چهره مشعشع تابانم آرزوست،
 بشنیدم از هوای تو آواز طبل باز،
 باز آمدم، که ساعد سلطانم آرزوست،
 گفتمی، ز ناز: بیش مرنجان مرا، برو!
 آن گفتنت، که «بیش مرنجانم» آرزوست،
 وان دفع گفتنت، که «برو، شه به خانه نیست»،
 وان ناز و بازو تندی دربانم آرزوست،
 در دست هر که هست، ز خوبی قراضه هاست،
 آن معدن ملاحظت و آن کانم آرزوست،
 این نان و آب و چرخ چو سیل است بی وفا،
 من ماهی ام، نهنگم، عثمانم آرزوست،
 یعقوب وار و اسفاها همی ز من،
 دیدار خوب یوسف کنعانم آرزوست،
 واللّه، که شهر بی تو مرا حبس می شود،
 آوارگی و کوه و بیابانم آرزوست،
 زین همرهان سست عناصر دلم گرفت،
 شیر خدا و رستم دستاتم آرزوست،
 جانم ملول گشت ز فرعون و ظلم او،
 آن نور روی موسی عمرانم آرزوست،
 زین خلق پُرشکایت گریان شدم ملول،
 آن های هوی و نعره مستانم آرزوست،
 گویاترم ز بلبل، اما ز رشک عام
 مهر است بر دهانم و افغانم آرزوست،
 دی شیخ با چراغ همی گشت گرد شهر،
 کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست،
 گفتند: یافت می نشود، جسته ایم ما،
 گفت: آنکه یافت می نشود، آنم آرزوست.

ای آنکه سالها صفت روح می کنی،
بنمای یک صفت، که به ذاتش برابر است.
در دیده می فزاید نور از خیال او،
با این همه به پیش وصالش مکدر است.
ماندم دهان باز ز تعظیم آن جمال،
هر لحظه بر زبان و دل الله اکبر است.
دل یافت دیده ای، که مقیم هوای توست،
آوه، که آن هوا چه دل و دیده پرور است.
از حور و ماه و روح و پری هیچ دم مزن،
کآنها به او نماند و او چیز دیگر است.
چاکرنوازی است، که کردست عشق تو،
ورنه کجا دلی، که بدان عشق درخور است.
هر دل، که او نخفت شبی در هوای تو،
چون روز روشن است و هوا ز-او منور است.
هر کس، که بی مراد شد، او چون مرید توست،
بی صورت مراد مرادش میسر است.
هر دوزخی، که سوخت و در این عشق اوفتاد،
در کوثر اوفتاد، که عشق تو کوثر است.
پایم نمی رسد به زمین از امید وصل،
هر چند از فراق توام دست بر سراست.
غمگین مشو، دلا، تو از این ظلم دشمنان
واندیشه کن در این، که دل آرام داور است.
از روی زعفران من ار شاد شد عدو،
نی روی زعفران من از ورد احمر است.
چون برتر است خوبی معشوقم از صفت،
دردم چه فربه است و مدیحم چه لاغر است.
آری، چو قاعیده ست، که رنجور زار را
هر چند رنج بیش بود، ناله کمتر است.
همچون قمر بتافت ز تبریز شمس دین،
نه، خود قمر چه باشد، کان روی اقمر است.

چون جان جان وی آمد، از وی گریز نیست،
 من در جهان ندیدم یک جان عدوی دوست.
 بگدازدت ز ناز و چو مویت کند ضعیف،
 ندهی به هر دو عالم یک تایی موی دوست.
 با دوست ما نشسته، که ای دوست، دوست کو؟
 کونکو همی‌زنیم ز مستی به کوی دوست.
 تصویرهای ناخوش و اندیشه رکیک
 از طبع سست باشد و این نیست سوی دوست.
 خاموش باش، تا صفت خویش خود کند،
 کو های هوی سرد تو، کو های هوی دوست؟

۸۷

ای گل، ترا اگر چه که رخسار نازک است،
 رخ بر رخسار مدار، که آن یار نازک است.
 در دل مدار نیز، که رخ بر رخسار نهی،
 کاو سر دل نداند و دلدار نازک است.
 چون آرزو ز حد شد، دزدیده سجده کن،
 بسیار هم مکوش، که بسیار نازک است.
 گر بی‌خودی ز خویش، همه وقت وقت تست،
 گر نه، به وقت ای، که اسرار نازک است.
 دل را ز غم بروپ، که خانه خیال اوست،
 زیرا خیال آن بت عیار نازک است.
 روزی بتافت سایه گل بر خیال دوست،
 بر دوست کار کرد، که این کار نازک است.
 اندر خیال مفخر تبریز شمس دین،
 منگر تو خوار، کان شه خونخوار نازک است.

۸۸

جانا، جمال روح بسی خوب و بافر است.
 لیکن جمال و حسن تو خود چیز دیگر است.

دل را مجال نیست، که از ذوق دم زند،
جان سجده می‌کند، که خدایا، مبارک است.
هر دل، که با هوای تو امشب شود حریف،
او را یک این بدان تو، که فردا مبارک است.
بفزا شراب، خامش و ما را خموش کن،
کاندر درون نهفتن اشیا مبارک است.

۹۰

ساقی و سردهی ز لب یارم آرزوست،
بدمستی ز نرگس ختمارم آرزوست.
هندوی طره‌ات چه رسنباز لولی ایست،
لولی‌گری طره‌طرازم آرزوست.
اندر دلم ز غمزه‌غمّاز فتنه‌هاست،
فتنه‌نشان جادوی بیمارم آرزوست.
زان رو، که غدرها و دغاهاش بس خوش است،
غدرش مرا بسوزد، غدارم آرزوست.
زان شمع بی‌نظیر، که در لامکان بتافت،
پروانه‌وار سوخته هموارم آرزوست.
گلزار حسن، رو بگشا، زانکه از رخت
مه شرمسار گشته و گلزارم آرزوست.
بعد از چهار سال نشستیم دو به دو،
یک ره به کوی وصل تو دچارم آرزوست.
انکار کرد عقل تو وین کار کرده عشق،
انکار سود نیست، چو این کارم آرزوست.
رائیم بالمش شه و رائی به زخم مار
با مصطفی حسن در آن غارم آرزوست.
تاتار هجر کرد سیاهی و غبری،
زان مشکهای آهوی تاتارم آرزوست.
باریست بر دلم، که مرا هیچ بار نیست،
ای شاه، بار ده، که یکی بارم آرزوست.

پنهان مشو، که روی تو بر ما مبارک است،
 نظاره تو بر همه جانها مبارک است.
 یک لحظه سایه از سر ما دورتر مکن،
 دانسته‌ای، که سایه عنقا مبارک است.
 ای نوبهار حسن، بیا، کان هوای خوش
 بر باغ و راغ و گلشن و صحرا مبارک است.
 ای صد هزار جان مقدس فدای او،
 کآید به کوی عشق، که آن جا مبارک است.
 سوداییم از تو و بطلال و کوبکو،
 مارا چنین بطلالت و سودا مبارک است.
 ای بستگان تن، به تماشای جان روید،
 کآخر رسول گفت: تماشا مبارک است.
 هر برگ و هر درخت رسولیست از عدم،
 یعنی، که کشته‌ای مصفا مبارک است.
 چون برگ و چون درخت بگفتند بی زبان،
 بی گوش بشنوید، که اینها مبارک است.
 ای جان چار عنصر عالم، جمال تو
 بر آب و باد و آتش و غیرا مبارک است.
 یعنی، که هر چه کاری، آن گم نمی‌شود،
 کس تخم دین نکارد، الا مبارک است.
 سجده برم، که خاک تو بر سر چو افسر است،
 پا درنهم، که راه تو بر پا مبارک است.
 می‌آیدم به چشم همین لحظه نقش تو،
 والله خجسته آمد و حقا مبارک است.
 نقشی، که رنگ بست از این خاک، بی‌وفاست،
 نقشی، که رنگ بست ز بالا، مبارک است.
 بر خاکیان جمال بهاران خجسته است،
 بر ماهیان تپیدن دریا مبارک است.
 آن آفتاب، کز دل در سینه‌ها بتافت،
 بر عرش و فرش و گنبد خز را مبارک است.

یک میر وانما، که ترا او اسیر نیست،
یک شیر وانما، که ترا او شکار نیست.
مرغان جسته‌ایم ز صد دام مردوار،
دامیست دام تو، که از این سو مطار نیست.
آمد رسول عشق تو چون ساقی صبح،
با جام باده‌ای، که مر آنرا خمار نیست.
گفتم، که ناتوانم و رنجورم از فراق،
گفتا: بگیر، هین که گه اعتداز نیست.
گفتم: بهانه نیست، تو خود حال من ببین،
مپذیر عذر بنده، اگر زار زار نیست.
کارم به یک دم آمد از دمدمه جفا،
هنگام مُردن است، زمان عقار نیست.
گفتا، که حال خویش فراموش کن، بگیر،
زیرا که عاشقان را هیچ اختیار نیست.
تا نگذری ز راحت و رنج زیاد خویش،
سوی مقربان وصال گذار نیست.
آبی بزن از این می و بنشان غبار هوش،
جز ماه عشق، هر چه بود، جز غبار نیست.

۹۲

شاه گشاده سمت رو، دیده شهین کراست؟
باده گلگون شه بر گل و نسرین کراست؟
شاه در این دم به بزم پای طرب درنهاد،
بر سر زانوی شه تکیه و بالین کراست؟
پیش رخ آفتاب چرخ پیایی که زد؟
در تق ابر تن ماه به تعیین کراست؟
ساغرهای می‌شمرد، وی بشده از شمار،
گر بنشد از شمار، ساغر پیشین کراست؟
از اثر روی شه هر نفسی شاهی،
سر کشد از لامکان، گوید: کابین کراست؟

عار است، ای خفاش، ترا ناز آفتاب،
 صد سجده من بکرده بر آن عارم آرزوست.
 یا دار دار وعده وصلت رسید صبر،
 هجران دو چشم بسته و بر دارم آرزوست.
 هست این سپاه عشق تو جانسوز و دل فروز،
 و اندر سپاه عشق تو سالارم آرزوست.
 دجال هجر بر سرم از غم قیامت است،
 لایب فسون عیسی و تیمارم آرزوست.
 مگری بکرد بنده و مگری بکرد وصل،
 از مکر توبه کردم و مکارم آرزوست.
 تا سوی گلشن طرب آیم خراب و مست،
 از گلشن وصال تو یک خارم آرزوست.
 زان طره‌های زلف کمر ساز بنده را،
 کز شهر دررمیدم و گهسارم آرزوست.
 موسی جان بدید درختی ز نور نار،
 آن شعله درخت و از آن نارم آرزوست.
 تبریز چون بهشت ز دیدار شمس دین،
 اندر بهشت رفته و دیدارم آرزوست.

۹۱

ما را کنار گیر، ترا خود کنار نیست،
 عاشق نواختن، به خدا، هیچ عار نیست.
 بی حد و بی کناری، نایی تو در کنار،
 ای بحر بی‌امان، که ترا زینهار نیست.
 زان شب، که ماه خویش نمودی به عاشقان،
 چون چرخ بی‌قرار کسی را فرار نیست،
 جز فیض بهر فضل تو ما را امید نیست،
 جز گوهر ثنای تو ما را نثار نیست.
 تا کار و بار عشق هوای تو دیدهایم،
 ما را تحبیرست، که با کار کار نیست.

گفت: خُمش چند چند لاف تو و گفت تو،
من چه کنم، ای عزیز، گفتن بسیارم اوست.

۹۴

باز درآمد به بزم، مجلسیان، دوست، دوست،
گرچه غلط می‌دهد، نیست غلط، اوست، اوست.
گاه خوش خوش شود، گه همه آتش شود،
تعبیه‌های عجب یار مرا خوست، خوست.
نقش وفا وی کند، پشت به ما کی کند؟
پشت ندارد چو شمع، او همگی روست، روست.
پوست رها کن چو مار، سر تو برآور ز یار،
مغز نداری مگر، تا کی از این پوست، پوست؟
هر که به جدّ تمام در هوس ماست، ماست،
هر که چو سیل روان در طلب جوست، جوست.
از هوس عشق او باغ پُر از بلبل است،
وز گل رخسار او مغز پُر از پوست، پوست.
مفخر تبریزیان شمس حق آگه بود،
کز غم عشق این تنم بر مثل پوست، پوست.

۹۵

آنکه چنان می‌رود، ای عجب، او جان کیست؟
سخت روان می‌رود، سرو خرامان کیست؟
حلقه آن جعد او سلسله پای کیست؟
زلف چلیپاوشش آفت ایمان کیست؟
دلدل ما صورتیست، ای عجب، آن نقش کیست؟
وین همه بوهای خوش از سوی بستان کیست؟
دیدم آن شاه را، آن شه آگاه را،
گفتم: این شاه کیست؟ خسرو و سلطان کیست؟
چون سخن من شنید، گفت به خاصان خویش:
کاین همه دود از کجاست، حال پریشان کیست؟

ای بس مرغان آب بر لب دریای عشق
 سینه صیاد کو؟ دیده شاهین کراست؟
 هین، که براقان عشق در چمنش می چرند،
 تنگ درآمد وصال، لایقشان زین کراست؟
 سیم بر خوب عشق رفت به خرگاه دل،
 چهره زر لایق آن بر سیمین کراست؟
 خسرو جان شمس دین -- مفخر تبریزیان،
 در دو جهان همچو او شاه خوشایین کراست؟

۹۳

کار ندارم جز این، کارگه و کارم اوست،
 لاف زخم، لاف، لاف، چونکه خریدارم اوست،
 طوطی گویا شدم، چون شکرستانم اوست،
 بلبل بویا شدم، چون گل و گلزارم اوست،
 پر به ملک برزنم، چون پر و بالم از اوست،
 سر به فلک برزنم، چون سر و دستارم اوست،
 جان و دلم ساکن است، چونکه دل و جانم اوست،
 قافلهام ایمن است، قافلهسالارم اوست،
 بر مثل گلستان زنگرزم خمم اوست،
 بر مثل آفتاب تیغ گهردارم اوست،
 خانه جسمم چرا سجده خلق شد؟
 زانکه به روز و به شب بر در و دیوارم اوست،
 دست به دستت جز او می نسپارد دلم،
 زانکه طبیب غم این دل بیمارم اوست،
 بر رخ هر کس، که نیست داغ غلامی او،
 گر پدر من بود، دشمن و اغیارم اوست،
 ای که تو مفلس شدی، سنگ به دل برزدی،
 صلّه ز من خواه، زانک مخزن و انبارم اوست،
 شاه مرا خوانده است، چون نروم پیش شاه؟
 منکر او چون شوم، چون همه اقرارم اوست؟

جان کلیم و خلیل جانب آتش دوان،
باز نماید در او جز گل و گلزار نیست.
ای غم، از این جا برو، ورنه سرت شد گرو،
رنگ شب تیره را تاب مه یار نیست.
ای غم پرخوار، رو، در دل غمخوار رو،
نقل بخیلانها طعمه خمار نیست.
دیده غین تو تنگ، میمت از آن تنگتر،
تنگ متاع ترا عشق خریدار نیست.
ای غم شادی شکن پرشکر است این دهن،
کز شکر آگندگی ممکن گفتار نیست.

۹۷

پیش چنین ماهرو گیج شدن واجب است،
عشرت پروانه را شمع و لگن واجب است.
هست ز چنگ غمش گوش مرا کشمکش،
هر دم از چنگ او تنتن تن واجب است.
دلو دو چشم مرا گرچه که کم نیست آب،
مردمک دیده را چاه ذقن واجب است.
دلبر چون ماه را هر چه کند، می رسد،
عاشق درگاه را خلق حسن واجب است.
طره خویش، ای نگار، خود به کف من سپار،
هر که در این چه فتاد، داد رسن، واجب است.
عشق، که شهر خوشیست، این همه اغیار چیست؟
حفظ چنین شهر را برج و بدن واجب است.
غمزه دزدیده را شحنة غم در پی است،
روشنی دیده را خوب ختن واجب است.
عاشق عیسی نه‌ای، با خر و خر کی زی،
کالبد مُرده را گور و کفن واجب است.
مریم جان را مخاض برد به نخل و ریاض
منقطع درد را نزل وطن واجب است.

عقل روان سو به سو، روح دوان کو به کو،
 دل همه در جستجو، یا رب، جویان کیست؟
 دل چه نهی در جهان، باش در او میهمان،
 بنده آن شو، که او داند، مهمان کیست.
 در دل من داروگیر، هست دوصد شاه و میر،
 این دل پرغلفه مجلس و ایوان کیست.
 عرصه دل بی کران گم شده در وی جهان،
 ای دل دریاضفت، سینه بیابان کیست؟
 غم چه کند با کسی، داند، غم از کجاست،
 شاد ابد گشت آنک داند، شادان کیست.
 ای زده لاف کرم، گفت، که من محسنم،
 مرگ تو گوید ترا، کاین همه احسان کیست.
 آن دم، کاین دوستان با تو دگرگون شوند،
 پس، تو بدانی، که این جمله طلسمان کیست.
 نقد سخن را بمان، سکه سلطان بجو،
 کای زر کامل عیار، نقد تو از کان کیست؟

۹۶

ای غم، اگر مو شوی، پیش منت بار نیست،
 در شکرینه، یقین، سرکه این کار نیست،
 گرچه تو خونخوارهای، رهن و عیارهای،
 قبله ما غیر آن دلیر عیار نیست.
 کان شکرهاست او، مستی سرهاست او،
 ره نبرد با وی، آنک مرغ شکرخوار نیست،
 هر که دلی داشته ست، بنده دلیر شدست،
 هر که ندارد دلی، طالب دلدار نیست.
 کل چه کند شانه را چونکه ورا موی نیست،
 بود چه کار ابدش، آنکه ورا تار نیست؟
 با سر میدان چه کار، آنکه بود خرسوار،
 تا چه کند صیرفی، هر کش دینار نیست.

ز دست غیر تو اندر دهان من حلوا،
 به جان پاک عزیزان، که گرز رویین است.
 هزار وعده ده، آن گه خلاف کن همه را،
 که آن شراب، که ارزد صد آب خوش، این است،
 زر او دهد، که رخس از فراق همچو زر است،
 چرا دهد زر و سیم آن پری، که سیمین است؟
 جواب همچو شکر او دهد، که محتاج است،
 جواب تلخ ترا صد هزار تمکین است.
 جمال و حسن تو گنج است و خوی بد چون مار،
 بقای گنج تو بادا، که آن برونین است.
 قماش هستی ما را به ناز خویش بسوز،
 که آن زکات لطیفت نصیب مسکین است.
 برون در همه را چون سگان کو بنشان،
 که در شرف سر کوی تو طور سینین است.
 خورند چوب خلیفه شهان، چو شاه شوند،
 جفای عشق کشیدن فن سلاطین است.
 امام فاتحه خواند، ملک کند آمین،
 مرا چو فاتحه خواندم، امید آمین است.
 هر آن فریب، کز اندیشه تو می زاید،
 هزار گوهر و لعلش بها و کابین است.
 چنانکه مدرسه فقه را برونشوهاست،
 بدان، که مدرسه عشق را قوانین است.
 خمّش کنیم، که تا شرح آن بگوید شاه،
 که زنده شخص جهان زان گزیده تلقین است.

۱۰۰

به حق آن، که در این دل به جز ولای تو نیست،
 ولی او نشوم، کاو ز اولیای تو نیست.
 مباد جانم بی غم، اگر فدای تو نیست،
 مباد چشمم روشن، اگر سقای تو نیست.

نزل دل بارکش هست ملاقات خوش،
ناقه پرفاقه را شرب و عطن واجب است.
لطف کن، ای کان قند، راه دهانم ببند،
اشتر سرمست را بند دهن واجب است.

۹۸

هر نفس آواز عشق می‌رسد از چپ و راست،
ما به چمن می‌رویم، عزم تماشا کراست؟!
نوبت خانه گذشت، نوبت بستان رسید،
صبح سعادت دمید، وقت وصال و لقاست.
ای شه صاحبقران، خیز ز خواب گران،
مرکب دولت بران، نوبت وصل آن ماست.
طبل وفا کوفتند، راه سما روفتند،
عین شما نقد شد، نسیه فردا کجاست؟
روم برآورد دست، زنگی شب را شکست،
عالم بالا و پست پر لمعان و صفاست.
ای خنک آنرا، که او رست از این رنگ و بو،
زانکه جز این رنگ و بو در دل و جان رنگهاست.
ای خنک آن جان و دل، کاو رهد از آب و گل،
گرچه در این آب و گل دستگه کیمیاست.

۹۹

ستیزه کن، که ز خوبان ستیزه شیرین است،
بهبانه کن، که بتان را بهبانه آیین است.
از آن لب شکرینت بهبانه‌های دروغ
به جای فاتحه و کاف ها و یاسین است.
وفا طمع نکنم، زانکه جور خوبان را
طبیعت است و سرشت است و عادت و دین است.
اگر ترش کنی و روز ما بگردانی،
به قاصد است و به مکر است و آن دروغین است.

دلی، که نیست نشد، روی در مکان دارد،
ز لامکانش برانی، که رو، که جای تو نیست.
کرانه نیست ثنا و ثناگران ترا،
کدام ذره، که سرگشته ثنای تو نیست؟!
نظیر آنکه نظامی به نظم می گوید،
جفا مکن، که مرا طاقت جفای تو نیست.

۱۰۲

به حق چشم خمار لطیف تابانت،
به حلقه حلقه آن طره پریشانانت.
بدان حلاوت بیمر و تنگهای شکر،
که تعبیه ست در آن لعل شگرافشانانت.
به کهربایی، کاندردو لعل تو درج است،
که گشت از آن مه و خورشید و ذره جویانانت.
به حق غنچه و گلهای لعل روحانی،
که دام بلبل عقل است در گلستانانت.
به آب حسن و به تاب جمال جانپرور،
کز آن گشاد دهان را انار خندانانت.
بدان جمال الهی، که قبله دلهاست.
که دم به دم ز طرب سجده می برد جانانت.
تو یوسفی و ترا معجزات بسیار است،
ولی بس است خود آن روی خوب برهانانت.
چه جای یوسف، بس یوسفان اسیر تواند،
خدای عزه و جل کی دهد بدیشانانت.
ز هر گیاه و ز هر برگ رویدی نرگس،
برای دیدنت ار جا بدی، به بستان است.
چو سوخت ز آتش عشق تو جان گرم روان،
کجا دهد شه سردان به دست سردانانت؟
شعاع روی تو پوشیده کرد صورت تو،
که غرقه کرد چو خورشید نور سبحانانت.

وفا مباد امیدم، اگر به غیر تو است،
خراب باد وجودم، اگر برای تو نیست.
کدام حسن و جمالی، که آن نه عکس تو است؟
کدام شاه و گدایی، که او گدای تو نیست؟
رضا مده، که دلم کام دشمنان گردید،
ببین، که کام دل من به جز رضای تو نیست.
قضا نتاتم کردن دمی، که بی تو گذشت،
ولی چه چاره، که مقدر جز جزای تو نیست.
دلا، بباز تو جان را بر او، چه می لرزی؟
برو، ملرز، فدا کن، چه شد؟ خدای تو نیست؟
ملرز بر خود، تا بر تو دیگران لرزند،
به جان تو، که ترا دشمنی ورای تو نیست.

۱۰۱

چه گوهری تو، که کس را به کف بهای تو نیست،
جهان چه دارد در کف، که آن عطای تو نیست؟
سزای آنکه زید بی رخ تو، زین بتر است،
سزای بنده مده، گرچه او سزای تو نیست،
نثار خاک تو خواهم به هر دمی دل و جان،
که خاک بر سر جانی، که خاک پای تو نیست.
مبارک است هوای تو بر همه مرغان،
چه نامبارک مرغی، که در هوای تو نیست،
میان موج حوادث هر آنکه ایستادست،
به آشنا نرهد، چونکه آشنای تو نیست.
بقا ندارد عالم، وگر بقا دارد،
فنانش گیر، چو او محرم بقای تو نیست.
چه فرخ است رخی، که شهیت را مات است،
چه خوش لقا بود آن کس، که بی لقای تو نیست.
ز زخم تو نگریم، که سخت خام بود،
ولی که سوخته آتش بلای تو نیست.

خیز، که امروز جهان آن ماست،
 در دل و در دیده دیو و پری
 رستم دستان و هزاران چو او
 بس نبود مصر مرا این شرف،
 خیز، که فرمانده جان و جهان
 زهره و مه دفزن شادی ماست،
 کاسه از راق پیایی شدست،
 شاه شه بخت طربساز ماست،
 آن ملک مفخر چوگان و گوی
 آن ملک مملکت جان و دل،
 کیست در آن گوشه دل طنزده؟
 خازن رضوان، که می جنت است،
 شور در افکنده و پنهان شده
 گوشه گرفتست و جهان مست اوست،
 چون نمک دیگ و چو جان در بدن
 نیست نماینده و خود جمله اوست،
 بیش مگو حجت و برهان، که عشق

پیشتر آ، روی تو جز نور نیست،
 نه، غلطم در طلب جان جان،
 طلعت خورشید کجا برنتافت؟
 پرده اندیشه جز اندیشه نیست،
 ای شکری دور ز وهم مگس،
 هر که خورد غصه و غم بعد از این،
 هر دل بی عشق، اگر پادشاست،
 تابش اندیشه هر منکری
 پیر و جوان، کاو خرد آب حیات
 پرده حق خواست شدن ماه و خور،
 مفخر تبریز تویی شمس دین،

جان و جهان ساقی و مهمان ماست.
 دبدبه فر سلیمان ماست.
 بنده و بازیچه دستان ماست.
 این که شهش یوسف کنعان ماست.
 از کرم امروز به فرمان ماست.
 بلبل جان مست گلستان ماست.
 کیسه اقبال حرمندان ماست.
 یار پری روی پری خوان ماست.
 شکر، که امروز به میدان ماست.
 در دل و در جان پریشان ماست.
 پیشکشش، گو، شکرستان ماست.
 مست رضای دل رضوان ماست.
 از نمک عمر و نمکدان ماست.
 او خضر و چشمه حیوان ماست.
 از همه ظاهرتر و پنهان ماست.
 خود همه ماییم، چو او آن ماست.
 در خمشی حجت و برهان ماست.

کیست، که از عشق تو مخمور نیست.
 پیش میا، پس بمر، دور نیست.
 ماه بر کیست، که مشهور نیست؟
 ترک کن اندیشه، که مستور نیست.
 وای عسلی، کز تن زنبور نیست.
 با رخ چون ماه تو معذور نیست.
 جز کفن اطلس و جز گور نیست.
 مقت خدا بیند، اگر کور نیست.
 مرگ بر او نافذ و میسور نیست.
 عشق شناسید، که او هور نیست.
 گفتن اسرار تو دستور نیست.

هزار صورت هر دم ز نور خورشیدت
درون خویش اگر خواهدت دل ناپاک،
نه هیچ عاقل بفربدت به حیلت عقل،
ترا که در دو جهان می‌نگنجی از عظمت،
به هر غزل، که سرایم ترا ز پرده شعر
دلَم که بشد و من کیستم، ستایش چیست؟
بیا تو سرفخر آفاق، شمس تبریزی،

۱۰۳

به شاه نهانی رسیدی، که نوشت،
نگار ختن را، حیات چمن را
یا جان دلبر، یا جمله شکر،
ز مستان سلامت، ز رندان پیامت،
دلا، خوش گزیدی غم شمس تبریز،

۱۰۴

اگر مر ترا صلح آهنگ نیست،
تو در جنگ آیی، روم من به صلح،
جهانیست جنگ و جهانیست صلح،
هم آب و هم آتش برادر بندند،
که بی این دو عالم ندارد نظام،
مرا عقل صد بار پیغام داد.

۱۰۵

اندرآ، عیش بی تو شادان نیست،
ای تو در جان چو جان ما در تن،
دست بر هر کجا نهی، جان است،
جان، که صافی شده ست در قالب،
جمع شد آفتاب و مه این دم،
مستی افزون شدست و می‌ترسم،
دست نه بر دهان من، تا من

برآید از دل پاک و نماید احسانت،
ز ابلهی و خری می‌کشد به زندانت،
نه پایبند کند جاه هیچ سلطانت،
ابوهریره گمان چون برد در اثبات؟
دلَم ز پرده ستاند هزار چندانت،
ولیک جان را گلشن کنم به ریحلت،
که تو غریب مهی و غریب ارکانت.

می آسمانی چشیدی، که نوشت،
میان گلستان کشیدی، که نوشت،
چه ماهی، چه شاهی، چه عیدی، که نوشت،
که قفل طرب را کلیدی، که نوشت،
گزیده کسی را گزیدی، که نوشتا

مرا با تو، ای جان، سر جنگ نیست،
خدای جهان را جهان تنگ نیست،
جهان معانی به فرسنگ نیست،
بین، اصل هر دو به جز سنگ نیست،
اگر روم خوب است، بی زنگ نیست،
خمش کن، که فخر است آن، ننگ نیست

کیست، کاو بنده تو از جان نیست،
سخت پنهان، ولیک آسان نیست،
دست بر جان نهادن آسان نیست،
جز که آینه‌دار جانان نیست،
وقت افسانه پریشان نیست،
کاین سخن را مجال جولان نیست،
آن نگویم، چو گفت را آن نیست

دفع بلای من و آزار خلق
بشکنی این چوب، نه چوبش کم است،
صاحب حوت از غم امت گریخت،
بس کن وز محنت یونس بترس،

۱۱۰

مرغ دلم باز پریدن گرفت،
اشتر دیوانه سرمست من
جرعه آن باده بی زینهار
شیر نظر با سگ اصحاب کهف
باز در این جوی روان گشت آب،
باد صبا باز وزان شد به باغ،
عشق فروشید به عیبی مرا،
راند مرا، رحمتش آمد، بخواند،
دشمن من دید، که با دوستم،
دل برهید از دغل روزگار،
ابروی غماز اشارتکنان
عشق چو دل را به سوی خویش خواند،
خلق عصایند، عصا را فکند
خلق چو شیرند، رها کرد شیر
روح چو بازیست، که پرآن شود،
بس کن، زیرا که حجاب سخن

۱۱۱

کیست در این شهر، که او مست نیست؟
کیست، که از دمدمه روح قدس
کیست، که هر ساعت پنجاه بار
چیست در آن مجلس بالای چرخ
می نهلد می، که خرد دم زند،
جان بر او بسته شد و لنگ ماند،
بوالعجب بوالعجبان را نگر،

جز به مناجات و ثنای تو نیست.
دفع دوسه چوب رهای تو نیست.
جان به کجا برد، که جای تو نیست؟
با قدر استیزه به پای تو نیست.

طوطی جان قند چریدن گرفت.
سلسله عقل دریدن گرفت.
بر سر و بر دیده دویدن گرفت.
خون مرا باز خریدن گرفت.
بر لب جو سبزه دمیدن گرفت.
بر گل و گلزار وزیدن گرفت.
سوخت دلش، باز خریدن گرفت.
جانب ما خوش نگریدن گرفت.
او ز حسد دست گزیدن گرفت.
در بغل عشق خزیدن گرفت.
جانب آن چشم خمیدن گرفت.
دل ز همه خلق رمیدن گرفت.
قبضه هر کور، که دیدن گرفت.
طفل، که او لوط کشیدن گرفت.
کز سوی شه طبل شنیدن گرفت.
پرده به گرد تو تنیدن گرفت.

کیست در این دور، کزین دست نیست؟
حامله چون مریم آبست نیست؟
بسته آن طره چون شست نیست؟
از می و شاهد، که در این پست نیست؟
تا بنگویند، که پیوست نیست.
زانکه از این جاش برونجست نیست.
هیچ تو دیدی، که کسی هست؟ نیست.

عاشقم، از عشق تو عاریم نیست.
 جز که همین شیر شکاریم نیست.
 که مثل موج قراریم نیست.
 مست لبم، گرچه کناریم نیست.
 کز می تو هیچ قراریم نیست.
 منت هر شیرفشاریم نیست.
 عیب مکن، زانکه وقاریم نیست.
 گرچه سپاهیم و سواریم نیست.
 گرچه شتریان و قطاریم نیست.
 درد سر بیهده باریم نیست.
 کز سر کویی تو گذاریم نیست.
 نیست عجب، گر سر خاریم نیست.
 جز که به گرد تو دواریم نیست.
 خوشر از این خویش و تباریم نیست.
 بهتر از این شهر و دیاریم نیست.
 نیست از آن رو، که نگاریم نیست.

کار من این است، که کاریم نیست.
 تا که مرا شیر غمت صید کرد.
 در تک این بحر چه خوش گوهری،
 بر لب بحر تو مقیم، مقیم،
 وقف کنم اشکم خود بر میت،
 می‌رسدم باده تو ز آسمان،
 بادهات از کوه سکونت برد،
 ملک جهان گیرم چون آفتاب،
 می‌کشم از مصر شکر سوی روم،
 گرچه ندارم به جهان سروری،
 بر سر کوی تو مرا خانه گیر،
 همچو شکر با گلت آمیختم،
 قطب جهانی، همه را رو به تست،
 خویش من آن است، که از عشق زاده
 چیست فزون از دو جهان؟ شهر عشق،
 گر نه نگارم سخنی بعد از این.

کیست، که او مست لقای تو نیست.
 یا طربی، کان ز رجای تو نیست.
 یا گرمی، کان ز عطای تو نیست.
 محشمی کو، که گدای تو نیست.
 یک رگ ببیند و گشای تو نیست.
 کف چه دهد، کان ز سخای تو نیست.
 رقص گلی، کان ز هوای تو نیست؟
 خلق به جز شه عصای تو نیست.
 هر یک جز درد و دوی تو نیست.
 کیست، که او بند قضای تو نیست.
 در سرشان فهم جزای تو نیست.

کیست، که او بنده رای تو نیست،
 غصه کشی کو، که ز خوف تو نیست،
 بخلکفی کو، که ز قبض تو نیست،
 لعل لبی کو، که ز کان تو نیست،
 متصل اوصاف تو با جانها
 هر دو جهان چون دو کف و تو جو جان
 چشم که دیدمت در این باغ کون
 غافل ناله کند از جور خلق.
 جنیش این جمله عصالها ز توست،
 زخم معلم زند، آن چوب کیست؟
 همچو سگان چوب ترا می‌گزد.

بازوی تو قوس خدا یافت، یافت،
هر گهری، کان ز خزینه خداست،
فاش شد این عشق تو بی قصد ما،
فاش شد آن راز، که در نیمه شب
کرم خورد چوب و بروید ز چوب،

تیر تو از چرخ برون جست، جست،
در دو لب لعل تو آن هست، هست،
بند بدرید، ز دل جست، جست،
زیر زبان گفته بدم پست پست،
عشق ز من رست و مرا خست، خست.

۱۱۵

ای دل، فرو رو در غمش، کالصبر مفتاح الفرج،
تا رو نماید مرهمش، کالصبر مفتاح الفرج،
چندان فرو خور اندهان، تا پیشت آید ناگهان،
کرسی و عرش اعظمش، کالصبر مفتاح الفرج،
خندان شو از نور جهان، تا تو شوی سور جهان،
ایمن شوی از ماتمش، کالصبر مفتاح الفرج،
باری، دلم از مرد و زن بر کند مهر خویشتن،
تا عشق شد خال و عمش، کالصبر مفتاح الفرج،
گر سینه آینه کنی، بی کبر و بی کینه کنی،
در وی ببینی هر دمش، کالصبر مفتاح الفرج،
چون آسمان گر خم دهی، در امر فرمان وارهی،
زین آسمان و از همش، کالصبر مفتاح الفرج،
هم بجهی از ما و منی، هم دیو را گردن زنی،
در دست پیچی پرچمش، کالصبر مفتاح الفرج،
اقبال خویش آید ترا، دولت به پیش آید ترا،
فرخ شوی از مقدمش، کالصبر مفتاح الفرج،
دیویست در اسرار تو، کز وی نگون شد کار تو،
بر بند این دم محکمش کالصبر مفتاح الفرج،
دارد خدا خوش عالمی، منگر در این عالم دمی،
جز حق نباشد مرهمش، کالصبر مفتاح الفرج،
خامش بیان سر مکن، خامش، که سر من لدن،
چون می زند اندر همش، کالصبر مفتاح الفرج.

برپرد آن دل، که پرش شه شکست
نیست شو و واره از این گفتگوی.

بر سر این چرخ، کش اشکست نیست.
کیست، کز این ناطفه وارست نیست؟

۱۱۲

خانه دل باز کبوتر گرفت،
غفل مستان چو به گردون رسید،
بوطربون گشت مه و مشتری،
خالق ارواح ز آب و ز گل
زآینه صد نقش شد و هر یکی
هر که دلی داشت، به پیش فتاد،
خرمن ارواح نهایت نداشت،
گر ز تو پُر گشت جهان همچو برف،
نیست شو، ای برف و همه خاک شو،
خاک بتدریج بدانجا رسید،
بس که زبان این دم معزول شد،

مشغله بقر بقو در گرفت.
کرگس زرین فلک پر گرفت.
زهرة مطرب طرب از سر گرفت.
آینه‌ای کرد و برابر گرفت.
آنچه مر اوراست میستر، گرفت.
هر که سر او، سر منبر گرفت.
مورچه ای چیز مقرر گرفت.
نیست شوی، چون تف خور درگرفت.
بنگر، کاین خاک چه زیور گرفت.
کز فر او هر دو جهان فر گرفت.
بس که جهان جان سخنور گرفت.

۱۱۳

باز رسیدیم ز میخانه مست،
جمله مستان خوش و رقصان شدند،
ماهی و دریا همه مستی کنند،
زیر و زبر گشت خرابت ما،
پیر خرابت چو آن شور دید،
جوش برآورد یکی می، کز او
شیشه چو بشکست و به هر سوی ریخت،
آنکه سر از پای نداند، کجاست،
بادپرستان همه در عشرتند.

باز رهیدیم ز بالا و پست.
دست زبید، ای صنمان، دست، دست،
چونکه سر زلف تو افتاد شست،
خنب نگون گشت و قرابه شکست.
بر سر بام آمد و از بام جست.
هست شود نیست، شود نیست هست.
چند کف پای حریفان، که خست.
مست فتادست به کوی است.
نتن نتن شنو، ای تن پرست.

۱۱۴

ای ز پگه خواسته سرمست، مست،
عشق رسانید ترا همچو جام

مست شرابی و شراب است
از بر ما تا بر خود دست دست

ای مرد دانشمند تو، دو گوش از این بریند تو،
 مشنو تو این افسون، که او زافسون ما افسانه شد.
 زاین حلقه بجهد گوشها، کاو عقل برد از هوشها،
 تا سر نهد بر آسیا، چون دانه در پیمانہ شد.
 بازی مبین، بازی مبین، این جا تو جان بازی گزین،
 سرها ز عشق جعد او بس سرنگون چون شانه شد.
 غره مشو با عقل خود، بس استاد معتمد،
 کاستون عالم بود او ، نالانتر از حنانه شد.
 من، که ز جان پبریده‌ام، چون گل قبا بدریده‌ام،
 زان رو شدم، که عقل من با جان من بیگانه شد.
 این قطره‌های هوشها مغلوب بهر هوش شد،
 ذرات این جانریزه ها مستهلک جانانه شد.
 خاموش کنم، فرمان کنم وین شمع را پنهان کنم،
 شمعی، که اندر نور او خورشید و مه پروانه شد.

۱۱۸

آن کیست آن، آن کیست آن، کاو سینه را غمگین کند؟
 چون پیش او زاری کنی، تلخ ترا شیرین کند.
 اول نماید مار کر، آخر بود گنج گهر،
 شیرین شهی، کاین تلخ را در دم نکو آیین کند.
 دیوی بود، حورش کند، ماتم بود، سورش کند
 وان کور مادرزاد را دانا و عالم‌بین کند.
 تاریک را روشن کند وان خار را گلشن کند،
 خار از کفت بیرون کشد، وز گل ترا بالین کند.
 بهر خلیل خویشتن آتش دهد افروختن
 وان آتش نمرود را اشکوفه و نسرين کند.
 روشنکن استارگان، چاره‌گر بیچارگان،
 بر بنده او احسان کند، هم بنده را تحسین کند.
 جمله گناه مجرمان چون برگ دی ریزان کند،
 در گوش بدگویان خود عذر گنه تلقین کند.

بیگانه شد، بیگانه شد، خورشید اندر چاه شد.
 خیزید، ای خوشطالعان، وقت طلوع ماه شد.
 ساقی، به سوی جام رو، ای پاسبان، بر بام رو،
 ای جان بی آرام، رو، کان یار خلوتخواه شد.
 اشکی، که چشم افروختی، صبری، که خرمن سوختی،
 عقلی، که راه آموختی، در نیمشب گمراه شد.
 جانهای باطنروشنان شب را به دل روشنکنان،
 هندوی شب نعره‌زنان، کان ترک در خرگاه شد.
 باشد، ز بازیهای خوش بیدق رود، فرزین شود،
 در سایه فرخ رخی بیدق برفت و شاه شد.
 شب روحها واصل شود، مقصودها حاصل شود،
 چون روز روشنندل شود، هر کاو ز شب آگاه شد
 ای روز، چون حشری مگر وی شب، شب قدری مگر؟
 یا چون درخت موسی، کاو مظهر الله شد.
 شب ماه خرمن می‌کند، ای روز، زین بر گاو نه،
 بنگر، که راه کهکشان از سنبله پُر گاه شد.
 در چاه شب غافل مشو، در دلو گردون دست زن،
 یوسف گرفت آن دلو را، از چاه سوی جاه شد.
 در تیره شب چون مصطفی می‌رو، طلب می‌کن صفا،
 کان شه ز معراج شبی بی‌مثل و بی‌اشباه شد.
 خاموش شد عالم به شب، تا چست باشی در طلب،
 زیرا که بانگ و عربده تشویش خلوتگاه شد.
 ای شمس تبریزی، که تو از پرده شب فارغی،
 لاشرفی و لاغربی، اکنون سخن کوناه شد.

ای لولیان، ای لولیان، یک لولی دیوانه شد.
 تشتش فتاد از بام ما، نک سوی مجنون خانه شد.
 می‌گشت گرد حوض او چون تشنگان در جستجو،
 چون خشکنانه ناگهان در حوض ما ترنانه شد.

گه خونی و خونخوارهای، گه خستگان را چاره‌ای،
خاصه، که این بیچاره را، کز سوی ایشان می‌رسد.
امروز مستان را بجو، غیبم ببین، غیبم بگو،
زیرا ز مستیهای او حرفم پریشان می‌رسد.

۱۲۰

رو، آن ربابی را بگو: مستان سلامت می‌کنند،
وان مرغ آبی را بگو: مستان سلامت می‌کنند.
وان میر ساقی را بگو: مستان سلامت می‌کنند،
وان عمر باقی را بگو: مستان سلامت می‌کنند.
وان میر غوغا را بگو: مستان سلامت می‌کنند،
وان شور و سودا را بگو: مستان سلامت می‌کنند.
ای مه ز رخسارت خجل، مستان سلامت می‌کنند،
وی راحت و آرام دل، مستان سلامت می‌کنند.
ای جان جان، ای جان جان، مستان سلامت می‌کنند،
ای تو چنین و صد چنان، مستان سلامت می‌کنند.
این جا یکی با خویش نیست، مستان سلامت می‌کنند،
یک مست این جا پیش نیست، مستان سلامت می‌کنند.
ای آرزوی آرزو، مستان سلامت می‌کنند،
آن پرده را بردار ز او، مستان سلامت می‌کنند.

۱۲۱

آمد بهار عاشقان، تا خاکدان بیستان شود،
آمد ندای آسمان، تا مرغ جان پرآن شود.
هم بحر پرگوهر شود، هم شوره چون کوثر شود،
هم سنگ لعل کان شود، هم جسم جمله جان شود.
گر چشم و جان عاشقان چون ابر طوفان بار شد،
اما دل اندر ابر تن چون برقها رخشان شود،
دانی، چرا چون ابر شد در عشق چشم عاشقان؟
زیرا که آن مه بیشتر در ابرها پنهان شود.

گوید، بگو: یا ذالوفا، اغفر لذنب قد هفا،
چون بنده آید در دعا، او در نهان آمین کند.
آمین او آن است، کاو اندر دعا ذوقش دهد،
او را برون و اندرون شیرین و خوش چون تین کند.
ذوق است، ک-اندر نیک و بد در دست و پا قوت دهد،
کاین ذوق زور رستمان جفت تن مسکین کند.
با ذوق مسکین رستمی، بی ذوق رستم پرغمی،
گر ذوق نبود، یار جان، جان را چه باتمکین کند؟
دل را فرستادم بگه، کاو تیز داند رفت و ره،
تا سوی تبریز وفا اوصاف شمس الدین کند.

۱۱۹

امروز خندانیم و خوش، کان بخت خندان می‌رسد،
سلطان سلطانان ما از سوی میدان می‌رسد.
امروز توبه بشکنم، پرهیز را برهم زنم،
کان یوسف کنعان من از شهر کنعان می‌رسد.
مست و خرامان می‌روم، پوشیده چون جان می‌روم،
پرسان و جویان می‌روم آن سو، که سلطان می‌رسد.
اقبال آبادان شده، دستار دل ویران شده،
افتان شده، خیزان شده، کز بزم مستان می‌رسد.
فرمان ما کن، ای پسر، با ما وفا کن، ای پسر،
نسیه رها کن، ای پسر، کامروز فرمان می‌رسد.
پرنور شو چون آسمان، سرسبز شو چون بوستان،
شو آشنا چون ماهیان، کان بحر عمان می‌رسد.
هان، ای پسر، هان، ای پسر، خود را ببین، در من نگر،
زیرا ز بوی زعفران گوینده خندان می‌رسد.
باز آمدی، کف می‌زنی، تا خانه‌ها ویران کنی،
زیرا که در ویرانه‌ها خورشید رخشان می‌رسد.
ای خانه را گشته گرو، تو سابه‌پروردی، برو،
کز آفتاب آن سنگ را لعل بدخشان می‌رسد.

در فقر درویشی کند، بر اختران پیشی کند،
خاک درش خاقان بود، حلقه درش سنجر زند.
از آفتاب مشتعل هر دم ندا آید به دل،
تو شمع این سر را بهل، تا باز شمعت سر زند.
تو خدمت جانان کنی، سر را چرا پنهان کنی؟
زر هر دمی خوشتر شود از زخم، کان زرگر زند.
دل بی خود از باده ازل می گفت خوش خوش این غزل،
گر می فرو گیرد دمش، این دم از این خوشتر زند.

۱۲۳

مستی سلامت می کند، پنهان پیامت می کند،
آن، کاو دلش را برده ای، جان هم غلامت می کند.
ای نیست کرده هست را، بشنو سلام مست را،
مستی، که هر دو دست را پایند دامت می کند.
ای آسمان عاشقان، ای جان جان عاشقان،
حسنّت میان عاشقان نک دوستکامت می کند.
ای چاشنی هر لبی، ای قبله هر مذهبی،
مه پاسباتی هر شبی بر گرد بامت می کند.
آن، کاو ز خاک ابدان کند، مر دود را کیوان کند،
ای خاک تن وی دود دل، بنگر کدامت می کند.
یک لحظه ات پر می دهد، یک لحظه لنگر می دهد،
یک لحظه صبحت می کند، یک لحظه شامت می کند.
یک لحظه می لرزاندت، یک لحظه می خنداندت،
یک لحظه مشتت می کند، یک لحظه جامت می کند.
چون مهره ای در دست او، گه باده و گه مست او،
این موهره ات را بشکند، واللّه، تمامت می کند.
گه آن بود، گه این بود، پایان تو تمکین بود،
لیکن بر این تلوینها مقبول و رامت می کند.
تو نوح بودی مدتی، بودت قدم در شدتی،
ماننده کشتی کنون بی پا و گامت می کنند.

ای شاد و خندان ساعتی. کان ابرها گرینده شد.
یا رب. خجسته حالتی. کان برقه‌ها خندان شود.
زان صد هزاران قطره‌ها یک قطره ناید بر زمین
ور زانکه آید بر زمین. جمله جهان ویران شود.
جمله جهان ویران شود وز عشق هر ویرانه‌ای
با نوح همکشتی شود. پس محرم طوفان شود.
طوفان اگر ساکن بدی. گردان نبودی آسمان.
زان موج بیرون از جهت این شش جهت جنبان شود.
ای مانده زیر شش جهت. هم غم بخور. هم غم نخور.
کان دانه‌ها زیر زمین یک روز نخلستان شود.
از خاک روزی سر کند. آن بیخ شاخ تر کند.
شاخی دو سه گر خشک شد. باقیش آبستان شود.
وان خشک چون آتش شود. آتش چو جان هم خوش شود.
آن این نباشد. این شود. این آن نباشد. آن شود.
چیزی دهانم را بیست. یعنی کنار بام و مست.
هر چه. تو زان حیران شوی. آن چیز از او حیران شود.

۱۲۲.

گر آتش دل برزند. بر مؤمن و کافر زند.
صورت همه پرآن شود. گر مرغ معنی پر زند.
عالم همه ویران شود. جان غرقه طوفان شود.
آن گوهری. کاو آب شد. آن آب بر گوهر زند.
پیدا شود سر نهان. ویران شود نقش جهان.
موجی برآید ناگهان. بر گنبد اخضر زند.
گاهی قلم کاغذ شود. کاغذ گهی بی خود شود.
جان خصم نیک و بد شود. هر لحظه‌ای خنجر زند.
هر جان. که الهی شود. در خلوت شاهی شود.
ماری بود. ماهی شود. از خاک بر کوثر زند.
از جا سوی بیجا شود. در لامکان پیدا شود.
هر سو. که افتد. بعد از این بر مشک و بر عنبر زند.

آب چه دانست، که او گوهر گوینده شود،
خاک چه دانست، که او غمزه غمازه شود.
روی کسی سرخ نشد بی مدد لعل لب،
بی تو اگر سرخ بود، از اثر غازه شود.
ناقه صالح چو ز کوه زاد، یقین گشت مرا،
کوه پی مزده تو اشتر جمازه شود.
راز نهان دارو خموش و خمشی تلخ بود،
آنچه جگرسوز بود، باز جگرسازه شود.

.۱۲۶

آب زنید راه راه، هین، که نگار می‌رسد،
مزده دهید باغ راه، بوی بهار می‌رسد.
راه دهید یار راه، آن مه ده چهار راه،
کز رخ نوربخش او نور نثار می‌رسد.
چاک شدست آسمان، غلغله‌ای است در جهان،
عنبر و مشک می‌دمد، سنجق یار می‌رسد.
رونق باغ می‌رسد، چشم و چراغ می‌رسد،
غم به کنار می‌رود، مه به کنار می‌رسد.
تیر روانه می‌رود، سوی نشانه می‌رود،
ما چه نشسته‌ایم؟ این شه ز شکار می‌رسد.
باغ سلام می‌کند، سرو قیام می‌کند،
سبزه پیاده می‌رود، غنچه سوار می‌رسد.
خلوتیان آسمان تا چه شراب می‌خورند،
روح خراب و مست شد، عقل خمار می‌رسد.
چون برسی به کوی ما، خامشی است خوی ما،
زانکه ز گفتگوی ما گرد و غبار می‌رسد.

.۱۲۷

بی همگان به سر شود، بی تو به سر نمی‌شود،
داغ تو دارد این دلم جای دگر نمی‌شود.

خامش کن و حیران نشین، حیران حیرت آفرین،
پخته سخن مردی، ولی گفتار خامت می کند.

۱۲۴

بی تو به سر می نشود، با دگری می نشود،
هر چه کنم، عشق بیان بی جگری می نشود.
اشک دوان هر سحری از دلم آرد خبری،
هیچ کسی را ز دلم خود خبری می نشود.
یک سر مو از غم تو نیست، که اندر تن من
آب حیاتی ندهد، یا گهری می نشود.

ای غم تو راحت جان، چیستت این جمله فغان؟

تا نزنم بانگ و فغان، خود حشری می نشود.
میل تو سوی حشر است، پیشه تو شور و شر است،
بی ره و رای تو، شها، رهگذری می نشود.

چيست حشر؟ از خود خود رفتن جانها به سفر،

مرغ چو در بیضه خود بال و پری می نشود.

بیست چو خورشید اگر نابد اندر شب من،

تا تو قدم در نهنی، خود سحری می نشود.

دانه دل کاشتهای، زیر چنین آب و گلی،

تا به بهارت نرسد، او سحری می نشود.

در غزم جبر و قدر هست، از این دو بگذر،

زانکه از این بحث به جز شور و شری می نشود.

۱۲۵

هین، سخن تازه بگو، تا دو جهان تازه شود.

وارهد از حد جهان، بی حد و اندازه شود.

خاک سیه بر سر او، کز دم تو تازه نشد،

با همگی رنگ شود، یا همه آوازه شود.

هر که شدت حلقه در، زود برد حلقه زر،

خاصه، که در باز کنی، محرم دروازه شود.

چونکه ستاره دلم با مه تو قران کند،
وه که فلک چه لطفها از تو بر این زمین کند.
باده به دست ساقیت گرد جهان همی رود،
آخر کار، عاقبت جان مرا گزین کند.
گرچه بسی بیاورد، در دل بنده سر کند،
غیرت تو بسوزدش، گر نفسی جز این کند.
از دل همچو آهنم دیو و پری حذر کند،
چون دل همچو آب را عشق تو آهنین کند.
جان چو تیر راست من در کف تست چون کمان،
چرخ از این ز کین من هر طرفی کمین کند.
دیدۀ چرخ و چرخیان نقش کند نشان من،
زانکه مرا به هر نفس لطف تو همنشین کند.
سجده کنم به هر نفس از پی شکر آن، که حق
در تبریز مر مرا بنده شمس دین کند.

۱۲۹

دل چو بدید روی تو، چون نظرش به جان بود؟
جان ز لببت چو می کشد، خیره و لب‌گزان بود.
تن برود به پیش دل، کاین همه را چه می کنی؟
گوید دل، که از مهی کی نظرت نهان بود؟
جز رخ دل نظر مکن، جز سوی دل گذر مکن،
زانکه به نور دل همه شعله آن جهان بود.
شیخ شیوخ عالم است، آنکه تراست نومرید،
آنکه گرفت دست تو، خاسبک زمان بود.
دل به میان چو پیر دین، حلقۀ تن به گرد او،
شاد تنی، که پیر دل شسته در آن میان بود.
راز دل تو، شمس دین، در تبریز بشنود،
دور ز گوش و جان او، کز سخت گران بود.

دیدۀ عقل مست تو، چرخۀ چرخ پست تو،
 گوش طرب به دست تو، بی تو به سر نمی شود.
 جان ز تو جوش می کند، دل ز تو نوش می کند،
 عقل خروش می کند، بی تو به سر نمی شود.
 خمر من و خمار من، باغ من و بهار من،
 خواب من و قرار من، بی تو به سر نمی شود.
 جاه و جلال من تویی، ملک و مال من تویی،
 آب زلال من تویی، بی تو به سر نمی شود.
 گاه سوی وفا روی، گاه سوی جفا روی،
 آن منی، کجا روی؟ بی تو به سر نمی شود.
 دل بنهند، بر کنی، توبه کنند، بشکنی،
 این همه خود تو می کنی، بی تو به سر نمی شود.
 بی تو اگر به سر شدی، زیر جهان زبر شدی،
 باغ ارم سقر شدی، بی تو به سر نمی شود.
 گر تو سری، قدم شوم و ر تو کفی، علم شوم،
 و ر بروی. عدم شوم، بی تو به سر نمی شود.
 خواب مرا بسته ای، نقش مرا بسته ای،
 وز همه ام گسسته ای، بی تو به سر نمی شود.
 گر تو نباشی بار من، گشت خراب کار من،
 مونس و غمگسار من، بی تو به سر نمی شود.
 بی تو نه زندگی خوشم، بی تو نه مُردگی خوشم،
 سر ز غم تو چون کشم؟ بی تو به سر نمی شود.
 هر چه بگویم، ای سندی، نیست جدا ز نیک و بد،
 هم تو بگو به لطف خود، بی تو به سر نمی شود.

۱۲۸

چونکه جمال حسن تو اسب شکار زین کند،
 نیست عجب، که از جنون صد چو مرا چنین کند.
 بال برآرد این دلم، چونکه غمت پرک زند،
 بار خدا، تو حکم کن، تا به ابد همین کند.

از تبریز شمس دین سوی که رای می کند،
بهر چه موج زد گهر، بر در ما چه می کند؟

۱۳۲

ورای پرده جانت، دلا، خلقان پنهانند،
ز زخم تیغ فردیت همه جانند و بی جانند.
تو از نقصان و از بیشی بگویی چند، اندیشی؟
در آ در دین بی خویشی، که بس بی خویش خویشانند.
چه دریاها، که می نوشند، چو دریاها همی جوشند،
اگر چه خود که خاموشند، دانانند و می دانند.
در آن دریای پُرمرجان یکی قومند همچون جان،
ورای گنبد گردان براق جان همی رانند.
ایا درویش باتمکین، سبکدل گرد، زوتر، هین،
میان یزم مردان شین، که ایشان جمله رندانند.
ملوکانند درویشان، ز مستی جمله بی خویشان،
اگر چه خاکیند ایشان، و لیکن شاه و سلطانند.
ز گنج عشق زرریزند، غلام شمس تبریزند،
و کان لعل و یاقوتند و در کان جان ارکانند.

۱۳۳

برآمد بر شجر توتی، که تا خطبه شکر گوید،
به بلبل کرد اشارت گل، که تا اشعار برگوید.
به سرو سبز وحی آمد، که تا جانش بود در تن،
میان بندد به خدمت روز و شبها این سمر گوید.
همه تسبیح گویند، اگر ماه است، اگر ماهی،
و لیکن عقل استادست، او مشروحتر گوید.
درآید سنگ در گریه، درآید چرخ در کدیه،
ز عرش آید دوسد هدیه، چو او درس نظر گوید.
هزاران سیم بر بینی، گشاییده بر و سینه،
چو آن عنبرفشان قصه نسیم آن سحر گوید.

۱۳۰.

یار مرا چو اشتران باز مهار می کشد،
اشتر مست خویش را در چه قطار می کشد؟
جان و تنم بخت او، شیشه من شکست او،
گردن من بیست او، تا به چه کار می کشد.
شست ویم چو ماهیان جانب خشک می برد،
دام دلم به جانب میر شکار می کشد.
آنکه قطار ابر را زیر فلک چو اشتران،
ساقی دشت می کند، بر که و غار می کشد.
رعد همی زند دهل، زنده شده ست جز و کل،
در دل شاخ و مغز گل بوی بهار می کشد.
آنکه ضمیر دانه را علت میوه می کند،
راز دل درخت را بر سر دار می کشد.
لطف بهار بشکند رنج خمار باغ را،
گرچه جفای دی کنون سوی خمار می کشد.

۱۳۱

زهره عشق، هر سحر بر در ما چه می کند؟
دشمن جان صد قمر بر در ما چه می کند؟
هر که بدید از او نظر، باخبر است و بی خبر،
او ملک است یا بشر، بر در ما چه می کند؟
زیر جهان زبر شده، آب مرا ز سر شده،
سنگ از او گهر شده، بر در ما چه می کند؟
ای بت سنگ، پردهای گر تو نه فتنه کردهای،
هر نفسی چنین حشر، بر در ما چه می کند؟
گر نه که روز روشنی پیشه گرفته رهزنی،
روز به روز رهگذر بر در ما چه می کند؟
ورنه که دوش مست او آمد و در شکست او،
پس به نشانه این کمر بر در ما چه می کند؟
گر نه جمال حسن او گرد برارد از عدم،
این همه گرد شور و شر بر در ما چه می کند؟

تو چه شنیدی تو چه گفتی، بگو، تا شب کجا خفتی؟
حکایت می‌کند رنگت، که جاسوس القلوب آمد.
صلاح‌الدین یعقوبان، جواهربخش زرکوبان،
که او خورشید اسرار است و علام الفیوب آمد.

۱۳۶.

برون شو، ای غم از سینه، که لطف یار می‌آید،
تو هم، ای دل، ز من گم شو، که آن دلدار می‌آید.
نگویم یار را: شادی، که از شادی گذشتست او،
مرا از فرط عشق او ز شادی عار می‌آید.
مسلمانان، مسلمانان، مسلمانی ز سر گیرید،
که کفر از شرم یار من مسلمانوار می‌آید.
برو، ای شکر، کاین نعمت ز حد شکر بیرون شد،
نخواهم صبر، گرچه او گهی هم کار می‌آید.
روید، ای جمله صورتها، که صورتهای نو آمد،
المهاتان نگون گردد، که آن بسیار می‌آید.
در و دیوار این سینه همی‌درد ز انبوهی،
که اندر در نمی‌گنجد، پس از دیوار می‌آید.

۱۳۷.

امروز جمال تو بر دیده مبارک باد،
بر ما هوس تازه پیچیده مبارک باد.
گلها چو میان بندد، بر جمله جهان خندد،
ای بر گل و صد چون گل خندیده مبارک باد.
خوبان چو رخت دیده، افتاده و لغزیده،
دل بر در این خانه لغزیده مبارک باد.
نوروز رخت دیدم، خشک اشک بیاریدم،
نوروز و چنین باران باریده مبارک باد.
بی گفت زبان تو، بی حرف و بیان تو
از باطن تو گوشت بشنیده مبارک باد.

کرا ماند دل آن لحظه، که آن جان شرح دل گوید،
کرا ماند خبر از خود در آن دم، کاو خبر گوید،
حدیث عشق جان گوید، حدیث رهروان گوید،
حدیث سکر سر گوید، حدیث خون جگر گوید.

۱۳۴

ایا سر کرده از جانم، ترا خانه کجا باشد؟
الا ای ماه نابانم، ترا خانه کجا باشد؟
الا ای قادر قاهر، ز تن پنهان، به دل ظاهر،
زهی، پیدای پنهانم، ترا خانه کجا باشد؟
تو گویی خانه خاقان بود دلهای مشتاقان،
مرا دل نیست، ای جانم، ترا خانه کجا باشد؟
بود مه سایه را دایه، به مه چون می رسد سایه؟
بگو، ای مه، نمی دانم، ترا خانه کجا باشد؟
نشان ماه می دیدم، به صد خانه بگردیدم،
از این تفتیش برهانم، ترا خانه کجا باشد؟

۱۳۵

صلا، جانهای مشتاقان، که نک دلداری خوب آمد،
چو زرکوب است آن دلبر، رخ من سیمکوب آمد،
از او، کاو حسن مه دارد، هر آن کاو دل نگه دارد،
به خاک پای آن دلبر، که آن کس سنگ و چوب آمد،
هر آنک از عشق بگریزد، حقیقت خون خود ریزد،
کجا خورشید را هرگز ز مرغ شب غروب آمد،
بروب از خویش این خانه، بین آن حسن شاهانه،
برو، جاروب لا بستان، که لا بس خانه روپ آمد،
تن تو همچو خاک آمد، دم تو نخم پاک آمد،
هوسها چون ملخها شد، نفسها چون چوب آمد،
ز بینایی بگردیدی، مگر خوابی دگر دیدی؟
چه خوردی تو، که فاروره پُر از خلط و رسوب آمد؟

گر زانکه سگی خسبد بر خاک سر کویش،
شیر از حذر آن سگ بگذارد و بگریزد.

۱۴۰

ایمان بر کفر تو، ای شاه، چه کس باشد؟
سیمرغ فلک پیما پیش تو مگس باشد.
آب حیوان ایمان، خاک سیاهی کفران،
بر آتش تو هر دو مانده خس باشد.
جان را سقط ایمان شد، این جان به نفس جان شد،
دل غرقه ایمان شد، چه جای نفس باشد؟
شب کفر و چراغ ایمان، خورشید چو شد رخشان،
با کفر بگفت ایمان: رفتیم، که بس باشد.
ایمان فرسی دین را، مر نفس چو فرزین را،
وان شاه نوآیین را چه جای فرس باشد؟
ایمان گودت: پیش آ. وان کفر گود: پس روا
چون شمع تنت جان شد، نی پیش و نه پس باشد.
شمس الحق تبریزی، رانی تو چنان بالا،
تا جز من پابرجا خود دستمرس باشد.

۱۴۱

نان پاره ز من بستان، جان پاره نخواهد شد،
آواره عشق ما آواره نخواهد شد.
آترا، که منم خرقه، عریان نشود هرگز
وانرا، که منم چاره، بیچاره نخواهد شد.
آترا، که منم منصب، معزول کجا گردد؟!
آن خاره، که شد گوهر، او خاره نخواهد شد.
آن قبله مشتاقان ویران نشود هرگز،
وان مصحف خاموشان سی پاره نخواهد شد.
از اشک شود ساقی، این دیده من، لیکن
بی ترگس مخمورش خمار نخواهد شد.

آن عشق، که از پاکی از روح حشم دارد،
 بشنو، که چه می گوید، بنگر، که چه دم دارد.
 گر جسم تنگ دارد، جان تو سبک دارد،
 هر چند، که صد لشکر در کتم عدم دارد.
 گر مانده‌ای در گل، روی آر به صاحب‌دل،
 کاو ملک ابد بخشد، کاو تاج قیدم دارد.
 ای دل، که جهان دیدی، بسیار بگردیدی،
 بنمای، کرا دیدی، کز عشق رقم دارد.
 ای مرکب خودگشته وی گرد جهان گشته،
 باز آی به خورشیدی، کز سینه کرم دارد.
 آن سینه و چون سینه صیقل ده آینه،
 آن سینه، که اندر خود صد باغ ارم دارد.
 این عشق همی گوید، کان کس، که مرا جوید،
 شرطیست، که همچون زر در کوره قدم دارد.
 من سیمتتی خواهم، من همچو منی خواهم،
 بیزارم از آن زشتی، کاو سیم و زری دارد.
 القاب صلاح‌الدین بر لوح چو پیدا شد،
 انصاف، بسی منت بر لوح و قلم دارد.

با تلخی معزولی میری بینمی لرزد
 یک روز همی خندد، صد سال همی لرزد.
 خربندگی و آن گه از بهر خر مرده،
 بهر گل پزمرده با خار همی سازد.
 زنهار نخندی تو، تا اوت نخنداند،
 زیرا که همه خنده زین خنده همی خبزد.
 ای روی ترش، بنگر، آنرا، که ترش کردت،
 تا لو شکری شیرین در سرکه درآمیزد.
 ای خسته افتاده، بنگر، که که افکندت؟
 چون درنگری او را هم لوت برانگیزد.

باغ از دبی نامحرم سه ماه نمی‌زد دم،
بر بوی بهار تو از غیب دمید، آمد.

۱۴۴

آن بنده آواره باز آمد و باز آمد،
چون شمع به پیش تو در سوز و گداز آمد.
چون عبهر و قند، ای جان، در روش بختد، ای جان،
در را بمبند، ای جان، زیرا به نیاز آمد.
ور زانکه ببندی در، بر حکم تو بنهد سر،
بر بنده نیاز آمد، شه را همه ناز آمد
هر شمع گدازیده شد روشنی دیده،
کان را، که گداز آمد، او محرم راز آمد.
زهراپ ز دست وی گر فرق کنم از می،
پس، در ره جان جانم، والله، به مجاز آمد.
آب حیوانش را حیوان ز کجا نوشد؟
کی بیند رویش را چشمی، که فراز آمد؟
من ترک سفر کردم، با یار شدم ساکن،
وز مرگ شدم ایمن، کان عمر دراز آمد.
ای دل، چو در این جویی، پس، آب چه می‌جویی؟
تا چند صلا گویی، هنگام نماز آمد.

۱۴۵

آن صبح سعادت‌ها چون نورفشان آید،
آن گاه خروش جان در بانگ و فغان آید.
خر نور درخشاند، پس نور برافشاند،
تن گرد چو بنشانند، جانان بر جان آید.
مسکین دل آواره، آن گمشده یکباره
چون بشنود این چاره، خوش رقصکنان آید.
جان بقدمرفته، در کتم عدم رفته،
با قد بخمرفته در حین به میان آید.

بیمار شود عاشق، اما بنمی میرد،
ماه ارچه که لاغر شد، استاره نخواهد شد.
خاموش کن و چندین غمخواره مشو آخر،
آن نفس، که شد عاشق، اماره نخواهد شد.

۱۴۲

ای خفته شب تیره، هنگام دعا آمد،
وی نفس جفایشه، هنگام وفا آمد.
بنگر به سوی روزن، بگشای در توبه،
پرداخته کن خانه، هین، نوبت ما آمد.
از جرم و جفاجویی چون دست نمی شویی؟
بر روی بزن آبی، میقات صلا آمد؟
زین قبله به یاد آری، چون رو به لحد آری،
سودت نکند حسرت، آن گه که قضا آمد.
زین قبله بجو نوری، تا شمع لحد باشد،
آن نور شود گلشن، چون نور خدا آمد.

۱۴۳

بگذشت مه روزه، عید آمد و عید آمد،
بگذشت شب هجران، معشوق پدید آمد.
آن صبح چو صادق شد، ازرای تو وامق شد،
معشوق تو عاشق شد، شیخ تو مرید آمد.
شد جنگ و نظر آمد، شد زهر و شکر آمد،
شد سنگ و گهر آمد، شد قفل و کلید آمد.
جان از تن آلوده هم پاک به پاکی رفت.
هرچند چو خورشیدی بر پاک و پلید آمد.
از لذت جام تو دل ماند به دام تو،
جان نیز چو واقف شد، او نیز دوید، آمد.
بس توبه شایسته بر سنگ تو بشکسته،
بس زاهد و بس عابد، کلو خرقه درید، آمد.

ای شب به سحر برده، در یا رب و یا رب تو،
آن یا رب و یا رب را رحمت بشنید، آمد.
ای درد کهن گشته، یخ یخ، که شفا آمد،
وی قفل فروبسته، بگشا، که کلید آمد.
ای روزگرفته، تو از مائده بالا
روزه بگشا خوش خوش، کان غره عید آمد.
خامش کن و خامش کن، زیرا که ز امر کن
آن سکنه حیرانی بر گفت مزید آمد.

۱۴۸

بمیرید، بمیرید، درین عشق بمیرید،
درین عشق چو مُردید، همه روح پذیرید.
بمیرید، بمیرید وزین مرگ مترسید،
کزین خاک برآیید، سماوات بگیریید.
بمیرید، بمیرید وزین نفس بپَریید،
که این نفس چو بند است و شما همچو اسیرید.
یکی تیشه بگیریید پی حفره زندان،
چو زندان بشکستید، همه شاه و امیرید.
بمیرید، بمیرید به پیش شه زیبا،
بر شاه چو مُردید، همه شاه و شهیرید.
بمیرید، بمیرید وز این ابر برآیید،
چو زین ابر برآیید، همه بدر منیرید.
خموشید، خموشید، خموشی دم مرگ است،
هم از زندگیست اینک ز خاموش نفرید.

۱۴۹

در حلقه عشاق بناگه خبر افتاد،
کز بخت یکی ماهرخی خوب درافتاد.
چشم و دل عشاق چنان پَر شد از آن حسن،
تا قصه خوبان، که بنامند، برافتاد.

دل مریم ایستن، یک شیوه کند با من،
عیسی دوروزه تن در گفت زبان آید.
دل نور جهان باشد، جان در لمعان باشد،
این رقص کنان باشد، آن دست زنان آید.
شمس الحق تبریزی، هر جا که کنی مقدم،
آن جا و مکان در دم بی جا و مکان آید.

۱۴۶

گر دیو و پری حارث با تیغ و سیر باشد،
چون حکم خدا آید، آن زیر و زبر باشد.
بر هر چه امید استت، کی گیرد او دستت،
بر شکل عصا آید وان مار دوسر باشد.
وان غصّه، که می گویی، آن چاره نکردم دی،
هر چاره، که پنداری، آن نیز غرر باشد.
خود کرده شمر آنرا، چه خبزد از آن سودا،
اندر پی صد چون آن صد دام دگر باشد.
آن چاره همی کردم آن مات نمی آمد،
آن چاره لنگت را آخر چه اثر باشد؟
از مات تو قوتی کن، یاقوت شو او را تو،
تا او تو شوی، تو او، این حصن و مفر باشد.

۱۴۷

نومید مشو، جانا، کاومید پدید آمد،
امید همه جانها از غیب رسید، آمد.
نومید مشو، گرچه مریم بشد از دستت،
کان نور، که عیسی را بر چرخ کشید، آمد.
نومید مشو، ای جان، در ظلمت این زندان،
کان شاه، که یوسف را از حبس خرید، آمد.
یعقوب برون آمد از پرده مستوری،
یوسف، که زلیخا را پرده بدرید، آمد.

ای قوم به حج رفته، کجایید، کجایید؟
 معشوق همین جاست، بیایید، بیایید.
 معشوق تو همسایه دیواریدیوار،
 در بادیه سرگشته شما در چه هوایید؟
 گر صورت بی صورت معشوق ببینید،
 هم خواجه و هم خانه و هم کعبه شما ییذ.
 ده بار از آن راه بدان خانه برفتید،
 یک بار از این خانه بر این بام برآیید.
 آن خانه لطیف است، نشانهاش بگفتید،
 از خانه آن خواجه نشانی بنمایید.
 یک دسته گل کو، اگر آن باغ بدیدیت؟
 یک گوهر جان کو، اگر از بهر خدایید؟
 با این همه آن رنج شما گنج شما باد،
 افسوس، که بر گنج شما پرده شما ییذ.

آن سرخق بایی، که چو مه پار برآمد،
 امسال در این خرقه زنگار برآمد.
 آن ترک، که آن سال به یغماش بدیدی،
 آن است، که امسال عربوار برآمد.
 آن یار همان است، اگر جامه دگر شد،
 آن جامه بدل کرد و دگر پار برآمد.
 آن باده همان است، اگر شیشه بدل شد،
 بنگر، که چه خوش بر سر خمار برآمد.
 شب رفت، حریفان صبحی، به کجایید؟
 کاین مشعله از روزن اسرار برآمد.
 رومی پنهان گشت، چو دوران حبش دید،
 امروز در این لشکر حرار برآمد.
 شمس الحق تبریز رسیده ست، بگویند،
 کز چرخ صفا آن مه اتوار برآمد.

بس چشمه حیوان، که از آن حسن بجوشید،
بس باده، کز آن نادره در چشم و سر افتاد.
مه با سپر و تیغ شبی حمله او دید،
بفکنند سپر را سبک و بر سپر افتاد.
ما بنده آن شب، که به لشکرگه وصلش،
در غارت شکر همه ما را حشر افتاد.
خونی بک هجران به هزیمت الم انداخت،
بر لشکر هجران دل ما را ظفر افتاد.
گفتند: ز شمس الحق تبریز چه دیدید؟
گفتم، کزان نور به ما این نظر افتاد.

۱۵۰

در کوی خرابات مرا عشق کشان کرد،
آن دلبر عیار مرا دید، نشان کرد.
من در پی آن دلبر عیار برفتم،
او روی خود آن لحظه ز من باز نهان کرد.
من در عجب افتادم از آن قطب یگانه،
کز یک نظرش جمله وجودم همه جان کرد.
ناگاه یک آهو به دو صد رنگ عیان شد،
کز تابش حسنش مه و خورشید فغان کرد.
آن آهوی خوشنایف به تبریز روان گشت،
بفداد جهان را به بصیرت همدان کرد.
آن کس، که ورا کرد به تقلید سجودی،
فرخنده و بگزیده و محبوب جهان کرد.
انها، که بگفتند، که ما کامل و فردیم،
سرگشته و سودایی و رسوای جهان کرد.
سلطان عرفناک بدش محرم اسرار،
تا سر تجلی زلزل جمله بهمان کرد.
شمس الحق تبریز چو بگشاد پر عشق،
جبریل امین را ز پی خویش دوان کرد.

هر آن دلها، که بی تو شاد باشد،
 چو مرغ خانگی، کز اوج پرد،
 چه ماند صورتی، کز خود تراشی،
 چه ماند هیبت شمشیر چوبین،
 تو عهدی کرده‌ای، چون روح بودی،
 اگر منکر شوی، من صبر دارم

نگارا، مُردگان از جان چه دانند،
 بر بیگانگان تا چند باشی،
 بیوشان قدّ خوبت را ز ایشان،
 خرامان جانب میدان خویش آ،
 بزنی چوگان خود را بر در ما،
 بهل ویرانه بر جفدان منکر،
 چه دانند ملک دل را تن پرستان،
 یکی مستی از این بی‌دست و بی‌پا،

دل با دل دوست در حنین باشد،
 گویم سخن و زبان نجنبانم،
 دانم، که زبان و گوش غمّازند،
 صد شعله آتش است در دیده
 خود طرفه تر این، که در دل آتش
 زان آتش باغ سبزتر گردد،
 ای روح، مقیم مرغزاری تو،
 آن سوی، که کفر و دین نمی‌گنجد،

ای عشق، که جمله از تو شادند،
 تو پادشهی و جمله عشاق

چو خاشاکی میان باد باشد،
 چو شاگردی، که بی استاد باشد،
 بدان شاهی، که حوریزاد باشد؟
 به شمشیری، که از پولاد باشد؟
 و لیکن کی ترا آن یاد باشد؟
 بدان روزی، که روز داد باشد.

کلاغان قدر تابستان چه دانند،
 بیا، جان، قدر تو ایشان چه دانند،
 که کوران سرو در بستان چه دانند،
 مباش آن جا، خران میدان چه دانند،
 که خامان لطف آن چوگان چه دانند،
 که جفدان شهر آبادان چه دانند،
 گدایان طبع سلطانان چه دانند،
 حدیث رستم دستان چه دانند.

گویای خموش همچنین باشد،
 چون گوش حسود در کمین باشد،
 با دل گویم، که دل امین باشد،
 از نکتۀ دل، که آتشین باشد،
 چندین گل و سرو و یاسمین باشد،
 تا آتش و آب هم‌نشین باشد،
 کان جا دل و عقل دانه‌چین باشد،
 کی ما و من فلان دین باشد؟

۱۵۳

چون بر رخ ما عکس جمال تو بر آید،
خواهم، که ز زَنارِ دوصد خرقه نمایم،
اشکم چو دهل گشته و دل حامل اسرار،
شاهیست دل اندر تن مانده گلوی،
وان دانه، که افتاد در این هاون عشاق،
از خانه عشق آن، که ببرد چو کبوتر،
آینه، که شمس الحق تبریز بسازد،

بر چهره ما خاک چو گلگونه نماید
ترسا بچه گوید، که نپوشان، که نشاید.
چون نه مهه گشتست، ندانی، که بزاید.
وین گاو ببیند شه، اگر زاژ نخاید.
هر سوی جهد، لیک به ناچار بساید.
هر جا، که رود، عاقبت کار بیاید.
زانگار کجا گیرد و صیقل به چه باید؟

۱۵۴

تویی نقشی، که جانها برنتابد،
جهان گرچه، که صد رو در تو دارد،
روان گشتند جانها سوی عشقت،
درون دل نهان نقشبست از تو،
چو خلوتگاه جان آبی، خمس کن،
بد و نیک ار ببینی، نیک نبود،
بگو تو نام شمس الدین تبریز،

که قند تو دهانها برنتابد.
جمالت را جهانها برنتابد.
که با عشقت روانها برنتابد.
که لطفش را نهانها برنتابد.
که آن خلوت زبانها برنتابد.
از آن بگذر، کز آنها برنتابد.
که نامش را نشانها برنتابد.

۱۵۵

چو شب شد جملگان در خواب رفتند
دو چشم عاشقان بیدار تا روز،
چو ایشان را حریف از اندرون است،
همه در غصه و در تاب و عشاق
همه اندر غم اثبات و ایشان
که یابد گرد ایشان راه، که ایشان
تو چون دلوی، بر این دولاب می گرد،
بین آنها، که بند سیم بودند،
بین اینها، که سیمین برگزیدند،

همه چون ماهیان در آب رفتند
همه شب سوی آن محراب رفتند.
چه غم دارند، اگر اصحاب رفتند؟
به سوی طره پرتاب رفتند.
قلندروار بی اثبات رفتند.
چو برق و باد سخت اشتاب رفتند؟
که ایشان بر تو از دولاب رفتند.
درون خاک چون سیماب رفتند.
به روی سرخ چون عناب رفتند.

وان فتنه هور می خرامد.
 کان ماه ز دور می خرامد.
 ساقی به سحور می خرامد.
 کاین کان بلور می خرامد.
 با صد شر و شور می خرامد.
 در خون صبور می خرامد.
 کاو جانب مور می خرامد.
 کان شاه غیور می خرامد.
 چون نفخه سور می خرامد.

آن شعله نور می خرامد،
 شب جامه سپید کرد، زیرا
 مستان شبانه را بشارت:
 جان را به مثال عود سوزیم،
 آن فتنه نگر، که بار دیگر
 آن دشمن صبرهای عاشق،
 جانم به فدای آن سلیمان،
 جز چهره عاشقان مبینید،
 در قالب خلق شمس تبریز،

آن دلبر و یار و ما نیامد.
 امشب به کنار ما نیامد.
 چون مشک، تثار ما نیامد.
 کاین رونق کار ما نیامد.
 کآرام و قرار ما نیامد.
 درمان خمار ما نیامد.
 چون فصل بهار ما نیامد؟

امروز نگار ما نیامد،
 آن گل، که میان باغ جان است،
 صحرا گیریم همچو آهو،
 ای رونق مطربان، همین گو،
 آرام مده تو نای و دف را،
 آن ساقی جان نگشت پیدا،
 شمس تبریز، شرح فرما،

شخصی باشد، که سر ندارد.
 مرغی باشد، که پر ندارد.
 کز باخبران خیر ندارد.
 کز عشق سر سپر ندارد.
 خود پنداری جگر ندارد.
 جز او، که فکند، بر ندارد.
 بس بی گهر است و فر ندارد.
 زیرا شب ما سحر ندارد.

هر سینه، که سیمبر ندارد،
 وان کس، که ز دام عشق دور است،
 او را چه خبر بود ز عالم،
 او صید شود به تیر غمزه،
 آنرا، که دلیر نیست در راه،
 در راه فکنده است دُری،
 آن کس، که نگشت گرد آن در،
 وقت سحر است، هین، بخسبید،

هر کس، که سری و دیده‌ای داشت،
خورشید تویی و ذره از تست،
چون بوی عنایت تو باشد،
چون از بر تو مدد نباشد،
ای دل برجه، که ماهرویان
مستند و طریق خانه دانند،
تا عشق زید، زیند ایشان،

۱۶۰

دیدند ترا، سری نهادند.
وان تور به نور باز دادند.
زالان همه رستم جهاندند.
گر همزه و رستمند، پادند.
از پرده غیب رو گشادند.
زیرا که نه مست، از فسادند.
تا یاد بود، همه به یادند.

این قافله بار ما ندارد،
هر چند درختهای سبزند،
جان تو چو گلشن است، لیکن
بحریست دل تو در حقایق،
هر چند، که کوه برقرار است،
جانی، که به هر صبح مست است،
آن مطرب آسمان، که زهره ست،
از شیر خدای پرس ما را،
منمای تو نقد، شمس تبریز

از آتش یار ما ندارد.
بویی ز بهار ما ندارد.
دل خسته به خار ما ندارد.
کاو جوش و کنار ما ندارد،
والله، که قرار ما ندارد.
بویی ز خمار ما ندارد.
هم طاق‌کار ما ندارد.
هر شیر قیفار ما ندارد.
آنرا، که عیار ما ندارد.

۱۶۱

بیچاره کسی، که می‌تدارد،
بیچاره زمین، که شوره باشد
باری، دل من صبح مست است،
گفتم به صبح خفتگان را:
امروز گریخت شرم از من،
ساقیست گرفته گوشم امروز،
جام چو عصاش ازدها شد،
خاموش و ببین، که خمم مستان

غوره به سلف همی فشانند.
وین ابر کرم بر او نیارد.
وام شب دوش می‌گزارد.
پامزد ویم، که سر برآرد.
او بر کف مست کی نگارد؟
یک لحظه مرا نمی‌گذارد.
بر قبطی عقل می‌گمارد.
چون جام شریف می‌سپارد.

چون زنان مصر جان را دست و دل مجروح باد،
یوسف مصری همیشه شورش بازار باد.
ساقیا، از دست تو بس دستها از دست شد،
مست تو از دست تو پیوسته برخوردار باد.
مغز ما پرباد باد و مشک ما پرآب باد،
باد ما را و آب ما را عشق پذیرفتار باد.
شاه خوبان میر ما و عشق گیراگیر ما،
جان دولت یار ما و بخت و دولت یار باد.
سرکشیم و سرخوشیم و یکدگر را می کشیم،
این وجود ما همیشه جاذب اسرار باد!

۱۶۸.

هم لبان می فروشت باده را ارزان کند،
هم دو چشم شوخ مستت رطل را گردان کند.
هم جهان را نور بخشد آفتاب روی تو،
زهر را تریاق سازد، کفر را ایمان کند.
هر کرا در چشم آرد، چشم او روشن شود،
هر کرا از جان برآرد، غرقه جانان شود.
چونکه بر کرسی برآید پادشاه روی او،
چرخ را بر هم دراند، عرش را لرزان کند.
آنکه از حاجت نظر دارد به کاسه هر کسی،
لطف او برگیرد و همکاسه سلطان کند.

۱۶۹.

شاه ما از جمله شاهان پیش بود و بیش بود،
زانکه شاهنشاه ما هم شاه و هم درویش بود.
شاه ما از پرده‌ای بر جان چو خود را جلوه کرد،
جان ما بی خویش شد، زیرا که شه بی خویش بود.
شاه ما از جان ما هم دور، هم نزدیک بود،
جان ما با شاه ما نزدیک و دوراندیش بود.

۱۶۵.
کس با چو تو یار راز گوید،
عاقل کردست با تو کوتاه،
از عشق تو در سجود افتد،
از ناز همه دروغ گویی،
من همچو ایازم و تو محمود،
پیش تو کسی حدیث من گفت،
چون زر سخنان من شنیدی،

یا قصه خویش باز گوید،
لیکن عاشق دراز گوید،
سودای تو در نماز گوید،
آنچ این دلم از نیاز گوید،
بشنو سخنی، کایاز گوید،
گفتی تو، که او مجاز گوید،
گفتی، به طریق گاز گوید.

۱۶۶

قند پگشای، ای صنم، تا عیش را شیرین کند،
هین، که آمد دود غم، تا خلق را غمگین کند،
ای تو رنگ عافیت، زیرا که ماه از خاصیت
سنگها را لعل سازد، میوه را رنگین کند،
پرده بردار، ای قمر، پنهان مکن تنگ شکر،
تا بر سیمین تو احوال ما زرین کند،
عشق تو حیران کند، دیدار تو خندان کند،
زآنکه دریا آن کند، زیرا که گوهر این کند،
از میان دل صبوحی، کآفتاب تیغ زد،
گردن جان را بزن، گر چرخ را تمکین کند،
چشم تو در چشمها ریزد شرابی، کز صفا
زان سوی هفتاد پرده دیده را رهبین کند،
گر شبی خلوت کنی، گویم من اندر گوش تو
لطفهایی را، که با ما شه صلاح‌الدین کند.

۱۶۷

فخر جمله ساقیانی، ساغرت در کار باد،
چشم تو مخمور باد و جان ما خمار باد،
ای ز نوشانوش بزم، هوشها بی هوش باد،
وی ز جوشاجوش عشقت عقل بی دستار باد.

نه ز لامکان رسیدی، همه چیز از آن کشیدی،
دل تو چرا نداند به خوشی به لامکان شد.
همه روز لعب کردی، غم خانه خود نخوردی،
سوی خانه باید اکنون، دژم و کشان کشان شد.
تو بخند، خنده اولاً، که روان شوی به مولا
کرمش روا ندارد به کریم بدگمان شد.

۱۷۲

ای خدایی، که چو حاجات به تو برگیرند،
هر مرادی، که بودشان، همه در بر گیرند.
جان و دل را چو به پیک در تو بسپارند،
جان باقی خوش شاد معطر گیرند.
بندگانند ترا، کز تو تویی شان مقصود،
پای در راه تو بنهند و کم سر گیرند.
ترک این شرب بگویند در این روزی چند،
عوض شرب فنا شربت کوثر گیرند.
چون ستاره شب تاریک پی مه گیرند،
چو مه چارده رخسار منور گیرند.
گر بمانند یتیم از پدر و مادر خاک،
پدر و مادر روحانی دیگر گیرند.
چون ببینند، که تن لقمه کور است یقین،
جان و دل زفت کنند و تن لاغر گیرند.
بس کن، این لکلك گفتار رها کن پس از این،
تا سخنها همه از جان مطهر گیرند.

۱۷۳

از دلم صورت آن خوب ختن می نرود،
چاشنی شکر او ز دهن می نرود.
بالله، ار شور کنم هر نفسی، عیب مگیر،
گر برفت از دل تو، از دل من می نرود.

صاف او بی ذرد بود و راحتش بی درد بود،
گلشن بی خار بود و نوش او بی نیش بود.
یک صفت از لطف شه آن جا، که پرده برگرفت،
آب و آتش صلح کرد و گرگ دایهٔ میش بود.
جان مطلق شد ز نورش صورتی. کاو جان نداشت،
گشت قربان رهش آن کس، که او بدکیش بود.
نیست می گفتیم اندر هست، گفت: آری، بیا،
هست شد عالم از او، موقوف یک آرایش بود.

۱۷۰

چو سحرگاه ز گلشن مه عیار برآمد،
چه بسی نعرهٔ مستان، که ز گلزار برآمد.
ز رخ ماه خصالش، ز لطیفی وصالش
همه را بخت فزون شد، همه را کار برآمد.
ز دوصد روضهٔ رضوان، ز دوصد چشمهٔ حیوان
دو هزاران گل خندان ز دل خار برآمد.
غم چون دزد، که در دل همه شب دارد منزل،
به کف شحنهٔ وصلش به سر دار برآمد.
ز پس ظلم رسیده، همه امید بریده،
مثل دولت تابان دل بیدار برآمد.
تن و جان از پس پیری ز وصالش چو جوان شد،
همه را بعد کسادی چه خریدار برآمد.
چو صلاح دل و دین را همه دیدیت، بگویند،
که چه خورشید، عجایب، که ز اسرار برآمد.

۱۷۱

چه توقف است زین پس، همه کاروان روان شد،
نگرد شتر به اشتر، که بیا، که ساربان شد.
ز چپ و ز راست، بنگر، به قطارهای بیمر،
بی روز همچو سایه به طریق آسمان شد.

هر که از حلقه ما جای دگر بگریزد،
 همچنان باشد، کز سمع و بصر بگریزد.
 زان خورد خون جگر عاشق، زیرا شیر است،
 شیردل کی بود آن، کاو ز جگر بگریزد؟
 دل چو طوطی بود و جور دل آرام شکر،
 طوطی دید کسی، کاو ز شکر بگریزد؟
 پشه باشد، که به هر باد مخالف برود،
 دزد شب باشد، کز نور قمر بگریزد.
 هر سری را، که خدا خیره و کالیوه کند،
 صدر جنت بهلد، سوی سفر بگریزد.
 وانکه واقف بود از مرگ، سوی مرگ گریخت،
 سوی ملک ابد و تاج و کمر بگریزد.
 چون قضا گفت: فلانی به سفر خواهد رفت،
 آن کس از بیم اجل سوی سفر بگریزد.
 پس کن و صید مکن، آنکه نیرزد به شکار،
 که خیال شب و شب هم ز سحر بگریزد.

ننگ عالم شدن از بهر تو ننگی نبود،
 با دل مرده دلان حاجت جنگی نبود.
 عشق شیرینی جان است و همه چاشنی است،
 چاشنی و مزه را صورت و رنگی نبود.
 عشق شاخیمست ز دریا، که درآید در دل،
 جای دریا و گهر سینه تنگی نبود.
 ساحل نفس رها کن، به تک دریا رو،
 کاندر این بحر ترا خوف نهنگی نبود.
 صورت هر دو جهان جمله ز آینه عشق،
 بنماید، چو که بر آینه زنگی نبود.
 کار روبه نبود عشق، که هر روبه را
 حمله شیر نر و کبر پلنگی نبود.

همه مرغان ز چمن هر طرفی می‌پزند،
بلبل بیدل یک دم ز چمن می‌نرود.
جان پروانه مسکین، که مقیم لکن است،
تن او تا بنسوزد، ز لکن می‌نرود.
بوالحسن گفت حسن را، که از این خانه برو،
بوالحسن نیز درافتاد و حسن می‌نرود.
رسن دوست چو در حلق و دلم افتاده ست،
لاجرم چنبر دل جز به رسن می‌نرود.
مرغ جان از قفس قالب من سیر شدست،
وز امید نظر دوست ز تن می‌نرود.

۱۷۴

هله، پیوسته سرت سبز و لبت خندان باد،
هله، پیوسته دل عشق ز تو خندان باد.
غمپرستی، که ترا بیند و شادی نکند،
همه سرزیر و سیه کاسه و سرگردان باد.
چونکه سر زیر شود، توبه کند، باز آید،
نیک و بد نیک شود، دولت تو سلطان باد.
نور احمد نهند گبر و جهودی به جهان،
سایه دولت او بر همگان تابان باد.
گمراهان را ز بیابان همه در راه آرد،
مصطفی بر ره حق تا به ابد رهبان باد.
آن خیال خوش او مشعل دلها باد،
وان نمکدان خوشم بر زهر این خان باد.
کمترین ساغر بزم خوش او شد کوثر،
دل چون شیشه ما همقدح ایشان باد.
شمس تبریز، تویی واقف اسرار رسول،
نام شیرین تو هر گمشده را درمان باد!

اندک اندک جمع مستان می‌رسند.
 دلنوازان ناز نازان در رهند،
 اندک اندک زین جهان هست و نیست
 جمله دامنهای پُرزر همچو کان
 لاگران خسته از مرعای عشق،
 جان پاکان چون شعاع آفتاب
 خرم آن باغی، که بهر مریمان
 اصلشان لطف است و هم واگشت لطف،

هر زمان لطفت همی در پی رسد
 مست عشقم دار دائم بی خمار،
 ما نیستانیم و عشقش آتشیست،
 این نیستان آب ز آتش می‌خورد،
 تا ابد از دوست سبز و تازه‌ایم،
 لا شویم از کل و شی هالکوا،
 هر که او ناچیز شد، او چیز شد،

شب شد و هنگام خلوتگاه شد،
 مهپرستان، ماه خندیدن گرفت،
 خواب آمد، ما و منها لا شدند،
 مغزها آمیخته با گاه تن،
 هندوان خرگاه تن را روفتند،
 گفتگوهای جهان را آب برد،
 شمس تبریزی چو آمد در میان،

از دل رفته نشان می‌آید،
 نمره و غلغله آن مستان

اندک اندک می‌پرستان می‌رسند.
 گلغزاران از گلستان می‌رسند.
 نیستان رفتند، هستان می‌رسند.
 از برای تنگدستان می‌رسند.
 فربهان و تن پرستان می‌رسند.
 از چنان بالا به پستان می‌رسند.
 میوه‌های نو زمستان می‌رسند.
 هم ز پستان سوی پستان می‌رسند.

ورنه کس را این تقاضا کی رسد؟
 من نخواهم مستی، کز می رسد.
 منتظر، کان آتش اندر نی رسد.
 تازه گردد ز آتشی، کز وی رسد.
 او بهاری نیست، کاو را دی رسد.
 چون هلاک و آفت اندر شیء رسد.
 هر که مُرد از کبر، او در حی رسد.

قبله عشاق روی ماه شد.
 شبروان، خیزید، وقت راه شد.
 وقت آن بی خواب الا الله شد.
 تن بخوفت و دانه‌ها بیکاه شد.
 ترک خلوت دید و در خرگاه شد.
 وقت گفتن های شاهنشاه شد.
 اهل معنی را سخن کوتاه شد.

بوی آن جان و جهان می‌آید.
 آشکارا و نهان می‌آید.

بر سر کوی تو عقل از سر جان برخیزد،
 خوشتر از جان چه بود، از سر آن برخیزد.
 بر حصار فلک آر خوبی تو حمله برد،
 از مقیمان فلک بانگ امان برخیزد.
 بگذر از باغ جهان یک سحر، ای رشک بهار،
 تا ز گلزار و چمن رسم خزان برخیزد.
 پشت افلاک خمیده ست از این بار گران،
 ای سبکروح، ز تو بار گران برخیزد.
 من چو از تیر توام، بال و پری بخش مرا،
 خوش پرد تیر زمانی، که کمان برخیزد.
 رمه خفته ست، همی گردد گرگ از چپ و راست،
 سگ ما بانگ برآرد، که شبان برخیزد.
 من گمانم، تو عیان، پیش تو من محو بهم،
 چون عیان جلوه کند چهره، گمان برخیزد.
 هین خمّش دل پنهان است. کجا؟ زیر زبان،
 آشکارا شود این دل، چو زبان برخیزد.
 این مجابات مجیر است در آن قطعه، که گفت:
 «بر سر کوی تو عقل از سر جان برخیزد»

اندک اندک خوی از ما باز کرد.	بار دیگر یار ما هنباز کرد.
چشم خود بر یار دیگر باز کرد.	مکرهای دشمنان در گوش کرد.
غم دل ترسنده را غماز کرد.	هر دم از جورش دل آرد نو خیر.
یک بهانه جست و دست انگاز کرد.	رو ترش کردن بر ما پیشه ساخت.
کاو دگر کس را چنین همراز کرد.	ای دریغا، راز ما با همدگر.
زانکه دلبر جور را آغاز کرد.	ای دل، از سر صبر را آغاز کن.
او از آن ماست، بر ما ناز کرد.	عقل گوید، کاین بداندیشی مکن.
کارغنون را زهره جان ساز کرد.	می دهد مه چون صلاح الذین ضیا.

جائهای جمله مستان، دل‌های دلپرستان،
مستان سبو شکستند بر خنبها نشستند
من دی ز ره رسیدم، قومی چنین بدیدم،
آترا، که جان گزینند، بر آسمان نشینند.
یک ساقی عین شده آشوب آسمان شده

۱۸۶

ای آنکه پیش حسنت حوری قدم درآید،
ای آنکه هر وجودی ز آغاز از تو خیزد،
ای غم، تو جمع می‌شو، کاینک سپاه شادی
ای دل، مباش غمگین، کاینک ز شاه شیرین،
آن ساقی الهی آید ز بزم شاهی
ای غم، چه خیره‌رویی، آخر مرا نگویی،
آخر شوم مسلم از آتش تو، ای غم.

۱۸۷

گفتی، که در چه کاری، با تو چه کار ماند،
گر خمر خلد نوشم با جامهای زرین،
در کارگاه عشقت بی تو هر آنچه بافم،
تو جوی بیکرانی، پیشت جهان چو پولی،
عالم چهار فصل است، فصلی خلاف فصلی،
پیش آ، بهار خوبی تو اصل فصلهایی،

۱۸۸

لطفی نماند، کان صنم خوش‌لقا نکرد،
تشنیع می‌زنی، که جفا کرد آن نگار،
عشقتش شکر بس است، اگر او شکر نداد،
بنمای خانه، ای که از لو نیست پُر چراغ،
این چشم و آن چراغ دو نورند هر یکی
چون روح در نظاره فنا گشته این بگفته

ناگه قفس شکستند، چون مرغ برپریدند
یارب چه بلای خوردند یارب چه مل چشیدند
من خویش را کشیدم، ایشان مرا کشیدند
او را دگر که بیند، جز دیده‌ها، که دیدند؟
می تلخ از آن زمان شده خیکش از آن درینند

در خانه خیالت شاید، که غم درآید.
شاید، که با وجودت در ما عدم درآید.
تا کیقباد شادان با صد علم درآید.
آن چنگ پرنوایی خالی شکم درآید.
وان مطرب معانی اکنون به دم درآید.
اندر درم درافتی، چون او درم درآید.
زان کس، که جان‌فزایی او را سلم درآید.

کاری، که بی تو گیرم، واللّه، که زار ماند.
جمله صداع گردد، جمله خمار ماند.
واللّه نه پود ماند، واللّه نه تار ماند.
حاشا، که با چنین جو بر پل گذار ماند.
با جنگ چار دشمن هرگز قرار ماند؟
تا فصلها بسوزد، جمله بهار ماند.

ما را چه جرم، اگر کرمش با شما نکرد؟
خوبی، که دید در دو جهان، کلو جفا نکرد.
حسنش همه وفاست، اگر او وفا نکرد.
بنمای صفحهای، که رخس پرصفا نکرد.
چون آن به هم رسید، کسیشان جدا نکرد
نظاره در جمال خدا جز خدا نکرد

گوهر از هر طرفی می‌تابد،
از در مشعله داران فلک
جان پروانه میان می‌بندد،
آفتابی، که ز ما پنهان بود،
تیر از غیب اگر پرآن نیست،

پایکوبان سوی جان می‌آید.
آتش دل به دهان می‌آید.
شمع روشن به میان می‌آید.
سوی ما نورفشان می‌آید.
پس، چرا بانگ کمان می‌آید؟

۱۸۳

گل خندان، که نخندد، چه کند؟
نار خندان، که دهان بگشاده ست،
مه تابان به جز از خوبی و ناز،
آفتاب از ندهد تابش و نور،
سایه چون طلعت خورشید بدید،
عاشق از بوی خوش پیرهن
تن مرده، که بر او برگذری،
دل از چنگ غمت گشت چو چنگ،
شیر حق شاه صلاح‌الدین است،

عالم از مشک نبندد، چه کند؟
چونکه در پوست نگنجد، چه کند؟
چه نماید، چه پسندد، چه کند؟
پس، بدین نادره گنبد چه کند؟
نکند سجده، نخنبد، چه کند؟
پیرهن را ندراند، چه کند؟
نشود زنده، نجنید، چه کند؟
نخروشد، نترنگد، چه کند؟
نکند صید و نقرّد، چه کند؟

۱۸۴

از چشم پرخمارت، دل را قرار ماند،
چون مطرب هوایت چنگ طرب نوازد،
یغمایک، جمالت هر سو، که لشکر آرد،
گلزار جان‌فزایت بر باغ جان بخواند،
جاسوس شاه عشقت چون در دلی درآید،
ای شاد آن زمانی، کز بخت ناگهانی،
چون زانچنان نگاری در سر فند خماری،
می‌خواهم از خدا من، تا شمس حق تبریز،

وز روی همچو ماهت در مه شمار ماند
مر زهره فلک را کی کسب و کار ماند؟
آن سوی شهر ماند، آن سو دیار ماند
گلها به عقل باشد، یا خار ماند
جز عشق هیچ کس را در سینه پلر ماند؟
جانت کنار گیرد، تن بر کنار ماند
دل تخت و بخت جوید، یا ننگ و عار ماند
در غار دل بتابد، با یار ماند

۱۸۵

یک خانه پر ز مستان، مستان نورسیدند،
بس احتیاط کردیم، تا نشنوند ایشان،

دیوانگان بندی زنجیرها در بندند
گویى قضا دهل زد، بانگ دهل شنیدند

فرد چرا شد عدد از سبب خوی بد،
ز آتش بادی بزد، در سر ما رفت باد.
گشت جدا موجها، گرچه بد اول یکی،
از سبب باد بود، آنکه جدایی بزد.
جام دونی در شکن، باده مده باد را،
چون دو شود پادشاه، شهر رود در فساد.
روز فضیلت گرفت، زانکه یکی شمع داشت،
هر طرفی شب ز عجز شمع و چراغی نهاد.
گرچه ز رب العباد هر نفسی رحمت است،
کی بود آن دم، که رب ماند و فانی عباد.

۱۹۳

بار دگر آمدیم، تا شود اقبال شاد،
دولت بار دگر در رخ ما رو گشاد.
سرمه کشید این جهان باز ز دیدار ما،
گشت جهان تازه روی، چشم بدش دور باد!
عشق ز زنجیر خویش جست و خرد را گرفت،
عقل ز داستان عشق ناله کنان داد داد.
مریم عشق قدیم زاد مسیحا، عجب،
داد نیابد خرد، چونکه چنین فتنه زاد.
باز دوصد قرص ماه بر سر آن خوان شکست،
دل چو چنین خوان بدید، پای به خون در نهاد.
دولت بشتافتست، چون نظرت یافتست،
تا که بقا یافتست عاشق کون و فساد.
مفخر تبریزیان، شمس حق، ای خوشنشان،
عالم، ای شاه جان، بی رخ خوبت مباد!

۱۹۴

صبحدمی همچو صبح پرده ظلمت درید،
نیمه شبی ناگهان صبح قیامت دمید.

هر یک از این مثال بیان است و مغلطه است.
خورشید روی مفخر تبریز شمسیدین،

۱۸۹

چندان حلاوت و مزه و مستی و گشاد
چشم تو بر گشاید هر دم هزار چشم،
وان جمله چشمها شده حیران چشم او،
گفتم به آسمان، که چنین ماه دیدهای؟
اکنون ببند دو لب و آن چشم برگشا.

۱۹۰

امسال بلبلان چه خیرها همی دهند؟
در باغها درآی تو امسال و درنگر،
مقراض در میانه و خلوت همی برند
بی منت کسی همه بر نقره می زنند،
هر دل، که تشنه است، به دریا همی برند،
این تحفه دیده‌اند، که عشاق روزگار
این نور دیده‌اند، که دیوانگان راه

۱۹۱

صد مصر مملکت ز تعدی خراب شد
صد برج حرص و بغل به خندق در اوفتاد،
آن شاهراه غیب بر آن قوم بسته بود
وان چشم، کلو چو برق همی سوخت خلق را،
وان دل، که صد هزار دل از وی کباب شد
ای شد آن کسی، که از این عبرتی گرفته
چون بخت رو سپید شب، اندر دوعا گذر.

۱۹۲

جان من و جان تو بود یکی ز اتحاد،
این دو، که هر دو یکیست، جز که همان یک مباد!

حق جز ز رشک نام رخس والضحی نکرد
بر فلتی نفاقت، که آنرا بقا نکرد

در چشمهای مست تو نقاش چون نهاد؟
زیرا مسیح وار خدا قدرتش بداد
کان چشمشان بصارت نو از چه راه داد؟
سوگند خورد و گفت: مرا نیست هیچ یاد
دیگر سخن مگوی، اگر هست اتحاد

یا رب، به توتیان چه شکرها همی دهند؟
کان شاخه‌های خشک چه برها همی دهند
واترا، که تاج رفت، کمرها همی دهند.
بی زحمت مصادره زرها همی دهند.
واترا، که گوهر است، گهرها همی دهند.
تا بر شمار موی تو سرها همی دهند.
سودا همی خرند و هنرها همی دهند.

صد بحر سلطنت ز تطاول سراب شد
صد بخت نیم‌خواب به کلی به خواب شد
وان ماه زنگ ظلم به زیر حجاب شد
در نوحه لوفتاد و به گریه صحاب شد
در آتش خدای کنون او کباب شد
لو راز این سیلست شه فتح بلب شد
زیرا دوعای نوح به شب مستجاب شد.

نهیم دست دهان بر، که نازک است معانی،
ز شمس مفخر تبریز سوخت جان و همو شد.

۱۹۶

بر آستانه اسرار آسمان نرسد،
به بام فقر و یقین هیچ نردبان نرسد.
گمان عارف در معرفت چو سیر کند،
هزار اختر و مه اندر آن گمان نرسد.
کسی، که جفدصفت شد در این جهان خراب،
ز بلبلان بپرید و به گلستان نرسد.
هر آن دلی، که به یک دانگ جو جو است ز حرص،
بدان، که بسته شود جان او، به کان نرسد.
علف مده حس خود را در این مکان ز بتان،
که حس چو گشت مکانی، به لامکان نرسد.
که آهوی متانس بماند از یاران،
به لاله زار و به مرعای ارغوان نرسد.
به سوی عگه روی، تا به مگه پیوندی،
برو، محال مجو، کت همین همان نرسد.
پیاز و سیر به بینی بری و می بویی،
از آن پیاز دم ناف آهوان نرسد.
خموش، اگر سر گنجینه ضمیر ست،
که در ضمیر هدی دل رسد، زبان نرسد.

۱۹۷

درخت و برگ برآید ز خاک و این گوید،
که، خواجه، هر چه بکاری، ترا همان روید.
ترا اگر نفسی ماند، جز که عشق مکار،
که چیست همت مردم؟ هر آنچه می جوید.
بشو دو دست ز خویش و بیا، به خوان بنشن،
که آب بهر وی آمد، که دست و رو شوید.

واسطه‌ها را ببرد، دید به خود خویش را،
 آنچه زبانی نگفت، بی سر و گوشی شنید.
 پوست بدرد ز ذوق، عشق چو پیدا شود،
 لیک کجا ذوق آن، کاو کندت ناپدید.
 فقر بپرده سبق، رفته طبق بر طبق،
 باز کند قفل را فقر مبارک کلید.
 کشته شهوت پلید، کشته عقل است پاک،
 فقر زده خیمه‌ای زان سوی پاک و پلید.
 جمله دل عاشقان حلقه زده گرد فقر،
 فقر چو شیخ الشیوخ، جمله دلها مرید.
 چونکه به تبریز چشم شمس حقم را بدید،
 گفت حقش: پر شدی؟ گفت که: حل من مزید؟

۱۹۵.

ز سر بگیرم عیشی، چو پا به گنج فرو شد،
 ز روی پشت و پناهی، که پشتها همه رو شد.
 دگر نشینم هرگز برای دل، که برآید،
 کجا برآید آن دل، که کوی عشق فرو شد.
 موکلان چو آتش ز عشق سوی من آیند،
 به سوی عشق گریزم، که جمله فتنه از او شد.
 که در سرم ز شرابش نه چشم ماند، نه خوابش،
 به دست ساقی ناپش مگر سرم چو کد و شد.
 به خوان عشق نشستم، چشیدم از نمک او،
 چو لقمه کردم خود را، مرا چو عشق گلو شد.
 سبو به دست دویدم به جو بیار معانی،
 که آب گشت سبویم، چو آب جان به سبو شد.
 نماز شام برفتم به سوی طرفه رومی،
 چو دید بر در خویشم ز بام زود فرو شد.
 سر از دریچه برون کرد چو شعله‌های منور،
 که بام و خانه و بنده به جملگی همه او شد.

شراب آتش و ما زاده‌ایم از آتش،
چو تاج مفخر تبریز شمس دین آمد.

اگر حریف شناسید، جز به ما مدهید.
لقای هر دو جهان جز بدان لقا مدهید.

۲۰۰

کسی، که عاشق آن رونق چمن باشد،
حدیث صبر مگویند، صبر را ره نیست،
چو عشق سلسله خویش را بجنباند،
به جان عشق، که جلتی ز عشق جان نبرد،
اگر چو شیر شوی، عشق شیرگیر قویسته،
و گر به قعر چهی درروی برای گریز،
و گر چه موی شوی، موی می شکافد عشق،
امان عالم عشق است و معدلت هم از اوست،
خموش کن، که سخن را وطن دشمن دل است.

عجب مدار، که در بیدلی چو من باشد
در آن دلی، که بدان یلر ممتحن باشد
جنون عقل قلاطون و بوالحسن باشد
و گر درونه صد برج و صد بدن باشد
و گر چه پیل شوی، عشق کرکدن باشد
چو دلو گردن از او بسته رسن باشد
و گر کباب شوی، عشق بلیزن باشد
و گر چه راهزن عقل مرد و زن باشد
مگو غریب و راه کش چنین وطن باشد

۲۰۱

به روحهای مقدس ز من سلام برید،
به عاشقان مقدم ز من پیام برید.
به روز وصل چو برقم، شب قراق چو ابر،
از این دو حال مشوش، بگو، کدام برید؟
خدای خصم شما، گر به پیش آن خورشید
ز ماه و شمع و ستاره و چراغ نام برید.
سیاه کاسه شوید از ز مطبخ عشقتش،
به سوی خوان کرم دیگهای خام برید.
نشان دهم، که شما آتش از کجا آرید،
ز برق نعل شهنشاه خوش خرام برید.
ولیک مرکب تند است، هان و هان، زنهار،
نه زین هلد، نه لگام، ار شما لگام برید.
حیات یابد آن جا، اگر چه مُرده برید،
حلال گردد آن جا، اگر حرام برید.
هزار بند چو عشقتش ز پای جان بگشاد،
مرا دو دست گرفته، به آن مقام برید.

زهی سلیم، که معشوق او به خانه اوست،
 به سوی خانه نیاید، گزاف می‌بویید.
 به سوی مریم آید دوانه گر، عیسی است،
 و گر خر است، بهل، تا گمیز خر بویید.
 کسی، که همزه ساقیست، چون بود هشیار؟
 چرا نباشد لمتر، چرا نیفزوید؟
 کسی، که کان غسل شد، ترش چرا باشد؟
 کسی، که مُرده ندارد، بگو، چرا موید؟
 ترا بگویم پنهان، که گل چرا خندد،
 که گلرخیش به کف گیرد و بینبوید.
 بگو غزل، که به صد قرن خلق این خوانند،
 نسبیج راه، که خدا یافت، آن نفرسوید.

۱۹۸

به روز مرگ چو تابوت من روان باشد،
 برای من مگری و مگو: دریغ دریغ،
 جنازهام چو ببینی، مگو: فراق فراق،
 مرا به گور سپاری، مگو: وداع وداع،
 فرو شدن چو بدیدی، برآمدن بنگر،
 ترا غروب نماید، ولی شروق بود،
 کدام دانه فرو رفت در زمین، که نرست؟
 کدام دلو فرو رفت و پُر برون نامد،
 دهان چو بستی از این سوی، آن طرف بگشاد.

۱۹۹

به یارکان صفا جز می صفا مدهید،
 در این چنین قدح آمیختن حرام بود،
 برهنگان ره، از آفتاب جامه کنید،
 به بوی وصل اگر عاشقی قرار گرفت،
 چو می‌دهید، بدیشان جدا جدا مدهید،
 به عاشقان خدا جز می خدا مدهید،
 برهنگان ره عشق را قبا مدهید،
 بهانه را نپذیرم، بهانه‌ها مدهید،
 مرا قرار نهند، به بو مرا مدهید،
 شراب حاضر و معشوق مست و من عاشق.

۱۴۰

وگر گریز کنی همچو آهو از کف شیر،
 ز تو گریزد، آن ماه بر اسد باشد.
 نه گوش تو سخن یار مهربان شنود،
 نه پیش چشم تو دلدار سروقد باشد.
 نشین به کشتی روح و بگیر دامن نوح،
 به بهر عشق، که هر لحظه جذر و مد باشد.
 گذر ز ناز و ملولی، که ناز آن تو نیست،
 که آن وظیفه آن یار ماهخد باشد.
 چه ظلم کردم بر حسن او، که مه گفتم،
 صد آفتاب و فلک را بر او حسد باشد.
 خموش باش و مگو، ریگ را شمار مکن،
 شمار چون کنی آنرا، که بی عدد باشد؟

۲۰۳

مها، به دل نظری کن، که دل ترا دارد
 ز شادی و ز فرح در جهان نمی گنجد،
 همی رسد به گریبان آسمان دستش،
 به آفتاب تو، آنرا که پشتگیرم شد،
 چرا به پنجه کمرگاه کوه را نکشد؟
 تو خود جفا نکنی ور کنی، جفا بر دل
 چرا نباشد راضی بدان جفای لطیف،
 در آتش غم تو همچو عود عطاریست،
 خمش، خمش، که سخن آفرین معنی بخش

که روز و شب به مراعات اقتضا دارد
 که چون تو یار دلارام خوش لقا دارد
 که او چو سایه ز ماه تو مقتدا دارد.
 چرا دلیر نباشد، حذر چرا دارد؟
 کسی، که زاطلس عشق خوشت قبا دارد.
 بکن، بکن، که به کردار تو رضا دارد
 که او طراوت آب و دم صبا دارد.
 دل شریف، که او داغ انبیا دارد.
 برون گفت سخنهای جان فزا دارد.

۲۰۵

به باغ بلبلی از این پس نوای ما گوید،
 اگر ز رنگ رخ یار ما خیر دارد
 ز راه غیرت گوید، که تا ببوشاند،
 که پاره پاره به تدریج ذره کوه گردد،
 کوهی، که ذره بود پیش او دو صد که قافه
 چو گوش کوه شنید آن بیای فرخ او،
 به حق گلشن اقبال، کندر او مستی،

حدیث عشق شکرریز جان فزا گوید،
 ز لاله زار و ز نسرين و گل چرا گوید؟
 رها کند سر چشمه، حدیث پا گوید،
 فنا شود که، اگر تند و برولا گوید
 دوان جوان شود آن دم، که او بیا گوید
 به سر بیاید و لتیک را دوتا گوید
 چو گل خموش، که تا بلبلت فنا گوید

ز لوح عشق نبشتیم این غزلها را،
به شمس مفخر تبریز از این غلام برید.

۲۰۲

حبیب کعبه جان است، اگر نمی‌دانید،
به هر طرف، که بگردید، رو بگردانید.
که جان وی است به عالم، اگر شما جسمید،
که جان جمله جانهاست، اگر شما جانید.
ندا برآمد امشب، که جان کیست فدا؟
بجست جان من از جا، که نقد بستانید.
هزار نکته نبشتست عشق بر رویم،
ز حال دل چو شما عاشقید، برخوانید.
چه ساغر است، که هر دم به عاشقان آید،
شما کشید چنین ساغری، که مردانید.
که عشق باغ و تماشااست، اگر ملول شوید،
هواش مرکب تازیست، اگر فرو مانید.
چو آب و نان همه ماهیان ز بحر بود،
چو ماهی آید، چرا عاشق لب نانید؟
قربادای است پُر از رنج و نام او جسم است،
به سنگ بر بزنید و تمام برهانید.
چو مرغ در قفسم بهر شمس تبریزی،
ز دشمنی قفسم بشکنید و بدرانید.

۲۰۴

مکن، مکن، که پشیمان شوی و بد باشد،
که بی عنایت جان باغ چون لحد باشد.
چه ریش بر کنی از غصه و پشیمانی،
چو ریش عقل تو در دست کالبد باشد.
بکن مجاهده با نفس و جنگ ریشاریش،
که صلح را ز چنین جنگها مدد باشد.

سلام گرد جهان گشت جز تو نیستدید
 که بی پناه تو کس را نشاید آرامید
 ز غیر تو به کجا باشدش امید مزید
 بدان، که از طمع خام سوی دام پرید
 برویدش شپس سوز پر و بال جدید

سلام بر تو، که سین سلام تو جو رسید،
 به گرد بام تو گردان کبوتران سلام،
 چو پر و بال ز تو یافتست هر مرغی،
 به هر طرف، که ببینی تو مرغ سوخته پر،
 تو آب کوثری و سوخته به تو آید،

که الله الله، از آتشیروخان فرار کنید،
 که هر فرار، که دارید، بی فرار کنید.
 که زنده است سلیمان عشق، کار کنید.
 ز قافله بممائید و زود بار کنید.
 به ترک خاک و هواها و آب و نار کنید.
 ز خاک تبریز او را مگر نثار کنید.
 وجودها پی این کبریا صغار کنید.

ز جان سوختهام خلق را حذار کنید،
 که آتش رخشان خاصیت چنین دارد،
 دلی، که کاهل گردد، ندان می آید،
 مباح کاهل، کاین قافله روانه شده ست،
 چهار پایی تابع نکوبد این ره را،
 غنیست چشم من از سرمه سپاهانی،
 بزرگی از شه ارواح شمس تبریزست،

که در جهان چو تو خوبی کسی ندید و نژاد
 که او به نام هوای جو تو شهی افتاد.
 که هر یکی ز یکی خوشتر است، زهی بنیاد
 ز سحر چشم خوست آن همه گره بگشاد.
 بین تو قوت شاگرد و حکمت استاد.
 یکی خراب و یکی مست و وان دگر دلشاد
 همه جو شاخ درختیم و عشق تو چون باد
 تراست جمله ولایت، تراست جمله مراد
 بهار راز چمن پرس و سنبل و شمشاد

هزار جان مقدس فدای روی تو باد،
 هزار رحمت دیگر نثار آن عاشق،
 ز صورت تو حکایت کنند یا ز صفت
 دلم هزار گره داشت همچو رشته سحر،
 بلندبین ز تو گشتست هر دو دیده عشق،
 نشستیم دل و عشق و کلبه پیشت
 به حکم تست، بختلتی و بگریفتی،
 به باد زرد شویم و به باد سبز شویم،
 کلوخ و سنگ چه دلد یهار جز لتری،

از آن برق رخسار و سیما چه می شد؟
 ز فرق سر بنده تا پا چه می شد؟

سحر این دل من ز سودا چه می شد؟
 از آن طلعت خوش روز آن آب و آتش

کسی خراب خرابات و مست می باشد.
 از او امارت ایمان و خیر کی باشد؟
 یکی وجود جو آتش بود، نباشد آب،
 محال باشد یک مه بهار و دی باشد.
 منم خراب خرابات و مست طاعت حق،
 درون شهر معظم ز نیک و بی باشد.
 عمارت‌یست خراباتیان شهر مرا،
 که خانه‌هاش نهان در زمین چو ری باشد.
 شکوفه هاست درختان زهد را ز شراب،
 نه آن شراب، که اشکوفه هاش قی باشد.
 چو هست و نیست مرا دید چشم معتزلی،
 بگفت: دیدم معدوم راه، که شی باشد.
 به سایه ها و به خورشید شمس تبریزی،
 که بی مکان و زمان آفتاب و قی باشد.

سپاس آن عدمی راه، که هست ما بر بود،
 ز عشق آن عدم آمد جهان جان به وجود.
 به هر کجا عدم آید، وجود کم گردد،
 زهی عدم، که جو آمد، از او وجود فزود.
 به سالها بر بودم من از عدم هستی،
 عدم به یک نظر آن جمله را ز من بر بود.
 رهد ز خویش و ز پیش و ز جان مرگ‌اندیش،
 رهد ز خوف و رجا و رهد ز باد و ز بود.
 گه وجود چو گاه است پیش باد عدم،
 کدام کوه، که او را عدم جو که تر بود؟
 وجود چیست و عدم چیست، کوه و که چه بود؟
 شهی عبارت از در برون، ز بام فرود.

دل سپید است و عشق را رو سرخ،
عشق ایمن ولایتیست، چنانک
هر حیاتی، که یک دمش عمر است،
یک عروسیست بر فلک، که مپرس
زین عروسی خبر نداشت کسی،
شمس تبریز خسرو احد است،

۲۱۵

خسروانی، که فتنه چینید،
هم شما، هم شما، که زیبایید،
همچو عنبر حمایلیم همه،
نشوم شاد، اگر گمان دارم،
در صفای می نهان دیدیم،
شاهدان فنا، شما جمله
بلکه بر اسب ذوق و شیرینی
تبریزی شوید، اگر در عشق

۲۱۶

زندگانش صدر عالی باد،
هر چه نسیه ست مقبلان را عیش،
مجلس گرم پر حلاوت او
جانها واگوشاده پر در غیب،
بر یمین و یسار او دولت،
دو ولایت، که جسم و جان خوانند،
بخت نقد است شمس تبریزی،

۲۱۷

هر که در ذوق عشق دنگ آمد،
نشود بند گفتگوی جهان،
شیشه عشق را فراغت‌هاست،

زان سپیدی، که نیست سرخ و سپید.
ترس را نیست اندر او امید.
چون برآید ز عشق، شد جاوید.
ور بپرسی، بپرس از ناهید.
آمدند انبیا به رسم نوید.
خسروان راه، هله، به جان بخرید.

فتنه برخاست، هیچ نشینید؟
هم شما، هم شما، که شیرینید.
بر بر سیمتان، که مشکینید.
که گهی شاد و گاه غمگینید.
که شما چون کدوی رنگینید.
با لب لعل و جان سنگینید.
تا ابد خوش نشسته در زینید.
بنده شمس ملت و دینید.

ایزدش پاسبان و کالی باد.
پیش او نقد وقت و حالی باد.
از حریف فسرده خالی باد.
بسته پیشش چو نقش قالی باد.
هم جنوبی و هم شمالی باد.
بر سر هر دو شاه و والی باد.
او بسم، غیر او مآلی باد.

نیک فارغ ز نام و ننگ آمد.
شیرگیری، که چون پلنگ آمد.
گر بر او صد هزار سنگ آمد.

خدایا، تو دانی، که بر ما چه آمد،
ز ریحان و گلها، که روید ز دلها،
ز خورشید پرسی، که گردون چه سان بود؟
ز معشوق اعظم به هر جان خرم،
به حالی تقدس چو بنمود خود را،
چو می کرد بخشش نظر شمس تبریز،

۲۱۲

دیده خون گشت و خون نمی خسبید،
مرغ و ماهی ز من شده خیره،
پیش از این در عجب همی بودم،
آسمان خود کنون ز من خیره ست،
عشق بر من فسون اعظم خواند،
این یقینم شدست پیش از مرگ،
هین، خمّش کن به اصل و راجع شو،

۲۱۳

سیبکی نیم سرخ و نیمی زرد،
چو جدا گشت، عاشق از مه شوق،
سست پایی بمانده بر جایی،
دست می کوفت و نیز می لاقید،
صمّوہ پر شکسته‌ای دیدی،
باز شد خنده‌خانه این جا،
باز تا کی کنند این زشتان،
هفت و طاق از چه روی می بازند،
بهیل، این تا به یار خویش رویم،

۲۱۴

آتش افکند، در جهان جمشید،
خنک او را، که شد برهنه ز بود،

خدایا، تو دانی، که ما را چه می‌شد؟
سراسر همه دشت و صحرا چه می‌شد
ز مه پرس باری، که جوزاء چه می‌شد؟
به پستی چه آمد، به بالا چه می‌شد؟
مقدس دلی از تعالی چه می‌شد؟
به بینا چه بخشید و بینا چه می‌شد؟

دل من از جنون نمی خسبید.
کاین شب و روز چون نمی خسبید.
ک-آسمان نگون نمی خسبید.
که چرا این زبون نمی خوسبید.
جان شنید آن فسون، نمی خسبید.
کز بدن جان برون نمی خسبید.
دیده راجعون نمی خسبید.

زعفران لاله را حکایت کرد:
نیمه‌ای خنده بود و نیمی درد.
پاک می کرد از رخ مه گرد.
کاینچنین صنعتی کسی ناورد.
بیضه چرخ زیر پر پرورد.
رو، بجو یار خنده‌ای، ای مرد.
باز گونه همی رود این نرد.
چون ندانند جفت را از فرد.
آنکه رویش هزار لاله و ورد.

از پس چار پرده چون خورشید
وای آنرا، که جست سایه بید.

بشکن امروز خمار همه،
درده تریاق حیات ابد،
همچو سحر پرده شب را بدر،
بس کن و خاموش مشو صدزبان،

۲۲۱

دیدن روی توام از بامداد
در دل عشاق چه آتش فکند،
چون ز سر لطف مرا پیش خواند،
صافی آن باده چو ارواح خورد،
صافی آن باده ز ارواح جو،
در تبریز است ترا دام دل،

۲۲۲

آتش عشق تو قلاووز شد،
چون سخنی داشت مرا دوش یار،
من چه زخم یا دم و یا مکر او،
این دل من ساده و بی مکر بود،
هر چه به عالم خوشی شهوت است،
آه، که شب جمله در این وعده رفت،
یار برهنه به قبا میل کرد،

۲۲۳

آه، در آن شمع منور چه بود،
ای زده اندر دل من آتشی،
صورت دل صورت مخلوق نیست،
جز شکر نیست مرا چاره‌ای،
یاد کن آنرا، که یکی صیحدم،
جان من، اول، که بدیدم ترا،
چون دلم از چشمه تو آب خورد،

کز می تو چاشنی برده‌اند.
کاین همگان زهر فنا خورده‌اند.
کاین همه محجوب دوصد پرده‌اند.
چونکه یکی گوش نیاورده‌اند.

درد مرا، بین، که چه آرام داد.
جانب اسرار چه پیغام داد.
جان مرا باده بیجام داد.
کاسه آلوده به اجسام داد.
زانکه به اجسام همین نام داد.
رحمت پیوسته در آن دام داد.

دوش دلم سوی دل افروز شد.
چون به دم گرم جگرسوز شد.
کاو به دغل بر همه پیروز شد،
دید دغاهش، بدآموز شد.
همچو پنیر آفت هر یوز شد.
بوسه دهم، بوسه دهم، روز شد.
عقل دگر بار کمردوز شد.

کآتش زد در دل و دل را ربود؟
سوختم، ای دوست، بیا زود، زود.
کز رخ دل حسن خدا رو نمود.
جز لب او نیست مرا هیچ سود.
این دلم از زلف تو بندی گشود.
جان من از جان تو چیزی شتود.
غرقه شد اندر تو و سلیم ربود.

نام و ناموس کی شود مانع،
صد هزاران چو آسمان و زمین
قیصر روم عشق غالب باد،
زهره بر چنگ این نوا می‌زد،
شمس تبریز، هر که بی تو نشست،

چونکه آن دلربای شنگ آمد.
پیش جولان عشق تنگ آمد.
گر کسل چون سپاه زنگ آمد.
کان قمر عاقبت به چنگ آمد.
عذر او پیش عشق لنگ آمد.

۲۱۸

هر کرا ذوق دین پدید آید،
آنچنان عقل را چه خواهی کرد،
عقل بفروش و جمله حیرت خر،
نه از آن حالتیست، ای عاقل،
نشود باز اینچنین قفلی،
گر درآیند ذره-ذره به بانگ،
چه شود بیش و کم از این دریا؟
هر که رو آورد بدین دریا،

شهد دنیاش کی لذیذ آید.
که نگوسار یک نبیذ آید.
که ترا سود از این خرید آید.
که در او عقل کس به دید آید.
گر همه عقلها کلید آید.
آن همه بانگ ناشنید آید.
بنده گر پاک و گر پلید آید.
گر یزید است، بایزید آید.

۲۱۹

من بسازم، ولیک کی شاید
هر یکی را ولایتیست جدا،
گرچه طوطی خود از شکر زنده ست،
عشق در خویشبین کجا گنجد،
بگریز از کسی، که عاشق نیست،
ور شوی کوفته به هاون عشق،
رو، بکن تو خراب خانه، از آنک

زاغ با طوطیان شکر خاید؟
کز با راست راست کی آید؟
زاغ را می چمین خر باید.
ماده گرگ شیر تر زاید؟
زان ز گرگین ترا گر افزایش.
دانکه او سرمه‌ایت می‌ساید.
شمس تبریز مست می‌آید.

۲۲۰

زان ازلی نور، که پرورده‌اند،
خوش بنگر در همه خورشیدوار،
سوی درختان نگر، ای نوبهار،
لب بگشا، هیکل عیسی بخوان،

در تو زیادت نظری کرده‌اند.
تا بگذارند، که افسرده‌اند.
کز دی دیوانه بی‌مردمانند.
کز دم دجال جفا مُرده‌اند.

چون ذره‌ها اندر هوا، خورشید ایشان را قبا،
 بر آب و گل بنهاده پا وز عین دل بر کرده سر.
 در موج دریا‌های خون بگذشته بر بالای خون،
 وز موج و از غوغای خون دامانشان ناگشته تر،
 در خار لیکن همچو گل، در حبس لیکن همچو مل،
 در آب و گل لیکن چو دل، در شب و لیکن چون سحر.
 باری، تو از ارواحشان وز باده و اقداحشان
 مستی، خوشی از راحشان، فارغ شده از خیر و شر.
 بس کن، که هر مرغ، ای پسر، خود کی خرد انجیر تر،
 شد طعمه طوطی شکر وان زاغ را چیزی دگر.

۲۲۷

دی سحری بر گذری گفت مرا یار:
 شیفته و بی‌خبری چند از این کار؟
 چهره من رشک گل و دیده خود را
 کرده پُر از خون جگر در طلب خار.
 گفتم، کای پیش قدت سرو نهالی،
 گفتم، کای پیش رخت شمع فلک تار.
 گفتم، کای زیر و زبر چرخ و زمینت،
 نیست عجب، گر بر تو نیست مرا بار.
 گفت: منم جان و دلت، خیره چه باشی؟
 دم مزن و باش بر سیم برم زار.
 گفتم، کای از دل و جان برده قراری،
 نیست مرا تاب بسکون، گفت: به یک بار.
 قطره دریای منی، دم چه زنی بیش؟
 غرقه شو و جان صدف پُر ز گهر دار.

۲۲۸

مرا همچون پدر بنگر، نه همچون شوهر مادر،
 پدر را نیک واقف دان از آن کز بازی مضمهر.

هست حریف تو در این رقص باد.
عیسی گلروی از این هر دو زاد.
رحمت بسیار بر این رقص باد.
تخت بود جایگه کیقباد.
زانکه برستست ز کون و فساد.
خلط نگردد به خور و ارتقاد.
خوان بزرگ است ترا، ای جواد.
بخت به از رخت بود، المراد.
زان مدد نور که آرد ولاد؟

شاخ گلی، باغ ز تو سبز و شاد،
باد چو جبریل و تو چون مریمی،
رقص شما هر دو کلید بقاست،
تختگه نسل شما شد دماغ،
میوه هر شاخ به معده رود،
نعمت ما چون ز مکون بود،
روزی هر قوم ز باغ دگر،
قسمت بخت است، برو، بخت جو،
بسکه نسیمی به دل اندر دمید،

ای شاهد سیمین ذقن، درده شرابی همچو زر،
تا سینه‌ها روشن شود، افزون شود نور نظر.
کوری هشیاران ده آن جام سلطانی بده،
تا جسم گردد همچو جان، تا شب شود همچون سحر.
چون خواب را درهم زدی، درده شراب ایزدی،
زیرا نشاید در کرم بر خلق بستن هر دو در.
ای خورده جام ذوالمنن تشنیع بیهوده مزن،
زیرا که فاز، من شکر، زیرا که خاب، من کفر.
ای تو مقیم میکده، هم مستی و هم میزده،
تشنیعیهای بیهده چون می‌زنی، ای بی گهر؟

رو، چشم جان را برگشا، در بیدلان اندر نگر،
قومی چو دل زیر و زبر، قومی چو جان بی پا و سر.
بی کسب و بی کوشش همه، چون دیگ در جوشش همه،
بی پرده و پوشش همه، دل پیش حکمش چون سپر.
از باغ و گل دلشادتر وز سرو هم آزادتر،
وز عقل و دانش رادتر وز آب حیوان پاکتر.

مانندۀ ابری تو هم مظلوم و بی باران،
 تاریک مکن، ای ابر، یک قطره بیار آخر.
 این جمله فرمانها از بهر قدر آمد،
 ای جبری غافل، تو از لذت کار آخر.
 یا کور کسی گوید، کاین رشته به سوزن کش؟
 یا بسته کسی گوید، کاین جاست شکار آخر؟
 با طفل دوروزه کس از شاهد و می گوید؟
 یا با نظر حیوان از چشم خمار آخر.
 چون هیچ نیابی تو، پهلوی زنان بنشین،
 از جمله جانبازان بگذر به کنار آخر.
 در قدرت مخدومی شمس الحق تبریزی،
 غوطی بخوری، بینی، حق را به نظار آخر.

۲۳۱

نکردی، آنچه گفتی، یاد می دار.
 کنون یا جور جفتی، یاد می دار.
 رها کردی و خفتی، یاد می دار.
 مرا دیدی، نهفتی، یاد می دار.
 چو گل با او شکفتی، یاد می دار.
 چنین کردی و رفتی، یاد می دار.
 تو می گویی به زفتی، یاد می دار.
 دگر باره بیفتی، یاد می دار.

جفا از سر گرفتی، یاد می دار،
 بگفتی: تا قیامت با تو جفتم،
 مرا بیدار در شبهای تاریک
 به گوش خصم می گفتی سخنها،
 نگفتی خار باشم پیش دشمن،
 گرفتم دامت، از من کشیدی،
 همی گویم عتابی من به ترمی،
 فتادی بارها، دستت گرفتم،

۲۳۲

ز من مگذر، مرا مگذار، مگذار.
 مرا در هجر بی زنهار مگذار.
 مرو، ما را چنین بیمار مگذار.
 چنین تنها مرا در غار مگذار.
 ز من پرس اندک و بسیار مگذار.
 که نبود آتش اندک خوار، مگذار.
 ز من بشنو، مرا این بار مگذار.

مرا، یارا، چنین بی یار مگذار،
 به زنهارت درآمد جان چاکر،
 طبیبی، بلکه تو عیسی وقتی،
 مرا گفتی، که ما را یار غاری،
 ترا اندک نماید هجر یکشب،
 مینداز آتش اندک به سینه،
 دمم بگسست، لیکن بار دیگر

تو گردی راست، اولی تر، از آنکه کژ نهی او را،
وگر تو کژ نهی او را، به استیزت کند کژ تر.
ز بابا بشنه و برجه، که سلطانیست می خوانند،
که خاک اوست کیخوسرو، بمیرد پیش او سنجرد.
چو ان الله یدعو را شنیدی، کژ مکن رو را،
زهی راعی، ز داعی، زهی راه و زهی رهبر.
پراکنده شدی، ای جان، به هر درد و به هر درمان،
ز عشقش جوی جمعیت، در آن جامع بنه منبر.
چو کز و فرّ او دیدی، تویی کرّار و شیر حق،
چو بال و پرّ او دیدی، تویی طیار چون جعفر.

۲۲۹

نیمیت ز زهر آمد، نیمی دگر از شکر،
بالله، که چنین منگر، بالله، که چنان منگر.
هرچند، که زهر از تو کانیست شکرها را،
زان رو، که چنین نوری، زان زنگ چنان انور.
نوری، که نیارم گفت، در پای تو می افتد،
معنیش، که درویشا، در ما بنگر خوشتر.
در من، که توام، بنگر، خودبین شو و همچنین شو،
ای نور ز سر تا پا، از پای مگو و سر.
چون در بصر خلقی، گویی، تو پر از زرقی،
ای آنکه تو هم غرقی در خون دل من تر.
ار زانکه گهر داری، درپای دو چشمم بین،
ور سنگ محک داری، اندر رخ من بین زر.
آن شیر خدایی را شمس الحق تبریزی،
صیدی، که نه روبه شد، او را به سگی مشمر.

۲۳۰

تا چند زنی بر من زانکار تو خار آخر،
من با تو نمی گویم، ای مرده پار آخر.

قرص مه را هر شبی چون بر سر بالین نهی،
آنکه کردی زانوی ما را تو بالین، یاد دار.
همچو فرهاد از هوایت کوه هجران می کنم،
ای ترا خسرو غلام و صد چو شیرین، یاد دار.
بر لب دریای چشم دیده ای صحرای عشق
پُر ز شاخ زعفران و پُر ز نسرين، یاد دار.
التماس آتشینم سوی گردون می رود،
جبرئیل از عرش گوید: یا رب آمین، یاد دار.
شمس تبریزی، از آن روزی، که دیدم روی تو،
دین من شد عشق رویت، مفخر دین، یاد دار.

۲۳۶

مطربا، در پیش شاهان چون شدستی پرده دار،
برمدار اندر غزل جز پرده های شاهوار.
بندگانشان دلخوشان و بندگیشان بی نشان،
خانه هاشان بی خمیر و باده هاشان بی خمار.
دیده بینای مطلق در میان خلق و حق،
از همه خلقتش گزیر و بر همه فرمان گذار.
همچو خور عالم فروز و همچو گردون سر قراز،
هم کلید هشت جنت، هم برون از پنج و چنار.
سجده آرد پیش ایشان با نماز و بی نماز،
پیش ایشان سبز گردد شوره خاک و سبزه زار.

۲۳۷

یا ریا این لطفها را از لبش پاینده دار،
او همه لطف است، جمله، یا ربش، پاینده دار.
ای بسی حقها، که دارد بر شب تاریک ماه،
ای خدایا، روز و شب تو بر شیش پاینده دار.
هست منزلهای خوش مر روح را از مذهبش،
ای خدایا، روح را بر مذهبش پاینده دار.

در این سرما و باران یار خوشتر،
نگار اندر کنار و چون نگاری؟
در این سرما به کوی او گریزیم،
در این برف آن لبان او ببوسیم،
مرا طاقتم نمائند، از دست رفتم،
خیال او چو ناگه در دل آید.

نگار اندر کنار و عشق در سر،
لطیف و خوب و چست و تازه و تر،
که مانندش نزاید کس ز مادر،
که دل را تازه دارد برف و شکر،
مرا بردند و آوردند دیگر،
دل از جا می‌رود، الله اکبر.

۲۳۴

عاشقی در خشم شد از یار خود معشوقوار،
گازری در خشم گشت از آفتاب نامدار،
وانگهان چون گازوری از گازران درویشتر،
وانگهان چون آفتابی آفتاب هر دیار،
ناز گازر چون بدید آن آفتاب، از لطف خود
ابر پیش آورد، اینک گازری با کار و بار،
گفت: تا گازر نختند، من برون نایم ز ابر،
تا دل او خوش نگردد، من نباشم برقرار،
دسته دسته جامه های گازران از کار ماند،
تا پدید آید، که گازر اختیار است، اختیار،
هر که باشد عاشق آن آفتاب از جان و دل،
سر ز خاک پای گازر بر ندارد زینهار،
گویم آن گازر که باشد؟ شمس تبریزی و بس،
کز برای او برآید آفتاب از هر کنار.

۲۳۵

عزم رفتن کرده‌ای چون، عمر شیرین یاد دار،
کرده‌ای اسب جدایی رخم ما زین، یاد دار،
بر زمین و چرخ روید مر ترا باران صاف،
لیک عهدی کرده‌ای با یار پیشین، یاد دار،
کرده‌ام تقصیرها، کان مر ترا کین آورد،
لیک شبهای مرا، ای یار بی کین، یاد دار.

در فراق شمس تبریزی از آن کاهید تن،
تا فزاید جانها را جان فزایی سیر، سیر.

۲۴۰

معدده را پُر کرده‌ای دوش از خمیر و از فطیر،
خواب آمد، چشم پُر شد، کانچه می‌جستی، بگیر.
بعد پُر خوردن چه آید؟ خواب غفلت یا حدث،
یار بادنجان چه باشد؟ سرکه باشد یا که سیر.
سوز اگر از روح خواهی، خواجه، کم کن لقمه را،
گوز اگر مفتوح خواهی، کاسرا در پیش گیر.
ای خدا، جان را پذیرا کن ز زرق پاک خویش،
تا نماند چون سگان مردار هر لقمه پذیر.
وقت روزه از میان دل برآید ناله زار،
بعد خوردن از ره زیرین گشاید پرده زیر.

۲۴۱

خوی بد دارم، ملولم، تو مرا معذور دار،
خوی من کی خوش شود بی رویی خویت، ای نگار؟
بی تو هستم چون زمستان، خلق از من در عذاب،
با تو هستم چون گلستان، خویی من خوی بهار.
بی تو بی‌عقلم، ملولم، هر چه گویم، کژ بود،
من خجل از عقل و عقل از نور رویت شرمسار.
آب بد را چیست درمان؟ باز در جیحون شدن،
خوی بد را چیست درمان؟ باز دیدن روی یار.
آب جان محبوس می‌بینم در این گرداب تن،
خاک را برمیکنم، تا ره کنم سوی بهار.
شربت داری، که پنهانی به نومیدان دهی،
تا فغان برناورد از حسرتش امیدوار.
چشم خود، ای دل، ز دلبر تا توانی برمگیر،
گر ز تو گیرد کناره ور ترا گیرد کنار.

طفل جان در مکتبش استاد استادان شدست،
ای خدا، این طفل را در مکتبش پاینده دار.
لشکر دین را ز شاهم شمس تبریزی ضیاست،
ای خدایا، تا ابد بر موکش پاینده دار.

۲۳۸

سر برآور، ای حریف و روی من بین همچو زر،
جان سپر کردم، و لیکن تیر کم زن بر سپر.
این جگر از تیرها شد همچو پشت خارپشت،
رحم کردی عشق تو، گر عشق را بودی جگر.
من رها کردم جگر را، هر چه خواهد، گو بشو،
بر دهانم زن، اگر من زین سخن گویم دگر.
بنده ساقی عشقم، مست آن دردی درد،
گوشه‌ای سرمست خفتم، فارغم از خیر و شر.
گر بیاید غم، بگویم، آنکه غم می خورد، رفت،
رو به بازار و ربای از برای من بخر.

۲۳۹

گر به خلوت دیدمی او را به جایی سیر، سیر،
بی رقیبش دادمی من بوسه هایی سیر، سیر.
بس خطاها کرده‌ام دزدیده، لیکن آرزوست
با لب ترک خطا روزی خطایی سیر، سیر.
تا یکی عشرت ببیند چرخ، کاو هرگز ندید،
عشرت کدبانویی با کدخدایی سیر، سیر.
یک به یک بیگانگان را از میان بیرون کنید،
تا کنارم گیرد آن دم آشنایی سیر، سیر.
دست او گیرم به میدان اندرآیم پایکوب،
می‌زنم زان دست با او دست و پایی سیر، سیر.
ای خوشا روزی، که بگشاید قبا را بند بند،
تا کشم او را برهنه، بی قهایی سیر، سیر.

یاد می‌کن آن نهنگی را، که ما را درکشید،
تا نماند فهم و وهم و خوب و زشت و خشک و تر.
همچو شمع نخلبندان، کآتشش در خود کشد،
کاغذ پرنقش و صورت درفند در آب در.

.۲۴۴

بهر شهوت جان خود را می‌دهی همچون ستور
وز برای جان خود که می‌دهی وانگه به زور.
می‌ستانی از خُسان، تا وا دهی ده چارده،
در هوای شاهدی و لقمه‌ای، ای بی‌حضور.
آن سبدکش می‌کشد آن لقمه‌ها را تون به تون،
می‌دواند مرده‌کش مر شاهدت را گور گور.
لقمه‌ات مردار آمد، شاهدت هم مرده‌ای،
در میان این دو مرده چون نمی‌باشی نفور؟
چشم آخور را ببند و چشم آخر برگشا،
آخر هر چیز بنگر، تا بگیرد چشم نور.

.۲۴۵

هله زیرک، هله زیرک، هله زیرک، هله زوتر،
هله، کز جنبش ساقی بدود باده به سر بر،
بدود روح پیاده، سر گنجینه گشاده،
رخ چون زهره نهاده، غلطی روی قمر بر.
هله، منشین و میاسا، بهل این صبر و مواسا،
بگزین جهد و مقاسا، که چو دیگم به شرر بر.
اگرم عشوه پرستی سر هر راه نیستی،
شب من روز شدستی، زده رأیت به سحر بر.
هله، برجده، هله، برجده، که ز خورشید سفر به،
قدم از خانه بدر نه، همگان را به سفر بر.
سفر راه نهان کن، سفر از جسم به جان کن،
ز فرات آب روان کن، بز آن آب خزر-بر.

لحظه لحظه می برون آمد ز پرده شهریار،
 باز اندر پرده می شد، همچنین تا هشت بار.
 ساعتی بیرونیان را می ربود از عقل و دل،
 ساعتی اهل حرم را می ببرد از هوش و کار.
 دفتری از یار مطلق پیش چشمش باز بود،
 گردشی از گردش او در دل هر بی قرار.
 گاه از نوگ قلم سودا-ش نقشی می کشید،
 گاه از سرنای عشقش عقل مسکین سنگسار.
 چونکه شب شد، ز آتش رخسار شمعی بر فروخت،
 تا دوصد پروانه جان را پدید آمد مدار.

چون ز شب نیمی بشد، مستان همه بی خود شدند،
 ما بماندیم و شب و شمع و شراب و آن نگار.
 مای ماهم خفته بود و برده زحمت از میان،
 مای ما با مای او گشته کنار اندر کنار.
 چون سحر این مای ما مشتاق آن ما گشته بود،
 ما درآمد سایه وار و شد برون از مای یار.
 شمس تبریزی برفت، اما شعاع روی او
 هر طرف نوری دهد آنرا، که هستش اختیار.
 ۲۴۳

شادیی، کان از جهان اندر دلت آید، مخر،
 شادیی، کان از دلت آید، زهی، کان شکر.
 بازخر جان مرا زین هر دو فرآش، ای خدا،
 پهلو اصحاب کهفم خوش بخسبان بی خبر.
 سایه شادیست غم، غم در پی شادی بود،
 ترک شادی کن، که این دو نگسلد از همدگر.
 در پی روز است شب و اندر پی شادیست غم،
 چون بدیدی روز، دان، کز شب نتان کردن حذر.
 تو پی غم می دوی، شادی پی تو می دود،
 چون پی شادی روی تو، غم بود بر رهگذر.

عشق را با گفت و با ایما چه کار؟
عاشقان گویند در چوگان یار،
هر کجا چو گانش راند، می رود
آینه ست و مظهر روی بتان،
سوسمار از آب خوردن فارغ است،
آن خیالی، که ضمیر اوطان اوست،
عیسی ای، که برگذشت او از اثیر،
ای رسایل گشته با نادی غیب،

روح را با صورت اسما چه کار؟
گوی را با دست یا با پا چه کار؟
گوی را با پست و با بالا چه کار؟
با نکوسیماش و بدسیما چه کار؟
مر ورا با چشمه و سقا چه کار؟
پاش را با مسکن و با جا چه کار؟
با غم سرماش و یا گرما چه کار؟
رو، ترا با گفت و با غوغا چه کار؟

راز را اندر میان نه، وا مگیر،
تو نکو دانی، که هر چیز از کجاست،
روستایی گر بوم، آن توام،
چون مرا در عشق استا کرده ای،
تو مرا از ذوق می گیری گلو،
سوی بحر م کش، که خاشاک توام،
از الست آمد صلاح الدین تمام،

بنده را هر لحظه از بالا مگیر.
گر خطاها رفت، آن از ما مگیر.
روستایی، خویش را رستا مگیر.
خود مرا شاگرد گیر، استا مگیر.
تا بنالم، گویمت، آن جا مگیر.
تو مرا خود لایق دریا مگیر.
تو ورا زامروز و از فردا مگیر.

ساقیا، باده چون نار بیار،
باده ای را، که ز دل می جوشد،
کافر عشق، بیا، باده ببین،
ساقیا، دست همه مستان گیر،
پیش این شاهد ما خوبان را
مؤمنان را همه عریان کردی،
شمس تبریز، بگو دولت را:

دفع غم را تو ز اسرار بیار.
زود، ای ساقی دلدار، بیار.
نیست شو در می و اقرار بیار.
همچنان جانب گلزار بیار.
گردن بسته ز بلغار بیار.
گروی نیز ز کفار بیار.
بپذیر اندک و بسیار بیار.

روزی خوش است، رویت از نور روز خوشتر،
باده نکوست، لیکن ساقی ز می نکوتر.

دم بلبل چو شنیدی، سوی گلزار دویدی،
چو بدان باغ رسیدی، بدو اکنون به شجر بر.
به شجر بر، هله، برگو مثل فاخته کو-کو،
که طلبگار بدین خو نزند کف به خبر بر.

۲۴۶

هین، که آمد به سر کوی تو مجنون دگر،
هین، که آمد به تماشای تو دلخون دگر.
عاشق روی ترا گنبد گردون نکشد،
مگرش جای دهی بر سر گردون دگر.
عاشق تو نخورد حیل و افسون کسی،
تو بخوان و تو بدم بر دلش افسون دگر.
عشق روی تو به شش سوی جهان دام دل است،
که ندیدند چنان رخ، رخ گلگون دگر.
رحمتی کن تو بر آن مرغ، که در دام افتاد،
که ندارد چو تو شاهنشاه بی چون دگر.
کو در این خانه یکی سوخته مفتونی،
که به شبها شود ناله مفتون دگر.
از پس نیشکرت اشک چو اطلس بارم،
چاره‌ام نیست جز این اطلس و اکسون دگر.

۲۴۷

جان بده در عشق و در جانان نگر.	گر ز سر عشق او داری خبر،
آب دریا آتش و موجش گهر.	عشق دریا است و موجش ناپدید.
سالکی را سوی معنی راهبر.	گوهرش اسرار و هر سویی از او
گر سر مویی از این یابی خبر.	سر کسی از هر دو عالم همچو موی.
کافتاد آن ماه را بر ما گذر.	دوش مستی خفته بودم نیمه‌شب،
کرد روی زرد ما از اشک تر.	دید روی زرد من در ماهتاب،
یافت یک یک موی من جانی دگر.	رحمش آمد، شربت وصلم بداد،
گشت یک یک موی بر من دیدمور.	گرچه مست افتاده بودم از شراب،
مست لایعقل همی کردم نظر.	در رخ آن آفتاب هر دو کون

این جمله جور بر من مسکین روا مدار.
من در جهان فکنده، که ای یار یار یار.
زان چشمهای مست تو بشکن مرا خمار.
اندر زمین نماند یک عقل هوشیار.
آخر یکی نظر کن و این کار را برار.

دلدار من تویی، سر بازار من تویی،
ای آنکه یار نیست ترا در جهان عشق،
درده از آن شراب، که اول بداده‌ای،
از آسمان فرست شرابی، کز آن شراب
روزی هزار کار براری به یک نظر،

۲۵۴

گر با یکی نسازی، آید یکی دگر.
آید یکی دیگر چو منی، یا ز من بتر.
چون شد به زیر خاک پدر، شد پسر پدر.
ور نه، ندیدی تو در آفاق جانور.
بر جای آفتاب ستاره ست یا قمر.
مشغول کار دیگر گشت و دگر هنر.
بیکارشان ندارد و بی یار و بی سفر.

کس بی کسی نماند، می‌دان تو این قدر،
زین خانه گر روم من و خانه تهی کنم،
میراث مانده است جهان از هزار قرن،
تنها نه آدمی، حیوان نیز همچنین،
شب آفتاب اگر برود هم ز بام چرخ،
گر ترک یک هنر بکند مرد، طبع او
زیرا که بر دل همه خلقان موگلیست،

۲۵۵

زین پس مباش، ماها، در ابر و پرده در!
ما را صلاهی فتنه و شور و هزار شر.
در عشق قرص روی تو رفتیم بام بر.
در سر بتافتست، پس، از دست رفت سر.
بنواز لحن جان، که تننتن لطیفتر.
تا بر سرین خرقه رود جان باخبر.
بردار، تا نهیم به اقبال بر به بر.
تا وارهد ز خانه و مان و ز بام و در.
ببند هزار روزه و یابد هزار پر.

مستیم و بی خودیم و جمال تو پرده‌در،
ما جمع عاشقان تو خوش قد و قامتیم،
خورشید تافتست ز روی تو چاشتگاه،
مستیست در سر از می و این تاب آفتاب
ای مطرب هوای دل عاشقان روح،
تا جانها ز خرقه تنها برون شود،
از جام صاف باده تو خاشاک جسم را
تا دیده‌ها گذاره شود از حجابها،
سیمرغ جان و مفخر تبریز شمسیدین

۲۵۶

بر سر ره دیدمش، تیز روان چون قمر،
گفتم: بهر خدا، یکدمه آهسته تر!
یک دم، ای ماهوش، اسب و عنان را بکش،
ای تو چو خورشید و خور سایه ز ما زو مبر.

هر بسته‌ای، که باشد، امروز برگوشایید،
دل در مراد پیچد چون باز در کبوتر.
هر بیدلی ز دلبر انصاف خود بیابد،
هر تشنه‌ای نشیند بر آب حوض کوثر.
هر دم دهد بت من نو ساغری به ساقی،
کامروز بزم عام است، این را به عاشقان بر.
یک ساغر لطیفی، کز غایت لطیفی،
گویی همه شراب است، خود نیست هیچ ساغر.

۲۵۲

ای محو عشق گشته، جانی و چیز دیگر،
ای آنکه آن تو داری، آنی و چیز دیگر.
اسرار آسمان را و-احوال این و آنرا،
از لوح نانیشته خانی و چیز دیگر.
هر دم ز خلق پرسوی احوال عرش و کرسی،
آنرا و صد چنان را دانی و چیز دیگر.
لعلیست بی‌نهایت، در روشنی بغایت،
آن لعل بی‌بها را کنی و چیز دیگر.
حکمی، که راند فرمان روز الست بر جان
آن جمله حکمها را رانی و چیز دیگر.
چشمی، که دید آن رو، گر عشق راند این سو،
آن چشم نیست، واللّه، زانی و چیز دیگر.
آن چشم احوال آمد، در گام اول آمد،
کاو گفت اولی را نانی و چیز دیگر.
هر کاو بقا نیابد از شمس حق تبریز،
او هست در حقایق فانی و چیز دیگر.

۲۵۳

میر شکار من، که مرا کرده‌ای شکار،
بی تو نه عیش دارم و نه خواب و نه قرار.

هزار فاخته جویان ما، که کو، کو، کو،
هزار بلبل و طوطی به سوی ما طیار.
به ماهیان خبر ما رسید در دریا،
هزار موج برآورد جوش دریا بار.
به ذات پاک خدایی، که گوش و هوش دهد،
که در جهان نگذاریم یک خرد هشیار.
به مصطفی و به هر چار یار فاضل او،
که پنج نوبت ما می زنند در اسرار.
بیامدیم ز مصر و دوصد قطار شکر،
تو هیچ کار مکن، جز که نیشکر مفشار.
نبات مصر چه حاجت، که شمس تبریزی
دوصد نبات بریزد ز لفظ شکر بار.

۲۵۹

بکش، بکش، که چه خوش می کشی به یار، به یار
هزیمتان ره عشق را قطار. قطار.
کنار باز گشادست عشق از مستی،
رسید دلشدگان را گه کنار، کنار.
ز دست خویش از آن ساغری، که می دانی،
اگر چه نیک خرابیم، بیا، بیار، بیار.
قرار دولت او خواه و از قرار می پرس،
که نیست از رخ او در دلم قرار، قرار.
نگار کردن چون اشک بر رخ عاشق
حلاوتیست در آن رو، که زد نگار، نگار.
ایا کسی، که در افتاده ای به چنگالش،
ز چنگ دوست رهیدن طمع مدار، مدار.
تو خون بودی و ز عشقش چو شیر جوشیدی،
چو شیر خون نشود، تو از این گذار گذار.
برو، به باده مخدوم شمس دین آمیز،
که نیست باده تبریز را خمار، خمار.

گفت: مضم افتابیه، نیست ترا تاب تاب،
زانکه ز یک تاب من از تو نماید اثر.
زانکه تو در سر دسیر داشته‌ای رخت خشک،
خشک لب و چشم تر بودهای از خشک و تر.
برج من آنسو تر است، دور ز خشک و تر است،
نیک عجیب گوهر است، نیک پُر از شور و شر.
از پس چندین حجاب چاک زدستی تو جیب،
از پس پرده ترا پناه شده با و سر.
جانب تبریز تاز، جانب شمع طراز،
شمس حق سر فراز تا شودت زیب و فر.

۲۵۷

آید هر دم رسول از طرف شهر یار،
با فرح و وصل دوست با قدح شهر یار.
دستزنان عقل کل، رقمکنان جز و کل،
سجده گمان سرو و گل بر طرف سبزه زار.
بهر از این دم به جوش، کوه از این لعلبوش،
نوح از این در خروش، روح از این شرمسار.
ای خرد دوربین، ساقی چون حور بین،
باده منصور بین، جان و دلی می قرار.
بشنو از چپ و راست مزده، سعادت تراست،
بخت صفا در سفاست، تا تو تویی اختیار.
برده گردون بدر، نعمت جنت به خور،
آب بزن بر جگر، حور بکش در کنار.
هر چه بر اصحاب حال باشد اول خیال،
گرده آخر وصال، چونکه در آید نگار.

۲۵۸

بیامدیم دگر بار چون نسیم بهار،
بر آمدیم چو خورشید با صد استغفار.
چو افتاب تموزیم رنم فصل عجزوز،
فکنده غنفل و شادی میله گلزار.

ساقی صوفیان، شرابی ده،
زان شرابی، که بوی جوشش او

۲۶۳

از دو سه ماده آبله طرار.
لیث فی الدار سیدی دتار.
زینچنین خربطان دو سه خروار.
چشمها کور و دیدنی بسیار.
نور چشم است یا اولو الابصار.
داروی خاص خسروست به بار.
ما نخواهیم قطره، سنگ ببار!
گوهر عشق را تو خوار مدار.

عار بادا جهانیان را، عار
شکلک زاهدان، ولی ز درون
به دو پول سیاه بتوان یافت
خلق را زیر گنبد دوار
جور او کش، از آنکه شورش دل
به دو دیده نهم غمت، کاین درد
باغ جان خوش ز سنگباران است،
شمس تبریز گوهر عشق است،

۲۶۴

هین، که بشد عمر چنین هوشیار.
چشم جهان، حرف مرا گوش دار.
بسته سر و خسته و بیماروار.
کای به غم دوست مرا دستیار.
از می عشق است سرم پرخمار.
ای شکرت کرده دلم را شکار.
حال دلم بشنو از آواز تار.

جان خراباتی و عمر بهار،
جان جهان، جان مرا دست گیر،
صورت دل آمد و پیشم نشست،
دست مرا بر سر خود می نهد،
درد سرم نیست ز صفرا و تب،
این همه شیوه ست، مرادش تویی،
جان من از ناله چو طنبور شد،

۲۶۵

تا بکند جانب بالا نظر.
تا بکند جانب دریا نظر.
تا بزند بر پر عنقا نظر.
تا بشود بی سر و بی پا نظر.
تا فتدش جمله بدان جا نظر.
هم ز نظر یابد پینا نظر.
راه نیابد، مگر الا نظر.

هست کسی صافی و زیبا نظر،
هست کسی پاک از این آب و گل،
پا بنهد بر کمر کوه قاف،
تا که نظر مست شود ز آفتاب،
هست کسی را مدد از نور عشق،
آب هم از آب مصفا شود.
جمله نظر شو، که به درگاه حق

به خدمت لبت آمد به انتجاع شکر،
 که از لب شکرین بخش یک دو صاع شکر.
 لب تو است، که شکر ز عین او روید،
 نه منتظر، که رسد، نسیه از بقاع شکر.
 شکر به وقت شکر خوردنت نصیبی یافت،
 که بر مذاق دهانها بود متاع شکر.
 بیستهای دو لب امروز، ز آن همی ترسم،
 که از غم تو بماند ز انتفاع شکر.
 زهی نبات، که دارد لب تو، کز وی شد
 امیر جمله نباتات بی نزاع شکر.
 دهان ببندم و بسته شکر همی خایم،
 که تا به جان برسد خوش به ابتلاء شکر.

از آن مقام، که نبود گشاد، زود گذر،
 برو به سوی خریدار خویش همچون زر.
 درخت اگر متحرک شدی ز جای به جا،
 نه رنج ازّه کشیدی، نه زخمهای تیر.
 زمان چو حاکم تست و مکان چو معبر تو،
 مکان نیک گزین و زمان نکو بنگر.
 چنان شوی، که مکان و زمان و اهل زمان
 دگر نتاند کردن به فعل در تو اثر.
 تو تیره گردی از شب چو آینه گردون،
 نه زردروی خزان گردی از هوا چو شجر.

روی بنما به ما، مکن مستور،	ای به هفت آسمان چو مه مشهور،
ما یکی جمع عاشقان ز هوس	امدیم از سفر ز راهی دور.
ای که در عین جان خود داری	صد هزاران بهشت و حور و قصور،
سر فرو کن ز بام و خوش بنگر	جانب جمع عاشقی رنجور.

زاغاز همه به آخر آیند،
هین، بازپرید جمله یاران،
شش سوی مهر، بپر از آن سو
هان، ای دل خسته، نقل ما را
گر خواری و گر عزیزی این جا،
مگشای پر سخن، گز آن سو
پوست سخن است، اینچه گفتم،

ز آخر برویم ما به آغاز.
شه باز بکوفت طبل شهباز.
کاندر دل تو رسید آواز.
روزی دو سه مانده است، می ساز.
زان سست بقا و ملک و اعزاز.
بی پر باشد همیشه پرواز.
از پوست که یافت مغز آن راز؟

۲۷۰

برخیز و صبح را برانگیز،
آمیخته باش با حریفان،
یاد تو شراب و یاد ما آب،
ای غم، اجلت در این قنینه ست،
مرگ نفس است در تجلی،
مجلس چمن است و گل شکوفه،
این جام مشعشع، آن گهی شرم؟
ما را چو رخ خوست بر فروز،
هشتیم غزل، که نوبت تست،

جان بخش زمانه را و مستیز.
با آب شراب را میامیز.
ما چون سر خر، تو همچو پالیز.
گر مُردنت آرزوست، مگریز.
مرگ جعل است در عبربیز.
ای ساقی همچو سرو، برخیز.
ساقی چو تویی، خطاست پرهیز.
غم را چو عدوی خود در آویز.
مردانه درآ و چست و سرتیز.

۲۷۱

من از سخنان مهرنگیز،
ای آنکه رخ تو همچو آتش،
شیرم ز تو جوش کرد و خون شد،
با یارک خود بساز پنهان،
تسلیم قضا شدم، ازیرا
بنگر، که چه خون دل گرفتست
در خشم مکن تو چشم خود را،
خود خفته نماید و نخفتست

دل پُر دارم، ز خواب برخیز.
یک لحظه ز آتشم مپرهیز.
ای شیر، به خون من درآمیز.
مستیز، به جان تو، که مستیز!
مانند قضا تو تندی و تیز.
بر گرد قیام چون فراویز.
وان فتنه خفته را مینگیز.
آن نرگس پر خمار خونریز.

مرا سودای گلزار است امروز.
 که روز لطف و ایثار است امروز.
 که روز وصل دلدار است امروز.
 که بر گلبرگ و گلنار است امروز.
 که آن جا نقل بسیار است امروز.
 که شکرها به خروار است امروز.

بیا، با تو مرا کار است امروز.
 بیا، دلدار من، دلداری کن.
 دل من جامه‌ها را می‌دراند.
 بخندان جان ما را از جمالی.
 چرا جانها بر آن لب مسیت گشتند؟
 نوای طوطیان آفاق پُر شد.

دل عیش و تماشا داری امروز.
 چو آسایش مهیا داری امروز.
 که خورشیدانه سیما داری امروز.
 بدان همسایه، کان جا داری امروز.
 که در پرده حمیرا داری امروز.
 که کفی همچو دریا داری امروز.
 که صد اسم و مسما داری امروز.
 که مصر و نیشکرها داری امروز.

در این سرما سر ما داری امروز.
 میفکن نوبت عشرت به فردا.
 بگستر بر سر ما سایه خود.
 در این خمخانه ما را میهمان کن.
 نقاب از روی سرخ او فرو کش.
 دراشکن کشتی اندیشه‌ها را.
 سری از عین و شین و قاف برزن.
 خمش باش و مدم در نای منطق.

سر عیش و تماشا داری امروز.
 که ما را بی‌سر و پا داری امروز.
 تو ما را چون مسیحا داری امروز.
 که احسان موقفا داری امروز.
 که عزم کوچ بالا داری امروز.
 که بر چرخ معلّا داری امروز.
 در آن ماهی تو دریا داری امروز.
 عجایب‌های زیبا داری امروز.

در این سرما سر ما داری امروز.
 تویی خورشید و ما بیشتر چو ذره.
 به چارم آسمان، پهلوی خورشید
 دلا، از سنگ صد چشمه روان کن.
 تراشیدی ز رحمت نردبانی.
 زهی دعوت، زهی مهمانی زفت.
 به پیش هر کسی ماهی بریان.
 درون ماهی دریا که دیده ست.

گستاخ و دلیر و جسم پرداز.
 باشد تن خاکسار انباز.

ماییم فدائیان جانباز.
 حیف است، که جان پاک ما را

عشق گزین، عشق و در او کوکبه می‌ران و مترس،
 ای دل تو آیت حق، مصحف کز خوان و مترس.
 جانوری، لاجرم از فرقت جان می‌لرزی،
 ری بهل و واو بهل، شو همگی جان و مترس.
 چون تو گمانی ابدأ خایفی از روز یقین،
 عین گمان را تو به سر عین یقین دان و مترس.
 در دل کان نقد زری، غایبی از دیدن خود،
 رقصکنان، شعله زنان برجه از این کار و مترس.
 دل ز تو برهان طلبد، سایه برهان نه تویی،
 بر مثل سایه برو باز به برهان و مترس.
 سایه، که فانی کندش طلعت خورشید بقا،
 سایه مخوانش، تو دگر عبرت ما خوان و مترس.

ای سگ قصاب هجر، خون مرا خوش بلیس،
 زانکه نریزد کنون خون رهی یک لکیس.
 گنج نهران دو کون پیش رخس یک جو است،
 بهر لکیسی، دلا، سرد بود این مکیس.
 عاشقی آن صنم وان گه ترس کسی؟
 یکدم و یکرنگ باش، عاشق و آن گاه پیس؟
 ای دل شکرستان، از نمکش شور کن،
 آب ز کوثر بخور، خاک در او بلیس.
 زود بشو لوح را ز ابجد این کاف و نون،
 آن گهی، ای دل بر او نقطه خالش نویس.
 ای حسد موجزن، بحر سیاه آمدی،
 خشت گل تیره‌ای، ز آب جهنم بخیس.
 شمس حق و دین کشید تیغ برون از نیام،
 ای خرد دوک سار، تار خیالی بریس.

گر نه‌ای دیوانه، رو، مر خویش را دیوانه ساز.
 گرچه صد ره مات گشتی، مهره دیگر بباز.
 گرچه چون تاری، ز زخمش زخمه دیگر بزن.
 بازگرد، ای مرغ، گرچه خسته‌ای، از چنگ باز.
 چند خانه گم کنی و یاوه گردی گرد شهر؟
 و ر ز شهری نیز یاوه، با قلاووزی بساز.
 اسب چوبین بر تراشیدی، که این اسب من است،
 گر نه چوبین است اسبت، خواجه، یک منزل بتاز.
 دعوی حق نشنوی، آن گه دعاها می‌کنی،
 شرم بادت، ای برادر، زین دعای بی‌نماز.
 سر به سر راضی نه‌ای، که سر بری از تیغ حق،
 کی دهد بو همچو عنبر، چونکه سیری و پیاز.
 گر نیازت را پذیرد شمس تبریزی ز لطف،
 بعد از آن بر عرش نه تو چاربالش بهر ناز.

اگر آتش است یارت، تو، برو، در او همی‌سوز،
 به شب فراق سوزان تو چو شمع باش تا روز.
 تو مخالفت همی‌کنش، تو موافقت همی‌کن،
 چو لباس تو درانند، تو لباس وصل می‌دوز.
 به موافقت بیاید تن و جان سماع جانی،
 ز رباب و دف و سرنا و ز مطربان درآموز.
 به میان بیست مطرب چو یکی زند مخالف،
 همه گم کنند ره را، چو ستیزه شد قلاووز.
 تو مگو همه به جنگند و ز صلح من چه آید،
 تو یکی نه‌ای، هزاری، تو چراغ خود برافروز.
 که یکی چراغ روشن ز هزار مرده بهتر،
 که به است یک قد خوش ز هزار قلمت کوز.

آن یار ترشرو را این سوی کشانیدش،
 زین ساغر خندان رو جامی بچشانیدش.
 زین باده نخوردست او، زان بارد و سرد است او،
 با این همه بدهیدش جامی، بپزانیدش.
 او سرکه چرا آرد، غوره ز چه افشارد؟
 زان زهر همی بارد، تا جمله بدانیدش.
 آن باده انگوری نفزاید جز کوری،
 پهلوی چنین باده، بالله، منشانیدش.
 باشد بودش سگته، در گور نباید کرد،
 زین آب خضر یک کف در حلق چشانیدش.

زلفی، که به جان برزد، هر تار بشوریدش،
 بس مشک نهان دارد، زنهار، بشوریدش.
 در شام دو زلف او صد صبح نهان بیش است،
 هر لحظه و هر ساعت صد بار بشوریدش.
 آن دولت عالم را وان جنت خرم را،
 کز وی شکفت در جان گلزار، بشوریدش.
 آن باده همی جوشد وز خلق همی پوشد،
 تا روی شود از وی خمّار، بشوریدش.
 چشم و دل مریم شد روشن چو از آن خرما،
 نخلیست از آن خرما پر بار، بشوریدش.
 کم گشت دل مسکین اندر سر زلف او،
 باشد، که به دید آمد، بسیار بشوریدش.
 شمس الحق تبریزی در عشق مسیح آمد،
 هر کس، که از او دارد زنار، بشوریدش.

جانم به چه آرامد، ای یار؟ به آمیزش،
 صحت به چه دریابد بیمار؟ به آمیزش.

یار نخواهم، که بود بدخو و غمخوار و ترش.
 چون لحد و گور مغان تنگ و دل افشار و ترش.
 یار چو آینه بود، دوست چو لوزینه بود،
 ساعت یاری نبود خایف و فرار و ترش.
 هر که بود عاشق خود، پنج نشان دارد بد:
 سخت‌دل و سست قدم، کاهل و بیکار و ترش.
 ور چشمش، بیش بود، هم ترشی بیش کند،
 دان مثل بیشی او سرکه بسیار ترش.
 بس کن شرح ترشان، این قدری بهر نشان،
 کی طلبد در دل و جان طبع شکر بار ترش.

دام دگر نهاده‌ام، تا که مگر بگیرمش،
 آنکه بجست از کفم، بار دگر بگیرمش.
 آنکه به دل اسیرمش، در دل و جان پذیرمش،
 گرچه گذشت عمر من، باز ز سر بگیرمش.
 دل بگداخت چون شکر، باز فسرد چون جگر،
 باز روان شد از بصر، تا به نظر بگیرمش.
 راه برم به سوی او شب به چراغ روی او،
 چون برسم به کوی او، حلقه در بگیرمش.
 درد دلم بتر شده، چهره من چو زر شده،
 تا ز رخم چو زر برد، بر سر در بگیرمش.
 گرچه کمر شدم، چه شد، هرچه بتر شدم، چه شد؟
 زیر و زبر شدم، چه شد؟ زیر و زبر بگیرمش.
 تا به سحر بپایمش، همچو شکر بغایمش،
 بند قبا گشایمش، بند کمر بگیرمش.
 خواب شد دست نرگش، زود درایم از پشش.
 کرد سفر به خواب خوش، راه سفر بگیرمش.

آنکه هر صبحی تقاضا می کند جان را ز من،
از تقاضا بر تقاضا من به جان آوردمش.
جان سرگردان، که گم شد در بیابان فراق،
از بیابانها سوی دارالامان آوردمش.
گفت جان: من می نیایم، تا بنمایی نشان،
کو نشان، کو مهر سلطان، من نشان آوردمش.
مهربانی کردن این باشد، که بستم دست دزد،
دست بسته پیش میر مهربان آوردمش.
چونکه یک گوشه ردای مصطفی آمد به دست،
آنکه بُد در قعر دوزخ، در جنان آوردمش.

۲۸۳

ساقیا، بیگه رسیدی، می بده، مردانه باش،
ساقی دیوانگانی، همچو می دیوانه باش.
سر به سر پُر کن قدح را، موی را گنجا مده،
وان کز این میدان بترسد، گو، برو، در خانه باش.
چون ز خود بیگانه گشتی، رو، یگانه مطلق،
بعد از آن خواهی، وفا کن، خواه، رو، بیگانه باش.
دُرهای باصدف را سوی دریا راه نیست،
گر چنان دریات باید، بی صدف دردانه باش.
بانگ بر طوفان بزن، تا او نباشد خیره گش.
شمع را تهدید کن، کای شمع، چون پروانه باش.
کاسه سر را تهی کن وانگهی با سر بگو،
کای مبارک کاسه سر، عشق را پیمان باش.
لانه تو عشق بودست، ای همای لایزال،
عشق را محکم بگیر و ساکن این لانه باش.

۲۸۴

به شکرخنده اگر می ببرد، جان رسدش،
وگر از غمزه جاد و برد، ایمان رسدش.

هرچند به بر گیری، او را نبود سیری،
 دانی، به چه بنشینند این بار؟ به آمیزش.
 آن تشنه دهروزه کی به شود از کوزه،
 الا، که کند، آبش خوشخوار به آمیزش.
 در وصل تو می جوید وز شرم نمی گوید،
 کامسال طرب خواهد چون پار به آمیزش.
 زیرا که به آمیزش یک خشت شود قسری،
 زیرا که شود جامه یک تار به آمیزش.
 اندر چمن عشقت شمس الحق تبریزی،
 صد گلشن و گل گردد یک خار به آمیزش.

وقت خوش و وقت خوش حلوایی و شکرکش،
 جمشید ترا چاکر، خورشید ترا مفرش.
 بخرام، بیا، کاین دم، واللّه، که نمی گنجد
 نی میوه و نی شیوه، نی چرخ و مه و مهوش.
 جز ما و تو و جامی دریا کف خوش نامی،
 چون دیگ مجوش از غم، چون ریگ بیا، درکش.
 زان سوی جو بگذشتم، شش پنجنش گشتم،
 یا رب، که چهها دارد زان جانب پنج و شش؟
 ناساخته افتادم در دام تو، ای خوشدم،
 ای باده در باده، ای آتش در آتش.
 نی بس کن و نی بس کن، خود را همه اخرس کن،
 کاین نیست قرآتی، کش فهم کند اخفش.

آنکه بیرون از جهان بُد، در جهان آوردمش،
 وانکه می کرد لو کرانه، در میان آوردمش.
 آنکه عشوه کار او بُد، عشوه ای بنمودمش،
 وانکه از من سر کشیدی، کشکشان آوردمش.

من توام، تو منی، ای دوست، مرو از بر خویش،
 خویش را غیر مینگار و مران از درویش.
 سر و پا گم مکن از فتنه بی پایانت،
 تا چو حیران بزنم پای جفا بر سر خویش.
 آنکه چون سایه ز شخص تو جدا نیست، منم،
 مکش، ای دوست، تو بر سایه خود خنجر خویش.
 ای درختی، که به هر سوت هزاران سایه ست،
 سایه ها را بنواز و مبر از گوهر خویش.
 سایه ها را همه پنهان کن و فانی در نور،
 برگشا طلعت خورشید رخ انور خویش.
 ملک دل از دودلی تو مخبط گشتست،
 بر سر تخت برآ، پا مکش از منبر خویش.
 عقل تاج است، چنین گفت به تمثیل علی،
 تاج را گوهر نو بخش تو از گوهر خویش.

آنکه جانش داده‌ای، آنرا مکش،
 آن دو زلف کافر خود را بگو،
 آفتابا، روی خود جلوه مکن،
 چون تو سیمرغی به قاف ذوالجلال،
 در میان خون هر مسکین مرو،
 مرا دربان عشقت بار داد،
 گر فضولم من، که مهمان توام،
 مست میدانم، ز می دانم خراب،
 شمس تبریزی تویی سلطان من،
 و ندادی، نقش بی جان را مکش،
 کای یگانه، اهل ایمان را مکش،
 چند روزی ماه تابان را مکش،
 بازگرد و جمله مرغان را مکش،
 جز قباد و شاه خاقان را مکش،
 از سر غیرت تو دربان را مکش،
 شرط نبود، هیچ مهمان را مکش،
 شیشه مشکن، مست میدان را مکش،
 باز گشتم، باز سلطان را مکش.

گر جان به جز تو خواهد، از خویش برکنیمش،
 و ر چرخ سرکش آید، بر همدگر زنیمش.
 گر رخت خویش خواهد، ما رخت او دهیمش،
 و ر قلعه‌ها درآید، ویرانه‌ها کنیمش.

لشکر دیو و پری جمله به فرمان ویند،
با چنین عز و شرف ملک سلیمان رسدش.
صد هزاران دل یعقوب حزین زنده بدوست،
گر و فر شرف یوسف کنعان رسدش.
لب عیسی صفتش مُرده به دم زنده کند،
گر پرد با پر جان، جانب کیوان رسدش.
نوح وقت است، که عشق ابدی کشتی اوست،
گر جهان زیر و زبر کرد، به طوفان رسدش.
عشق او گرد برانگیخت ز دریای عدم،
ید بیضا و عصایی شده، ثعبان رسدش.
جملگی تشنه دلان قوت از او می یابند،
با چنین لقمه دهی شهرت لقمان رسدش.

۲۸۵

گر لب او شکند ترخ شکر، می رسدش،
ور رخس طعنه زند بر گل تر، می رسدش.
گر فلک سجده برد بر در او، می سزدش،
ور ستاند گرو از قرص قمر، می رسدش.
ور شه عقل، که عالم همگی چاکر اوست،
جهت خدمت او بسته کمر می رسدش.
شاه خورشید، که بر زنگی شب تیغ کشید،
گر پی هیبتش افکند سپر، می رسدش.
گر عطارد ز پی دایره و نقطه او
همچو پرگار روان است به سر، می رسدش.
آن جمالی، که فرشته نبود محرم او،
گر ندارد سر دیدار بشر، می رسدش.
کار و بار مایکانی، که زبردست شدند،
نکند ور بکند زیر و زبر، می رسدش.
می شمردم من از این نوع، شنیدم ز فلک،
که از اینها بگذر، چیز دگر می رسدش.

چون در نهانش جویی، دوری ز آشکارش،
چون آشکار جویی، محجوبی از نهانش.
چون ز آشکار و پنهان بیرون شدی به برهان،
پاها دراز کن خوش، می خسب در امانش.
چون تو ز ره بمانی، جانت روانه گردد،
وان گه چه رحمت آید از جان و از روانش؛
ای حبس کرده جان را، تا کی کشی عنان را؟
در تاز در جهانش، اما نه در جهانش.
بی حرص کوبی پایی از کوری حسد را،
زیرا حسد نگوید از حرص ترجمانش.
آخر، ز بهر دو نان، تا کی دوی چو دونان،
واخر، ز بهر سه نان تا کی خوری سنانش؟

۲۹۱

صد سال اگر گریزی و نایی، بتا، به پیش،
برهم زنیم کار ترا همچو کار خویش.
مگریزه، که ز چنبر چرخت گذشتنیست،
گر شیر شرز به باشی و ار سقله گاو میش.
تن دنبلیست، بر کتف جان برآمده،
چون پُر شود، تهی شود آخر ز زخم نیش.
ای شاد باطلی، که گریزد ز باطلی،
بر عشق حق بچفسد بی صمغ و بی شریش.
گزمی کنند خامه عمرت به روز و شب،
هم آخر آرد او را یا روزه، یا شیش.
بیچاره آدمی، که زبون است عشق را،
زفت آمد این سوار بر این اسب پشت ریش.
خاموش باش و در خمشی گم شو از وجود،
کان عشق راست کُشتن عشاق دین و کیش.

۲۹۲

گر این جهان چو جان است، ما جان جان جانیم،
ور این فلک سر آمد، ما چشم روشنیمش.
بیخ درخت خاک است وین چرخ شاخ و برگش،
عالم درخت زیتون، ما همچو روغنیمش.
چون عشق شمس تبریز آهنربای باشد،
ما بر طریق خدمت مانند آهنیمش.

۲۸۹

سرمست شد نگارم، بنگر به نرگسانش،
مستانه شد حدیثش، پیچیده شد زبانش.
که میفتد از این سو، که میفتد از آن سو،
آن کس، که مست گردد، خود این بود نشانش.
چشمش بلای مستان، ما را از او مترسان،
من مستم و نترسم از چوب شحنگانش.
ای عشق الله الله، سرمست شد شهنش،
برجه، بگیر زلفش، درکش در این میانش.
اندیشه‌ای، که آید در دل ز یار، گوید:
جان بر سرش فشتم، پُرزر کنم دهانش.
آن روی گلستانش وان بلبل بیانش،
وان شیوه‌هاش، یا رب، تا با کیست آنش؟
این صورتش بهانه ست، او نور آسمان است.
بگذر ز نقش و صورت، جانش خوش است، جانش.
دی را بهار بخشد، شب را نهار بخشد،
پس، این جهان مرده زنده‌ست از آن جهانش.

۲۹۰

روحیست بی‌نشان و ما غرقه در نشانش،
روحیست بی‌مکان و سر تا قدم مکانش.
خواهی، که تا بیایی، یک لحظه‌ای مجوبش،
خواهی، که تا بدانی، یک لحظه‌ای مدانش.

چون بزند گردنم، سجده کند گردنش،
 شیر خورد خون من، ذوق من از خوردنش.
 هین، هله، شیر شکار پنجه ز من برمدار،
 اینکه هزاران هزار منت آن بر منش.
 پخته خورد پخته خوار، خام خورد عشق یاز،
 خام منم، ای نگار، که نتوان پختنش.
 ای تو دهل زن به قل، بنده ترا چون دهل،
 در تو در آویخته، همچو دهل می زنش.
 گوش همه سرخوشان عشق کشد کش کشان،
 عشق تو داوودت است، موم شده آهنش.
 دل همه مال و عقار خرج کند در قمار،
 چونکه برهنه شود، چرخ دهد مخزنش.
 دل ز سخن مال مال خواست زدن پر و بال،
 پر تو نور کمال کرد چنین الکنش.

باز درآمد طبیب از در ایوب خویش،
 یوسف کنعان رسید جانب یعقوب خویش.
 بهر سفر سوی یار خانه برانداخت دل،
 دید، که خود بود دل خانه محبوب خویش.
 دل جو فنا شد، در او ماند وی، او کشف شد،
 آنچه بگفت: او منم طالب و مطلوب خویش.
 شکر، که عیسی رسید، عازر ما زنده شد،
 شکر، که موسی نمود معجزه خوب خویش.
 شکر، که موسی برست از همه فرعونیان،
 شکر، که عاشق رسید در کنف خوب خویش.
 شکر، که خورشید عشق از سوی مشرق بتافت،
 در دل و جانها فکند آتش و آشوب خویش.
 شکر، که ساقی غیب شست به می جمله عیب،
 شکر، که طالب رهید از غم دلکوب خویش.

آینهام من، آینهام من، تا که بدیدم روی چو ماهش،
 چشم جهانم، چشم جهانم، تا که بدیدم چشم سیاهش.
 چرخ و زمین شد، چرخ و زمین شد، جنت ماوا، راحت جانها،
 تا که برآمد، تا که برآمد، بر که جودی خیل و سپاهش.
 پشت قوی شد، پشت قوی شد، اختر دولت عدل و عنایت،
 چون نشود شه، چون نشود شه، آنکه تو باشی پشت و پناهِش.
 شوره زمینی، شوره زمینی، کز تو کشد او آب بهاری،
 سبزتر آمد، سبزتر آمد از همه جاها کشت و گیاهش.
 روی چو ماهت، روی چو ماهت، بست گرو دی با مه و اختر،
 گشت گروگان، گشت گروگان، ماه و سما را زلف سیاهش.
 سلسله جنبان، سلسله جنبان، گشت برادر این دل مجنون،
 چون بنشورد، چون بنشورد، آن مجنون، کش شد سر ماهش.
 دم مزن، ای جان، دم مزن، ای جان، بر خور، کآمد روز مبارک،
 کیست مبارک، کیست مبارک، آنکه ببیند هم ز پگاهش.

۲۹۳

ما به سلیمان خوشیم، دیو و پری، گو، میاش،
 حسن تو از حد گذشت، شیوه گری، گو، میاش،
 هست درست دلم مهر تو، ای حاصلم،
 جان زرینم بس است، مهر زری، گو، میاش،
 عشق کدام آتش است، کاو همه را دلکش است،
 چاکری او خوش است، ملک و سری گو میاش،
 برکن از کار تو دست به یکبار تو،
 خشک لبم دار تو، هیچ تری، گو، میاش،
 جان من از جان عشق شد همگی کان عشق،
 همره مردان عشق ماده نری، گو، میاش،
 سایه تو پیش و پس جان مرا دسترس،
 سایه آن نخل بس، باروری، گو، میاش،
 جان صفا شمس دین از تبریزی چو چین،
 از تو مرا غیر این پرده‌دری، گو، میاش.

گر خمار آرد صداعی بر سر سودای عشق،
 دررسد در حین مدد از ساقی صهبای عشق.
 ور بدرد طبل شادی لشکر عشاق را،
 مرزده آنا فتحنا دردمد سرنای عشق.
 زهر اندر کام عاشق شهد گردد در زمان
 زان شکرهایی، که روید هر دم از نی های عشق.
 یک زمان ابری بیاید، تا بپوشد ماه را،
 ابر را در حین بسوزد برق جان افزای عشق.
 در میان ریگ سوزان در طریق بادیه،
 بانگهای رعد بینی، میزند سقای عشق.
 ساقیا، از بهر جانت ساغری بر خلق ریز،
 یا صلا درده به سوی قامت والای عشق.
 شمس تبریز ار یتابد از قباب رشک حق،
 قبه‌های موج خیزد آن دم از دریای عشق.

ای ناطق الهی وی دیده حقایق،
 زین قلمز پرآتش، ای چاره خلایق.
 تو بس قدیم پیری، بس شاه بی نظیری،
 جان را تو دستگیری از آفت علایق.
 در راه جان سپاری جانها ترا شکاری،
 آوه، کز این شکاران تا جان کیست لایق.
 مخلوق خود که باشد، کز عشق تو بلاقد،
 ای عاشق جمالت نور جلال خالق!
 گویی چه چاره دارم، کان عشق را شکارم،
 بیمار عشق زارم، ای تو طبیب، حاذق.
 لطف تو گفت: پیش آ، قمر تو گفت: پس رو،
 ما را یکی خبر کن، کز هر دو کیست صادق.
 ای آفتاب جانها، ای شمس حق تبریز،
 هر ذره از شعاعت جان لطیف ناطق.

ندا رسید به عاشق ز عالم رازش،
تبارک الله، در خاکیان چه باد افتاد،
گرفت شکل کیوتر ز ماه تا ماهی،
گرفت چهره عشاق رنگ سگه زر،
در آن هوا، که هوا و هوس از او خیزد،
گهی که مرغ دل ما بماند از پرواز،
مگو، که غیرت هر لحظه دست می خاید،
ز غیرتش گله کردم، به خنده گفت مرا،

توبه من درست نیست، خموش،
بنده عیبناک را بمرزن،
تو سمیع ضمیر و فکری و ما
هر غم و شادی، که صورت بست،
نقش تسلیم گشته پیش قلم،
می نماید فسرده هر چیزم،
می زند نعره های پنهانی،
وقت آمد، که بشنوید اسرار،
وقت آمد، که سبزپوشان نیز

مدارم یک زمان از کار فارغ،
چو فارغ شد، غم او را سخره گیرد،
قلندر گرچه فارغ می نماید،
ز لول می کشد او خار بسیار،
چو موری دانه ها انبار می کرد،
چو دریاست او پرکار و بیکار،
قلندر هست در کشتی نشسته،
در این حیرت بسی بهی، در این راه
به یاد بحر مست از وهم کشتی،

که عشق هست براق خدای، می تازش،
چو آب لطف بجوشید ز آتش نازش،
ز عشق آنکه درآید به چنگل بازش،
ز عشق زرگر ما و ز لذت گلازش،
چه دید، مرغ دل از ما ز چیست پروازش؟
که بست شهیر او را، که برد انگازش؟
که شرم دار ز یار و ز عشق طنازش،
که هر چه بند کند او ترا، براندازش.

من بی توبه را به کس مفروش،
رحمت خویش را از او بمپوش،
لب بسته، همی ز نیم خروش،
پیش تصویرت است خدمت کوش،
گه پلنگش کنی و گاهی موش،
همچو دیگند هر یکی در جوش،
ذره ذره چو مرغ مرزنگوش،
می گشاید خدا شما را گوش،
دررسند از رواق ارزق پوش.

که گردد آدم غمخوار فارغ،
مبادا هیچ کس، ای یار، فارغ،
و لیکن نیست در اسرار فارغ،
همه گل گشت و گشت از خار فارغ،
سلیمان شد از آن انبار فارغ،
از او گیرند و او ز اینار فارغ،
روان در راه و از رفتار فارغ،
ز کشتی و ز دریاوار فارغ،
نشسته احمق بسپار فارغ.

ای ظریف جهان، سلام علیک،
 ای سلام تو درنگونجیده
 دی که بگذشت، روی واپس کرد،
 روز فردا ز عشق تو گوید،
 گوش پنهان کجاست، تا شنود
 هر سلامی، که در جهان شنویی،
 زین صدا درگذر، برابر کوه،
 من ز غیرت سلام تو پوشم،
 چون ببستم دهان، سلامت شد
 ای صلاح جهان، صلاح الدین،
 ای غریب زمان، سلام علیک،
 در خم آسمان، سلام علیک،
 کای ز هجرت فغان، سلام علیک،
 زوترم دررسان سلام علیک،
 از جهان نپهان سلام علیک،
 چون صدایست زان سلام علیک،
 تا ببینی عیان سلام علیک،
 تا نداند دهان سلام علیک،
 جانب گلستان، سلام علیک،
 بر تو تا جاودان سلام علیک.

هر که در او نیست از این عشق رنگ،
 عشق برآورد ز هر سنگ آب،
 کفر به جان آمد و ایمان به صلح،
 عشق گشاید دهن از بهر دل،
 عشق چو شیر است، نه مکر و نه ریو،
 چونکه مدد بر مدد آید ز عشق،
 عشق ز آغاز همه حیرت است،
 در تبریز است دلم، ای صبا،
 نزد خدا نیست به جز چوب و سنگ،
 عشق تراشید ز آینه زنگ،
 عشق بزد آتش در صلح و جنگ،
 هر دو جهان را بخورد چون نهنگ،
 نیست گهی روبه و گاهی پلنگ،
 جان برهد از تن تاریک و تنگ،
 عقل در او خیره و جان گشته دنگ،
 خدمت ما را برسان بی درنگ.

ای بوالعجب، کاندز خزان شد آفتاب اندر حمل،
 خونم به جوش آمد، کند در جوی تن رقص الجمل،
 این رقص موج خون نگر، صحرا پُر از مجنون نگر،
 وین عشرت بی چون نگر، ایمن ز شمشیر اجل،
 مردار جانی می شود، پیری جوانی می شود،
 مس زر کانی می شود در شهر ما تیعم البدل،
 شهری پُر از عیش و فرح، بر دست هر مستی قدح،
 این سوی نوش، آن سوی صح، این جوی شیر و آن عسل.

باز از آن کوه قاف آمد عنقای عشق،
 باز برآمد ز جان نعره و هیهای عشق.
 باز برآورد عشق سر به مثال نهنگ،
 تا شکند زورق عقل به دریای عشق.
 سینه گشادست فقر جانب دلهای پاک،
 در شکم طور بین سینه سینای عشق.
 مرغ دل عاشقان باز پر نو گشاد،
 کز قفس سینه یافت عالم پهنای عشق.
 هر نفس آید نثار بر سر یاران کار،
 از بر جانان، که اوست، جان و دل افزای عشق.
 فتنه نشان عقل بود، رفت و به یک سو نشست،
 هر طرف اکنون، ببین، فتنه دروای عشق.
 عقل بدید آتشی، گفت، که عشق آست و نه،
 عشق ببیند مگر دیده بنای عشق؟
 عشق ندای بلند کرد به آواز پست،
 کای دل، بالا بپر، بنگر، بالای عشق.
 بنگر در شمس دین خسرو تبریزیان،
 شادی جانهای پاک، دیده دلهای عشق.

اندر آ، با ما نشان ده راستک،
 چون کمائی با من، آخر، پیش آ،
 ای فضولی، سو به سو چندین مجه،
 دهخدایی نیست جز تو هیچ کس،
 چون تو آدینه نخواهی آمدن،
 در دروغ و مکر ذوقی هست، لیک
 گر بدیدی شمس تبریزی، بگو،
 ماجرا را در میان نه راستک،
 همچو تیری، کاید از ره راستک،
 ور جهی، باری برون جه راستک،
 کلو بگوید حال این ده راستک،
 وعده مان ده روز شنبه راستک،
 آن نمی‌ارزد، همان به راستک،
 یک نشان با کهنترین که راستک

از بس که نبی عشقت نالید در این پرده،
 از ذوق نبی عشقت همچون شکر است این دل.
 بند کمرت گشتم، ای شهره قباى من،
 تا بسته به گرد تو همچون کمر است این دل.
 از پرورش آبت، ای بحر حلاوتها،
 همچون صدف است این تن، همچون گهر است این دل.
 چون خانه هر مؤمن از عشق تو ویران شد،
 هر لحظه در این شورش بر بام و در است این دل.
 شمس الحق تبریزی تابنده چو خورشید است،
 وز تابش خورشیدش همچون سحر است این دل.

۳۰۸

صد هزاران همچو ما غرقه در این دریای دل،
 تا چه باشد عاقبتشان وایی دل، ای وای دل.
 گر امان خواهی، امانی ندهدت آن بی امان،
 می کشد جان را از این گل تا به سر بالای دل.
 هر نواحی فوج فوج اندر گوی یا پشته‌ای،
 گاه پشته، گاه گو از چیست؟ از غوغای دل.
 قلزم روح است دل یا کشتی نوح است دل،
 موج موج خون فراز جوشش و گرمای دل.
 شور می نوشان نگر وان نور خاموشان نگر،
 جملگی سرگشت آن کاو مزد اندر پای دل.
 گرد مادر می پری، ای رشک ماه و مشتری،
 آمدی، تا دل بری، ای قاف و ای عنقای دل.
 ای که کالیوه نگشتی در جهان با پر جان،
 هیچ دیدی شیوه‌ای تو لایق سودای دل؟

۳۰۹

رفت عمرم در سر سودای دل،
 دل به قصد جان من برخاسته،
 وز غم دل نیستم پروای دل،
 من نشسته، تا چه باشد، رای دل.

در شهر یک سلطان بود وین شهر پر سلطان عجب؟
بر چرخ یک ماه است بس وین چرخ پرمایه و زحل.
رو، رو، طبیبان را بگو، کان جا شما را کار نیست،
کان جا نباشد علتی وان جا نبیند کس خلل.
نی قاضی، نی شحنه‌ای، نی میر شهر و محتسب،
بر آب دریا کی رود دعوا و خصمی و جدل.

۳۰۶

حلقه دل زدم شبی در هوس سلام دل،
بانگ رسید، کیست آن، گفتم: من غلام دل.
شعله نور آن قمر می‌زد از شکاف در
بر دل و چشم رهگذر، از بر نیکنام دل،
موج ز نور روی دل پُر شده بود کوی دل،
کوزه آفتاب و مه گشته کمینه جام دل،
عقل کل از سری کند، با دل چاکری کند،
گردن عقل و صد چو او بسته به بند دام دل،
رفته به چرخ ولوله، کون گرفته مشعله،
خلق گسسته سلسله از طرف پیام دل،
نور گرفته از برش کرسی و عرش اکبرش،
روح نشسته بر درش، می‌نگرد به بام دل،
نیست قلندر از بشر، نک به تو گفت مختصر؛
جمله نظر بود، نظر، در خمشی کلام دل،
جمله کون مست دل، گشته زبون به دست دل،
مرحله‌های نه فلک هست یقین دو گام دل.

۳۰۷

امروز، بحمدالله، از دی پتر است این دل،
امروز در این سودا رنگی دگر است این دل،
در زیر درخت گل، دی پاده همی خورد او،
از خوردن آن پاده زیر و زهر است این دل.

چند کشی بار هجر، غصه و تیمار هجر،
 خاصه، که منقار هجر کند ترا پر و بال.
 آه ز نفس فضول، آه ز ضعف عقول،
 آه ز یار ملول، چند نماید ملال.
 آنکه همی خوانمش هجر، نمی داتمش،
 تا که بترسانمش از ستم و از وبال.
 جمله سؤال و جواب زوست، منم چون ریاب،
 می زندم او شتاب زخمه، که یعنی بنال.
 یک دم بانگ نجات، یک دم آواز مات،
 می زند آن خوش صفات بر من و به وصف حال.

۳۱۲

دو چشم اگر بگشادی به آفتاب وصال،
 برآ به چرخ حقایق، دگر مگو ز خیال.
 ستاره ها بنگر از ورای ظلمت و نور،
 چو ذره رقصکنان در شعاع نور جلال.
 اگر چه ذره در آن آفتاب درنرسد،
 ولی ز تاب شمعش شوند نورخصال.
 هر آن دلی، که به خدمت خمید چون ابرو،
 گشاد از نظرش صد هزار چشم کمال.
 دهان ببند ز حال دلم، که با لب دوست
 خدای داند، کاو را چه واقعه ست و چه حال.
 مکن اشارت سوی دلم، که دل آن نیست،
 مهر به سوی همایون شه بدان پر و بال.
 جراحت همه را از نمک بود فریاد،
 مرا فراق نمکهاش شد وبال، وبال.
 چو ملک گشت وصال ز شمس تبریزی،
 نماند حیلۀ حال و نه التفات به قال.

حلقه زلفین خوبان جای دل.	دل ز حلقه دین گریزد، زانکه هست
کاو رسد فریادم از غوغای دل.	گرد او گردم، که دل را گرد کرد.
تا بینم صبحدم سیمای دل.	خواب شب بر چشم خود کردم حرام.
تا بینم قامت و بالای دل.	قد من همچون کمان شد از رکوع.
وین جهان یک قطره از دریای دل.	آن جهان یک تابش از خورشید دل
بی زبان هیهای دل، هیهای دل.	لب ببند، ایرا به گردون می‌رسد

۳۱۰

تا نزنند آفتاب خیمه نور جلال،
 حلقه مرغان روز کی بزند پر و بال.
 از نظر آفتاب گشت زمین لاله‌زار،
 خانه نشستن کنون هست و بال و وبال.
 تیغ کشید آفتاب، خون شفق را بریخت،
 خون هزاران شفق طلعت او را حلال.
 چشم کُشا، عاشقا، بر فلک جان ببین،
 صورت او چون قمر، قامت من چون هلال.
 عرضه کند هر دمی ساغر جام بقا،
 شیشه شدم من ز لطف، ساغر او مال-مال.
 چشم پر از خواب بود، گفتم: شاها، شب است،
 گفت:، که با روی من شب بود اینک محال.
 تا که کی بود است صبح، روز بود در گمان،
 چونکه بشد نیم روز، نیست دیگر قیل و قال.
 تیز نظر کن تو نیز در رخ خورشید جان،
 وز نظر من نگر، تا تو ببینی جمال.
 در لمع قرص او صورت شه شمس دین،
 زینت تبریز، کاوست سعد مبارک به فال.

۳۱۱

چند از این قیل و قال، عشق پرست و بهال،
 تا تو بمانی جو عشق در دو جهان بی‌زوال

دیدم گشاد داد او وان جد و آن ایجاد او،
من دادن جان دم به دم زان دادخو آموختم
در خواب بی سو می روی در کوی بی کو می روی،
شش سو مرو وز سو مگو، چون غیر سو آموختم.

۳۱۶

آمد خیال خوش، که من از گلشن یار آدمم،
در چشم مست من نگر، کز کوی خمار آدمم،
سرمایه مستی منم، هم دایه هستی منم،
بالا منم، پستی منم، چون چرخ دوار آدمم،
انم، کز آغاز آدمم، با روح دمساز آدمم،
برگشتم و باز آدمم بر نقطه پرگار آدمم،
گفتم: بیا، شاد آمدی، دادم بده، داد آمدی،
گفتا: بدیدی داد من، کز بهر این کار آدمم،
هم من مه و مهتاب تو، هم گلشن و هم آب تو،
چندین ره از اشتاب تو بی کفش و دستار آدمم،
فرخنده نامی، ای پسر، گرچه که خامی، ای پسر،
تلخی مکن، زیرا که من از لطف بسیار آدمم،
خندان درآ، تلخی بکش، شاپاش، ای تلخی خوش،
گلها دهم گرچه که من، اول همه خار آدمم،
گل سر برون کرد از درج کاصبر مفتاح الفرج،
هر شاخ گوید لا حرج، کز صبر در بار آدمم.

۳۱۷

هرگز ندانم راندن مستی، که افتد بر درم،
در خانه گر می باشدم، پیشش نهم با وی خورم،
مستی، که شد مهمان من، جان من است و آن من،
تاج من و سلطان من، تا برنشیند بر سرم،
ای بار من، وی خویش من، مستی بیلور پیش من،
روزی، که مستی کم کنم، از عمر خویشم نشمرم.

اگر درآید ناگه صنم، زهی اقبال
 چنانکه دی ز جملش هزار توبه شکست
 نشسته‌اند در امید او قطار، قطار،
 میان لشکر هجران، که تیغ در تیغ است،
 هزار گل بنماید، که خلر مست شود،
 به رغم حرص شکمخوار خوان نینهد، تا دل
 چو عشق دست برارد، سبک شود قالب،
 چو صبحدم برسد شاه شمس تبریزی،

ز خود شدم ز جمال پر از صفا، ای دل،
 غلام تست هزار آفتاب و چشم و چراغ،
 نهایتیسته که خوبی از آن گذر نکند،
 پری و دیو به پیش تو بسته‌اند کمر،
 کدام دل، که بر او داغ بندگی تو نیست،
 به حکم تست همه گنجهای لم‌یزلی،
 نظر ز سوختگان وا مگیر، کز نظرت
 بگفتم: این مه مانند به شمس تبریزی

ای آسمان، این چرخ من زان ماهرو آموختم،
 خورشید او را زرغام، این رقص از او آموختم،
 ای مه نقاب روی او، ای آب جان در جوی او،
 بر رو دویدن سوی او، زان آب جو آموختم،
 گلشن همی گوید مرا، کاین ناله چون دزدیدم‌ای؟
 من شیری و ناله بری زاهوی هو آموختم،
 از باغ و از عرجون او وز طره می‌گون او،
 اینک رسن‌بازی خوش همچون کدو آموختم،
 از نقشهای این جهان هم چشم بستم، هم دهان،
 تا نقشبندی عجب بی رنگ و بو آموختم.

شاد آمدم، شاد آمدم، از جمله آزاد آمدم،
 چندین هزاران سال شد، تا من به گفتار آمدم،
 آن جا روم، آن جا روم، بالا بدم، بالا روم،
 بازم رهان، بازم رهان، کاین جا به زنهار آمدم،
 من مرغ لاهوتی بدم، دیدی، که ناسوتی شدم،
 دامش ندیدم، ناگهان در وی گرفتار آمدم،
 من نور پاکم، ای پسر، نه مشت خاکم مختصر،
 آخر، صدف من نیستم، من دَر شهوار آمدم،
 ما را به چشم سر مبین، ما را به چشم سر ببین،
 آن جا بیا، ما را ببین، کاین جا سبکبار آمدم،
 از چار مادر برترم، وز هفت آبا نیز هم،
 من گوهر گانی بدم، کاین جا به دیدار آمدم،
 یارم به بازار آمدست، چالاک و هشیار آمدست،
 ورنه به بازارم چه کار، وی را طلبگار آمدم،
 ای شمس تبریزی، نظر در کل عالم کی کنی؟
 ک-اندر بیابان فنا جان و دل افکار آمدم.

۳۲۰

باز در اسرار روم، جانب آن یار روم،
 نعره بلبل شنوم، در گل و گلزار روم،
 تا کی از این شرم و حیا، شرم بسوزان و بیا،
 همره دل گردم خوش، جانب دلداز روم،
 صبر نماندست، که من گوش سوی نسیه برم،
 عقل نماندست، که من راه به هنجار برم،
 چنگ زن، ای زهره من، تا که بر این تن تن تن
 گوش بر این بلنگ نهم، دیده به دیدار روم،
 خسته دام است دلم، بر در و بام است دلم،
 شاهد دل را بگشتم، سوی خریدار روم،
 گفت مرا: در چه فنی، کار چرا می‌کنی؟
 راه دکاتم بنما، تا که پس کار روم.

چون وقف کردستم پدر بر باده‌های همجو زر،
 در غیر ساقی ننگرم وز امر ساقی نگذرم.
 چند آزمایم خویش را وین جان عقل‌اندیش را،
 روزی، که مستم، گشتم، روزی، که عاقل لنگرم.
 کو خمر تن، کو خمر جان، کو آسمان، کو ریسمان؟
 تو مست جام ابتری، من مست حوض کوثرم.
 مستی بیاید، قی کند، مستی زمین را طی کند،
 این خوار و زار اندر زمین وان آسمان بر محترم.
 گر مستی و روشنروان، امشب مخسب، ای ساریان،
 خاموش کن، خاموش کن، زین باده نوش، ای بوالکرم.

۳۱۸

بس جهد می‌کردم، که من آینه نیکی شوم،
 تو حکم می‌کردی، که من خمخانه سبکی شوم.
 خمخانه خاصان شدم، درنای غواصان شدم،
 خورشید بی نقصان شدم، تا طب تشکیکی شوم.
 نقش ملایک ساختی، بر آب و گل افراختی،
 دورم بدان انداختی، کاکسیر نزدیکی شوم.
 هاروتی افروختی، پس جادویش آموختی،
 زانم چنین می‌سوختی، تا شمع تاریکی شوم.
 ترکی همه ترکی کند، تاجیک تاجیکی کند،
 من ساعتی ترکی شوم، یک لحظه تاجیکی شوم.
 که تاج سلطانان شوم، که مکر شیطانان شوم،
 که عقل چالاکی شوم، که طفل چالیکی شوم.
 خون روی را ریختم، با یوسفی آمیختم،
 در روی او سرخی شوم، در موش باریکی شوم.

۳۱۹

باز آمدم، باز آمدم، از پیش آن پار آمدم،
 در من نگر، در من نگر، بهر تو غمخوار آمدم.

تا شوی از سجود من مونس این وجود من،
خود بشد این وجود من، چونکه ترا بخواستم.
در پی آفتاب تو سایه بدم ضیاطاب،
پاک چو سایه خردی ام، چونکه ضیا بخواستم.
آهنی ام، ز عشق تو خواسته نور آینه،
آتش و زخم می خورم، چونکه صفا بخواستم.
سوی تو چون شتافتم، جای قدم نیافتم،
پاک ز جا ببردیم، چون ز تو جا بخواستم.

۳۲۳

تا به کی، ای شکر، چو تن بی دل و جان فغان کنم،
چند ز برگریز غم زرد شوم، فغان کنم؟
از غم و اندوهان من سوخت درون جان من،
جمله فروغ آتشین، تا به کیش نهان کنم؟
چند ز دوست دشمنی، جان شکنی و تن زنی،
چند من شکسته دل نوحه تن به جان کنم؟
مؤمن عشقم، ای صنم، نعره عشق می زنم،
همچو اسیرکان ز غم تا به کی الامان کنم؟
چونکه خیال تو سحر سوی من آید، ای قمر،
چون گذرد ز موج خون، خاصه، که خون فشان کنم؟
سنگ شد آب از غمم، آه، نه سنگ و آهنم،
کآتش روید از تنم، چونکه حدیث آن کنم.
ای تبریز، شمس دین با تو قرین و چون قرین،
دور قمر اگر، هله، با تو یکی قران کنم.

۳۲۴

ای تو بداده در سحر از کف خویش بادام،
ناز رها کن، ای صنم، راست بگو، که دادام.
گرچه برفتی از برم، آن برفتی از سرم،
بر سر ره، بیا، همین، بر سر ره فتادام.

تا که ز خود بد خبرش، رفت دلم بر اثرش،
کو اثری از دل من، تا که بر آثار روم؟
تا ز حریفان حسد چشم بدی در نرسد،
کف به کف یار دهم، در کنف غار روم.
درس رئیسان خوشی بی هشی است و خمشی،
درس جو خام است مرا، بر سر تکرار روم.

۳۲۱

تیز دوم، تیز دوم، تا به سواران برسم،
نیست شوم، نیست شوم، تا بر جانان برسم.
خوش شدهام، خوش شدهام، پاره آتش شدهام،
خانه بسوزم، بروم، تا به بیابان برسم.
خاک شوم، خاک شوم، تا ز تو سرسبز شوم،
آب شوم سجده کنان، تا به گلستان برسم.
چونکه فنادم ز فلک ذره صفت لرزانم،
ایمن و بی لرزه شوم، چونکه به پایان برسم.
چرخ بود جای شرف، خاک بود جای تلف،
باز رهم زین دو خطر، چون بر سلطان برسم.
عالم این خاک و هوا گوهر کفر است و فنا،
در دل کفر آمدهام، تا که به ایمان برسم.
آن شه موزون جهان عاشق موزون طلبد،
شد رخ من سگه زر، تا که به میزان برسم.
رحمت حق آب بود، جز که به پستی نرود،
خاکی و مرحوم شوم، تا بر رحمان برسم.
هیچ طبیبی ندهد بی مرضی حبّ و دوا،
من همگی درد شدم، تا که به درمان برسم.

۳۲۲

هر شب و هر سحر ترا من به دعا بخواستم،
تا به چه شیوهها ترا من ز خدا بخواستم؟

تا شوی از سجود من مونس این وجود من،
خود بشد این وجود من، چونکه ترا بخواستم.
در پی آفتاب تو سایه بدم ضیا طلب،
پاک چو سایه خردی ام، چونکه ضیا بخواستم.
آهنی ام، ز عشق تو خواسته نور آینه،
آتش و زخم می خورم، چونکه صفا بخواستم.
سوی تو چون شتافتم، جای قدم نیافتم،
پاک ز جا ببردیم، چون ز تو جا بخواستم.

۳۲۳

تا به کی، ای شکر، چو تن بی دل و جان فغان کنم،
چند ز برگریز غم زرد شوم، فغان کنم؟
از غم و انده‌هان من سوخت درون جان من،
جمله فروغ آتشین، تا به کیش نهران کنم؟
چند ز دوست دشمنی، جان شکنی و تن زنی،
چند من شکسته دل نوحه تن به جان کنم؟
مؤمن عشقم، ای صنم، نعره عشق می زنم،
همچو اسیرکان ز غم تا به کی الامان کنم؟
چونکه خیال تو سحر سوی من آید، ای قمر،
چون گذرد ز موج خون، خاصه، که خون فشان کنم؟
سنگ شد آب از غمم، آه، نه سنگ و آهنم،
کاتش روید از تنم، چونکه حدیث آن کنم.
ای تبریز، شمس دین با تو قرین و چون قرین،
دور قمر اگر، هله، با تو یکی قران کنم.

۳۲۴

ای تو بداده در سحر از کف خویش پاده ام،
ناز رها کن، ای صنم، راست بگو، که داده ام.
گرچه برفتی از برم، آن بشفقت از سرم،
بر سر ره، بیا، ببین، بر سر ره فتاده ام.

تا که ز خود بُد خبرش، رفت دلم بر اثرش،
کو اثری از دل من، تا که بر آثار روم؟
تا ز حریفان حسد چشم بدی در نرسد،
کف به کف یار دهم، در کنف غار روم.
درس رئیسان خوشی بی هشی است و خمشی،
درس چو خام است مرا، بر سر تکرار روم.

۳۲۱

تیز دوم، تیز دوم، تا به سواران برسم،
نیست شوم، نیست شوم، تا بر جانان برسم.
خوش شده‌ام، خوش شده‌ام، پاره آتش شده‌ام،
خانه بسوزم، بروم، تا به بیابان برسم.
خاک شوم، خاک شوم، تا ز تو سرسبز شوم،
آب شوم سجده کنان، تا به گلستان برسم.
چونکه فتادم ز فلک، ذره صفت لرزاتم،
ایمن و بی لرزه شوم، چونکه به پایان برسم.
چرخ بود جای شرف، خاک بود جای تلف،
باز رهم زین دو خطر، چون بر سلطان برسم.
عالم این خاک و هوا گوهر کفر است و فنا،
در دل کفر آمده‌ام، تا که به ایمان برسم.
آن شه موزون جهان عاشق موزون طلبد،
شد رخ من سگّه زر، تا که به میزان برسم.
رحمت حق آب بود، جز که به پستی نرود،
خاکی و مرحوم شوم، تا بر رحمان برسم.
هیچ طبیبی ندهد بی مرضی حبّ و دوا،
من همگی درد شدم، تا که به درمان برسم.

۳۲۲

هر شب و هر سحر ترا من به دعا بخواستم،
تا به چه شیوه‌ها ترا من ز خدا بخواستم؟

گرم درآ و دم مده، باده بیار، ای صنم،
 لایه بنده گوش کن، گوش مخار، ای صنم،
 فوق فلک مکان تو، جان و روان روان تو،
 هل طریبی، که بر کند بیخ خمار، ای صنم،
 این دو حریف دلستان باد قرین دوستان،
 جیم جمال خوب تو جام عقار، ای صنم،
 مرغ دل علیل را، شهپر جبرئیل را،
 غیر بهشت روی تو نیست مطار، ای صنم،
 خمر اسیر روح را نیست نظیر در جهان،
 ذوق کنار دوست را نیست کنار، ای صنم،
 معجز موسوی تویی، چون سوی بحر غم روی،
 از تک بحر بر جهد گرد و غبار، ای صنم،
 جام پر از عقار کن، جان مرا سوار کن،
 زود پیاده را ببین، گشت سوار، ای صنم،
 مرکب من چو می بود، هر عدمیم شی بود،
 موجب حبس کی بود وام قمار، ای صنم،
 هین، که فرود شور من، هم تو بخوان زبور من،
 کرد دل شکور من ترک شکار، ای صنم.

کشید این دل گریبانم به سوی کوی آن یارم،
 در آن کویی، که می خوردم، گرو شد کفش و دستارم،
 ز عقل خود چو رفتم من، سر زلفش گرفتم من،
 کنون در حلقه زلفش گرفتارم، گرفتارم،
 چو هر دم می فزون باشد، ببین حالم، که چون باشد،
 چنان میهای صدساله، چنین عقلی، که من دارم،
 بگویم در چنان مستی، نهان کن سر، ز من رستی،
 مسلمانان، در این حالت چه پنهان ماند اسرارم؟
 مرا می گوید آن دلبر، که از عاشق فنا خوشتر،
 نگارا، چند بشتابی، نه آخر اندر این کارم؟

چشم بدی، که بد مرا، حسن تو در حجاب شد،
دو ختم آن دو چشم را، چشم دگر گشادهام.
چون بگشاید این دلم، جز به امید عهد دوست،
نامه عهد دوست را بر سر دل نهادهام.
زاده اولم بشد، زاده عشقم این نفس،
من ز خودم زیادتم وانکه دو بار زادهام.
چون ز بلاد کافری عشق مرا اسیر برد،
همچو روان عاشقان صاف و لطیف و سادهام.
من به شهی رسیدهام، زلف خوشش کشیدهام،
خانه شه گرفتهام، گرچه چنین پیادهام.
از تبریز شمسیدین، باز بیا، مرا ببین،
مات شدم ز عشق تو، لیک از او زادهام.

۳۲۵

تا که اسیر و عاشق آن صنم چو جان شدم،
دیو نیم، پری نیم، از همه چون نهان شدم؟
برف بودم، گداختم، تا که مرا زمین بخورد،
تا همه دود دل شدم، تا سوی آسمان شدم.
نیستم از روانها، بر حذر ز جانها،
جان نکند حذر ز جان، چیست حذر، چو جان شدم؟
آنکه کسی گمان نبرد، رفت گمان من بد او،
تا که چنین به عاقبت بر سر آن گمان شدم.
از سر بی خودی دلم داد گواهیی به دست،
این دل من ز دست شد وان چه بگفت، آن شدم.
این همه ناله‌های من نیست ز من، همه از اوست،
کز مدد می لبش بیدل و بی زبان شدم.
گفت: چرا نهان کنی عشق مرا، چو عاشقی؟
من ز برای این سخن شهرة عاشقان شدم.
جان و جهان، ز عشق تو رفت ز دست کار من،
من به جهان چه می کنم، چونکه از این جهان شدم؟

یقین هر چشمه جو گردد، چو آن آب روان آمد،
چو در جلوه ست حسن او، چه بند بوالحسن باشم؟
اگر چه در لگن بودم مثال شمع تا اکنون،
چو شمعم جمله گشت آتش، چرا اندر لگن باشم؟
چو از نحسین زحل رستم، چه زیر آسمان باشم؟
چو محنت جمله دولت گشت، از چه ممتحن باشم؟
حسد بر من حسد دارد، مرا بر که حسد باشد،
ز جوی خمر چون مستم، چرا تشنه لبین باشم؟

۳۳۰

به گرد دل همی گردی، چه خواهی کرد، می دانم،
چه خواهی کرد دل را خون و رخ را زرد، می دانم.
یکی بازی بر آوردی، که رخت دل همه بردی،
چه خواهی بعد از این بازی دگر آورد، می دانم.
به یک غمزه جگر خستی، پس آتش اندرون بستی،
بخواهی پخت، می دانم، بخواهی خورد، می دانم.
به حق اشک گرم من، به حق آه سرد من،
که گرمم پرس، چون بینی، که گرم از سرد می دانم.
مرا دل سوزد و سینه، ترا دامن، ولی فرق است،
که سوز از سوز و دود از دود و درد از درد می دانم.
به دل گویم، که چون مردان صبوری کن، دلم گوید:
نه مردم، نی زن، ار از غم ز زن تا مرد می دانم.
دلا، چون گرد برخیزی ز هر بادی، نمی گفתי،
که از مردی بر آوردن ز دریا گرد می دانم.
جوایم داد دل، کان مه چو جفت و طاق می بازد،
چو ترسا جفت گویم گر، ز جفت و فرد می دانم.
چو در شطرنج شد قائم، بریزد نرد شش پنجی،
بگویم مات غم باشم، اگر این نرد می دانم.

چو ابر نوبهاری من چه خوش گریان و خندانم،
از آن میهای کاری من چه خوش بی هوش و هشیارم.
چو عنقا کوه قافی را تو پرکن بینی از عشقش،
اگر آنکه خیر یابد ز لعل یار عیارم.
منم چون آسمان دوتو ز عشق شمس تبریزی،
بزن تو زخمه آهسته، که تا برنگساید، تارم.

۳۲۸

تو تا دوری ز من، جانا، چنین بی جان همی گردم،
چو در چرخم درآوردی، به گردت زان همی گردم.
چو باغ وصل خوشبویم، چو آب صاف در جویم،
چو احسان است هر سویم، در این احسان همی گردم.
مرا افتاد کار خوش، زهی کار و شکار خوش،
چو باد نوبهاران خوش، در این بستان همی گردم.
چه جای باغ و بستانش، که نفروشم به صد جانش،
شدم من گوی میدانش، در این میدان همی گردم.
کسی باشد ملول، ای جان، که او نبود قبول، ای جان،
منم آل رسول، ای جان، پس سلطان همی گردم.
ترا گویم، چرا مستم، ز لعلش بوی بر دستم،
کلند عشق در دستم، به گرد کان همی گردم.
منم از کیمیای جان، چه جای دل، چه جای جان؟
نه چون تو آسیای نان، که گرد نان همی گردم.
قدحوارم در این دوران میان حلقه مستان،
ز دست این به دست آن بدین دستان همی گردم.

۳۲۹

چو آمد روی مهرویم، که باشم من، که من باشم؟
چو هر خاری از او گل شد، چرا من یاسمن باشم؟
چو هر سنگی عسل گردد، چرا مومی کند مومی؟
همه اجسام چون جان شد، چرا استیزه تن باشم؟

خواهم، که ز باد می آتش بفروزانی،
خواهم، که ز آب خود چون خاک کنی پستم.

۳۳۳

بستان قدح از دستم، ای مست، که من مستم،
کز حلقه هشیاران این ساعت وارستم.
هشیار بر رندی، زیدی بود و زیدی،
همرنگ شو، ای خواجه، گر فوقم، اگر پستم.
هر چیز، که اندیشی از جنگ، از آن دورم،
هر چیز، که اندیشی از مهر، من آن استم.
تا عشق تو بگرفتم، سودای تو پذیرفتم،
با جنگ تو یکتایم، با صلح تو همدستم.
اسپانخ خویشم دان با ترشپز و شیرین،
با هر چه شدم پخته، تا با تو پیوستم.
بیکار بود سازش، سازش نبود نازش،
گر جست غلط از من، من مست برون جستم.
مستی تو و مستی من، بر بسته به هم دامن،
چون دسته و چون هاون دو هست و یکی هستم.

۳۳۴

گر تو بنمی خسبی، بنشین تو، که من خفتم،
تو قصه خود می گو، من قصه خود گفتم.
بس کردم از دستان، زیرا مثل مستان
از خواب به هر سویی می جنبم و می افتم.
من تشنه آن یارم، گر خفته و بیدارم،
با نقش خیال او همراهم و همجو فتم.
چون صورت آینه من تابع آن رویم،
زان رو صفت او را بنمودم و بنهفتم.
آن دم، که بخندید او، من نیز بخندیدم،
وان دم، که برآشت او، من نیز برآشتم.

ای عشق، که کردستی تو زیر و زبر خوابم،
 تا غرقه شدست از تو در خون جگر خوابم.
 از کان شکر جستن اندر شب آبستن
 بگداخت در اندیشه مانند شکر خوابم.
 بی لطف و وصال او گشتم چو هلال او،
 تا شب نبرد هرگز در دور قمر خوابم.
 چون شب بشود تاری، با این همه بیداری،
 با عشق همی گویم، کای عشق، ببر خوابم.
 چون خواب مرا ببندد، بگریزد و بنشیند،
 از من برود، آید در شخص دگر خوابم.
 یاران، که چه یاریدم، تنها مگذاریدم،
 چون عشق ملک بردست از چشم بشر خوابم.
 بنشین، اگری عاشق، تا صبحدم صادق،
 یا من، که نمی آید تا صبح و سحر خوابم.

زان می، که ز بوی او شوریده و سرمستم،
 دریاب مرا، ساقی، واللّه، که چنین استم.
 ای ساقی مست من، بنگر به شکست من،
 مستی تو و مستی من، بشکستی و بشکستم.
 بشکست مرا دامت، بشکستم من جامت،
 ای جسته ز دست من، دریاب، کز آن دستم.
 ای جان و دل مستان، بستان سختم، بستان،
 گویی، که نه‌ای محرم، هستم، به خدا، هستم.
 پر کن ز می پیشین، بنشین بر من، بنشین،
 بنشین، که چنان وقتی در خواب همی جستم.
 جان و سر تو، پارا، بر نقد بزن ما را،
 مفرب و مگو فردا بردارم و بفرستم.
 واللّه، که بگذارم، دست از تو چرا دارم؟
 تا لاف زنی، گویی، کز عربده وارستم.

هر خون، که ز من روید با خاک تو می گوید:
با مهر تو همرنگم، با عشق تو هنبازم.
در خانه آب و گل بی تست خراب این دل،
یا خانه درآ، جانا، یا خانه بپردازم.

۳۳۷

شاگرد تو می باشم، گر کودن و کژپوزم،
تا زان لب خندانانت یک خنده پیاموزم.
ای چشمه آگاهی، شاگرد نمی خواهی؟
چه حيله کنم، تا من خود را به تو دردوزم؟
باری ز شکاف در برق رخ تو بینم،
زان آتش دهلیزی صد شمع برافروزم.
یک لحظه بری رختم، در راه، که عشارم،
یک لحظه روی پیشم، یعنی که قلاووزم.
گه در گنهم رانی، گه سوی پشیمانی،
کژ کن سر و دنیم را من همزه مهموزم.
در حوبه و در توبه چون ماهی بر تابه
این پهلو و آن پهلو بر تابه همی سوزم.
بر تابه توام گردان این پهلو و آن پهلو،
در ظلمت شب با تو برآقتر از روزم.
بس کن همه تلوینم در پیشه و اندیشه،
یک لحظه چو پیروزه، یک لحظه چو پیروزم.

۳۳۸

ای کرده تو مهمانم، در پیش درآ، جانم،
زان روی، که حیرانم، من خانه نمی دانم.
ای گشته ز تو واله، هم شهر و هم اهل ده،
کو خانه، نشانم ده، من خانه نمی دانم.
زان کس، که شدی جانش، زان کس مطلب دانش،
پیش آی و مرنجانش، من خانه نمی دانم.

باقیش بگو تو هم، زیرا که ز بهر تست،
دورهای معانی، که در رشته دم سقتم.

۳۳۵

تا عاشق آن یارم، بیکارم و برکارم،
سرگشته و پابرجا ماننده پرگارم،
ماننده مریخی با ماه و فلک خشمم،
وز چرخ کله زرین در ننگم و در عارم،
گر خویش منی، یارا، می بین، که چه بی خویشم،
زاسرار چه می پرسی، چون شهره و اظهارم،
جز خون دل عاشق آن شیر نیاشامد،
من زاده آن شیرم، دلجویم و خونخوارم،
رنجورم و می دانی، هم فاتحه می خوانی،
ای دوست، نمی بینی، کز فاتحه بیمارم،
حلاج اشارتگو از خلق به دار آمد،
وز تندی اصرارم حلاج زند دارم،
اقرار مکن، خواجه، من با تو نمی گویم،
من مرده نمی شویم، من خاره نمی خارم،
ای منکر مخدومی شمس الحق تبریزی،
زافرار چو تو کوری بیزارم و بیزارم.

۳۳۶

صورتگر نقاشم، هر لحظه بتی سازم،
وان گه همه بتها را در پیش تو بگذازم،
صد نقش برانگیزم، با روح در آمیزم،
چون نقش ترا بینم، در آتشش اندازم،
تو ساقی ختماری، یا دشمن هشیاری،
یا آنکه کنی ویران هر خانه، که می سازم،
جان ریخته شد بر تو، آمیخته شد با تو،
چون بوی تو دارد جان، جان راه هله، بینوازم.

من تاج نمی‌خواهم، من تخت نمی‌خواهم،
در خدمت افتاده، بر روی زمین خواهم.
آن یار نکوی من بگرفت گلوی من،
گفتا، که چه می‌خواهی؟ گفتم، که همین خواهم.
با یاد صبا خواهم، تا دم بزنم، لیکن
چون من دم خود دارم، همراز مهین خواهم.
در حلقه میقاتم ایمن شده زآفاتم،
مومی ز بی ختمت زان نقش نگین خواهم.
ماهی دگر است، ای جان، اندر دل مه پنهان،
زین علم یقین هستم، آن عین یقین خواهم.

۳۴۱

بیایید، بیایید، به گلزار بگردیم،
بر این نقطه اقبال چو پرگار بگردیم.
بیایید، که امروز به اقبال و به پیروز،
چو عشاق نوآموز بر آن یار بگردیم.
بسی تخم بکشتیم، در این شوره بگشتیم،
بر آن حب، که نگنجید در انبار، بگردیم.
هر آن روی، که پشت است، به آخر همه زشت است،
بر آن یار نکوروی وفادار بگردیم.
چو از خویش برنجیم، زبون شش و پنجیم،
یکی جانب خمخانه خمار بگردیم.
در این غم چو نزاریم، در آن دام شکاریم،
دگر کار نداریم، در این کار بگردیم.
چو ما بی سر و پاییم، چو ذرات هواییم،
در آن نادره خورشید قمروار بگردیم.
چو دولاب چه گردیم پُر از ناله و افغان؟
چو اندیشه بی شوکت و گفتار بگردیم.

وان، کز تو بود شورش، می‌دار تو معذورش،
وز خانه مکن دورش، من خانه نمی‌دانم.
من عاشق و مشتاقم، من شهره آفاقم.
رحم آر و مکن طاقم، من خانه نمی‌دانم.
ای مطرب صاحب صف، می‌زن تو به زخم کف
بر راه دلم این دف، من خانه نمی‌دانم.
شمس الحق تبریزی، جز با تو نیامیزم،
می‌افتم و می‌خیزم، من خانه نمی‌دانم.

۳۳۹

این شکل، که من دارم، ای خواجه، کرا مانم؟
یک لحظه پری شکلم، یک لحظه پری خوانم.
در آتش مشتاقی هم جمعم و هم شمم،
هم دودم و هم نورم، هم جمع و پریشانم.
جز گوش رباب دل از خشم نمالم من،
جز چشم سعادت را از زخمه نرنجانم.
چون شکر و چون شیرم، با خود زخم و گیرم،
طبعم چو جنون آرد، زنجیر بجنبانم.
ای خواجه، چه مرغم من! نی کبکم و نی بازم،
نی خوبم و نی زشتم، نی اینم و نی آنم.
نی خواجه بازارم، نی بلبل گلزارم،
ای خواجه، تو نامم نه، تا خویش بد-آن خانم.
نی بنده، نه آزادم، نی موم و نه پولادم،
نی دل به کسی دادم، نی دلبر ایشانم.
گر در شرم و خیرم، از خود نیم، از غیرم،
آن سو، که کشد آن کس، ناچار چنان رانم.

۳۴۰

بی‌خود شده‌ام، لیکن بی‌خودتر از این خواهم،
با چشم تو می‌گویم: من مست چنین خواهم.

امروز از آن باغ چه با برگ و نواییم،
تا ظن نبری، خواجه، که محروم رسیدیم.
ویرانه به بومان بگذاریم چو بازان،
ما بوم نه ایم، ارچه در این بوم رسیدیم.
زنار گسستیم بر قیصر رومی،
تبریز ببر قصه، که در روم رسیدیم.

۳۴۴

امروز، مها، خویش ز بیگانه ندانیم،
مستیم بدان حد، که ره خانه ندانیم.
در عشق تو از عاقله عقل پرستیم،
جز حالت شوریده دیوانه ندانیم.
در باغ به جز عکس رخ دوست تبیینیم،
وز شاخ به جز حالت مستانه ندانیم.
گفتند: در این دام یکی دانه نهادست،
در دام چنانیم، که ما دانه ندانیم.
امروز از این نکته و افسانه مخوانید،
کافسون نپذیرد دل و افسانه ندانیم.
چون شانه در آن زلف چنان رفت دل ما،
کز بی خودی از زلف تو تا شانه ندانیم.
باده ده و کم پرس، که چندم قدح است این،
کز یاد تو ما باده ز پیمانه ندانیم.

۳۴۵

بار دگر از راه سوی چاه رسیدیم،
وز غربت اجسام به الله رسیدیم.
با اسپ بدان شاه کسی چون نرسیده ست،
ما اسپ بدیدیم و بدان شاه رسیدیم.
چون ابر بسی اشک در این خاک فشاندیم
وز ابر گذشتیم و بدان ماه رسیدیم.

بجوشید، بجوشید، که ما بحر شعاریم،
 به جز عشق، به جز عشق، دگر کار نداریم.
 در این خاک، در این خاک، در این مزرعه پاک،
 به جز مهر، به جز عشق دگر تخم نکاریم.
 چه مستیم، چه مستیم از آن شاه، که هستیم،
 بیایید، بیایید، که تا دست بر آریم.
 چه دانیم، چه دانیم، که ما دوش چه خوردیم،
 که امروز همه روز خمیریم و خماریم.
 میرسید، میرسید ز احوال حقیقت،
 که ما، باده پرستان، نه پیمانہ شماریم.
 شما مست نگشتید وز آن باده نخوردید،
 چه دانید، چه دانید، که ما در چه شکاریم؟
 نیفتیم بر این خاکستان، ما نه اسیریم،
 بر اییم بر این چرخ، که ما مرد حصاریم.

ما آتش عشقیم، که در موم رسیدیم،
 چون شمع به پروانه مظلوم رسیدیم.
 یک حمله مردانه مستانه بکردیم،
 تا علم بدادیم و به معلوم رسیدیم.
 در منزل اول به دوفرسنگی هستی،
 در قافله امت مرحوم رسیدیم.
 آن مه، که نه بالاست، نه پست است، بتابید
 وان جا، که نه محمود و نه مذموم، رسیدیم.
 تا حضرت آن لعل، که در کون نگنجد،
 بر کوری هر سنگدل شوم رسیدیم.
 با آیت کرسی به سوی عرش پریدیم،
 تا حی بدیدیم و به قیوم رسیدیم.

نه گل دیدم، نه یک میوه بچیدم.
ز هر بدبخت صد زحمت کشیدم.
خدا از نو دگر بار آفریدم.
منم، گویی، که آوازت شنیدم.
بده عیدانه، کامروز است ادم.
چنین آیینۀ روشن خریدم.

ز باغ روی تو تا دور گشتم.
به بدبختی چو دور افتادم از تو،
چه گویم، مُرده بودم بی تو مطلق،
عجب گویی: منم روی تو دیده،
بهل، تا دست و پایت را بیوسم،
ترا، ای یوسف مصر، ارمغانی

۳۴۹

درآ چون تنگ شکر در کنارم.
نمی بینی، که از غم سنگسارم؟!
نشانیها نگر، کز عشق دارم.
اگر از سوز دل دودی برآرم.
بخنداند جهان را نوبهارم.
که از ظلم خزان صد داغ دارم.
که از عشق بهار اندر خمارم.
به جان تو، مده بیش انتظارم.

بیا، ای آنکه بردی تو قرارم،
دل سنگین خود را بر دلم نه،
بیا نزدیک و بر رویم نظر کن،
بسوزم پرده هفت آسمان را،
خزان گر باغ و بستان را بسوزد،
جهان گوید، که باز آ، ای بهاران،
بگردان، ساقیا، جام خزان،
بده چیزی، که پنهان است چون جان،

۳۵۰

روا داری، که من غمگین نشینم؟
ز تست، ار شادمان و گر حزینم.
به جز آنچه نمایی، من چه بیتم؟
گاهی گل بویم و گه خار چینم.
مرا تو چون چنین خواهی، چنینم.
چه باشم من، چه باشد مهر و کینم؟
تو به کن آخرم از اولینم.
چو تو پیدا شوی، از اهل دینم.
چه می جویی ز جیب و آستینم؟

من از عالم ترا تنها گزینم،
دل من چون قلم اندر کف تست،
به جز آنچه تو خواهی، من چه باشم؟
گه از من خار رویانی، گهی گل،
مرا تو چون چنان داری، چنانم،
در آن خمی، که دل را رنگ بخشی،
تو بودی اول و آخر تو باشی،
چو تو پنهان شوی، از اهل کفرم،
به جز چیزی، که دادی، من چه دارم؟

ای طبل زنان، نوبت ما گشت، بکوبید،
وی ترک، برون آ، که به خرگاه رسیدیم.
یکچند چو یوسف به بن چاه نشستیم،
زان سر رسن آمد، به سر چاه رسیدیم.
ما چند صنم پیش محمد بشکستیم،
تا در صنم دلبر دلخواه رسیدیم.
نزدیکتر آید، که از دور رسیدیم
واحوال بپرسید، که از راه رسیدیم.

۳۴۶

بیا، کز عشق تو دیوانه گشتم،
ز عشق تو ز خان و مان بریدم،
چنان کاهل بدم، کان را نکویم،
چو خویش جان خود جان تو دیدم،
فسانه عاشقان خواندم شب و روز،
وگر شهری بدم، ویرانه گشتم.
به درد عشق تو همخانه گشتم،
چو دیدم روی تو، مردانه گشتم.
ز خویشان بهر تو بیگانه گشتم،
کنون در عشق تو افسانه گشتم.

۳۴۷

غلامم، خواجه را آزاد کردم،
منم آن جان، که دی زادم ز عالم،
منم مومی، که دعوی من این است،
بسی بیدیده را سرمه کشیدم،
منم ابر سیه اندر شب غم،
عجب خاکم، که من از آتش عشق
ز شادی دوش آن سلطان نخفتست،
ملامت نیست، چون ستم تو کردی،
خمش کن، کاینه زانگار گیرد،
منم، کاستاد را استاد کردم،
جهان کهنه را بنیاد کردم،
که من پولاد را پولاد کردم،
بسی بی عقل را استاد کردم،
که روز عید را دلشاد کردم،
دماغ چرخ را پر باد کردم،
که من، بنده، مر او را یاد کردم،
اگر من فاشم و بیداد کردم،
چو بر وی دم زدم، فریاد کردم.

۳۴۸

سفر کردم، به هر شهری دویدم،
ز هجران و غریبی باز گشتم،
به لطف و حسن تو کس را ندیدم،
دگر باره بدین دولت رسیدم.

به سان عقل اول سر عالم
سخندانان چو مشرف بر دهانند،
کسی با خود سخن پیدا نگوید،
بداند دست و پا از جنبش دل،
بداند ذره-ذره امر تقدیر،

۳۵۵

دهان بر بسته، تا پایان بگوییم.
برون از خرگه ایشان بگوییم.
اگر جمله یکیم، آن سان بگوییم.
دهان ساکن، دل جنبان بگوییم.
اگر خواهی، مثال آن بگوییم.

کجایی، ساقیا، درده مدام،
می اندرده، تهی دستم چه داری؟
ز ننگ من نگوید نام من کس،
نامم؟

تمام کن، که زندی ناتمام.
من مسکین ندانم، تا کدام؟
نخواهد بود جز آتش مقام.
بیا، تا خوش بسوزم، زانکه خام.

چو بر جامم زدی شمشیر عشقت،
گهم زاهد همی خوانند و گه رند،
ز من چون شمع، تا یک ذره باقیست،
مرا جز سوختن راه دگر نیست،

۳۵۶

وز جمله حاضران نهان گویم.
هرچند میان، مردمان گویم.
در بیداری من آنچنان گویم.
اسرار غم تو بی مکان گویم.
احوال زمین بر آسمان گویم.
هرچند علامت و نشان گویم.
آن دم، که من از غمت فغان گویم.

من با تو حدیث بی زبان گویم،
جز گوش تو نشنود حدیث من،
در خواب سخن نه بی زبان گویند،
جز در بن چاه می نالم من،
بر روی زمین نشسته باشم خوش،
معشوق همی شود نهان از من،
جانهای لطیف در فغان آیند،

۳۵۷

پس، ما به جهان چه کار داریم؟
گر بی رخ تو قرار داریم.
ما روی در آن دیار داریم.
چون باد صبا گذار داریم.
ما چشم در آن شمار داریم.

گر از غم عشق عار داریم،
با رب، تو مده قرار ما را،
ی یوسف یوسفان کجایی،
هر صبح بر آن دو زلف مشکین
چون حلته زلف خود شماری،

ورا خواهم، دگر یاری نخواهم،
 ترا گر غیر او یار دگر هست،
 به جز دیدار او بختی نجویم،
 چو بازان ساعد سلطان گزیدم،
 میان اهل دل جز دل نگویند،
 ز من جزوی ستاند، کل ببخشد،
 نه آن جزوم، که غیر کل بود آن.

چو گل را یافتم، خاری نخواهم،
 برو آن جا، که من یاری نخواهم،
 به غیر کار او کاری نخواهم،
 چو کرگس بوی مرداری نخواهم،
 جز این دلدار دلداری نخواهم،
 از این به روز بازاری نخواهم،
 نخواهم غیر را، آری، نخواهم.

بیا، کامروز گرد یار گردیم،
 بیا، کامروز گرد خود بگردیم،
 مگو با ما، که ما دیوانگانیم،
 سبک گردیم چون باد بهاری،
 چرا چون گوش جمله باد گیریم؟
 در آن طبله شکر پر کرد عطار،
 چو سرمه خدمت دیده گزینیم،

به سر گردیم و چون پرگار گردیم،
 نه گرد خانه خمار گردیم،
 بر آتشیهای بی زنهار گردیم،
 حریف سبزه و گلزار گردیم،
 چرا چون موش در انبار گردیم؟
 به گرد طبله عطار گردیم،
 چو دیده جملگی دیدار گردیم.

میان ما درآ، ما عاشقانیم،
 مقیم خانه ما شو چو سایه،
 چو جان اندر جهان گر ناپدیدیم،
 ولیک آثار ما پیوسته تست،
 هر آن چیزی، که تو گویی، که آنید،
 تو آبی، لیک گردابی و محبوس،
 چو ما در فقر مطلق پاکبازیم.

که تا در باغ عشقت در کشانیم،
 که ما خورشید را همسایگانیم،
 چو عشق عاشقان گر بی نشانیم،
 که ما چون جان نهانیم و عیانیم،
 به بالاتر نگر، بالای آنیم،
 درآ در ما، که ما سیل روانیم،
 به جز تصنیف نادانی ندانیم.

بیا، با هم سخن از جان بگوییم،
 چو گلشن بی لب و دندان بخندیم،

ز گوش و چشمها پنهان بگوییم،
 چو فکرت بی لب و دندان بگوییم

آن بار، که چرخ برنتابد،
از سینه خویش آتشش را
از لذت و از صفای قندش
از مشکل شمس حق تبریز،

۳۶۱

نی سیم و نه زر، نه مال خواهیم،
نه حاکمی و نه حکم خواهیم،
ای عمر عزیز، عمر ما باش،
ما بدر نه ایم و از پی بدر
از بهر مطالعه خیالت
چون دلو مسافران چاهیم،
چون آینه نقش خود زداییم،
چون چشم نظر کند، به جز تو
خاموش، ز قال چند لافی؟

۳۶۲

امروز نیم ملول، شادم،
بر سبلیت هر کجا ملولیت،
امروز میان به عیش بستم،
امروز ظریفم و لطیفم،
یاری، که نداد بوسه از ناز،
من دوش، عجب، چه خواب دیدم،
گفتی تو، که رو، که پادشاهی،
بی ساقی و بی شراب مستم،
در من ز کجا رسد گمانها،

۳۶۳

خویش را چون خار دیدم، سوی گل بگریختم،
خویش را چون سرکه دیدم، در شکر آمیختم.

ما دیده در آن شکار داریم.
این آتش از آن کنار داریم.
یا رب، که چه لاله‌زار داریم!
نی سیم و نه زر، نه یار داریم.

یک لحظه برون دل نپاییم.
بی‌برگ شدیم و با نواییم.
جز آتش عشق را نشاییم.
ای عشق بر آی، تا برآییم.
ما خردترین ذره‌هاییم.
بدهیم نشان، که ما کجاییم.
گرد سر روزن سراییم.

مهر تو درون سینه دارم.
در حال بسوز همچو خارم.
چون موج و چو بحر بی‌قرارم.
می‌کش تو به سوی خود مهارم.
دانم، که من اندر این قطارم.
چون اشتر مست کف برآرم.
در حضرت عشق آشکارم.
موقوف اشارت بهارم.
تا بی‌سر خود سری بخارم.

امروز من از سبکدلامم.
در دیده عشق بی‌مکاتم.
انصاف، که صارم زمتم.
بر پشت فلک همی‌دواتم.

چشم تو شکار کرد جان را،
ای آب حیات در کنارت،
زان لال‌سینان چه زار گشتیم،
گوییم ز رشک شمس تبریز.

۳۵۸

جز جانب دل بدان نیایم،
ماننده نای سر بریده
مجنون جگر کباب عاشق،
ما ذره افتاب عشقیم،
ما را به میان ذره‌ها جوی،
ور زآنکه بجویی و نیابی،
در خانه چو افتاب در تافت.

۳۵۹

گر نار ترا به گفت نارم،
بی‌مهر تو گر گلی ببویم،
ماننده ماهی ار خموشم،
ای بر لب من نهاده مہری،
مقصود تو چیست، من چه دانم؟
نشخوار غمت ز من چو اشتر،
هر چند نهان کنم، نگویم،
ماننده دانه زیر خاکم،
تا بی‌دم خود ز من دمی خوش.

۳۶۰

امروز مرا چه شد، چه دانم؟
در دیده عقل بس مکینم،
افسوس، که ساکن زمینم،
این طرفه، که با تن زمینی

زانکه هر چیزی به اصلش شاد و خندان می‌رود،
 سوی اصل خویش جان را شاد و خندان می‌برم.
 زیر دندان تا نیاید، قند شیرین کی بود؟
 جان همچون قند را من زیر دندان می‌برم.
 تا که زر در کان بود، او را نباشد رونقی،
 سوی زرگر اندک اندک زودش از کان می‌برم.
 دود آتش کفر باشد، نور او ایمان بود،
 شمع جان را من ورای کفر و ایمان می‌برم.
 سوی هر ابری، که او منکر شود خورشید را،
 آفتابی زیر دامن بهر برهان می‌برم.
 شمس تبریز ارمغان گوهر بحر دل است،
 من ز شرم جان پاکت همچو عمان می‌برم.

۳۶۶

وقت آن آمد، که من سوگندها را بشکنم،
 بندها را بردارم، بندها را بشکنم.
 چرخ بدپیوند را من برگشایم بند بند،
 همچو شمشیر اجل پیوندها را بشکنم.
 پنبه‌ای از لایالی در دو گوش دل نهم،
 پند بپذیرم ز صبر و بندها را بشکنم.
 مهر برگیرم ز قفل و در شکرخانه روم،
 تا ز شاخی زان شکر این قندها را بشکنم.
 تا به کی از چند و چون؟ آخر ز عشقم شرم باد،
 کی ز چونی برتر آیم، چندها را بشکنم؟

۳۶۷

روی نیکت بد کند، من نیک را بر بد نهم،
 عاشقی بس پخته‌ام، این تنگ را بر خود نهم.
 ننگ عاشق تنگ دارد از همه فخر جهان،
 ننگ را من بر سر آن عشرت بی حد نهم.

کاسه پرزهر بودم، سوی تریاق آمدم،
ساغر دردی بدم، در آب ایوان ریختم.
دیده پردرد بودم، دست در عیسی زدم،
خام دیدم خویش را، در پخته‌ای آویختم.
خاک کوی عشق را من سرمه جان یافتم،
شعر گشتم در لطافت، سرمه را می‌بیختم.
عشق گوید راست می‌گویی، ولی از خود مبین،
من جو بادم، تو جو آتش، من ترا انگیختم.

۳۶۴

عشوه دادستی، که من در بی‌وفایی نیستم،
بس کن آخر، بس کن آخر، روستایی نیستم،
چون جدا کردی به خنجر عاشقان را بند بند،
چون مرا گویی، که در بند جدایی نیستم؟
من یکی کوهم ز آهن در میان عاشقان،
من ز هر بادی نگردم، من هوایی نیستم.
من جو آب و روغنم، هرگز نیامیزم به کس،
زانکه من جان غریبم، اینسرای نیستم.
ای در اندیشه فرو رفته، که آوا چون کنم،
خود بگو، من کدخدایم، من خدایی نیستم.
من نگویم چون کنم، دریا مرا تا چون برد،
غرقه‌ای در بحر و در بند سقایی نیستم.
در غم آنم، که او خود را نماید بی حجاب،
هیچ اندر بند خویش و خودنمایی نیستم.

۳۶۵

چشم بکشا، جان نگر، کش سوی جانان می‌برم،
پیش آن عید ازل جان بهر قربان می‌برم.
چون کبوتر خانه جانها از او مأمور گشت،
پس، چرا این زیره را من سوی کرمان می‌برم؟

گرد از دریا برآوردیم و دود از نه فلک
 از زمان و از زمین و آسمان برخاستیم.
 هین، که مستان آمدند و راه را خالی کنید،
 نه، غلط گفتم، ز راه و راهبان برخاستیم.
 آتش جان سر برآورد از زمین کالبد،
 خاست افغان از دل و ما چون فغان برخاستیم.
 کم سخن گوئیم و گر گوئیم، کم کس پی برد،
 باده افزون کن، که ما با کمزنان برخاستیم.
 هستیست آن زنان و کار مردان نیستیست،
 شکر، کاندر نیستی ما پهلوان برخاستیم.

۳۷۰

بزن آن پرده نوشین، که من از نوش تو مستم،
 بده، ای حاتم مستان قدح زفت به دستم.
 هله، ای سرده مستان، به غضب روی مگردان،
 که من از عربده ناگه قدحی چند شکستم.
 چه کم آید قدح آنرا، که دهد بیست سبوکش،
 بشکن شیشه هستی، که چو تو نیست پرستم.
 تو میرسم، که کیی، تو بده آن ساغر شش سو،
 چو شدم مست، ببینی، چه کس استم، چه کس استم.
 چو من از باده پرستی شدهام غرقه مستی،
 دگرم خیره چه جویی، که من از جوی تو جستم.
 بده، ای خواجه بابا، مکن امروز محابا،
 که رگ غصه بریدم، ز غم و غصه برستم.
 چو منم سایه حسنت، بکنم، آنچه بکردی،
 چو بخوردی تو، بخوردم، چو نشستی تو، نشستم.
 منم آن مست دهلزن، که شدم مست به میدان،
 دهل خویش چو پرچم به سر نیزه بیستم.
 خمش، ار فانی راهی، که فنا خاموشی آرد،
 چو رهیدیم ز هستی، تو مکن باز به هستم.

علم چون چادر گشاید، در برم گوید به لطف،
حرفهای علم را بر گردن ابجد نهم.
تاج زرین چون نهاد از عاشقی بر فرق من،
تخت خود را من بر آرم، بر سر فرقد نهم.
چون در آب زندگانی صورتم پنهان شود،
صورت خود را به پیش صورت احمد نهم.
نام شمس‌الدین تبریزی چو بنویسم، بدانک
شکر دلخواه را در اشکم کاغذ نهم.

۳۶۸

چون بدیدم صبح رویت، در زمان برخیزم،
گرم در کار آمدم، موقوف مطرب نیستم.
همچو سایه در طوافم گرد نور آفتاب،
گه سجودش می‌کنم، گاهی به سر می‌ایستم.
گه درازم، گاه کوتاه همچو سایه پیش نور،
جمله فرعونم، چو هستم، چون نیم، موی نیستم.
من میان اصبعین حکم حقم چون قلم،
در کف موسی عصا گاهی و گه افعیستم.
عشق را اندیشه نبود، زانکه اندیشه عصاست،
عقلها باشد عصا، یعنی که من اعمیستم.
روح موقوف اشارت می‌بنالد هر دمی،
بر سر ره منتظر موقوف یک آریستم.
چون از این جا نیستم، این جا غریبم من، غریب،
چون در این جا بی‌قرارم، آخره از جایستم.

۳۶۹

یار دیگر از دل و از عقل و جان برخاستیم،
یار آمد در میان، ما از میان برخادستیم.
از فنا رو یافتیم و در بقا در یافتیم،
بی‌نشان را یافتیم و از نشان برخادستیم.

هوسی است در سر من، که سر بشر ندارم،
 من از این هوس چنانم، که ز خود خبر ندارم.
 دو هزار ملک، بخشد شه عشق هر زمانی،
 من از او به جز جمالش طمعی دگر ندارم.
 کمر و کلاه عشقش به دو کون مر مرا بس،
 چه شد، از گله بیفتند، چه غم، از کمر ندارم؟
 سحری ببرد عشقم دل خسته را به جایی،
 که ز روز و شب گذشتم، خیر از سحر ندارم.
 سفری فتاد جان را به ولایت معانی،
 که سپهر و ماه گوید، که چنین سفر ندارم.
 ز فراق جان من گر ز دو دیده دُر فشانند،
 تو گمان مبر، که از وی دل پُر گوهر ندارم.
 چه شکر فروش دارم، که به من شکر فروشد،
 که نگفت عذر روزی، که بر او شکر ندارم.
 بنمودمی نشانی ز جمال او، و لیکن
 دو جهان به هم برآید، سر شور و شر ندارم.
 تبریز، عهد کردم، که چو شمس دین بیاید،
 بنهم به شکر این سر، که به غیر سر ندارم.

دو هزار عهد کردم، که سر جنون نخارم،
 ز تو در شکست عهدم، ز تو باد شد قرارم.
 ز ره زیاده جویی به طریق خیره رویی
 بروم، که کدخدایم، غله بدروم، بکارم.
 همه حل و عقد عالم چو به دست غیب آمد،
 من بوالفضول معجب، تو بگو، که بر چه کارم؟
 چو قضا به سخره خواهد، که ز سبلی بخندد،
 سگ لنگ را بگوید، که برس بدان شکارم.
 چو بر اوش رحم آید، خبرش کند، که بنشین،
 بهل اختیار خود را تو به پیش اختیارم.

بز آن پرده دوشین، که من امروز خموشم،
 ز تف آتش عشقت من دلسوز خموشم.
 منم آن باز، که مستم، ز کوله بسته شدستم،
 ز کوله چشم فرازم، ز کله دوز خموشم.
 ز نگار خوش پنهان، ز یکی آتش پنهان
 چو دل افروخته گشتم، ز دل افروز خموشم.
 چو بدیدم، که دهانم شد غماز نهانم،
 سخن فاش چه گویم، که ز مرموز خموشم.
 به ره عشق خیالش چو قلاووز من آمد،
 ز رهش گویم، لیکن ز قلاووز خموشم.
 ز غم افروخته گشتم، به غم آموخته گشتم،
 ز غم ار ناله برآرم، ز غم آموز خموشم.

ز یکی پسته دهانی صنمی بسته دهانم،
 چو بروید نباتش، چو شکر بست زبانم.
 همه خوبی قمر او، همه شادبست مگر او،
 که از او من تن خود را ز شکر بازندانم.
 تو چه پرسی، که کدامی، تو در این عشق چه نامی،
 صنما، شاه جهانی، ز تو من شاد جهانم.
 چو قدح ریخته گشتم، به تو آمیخته گشتم،
 چو بدیدم، که تو جانی، مثل جان پنهانم.
 و گرم هست اگر من، بنه انگشت تو بر من،
 که من اندر طلب خود سر انگشت گزانم.
 چو از او در تک و تاہم، ز پیش سخت شتابم،
 چو مرا برد به نارم، دو چو خود بازستانم.
 چو شکرگیر تو گشتم، چو من از تیر تو گشتم،
 چه شد، ار بهر شکارت شکند تیر و کمانم؟
 چو صلاح دل و دین را، مه خورشید یقین را
 به تو افتاد محبت، تو شدی جان و روانم.

به خرابات بُدستیم، از آن رو مستیم،
 کوی دیگر نشناسیم، در این کو زادیم.
 ساقیا، زین همه بگذر، بده آن جام شراب،
 همه را جمله یکی کن، که در این افرادیم.
 همه را غرق کن و بازرها زین اعداد،
 مزه‌ای بخش، که ما بی مزه اعدادیم.
 دل ما یافت از این باده عجایب بویی،
 لاجرم، از دم این باده لطیف اورادیم.
 از برون خسته یاریم و درون رسته یار،
 لاجرم، مست و طربناک و قوی بنیادیم.
 همه مستیم و خرابیم و فنای ره دوست،
 در خرابات فنا عاقله ایجادیم.
 هله، خاموش، بیارام، عروسی داریم،
 هله، گردک بنشینیم، که ما دامادیم.

۳۷۷

ساقیا، عربده کردیم، که در جنگ شویم،
 می گلرنگ بده، تا همه یکرنگ شویم.
 صورت لطف ثقی الله تویی در دو جهان،
 رخ می رنگ نما، تا همگان دنگ شویم.
 باده منسوخ شود، چون به صفت باده شویم،
 بنگ منسوخ شود، چون همگی بنگ شویم.
 هین، که اندیشه غم پهلوی ما خانه گرفت.
 باده ده، تا که از او ما به دو فرسنگ شویم.
 مطربا، بهر خدا، زخمه مستانه بزن،
 تا ز زخم خوش تو ساخته چون جنگ شویم.
 مجلس قیصر روم است، بده صیقل دل،
 تا که چون آینه جان همه بی‌زنگ شویم.
 یک جهان تنگدل و ما ز فراخی نشاط
 یک نفس عاشق آنیم، که دلتنگ شویم.

اگر ت شکار باید، ز منت شکار خوشتر،
همه صیدهای جان را به نثار بر تو بارم.
نه ز دام من ملالی، نه ز جام من وبالی،
نه نظیر من جمالی، چه غریب و ندوه یارم؟
خمش، ار دگر بگویم ز مقالت خوش او،
بپرد کبوتر دل سوی اول مطارم.
تبریز و شمس دین شد سبب فروغ اختر،
رخ شمس از او منور به فراز سبز تارم.

۳۷۵

از بت باخبر من خبری می‌رسدم،
وز لب چون شکر او شکری می‌رسدم.
شکر اندر شکر اندر شکر اندر شکر است،
شکری در دهن است و دگری می‌رسدم.
هر دم از گلشن او طرفه گلی می‌سکلم،
هر زمان تازه گل از شاخ تری می‌رسدم،
خبره از عشق ویم، کز هوشش هر نفسی
عاشق سوخته خیره‌سری می‌رسدم.
آن یکی زرد شده، کآتش او می‌کشدم،
وین دگر هست، که از وی نظری می‌رسدم.
وان دگر بر در آن خانه او بنشسته،
که در ار باز نشد، بانگ دری می‌رسدم.
وان یکی بر سر آن خاک سترک بنهاد،
که ز خاکش صفت جانوری می‌رسدم.

۳۷۶

ساقیا، ما ز ثریا به زمین افتادیم،
گوش خود بر دم ششتای طرب بنهادیم.
دل رنجور به طنبور نوایی دارد،
دل صدباره خود را به نوایش دادیم.

جز که در خون جگر می‌نروم.
من به جز سوی گهر می‌نروم.
جز به سوی گل تر می‌نروم.
تا چو می‌جز، که به سر می‌نروم.
جای آن هست، اگر می‌نروم؟

یک زمانی، که ز من دور شود،
گر جهان بحر شود، موج زند،
بلبل مستم و در باغ طرب
در سرم بوی میی افتادست،
اینچنین باغ و چنین سر و چمن،

۳۸۱

خواهم، که کفک خونین از دیگ جان برآرم،
گفتار دو جهان را از یک دهان برآرم.
از خود برآمدم من، در عشق عزم کردم،
تا همچو خود جهان را من از جهان برآرم.
ز تار نفس بد را، من چون گلوش بستم،
از گفت وارهم من، چون یک فغان برآرم.
والله کشانم او را چندان به گرد گردون،
کز جان دودرنگش آتش عیان برآرم.
ای بس عروس جان را رو بند تن ربایم،
وز عشق سرکشان را از خان و مان برآرم.
این جمله جانها را در عشق چنگ سازم،
وز چنگ بی‌زبان من سیصد زبان برآرم.
پُر کرد شمس تبریز در عشق یک کمانی،
کز عشق زه براید، چون آن کمان برآرم.

۳۸۲

پیش چنین جمال جانبخش چون نمیرم؟
دیوانه چون نگردم، زنجیر چون نگیرم؟
چون باده تو خوردم، من محو چون نگردم؟
تو چون میی، من آبم، تو شهد و من چو شیرم.
بگشا دهان خود را، آن قند بی‌عدد را،
عذر ار نمی‌پذیری، من عشوه می‌پذیرم.
دانی، که از چه خندم؟ از همت بلندم،
زیرا به شهر عشقت بر عاشقان امیرم.

دشمن عقل که دیده ست، کز آمیزش او
همه عقل و همه علم و همه فرهنگ شویم.
شمس تبریز چو در باغ صفا رو بنمود،
زود در گردن عشقش همه آونگ شویم.

۳۷۸

تو نمی آیی میان، من می روم.
من برای شمع روشن می روم.
جان همی گوید، که بی تن می روم.
مست گشتم، سیب خوردن می روم.
از برای عیش کردن می روم.
در رهش چون کوه آهن می روم.
در پی او همچو دامن می روم.
واندر آتش همچو روغن می روم.
ذره ذره سوی روزن می روم.

من به سوی باغ و گلشن می روم،
روز تاریک است بی رویش مرا،
جان مرا هشتست و پیشین می رود،
بوی سیب آمد مرا از باغ جان،
عیش باقی شد مرا آن جا، که من
من به هر بادی نگردم، زانکه من
من گریبان را دریدم از فراق،
آتشم، گرچه به صورت روغنم
همچو کوهی می نمایم، لیک من

۳۷۹

جانب شه همچو شهباز آمدیم.
سوی اصل و سوی آغاز آمدیم.
پایکوبان جانب ناز آمدیم.
چونکه اندر پرده راز آمدیم.
ما به دست صنایع انگاز آمدیم.
حمدلله، خانه پرداز آمدیم.
تا به بوی نان به خباز آمدیم.
کز مذلت سوی اعزاز آمدیم.

ما به خرمنگاه جان باز آمدیم،
سیر گشتیم از غریبی و فراق،
وارهیدیم از گدایی و نیاز،
در کنار محرمان جان پروریم،
او کمند انداخت و ما را برکشید،
پیش از آن کاین خانه ویران کرد اجل،
نان ما پختست و بویش می رسد،
هین، خمش کن، تا بگوید ترجمان،

۳۸۰

من از این شهر سفر می نروم.
من از او جای دگر می نروم.
جز سوی تنگ شکر می نروم.

من از این خانه بدر می نروم،
منم و این صنم و ساقی عمر،
به خدا، طوطی و طوطی بجهام،

آن جا جهان نور است، هم حور و هم قصور است،
شادی و بزم و سور است، با خود از آن نیایم.
جبریل پرده‌دار است، مردان درون پرده،
در حلقه شان نگینم، در حلقه چون درآیم؟
عیسی حریف موسی، یونس حریف یوسف،
احمد نشسته تنها، یعنی که من جدایم.
عشق است بحر معنی، هر یک چو ماهی در بهر،
احمد، گهر به دریا، اینک همی نمایم.

۳۸۵

آوازهٔ جمالت از جان خود شنیدیم،
چون باد و آب و آتش در عشق تو دویدیم.
اندر جمال یوسف گر دستها بریدند،
دستی به جان ما بر، بنگر چها بریدیم؟
رندان و مفلسان را پیداست، تا چه باشد،
این دلچ پاره پاره در پای تو کشیدیم.
در عشق جان‌سپاران مانند ما هزاران
هستند، لیک چون تو در خواب هم ندیدیم.
مانندهٔ ستوران در آب وقت خوردن
چون عکس خویش دیدیم، از خویش می‌رمیدیم.

۳۸۶

درده شراب یکسان، تا جمله جمع باشیم،
تا نقشهای خود را یک یک فرو تراشیم.
از خویش خواب گردیم، هم‌رنگ آب گردیم،
ما شاخ یک درختیم، ما جمله خواجه‌تاشیم.
ما طبع عشق داریم، پنهان آشکاریم،
در شهر عشق پنهان، در کوی عشق فاشیم.
خود را چو مُرده بینیم، بر گور خود نشینیم،
خود را چو زنده بینیم، در نوحه رو خراشیم.

با عشق لایزالی از یک شکم بزادم،
نو عشق می‌نمایم، واللّه، که سخت پیرم.
آن چشم اگر گشایی، جز خویش را نشایی
ور این نظر گشایی، دانی، که بی‌نظیرم.
اندر تنور سردان آتش زخم چو مردان،
واندر تنور گرمان من پخته تر خمیرم.
در لطف هم‌چو شیرم، اندر گلو نگیرم،
تا در غلط نیفتی، گر شور چون پنیرم.
در عشق شمس تبریز سلطان تاجدارم،
چون او به تخت آید، من پیش او وزیرم.

۳۸۳

ای توبه‌ام شکسته، از تو کجا گریزم؟
ای در دلم نشسته، از تو کجا گریزم؟
ای نور هر دو دیده، بی تو چه گونه بینم؟
وی گردنم بیسته، از تو کجا گریزم؟
ای شش جهت ز نورت، چون آینه ست شش رو،
وی روی تو خجسته، از تو کجا گریزم؟
دل بود از تو خسته، جان بود از تو رسته،
جان نیز گشت خسته، از تو کجا گریزم؟
گر بندم این بصر را ور بسکلم نظر را،
از دل نه‌ای گسسته، از تو کجا گریزم؟

۳۸۴

عالم گرفت نورم، بنگر به چشم‌هایم،
نامم بها نهادند، گرچه که بی‌بهایم.
زان لقمه کس نخوردست، یک ذره زان نبردست،
بنگر به عزت من، کان را همی بخایم.
گر چرخ و عرش و کرسی از خلق سخت دور است،
بیدار و خفته هر دم مستانه می‌برایم.

گفتم: میان باغ خود آنرا میانه نیست،
کردم قران به مفخر تبریز شمس دین،

۳۸۹

پیشتر آ، می لبا، تا همه شیدا شویم،
دست به هم وا دهیم حلق صفت جوق جوق
بر لب دریای عشق تازه برویم باز،
وز جگر گلستان شعله دیگر زنییم،
جوهر ما رو نمود، لیک از آن سوی بحر،
شاهسوارا، به سر تاج بجنبان چنین،
بر سر دارش کنییم، هر که بگوید یکیم،

۳۹۰

بار دگر ذره وار رقص کنان آمدیم،
بر سر میدان عشق چونکه یکی گو شدیم،
عشق نیاز آورد، گر تو چنانی، رواست،
خواجه مجلس تویی، مجلسیان حاضرند،
شکر، که ناداشت وار از سبب زخم تو،
شمس حق، این عشق تو تشنه خون من است
جز نمکت نشکند شورش تبریز را،

۳۹۱

نگفتمت، مرو آن جا، که آشنات منم؟
وگر به خشم روی صد هزار سال ز من،
نگفتمت، که به نقش جهان مشو راضی؟
نگفتمت، که منم بحر و تو یکی ماهی؟
نگفتمت، که چو مرغان به سوی دام مرو؟
نگفتمت، که ترا ره زند و سرد کنند؟
نگفتمت، که صفتهای زشت در تو نهند؟
نگفتمت، که مگو کار بنده از چه جهت
اگر چراغدلی، دان، که راه خانه کجاست،

لیک از میان نیست میانی خریده‌ام.
بیرون ز هر دو قرن قرانی خریده‌ام.

بیشتر آ، گوهرآ، تا همه دریا رویم.
جمع معلق زنان مست به دریا رویم.
های، که چون گلستان تا به ابد ما نویم.
چون ز رخ آتشین مایه صد پرتویم.
آه، که تو زین سوی، آه، که ما زان سویم.
تاج ترا گوهریم، اسپ ترا ما جویم.
آتش اندرزنییم، هر که بگوید دویم.

زان سوی گردون عشق چرخ زنان آمدیم.
گه به کران تاختیم، گه به میان آمدیم.
ما چو از آنسو تریم، ما نه چنان آمدیم.
آب چو آتش بیار، ما نه به نان آمدیم.
چونکه به جان آمدیم، زود به جان آمدیم.
تیغ و کفن در بغل، بهر همان آمدیم.
فخر زمین در غمت، شور زمان آمدیم.

در این سراب فنا چشمه حیات منم.
به غاقبت به من آیی، که منتهاات منم.
که نقشبند سرپرده رضات منم.
مرو به خشک، که دریای باصفات منم.
بیا، که قوت پرواز و پر و پات منم.
که آتش و تبش و گرمی هوات منم.
که گم کنی، که سر چشمه صفات منم.
نظام گیرد، خلاق بی جهات منم.
وگر خداصفتی، دان، که کدخدات منم.

هر صورتی، که روید بر آینه دل ما،
زنگ قلاش دارد، زیرا که ما قلاشیم.
ما جمع ماهیانیم، بر روی آب رانیم،
این خاک بوالهوس را بر روی خاک پاشیم.
تا ملک عشق دیدیم، سرخیل مقلسانیم،
تا نقد عشق دیدیم، تجار بی قماشیم.

۳۸۷

من آن شب سیاهم، کز ماه خشم کردم،
من آن گدای عورم، کز شاه خشم کردم.
از لطفم آن یگانه می خواند سوی خانه،
کردم یکی بهانه وز راه خشم کردم.
گر سر کشد نگارم ور غم برد قرارم،
هم آه برنیارم، از آه خشم کردم.
گاهم فریفت با زر، گاهم به جاه و لشکر،
از زر چو زر بجستم وز جاه خشم کردم.
ز آهن ربای اعظم من آهنم، گریزان،
وز کهربای عالم من گاه، خشم کردم.
ما ذره ایم سرکش از چار و پنج و از شش،
خود پنج و شش که باشد، ز الله خشم کردم.
این را تو برنتابی، زیرا برون آبی،
گر شبه آفتابی ز اشباه خشم کردم.

۳۸۸

چیزی مگو، که گنج نهانی خریده ام،	جان داده ام، ولیک جهانی خریده ام.
روم چو زرگر است از لو این سخن شنو:	دلدم قرانیه زر و کفی خریدم.
از چشم ترک دوست چه تیری، که خوردم،	وز طلق لبرویش چه کملی خریدم.
با خلق بسته بسته بگویم من این حدیث،	با کس نگویم: این ز فلانی خریدم.
هر چند بی زبان شده بودم چو ماهی،	دیدم شکرلیبی و زبانی خریده ام.
ناگاه چون درخت برستی میان باغ،	زلن باغ بی نشانه نشانی خریده ام.

گه چرخ زنان همچون فلکم،
 چرخم پی حق، رقصم پی حق،
 چون دید مرا، بخرید مرا
 شیر است یقین در پیشه جان،
 آن کاو به قضا داده است رضا،
 یا جوج منم، ما جوج منم،
 بریند دهان، در باغ درآ،

تلخی نکند شیرین ذقنم،
 عریان کندم هر صبحدمی،
 در خانه جهد، مهلت ندهد،
 از ساغر او گیج است سرم،
 تنگ است بر او هر هفت فلک،
 از شیرۀ او من شیردلیم،
 می گفت، که تو در چنگ منی،
 من چنگ توام، بر هر رگ من
 حاصل، تو ز من دل برنکنی،

آمدم باز، تا چنان گردم،
 سر خمم رحیق بگشایم،
 عشرت اکنون علم به صحرا زد،
 باغ خلد است جان من، تا من
 برنگردم به گرد خود چون قطب،
 چون شبنم روز گشت، ای سلطان،
 کان زرم، نیم زر محدود،
 تن زن از هی هی شبانانه،
 که چو خورشید جمله جان گردم،
 سرده بزم سرخوشان گردم،
 من چو فکرت چرا نهان گردم؟
 قره العین باغبان گردم،
 گرد قطبان چو آسمان گردم،
 فارغ از بام و پاسبان گردم،
 که پی سنگ امتحان گردم،
 پادشاهم، چرا شبان گردم؟

به کوی عشق تو من نامدم، که باز روم،
 چه گونه قبله گزارم، چو در نماز روم؟
 به جز، که کور نخواهد، که من به هیچ سبب
 به سوی ظلمت از آن شمع صد طراز روم.
 کدام عقل روا بیند این که من تشنه
 به غیر حضرت آن بحر بی نیاز روم.
 براق عشق گزیدم، که تا به دور ابد
 به سوی طرّه هندو به ترکتاز روم.
 شب چو بازو بط روز را بسوزد پر،
 چو در سحر به مناجات او به راز روم.
 چو چشمبند قضا راه چشم بسته کند،
 به بوی عنبریش چشمها فراز روم.
 به خاک پای خداوند شمس تبریزی،
 که چون شدم ز وی از دست، سرفراز روم.

اگر به عقل و کفایت پی جنون باشم،
 میان حلقه عشاق ذوفنون باشم.
 منم به عشق سلیمان، زبان من آصف،
 چرا به بسته هر دارویی فسون باشم؟
 خلیل وار بیچم سر خود از کعبه،
 مقیم کعبه شوم، کعبه را ستون باشم.
 هزار رستم دستان به گرد ما نرسد،
 به دست نفس مخنت چرا زبون باشم؟
 به دست گیرم آن ذوالفقار پر خون را،
 شهید عشقم و اندر میان خون باشم.
 در این بساط منم عندلیب الرحمان،
 مجوی حدّ و کنارم، ز حد برون باشم.
 مرا به عشق بهرورد شمس تبریزی،
 ز روح قدس ز کروبیان فزون باشم.

رحمتی کن، که در هوای توام.
 ما همه ذره در هوای توام.
 منتظر بر در سرای توام.
 بی خود از شربت لقای توام.
 کآخر، ای دوست، آشنای توام.
 ما همه بنده رضای توام.
 ای پریزاده، خاک پای توام.
 ما همه بنده و گدای توام.

عاشق روی جان فزای توام.
 تو به رخسار آفتابی و مه،
 تا تو زمین پرده روی بنمایی،
 ای که ما در میان مجلس انس
 خیره چون دشمنان مگش ما را،
 تو رضا می دهی به گشتن ما،
 گرچه با خاتم سلیمانیم،
 شمس تبریز، جان جانمایی.

یک زمان از زمانه بگریزیم.
 همه از پیش خویش بر خیزیم.
 با کسان خسان نیامیزیم.
 می آسوده در قده ریزیم.
 نه گرفتار زهد و پرهیزیم.
 بر مرادش رویم و نستیزیم.
 چند با هر کسی در آویزیم؟
 مست جاوید شاه تبریزیم.

خیز، تا فتنه ای برانگیزیم،
 بر بساط نشاط بنشینیم،
 جز حریف ظریف نگزینیم،
 غم بیهوده در جهان نخوریم،
 ما گرفتار شادی و طربیم،
 گر ستیزه کند فلک با ما،
 چون نداریم هیچ دست آویز،
 عیش باقیست شمس تبریزی.

هر نفس زیر لب چه می خوانیم؟
 ما گهی گنج، گاه ویرانیم.
 زان سبب همچو چرخ گردانیم.
 چون در این خانه جمله مهمانیم.
 به صفت بین، که ما چو سلطانیم.
 چه غم، امروز اگر به زندانیم؟
 هم نرنجیم و هم نرنجانیم.
 صد هزاران هزار چندانیم.

تو چه دانی، که ما چه مرغانیم؟
 چون به دست آورد کسی ما را،
 چرخ از بهر ماست در گردش،
 کی به انیم اندر این خانه،
 گر به صورت گدای این کویم،
 چونکه فردا شهیم در همه مصر،
 تا در این صورتیم، از کس ما
 شمس تبریز چونکه شد مهمان.

تا به جان مست عشق آن یارم،
 هر دمی گر نه جان نو دهم،
 گرد آن مه چو چرخ می گردم،
 بر سر کارگاه خوبی بود،
 سوزنم چنگ شد از او در تار،
 تا من این کارگاه عالم را،
 تا بسوزم حجاب غفلت و خواب
 تا بیابم ز شمس تبریزی،

سرده باده‌های انوارم،
 ای دل، از جان خویش بیزارم،
 پس، دگر چیست در زمین کارم؟
 سوزنش کرده است چون تارم،
 تا به آواز زیر می زارم،
 کاو حجاب حق است، برادرم،
 ز آتش چشمهای بیدارم،
 صحت این ضمیر بیمارم.

ما همه از الست همدستیم،
 ما همه همدلیم و همراهیم،
 ما ز کونین عشق بگزیدیم،
 چند تلخی کشید جان ز فراق،
 آفتابی درآمد از روزن،
 آفتابا، مکش ز ما دامان،
 از شعاع تو هست، اگر لعلیم،
 پیش تو ذره وار رقصانیم،

عاقبت، شکر، باز پیوستیم،
 جمله از یک شراب سرمستیم،
 جز که آن عشق هیچ نپرستیم،
 عاقبت از فراق وارستیم،
 کرد ما را بلند، اگر پستیم،
 نی که بر دامن تو بنشستیم،
 از تو هستیم ما، اگر هستیم،
 از هوای تو بند بشکستیم،

ما، که باده ز دست یار خوریم،
 ایمنیم از خمار می، ایرا
 جام مردان بیار، تا کامروز
 به دم ناشمرده زنده شویم،
 ساقیا، پای دار، تا ز گفت
 پی این شیر مست می پوییم،
 زان دیاریم، کز حدت پاک است،
 نه چو کرگس اسیر مرداریم،

کی چو اشتر گیاه و خار خوریم؟
 می ساقی بی خمار خوریم،
 بی محابا و مردوار خوریم،
 اندر آن دم، که بی شمار خوریم،
 می سرخوش پایدار خوریم،
 تا کباب از دل شکار خوریم،
 روزی پاک از آن دیار خوریم،
 نه چو لکلک ز حرص مار خوریم،

قصد جفاها نکنی، و با دل من،
 و با دل من، و با دل من، و با دل من،
 قصد کنی بر تن من، شاد شود دشمن من
 و انگه از این خسته شود یا دل تو، یا دل من.
 واله و مجنون دل من، خانه پر خون دل من،
 بهر تماشا چه شود، رنجه شوی تا دل من؟
 خورده شکرها دل من، بسته کمرها دل من،
 وقت سحرها دل من، رفته به هر جا دل من.
 مرده و زنده دل من، گریه و خنده دل من،
 خواجه و بنده دل من، از تو چو دریا دل من.
 ای شده استاد امین، جز که در آتش منشین،
 گرچه چنین است و چنین، هیچ میاسا، دل من.
 سوی صلاح دل و دین، آمد جبریل امین،
 در طلب نعمت جان، بهر تقاضا دل من.

ای شده از جفای تو جانب چرخ دود من،
 جور مکن، که بینشود، شاد شود حسود من.
 بیش مکن تو دود را، شاد مکن حسود را،
 وه، که چه شاد می شود از تلف وجود من.
 تلخ مکن امید من، ای شکر سپید من،
 تا ندرم ز دست تو پیرهن کبود من.
 دلبر و یار من تویی، رونق کار من تویی،
 باغ و بهار من تویی، بهر تو بود بود من.
 خواب شبم ربوده ای، مونس من تو بوده ای،
 درد توام نموده ای، غیر تو نیست سود من.
 جان من و جهان من، زهره آسمان من،
 آتش تو نشان من، در دل همچو عود من.
 جسم نبود و جان بدم، یا تو بر آسمان بدم،
 هیچ نبود در میان، گفت من و شنود من.

چند قبا بر قد دل دوختم،
 پیر فلک راه که قراریش نیست،
 گنج کرم آمد مهمان من،
 حاصل از این سه سخنم پیش نیست:
 بر مثل شمع من پاکباز،
 بسکه بسی نقطه عیسی جان
 بسکه ادا تم دنا نقصه.

چند چراغ خرد افروختم،
 گردش بس بوالعجب آموختم،
 وام فقیران ز کرم توختم،
 سوختم و سوختم و سوختم،
 ریختم آن دخل، که اندوختم،
 در دل و در گوش خر اسپوختم،
 تا بنگوید صنم شوخ: تم!

شد ز غمت خانه سودا دلم،
 در طلبت، زهره رخ ماهرو،
 فرش غمش گشتم و آخر ز بخت
 آه، که امروز دلم را چه شد؟
 از طلبت گوهر گویای عشق
 روز شد و چادر شب می‌درد
 از دل تو در دل من نکته هاست،
 گر نکنی بر دل من رحمتی،
 ای تبریز از هوس شمس دین.

در طلبت رفت به هر جا دلم
 می‌نگرد جانب بالا دلم.
 رفت بر این سقف مصفا دلم.
 دوش چه گفتست کسی با دلم؟
 موج زند، موج چو دریا دلم.
 در پی آن عیش و تماشا دلم.
 اه چه ره است از دل تو تا دلم.
 وای دلم، وای دلم، وای دلم.
 چند رود سوی تریا دلم؟

چند گهی فاتحه خوانت کنم،
 پیر شدی در غم ما، باک نیست،
 هیچ غم جان مخور، ار جان برفت،
 آن چه محال است، تصور دهم،
 ره دهمت تا به اصول اصول،
 گرچه کلیمی همه در اعتراض،

از پس آن شاه جهانت کنم،
 پیر بیا، تا که جوانت کنم،
 بگلر لشکرگه جانت کنم،
 وجه محالیش بیانت کنم،
 راه چه باشد، که چنانت کنم،
 کشف کنم، خضر زمانت کنم،

روح گریخت پیش تو از تن همچو دوزخم،
شرم بریخت پیش تو دیده شرمسار من.

۴۱۰

چه باشد پیشه عاشق به جز دیوانگی کردن؟
چه باشد ناز معشوقان به جز بیگانگی کردن؟
ز هر ذره بیاموزید پیش نور برجستن،
ز پروانه بیاموزید آن مردانگی کردن.
چو شیر مست بیرون جه، نه اول دان و نه آخر،
که آید ننگ شیران را ز روبه شانگی کردن.
سرافراز است که، لیکن نداند ذره پاشیدن،
چه گویم باز را، لیکن کجا پروانگی کردن؟
به پیش تیر چون اسپر برهنه زخم را جستن،
میان کوره با آتش چو زر همخانگی کردن.
گر آب جوی شیرین است، ولی کو هیبت دریا،
کجا فرزین شه بودن، کجا فرزانگی کردن.
تویی پیمانۀ اسرار، گوش و چشم را بریند،
نتاند کاسه سوراخ خود پیمانگی کردن.
اگر باشد شبی روشن، کجا باشد به جای روز؟
وگر باشد شبی تابان، کجا دردانگی کردن؟

۴۱۱

چو افتم من ز عشق دل به پای دلربای من،
از آن شادی بیاید جان، نهان افتد به پای من.
وگر روزی در آن خدمت کنم تقصیر، ناگاهان
شود جان خصم جان من، کند این دل سزای من.
سحرگاهی دعا کردم، که جانم خاک پای او،
شنیدم نعره آمین ز جان اندر دعای من.
چه گونه راه برد این دل به سوی دلبر پنهان؟
چه گونه بوی برد این جان، که هست او جانفزای من!

عید نمای عیدراه ای تو هلال عید من،
 گوش بمال ماه راه ای مه ناپدید من!
 بود من و فنای من، خشم من و رضای من،
 صدق من و ریای من، قفل من و کلید من،
 اصل من و سرشت من، مسجد من، کنشت من،
 دوزخ من، بهشت من، تازه من، قدید من،
 جور کنی، وفا بود، درد دهی، دوا بود،
 لایق تو کجا بود دیده جان و دید من؟
 بیشتر از نهاد جان لطف تو داد داد جان،
 ای همگی مراد جان، پس، تو بدی مرید من،
 ای مه عید روی تو، ای شب قدر موی تو،
 چون برسم به جوی تو، پاک شود پلید من،
 جسم چو خانقاه جان، فکرتها چو صوفیان،
 حلقه زدند و در میان دل چو ابایزید من،
 دم تزنم، خمش کنم، یا همه رو ترش کنم،
 تا که بگوییم، ام، تویی حاضر و مستفید من.

باز بهار می کشد زندگی از بهار من،
 مجلس و بزم می نهد، تا شکند خمار من،
 من دل پردلان بدم، قوت صابران بدم،
 برد هوای دلبری هم دل و هم قرار من،
 تند نمود عشق او، تیز شدم ز تندیش،
 گفت: برو، ندیده‌ای تیزی ذوالفقار من؟
 از قدم درشت او نرم شده ست گردنم،
 تا چه کشد دگر از او گردن ترمسار من،
 پخته نجوشد، ای صتم، جوش مده، که پخته‌ام،
 کز سر دیگ می‌رود تا به فلک بخار من،
 هین، که بخار خون من باخبر است از غمت،
 تا نبرد به آسمان راز دل نزار من.

گویند، که «هر که هست، در گور اسیر آید»،
در حقه تنگ آن مشک نگذارد مشک افشان.
در سینه تاریکی دل را چه بود شادی؟
زنداد نبود سینه، میدان بود آن میدان.
اندر رحم مادر چون طفل طرب یابد،
آن خون به از این باده وان جا به از این بستان.
گر شرح کنم این را، ترسم، که مقلد را
آید به خیال اندر اندیشه سرگردان.

۴۱۴

از چشمه جان ره شد در خانه هر مسکین،
ماننده کاریزی بی تیشه و بی میتین.
دل روی سوی جان کرد، گای عاشق و وی پردرد،
بر روزن دل بررو، در خانه خود منشین.
ای خواجه سودایی، می باش تو صحرایی،
در گلشن شادی رو، منگر به غم غمگین.
چون پوست بود این دل، چون آتش باشد غم،
وین پوست از آن آتش چون سفره بود پرچین.
چون دیده دل از غم پر خاک شود، ای ام،
تبریز کجا یابی با حضرت شمس الدین؟

۴۱۵

آن ساعد سیمین را در گردن ما افکن،
بر سینه ما بنشین، ای جان منت مسکن.
سرمست شدم، ای جان وز دست شدم، ای جان،
ای دوست، خمارم را از لعل لبش بشکن.
ای ساقی هر نادر، این می ز چه خم داری؟
من بنده ظلم تو، از بیخ و بنم برکن.
هم پرده من می در، هم خون دلم میخور،
آخر، نه تویی با من؟! شاباش، زهی، ای من.

یکی جامی به پیشم داشت و من از ناز گفتم: «هی»
بگفتا: «هی مگو، بستان برای من، برای من».
چو یک قطره چشیدم من، ز ذوق اندرکشیدم من
یکی رطلی، که شد بویش در این ره رهنمای من.

۴۱۲

چه دانستم، که این سودا مرا زین سان کند مجنون،
دلَم را دوزخی سازد، دو چشمم را کند جیحون.
چه دانستم، که سیلابی مرا ناگاه برآید،
چو کشتی‌ام دراندازد میان قلزم پر خون.
زند موجی بر آن کشتی، که تخته تخته بشکافد،
که هر تخته فرو ریزد ز گردشهای گوناگون.
نهنگی هم برآرد سر، خورد آن آب دریا را،
چنان دریای بی‌پایان شود بی آب چون هامون.
شکافد نیز آن هامون نهنگ بحر فرسا را،
کشد در قعر ناگاهان به دست قهر چون قارون.
چو این تبدیلها آمد، نه هامون ماند و نه دریا،
چه دانم من، دگر چون شد، که چون غرق است در بی چون.
چه دانمهای بسیار است، لیکن من نمی‌دانم،
که خوردم از دهان بندی در آن دریا کفی افیون.

۴۱۳

دو چیز بخواهد بود در هر دو جهان، می‌دان،
از عاشق حق توبه وز باد هواطبعان.
گر توبه شود دریا، یک قطره نیابم من،
ور خاک درآیم من، آن خاک شود سوزان.
در خاک تنم بنگر، گز جان هواپیشه،
هر ذره در این سودا گشتست چو دل گردان.
خاصیت من این است، هر جا، که روم، اینم،
چه دوزد پالانگر؟ هر جا، که رود، پالان.

ما را هم از آن آتش دل آب حیات است،
کار هیوان است، نه کار دل و جان است

بر آتش دل، شاد بسوزیم چو لادن.
در خاک بیوسیدن و از خاک بزادن.

۴۱۹

گر زآنکه ملولی ز من، ای فتنه حوران،
در کوچه کوران تو یکی روز گذشتی،
در خواب نمودی تو شبی قامت خود را،
ای آنکه ترا جنبش این عشق نبودست،
از لحن عربی چو شتر پادیه گوید،
عشقا، تو سلیمان و سماع است سپاهت،
شمس الحق تبریز چو خورشید برآید،

این سلسله بگذار و کسی را بمشوران.
افتاد دوصد خارش در دیده کوران.
بر سرو بیفزود ز تو قد قصوران.
حیران شده بر جای تو چون تازه حضوران.
زین لحن چه بیگانه‌ای؟! ای کم ز ستوران.
رفتند به سوراخ خود از بیم تو موران.
زیرا که ز خورشید بود جامه حوران.

۴۲۰

دل خونخواره را یکباره بستان،
بکن جان مرا امروز چاره،
همه شب دوش می‌گفتم: «خدایا،
دل سنگین او چون ریخت خونم،
به دست دل فرستادم دو سه خط،
در آن خط صورت و اشکال عشق است،
دلت با عشق هم استاره افتاد،

ز غم صدپاره شد، یک پاره بستان.
وگر نه، جان از این بیچاره بستان.
که داد من از آن خونخواره بستان.
تو خون من ز سنگ خاره بستان.»
یکی خط را از آن آواره بستان.
برای عبرت و نظاره بستان.
نخواهی، جرم از استاره بستان.

۴۲۱

تو هر جزو جهان را برگذر بین،
تو هر یک را به طمع روزی خود
مثال اختران از بهر تابش،
مثال سیلها در جستن آب
برای هر یکی از مطبخ شاه
به پیش جام بحرآشام ایشان
و آنها را، که روزی روی شاد است،
به چشم شمس تبریزی تو بنگر،

تو هر یک را رسیده از سفر بین.
به پیش شاه خود بنهاده سر بین.
فتاده عاجز اندر پای خور بین.
به سوی بحرشان زیر و زبر بین.
به قدر او تو خوان معتبر بین.
تو دریای جهان را مختصر بین.
ز حسن شه دهانشان پرشکر بین.
یکی دریای دیگر پُر گهر بین.

از دوست ستم نبود، بر مست قلم نبود،
جز عفو و کرم نبود بر مست چنین مسکن.
از معدن خویش، ای جان، بخرام در این میدان،
رونق نبود زر را، تا باشد در معدن.
با لعل چو تو کانی، غمگین نشود جانی،
در گور و کفن ناید تا باشد جان در تن.

۴۱۶

نی، نی، به از این باید با دوست وفا کردن،
زخمی، که زند دستت بر عاشق سرمستت،
مرغی، که جشد یک دم از دانه دام تو،
ای کار دو چشم تو بی جرم و گنه گشتن
خوش واقعه‌ای دارد دل با غم عشق تو،
دعوی صفا کردن در عشق تو نیکو نیست.

۴۱۷

با روی تو کفر است به معنی نگریدن،
با پر تو مرغان ضمیر دل ما را
لندر فلک عشق هر آن مه، که بتابد
دشتی، که چراگاه شکاران تو باشد،
هر عشق، که از آتش عشق تو بخیزد،
در باطن من جان من از غیر تو ببرد،
در خواب شود غافل از این دولت بیدار،
رنجور شقاوت چو بیفتاد به یاسین
جز عشق خداوندی شمس الحق تبریز،

۴۱۸

هر شب، که بود قاعده سفره نهادن،
ای لطف ترا قاعده بر روزه گشایان،
چون قوت دل از مطبخ سودای تو باشد،

ای روی تو نوبهار خندان،
می بینمت، ای نگار، در خلد،
یک لحظه جدا مباش از من،
ای شهر جهان خراب بی تو،
ای صد گل سرخ عاشق تو،
در بیشه دل خیال رویت
هر روز ز جانی برآیی،
بحریست صفات شمس تبریز،

۴۲۶

دلبر بیگانه صورت مهر دارد در نهان،
گر زبانش تلخ گوید، قند دارد در دهان.
از درونسو آشنا و از برون بیگانه رو،
اینچنین پر مهر دشمن من ندیدم در جهان.
چونکه دلبر خشم گیرد، عشق او می گویدم:
«عاشق ناشی مباش و رو مگردان، هان و هان».
راست، ماند تلخی دلبر به تلخی شراب،
سازوار اندر مزاج و تلخ تلخ اندر زبان.
پیش او مردن به هر دم از شکر شیرین تر است،
مرده داند این سخن را، تو می پرس از زندگان.
شاد روزی، کاین غزل را من بخوانم پیش عشق،
سجده آرم بر زمین و جان سپارم در زمان.
مرغ جان را عشق گوید: «میل داری در قفس؟»
مرغ گوید: «من ترا خواهم، قفس را بردران».

۴۲۷

چون ببینی آفتاب، از روی دلبر یاد کن،
چون ببینی ابر را، از اشک چاکر یاد کن.
چون ببینی ماه نو را همچو من بگداخته،
از برای جان خود، زین جان لاغر یاد کن.

بدان می این قضاها را بگردان
 شراب پاک بالا را بگردان
 زمین و چرخ و دریا را بگردان
 بیا، دریای سودا را بگردان.
 مرا لا گیر و الا را بگردان.
 دل بی دست و بی پا را بگردان.
 چو فرمودی مرا، جا را بگردان.

بیا، ساقی، می ما را بگردان.
 قضا خواهی، که از بالا بگردد.
 زمینی خود که باشد با غبارش؟
 نیندیشم دگر زین خرده سودا.
 اگر من محرم ساغر نباشم.
 اگر کز رفت این دلها ز مستی.
 شرابی ده، که اندر جا ننگجم.

همه یاران همدل همچو یاران.
 صلاهی عاشقان و حقگزاران.
 هزاران در هزاران در هزاران.
 همه شاهان عشق و تاجداران.
 زهی خوبان! زهی سیمین عذاران.
 دگر جوقی چو شاخ گل سواران.
 نباشد، مست آن می را خماران.

به باغ آیم فردا جمله یاران.
 صلا گفتیم، فردا روز باغ است.
 در آن باغ از بتان و بت پرستان.
 همه شادان و دست انداز و خندان.
 به زیر هر درختی ماهرویی.
 یکی جوقی پیاده همچو سبزه.
 نبینی سبزه را با گل حسودی.

ای رفتن تو چو رفتن جان.
 آیین گل است در گلستان.
 افتاده میان ریگ سوزان.
 بی دولت داد و عدل سلطان؟
 آن با تویی، که هست پنهان.
 خاصه به تموز گرم و تفسان.
 جز خفاشی ز بیم مرغان.
 مرغان، که معودند با آن.
 بنگر ز کدامی، ای غزل خوان؟

یر آمده‌ای، مرو شتابان.
 دیر آمدن و شتاب رفتن
 گفتی: «چونی؟! چنانکه ماهی
 چون باشد شهر، شهریا را.
 من بی تو نیم، ولیک خواهم
 شب پرتو آفتاب هم هست،
 قانع نشود به گرمی او
 گرمی خواهند و روشنی هم.
 ما وصف دو جنس مرغ گفتیم.

آفتابا، بار دیگر خانه را پرنور کن،
 دوستان را شاد گردان، دشمنان را کور کن.
 از پس کوهی برا و سنگها را لعل ساز،
 بار دیگر غوره‌ها را پخته و انگور کن.
 آفتابا، بار دیگر باغ را سرسبز کن،
 دشت را و کشت را پُر حله و پُر حور کن.
 ای طبیب عاشقان و ای چراغ آسمان،
 عاشقان را دست گیر و چاره رنجور کن.
 اینچنین رویی چو مه در زیر ابر انصاف نیست،
 ساعتی این ابر را از پیش آن مه دور کن.
 گر جهان پرنور خواهی، دست از رو بازگیر،
 ور جهان تاریک خواهی، روی را مستور کن.

به خدا، میل ندارم نه به چرب و نه به شیرین،
 نه بدان کیسه پُر زر، نه بدین کاسه زرین.
 بگشی اهل زمین را، به فلک بانگ زند مه:
 که، زهی، جدّ و سماحت، عجباً، قدرت و تمکین!
 چو خیال تو بتابد چو مه چارده بر من،
 بگزد ساعید و اصبع ز حسد زهره و پروین.
 هله، المنه لله، که بدین ملک رسیدم،
 همه حق بود، که می‌گفت مرا عشق تو پیشین.
 چو مرا بر سر پا دید، به سر کرد اشارت،
 که رسید آن تو چه خواهی، هله، ایمن شو و بنشین.
 همه خلق از سر مستی ز طرب سجده کنانش،
 بره و گرگ به هم خوش، نه حسد در دل و نی کین.
 شناسند ز مستی ره ده از ره خانه،
 شناسند، که مردیم عجب، یا گل رنگین.
 قدح اندر کف و خیره، چه کنم من، عجب، این را؟

درنگر در آسمان وین چرخ سرگردان ببین.
حال سرگردان این بی‌پا و بی سر یاد کن.
چون جهان تاریک بینی از سپاه زنگ شب،
از اسیران شب هجران کافر یاد کن.
چون ببینی نسر طایر بر فلک بر آتشین،
ز آتش مرغ دل سوزیده شهپر یاد کن.
چون ببینی بر فلک مریخ خون‌آشام راه،
چشم مریخی خون‌آشام پرشر یاد کن،
لب ببند و خشک آر و هر چه بینی خشک و تر،
در لب و چشم نگر، زان خشک و زین تر یاد کن.

۴۲۸

هر صبحی ارغنونها را برنجان همچنین،
آفرینها بر جمالت همچنین، جان، همچنین!
پیش رویت روز مست و پیش زلفت شب خراب،
ایکه کفرت همچنان و وی که ایمان همچنین.
در کنار زهره نه تو چنگ عشرت همچنان،
پایکوبان اندر آ، ای ماه تابان، همچنین.
اشتهای مشک و عنبر چون بخیزد جمع راه،
حلقه‌های زلف خود را زو برافشان همچنین.
چرخه چرخ ار بگردد بی مرادت یک نفس،
آتشی درزن به جان چرخ گردان همچنین.
روز روز مجلس است، ای عشق، دست ما بگیر،
می‌کشان تا بزم خاص و تخت و سلطان همچنین.
پاره پاره بیشتر رو، گرچه مستی، ای رفیق،
پاره راه است از ما تا به میدان همچنین.
در هوای شمس تبریزی ز ظلمت می‌گذر،
ناگهان سر برزنی از باغ و ایوان همچنین.

اینک آن پرده گیتی، که خرد چادرشان
 همچو خورشید به هر خانه فتد لشکرشان
 در نظر هیچ نگنجد نظر دیگرشان
 بوده ام نعره زنان، رقصکان بر درشان
 بو گرفتست دل و جان من از عنبرشان
 سر بنه، تا برسد بر تو دماغ ترشان
 مه نبات و حیوان و مه زمین مادرشان
 چه قدر خورد تواند مگس از شکرشان؟

اینک آن انجم روشن، که فلک چاکرشان،
 همچو اندیشه به هر سینه بود مسکنشان.
 نظر اولشان زنده کند عالم را،
 ای بسا شب، که من از آتششان همچو سپند
 گر تو بو می نبری، بوی کن اجزای مرا،
 ور تو بس خشک دماغی، به تو بو می نرسد،
 خود چه باشد تر و خشکی حیوانی و نبات،
 همه عالم به یکی قطره دریا غرقند،

کس تویی، دیگر کسان را برشکن.
 سنگ بستان، باقیان را برشکن،
 اختران آسمان را برشکن.
 سینه های غیبیان را برشکن.
 بی نشان هر نشان را برشکن.
 بارنامه پاسبان را برشکن.
 شمع جان و شمعدان را برشکن.

جان جانمایی تو، جان را برشکن،
 گوهر باقی، درآ در دیده ها،
 ز آسمان حق بتاب، ای آفتاب،
 غیبیان کن سینه های خلق را،
 بانسان از بی نشان پرده شده،
 روز مطلق کن شب تاریک را،
 شمس تبریز! آفتابی، آفتاب،

گشتم از خوبی او بی هوش من.
 تا سحرگه بوده ام مدهوش من.
 تا ز رنگش گشتم اطلس پوش من.
 بس شنیدم بانگ نوشتاتوش من.
 حلقه او دیدم اندر گوش من.
 بس بدیدم نقش جان در روش من.
 چون بدیدم بحر را در جوش من.
 ای غلام همچنان چاوش من!

فقر را در خواب دیدم دوش من،
 از جمال و از کمال لطف فقر
 فقر را دیدم مثال کان لعل،
 بس شنیدم های و هوی عاشقان،
 حلقه ای دیدم، همه سرمست فقر،
 بس بدیدم نقشها در نور فقر،
 از میان جان ما صد جوش خاست،
 صد هزاران نعره می زد آسمان،

بخورم یا که ببخشم، تو بگو، ای شه شیرین!
 تو بخور چه بود بخشش، هله، که دور تو آمد.
 هله خوردم، هله خوردم، چو منم پیش تو تعیین.
 تو خور این باده عرشی، که اگر یک قدح از وی
 بنهی بر کف مرده، بدهد پاسخ تلقین.

۴۳۱

که شد ادریش قیماز و سلیمان بلبلان
 مانده اندر عجبش خیره همه بوالعجان
 همه گرگان شده از خجلت این گرگ شبان
 که رمیدند ز دارو همه درمان طلبان
 بس بود مستی او عذر همه بی ادبان
 که همان بی سببی شد سبب بی سببان
 طرب اندر طرب است از مدد بو طربان
 باز گویم صفت عشق به روزان و شبان
 چون ترا عشق لب ملسته نگه دار زبان.

چه شکر داد عجب یوسف خوبی به لبان
 شکر خانه او رفته به سر لبشکران
 خبر افتاد که گرگی طمع یوسف کرد
 چه خوشیهای نهانست در آن درد و غمش
 بس بود هستی او مایه هر نیست شده
 عارف از ورزش اسباب بدان کاهل شد
 خیز، کلمروز ز اقبال و سعادت باری
 من بر آن بودم، کز جان و دل تفسیده
 شمس تبریز مرا دوش همی گفت: «خמוש»

۴۳۲

آنکه آموخت مرا همچو شرر خندیدن
 عشق آموخت مرا شکل دگر خندیدن
 تا نمایم همه را بی ز جگر خندیدن
 کار خلمان بود از فتح و ظفر خندیدن
 جان هر صبح و سحر همچو سحر خندیدن
 عادت برق بود وقت مطر خندیدن
 تا در آتش تو ببینی ز حجر خندیدن
 گر نه قلبی، بنما وقت ضرر خندیدن
 بر شه عاریت و تاج و کمر خندیدن
 بر غم شهوت و بر ماده و تر خندیدن
 رو، حلال است بر فضل و هنر خندیدن
 بایست بر خود و بر شمس و قمر خندیدن
 وقت اشکوفه به بالای شجر خندیدن

جنتی کرد جهان را به شکر خندیدن
 گرچه من خود ز عدم خرم و خندان زادم
 بی جگر داد مرا شه دل چون خورشیدی
 به صدف ملتم: خندم، چو مرا در شکنند
 یک شب آمد به وثاق من و آموخت مرا
 گر ترشروی چو لبرم، ز درون خندانم
 چون به کوره گنری خوش، به زر سرخ نگر،
 زر در آتش چو بخندید، ترا می گوید
 گر تو میر اجلی، از اجل آموز کنون
 ور تو عیسی صفتی، خواجه، در آموز از او
 ور می مدرسه احمد اتی دیدی
 ای منجم، اگر ت شق قمر بلور شد
 همچو غنچه تو نهان خند و مکن همچو نبات

۲۴۴

بس آتشی، که فروزد از این نفس به جهان،
بسی بقا، که بجوشد ز حرف فانی من.
ز شمس مفخر تبریز تا چه دیدستم،
که بی قرار شدستند این معانی من.

۴۳۹

مقام ناز نداری، برو، تو ناز مکن،
چو میوه پخته نگشت، از درخت باز مکن.
به پیش قبله حق همچو بت، میا، منشین،
نماز خود را از خویش بی نماز مکن.
گاهی که پخته شدی، از درخت فارغ باش،
ز گرم و سرد میندیش و احتراز مکن.
چو هیچ خصم نماند، برو، به بزم نشین،
سلاح رزم بینداز و ترکتاز مکن.
چو صاف صاف برآمد ز کوره نقده تو،
مده، به کوره هر کوردل گداز مکن.
جمال خود ز اسیران عشق هیچ مپوش،
چو باغ لطف خدایی، تو در فراز مکن.

۴۴۰

تنت زین جهان است و دل زان جهان،
هوا یار این و خدا یار آن.
دل تو غریب و غم او غریب،
نیند از زمین و نه از آسمان.
اگر یار جانی و یار خرد،
رسیدی به یار و ببردی تو جان.
وگر یار جسمی و یار هوا،
تو با این دو ماندی در این خاکدان.
مگر ناگهان آن عنایت رسید،
که ای من غلام چنان ناگهان.

ای خدا، این وصل را هجران مکن،
 باغ جان را تازه و سرسبز دار،
 چون خزان بر شاخ و برگ دل مزین،
 بر درختی، کاشیان مرغ تست،
 جمع و شمع خویش را برهم مزین،
 گرچه دزدان خصم روز روشنند،
 کعبه اقبال این حلقه ست و بس،
 این طناب خیمه را برهم مزین،
 نیست در عالم ز هجران تلختر،

رو، قرار از دل مستان بستان،
 گله مه ز سر مه برگیر،
 سخن جان رهی گفتمی دوش،
 ای که در باغ رخس ره بردی،
 ای که از ناز شهان می ترسی،
 دل قوی دار، چو دلبر خواهی،
 چابک و چست، رو اندر ره عشق،

به من نگر، به دو رخسار زعفرانی من،
 به گونه گونه علامات آنجهانی من،
 به جان پیر قدیمی، که در نهاد من است،
 که باد خاک قدمهاش این جوانی من!
 تو چشم تیز کن، آخر، به چشم من بنگر،
 مدزد این دل خود را ز دل ستانی من،
 بر این لبم چو از آن بخت بوسهای برسد،
 شکر کسلا شد از قند خوش زبانی من،
 به گوشها برسد حرفهای ظاهر من،
 به هیچ کس نرسد نعره‌های جانی من.

عشوہ دھند دشمن من، عشوۃ او را مثنوی،
جان و دلہ را بہ غم و غمٹہ ہمسیار و مرو.
دشمن مارا و ترا، بہر خدا، شاد مکن،
حیلہ دشمن مثنوی، دوست میارار و مرو.
ھیج حسود از ہی کسی نیک نگوید، صنما،
آیچہ سزد از گرم دوست، بہ پیش آر و مرو.
ہمچو خسلان ہر نفسی خویش بہ ہر باد مدہ،
وسوسہا را بزین آتش تو بہ یک بارو مرو.

۴۴۴.

جملہ خشم از کبر خیزد، از تکبر پاک شو،
گر نخواهی کبر را، رُو، ہی تکبر خاک شو.
خشم ہرگز برنخیزد جز ز کبر و ما و من،
ہر دو را چون نردبان زیر آر و بر افلاک شو.
ہر کجا تو خشم دیدی، کبر را در خشم جو،
گر خوشی با این دو مارت، خود برو، ضحاک شو.
گر ز کبر و خشم بیزاری، برو، کنجی، پخسب،
ور ز کبر و خشم دلشادی، برو، غمناک شو.
خشم سگساران رها کن، خشم از شیران بین،
خشم از شیران چو دیدی، سر بنہ، شیشاک شو.
لقمہ شیرین، کہ از وی خشم انگیزد، مخور
لقمہ از لولاک گیر و بندہ لولاک شو.
رُو، تو قصاب ہوا شو، کبر و کین را خون بریز،
چند باشی خفته زیر این دو سگ؟ چالاک شو.

۴۴۵.

نالہای کن عاشقانہ، درد محرومی بگو،
پارسی گو ساعتی و ساعتی رومی بگو.
خواہ رومی، خواہ تازی، من نخواہم غیر تو،
از جمال و از کمال و لطف مخدومی بگو.

که یک جذب حق به ز صد کوشش است،
 نشانها چه باشند بر بی نشان؟
 نشان چون کف و بی نشان بحر دان،
 نشان چون بیان، بی نشان چون عیان.
 ز خورشید یک جو چو ظاهر شود،
 بروبد ز گردون ره کهکشانشان.
 خمّش کن، خمّش کن، که در خانه شیبست،
 هزاران زبان و هزاران بیان.

.۴۴۱

گر تنگ بدی این سینه من،
 ای خار گلی از روضه من،
 خورشید جهان دارد اثری،
 آن کوه احد پشمینه شدست،
 چون جوز کهن اشکسته شوی،
 از بهر دل این شیشه دلان
 از بهر چنین جمعیت جان،
 تا تازه شود پژمرده من،
 روشن نشدی آینه من.
 دوزخ تبشی از کینه من.
 از کر و فر دوشینه من.
 از رشک من و پشمینه من.
 گر نوش کنی لوزینه من.
 باشد بر که در چینه من.
 هر روز بود آدینه من.
 تا مرد شود عتینه من.

.۴۴۲

جان منی، جان منی، جان من،
 شاه منی، لایق سودای من،
 نور منی، باش در این چشم من،
 گل چو ترا دید، به سوسن بگفت:
 از دو پراکنده تو چونی؟ بگو،
 ای رسن زلف تو پابند من،
 دستفشان، مست کجا می روی؟
 ان منی، ان منی، ان منی، ان من.
 قند منی، لایق دندان من.
 چشم من و چشمه حیوان من.
 «سرو من آمد به گلستان من».
 زلف تو و حال پریشان من.
 چاه زنخدان تو زندان من.
 پیش من آ، ای گل خندان من.

.۴۴۳

روشنی خانه تویی، خانه همگذار و مرو،
 عشرت چون شکر ما را تو نگه دارو مرو.

صافی شرم تست نهان در حجاب غیب،
دردی بریخت بر رخ گلزار شرم تو.
آن دل، که سنگ بود، ز شرم تو آب ریخت،
یا رب، چه کرد در دل هشیار شرم تو؟
خون گشت نام کوه، که نامش شده ست لعل،
چون درفتاد در گه و گهسار شرم تو.

۴۴۸

آینه جان شده چهره تابان تو،
هر دو یکی بوده‌ایم، جان من و جان تو.
ماه تمام درست، خانه دل آن تست،
عقل، که او خواجه بود، بنده و دربان تو.
روح ز روز الست بود ز روی تو مست،
چند، که از آب و گل بود پریشان تو.
گل چو به پستی نشست، آب کنون روشن است،
رفت کنون از میان آن من و آن تو.
قیصر رومی کنون زنگیکان را شکست،
تا به ابد چیره باد دولت خندان تو.
ای رخ تو همچو ماه، ناله کنم گاه گاه
زانکه مرا شد حجاب عشق سخندان تو.

۴۴۹

ای لعل لب ترا بها نی.	گویم سخن لب تو یا نی؟
کان جا همگی تویی و ما نی.	ای گفته ما غلام آن دم.
وان جا که تویی، به جز عطا نی.	این جا که منم، به جز خطا نی،
وان جا همه هستیست، جا نی.	این جا گفتن ز روی جسم است،
صد مشک روانه و سقا نی.	سیاره همی روند، پا نی،
دریافته صحت و دوا نی.	رنجورانند همچو ایوب،
بینا شده چشم و توتیا نی.	بی چشمانند همچو یعقوب،
بینند طریقه‌ها، ضیا نی.	رهپویانند همچو ماهی
شرح تو رسد به منتها؟ نی.	از رشک تو من دهان بیستم.

هم بسوزی، هم بسازی، هم بتابی در جهان،
آفتابی، ماهتابی، آتشی، مومی، بگوا
گر کسی گوید، که «آتش سرد شد»، باور مکن،
تو چه دودی و چه عودی، حی قیومی، بگو.
ای دل پرآن من تا کی از این ویران تن،
گر تو بازی، برپر آن جا و ر تو خود بومی، بگو.

۴۴۶

خنک آن دم، که نشینیم در ایوان من و تو،
به دو نقش و به دو صورت، به یکی جان من و تو،
داد باغ و دم مرغان بدهد آب حیات،
آن زمانی، که درآیم به بستان من و تو،
اختران فلک آیند به نظاره ما،
مه خود را بنماییم بدیشان من و تو،
من و تو بی من و تو جمع شویم از سر ذوق،
خوش و فارغ ز خرافات پریشان من و تو،
توتیان فلکی جمله شکرخوار شوند،
در مقامی، که بخدمت بدان سان من و تو،
این عجبتر، که من و تو به یکی کنج این جا،
هم در این دم به عراقیم و خراسان من و تو،
به یکی نقش بر این خاک و بر آن نقش دگر
در بهشت ابدی و شکرستان من و تو.

۴۴۷

ای کرده چهره تو چو گلنار شرم تو،
پرهیز من ز چیست، ز تو، یار؟ شرم تو،
گلشن ز رنگ روی تو صد رنگ ریختست،
چون گل چرا دمید ز رخسار شرم تو؟
من صد هزار خرقة ز سودا بدو ختم،
کان جمله را بسوخت به یکبار شرم تو.

ای ساقی، که آن می احمر گرفته‌ای،
 وی مطربی، که آن غزل تر گرفته‌ای،
 ای دلبری، که ساقی و مطرب فنا شدند،
 تا تو نقاب از رخ عبهر گرفته‌ای.
 ای میر مجلسی، که ترا عشق نام گشت،
 این چه قیامت است، که از سر گرفته‌ای؟
 ای ختم خسروان، که تو داروی هر غمی،
 رنجور نیستی تو، چرا سر گرفته‌ای؟
 جانست بس لطیف و جهان‌نست بس ظریف،
 وین هر دو پرده را ز میان بر گرفته‌ای.
 از جان و از جهان دل عاشق ربوده‌ای،
 الحق شکار نازک و لاغر گرفته‌ای.
 ای آنکه تو شکار چنین دام گشته‌ای،
 ملک هزار خسرو و سنجر گرفته‌ای.
 در عین کفر جوهر ایمان ربوده‌ای،
 در دوزخی و جنت و کوثر گرفته‌ای.
 ای عارفی، که از سر معروف واقفی،
 وی ساده‌ای، که رنگ قلندر گرفته‌ای.
 در بحر قلزمی و ترا بحر تا به کعب،
 در آتشی و خوی سمندر گرفته‌ای.
 ای گل، که جامه‌ها بدریدی ز عاشقی،
 تا خانه‌ای میانه شکر گرفته‌ای.
 ای باد، از تکبر پرهیز کن ز مشک،
 چون بوی آن دو زلف معنبر گرفته‌ای.
 ای غمزه هات مست، چو ساقی تویی، بده،
 یک دم خمش مباش، چو ساغر گرفته‌ای.
 بهر نثار مفخر تبریز شمس دین،
 ای روی زرد، سگّه زرگر گرفته‌ای.

مولانا جلال الدین رومی

گلشنِ عزلیات

